

K 11/2010 vp

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtion tilinpäätöskertomus 2009

Osat I ja II

Valtiovarainministeriön julkaisuja

24a/2010

Ohjaus ja tilivelvollisuus

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 09 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Anitta Railonkoski/VM-julkaisutiimi

ISBN 978-952-251-077-8 (nid.)

ISSN 1459-3394 (nid.)

ISBN 978-952-251-078-5 (PDF)

ISSN 1797-9714 (PDF)

Edita Prima Oy
Helsinki 2010

Eduskunnalle annetaan perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2009.

Talousarviolain (423/1988) 17 §:n mukaisesti tilinpäätöskertomus sisältää valtion tilinpäätöksen ja tarpeelliset muut tiedot valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä tiedot valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista samoin kuin tärkeimmät tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksestä ministeriöiden toimialoilla. Tilinpäätöskertomus sisältää lisäksi valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet sekä talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuotto- ja kululaskelmat tai tuloslaskelmat ja taseet samoin kuin tiedot liikelaitosten ja rahastojen toiminnan, talouden ja tuloksellisuuden sekä niiden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista.

Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 2010

Tasavallan Presidentti

Tarja Halonen
TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri Jyrki Katainen

Sisältö

Valtion tilinpäätöskertomus 2009, nide 1

OSA I

1	Taloudellinen kehitys sekä talous- ja finanssipolitiikka	11
1.1	Johdanto	11
1.2	Toteutunut talouskehitys ja talousnäkymät	12
1.3	Finanssipolitiikka	17
2	Valtiontalouden tila	29
2.1	Verotulot ja niiden analyysi	29
2.2	Keskeisten verotuloerien ennustepoikkeamien tarkastelu	31
2.3	Maksutulot ja maksullisen toiminnan kehitys	38
2.4	Muut tulot ja niiden analyysi	39
2.5	Valtion talousarviomenot ja kulut 2009	40
2.6	Valtion taloudellinen asema, valtion velka ja valtion vastuut	43
2.7	Rahoituslaskelma-analyysi	45
2.8	Valtiontalouden riskit	46
2.9	Talousarvion ulkopuolella olevien rahastojen kehitys	47
2.10	Valtion liikelaitokset ja niiden kehitys	49
2.11	EU:n ja Suomen väliset rahavirrat	51
3	Hallituksen politiikkaohjelmien ylittävät politiikkakokonaisuudet	53
3.1	Katsaus Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman vaikuttavuuteen	53
3.2	Terveysten edistämisen politiikkaohjelma	55
3.3	Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman vaikuttavuuskatsaus	56
3.4	Peruspalveluohjelma ja -budjetti	57
3.5	Valtion strateginen henkilöstöjohtaminen	61
3.6	Tasa-arvopolitiikan vaikuttavuus	65
3.7	Valtion konsernirakenteen muutos	78

4	Hallituksen vastaus eduskunnan talousarviolausumiin.....	83
5	Tilimuistutuskertomus	91
6	Valtioneuvoston controllerin lausuma tilinpäätöskertomuksen tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä	107

Osa II

7	Valtioneuvoston kanslia	115
8	Ulkoasiainministeriö	127
9	Oikeusministeriö	147
10	Sisäasiainministeriö	173
11	Puolustusministeriö	203
12	Valtiovarainministeriö	221
13	Opetusministeriö	249
14	Maa- ja metsätalousministeriö	279
15	Liikenne- ja viestintäministeriö	301
16	Työ- ja elinkeinoministeriö	321
17	Sosiaali- ja terveysministeriö	339
18	Ympäristöministeriö	363

Nide II

Osa III

Tilinpäätöslaskelmat

OSA I

HALLITUKSEN VAIKUTTAVUUSSELVITYS

Valtiontalouden ja hallituksen toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus

1 Taloudellinen kehitys sekä talous- ja finanssipolitiikka

1.1 Johdanto

Vuodenvaihteessa 2009 kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta käynnistynyt kriisi syveni laaja-alaiseksi talous- ja rahoituskriisiksi ja levisi nopeasti myös reaalityönteeseen muodostuen syväksi taantumaksi. Kriisin globaali luonne tuli pian näkyviin maailmankaupan jyrkkänä sukelluksena. Kriisin synkronoitumisen vuoksi se kohdistui yhtä lailla sekä kehittyneisiin että kehittyviin talouksiin. Luonnollinen seuraus kriisin luonteesta on myös se, että ensi kertaa kansainvälisen talouden ongelmiin ryhdyttiin hakemaan parannuskeinoja myös globaalilla, G20-tasolla. Suomen näkökulmasta kriisi on ollut hyvin suuressa määrin ulkosyntyinen, minkä vuoksi talouspoliittiset toimet ovat ensi sijassa kohdistuneet syvästä taantumasta aiheutuvien ongelmien lievittämiseen vaikuttamalla työllisyyteen ja rahoituksen edellytyksiin. Itse kriisin syihin on voitu vaikuttaa lähinnä välillisesti osallistumalla EU- ja eurotason yhteistyöhön sekä G20-tason vaikuttamiseen. Vaikka kriisi on luonteeltaan globaali, ovat sen vaikutukset kohdistuneet eri tavoin eri maihin riippuen siitä, minkälaiset lähtökohdat ja rakenteet eri maissa ovat. Tuntuvin syvän taantumman vaikutukset ovat tulleet näkyviin maissa, joissa on esiintynyt erityisiä rahoitusmarkkinoiden ja pankkisektorin ongelmia (Yhdysvallat, Iso-Britannia, Islanti) ja asuntomarkkinoiden ylikuumenemista (Espanja, Irlanti) tai maissa, joihin kansainvälisen kaupan poikkeuksellinen romahdus on kohdistunut erityisen rankasti (Saksa, Ruotsi, Suomi). Kansainvälinen yhteistyö on tuottanut myös tuloksia. Yhteistyön avulla rahoitusmarkkinoiden romahdus kyettiin välttämään syksyllä 2008. Euroopan tason koordinaatiolla on ollut keskeinen rooli elvytystoimien käyttöönotossa ja globaali yhteistyö G20-tasolla on näyttänyt saavan ratkaisevan merkityksen, kun ollaan rakentamassa uutta finanssiarkkitehtuuria, jonka avulla syvään taantumaa johtaneet tekijät voidaan välttää jatkossa.

1.2 Toteutunut talouskehitys ja talousnäkymät

Kansainvälinen kehitys

Edelliseltä vuodelta periytynyt rahoitusjärjestelmän vakava kriisiytymisen uhka saatiin massiivisin raha- ja finanssipolitiikan keinoin torjuttua ja tilanne rahoitusmarkkinoilla alkoi asteittain rauhoittua. Normalisoitumisesta huolimatta markkinoilla oli edelleen paljon likviditeettiä, joka matalien korkojen vallitessa suuntautui osake-markkinoille johtaen osakekurssien voimakkaaseen nousuun. Kevään pohjatasolta kurssit elpyivät noin 60 %. Rahoitusmarkkinoilla viime vuosi päättyi melko myönteisessä ilmapiirissä.

Alkuvuoden jyrkän supistumisen jälkeen kansainvälinen talous alkoi verkkaan elpyä vuoden jälkipuoliskolla. Osa kysynnän kasvusta aiheutui tyhjiilleen päässeiden varastojen täydennyksistä. Suhdanteiden koheneminen näkyi myös öljyn ja muiden tuotantotarvikkeiden hinnoissa. Teollisuustuotanto supistui viime vuonna kuitenkin tuntuvasti. Samoin kävi maailmankaupalle. Maailman kokonaistuotanto jäi noin prosenttiyksikön edellisvuotista pienemmäksi.

Kehittyvät taloudet ovat olleet alkaneen elpymisen eturintamassa. Kiinan, missä kasvuvauhti pysyi viime vuonna 8—9 prosentin haarukassa, vahva kysyntä tuki elpymistä muissakin Aasian kehittyvissä talouksissa.

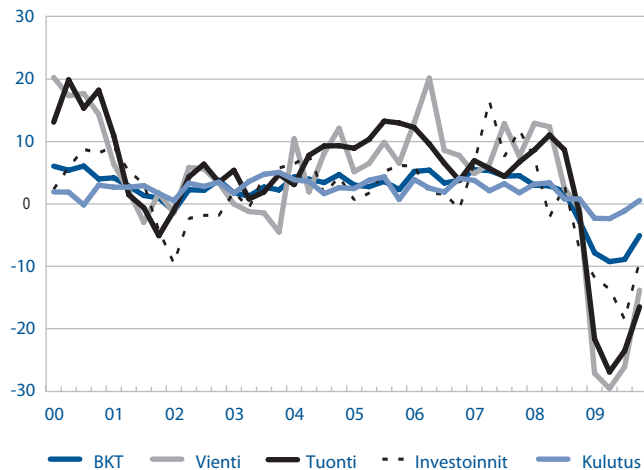
Kehittyneiden talouksien ongelmat näyttävät vakavammilta. Julkisen talouden alijäämät ovat taantuman ja elvytystoimien takia kasvaneet jyrkästi, mikä rajoittaa tulevan talouspolitiikan liikkumavaraa. Useimmat indikaattorit viittaavat myönteisen kehityksen alkaneen, mutta toipumisen pelätään olevan hidasta ja kivuliasta.

Niinpä Yhdysvalloilla ja Euroopan talouksilla on edessään vakavia haasteita. Rahoitusmarkkinoiden vakauttamiseksi tehdyt toimet on asteittain purettava. Julkisen talouden tasapainottaminen on käynnistettävä, mutta hidas kasvu, työttömyyden lisääntyminen ja kotitalouksien vahvistuva säästäminen tekevät haasteesta vaikean. Kun elpyminen ei toistaiseksi ole vielä täysin varmaa, on kiristystoimien aloituksen ajankohta tarkkaan harkittava.

Suomen kansantalous

Suomen kansantalous supistui vuonna 2009 erittäin voimakkaasti. Tilastokeskuksen ennakkolukujen mukaan bruttokansantuote aleni 7,8 % edellisvuodesta. Kyseessä on suurin pudotus sitten vuosien 1917 ja 1918 jälkeen. Finanssikriisistä alkanut epävarmuus siirtyi reaalityalouden puolelle yllättävän nopeasti ja voimakkaasti. Kansainvälisen kysynnän jyrkkä aleneminen vaikutti eritoten Suomen ulkomaankauppaan, koska Suomi on pienenä avoimena taloutena riippuvainen vientimarkkinoiden kehitymisestä. Viennin volyyymi supistui viime vuonna 24 % ja viennin bruttokansantuoteisuus tippui noin 36 prosenttiin, kun se oli vielä vuonna 2008 noin 45 %.

KUVIO 1. BKT, määrän muutos, %

Lähde: TK

Suomen viennistä merkittävä osuus koostuu investointihyödykkeistä, kuten esimerkiksi koneista ja laitteista. Investointituotteiden kysyntä aleni maailmanmarkkinoilla erityisen voimakkaasti ja se edelleen voimisti vientisektorimme ongelmia.

Myös kotimaassa investoinnit alenivat merkittävästi samoin kuin kapasiteetin käyttöaste. Yli 13 prosentin väheneminen on taloushistoriallisestikin suuri, huolimatta siitä, että investoinnit ovat erittäin suhdanneherkkiä. Vuoden 2009 kohdalla merkittävää on myös se, että yksityinen kulutus väheni hieman yli 2 %. Syynä tähän oli epävarmuuden nopea lisääntyminen ja sitä kautta kotitalouksien luottamuksen rapautuminen koskien tulevia talousnäkymiä. Epävarmuuden lisääntymiseen vaikutti työttömyyden nousu. Epävarmoina aikoina myös kotitalouksien säästämisaste nousee ja siten vähentää kulutusta. Säästämisaste kääntyi viime vuonna positiiviseksi ja oli noin 2,5 %. Kotitalouksien reaalitytulot kasvoivat viime vuonna noin prosentin. Huolimatta ansiotason kohoamisesta palkkatulot vähenivät, koska työttömyys nousi.

Yrityksille viime vuosi oli erittäin vaikea. Liikevoitto supistui nimellisesti miltei 40 % vuodesta 2008 ja yrittäjätulo tätäkin enemmän. Huono tulovuosi heijastui yritysten maksamiin veroihin ja osinkoihin. Veroja maksettiin 44 % ja osinkoja 34 % vähemmän kuin edellisellä vuonna.

Taloudellisen aktiviteetin aleneminen näkyi myös hinnoissa. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan koko kansantalouden hintatason arvioidaan bruttokansantuotteen hintaindeksillä mitattuna nousseen vain 0,6 %. Kuluttajahintaindeksillä mitattuna hinnat eivät viime vuonna nousseet lainkaan. Vuoden loppupuolella kuitenkin esimerkiksi energian ja raaka-aineiden hinnat lähtivät nousuun.

Työllisten määrä väheni viime vuonna kolmella prosentilla. Vähenneminen oli pienempää kuin mitä taloudellisen toimeliaisuuden romahtaminen olisi antanut ymmärtää. Yritykset pitivät kiinni työvoimastaan ja lisäksi irtisanomisten sijaan turvauduttiin määräaikaisiin lomautuksiin, joiden piirissä olevat luetaan virallisissa tilastoissa työllisiksi. Kansantalouden kannalta ongelmallista on se, että tehtyjen työtuntien määrä tippui liki kuusi prosenttia. Työttömyysaste nousi noin 8,5 prosentin tuntumaan vuosikeskiarvona ja nuorten työttömyysaste nousi noin kolminkertaiseksi 25–64-vuotiaiden työttömyysasteeseen verrattuna. Työttömien määrän ennustetaan vielä nousevan.

Suomen julkinen talous

Julkisen talouden rahoitusasema romahti v. 2009 kansainvälisen talouskriisin seurauksena. Kansantalouden tilinpidon mukainen julkisen talouden alijäämä oli 2,4 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Osaltaan tähän vaikuttivat julkisyhteisöjen vero- ja omaisuustulojen aleneminen kokonaistuotannon jyrkän pudotuksen johdosta sekä vuodelle 2009 kohdistuneet mittavat elvytystoimet, joilla pyrittiin lievittämään talouden äkkipysähdyksen vaikutuksia. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen (EMU-velka) kasvoi 10 prosenttiyksiköllä ja oli 44 %. Julkisten menojen suhde bruttokansantuotteeseen kasvoi tuntuvasti yli 55 prosenttiin, kun menoaste edellisenä vuonna oli vielä alle 50 %. Veroaste eli verojen ja pakollisten sosiaaliturvamaksujen suhde bruttokansantuotteeseen aleni viime vuonna 43 prosenttiin.

Taantuman vaikutukset näkyvät erityisesti valtiontaloudessa, jonka saamat verotulot putosivat lähes 15 % ja omaisuustulot vajaan kolmanneksen. Samaan aikaan valtion menot lisääntyivät voimakkaasti muun muassa suhdanneherkkien menojen, kuten työttömyyteen liittyvien menojen, kasvun sekä elvytystoimien vuoksi. Valtion rahoitusasema suhteessa kansantuotteeseen putosi vuoden 2008 0,5 prosentista -5,1 prosenttiin v. 2009. Valtion rahoitusasemaa heikentää aiempaan verrattuna lisäksi tilastoinnissa tehty luokittelumuutos, jonka seurauksena rahoitusylijämäinen Valtion eläkerahasto luokitellaan nyt kansantaloudentilinpidossa työeläkelaitoksiin eikä valtiosektoriin. Koko julkistalouden tasolla tällä muutoksella ei ole merkitystä.

Kunnallisverotulojen ja valtionosuuksien kasvusta huolimatta kuntatalouden alijäämä säilyi v. 2009 edellisvuoden tasolla 0,7 mrd. eurossa (-0,4 %/BKT). Heikko rahoitusasema johtuukin pääosin yhteisöveron tuoton pudotuksesta ja siitä, että kunnat ovat velkarahalla pitäneet kiinni suunnitelluista investoinneista. Kuntien kulutusmenot kasvoivat nimellisesti 2,6 %. Kuntien lainakanta jatkoi nopeaa kasvuaan. Talouskriisi säteilee kuntiin vielä usean vuoden ajan siitäkin huolimatta, että yleinen taloustilanne on alkanut parantua.

Talouskriisi tuli kunnille erittäin hankalaan aikaan, sillä kunnissa tulisi varautua kauteen, jolloin väestön ikääntyminen alkaa lisätä palvelujen kysyntää ja kustannuksia samalla kun talouskasvu hidastuu. Käyttötalouden nopean menojen kasvun lisäksi kuntien investoinnit ovat lisääntyneet viime vuodet voimakkaasti. Tämän seurauksena kuntien lainakannan kasvu on ollut nopeaa, ja kuntatalouden puskurit talouden taantumaa ja väestön ikääntymisen aiheuttamia haasteita varten ovat pitkään jatkuneesta

korkeasuhdanteesta huolimatta heikot. Paineet kunnallisverotuksen kiristymiseen ja kuntien velan määrän voimakkaaseen lisääntymiseen ovat edelleen suuret.

Vuonna 2009 sosiaaliturvarahastojen ylijäämä aleni vuoden 2008 4,1 prosentista 3,1 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Valtaosa sosiaaliturvarahastojen ylijäämästä tuli työeläkerahastoista. Työeläkelaitosten ylijäämä kuitenkin pieneni runsaalla 2 mrd. eurolla 5,1 mrd. euroon, minkä taustalla olivat erityisesti ansiosidonnaisten eläkemenojen kasvu sekä omaisuustulojen pieneneminen. Työeläkkeiden osittaisella rahastoinnilla varaudutaan tuleviin eläkemenoihin. Myös työttömyysvakuutusrahaston talous kääntyi alijäämäiseksi ja suhdannepuskuri pieneni viime vuonna työttömyysmenojen kasvaessa. Kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden toipuminen kriisistä vahvisti työeläkerahastojen markkina-arvoa voimakkaasti keväästä lähtien. Markkina-arvo kasvoi edellisvuoden lopusta n. 20 mrd. eurolla (19 %) 124,9 mrd. euroon, mikä vastaa 73 % suhteessa kokonaistuotantoon.

Talouden taantuma on pahentanut julkisen talouden kestävyysvajetta edelleen. Väestön ikääntymistä on jo pitkään pidetty suurena haasteena, johon on pyritty vastaamaan eri keinoin. Sittemmin ikääntymisen rinnalle on haasteeksi muodostunut nopeasti edenneen taantumän vaikutusten lieventäminen sekä julkisen talouden ja talouskasvun vahvistaminen taantumän jälkeen. Vaikka taantuma on kohdistanut huomion lyhyen aikavälin kysymyksiin, eivät väestön ikääntymiseen liittyvät ongelmat ole kadonneet. Lähtökohtatilanne on sen sijaan muuttunut huomattavasti hankalamaksi. Ikääntymisen aiheuttamiin menopaineisiin on nyt valmistauduttava aiempaa paljon heikommän julkisen talouden turvin.

Nopeasti heikentyneeseen taloustilanteeseen on vastattu elvyttävillä toimenpiteillä Euroopan talouden elvytysuunnitelmassa (European Economic Recovery Plan) sovittujen periaatteiden mukaisesti. Kriisin vaikutuksia on vaimennettu muun muassa aikaistamalla julkisia investointeja, keventämällä verotusta ja helpottamalla yritysten rahoitusmahdollisuuksia.

Taantumän jälkeisessä talouspolitiikassa on yhdistettävä kasvua tukeva politiikka julkista taloutta ja sen kestävyyttä vahvistaviin toimenpiteisiin, jotka lisäävät luottamusta. Julkisen talouden sopeuttamistarve on mittava ja sopeutuksen ajoitus on mietittävä huolella. Suomen julkisen talouden rahoitusasema heikkenee vuosina 2009—2010 huomattavasti enemmän kuin EU-maissa keskimäärin. Suomessa väestön ikääntymisen aiheuttama ikäsidonnaisten menojen kasvu alkaa lisäksi rasittaa julkista taloutta jo ennen kuin taantumasta on kunnolla selvitty. Väestön ikääntymisen aiheuttamiin haasteisiin on siten tartuttava Suomessa nopeammin kuin EU-maissa keskimäärin.

Euroopan Unionin ja euroalueen talouskehitys sekä talouspolitiikan yhteensovittaminen

EU- ja euroalue ajautuivat syvään taantumaan tilanteessa, jossa niiden julkinen talous oli vahvempi kuin milloinkaan sinä kymmenen vuoden aikana, jolloin yhteinen raha oli ollut käytössä. Vaikka talouspolitiikan koordinaatio oli jossain määrin yltänyt vakautta ja pitkän aikavälin kestävyyttä vahvistaviin tuloksiin, on tässä jääty monilta osin puolitiehen. Varsin monissa maissa julkisen talouden tilanne oli vuo-

teen 2009 tultaessa edelleen se, että elvytystoimiin ei ollut varaa. Edes niin sanottujen automaattisten vakauttajien ei voitu antaa vaikuttaa vakaasti. Tässä tilanteessa vastuu elvytyksestä jäi paljolti niiden maiden varaan, jotka vuosikymmenen puolivälin jälkeisen noususuhdanteen aikana kykenivät siihen panostamaan. Tämä tuli hyvin selvästi esiin, kun Eurooppa-neuvosto joulukuussa 2008 käynnisti eurooppalaisen elvytys suunnitelman (EERP), jonka tarkoituksena oli sovittaa yhteen eri maiden eritasoiset elvytystoimenpiteet.

Kysymys ei ollut vain finanssipolitiikasta vaan yhtä lailla myös erilaisista pankki- ja yritys sektorin tukitoimista, joiden käyttöönoton pitkittymiseen liittyi riskejä EU-tason markkinavääristymistä ja -häiriöistä. Koordinaation rooli onkin tässä keskeinen, koska edellä mainitut häiriöt voisivat taantuman kaltaisissa poikkeusolosuhteissa johtaa merkittäviin vääristymiin eurooppalaisissa markkinarakenteissa. Talouskasvun tukemisen lisäksi eurooppalaisen elvytys suunnitelman merkitys liittyy siihen, että markkinoiden rakenteisiin liittyvät ongelmat on voitu välttää kriisistä huolimatta.

Varsin pian elvytys suunnitelman käynnistämisen jälkeen kiinnittyi huomio myös siihen, kuinka ja millä aikavälillä erityisistä elvytystoimista tulisi irtaantua. Taustalla oli huoli siitä, että hyvin nopealla aikavälillä julkisen talouden velkaantuminen ja kestävyys nousivat ongelmaksi. Kysymys on siitä, mikä on oikea aikataulu yhtäältä elvytystoimien purkamiseksi ja toisaalta irtaantumistoimien käynnistämiseksi. Eri EU-maiden välillä on tässä suhteessa merkittäviä eroja. Joillakin mailla, jotka ovat tuntuvasti velkaantuneita, on erityinen syy pidättäytyä elvytystoimista ja ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin luottamuksen vahvistamisen jo aikaisessa vaiheessa.

ECOFIN-neuvosto käsitteli irtaantumisstrategioita syksyllä 2009 ja päättyi siihen, että viimeistään vuonna 2011 jäsenvaltioiden on ryhdyttävä sopeuttamaan julkista talouttaan. Monilla mailla takaraja on vastassa jo aikaisemmin. Elvytystoimien on määrä olla väliaikaisia ja kohdennettuja. Nähtäväksi jää, pystyykö yksityisen sektorin orastava kysyntä korvaamaan sen, että julkisen sektorin väliaikaiseksi tarkoitettujen elvytystoimien vaikutus vähitellen poistuu. Kysymys ei ole vain finanssipolitiikasta, vaan yhtälailla on sovittava yhteen myös rahapolitiikan puolella käyttöön otettujen poikkeuksellisten likviditeettiä vahvistaneiden toimenpiteiden purkaminen.

Edessä olevan sopeutuksen aikajänne on ongelmallinen. Koska useimmissa maissa julkisen talouden liiallisten alijäämien korjaaminen on urakka, joka tulee jakautumaan useiden vuosien mittaiselle aikajaksolle, useimmissa EU-maissa tarvittaneen jatkossa keskipitkän aikavälin yli ulottuvia budjettikehikkoja. Tämä lienee monessa jäsenvaltiossa uudistus, jolla on myös kestäviä vaikutuksia. Tämä koskee myös Suomea, jossa alijäämäraja näyttäisi ylittävän kolmen prosentin alijäämärajan vuonna 2010. Jos näin käy, kohdistuu liiallisen alijäämän menettely ensi kertaa myös Suomeen. Tämä merkitsee sitä, että Suomen on raportoitava menettelyn yhteydessä budjettitoimistaan ja siitä onko ns. tehokkaihin toimiin ryhdytty riittävän ajoissa.

Talouskehitykseen ja Suomen talouteen liittyvät riskit

Talouskehitykseen liittyvät riskit koskevat Suomen tapauksessa ennen muuta kansainvälistä taloutta, koska talous- ja rahoituskriisi liittyy lähinnä ulkoisen ympäristön kehitykseen. Euroopan komissio on tuoreimmassa kehitysarviossaan päätenyt pääosin samaan ennusteeseen kuin viime syksynä. Tämän mukaan EU- ja euroalueen bruttokansantuote kasvaisivat 0,7 % vuonna 2010. Arvio on hyvin varovainen ja ottaa huomioon monet riskitekijät. Komission mukaan riskit sekä alaspäin että ylöspäin ovat tasapainossa. Suomen osalta on tiedossa viennin hyödykerakenteeseen liittyvät ongelmat, jotka liittyvät kaupan rakenteeseen. Vaikka toistaiseksi arviot suhteellisesta kilpailukyvyyn tasosta ovat olleet verraten myönteisiä, ei voida sulkea pois sitä, että myös Suomen voi olla vaikea hyödyntää kansainvälisen talouden elpymistä, joka käynnistyy erityisesti Euroopan ulkopuolella, lähinnä Aasiasta.

Hallituksen arviointia talouskehityksestä

Arviot talouskehityksestä eivät ole olennaisesti muuttuneet. Komission taholta on arvioitu eri maiden elvytystoimien mittasuhteita. Yksikäsitteisten arvioiden muodostaminen on vaikeaa. Yleiskuva on se, että taantumasta selviytymiseen on panostettu tuntuvasti sekä Suomessa että muissa lähiympäristön maissa.

Erilaisia näkökohtia ja arvioita on esitetty eri maiden toimista talouden elvyttämiseksi. Kaiken aikaa taustalla pitäisi olla näkemys automaattisista toiminista eri maissa sekä se harkinnanvara, joka eri maissa on ollut olemassa eri tilanteissa ottaen huomioon tuntuvat epävarmuudet. Monissa maissa elvytysvara on kriisin yhteydessä pääosin jo hyödynnetty, joten mahdolliseen uuteen sukellukseen olisi mahdotonta vastata elvyttävien toimenpitein. Luottamuksen ylläpitämiseksi tarvitaan paitsi korjaavia toimia myös pitkäjännitteistä uudistuspolitiikkaa, joka vahvistaa kestävyyttä ja kasvupotentiaalia. Sitoutuminen mahdollisesti vasta myöhemmin käyttöön otettaviin korjaaviin toimiin on yksi tällainen luottamusta lisäävä toimintatapa.

1.3 Finanssipolitiikka

Finanssipolitiikan linjan ja valtiontalouden kehysten toteutuminen sekä julkisen talouden kestävyys

Vuoden 2009 menokehys piti — koko kehysvara käytettiin

Toukokuun 2007 kehyspäätöksessä kertomusvuodelle 2009 asetettiin menokehykseksi 34 028 milj. euroa vuoden 2008 hintatasossa. Kehyspäätöksen mukaisesti menokehystä on korjattu teknisesti hinta- ja rakennemuutoksin, joiden jälkeen menokehystaso tarkentui 35 944 milj. euroon vuoden 2009 hintatasossa syksyllä 2008. Kehysmenojen kokonaismäärä oli hallituksen talousarvioesityksessä 35 574 milj. euroa, mikä jätti 70 milj. euron ns. jakamattoman varauksen. Varsinaiseen talousarvioon

eduskunta lisäsi kehykseen luettavia menoja 69 milj. eurolla. Hallitus antoi eduskunnalle kertomusvuonna varsinaisen talousarvioesityksen lisäksi kaksi lisätalousarvioesitystä. Kehykseen sisällytynyt 300 milj. euron lisätalousarviovaraus tuli kokonaan käytetyksi lisätalousarvioissa.

Hallitusohjelman mukaan vuotuisten osakemyyntitulojen ylittäessä 400 milj. euroa voidaan ylityksestä enintään 25 %, kuitenkin enintään 150 milj. euroa, käyttää kertaluonteisiin osaamista, innovaatioita ja talouden kasvua edistäviin investointeihin kehyksen estämättä. Omaisuudenmyyntitulot eivät kertomusvuonna ylittäneet 400 milj. euroa, joten lisärahaa ei ollut käytettäväksi kehyksen ylittäviin kertahankkeisiin.

Valtiontalous alijäämäinen ja valtionvelka kasvoi huomattavasti

Hallituksen esittämien talousarviomenojen yhteismäärä vuodelle 2009 oli 46 223 milj. euroa, joka eduskunnan käsittelyssä nousi 69 milj. eurolla. Vuoden 2009 talousarviossa budjettitalouden alijäämäksi arvioitiin 2 411 milj. euroa.

Lisätalousarvioissa määrärahoja lisättiin nettomääräisesti 1 753 milj. eurolla ja tuloarvioita vähennettiin nettomääräisesti 6 100 milj. eurolla. Määrärahoja lisättiin lisätalousarvioissa poikkeuksellisen paljon talouskriisin vaatiman elvytyksen johdosta. Menolisäyksistä pääosa oli kehyksen ulkopuolisia. Tuloarvioiden aleneminen aiheutui lähinnä verotuloarvioiden heikkenemisestä. Budjettitalouden alijäämäksi arvioitiin vuoden 2009 toisessa lisätalousarviossa 10 264 mrd. euroa.

Budjettitalouden tulot ilman nettolainanottoa olivat tilinpäätökseen sisältyvän toteumalaskelman mukaan 37 534 milj. euroa ja menot 46 897 milj. euroa. Tilinpäätöksen mukaan budjettitalouden menot olivat 9 363 milj. euroa toteutuneita tuloja (ilman nettolainanottoa) suuremmat. Budjetoituja menoja jäi käyttämättä 1 147 milj. euroa, eli 187 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2008. Varsinaisia tuloja kertyi 247 milj. euroa budjetoitua vähemmän. Tuleville vuosille jää 901 milj. euroa edellisten tilikausien ylijäämää, jota voidaan talousarviolain sallimissa puitteissa käyttää talousarvion kattamiseen. Budjettitalouden velka kasvoi 10 264 milj. eurolla.

Valtionvelan nimellisarvo oli vuoden 2009 lopussa 64 mrd. euroa, 9,9 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2008 lopussa. Valtionvelan määrän kasvu oli nopeinta sitten vuoden 1993. Valtionvelan määrä suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi kertomusvuonna 8 prosenttiyksiköllä 38 prosenttiin. Velkasuhteen ennakkoidaan jatkavan kasvua. Valtionvelkaa käsitellään tarkemmin luvussa 2.5.

Koko valtiontalouden alijäämä oli vuonna 2009 kansantalouden tilinpidon käsittein mitattuna 5,1 % bruttokansantuotteesta. Valtiontalouden ennakkoidaan olevan vaalikauden loppuun saakka alijäämäinen.

TAULUKKO 1. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino, 2006—2009, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009	Muutos, 2008—2009, %
Budjettitalous					
Budjettitalouden tulot	40 979	43 212	44 292	37 534	-15,3
Budjettitalouden menot	39 384	40 327	43 529	46 897	7,7
Varsinainen ylijäämä	1 595	2 885	763	-9 363	-
Velanhallinnan menot	-56	-4	6	18	300
Nettorahoitustarve	1 538	2 881	757	-9 382	-
Valtiontalouden jäämä kansantalouden tilinpidon mukaan	-313	1 737	973	-8 635	-

Julkisen talouden kestävyys

Julkisen talouden rahoitusasema kääntyi kertomusvuonna selvästi alijäämäiseksi ensimmäisen kerran sitten vuoden 1997. Bruttokansantuotteeseen suhteutettu alijäämä oli 2,4 %, kun edellisvuonna julkistalous oli vielä 4,1 % ylijäämäinen. Suurin osa ylijäämän heikkenemisestä johtui valtiontalouden rahoitusaseman jyrkästä pudotuksesta. Kuntatalouden alijäämä pysyi ennallaan, 0,4 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämä aleni 3,1 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Työeläkerahastosijoitukset kuitenkin kasvoivat voimakkaasti keväästä lähtien kansainvälisen rahoituskriisin pahimman vaiheen hellitettyä. Työeläkejärjestelmään oli vuoden lopussa rahastoitu varoja 124,9 mrd. euroa, mikä vastasi 73 % bruttokansantuotteesta.

Julkisen talouden näkymiä varjostaa kahden seuraavan vuosikymmenen aikana tapahtuva väestön nopea ikääntyminen. Ikääntymiseen vaikuttaa pysyvä tekijänä myös elinajan jatkuva pidentyminen. Suomalaisten elinajanodotteen oletetaan kasvavan 9,5 vuodella vuoteen 2060 mennessä, eli noin kahdella vuodella jokaista tulevaa vuosikymmentä kohti.¹ Työikäinen väestö alkaa Suomessa supistua jo v. 2010. Tilanne on uusi, sillä aiemmin työikäinen väestö on vähentynyt vain sotavuosina ja 1960-luvun lopun parina vilkkaimpana Ruotsiin muuttovuonna. Samalla nuorten ikäluokkien koko pysyy ennallaan, ja ainoa kasvava ikäluokka ovat eläkeläiset, joista kaikkein nopeimmin kasvaa yli 85-vuotiaiden ikäluokka. Demografinen muutos alkaa Suomessa aiemmin ja on nopeampaa kuin muissa Euroopan maissa.

Tuoreimmat arviot väestön ikääntymisen julkiselle taloudelle aiheuttamista paineista valmistuivat keväällä 2009 EU:n talouspoliittisessa komiteassa laadituissa laskelmissa. Näiden laskelmien mukaan ns. ikäsidonnaisten menojen (eläkkeet, terveydenhoito, pitkäaikaishoito ja koulutus) arvioidaan kasvavan Suomessa suhteessa bruttokansantuotteeseen noin 6 prosenttiyksiköllä vuoteen 2035 mennessä. Eläkemenojen nopein kasvu ajoittuu 2010-luvulle ja vanhusten hoito- ja hoivapalvelujen 2020-luvulle.

¹ Väestöennuste, Tilastokeskus 2009

Ikääntymisestä aiheutuvien kustannusten kasvu suhteessa bruttokansantuotteeseen on Suomessa 2010-luvulla nopeampaa kuin missään muussa EU-maassa. Samanlaisesti kun julkiset menot kasvavat voimakkaasti, julkisen talouden rahoituspohjan kasvu hidastuu merkittävästi sen takia, että työvoima vähenee. Kestävyyshaaste tulee siten sekä menojen kasvun että verotulojen hidastumisen kautta.

Taluskriisin aiheuttaman julkisen talouden lähtötilanteen heikkenemisen seurauksena arvio kestävyysvajeesta on kasvanut 5 1/2 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Kestävyysvaje osoittaa, kuinka paljon julkisen talouden tasapainoa tulisi välittömästi kohentaa joko veroja korottamalla ja/tai menoja karsimalla, jotta julkinen talous olisi kestävällä pohjalla. Sen sijaan arvio julkisen talouden kestävyysvajeen turvaavasta ylijäämästä on pysynyt ennallaan noin neljässä prosentissa suhteessa kokonaistuotantoon. Tämä indikaattori on kestävyysvajeindikaattoria vakaampi, koska se juontuu ikäsidonnaisten menojen kasvusta pidemmällä aikavälillä, eikä ole riippuvainen julkisen talouden tilasta lähtökohtatilanteesta. Kestävyysvajeen nopea umpeen kuominen ei ole taantumien aikana järkevää, koska se hidastaisi talouden elpymistä ja voisi entisestäänkin vaikeuttaa julkisen talouden vakauttamista. Menohillinnän ja verojen korotusten ohella tarvitaan kestävyttä vahvistavia rakenteellisia uudistuksia, jotka vaikuttavat julkiseen talouteen pitkällä aikavälillä.

Veropolitiikka ja sen vaikuttavuus

Hallituksen veropolitiikan keskeinen tavoite on talouskasvun ja työllisyyden edistäminen. Vuonna 2009 talouden taantuma asetti erityisiä haasteita verotukselle, ja veropolitiikassa keskityttiin elvyttäviin ja työllisyyttä tukeviin toimenpiteisiin. Mahdollisimman tehokkaan elvytyksen lisäksi veropolitiikan tavoitteeksi muodostui myös taloustilanteen heikkenemisen myötä supistuvien verokertymien turvaaminen.

Työllisyyttä ja ostovoimaa tukeva tuloverokevennys

Suurin osa hallitusohjelman mukaisesta ansiotulojen verokevennysvarasta kohdennettiin vuodelle 2009. Tuloveroperusteita lievennettiin yhteensä 1 370 milj. eurolla, mihin sisältyi ansiotason nousun verotusta kiristävän vaikutuksen kompensatio. Vuoden loppua kohti hidastuneesta talouskasvusta ja työllisyystilanteen heikkenemisestä huolimatta kaikkien palkkatulota saavien ostovoima kasvoi vuonna 2009 1,5 %. Ilman tuloverokevennystä palkansaajien ostovoima ei olisi kasvanut. Vuonna 2008 aloitettua eläkeläisten verotuksen keventämistä jatkettiin myös vuonna 2009.

Kotitalouspalvelujen käyttöä tuettiin merkittävästi korottamalla kotitalousvähennyksen enimmäismäärää ja laajentamalla vähennyksen soveltamisalaa tieto- ja viestintätekniikkaan liittyvien laitteiden asennus-, kunnossapito- ja opastustyöhön. Näin pyritään edistämään hallitusohjelman tavoitetta nostaa maamme kilpailukykyä tietotekniikkaa hyväksikäyttämällä.

Yritysten toimintaedellytysten turvaaminen

Investointien aikaistamiseksi ja työllisyyden edistämiseksi alkuvuonna 2009 annettun elvytystoimenpidekokonaisuuden yhteydessä korotettiin uusien tuotannollisten investointien hankintamenoista tehtäviä enimmäispoistoja. Uusien tehtaiden ja työpajojen sekä tehtaissa ja työpajoissa käytettävien uusien koneiden ja laitteiden hankintamenoista saa tehdä kaksinkertaisen poiston verovuosina 2009 ja 2010. Lyhyehköllä määräajalla pyrittiin aikaansaamaan tuotannollisten investointien nopea ja suhdannepoliittisesti oikea-aikainen käynnistyminen. Poisto-oikeuksien lisäämisen arvioitiin pienentävän verotuottoa vuodelta 2009 n. 65 milj. eurolla ja vuodelta 2010 n. 83 milj. eurolla.

Osana edellä mainittua toimenpidekokonaisuutta päätettiin alentaa työnantajien kansaneläkemaksua vuonna 2009 ja poistaa se kokonaan vuoden 2010 alussa. Tavoitteena on alentaa yritysten ja kuntien työvoimakustannuksia sekä luoda edellytyksiä uusien investointien tekemiseen. Kansaneläkemaksun poisto tuo työnantajille runsaan 500 milj. euron helpotuksen vuositasolla.

Kuntien taloudellisen tilanteen helpottaminen

Peruspalvelujen turvaamiseksi ja kuntien taloudellisen tilanteen helpottamiseksi kuntien ja seurakuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotettiin väliaikaisesti. Kuntien osuutta korotettiin 10 prosenttiyksiköllä ja seurakuntien osuutta 0,8 prosenttiyksiköllä. Valtion osuutta alennettiin vastaavasti. Korotus on voimassa verovuosina 2009–2011 ja sen arvioidaan lisäävän kuntien verotuloja keskimäärin n. 400 milj. eurolla vuodessa. Kuntien verokertymän turvaamiseksi kuntien kiinteistöveroprosenttien rajoja nostettiin vuodesta 2010 alkaen.

Elintarvikkeiden arvonlisävero

Hallitusohjelman mukaisesti verotuksen oikeudenmukaisuuden lisäämiseksi elintarvikkeiden arvonlisävero alennettiin 17 prosentista 12 prosenttiin vuoden 2009 lokakuun alusta. Alennuksella pyrittiin osaltaan vastaamaan siihen, että elintarvikkeiden kuluttajahinnat nousivat tuntuvasti vuoden 2007 alusta elintarvikkeiden maailmanmarkkinahintojen, energian hintojen sekä työvoimakustannusten noususta johtuen. Verokannan alentaminen alentaa arvonlisäveron tuottoa vuositasolla 520 milj. eurolla. Dynaamiset vaikutukset huomioon ottaen verokannan alentaminen heikentää valtion rahoitusasemaa n. 250 milj. euroa vuodessa.

Verokannan alentamisella on elintarvikkeiden kuluttajahintoja alentava vaikutus. Tämä lisää elintarvikkeiden kysyntää ja ostovoiman paranemisen kautta myös muuta yksityistä kulutusta. Kysynnän muutokset heijastuvat tavaroiden ja palvelujen tuotantoon. Tuotannon muutokset puolestaan vaikuttavat työllisyyteen. Tämän ketjun kautta syntyvät uudistuksen taloudessa kertautuvat niin sanotut dynaamiset vaikutukset. Arvonlisäverokannan alentamisen johdosta tavaroiden ja palvelujen kokonais-

kysynnän kasvavan 0,6 %, elintarvikkeiden kysynnän 2,5 %, maataloushyödykkeiden kysynnän 2,6 %, ravintolapalvelujen kysynnän 0,5 % sekä muiden palvelujen kysynnän arvioidaan kasvavan 0,8 %. Muutoksen johdosta kuluttajahintaindeksi laski 0,3 %. Kokonaistyöllisyyden arvioidaan paranevan n. 6 000 henkilöllä eli 0,25 %. Kaupan, elintarviketeollisuuden ja ravintolapalvelujen työpaikkojen lisäys on muutama sata.

Verokannan alennuksen bruttokansantuotteen kasvua lisääväksi vaikutukseksi on keskipitkällä aikavälillä arvioitu 0,2 %. Uudistuksen johdosta elintarvikkeiden kotimainen tuotanto kasvaa 0,3 %, maataloustuotanto 0,03 % ja ravintolapalvelujen tuotanto 0,4 %.

Yleisesti ottaen elintarvikkeiden arvonlisäverokannan alentamisella ei ole merkittäviä tulonjakoa muuttavia vaikutuksia, mutta se lisää kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja ja ostovoimaa. Kuten kulutus yleensä, myös elintarvikkeiden kulutus on sidoksissa tuloihin. Hyvätuloiset käyttävät enemmän rahaa elintarvikkeisiin kuin pienituloiset ja hyötyvät siksi veronalennuksesta euromääräisesti enemmän. Koska elintarvikkeet ovat välttämättömyshyödykkeitä, niiden osuus käytettävissä olevista tuloista on pienituloisilla noin kolme kertaa suurempi kuin suurituloisilla. Tämän vuoksi pienituloiset hyötyvät suhteellisesti enemmän ruoan arvonlisäveron alennuksesta.

Pakettiautojen päästöperusteinen verotus

Muutoksella yhdenmukaistettiin henkilö- ja pakettiautojen veroperusteita. Samanaikaisesti hallitusohjelman mukaisesti kehitettiin liikenteen verotusta päästöjen vähentämiseksi sekä energian säästämiseksi ja energiatehokkuuden parantamiseksi. Pakettiautoista kannettavan autoveron kehittämisen avulla ohjataan pakettiautojen hankintaa kuljetustarpeeseen nähden tarkoituksenmukaisiin ja mahdollisimman vähän polttoainetta kuluttaviin automalleihin. Muutoksella luotiin riittävän yksinkertainen ja hallinnollisesti toimiva hiilidioksidipäästöihin perustuva veromalli, joka samalla ottaa huomioon auton tavarankuljetuskyvyn. Veromuutoksella ei ole tuottovaikutuksia.

Tupakka- ja alkoholiveron korotus

Savukkeiden ja muiden tupakkatuotteiden veroa korotettiin hallitusohjelman mukaisesti, keskimäärin n. 10 %. Alkoholiveroa korotettiin vuoden 2009 alussa ja uudelleen 1.10.2009 alkaen n. 10 %. Korotusten tavoitteena oli jatkaa maltillista ja portaittaista alkoholi- ja tupakkaverotuksen kehittämistä myös sosiaali- ja terveystaloudelliset näkökohdat huomioon ottaen. Sekä tupakkatuotteiden että alkoholijuomien veronkorotukset pyrittiin mitoittamaan niin, että ne eivät johtaisi merkittävässä määrin kotimaisen myynnin korvaantumiseen matkustajatuonnilla.

Tupakkaveron korotus lisää valtion tupakkaverotuloja vuositasolla n. 35 milj. eurolla. Veronkorotuksella tavoiteltiin tupakkatuotteiden hintojen nousua, ottaen samanaikaisesti huomioon tupakkaveron veropohja ja matkustajatuonnin kasvu. Tavoitteena on, että tupakkatuotteiden hinnannousu ei johtaisi merkittävässä määrin kotimaisen

myynnin korvaantumiseen matkustajatuonnilla, koska tällöin veronkorotuksesta seuraavat myönteiset vaikutukset tupakkatuotteiden kotimaiseen verolliseen kulutukseen olisivat matkustajatuonnin ja harmaan kaupan kasvun aiheuttamia haittoja suuremmat. Tupakkaveron korotus kohdennettiin siten, että veronkorotuksen seurauksena tapahtuvalla hinnannousulla ehkäistäisiin tupakoinnin aloittamista nuorten keskuudessa kohdentamalla veronkorotus halvimpiin tupakkatuotteisiin, kuten itse käärittäviin savukkeisiin.

Kahdella vuoden 2009 aikana tehdyllä alkoholiveronkorotuksella on hallitusohjelman mukaisesti kehitetty alkoholiverotusta tavalla, joka turvaa alkoholiveron veropohjan samalla, kun se tukee muita alkoholipoliittisia tavoitteita, kuten terveyden edistämistä. Korotukset lisäävät valtion alkoholiverotuloja vuositasona n. 130 milj. eurolla. Veronkorotuksilla tavoitellaan lisäksi alkoholin kokonaiskulutuksen ja sitä kautta alkoholinkäyttöön liittyvien haittojen vähentämistä. Veronkorotuksilla kehitettiin alkoholiverotusta maltillisesti ja portaattain. Veromuutokset pyrittiin mitoittamaan niin, että alkoholijuomien hinnannousu ei johtaisi merkittävässä määrin kotimaisen myynnin korvaantumiseen matkustajatuonnilla. Niin ikään tavoitteena on, että veronkorotuksesta seuraavat myönteiset vaikutukset alkoholin tilastoituun alkoholinkulutukseen olisivat matkustajatuonnin kasvun aiheuttamia haittoja suuremmat. Kahden peräkkäisen veromuutoksen seurauksena matkustajatuonti on kasvanut voimakkaasti, mutta toistaiseksi haitat eivät ole ylittäneet hyötyjä.

Talouden rakenteiden kehitys ja rakennepolitiikka

Vuonna 2009 Suomen bruttokansantuotteen volyymi supistui 7,8 %, mikä oli suurin yksittäisenä vuonna tapahtunut tuotannon väheneminen vuoden 1918 jälkeen. Hallitus reagoi syvään taantumaa sekä rahapolitiikan että finanssipolitiikan keinoin. Hallituksen toimet jakaantuivat elvytystoimiin ja rahoituksen toimivuuden turvaamiseen.

Elvytyspolitiikan toimet olivat erittäin laajat ja niistä päätettiin vuosien 2008 ja 2009 aikana useissa eri yhteyksissä. Valtaosa hallitusohjelman mukaisista veronkevennyksistä toteutettiin vuonna 2009, jolloin ostovoima ja kotimarkkinat saivat piristysruiskeen oikeaan aikaan. Kansaneläkemaksun poistamisella alennettiin työllistämisen kustannuksia. Muutos vahvistaa vuositasona kuntataloutta 248 milj. eurolla. Sosiaalisen vuokra-asuntorakentamisen voimakas elvyttäminen muun uustuotannon nopeasti vähentyessä oli perusteltua, kuten myös korjausrakentamisen tukeminen. Väylärakentamisessa käynnistettiin nopeasti useita hankkeita ja valtio tuki merkittävästi nopean laajakaistaverkon laajentamista koko maahan. Elvytystoimilta edellytettiin, että ne ovat aidosti tarpeellisia ja nopeasti täytäntöön pantavissa sekä vaikutuksiltaan mahdollisimman tehokkaita työllisyyden kannalta.

Elvytystoimien vastapainona hallitus painotti julkisen talouden kestävyys turvaavia rakenteellisia uudistuksia. Tavoitteena oli päättää uudistuksista vuonna 2009, mutta toteuttaa ne vasta talouskriisin mentyä ohi. Esimerkiksi kansaneläkemaksun poistamisen rahoittamiseksi tarkoitetut energia- ja ympäristöverotuksen korotukset ovat astumassa voimaan vasta vuoden 2011 alussa.

Rakenteellisissa uudistuksissa on keskeistä pidentää työuria. Näiden uudistusten valmistelua varten hallitus asetti vuonna 2009 kaksi työryhmää, jotka luovuttivat mietintönsä vuoden 2010 alussa.

Taantumasta huolimatta hallitus piti välttämättömänä, että ilmastopoliittiset toimet etenevät tavoitteiden mukaisesti. Vähäpäästöisen yhteiskunnan rakentaminen edellyttää vahvoja ja ripeitä toimia kaikilla yhteiskunnan tasoilla ja aloilla. Vuonna 2008 hallitus linjasi ilmasto- ja energiastrategiassa ilmasto- ja energiapoliittikkaa vuoteen 2020 asti. Strategiassa esitettiin konkreettisia toimenpiteitä, joilla Suomi saavuttaa EU:n ilmasto- ja energiatavoitteet. Vuonna 2009 hallitus hyväksyi ilmasto- ja energiapoliittisen tulevaisuuselonteon, joka tukee ja täydentää strategiassa tehtyä työtä kohti kestävää päästötasoa vuoteen 2050. Koska näin pitkälle menevää kehitystä ei voida tietää täsmällisesti, selonteossa pyritään ennakoimaan mahdollisten tulevaisuuksien kirjoa ja tukemaan varautumista punnitsemalla erilaisia toimintalinjoja.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen jatkaminen tuottavuutta ja palveluiden uudistamista korostaen oli erityisen tärkeää taloudellisen taantumien tilanteessa. Hallitus antoi vuonna 2009 eduskunnalle selonteon kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta. Selonteon mukaan hallituksen keskeisenä linjana on, että uudistusta jatketaan määrätietoisesti puitelain ja hallitusohjelman mukaisesti, jotta asetetut tavoitteet saavutetaan. Selonteossa linjattiin myös uudistusta koskevat muut jatkotoimenpiteet sekä arvioitiin uudistuksen etenemistä ja puitelain tavoitteiden toteutumista. Kuntien määrä väheni vuonna 2009 67:lla. Suunniteltujen kuntaliitosten toteutuessa Suomessa on vuonna 2013 enintään 337 kuntaa. Valtion ja kuntien tehtävänjakoon tehtiin puitelaissa edellytetyt tarkistukset vuoden 2009 alusta lukien. Valtio ja kunnat ovat lisäksi kehittäneet yhteispalvelumallia ja laatineet mm. yhteisiä standardeja tietojärjestelmien ja yhteentoimivuuden varmistamiseksi.

Hallitus antoi esityksen valtionosuusjärjestelmän uudistuksesta vuoden 2009 lokakuussa ja uusi laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta tulee voimaan vuoden 2010 alusta. Uudistuksessa sektorikohtaiset valtionosuudet keskitetään valtiovarainministeriöön hallitusohjelman edellyttämässä laajuudessa. Järjestelmän perusrakenne säilyi lähtökohtaisesti ennallaan.

Vuonna 2009 valmisteltiin historiallisen mittava aluehallintouudistus, joka tulee voimaan vuoden 2010 alusta. Uusiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin sekä aluehallintovirastoihin koottiin lääninhallitusten, työvoima- ja elinkeinokeskusten, alueellisten ympäristökeskusten, ympäristölupavirastojen, tiepiirien ja työsuojelupiirien tehtävät. Kokoamalla hajanainen aluehallinto kahteen uuteen viranomaiseen ja lisäämällä maakunnan liittojen roolia alueiden kehittämisessä parannetaan kansalais- ja asiakaslähtöisyyttä sekä saadaan tehokkaasti ja tuloksellisesti toimiva aluehallinto. Aluehallinnon uudistaminen oli perusteltua myös sen vuoksi, että talouskriisi lisää entisestään tarvetta elinkeino- ja työllisyyspolitiikan sekä liikenne- ja ympäristöasioiden tehokkaaseen yhteensovittamiseen ja äkilliset rakennemuutokset vaativat nopeaa ja joustavaa reagointia. Ympäristö- ja energiakysymyksiin vastaaminen edellyttää ympäristönsuojelun, elinkeinopolitiikan, liikenteen ja maankäytön tarkastelua aiempaa kokonaisvaltaisemmin. Myös yhdenvertaisuudesta huolehtiminen ja ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu erityisesti peruspalveluissa. Uudistus koski n. 6 000 henkilöä.

Hallituksen vuonna 2009 tekemän päätöksen mukaan Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakunnat yhdistetään vuoden 2011 alusta lukien. Maakuntien yhdistäminen merkitsee myös maakunnan liittojen yhdistämistä.

Valtiovarainministeriö asetti vuonna 2009 vuoteen 2014 jatkuvan sähköisen asiainnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SaDe-ohjelma). Ohjelman tavoitteena on edistää sähköistä asiointia siten, että kansalaisten ja yritysten sähköinen asiointi kattaa vuoteen 2013 mennessä kaikki keskeiset palvelut. Tavoitteena on koko julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kehittäminen. SaDe-ohjelmaan sisällytettiin 10–12 sähköisen asiainnin palvelukokonaisuutta, joiden valinnassa painotetaan erityisesti kuntien tuottavuutta lisääviä hankkeita. Ohjelmaan on lisäksi sisällytetty sähköisen asiainnin tukipalveluja.

Hallituksen määrittelemien konserniohjauksen periaatteiden mukaisesti vuonna 2009 hallitus päätti yhdistää neljä valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta yhdeksi koko valtionhallintoa palvelevaksi nettobudjetoituna virastona toimivaksi Palkeet-keskukseksi. Se aloitti toimintansa vuoden 2010 alusta.

Julkisten menojen kasvua hillittiin tuottavuuden parantamisella. Keskeisiä välineitä olivat kunta- ja palvelurakennushanke, valtionhallinnon tuottavuusohjelma ja vuonna 2008 käynnistetty Kohti kestävää tuottavuutta eli KeTu-hanke. Tavoitteena on prosessien tehokkuuden parantaminen. Ohjelmassa sovitetaan yhteen myös alueellistamisen ja työurien pidentämisen tavoitteita. Hankkeella pyritään löytämään uusia rakenteellisia ratkaisuja tuottavuuden parantamiseen.

Yliopistoja koskeva rakenneuudistus viimeisteltiin vuonna 2009 niin, että uudistus tuli voimaan vuoden 2010 alusta. Valtion virastoina toimineet yliopistot muutettiin julkisoikeudellisiksi oikeushenkilöiksi ja yksityisoikeudellisiksi säätiöiksi, jotka toimivat valtionapuyhteisöinä. Merkittävä uudistus oli Aalto-korkeakoulusäätiön perustaminen, jossa Teknillinen korkeakoulu, Helsingin kauppakorkeakoulu ja Taideteollinen korkeakoulu yhdistetään säätiömuotoiseksi organisaatioksi.

Sektoritutkimuslaitosten uudistamisessa toteutettiin vuoden 2009 alussa seuraavat yksittäisiä laitoksia koskevat uudistukset: Merentutkimuslaitoksen toiminnot jaettiin Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen kesken. Stakes ja Kansanterveyslaitos yhdistettiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseksi. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö perustivat vuonna 2009 Ympäristö- ja luonnonvarat -yhteenliittymän.

Julkisen palvelutuotannon ja hallinnon tuottavuuden kehitys

Julkisessa toiminnassa työskentelee kansantalouden tilinpidon mukaan yhteensä 612 000 henkeä eli neljännes työllisestä työvoimasta. Tästä kolme neljäsosaa, 461 000 henkeä, on kuntien palveluksessa. Valtion palveluksessa on 141 000 ja eläke- ja sosiaaliturvaa hoitavien yhteisöjen palveluksessa 10 000 henkeä. Julkisen sektorin tuottavuuden parantamisen kannalta panostukset kuntien ja kuntayhtymien tuottavuuskehitykseen ovat keskeisiä, sillä julkisen sektorin työntekijöistä kolme neljästä on kuntasektorin palveluksessa.

Hallituksen tavoitteena on julkisten palvelujen tuottavuuden kasvu. Valtiolla tuottavuuden kasvua edistetään tuottavuuden toimenpideohjelmalla, jonka yhtenä tavoitteena on vähentää valtion henkilöstön kokonaismäärää. Kuntasektorin vastuulla olevien peruspalveluiden tuotantoa pyritään tehostamaan ensisijaisesti kunta- ja palvelurakennehankkeella.

Vuonna 2008 valtion virastojen ja laitosten tuottavuuskehitys parani edellisvuoteen verrattuna. Kokonaistuottavuus nousi prosenttiin ja työn tuottavuus 1,7 %. Työn tuottavuuden nopea kasvu perustui siihen, että työpanos pieneni 1,8 % ja tuotos pysyi liki ennallaan (-0,1 %). Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen Valtion tuottavuustilastoon. Valtion tuottavuutta käsitellään laajemmin osassa II.

Kuntien ja kuntayhtymien koulutuksen, terveydenhuoltopalveluiden ja sosiaalipalveluiden yhteenlaskettu kokonaistuottavuus parani Tilastokeskuksen Kuntien ja Kuntayhtymien tuottavuustilaston mukaan 0,3 % vuonna 2008. Tuottavuus parani, sillä tuotoksen volyymi kasvoi enemmän kuin kokonaispanoksen volyymi. Tuotoksen volyymi kasvoi 2,8 %, kun taas kokonaispanoksen volyymi kasvoi 2,5 %.

Vuonna 2008 tuottavuus parani terveydenhuoltopalveluissa, mutta laski koulutuksessa ja sosiaalipalveluissa. Koulutuksen kokonaispanos väheni (-0,7), mutta kun tuotos väheni tätä enemmän (-1,4), heikkeni tuottavuus 0,6 prosentilla. Myös sosiaalipalveluiden tuottavuus heikkeni n. 1/2 %, kun kokonaispanos kasvoi runsaat neljä prosenttia ja tuotos alle neljä prosenttia. Sen sijaan terveydenhuoltopalveluiden tuottavuus kääntyi viime vuonna selvään nousuun, ollen 1,4 %. Tuotos kasvoi peräti 5,3 %, kun kokonaispanoksen vastaava kasvu oli 3,9 %.

TAULUKKO 2. Eräiden julkisten palveluiden tuottavuus, muutos edellisestä vuodesta, %

	Menot* v. 2008, mrd. euroa	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Valtio:									
Kokonaistuottavuus	11,9	2,8	-1,4	-2,1	0,0	1,0	0,9	-1,9	1,0
— Työn tuottavuus		0,3	-0,2	0,2	-0,1	1,1	0,4	0,3	1,7
Kuntayhteisöt:									
Kuntien kokonaistuottavuus	24,2	-3,2	-2,2	-1,4	-1,5	0,0	-0,9	-1,5	0,3
— Koulutuspalvelut	6,9	-1,5	-1,6	-1,4	-0,9	0,6	0,3	-1,6	-0,6
— Terveydenhuoltopalvelut	8,5	-3,4	-2,9	-1,8	-2,1	-0,5	-1,5	-1,6	1,4
— Sosiaalipalvelut	8,8	-5,3	-1,8	-0,7	-1,3	0,1	-1,3	-1,2	-0,5

* Valtion kulutusmenot kansantalouden tilinpidon mukaan, kuntien toimintamenot kuntien talous- ja toimintatilaston mukaan

Lähde: Tilastokeskus

Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden heikkeneminen johtuu monista syistä ja sen mittaamiseen sisältyy epävarmuutta mm. laadun ja määrän erottamisen vaikeudesta johtuen. Parantunut laatu ei välttämättä näy tuotteiden määrässä, jolloin se voi heikentää laskennallista tuottavuutta. Julkiset palvelut ovat työvaltaisia ja tuottavuuden lisääminen niissä on vaikeaa ja edellyttää määrätietoista toiminnan kehittämistä.

Tuottavuuden rinnalla on tärkeää tarkastella myös laatua ja vaikuttavuutta, kustannuskehitystä ja ennen kaikkea asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Palvelujen laadunmuutoksista tietoa ei systemaattisesti ja kattavasti ole kuitenkaan kerätty, joten niiden vaikutuksia tuottavuus- ja tehokkuusmittoihin on hyvin vaikea arvioida. On mahdollista, että osa palvelujen tuottavuuden alenemisesta on selitettävissä henkilöstön lisäämisellä aikaansaadulla laadun paranemisella.

Toimenpiteet kuntien tuottavuuden kohottamiseksi

Valtiovarainministeriön toimet kuntien tuottavuuden parantamiseksi ovat kunta- ja palvelurakennemuutoksen toteuttaminen, kuntien tuottavuusohjelmatyön koordinointi ja seuranta sekä kuntapalvelujen tuottavuuskehityksen seuranta.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksen keskeinen tavoite on luoda edellytyksiä toimiville ja tuottavasti järjestetyille kuntapalveluille sekä niiden kehittämiseksi. Uudistuksen tavoitteena on ns. PARAS-puitelain mukaan kuntien toiminnan tuottavuuden parantaminen sekä kuntien palvelutuotannon ja -toiminnan tehostaminen. Tämä näyttää, uudistuksen ollessa erityisesti palvelurakenteen uudistamisen osalta keskeneräinen, jääneen uudistuksessa vielä vähälle huomiolle kuntarakenneskustelujen korostuessa.

Suurin osa kuntarakenteen muutoksista on toteutunut vuoden 2009 alusta lukien, ja rakenteelliset muutokset ovat painottuneet kuntatalouden kokonaisvolyymista pieneneen kuntajoukkoon. Tämän takia kunta- ja palvelurakennemuutoksen vaikutuksia kuntapalvelujen tuottavuuden kehitykseen ei voida vielä todentaa kokonaistuottavuutta koskevan tilastoaineiston avulla.

Kunta- ja palvelurakennemuutukseen sisältyvä erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien arviointimenettely on lisännyt menettelyn piirissä olleiden kuntien talouden hallintaa sekä tuottavuuden kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä.

Valtiovarainministeriö on käynnistänyt 20 suurimman kaupungin kanssa tuottavuusohjelmatyön. Yhteistyössä näiden kaupunkien kanssa laadittiin syksyllä 2009 työsuunnitelma kaupunkien tuottavuusohjelmien laadinnasta. Työsuunnitelman laadintaan osallistuivat myös opetus- sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton edustajat. Työsuunnitelman mukaan kaupungit jatkavat jo aloittamaansa tuottavuustyötä osana normaalia toiminnan ja talouden suunnittelua sekä käynnistämällä yhteisiä tuottavuuden kehittämistä tukevia kärkihankkeita. Tuottavuusohjelmatyötä tehdään kaupungeissa seitsemällä osa-alueella. Ne ovat henkilöstö, osaaminen ja työhyvinvointi; palvelujärjestelmä, prosessit ja sähköiset palvelut; palveluverkko ja toimitilat; organisaatio ja rakenteet; hankinnat; johtamisjärjestelmä sekä tuottavuusmittausten kehittäminen, tutkimus, kehitys ja innovaatiot.

Tänä vuonna käynnistetään kaikilla seitsemällä osa-alueella kärkihankkeita, joiden toteuttamisesta vastaavat kunnat. Ministeriöt ja Kuntaliitto osallistuvat kärkihankkeiden toteuttamiseen. Valtiovarainministeriö tulee asettamaan työryhmän, joka koordinoi ja seuraa 20 suurimman kunnan tuottavuusohjelmatyötä. Työryhmän työ painottuu alkuvaiheessa 20 suurimman kaupungin kanssa tehtävään työhön, mutta työ laajenee koskemaan myös muita kuntia ja kuntayhtymiä. Työryhmän tehtävä on valmistella ehdotus muiden kuntien ja kuntayhtymien tuottavuusohjelman laadintaohjeeksi. Lisäksi työryhmä tekee mm. ehdotuksen tuottavuuden parantamista koskevista valtakunnallisista tavoitteista.

Peruspalveluohjelmatyössä seurataan opetus- ja kulttuuripalvelujen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun, saatavuuden, tuottavuuden ja taloudellisuuden sekä vaikuttavuuden kehitystä. Valtiovarainministeriön julkaisemaan Peruspalvelujen tila 2010 -raporttiin on koottu näiden toimialojen keskeisten palvelujen kehitystä koskevaa arviointiaineistoa Tilastokeskuksen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, opetusministeriön sekä lääninhallitusten toteuttamista arvioinneista. Mainitussa raportissa kuntien järjestämien palvelujen tuottavuutta tarkastellaan palvelujen taloudellisuutta, laatua ja vaikuttavuutta koskevan aineiston avulla. Koulutuspalveluissa tuottavuutta tarkastellaan indikaattorikokonaisuudella, johon kuuluvat kokonaistuottavuus, opetustoimen käyttökustannukset sekä koulutuksen tavoite-, laatu- ja vaikuttavuusindikaattorit. Sosiaali- ja terveyspalveluissa kokonaisuus sisältää sosiaalipalvelujen kokonaistuottavuuden, terveyspalvelujen kokonaistuottavuuden, palvelujen käyttökustannukset sekä laatu- ja saatavuusmittarit.

2 Valtiontalouden tila

2.1 Verotulojen kehitys

Valtion budjettitalouden verotuloja kertyi 31 533,5 milj. euroa v. 2009, mikä oli 15,3 % edellisvuotta vähemmän.

Varsinaiseen talousarvioon (talousarvio ilman lisätalousarvioita) verrattuna verotulojen kertymä alitti arvioidun 5,8 mrd. eurolla. Suurin ero suhteessa oli tuloverossa ja arvonlisäverossa. Tuloveroja kertyi 3,9 mrd. euroa vähemmän kuin arvioitiin. Tästä ansio- ja pääomatuloveron osuus on 1,1 mrd. euroa ja yhteisöveron 2,8 mrd. euroa. Arvonlisäveroa kertyi 1,3 mrd. euroa vähemmän kuin arvioitiin varsinaisessa talousarviossa.

Tuloveroa kertyi valtiolle 9 395 milj. euroa ja kertymä aleni 33 % edellisvuodesta. Verokertymän alenemisen syynä olivat sekä veropohjan supistuminen että veronkevennykset. Vuonna 2009 palkkatulot alenivat 1,0 %. Pääomatulojen arvioidaan alentuneen yli 23 % edelliseen vuoteen verrattuna. Erityisesti pitkään vahvassa kasvussa olleiden ja ennätyksellisen korkealle tasolle nousseiden luovutusvoittojen arvioidaan supistuneen n. 29 %. Luovutusvoittojen osuus kaikista pääomatuloista oli vuoden 2008 tilastotietojen perusteella lähes 40 %. Lopullinen tieto verovuoden 2009 pääomatuloista saadaan vasta vuoden 2010 loppupuolella.

Ansiotulojen veroperusteisiin tehdyt muutokset pienensivät verokertymää yhteensä 1 370 milj. euroa, josta valtion osuus oli n. 1 100 milj. euroa. Tähän sisältyi mm. 4 prosentin suuruisena toteutettu inflaatiotarkistus sekä ansiotason nousun verotusta kirsittävän vaikutuksen kompensointi. Kevennys toteutettiin alentamalla valtion tuloveroasteikon kaikkia marginaaliveroprosentteja ja ottamalla käyttöön uusi valtionverotuksen ansiotulovähennyksen korvaava työtulovähennys. Eläketulon verotusta kevennettiin siten, että siitä ei muodostu työtulojen verotusta kireämpää. Samalla saatettiin myös eläkeläispuolisoiden veroaste korkeintaan palkansaajan veroasteen tasolle. Kevennyksen arvioitiin alentavan verotuottoa runsaalla 200 milj. eurolla, josta valtion osuus oli vajaat 80 milj. euroa. Lisäksi kotitalousvähennyksen enimmäismäärää korotettiin ja vähennyksen soveltamisalaa laajennettiin.

Yhteisöveroa kertyi 2 207 milj. euroa v. 2009. Kertymä aleni 55 % eli 2,7 mrd. euroa edellisvuodesta. Vuoden 2008 syksyllä tapahtunut suhdannekäännä näkyi ensimmäisenä yritysten tulosten kääntymisenä laskuun. Vuonna 2009 yritysten tulosten arvioidaan supistuneen noin viidenneksellä. Kuntien yhteisöveron jako-osuutta korotettiin väliaikaisesti kymmenellä prosenttiyksiköllä ja seurakuntien 0,8 prosenttiyksiköllä verovuosille 2009–2011. Valtion jako-osuutta alennettiin vastaavasti.

TAULUKKO 3. Talousarvion verotulot vuosina 2006—2009

	2006 milj. euroa	2007 milj. euroa	2008 milj. euroa	2009 milj. euroa	Muutos 2009/2008 %
Tulovero	12 900,6	14 360,5	13 998,0	9 395,1	-32,9
— josta yhteisövero	4 250,8	5 288,0	4 910,1	2 207,0	-55,1
Korkotulojen lähdevero	175,4	253,6	430,9	493,2	14,5
Perintö- ja lahjavero	505,4	458,8	651,4	439,5	-32,5
Arvonlisävero	13 149,6	13 521,4	14 046,4	13 315,9	-5,2
Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	486,8	508,6	535,9	557,4	4,0
Apteekkimaksut	120,2	111,5	119,4	128,0	7,2
Tupakkavero	624,8	624,1	629,5	688,9	9,4
Alkoholijuomavero	991,8	1 014,8	1 091,5	1 206,5	10,5
Virvoitusjuomavero	35,3	35,1	34,7	35,5	2,2
Energiaverot	2 946,1	2 937,5	3 191,7	3 148,8	-1,3
Eräiden juomapakkausten valmistevero	30,6	40,8	15,1	11,9	-21,1
Autovero	1 304,3	1 217,0	1 016,0	686,9	-32,4
Varainsiirtovero	551,3	699,6	503,0	484,2	-3,7
Arpajaisvero	129,6	135,2	137,6	139,4	1,3
Ajoneuvovero	567,2	612,0	636,8	654,4	2,8
Jätevero	55,4	56,2	52,2	45,3	-13,1
Lästimaksut	0,7	0,8	0,9	0,8	-12,6
Ratavero	17,6	17,9	20,5	17,0	-17,1
Viestintämarkkinamaksu, teleurakointi- maksu ja tietomaksu	4,5	4,0	4,4	5,1	17,9
Lentoliikenteen valvontamaksu	-	7,0	6,6	6,7	1,2
Väylämaksut	-	86,1	79,8	66,5	-16,7
Öljyjätämaksu	3,2	4,3	4,4	3,5	-19,3
Muut verotulot	3,1	3,8	3,2	2,8	-12,0
VEROTULOT YHTEENSÄ	34 691,7	36 710,5	37 211,0	31 533,5	-15,3

Korkotulojen lähdeveroa kertyi 493,2 milj. euroa ja kertymä kasvoi 14,5 % edellisvuodesta. Korkotaso laski lähes puoleen edellisestä vuodesta. Kotitalouksien talletuskannan kasvu hidastui verrattuna edellisvuoteen. Korkotason ja talletuskannan muutokset näkyvät lähdeveron tuotossa viiveellä.

Perintö- ja lahjaveroa kertyi 440 milj. euroa, mikä oli 33 % vähemmän kuin edellisvuonna. Edellisen vuoden kertymä oli poikkeuksellisen korkea johtuen verotuksen toimittamisen jaksottumisesta verohallinnossa. Vuonna 2009 perintö- ja lahjaverotusta kevennettiin 1. veroluokassa alentamalla veroprosentteja kolmella prosenttiyksiköllä.

Arvonlisäveroa kertyi 13 316 milj. euroa, ja verotuotto väheni edellisestä vuodesta 5 %. Tullin tuonnista kantama arvonlisävero aleni 43 % ja verohallinnon bruttokertymä

aleni 8 %. Kokonaiskertymän alenemaa vaimensi se, että vientiyrityksille maksettavat arvonlisäveropalautukset putosivat 25 % taantumam myötä. Kotitalouksien kulutusmenot alenivat 1 %. Elintarvikkeiden arvonlisäverokantaa alennettiin viidellä prosenttiyksiköllä lokakuun alussa 2009, minkä arvioitiin alentavan verotuottoa 40 milj. euroa v. 2009 ja vuositasolla 520 milj. euroa.

Tupakkaveroa kertyi 689 milj. euroa, eli n. 9,4 % enemmän kuin edellisvuonna. Savukkeiden, piippu- ja savuketupakan sekä sikareiden veroa korotettiin vuoden alusta 10 % ja savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan veroa 25 %, minkä arvioitiin alentavan veron tuottoa 35 milj. euroa. Alkoholijuomaveroa kertyi 1 207 milj. euroa. Verokertymä kasvoi 10,5 % vuoden alussa ja 1.10.2009 toteutettujen veronkorotusten seurauksena, jolloin molemmilla kerroilla kaikkien alkoholijuomaluokkien veroja korotettiin n. 10 %. Korotusten arvioitiin lisäävän veron tuottoa 80 milj. euroa. Alkoholin verollinen kulutus väheni n. 2,5 % edellisvuodesta matkustajatuonnin kuitenkin kasvaessa samaan aikaan hieman.

Energiaveroja kertyi 3 149 milj. euroa eli 1,3 % vähemmän kuin edellisvuonna. Nestemäisten polttoaineiden eli moottoribensiinin, dieselöljyn sekä kevyen ja raskaan polttoöljyn kulutus oli 5,1 % edellisvuotista pienempi. Teollisuuden sähkön kulutus laski 16,2 % palveluiden ja kotitalouksien sähkön kulutuksen noustessa 2,1 %.

Autoveroa kertyi 687 milj. euroa eli 32 % edellisvuotta vähemmän. Uusia henkilöautoja rekisteröitiin n. 90 000 kappaletta, mikä oli n. 35 % vähemmän kuin v. 2008. Myös muiden ajoneuvojen kysyntä aleni selvästi. Huhtikuun alusta lähtien toteutettiin autoveron muutos, jossa autoveroa korotettiin 22 prosentilla ja autovero siirrettiin pois arvonlisäveron veropohjasta. Ajoneuvoveron tuotto oli v. 2009 yhteensä 654 milj. euroa, jossa oli laskua edellisestä vuodesta 3 %.

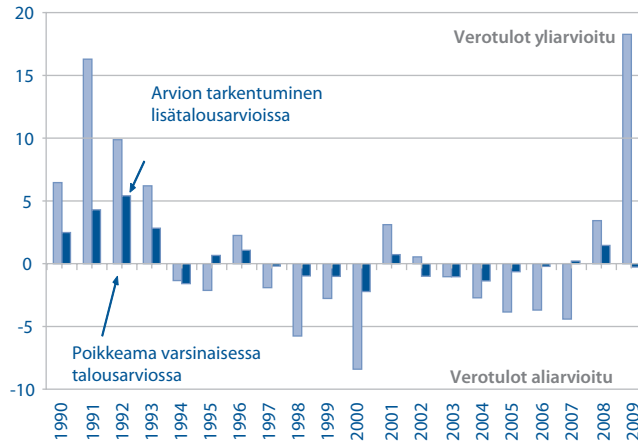
Varainsiirtoveroa kertyi 484 milj. euroa eli 4 % edellisvuotta vähemmän. Talous- ja sosiaalisen taantumam seurauksena asunto- ja kiinteistökauppoja tehtiin edellisvuotta vähemmän. Lisäksi hinnat kääntyivät laskuun. Arpajaisveroa kertyi 139 milj. euroa eli prosentin edellisvuotta enemmän.

2.2 Keskeisten verotuloerien ennustepoikkeamien tarkastelu

Kokonaistuotannon voimakas putoaminen syksystä 2008 alkaen teki verotulojen ennustamisesta vuoden 2009 talousarvioesityksessä poikkeuksellisen hankalaa. Syyskuussa 2008 eduskuntaan annetun talousarvioesityksen arvio budjettitalouden verotuloista oli 7,3 mrd. euroa korkeampi kuin vuoden 2009 toteutuma. Talousarvioesityksen täydentävässä esityksessä verotuloarvioita korjattiin alaspäin lähes 1,6 mrd. eurolla, mutta ero toteutumaan oli edelleenkin huomattava, 5,8 mrd. euroa. Vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa verotuloarvioita alennettiin 2,6 mrd. eurolla ja toisessa lisätalousarviossa edelleen 3,2 mrd. eurolla. Verotulojen toteutuma ylitti budjetoidun (talousarvio mukaan luettuna lisätalousarviot) 85 milj. eurolla.

Kuviossa 2 esitetään, kuinka verotuloarviot ovat vuosina 1990—2009 poikenneet toteutuneesta varsinaisesta talousarviossa ja lisätalousarvioilla täydennetyssä talous-

KUVIO 2. Verotuloennusteiden osuvuus, talousarviopoikkeama suhteessa toteumaan, %

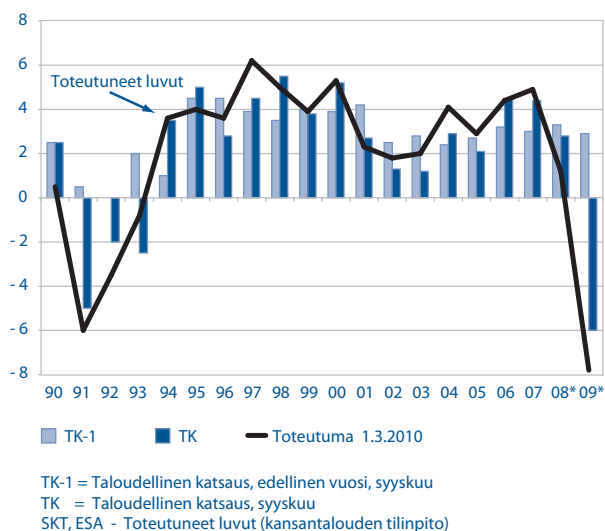
arviossa. Suurimmat verotulojen aliarvioinnit ovat olleet vuosina 1998 ja 2000. Verotulot on yliarvioitu tarkasteluajanjaksolla vuosina 1992, 1993, 1996, 2001, 2008 ja 2009. Vuoden 2009 verotulot yliarvioitiin varsinaisessa talousarviossa 18,3 prosentilla ja lisätalousarvioiden jälkeinen aliarviointi oli n. 0,3 %. Vuoden 2009 varsinaisen talousarvion tulojen yliarviointi on tarkasteluajanjakson suurin.

Kuviossa 3 esitetään se, kuinka valtiovarainministeriön ennusteet kokonaistuotannon määrän muutoksesta ovat muuttuneet vuosittaisissa ennustejulkaisuissa ja mitä ne ovat olleet suhteessa toteutumaan. Pylväät kuvaavat hallituksen talousarvioesityksen pohjana olevaa ennustetta ja seuraavan vuoden syksyn ennustetta, joka puolestaan toimii pohjatietona syksyn lisätalousarvioesityksen valmistelulle. Vuosina 1990–1993, 1995–1996 ja 2001–2003 sekä 2008–2009 bruttokansantuotteen kasvu yliarvioitiin talousarviota valmisteltaessa ja vuosina 1994, 1997–1998, 2000 sekä 2004 ja 2006–2007 se aliarvioitiin. Lisätalousarvion valmisteluvaiheessa bruttokansantuotteen kasvu yliarvioitiin vuosina 1990–1992, 1995, 1998, 2008 ja 2009, ja vuosina 1993, 1996–1997, 2002–2005 sekä 2007 se aliarvioitiin. Talouden laskun nopeutta ja yllätyksellisuutta kuvaa hyvin se, että vielä syksyllä 2008 kokonaistuotannon arvioitiin kasvavan v. 2009 n. 3 %, kun ennakkotiedot kertovat sen laskeneen lähes 8 %.

Taulukossa 4 esitetään veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien keskeisten tulo- ja kysyntäerien ennusteet elo- ja lokakuussa 2008 sekä toteutumatieta tai -ennuste maaliskuulta 2010. Vuoden 2008 elo- ja lokakuun ennusteet vastaavat talousarvioesityksen ja sen täydentävän esityksen aikaisia ennusteita. Molempien pohjana on elokuun 2008 kokonaistaloudellinen ennuste ja muutokset ennusteissa elo- ja lokakuun välillä aiheutuvat muun muassa vuoden 2008 verotuksen valmistumisesta saaduista tiedoista.

Alla olevassa taulukossa esitetään keskeisten verotuloerien poikkeamat suhteessa vuoden 2009 varsinaisen talousarvion ja lisätalousarvioilla korjatun talousarvion tuloarvioon sekä näiden erien ns. jälkikäteisennusteet. Jälkikäteisennusteilla pyritään vas-

KUVIO 3. BKT: Valtiovarainministeriön ennusteet, määrän muutos, %

TAULUKKO 4. Veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavia keskeisiä tulo- ja kysyntäeriä. Ennusteet elokuussa 2008, lokakuussa 2008 ja toteutumatieto maaliskuussa 2010.

	Elokuu 2008 (TAE 2009)		Lokakuu 2008 (täyd. esitys)		Maaliskuu 2010	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
	muutos, % vuodessa					
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	6,7	5,1	5,6	4,9	3,7	-0,2
— palkka- ym. tulot	7,2	5,2	7,2	5,2	6,8	-1,0
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	5,8	6,5	5,8	6,5	7,3	8,4
— pääomatulot	4,6	2,2	-3,4	-2,2	-17,4	-23,4*
Yritysten tulokehitys **	0	3,4	-8	3,4	-23,5	-30,6
Kotitalouksien kulutusmenojen arvo	7,3	5,7	7,3	5,7	5,3	-1,0
Arvonlisäveron pohja	6,5	5	6,5	3,5	5,7	-6,5
Bensiinin kulutus	-5	-2	-6,5	-1,8	-4,4	-2,6
Dieselöljyn kulutus	2	2	2	-1,5	1,1	-3,3
Sähkön kulutus	2	-1	2	-1	-2,4	-7,5
Verollisen alkoholin kulutus	-1,5	2	-1,5	2	-2,1	-2,5
Henkilöautojen ensirekisteröinnit, kpl	165 000	150 000	165 000	120 000	139 700	90 600
Kuluttajahintaindeksi	4,1	2,8	4,1	2,8	4,1	0

* Pääomatulojen osalta vuoden 2009 luku on ennuste.

** Yritysten tulokehityksen ennuste seuraavalle vuodelle pohjautuu toimintaylijäämän muutokseen. Kuluvan vuoden osalta toimintaylijäämän muutoksen lisäksi arvioinnissa käytetään muita tietoja.

taamaan kysymykseen, mikä tuloarvio olisi ollut elokuussa 2008 talousarvioesitystä laadittaessa, jos tulopohjan nykyinen kehitysarvio ja vuoden 2009 veroperusteet olisi-
vat olleet tiedossa. Veroperustemuutokset valmistellaan yleensä talousarvioesityksen
valmistelun yhteydessä, joten yksittäisen budjettivuoden osalta tarkastelu pelkistyy
lähinnä tulopohjan kehitystä koskevien oletusten tarkasteluun. Vuonna 2009 kesken
vuoden toteutettuja veroperustemuutoksia oli muun muassa yhteisöveron jako-osuuk-
sien muuttaminen kuntien ja seurakuntien hyväksi.

Ansio- ja pääomatuloverojen tuotto yliarvioitiin vuoden 2009 varsinaisessa tulo-
arviossa 1 126 milj. eurolla eli lähes 16 prosentilla.

Lisätalousarvioissa ansio- ja pääomatuloverojen tuloarviota alennettiin yhteensä
889 milj. eurolla. Syksyn lisätalousarviossa ansio- ja pääomatuloveroja arvioitiin ker-
tyvän 7 425 milj. euroa eli 237 milj. euroa toteutunutta enemmän.

Sekä palkka- että pääomatulot toteutuivat huomattavasti heikompina kuin ennus-
tettiin (taulukko 4). Syksyllä 2008 palkkatulojen arvioitiin kasvavan 5 % v. 2009, kun
työttömyyden kasvun seurauksena ne lopulta alenivat prosentilla. Eläkkeet ja muut
sosiaalietuudet kasvoivat hieman arvioitua nopeammin, mikä selittyy lähinnä työt-
tömyysmenojen ennakoitua voimakkaammalla kasvulla. Vuodelle 2009 laaditussa
talousarvioesityksessä työttömyysasteeksi ennustettiin 6 %, kun taloudellisen tilan-
teen heikentyessä työttömyys nousikin yli 8 prosenttiin.

Jos käytettävissä olisi ollut tämän hetken arvio ansiotulojen kehityksestä, ennuste
olisi ollut runsaat 400 milj. euroa alempi, eli työttömyyden kasvu ja palkkatulojen
ennustettua heikompi kehitys selittävät ennustevirheestä vajaat 40 %.

Pääomatulojen osalta on tarpeen tarkastella sekä verovuoden 2008 että 2009 ennus-
teiden muutosta.

Elokuussa edellisen verovuoden verotus ei ole vielä valmistunut. Talousarvioesi-
tyksen täydentävää esitystä valmisteltaessa edellisen verovuoden lopullisten verojen
määrät ovat jo tiedossa, mutta yksityiskohtaiset tiedot eri tulo- ja vähennyserien kehi-

**TAULUKKO 5. Keskeisten verotuloerien varsinaisen talousarvion, lisätalousarviolla
täydennetyn talousarvion ja jälkikäteisennusteen mukaiset tuloarviot suhteessa
toteutumaan v. 2009 (miinusmerkkinen = tulot yliarvioitu), milj. euroa ja %**

	Toteutuma (tilinpäätös)	Poikkeama TA:ssa	%	Poikkeama viimeisessä lisä- talousarviossa	%	Jälki- käteis- ennusteen poikkeama	%
Ansio- ja pääomatuloverot	7 188	-1 126	-15,7	-237	-3,3	88	1,2
Yhteisövero	2 207	-2 811	-127,4	151	6,8	-1 255	-56,9
Arvonlisävero	13 316	-1 267	-9,5	168	1,3	-504	-3,8
Energia- ja energiatuotot	3 149	-89	-2,8	-42	-1,3	-11	-0,3
Alkoholijuomaverot	1 207	19	1,6	4	0,3	-24	-2,0
Tupakkaverot	689	39	5,7	39	5,7	6	0,9

tyksestä eivät ole vielä käytettävissä. Suurimmasta osasta tuloeriä, kuten palkka- ja etuustuloista, puun myyntitulosta ja pörssiosingoista, on jo aikaisemmassa vaiheessa käytettävissä vuosi-ilmoituksista kerättyjä seurantatietoja, mutta pääomatuloissa on sellaisia eriä, joista tällaista seurantatietoa ei saada.

Elokuussa 2008 pääomatulojen arvioitiin kasvavan 4 1/2 % v. 2008 ja 2 % v. 2009. Täydentävän talousarvion tuloarviota laadittaessa pääomatulojen arvioitiin alenevan pari prosenttia molempina vuosina. Pääomatulot alenivat v. 2008 n. 17 % ja v. 2009 niiden arvioidaan alentuneen 23 %.

Ennustevirheestä yhteensä n. 100 milj. euroa selittyy suoraan v. 2008 verotukseen liittyvillä tekijöillä. Pääomatulojen nopea alentuminen loppuvuonna 2008 näkyi verkertymissä viiveellä. Tämä johtuu siitä, että pääomatuloista maksettavat verot kertyvät pääosin ennakontäydennysmaksuina ja jäännösveroina verovuoden päättymistä seuraavien kahden vuoden aikana. Ennakontäydennysmaksuja ja jäännösveroja maksettiin verovuodelta 2008 kalenterivuonna 2009 ennustettua vähemmän. Näiden yliarviointi johtuu pääomatulojen ja pääomatuloverojen yliarvioinnista. Toisaalta ennakonpalauksia maksettiin ennustettua enemmän, mikä myös alensi vuoden 2009 kassakertymää. Ennakonpalautukset ovat kasvaneet huomattavasti viime vuosina, ja niiden kasvu verovuoden 2008 osalta aliarvioitiin. Ennakonpalautuksia on kasvattanut viime vuosina muun muassa kotitalousvähennyksen korottaminen ja sen käytön laajeneminen.

Pääomatuloennusteet vaikuttavat tuloennusteeseen myös veronsaajien jako-osuuk-sien kautta. Jos talousarviota laadittaessa olisi ollut tiedossa v. 2009 sovellettu jako-osuus, vuoden 2009 kertymäennuste olisi ollut n. 500 milj. euroa alempi. Valtion jako-osuuden yliarviointiin vaikuttivat sekä pääomatulojen että ansiotulojen kehitys. Kuten yllä todettiin, elokuussa 2008 yliarvioitiin sekä vuoden 2008 että todennäköisesti myös vuoden 2009 pääomatulot. Koska valtio on pääomatuloveron ainoa veronsaaja, pääomatulojen yliarviointi johtaa siihen, että valtion jako-osuuskin yliarvioidaan. Myös työllisyyskehityksen toteutuminen ennustettua heikompana voi johtaa valtion jako-osuuden yliarviointiin. Työttömien määrän lisääntyessä kunnallisveron suhteellinen osuus verovelvollisten maksamista veroista kasvaa, koska alemmilla tulotasoilla maksetaan vähemmän valtion tuloveroa. Lisäksi kunnallisverotus on kireämpää työttömyysetuuksilla kuin palkkatulolla, koska kunnallisverotuksen ansiotulovähennys tehdään ainoastaan työtulosta.

Jälkikäteisennuste ylittää toteutuneen tuoton 88 milj. eurolla eli n. 1,2 prosentilla. Jälkikäteisennusteen ennustevirhe on samaa suuruusluokkaa kuin edellisinä vuosina.

Yhteisöveron tuoton yliarviointi varsinaisessa talousarviossa oli huomattava, 2 811 milj. euroa. Yliarvioinnista n. 400 milj. euroa selittyy yhteisöveron jako-osuuden muutoksella. Jälkikäteisennuste yliarvioi valtion yhteisöverokertymän 1 255 milj. eurolla eli 57 prosentilla.

Yhteisövero on suhdanneherkimpiä veromuotoja, mikä näkyy myös vuoden 2009 tuloarvioissa ja niiden toteutumisessa. Valtion yhteisöverokertymän ennustamisessa oli elokuussa 2008 lähtökohtana arvio verovuoden 2007 lopullisen veron määrästä ja arvio yritysten tuloskehityksestä ja sen pohjalta yhteisöveron muutoksesta vuosille 2008 ja 2009. Yritysten tuloskehitystä pyritään arvioimaan kansantalouden tilin-

pidon toimintaylijäämän muutoksella. Kuluvan vuoden osalta otetaan lisäksi huomioon kertymätiedot ja muut seurantatiedot sekä osavuosikatsauksista saatavat tiedot. Elokuussa 2008 edellä mainittujen tietojen perusteella muodostetun arvion mukaisesti yhteisöveron tuoton arvioitiin verovuonna 2008 pysyvän edellisen vuoden tasolla ja verovuonna 2009 kasvavan toimintaylijäämän ennustettua muutosta vastaavasti 3,4 %. Todellisuudessa verovuoden 2008 yhteisöverotuotto aleni 23,5 % ja verovuoden 2009 osalta yhteisöveron tuoton arvioidaan alentuneen 30 %. Verovuoden 2009 yhteisöveron lopullisen veron määrä vahvistuu verotuksen valmistuessa lokakuun lopulla 2010.

Vuoden 2009 yhteisöverokertymää alensi erityisesti se, että v. 2009 palautettiin yhteisöille poikkeuksellisen paljon edelliseltä verovuodelta maksettuja ennakkoita ja ennakon täydennysmaksujen kertymä jäi edellisvuotta selvästi pienemmäksi. Talouskriisin alkaminen loppuvuodesta 2008 näkyi verokertymässä näin ollen viiveellä vasta vuoden 2009 puolella.

Kuntien ja seurakuntien yhteisövero-osuutta päätettiin korottaa väliaikaisesti verovuosille 2009–2011. Päätös tehtiin kesken vuoden. Valtion jako-osuutta alennettiin vastaavasti yhteensä 10,8 prosenttiyksiköllä, mikä alensi valtion verotuottoa v. 2009 n. 400 milj. eurolla.

Jälkikäteisennuste on tehty käyttäen yhteisöveron muutosprosentteina tämänhetkistä tietoa toimintaylijäämän muutoksesta vuosina 2008 ja 2009. Toimintaylijäämä aleni 7 % v. 2008 ja 23,4 % v. 2009. Yhteisöveron tuotto aleni kuitenkin 23,5 % ja 30 % vastaavina vuosina. Toimintaylijäämään perustuva tulosarvio ei ota huomioon monia satunnaisia tekijöitä tai eriä, jotka voivat jonkin yksittäisen yrityksen kohdalla vaikuttaa tulokseen olennaisella tavalla. Toimintaylijäämä on kehittynyt selvästi tasaisemmin kuin yritysten tuloskehitys. Ennusteen laadinnassa toimintaylijäämä on puutteistaan huolimatta luonteva lähtökohta tarkasteltaessa yhteisöverokertymän kehitystä. Kuvaa yritysten tuloskehityksestä pyritään lisäksi täydentämään keräämällä ja tarkastelemalla osavuosikatsauksista saatavia tietoja sekä verohallinnosta saatavia kertymä- ja seurantatietoja. Myöskään osavuosikatsausten perusteella saatava tieto yritysten tuloskehityksestä ei välttämättä anna oikeaa kuvaa yhteisöveron kehityksestä. Yrityksen globaalin tuloksen perusteella ei voi suoraan arvioida Suomen verokertymää. Lisäksi muun muassa edellisten verovuosien tappiot voivat pienentää verotuottoa.

Arvonlisäveron tuotto yliarvioitiin varsinaisessa talousarviossa lähes 1 660 milj. eurolla eli peräti 11 prosentilla. Ennustevirheeseen vaikutti sekä vuoden 2008 verotuoton yliarviointi että vuoden 2009 yksityisen kulutuksen yliarviointi. Vuoden 2009 talousarvion valmistelun yhteydessä vuotta 2008 koskeva arvonlisäveron tuotto ennakoitiin n. 280 milj. euroa suuremmaksi kuin lopullinen toteuma oli. Syksyllä 2008 alkanut talouden jyrkkä alamäki käänsi verotuototkin laskuun. Joulukuussa 2008 arvonlisäveron tuotto laski 17 % edellisen vuoden vastaavaan verrattuna, mikä vaikutti voimakkaasti koko vuoden 2008 kertymään ja samoin myös vuotta 2009 koskevaan ennusteeseen.

Arvonlisäveroennusteessa keskeinen kotitalouksien kulutusmenojen kasvuarvio vuodelle 2009 oli 5,7 % elokuussa 2008. Talouskriisin syvenemisen myötä myös ennus-

teita kehityksestä muutettiin selvästi aiemmin arvioitua synkemmiksi. Kansantalouden ennakollisten tietojen mukaan kotitalouksien kulutusmenot laskivat lopulta yhden prosentin v. 2009. Arvonlisäveron kertymäennusteen taustalla olevan kansantalouden makroennusteen ja kansantalouden tilinpidon toteuman välinen suuri ero on suurin selittävä tekijä arvonlisäveron tuoton yliarvioinnille. Tämän osuus ennustevirheestä on n. 1 050 milj. euroa.

Vuoden 2008 ennustevirhe on vaikuttanut vuoden 2009 arvonlisäverokertymän arvioon n. 290 milj. eurolla. Autoverolainsäädännössä tapahtunut muutos keväällä 2009, jolloin autoverolle laskettavasta arvonlisäverosta luovuttiin, vaikutti arvonlisäverokertymään vajaalla 80 milj. eurolla. Yhteensä kertymää koskevan ennusteen taustalla olevan ennustepoikkeaman ja tuloperustemuutoksen vaikutus oli 1 420 milj. euroa. Noin 240 milj. euron vaikutus selittyy pitkälti ns. ajoitustekijöillä eli arvonlisäverokertymien ja varsinkin arvonlisäveropalautusten kohdistumiselle eri kuukausille. Varsinkin palautusten määrä vaihtelee suuresti eri kuukausien välillä ja aiheuttaa näin poikkeamia myös vuotta koskevaan ennusteeseen suuntaan jos toiseen.

Vuodelle 2009 laskettu jälkikäteisennuste yliarvioi arvonlisäveron tuoton 504 milj. eurolla eli 3,8 prosentilla. Ero johtuu lähinnä ns. ajoitustekijöistä, jotka selittyvät pääosin verovelvollisille maksetuilla arvonlisäveron palautuksilla. Palautuksia maksetaan yleensä yrityksille, joilla on suuria investointeja tai joiden tuotanto suuntautuu pääosin vientiin. Palautusten määrä vaihtelee kuukausittain ja aiheuttaa näin heilahteluja arvonlisäveron kertymiin myös vuositasolla. Ennusteen perustuminen ns. loppukulutukseen (loppukuluttaja ei voi vähentää panosostoihinsa sisältyvää arvonlisäveroa) saattaa myös aiheuttaa varsinkin voimakkaassa talouden käänteessä jonkin verran ajoitusvirhettä.

Tupakkaveron tuotto aliarvioitiin talousarviossa 39 milj. eurolla eli 6 prosentilla. Vuoden 2009 alusta voimaantulleen veronkorotuksen vaikutukset verolliseen kulutukseen ennen ja jälkeen veronkorotuksen ennustettiin kokonaisuudessaan talousarviossa hieman enemmän sitä laskeviksi. Osaltaan tähän vaikuttivat tupakkalain 1.8.2009 voimaantulleet matkustajatuontia rajoittaneet muutokset. Lisäksi savukkeiden keskihinta nousi hieman ennustettua enemmän. Jälkikäteisennuste aliarvioi tuoton 0,9 prosentilla.

Alkoholiveron tuotto aliarvioitiin varsinaisessa talousarviossa 19 milj. eurolla eli 1,6 prosentilla. Talousarvion ennustetta tehdessä 1.10.2009 voimaantullutta veronkorotusta ei oltu vielä päätetty eikä sitä siten oltu huomioitu ennusteessa. Toisessa lisätalousarviossa tuotto aliarvioitiin enää 0,3 prosentilla. Jälkikäteisennuste yliarvioi tuoton 2,0 prosentilla, koska tilastointijärjestelmä ei kykene kohdistamaan palautuksia ja oikaisuja veropohjaan oikein.

Energiaverojen tuotto yliarvioitiin 89 milj. eurolla eli n. 2,6 prosentilla varsinaisessa talousarviossa. Energiaveron tuotto seuraa muita valmisteveroja herkemmin muutoksia taloudessa ja esimerkiksi dieselöljyn sekä teollisuuden sähkön kulutukset olivat pienempiä kuin talousarviota tehdessä oli ennustettu. Lisätalousarviossa ennustetta korjattiin alaspäin ja eroa jäi lopulta 1,3 %. Jälkikäteisennuste yliarvioi tuoton 0,3 %.

2.3 Maksutulot ja maksullisen toiminnan kehitys

Valtion viranomaisten perimät maksut ovat korvauksia tai vastikkeita tuotetuista palveluista. Valtion viranomaisten perimät maksut perustuvat joko yleislakina valtion maksuperustelakiin (150/1992) tai erityismaksulainsäädäntöön.

Alla olevassa taulukossa on esitetty valtion maksullinen toiminta suoritteittain vuosina 2006—2009. Maksullisen toiminnan tulot olivat yhteensä 1 061,0 milj. euroa v. 2009. Siitä lähes puolet, 501,9 milj. euroa, koostui markkinasuoritteista perityistä maksuista.

Verrattuna valtion tuotto- ja kululaskelmassa esitettyihin lukuihin taulukon maksullisessa toiminnassa ei ole mukana sponsorituloja eikä sitä ole korjattu luottotappiolla. Taulukoissa ei ole mukana valtion viranomaisten välistä maksullista toimintaa, jonka volyymi v. 2009 oli 312,5 milj. euroa.

TAULUKKO 6. Maksullinen toiminta suoritelajeittain vuosina 2006—2009, 1 000 euroa

	2006 milj. euroa	2007 milj. euroa	2008 milj. euroa	2009 milj. euroa	Muutos %
Julkisoikeudelliset suoritteet	257 946	273 077	289 412	279 292	-3,5
Markkinasuoritteet	472 725	493 861	499 853	501 893	0,4
Erityislakien nojalla hinnoitellut suoritteet	230 006	237 427	257 507	279 814	8,7
YHTEENSÄ	960 677	1 004 365	1 046 772	1 060 999	1,4

TAULUKKO 7. Maksullinen toiminta suoritelajeittain ja hallinnonaloittain v. 2009, 1 000 euroa

	Julkis- oikeudelliset suoritteet	Markkina- suoritteet	Erityislakien nojalla hinnoitellut suoritteet	Yhteensä
Eduskunta	0	67	90	157
Tasavallan presidentti	0	32	0	32
Valtioneuvosto	0	17	0	17
Ulkoasiainministeriö	29 805	805	0	30 610
Oikeusministeriö	116	2 419	126 446	128 981
Sisäasiainministeriö	50 937	5 877	11	56 824
Puolustusministeriö	34	49 143	2 634	51 811
Valtiovarainministeriö	28 755	10 832	14 109	53 696
Opetusministeriö	22 262	219 455	535	242 252
Maa- ja metsätalousministeriö	15 744	13 871	37 540	67 155
Liikenne- ja viestintäministeriö	83 098	21 683	53 361	158 142
Työ- ja elinkeinoministeriö	6 474	98 701	39 921	145 095
Sosiaali- ja terveysministeriö	36 348	77 062	5 167	118 577
Ympäristöministeriö	5 720	1 928	0	7 648
YHTEENSÄ	279 292	501 893	279 814	1 060 999

2.4 Muut tulot ja niiden analyysi

Muita tuloja kuin verotuloja talousarvionalouteen kertyi 5 802 milj. euroa, mikä oli 16 % vähemmän kuin edellisvuonna. Eniten pienenivät osinkotulot. Sekalaisia tuloja kertyi 4 605 milj. euroa ja korkotuloja ja voiton tuloutuksia 1 197 milj. euroa.

Sekalaisia tuloja kertyi 140 milj. euroa budjetoitua enemmän. Sakkotuloja kertyi n. 111 milj. euroa budjetoitua enemmän. Ylitys aiheutui kahdesta kilpailurikkomukseen liittyvästä tuomiosta; KHO ratkaisi asfalttialan kilpailunrajoitusta (kartellia) koskeneen asian ja määräsi seitsemälle yritykselle seuraamusmaksuja yhteensä 82,6 milj. euroa. Toisessa kilpailurikkomusasiassa markkinaoikeus määräsi yhteensä 51 milj. euron kilpailurikkomusmaksut kahdelle yritykselle. Jälkimmäisestä maksusta kertyi vuoden 2009 puolella vain osa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuoton tulouttaminen valtion talousarvioon oli 407 milj. euroa, ja valtion osuus Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista oli 461 milj. euroa.

Korkotuloja, osakkeiden myyntituloja ja voiton tuloutuksia kertyi 246 milj. euroa budjetoitua vähemmän. Kassavarojen sijoittamisesta kertyi korkoja 14 milj. euroa budjetoitua vähemmän korkotason laskun seurauksena. Keskekassa oli v. 2009 8,8 mrd. euroa ja keskekorko 0,63 %. Suomen Pankin voittoa tuloutettiin valtiolle 250 milj. euroa.

Osinkotuloja kertyi 650 milj. euroa, mikä oli 60 % edellisvuotta vähemmän. Eniten osinkoja maksoivat Fortum Oyj, 451 milj. euroa ja Neste Oil Oyj, 103 milj. euroa. Osinkotulojen pieneminen johtuu suurelta osin vuoden alussa toteutetusta järjestelystä, jossa valtio siirsi kahdeksan yhtiön omistukset valtion kokonaan omistamalle Solidium Oy:lle. Näiden yhtiöiden osingot vuoden 2009 osalta siirtyivät kertaluontoisella päätöksellä Solidiumin tuloksi. Solidium Oy ei v. 2009 maksanut osinkoa.

2.5 Valtion talousarviomenot ja kulut 2009

Talousarviomenolla tarkoitetaan määrärahan käytöstä aiheutuvaa kirjausta talousarviotilille. **Kululla** tarkoitetaan liikekirjanpidossa tietyille tilikaudelle jaksotettua menoa tai menon osaa.

Talousarvion toteutumalaskelman mukaan **budjettitalouden menot** ilman korkomenoja, valtionvelan vähentämistä ja määrärahan siirtoa lisääntyivät edellisestä vuodesta n. 9,4 %. Hintojen nousu huomioon ottaen menojen reaalkasvu oli vajaa 7 %.

Toteutumalaskelman perusteella valtionvelan korkomenot olivat 1,9 mrd. euroa.

Talousarviomenot olivat 1 147 milj. euroa budjetoitua pienemmät. Arviomäärärahoja jäi käyttämättä 961 milj. euroa, kiinteitä määrärahoja 185 milj. euroa ja siirtomäärärahoja 2 milj. euroa. Siirrettyjen määrärahojen kanta kasvoi 386 milj. euroa.

TAULUKKO 8. Siirretyt määrärahat 2006—2009, milj. euroa

Siirretyt määrärahat	2006	2007	2008	2009
Siirrettyjen määrärahojen kanta	2 214	2 139	2 574	2 960
Vuosimuutos	181	-75	435	386

Valtion tuotto- ja kululaskelmassa on toiminnan kuluja, rahoituksen kuluja, satunnaisia kuluja ja siirtotalouden kuluja. Laskelmassa esitetyt jäämät I—III ovat välisummia. Kuluja on yhteensä 45 061 milj. euroa, josta noin kaksi kolmasosaa on siirtotalouden kuluja. Alla olevassa taulukossa on yhteenvedo kulujen kehityksestä 2006—2009.

TAULUKKO 9. Budjettitalouden kulut vuosina 2006—2009, milj. euroa

Kulut	2006	2007	2008	2009
Toiminnan kulut				
Henkilöstökulut	5 408	5 583	5 929	6 226
Vuokrat ja palveluiden ostot	2 734	2 905	3 107	3 480
Poistot	1 117	1 115	934	952
Muut toiminnan kulut	1 249	1 214	1 680	1 056
Satunnaiset kulut	15	24	90	23
Rahoituksen kulut	2 320	2 379	2 317	1 929
Siirtotalouden kulut				
Siirrot kunnille ja kuntayhtymille	7 826	8 197	9 051	9 628
Siirrot sosiaaliturvarahastoille	8 003	7 846	8 300	9 521
Siirrot elinkeinoelämälle	2 874	2 840	3 010	3 083
Siirrot voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 933	1 985	2 203	2 498
Siirrot kotitalouksille	3 819	3 968	4 114	4 388
Siirrot EU:lle	1 520	1 504	1 615	1 690
Muut siirtotalouden kulut	507	667	604	585
KULUT YHTEENSÄ	39 325	40 227	42 956	45 061

Toiminnan kulujen suurin erä on **henkilöstökulut**, jotka koostuvat seuraavista eristä (milj. euroa):

TAULUKKO 10. Henkilöstökulut vuosina 2006—2009, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	4 390	4 508	4 780	5 065
Eläkekulut	823	870	939	963
Muut henkilöstösivukulut	195	204	210	198
YHTEENSÄ	5 408	5 583	5 929	6 226
Valtion henkilöstö				
Valtion palveluksessa olevat henkilöt	123 218	122 200	120 931	121 922
Henkilötyövuodet	121 483	120 031	117 200	117 624

Palvelujen ostot sisältää seuraavat palveluryhmät:

TAULUKKO 11. Palvelujen ostot vuosina 2006—2009, milj. euroa

Palveluryhmät	2006	2007	2008	2009
Korjaus- ja kunnossapitopalvelut	507	546	589	657
Rakentamispalvelut	51	58	55	65
Toimistopalvelut	357	372	434	487
Henkilöstöpalvelut	75	78	83	92
Puhtaanapito- ja pesulapalvelut	71	104	109	109
Asiantuntija- ja tutkimuspalvelut	495	523	540	638
Muut palvelut	367	389	398	478
YHTEENSÄ	1 923	2 069	2 209	2 527

Muissa kuluissa suurimmat erät ovat maanpuolustuskaluston hankinnat yhteensä 463 milj. euroa ja matkakulut 259 milj. euroa. Vuonna 2008 muissa kuluissa oli 371 milj. euroa omaisuudenhoitoyhtiö Solidium Oy:n perustamisen yhteydessä kirjattuja luovutustappioita.

Poistojen suurin erä on tie- ja rautatierakenteiden poistot, yhteensä 701 milj. euroa.

Sisäisten kulujen oikaisu sisältää talousarvionalouden sisäisten tuottojen eliminoinnit.

Rahoituskuluissa esitetään nettona veloista aiheutuvat korot, emissio-, pääoma- ja kurssierot sekä luottotappiot.

Siirtotalouden kulujen suurimmat erät ovat tulonsiirrot kunnille, sosiaaliturvarahastoille, voittoa tavoittelemattomille yhteisöille, kotitalouksille ja elinkeinoelämälle. Siirtotalouden kulut kasvoivat 2 496 milj. euroa vuoteen 2008 verrattuna.

Tulonsiirrot kunnille kasvoivat 627 milj. euroa vuoteen 2008 verrattuna. Kasvu johtuu kuntien verotulojen vähentymiseen liittyvän kompensaation lisäyksestä, kustannustason tarkistuksesta sekä kuntien yleisen valtionosuuden, kuntien yhdistymisavustusten ja kuntajakojen ja kuntien yhteistoiminnan tukemisen kasvusta.

Siirtotalouden kulut sosiaaliturvarahastoille kasvoivat 1 222 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Syitä kasvuun olivat mm. Kela-maksujen alennus 1.4.2009, valtion rahoitusosuuksien muutos, kansaneläkkeiden indeksikorotukset ja työttömyysasteen nousu sekä opiskelijoiden opintorahan ja asumislisän nousu.

Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille kasvoivat 295 milj. euroa. Kasvu aiheutui lähinnä ammattikorkeakouluopetuksen ja ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien lisääntymisestä.

Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle kasvoivat 73 milj. euroa vuoteen 2008 verrattuna.

Siirtotalouden kulut kotitalouksille kasvoivat 274 milj. euroa. Kasvu johtuu pääosin valtion eläkemenojen kasvusta, jota aiheuttivat eläkkeiden indeksikorotukset ja volyymin reaalikasvu.

Tulonsiirrot Euroopan unionille olivat 1 690 milj. euroa v. 2009. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 75 milj. euroa.

2.6 Valtion taloudellinen asema, valtion velka ja valtion vastuut

Valtion taloudellinen asema 31.12.2009

Valtion taseen loppusumma on 54 695 milj. euroa. Se on kasvanut 3 235 milj. euroa. Suurimmat muutokseen vaikuttavat tekijät on analysoitu jäljempänä.

Kansallisomaisuutta on 259 milj. euroa. Valtion aloittavaan taseeseen 1.1.1998 otettiin vain se kansallisomaisuus, jota käytettiin tuotannontekijänä, lähinnä toimistokäytössä olleet rakennukset. Siten esimerkiksi kaikki taidekokoelmat puuttuvat valtion taseesta. Vuoden 1998 jälkeen hankitun kansallisomaisuuden hankintamenot on aktivoitu taseeseen.

Käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten määrä on 40 616 milj. euroa. Suurimmat erät ovat tie- ja rautatierakenteissa sekä sijoituksissa osakkeisiin ja liikelaitoksiin.

Markkina-arvoltaan 10 418 milj. euron pörssinoteerattujen käyttöomaisuusarvopapereiden kirjanpitoarvo oli tilinpäätöshetkellä 5 651 milj. euroa.

Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset ovat kasvaneet 173 milj. euroa. Yliopistosäätiöihin sijoitettiin pääomia 96 milj. euroa ja Finnvera Oyj:hin 78 milj. euroa.

Aineellisten hyödykkeiden lisäys on 471 milj. euroa. Kasvu aiheutuu lähinnä rata- ja tieverkkoon tehdyistä investoinneista.

Vaihto-omaisuuden osuus valtion taseessa on valtion toiminnan luonteesta johtuen vähäinen. Sen määrä on 474 milj. euroa. Suurin erä 360 milj. euroa koostuu Puolustusvoimien aine- ja tarvikevarastoista.

Pitkäaikaiset saamiset on 2 137 milj. euroa ja erä sisältää lähinnä liikelaitoksiin lainaehdoin luovutetun omaisuuden vasta-arvot sekä Teknologian kehittämiskeskuksen lainasaamiset. Vuonna 2009 erää on kasvattanut Islannille myönnetty 350 milj. euron ja Suomen Vientiluotto Oy:lle myönnetty 280 milj. euron laina.

Lyhytaikaiset saamiset on 1 664 milj. euroa ja se sisältää lähinnä kohdennus- ja jaksotuseriä sekä maksettuja ennakkoita.

Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut lyhytaikaiset sijoitukset on 8 788 milj. euroa ja muodostuu kokonaisuudessaan valtion kassavarojen sijoittamisesta rahoitusmarkkinoille. Sen kokoon vaikuttavat erityisesti:

- talousarvion kumulatiivinen ylijäämä,
- siirrettyjen määrärahojen kanta,
- talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen saatavat budjettitaloudelta,
- edelleen tilitettävien varojen määrä ja
- siirtosaamisten ja -velkojen määrä.

Tarkempi erittely kokoon vaikuttavista tekijöistä löytyy osassa III olevan valtion tilinpäätöksen liitteestä 11 Valtion talousarviotalouden kassanpitotarve ja likvidit varat.

Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat on suuruudeltaan 757 milj. euroa ja koostuu pääasiassa valtiolle lahjoitetuista rahastoidusta varoista tai tilapäisesti valtion tileillä olevista muiden varoista (217 milj. euroa) sekä valtion konsernitilijärjestelmän emotilille jätetystä poikkeuksellisen suuresta saldosta (514 milj. euroa).

Oma pääoma: Valtion oma pääoma on 15 834 milj. euroa negatiivinen. Aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli 30 048 milj. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuksista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti. Valtion oma pääoma pieneni vuoden 2009 aikana 7 734 milj. euroa johtuen verotuloissa, osakkeiden myyntituloissa ja rahoitustuotoissa tapahtuneesta laskusta sekä siirtotalouden kuluissa tapahtuneesta kasvusta.

Vieras pääoma: Vieras pääoma sisältää sekä valtion ottaman velan että tilinpäätöksen kohdennus- ja jaksotuseriä. Lyhytaikainen vieras pääoma on kasvanut 4 891 milj. euroa ja pitkäaikainen 6 076 milj. euroa. Valtion velasta on selvitys jäljempänä.

Siirtovelkoihin sisältyvä korkovelka on 967 milj. euroa ja lomapalkkavelka 851 milj. euroa.

Muut lyhytaikaiset velat on kasvanut 532 milj. euroa. Kasvu aiheutui lähinnä saatujen vakuuksien kasvusta sekä lyhytaikaisiin velkoihin kirjatusta Islannin valtiolle 31.12.2009 maksamatta olevasta lainaosuudesta.

Valtion vastuut 2009

I Valtion takaukset ja -takuut olivat vuoden 2009 lopussa yhteensä 5 555 milj. euroa. Suurimmat erät olivat opintolainojen valtionehtaukset, joita oli yhteensä 1 339 milj. euroa, sekä Senaatti-kiinteistöille annettu 1 293 milj. euron ja Finnvera Oyj:lle annettu 1 285 milj. euron lainatakaus.

Kasvua edellisvuoteen verrattuna oli yhteensä 1 736 milj. euroa. Suurin muutos on tapahtunut Finnvera Oyj:lle annetuissa takauksissa, jotka ovat kasvaneet 700 milj. eurolla. Vuonna 2009 aikana Helsingissä aloitti kaksi merkittävää taidenäyttelyä: Pablo Picasso ja Kauneuden pauloissa – Teoksia Tretjakovin gallerian kokoelmista 2. Näiden näyttelyiden järjestämiseksi Valtion taidemuseolle myönnettiin 800 milj. euron valtionehtaukku.

Valtionehtauksella tarkoitetaan sitoutumista vastuuseen toisen velasta ja valtionehtaukulla sitoutumista korvaamaan tietystä toiminnasta aiheutuvat tappiot tai menetykset.

II Valtion vastuusitoumukset on esitetty osassa III olevan valtion tilinpäätöksen liitteessä 12. Liitteessä on esitetty vastuun määrät vain niistä sitoumuksista, joista se on määriteltävissä. Vastuusitoumusten euromäärä yhteensä on 96 016 milj. euroa. Lisäksi valtio on sitoutunut korvaamaan Finnvera Oyj:lle valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) 3 ja 4 §:ssä tarkoitettussa toiminnassa mahdollisesti syntyneitä luotto- ja takaustappioita. Vuoden 2009 lopussa tappiositoumusten vastuukanta oli 2,6 mrd. euroa.

Valtion vastuusitoumukset ovat kasvaneet 3 056 milj. euroa. Valtion eläkevastuu kasvoi vuoden 2009 aikana 2 800 milj. euroa ollen vuoden lopussa 88 400 milj. euroa.

Eläkevastuu tarkoittaa niiden eläkeoikeuksien pääoma-arvoa, jotka ovat karttuneet 31.12.2009 mennessä valtion eläketurvan piirissä. Eläkevastuun katteena valtion eläkerahastossa olevan omaisuuden arvo oli 31.12.2009 12,5 mrd. euroa. Näin lasketuna vastuusta oli katettuna 14 % eli kattamatta oli 75,9 mrd. euroa.

Vuokrasopimusvastuut olivat määrältään 4 677 milj. euroa.

Monivuotiset alueurakkasopimukset ja muut urakkasopimukset olivat määrältään 956 milj. euroa.

Kansainvälisille rahoituslaitoksille on annettu sitoumuksia 1 116 milj. euron edestä.

Valtion vastuut tapaturma- ja liikennevahinkokorvauksista sekä ryhmähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen korvauksista on yhteensä 278 milj. euroa.

Muita vastuuta aiheutuu mm. yhteistyö- ja kumppanuussopimuksista, sotilasvamma-laista, rikosvahinkolaista, virkamieslaista, raideliikenteen vahingoista ja petovahingoista.

2.7 Rahoituslaskelma-analyysi

Valtion rahoituslaskelmassa esitetään erikseen oman toiminnan rahavirta, siirtotalouden rahavirta, investointien rahavirta ja rahoituksen rahavirta. Laskelma päättyy likvidien varojen muutokseen.

Valtiolla **oman toiminnan rahavirta** on verotulojen takia aina vahvasti tulovoittoinen. Verojen tulovirta on pienentynyt edellisestä vuodesta 5 516 milj. euroa. Vähennys selittyy tulo- ja varallisuusverojen romahtamisesta 4 603 milj. eurolla, arvonlisäverotulojen vähenemisellä 734 milj. eurolla ja muiden vero- ja maksutulojen vähenemisellä 179 milj. eurolla.

Muu oman toiminnan tulojen rahavirta, joka sisältää myös osingot ja muut voiton tuloutukset, väheni 1 233 milj. euroa. Oman toiminnan menovirta kasvoi 200 milj. euroa.

Yhteensä oman toiminnan nettorahavirta pieneni 6 949 milj. euroa ollen 18 176 milj. euroa v. 2009.

Siirtotalouden nettomenovirta oli 6 877 milj. euroa suurempi kuin oman toiminnan nettotulovirta. Siirtotalouden tulovirta kasvoi 155 milj. euroa. Kun siirtotalouden menovirrat kasvoivat 2 431 milj. euroa, jäi siirtotalouden nettomenovirran kasvuksi edelliseen vuoteen nähden 2 275 milj. euroa. Yhteensä siirtotalouden nettomenovirta oli 25 054 milj. euroa v. 2009.

Investointien rahavirrassa esitetään rahavirrat käyttöomaisuuteen, sijoituksiin ja antolainoihin. Investointien rahavirta kasvoi 838 milj. euroa ollen 2 412 milj. euroa.

Rahoituksen rahavirrassa näkyy valtionvelan kasvu. Rahoituslaskelman mukainen valtionvelan kasvu oli 10 228 milj. euroa. Muut velat ovat kasvaneet 797 milj. euroa johtuen pääasiassa saatujen vakuuksien kasvusta sekä lyhytaikaisiin velkoihin kirjattusta Islannin valtiolle 31.12.2009 maksamatta olevasta lainaosuudesta.

Likvidien varojen määrä kasvoi 1 572 milj. eurolla ollen vuoden lopussa 9 545 milj. euroa.

2.8 Valtiontalouden riskit

Valtiontalouden rahoitusasema heikentyi voimakkaasti vuoden 2009 aikana, valtiontalouden alijäämä oli -5,1 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tähän johtivat päätösperäisten elvytystoimien ohella suhdannetilanteesta suoraan riippuvat ns. automaattiset vakauttajat, jotka vaikuttavat voimakkaasti valtiontalouden tuloihin. Kansainvälisestä talouskriisistä ja sovitusta elvytystoimenpiteistä johtuen alijäämän arvioidaan syvenevän edelleen v. 2010. Valtiontalouden tasapainottaminen ja saattaminen jälleen kestäväälle pohjalle edellyttävät valtiontaloutta vahvistavien uudistusten toimeenpanoa sekä elvytystoimenpiteiden aiheuttamien rakenteellisten tulonmenetysten korvaamista suhdannetilanteen normalisoituessa.

Kansainvälisessä taloudessa taantuman syvin vaihe näyttäisi vuoden 2009 lopussa olevan ohitettu ja toipuminen käynnistynyt. Tilanteen koheneminen on osittain seurausta niistä massiivisista elvytystoimista, joita finanssi- ja rahapolitiikassa on tehty kasvun ylläpitämiseksi ja markkinoiden rauhoittamiseksi. Osa kysynnän kasvusta on aiheutunut varastojen täydennyksistä lähemmäksi normaalia tasoa. Kun näiden tekijöiden vaikutus alkaa asteittain väistyä, ja kun finanssi- ja rahapolitiikkaa on vähitellen suunnattava talouden pitemmän ajan kestävyuden varmistamiseen, ei orastavan kasvun voida olettaa vauhdittuvan niin nopeasti kuin noususuhdanteissa yleensä. Lisäksi riskinä on, että orastava kasvu hiipuu ja talouden toipuminen pitkittyy entisestään. Tämä heijastuisi myös valtiontalouden rahoitustasapainoon ja heikentäisi olennaisesti Suomen mahdollisuuksia valmistautua väestön ikääntymisen tuomiin haasteisiin.

Demografinen muutos alkaa heikentää talouden kasvumahdollisuuksia jo 2010-luvun alussa heikentäen samalla myös valtiontalouden rahoitustasapainoa. Ikääntymisen seurauksena julkiset eläkemeno-alkavat kasvaa voimakkaasti ja myöhemmin ikääntymisen vaikutukset näkyvät myös hoito- ja hoivamenojen kasvuna. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan työikäisen väestön eli 15–64-vuotiaiden määrä vähennee vuosien 2010–2014 aikana n. 76 000 hengellä. Kuluvan vuosikymmenen alkuvuosien työllisyyskehityksen kannalta onkin olennaista, kuinka paljon työvoimaa poistuu pysyvästi työmarkkinoilta meneillään olevan taantuman aikana. Väestön ikääntymisen vaikutusta talouden kasvumahdollisuuksiin voidaan lieventää lisäämällä työvoimaan osallistumista eli toteuttamalla työuria pidentäviä rakenteellisia uudistuksia, kohtaanto-ongelmaa helpottavilla toimilla tai maahanmuuton avulla.

Ilmastonmuutos, sen torjunta ja siihen sopeutuminen ovat suuri haaste koko kansantaloudelle ja sen mukana valtiontaloudelle. Pitkällä aikavälillä ne heikentävät talouden kasvupotentiaalia ja kilpailukykyä, vaikka lyhyellä aikavälillä ilmastonmuutoksen torjunta lisäisikin investointeja uusiutuvaan energiaan ja energiansäästötoimiin. Mahdollinen uusi ilmastopöytäkirja ja sen myötä EU:n siirtyminen tiukempaan päästötavoitteeseen aiheuttavat lisähaasteita Suomelle.

2.9 Talousarvion ulkopuolella olevien rahastojen kehitys

Talousarvion ulkopuolella oli 31.12.2009 yksitoista rahastoa. Vuoden 2009 aikana rahastojen lukumäärässä tai toimialoissa ei tapahtunut muutoksia. Rahastojen toimintaa kuvataan tarkemmin ministeriöiden toimialojen tuloksellisuuden kuvauksissa.

TAULUKKO 12. Talousarviosiirrot ja yhdistilisaamiset, milj. euroa

	Talousarviosiirrot*		Yhdistilisaamiset	
	2008	2009	31.12.2008	31.12.2009
Huoltovarmuusrahasto	-34,0	0,0	197,3	168,7
Maatalouden interventiorahasto	1,0	1,0	5,9	6,2
Maatilatalouden kehittämisrahasto	23,1	63,8	331,1	370,5
Palosuojelurahasto	0,0	0,0	17,2	16,4
Valtion asuntorahasto	-148,0	-204,5	27,5	59,8
Valtion eläkerahasto	-1 330,9	-1 426,6	4,2	4,0
Valtion televisio- ja radiorahasto	0,0	0,0	8,1	9,1
Valtion vakuusrahasto	-30,3	-20,0	6,1	4,9
Valtion ydinjätehuoltorahasto	0,0	0,0	2,7	2,7
Valtion takuurahasto	0,0	0,0	698,1	712,4
Öljysuojarahasto	2,3	2,3	7,0	5,8
YHTEENSÄ	-1 516,8	-1 584,0	1 305,2	1 360,5

* - = siirto rahastosta; + = siirto rahastoon

Valtion eläkerahaston siirrot valtion talousarvioon olivat laissa mainittu enimmäismäärä eli 40 % valtion eläkemenosta. Valtion asuntorahastosta tehty siirrot valtion talousarvioon perustuvat rahaston ns. korolliselle omalle pääomalle lasketun laskennallisen koron tulouttamiseen budjettitalouden piiriin.

TAULUKKO 13. Rahastotalouden tuotto- ja kululaskelma, milj. euroa

	2008	2009
Toiminnan tuotot	1 703,0	1 727,9
Toiminnan kulut	-159,3	-178,2
Rahoitustuotot	773,7	801,7
Rahoituskulut	-296,5	-79,0
Satunnaiset tuotot ja kulut	0,0	0,0
Siirtotalouden tuotot	449,8	462,8
Siirtotalouden kulut	-718,4	-744,6
Tuotot veroista ja pakollisista maksuista	70,4	66,2
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ	1 822,8	2 056,8

Toiminnan tuotoista 1 639,9 milj. euroa koostui valtion eläkerahastolle tuloutetuista valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksuista (1 597,1 milj. euroa v. 2008). Lisäksi toiminnan tuottoihin sisältyi valtion eläkerahaston osakkeiden ja osuuksien myyntivoittoja 37,2 milj. euroa (69,2 milj. euroa).

Rahoitustuotot koostuivat lähinnä valtion eläkerahaston sijoitusten ja valtion asuntorahaston lainasaamisten korkotuotoista. Rahoituskuluista 41,8 milj. euroa (97,0 milj. euroa) oli valtion asuntorahaston rahoituskuluja ja 34,3 milj. euroa (196,1 milj. euroa) valtion eläkerahaston rahoituskuluihin kirjatut tileistä poistot.

Siirtotalouden tuotoista 433,7 milj. euroa (421,7 milj. euroa) koostui valtion televisio- ja radiorahaston televisiomaksu- ja toimilupamaksutuotoista. Siirtotalouden kuluista 421,0 milj. euroa (408,5 milj. euroa) koostui Yleisradion rahoittamiseen liittyvistä valtion televisio- ja radiorahaston kuluista ja 178,1 milj. euroa (142,7 milj. euroa) valtion asuntorahaston myöntämistä avustuksista.

Tuotot veroista ja pakollisista maksuista koostui pääosin huoltovarmuusmaksuista, öljysuojamaksuista ja palosuojelumaksuista.

Rahastotalouden merkittävimmät tase-erät 31.12.2009 olivat valtion asuntorahaston lainasaamiset 8961,5 milj. euroa ja valtion eläkerahaston korko-, osake- ja muut sijoitukset 10 668,1 milj. euroa. Vaihto-omaisuuteen sisältyvät huoltovarmuusrahaston varmuusvarastoidut tavarat 899,4 milj. euroa sekä muihin rahoitusvaroihin sisältyvät yhdystilisaamiset valtion talousarviotaloudelta. Pitkäaikainen vieras pääoma koostui valtion asuntorahaston ottamista lainoista. Lyhytaikainen vieras pääoma koostui lähinnä valtion asuntorahaston 1 380,0 milj. euron velkasitoumuslainoista.

Rahastokohtaiset tilinpäätöslaskelmat ovat valtion tilinpäätöskertomuksen osassa III.

TAULUKKO 14. Rahastotalouden tase-erät, milj. euroa

VASTAAVAA	31.12.2008	31.12.2009
Aineettomat hyödykkeet	4,9	4,4
Aineelliset hyödykkeet	17,1	28,3
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	20 441,3	20 110,3
Vaihto-omaisuus	897,3	940,9
Pitkäaikaiset saamiset	69,4	54,8
Lyhytaikaiset saamiset	2 022,4	2 188,1
Lyhytaikaiset sijoitukset	756,8	983,6
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	1 377,7	1 526,4
VASTAAVAA YHTEENSÄ	25 586,7	25 836,8
VASTATTAVAA		
Rahastojen oma pääoma	23 430,0	23 973,7
Pitkäaikainen vieras pääoma	400,0	400,0
Lyhytaikainen vieras pääoma	1 756,8	1 463,1
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	25 586,7	25 836,8

2.10 Valtion liikelaitokset ja niiden kehitys

Kertomusvuonna toimi viisi valtion liikelaitosta: Ilmailulaitos, Luotsausliikelaitos, Metsähallitus, Senaatti-kiinteistöt ja Varustamoliikelaitos. Yhdessä tytäryhtiöittensä kanssa ne lukuun ottamatta Varustamoliikelaitosta muodostavat liikelaitoskonserneja. Metsähallituksella on lisäksi maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön pääluokista rahoitettavia julkisia hallintotehtäviä. Liikelaitosten toiminta perustuu valtion liikelaitoksista annettuun lakiin (1185/2002) ja niiden talous on talousarvitalouden ulkopuolella. Liikelaitokset eivät kuitenkaan muodosta erillisvarallisuutta, vaan valtio viime kädessä vastaa niiden sitoumuksista.

Eduskunta hyväksyy talousarvion käsittelyn yhteydessä liikelaitosten keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä tekee muut keskeiset ohjauspäätökset. Kunkin liikelaitoksen ja liikelaitoskonsernin toimintaa ja sitä, miten ne ovat saavuttaneet toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteensa kuvataan asianomaisia ministeriöitä (valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä liikenne- ja viestintäministeriö) koskevissa vaikuttavuuskatsauksissa. Liikelaitoskohtaiset tiedot esitetään valtion tilinpäätöskertomuksen osassa III.

Euroopan unionin komission 11.12.2007 tehtyä Suomelle osoitetun osittain kielteisen päätöksen C 7/2006, jonka kielteinen osa koskee Tieliikelaitoksen saamaa valtiontukea, valtiovarainministeriö asetti hankkeen 31.12.2009 päättyväksi määräajaksi selvittämään valtion liikelaitosmallin soveltuvuutta yhteismarkkinoilla. Komissio pitää kiellettyä valtiontukea liikelaitoksen *konkurssisuoja* ja *poikkeavaa verokohtelua* (konkurssilainsäädännön ja tavanomaisen yhteisöverotuksen soveltumattomuus).

Hankkeen tekemien periaatelinjausten mukaan valtion varallisuutta tulee käyttää markkinoilla kilpailutilanteessa niin, että se ei suosi omaa tai jonkun muun yrityksen liiketoimintaa. Valtion liiketoimintaa harjoitetaan pääsääntöisesti osakeyhtiömuodossa. Valtion liikelaitos voi olla pysyvä toimintamuoto vain silloin, kun liikelaitos ei toimi markkinoilla kilpailutilanteessa tarjoamalla tavaroita tai palveluita valtion ulkopuolisille tahoille (in house). Edellä esitetyn mukaisesti on laadittu hallituksen esitys, jonka mukaan liikelaitos voisi vastaisuudessa toimia vain sidosyksikköasemassa siten, että se tuottaa palveluja yksinomaan valtion virastoille ja laitoksille.

Liikelaitoshankkeen linjausten mukaisesti Ilmailulaitos on yhtiöitetty Finavia Oyj -nimiseksi konserniksi ja Varustamoliikelaitos Arctia Shipping Oy -nimiseksi konserniksi vuoden 2010 alusta. Luotsausliikelaitoksen yhtiöittämistä ja luotsaustoimialan sääntelyä koskeva selvitystyö on meneillään, ja sen liike- ja muun toiminnan organisoimista koskevat ratkaisut on tarkoitus tehdä vuoteen 2013 mennessä. Senaatti-kiinteistöjen on tarkoitus jatkaa toimintaansa uusimuotoisena valtion liikelaitoksena 1.1.2011 lukien. Metsähallituksen osalta valmistelu ei tuonut ratkaisua tulevaan organisaatiomalliin, vaan tulevan mallin valmistelu siirrettiin maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön tehtäväksi vuodelle 2010.

TAULUKKO 15. Valtion liikelaitosten ja liikelaitoskonsernien liiketoiminta 1.1.—31.1.2009

Valtion liikelaitosten ja liikelaitoskonsernien liiketoiminta 1.1.—31.12.2009	Ilmailulaitos-konserni	Luotsausliikelaitos-konserni	Metsä-hallitus-konserni, vain liikelaitos-toiminta*	Senaatti-kiinteistöt-konserni	Varustamoliikelaitos
Liikevaihto, milj. euroa	321,0	31,5	289,8	724,1	48,3
Liikevaihdon muutos, %	-4,5	-21,5	-15,4	7,6	-20,4
Liikevoitto/-tappio, milj. euroa	-197	-1,4	61,9	256,8	-6,4
Tilikauden tulos, milj. euroa	-249,6	-1,4	57,8	150,9	-4,7
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. euroa	6,0	0,0	56,7	100	0,0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-36,1	-6,7	2,3	4,4	-1,4
Investoinnit liikevaihdosta, %	24,4	5,3	5	45,1	35,5
Omaparaisuusaste, %	43,5	78,6	98	59,4	51,6
Taseen loppusumma, milj. euroa	759,4	25,4	2 710,6	5 920,1	164,4
Henkilöstöä keskimäärin	2 218	344	1 406	281	415

* Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen kertomusvuonna talousarviossa osoitettiin yhteensä 34,7 milj. euroa. Julkisten hallintotehtävien taseen loppusumma oli 1 059,5 milj. euroa ja henkilöstömäärä keskimäärin 513 htv.

2.11 EU:n ja Suomen väliset rahavirrat

Valtiontalouden tasolla Suomi maksoi vuonna 2009 EU:n budjettiin 1 702 milj. euroa ja sai EU:n budjetista 1 070 milj. euroa.

Maksut EU:n budjettiin jäivät 78 milj. euroa alle budjetoidun. Alitus aiheutui bruttokansantulopohjaisesta maksusta. Tulot EU:n budjetista jäivät 14 milj. euroa alle budjetoidun. Rakennepoliittiset tuet ylittivät 17 milj. eurolla budjetin ja maataloustuet jäivät 32 milj. euroa alle budjetoidun.

Valtion talousarviosta maksetut EU:n budjetin rahoituserät (ALV-maksu, Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen rahoitus ja BKTL-maksu) kasvoivat 88 milj. euroa vuoden 2008 tasosta. Valtiontalouden tulot EU:lta supistuivat vuodesta 2008 yhteensä 53 milj. eurolla. Rakennepoliittiset tuet kasvoivat 9 milj. euroa ja maataloustuet supistuivat 57 milj. euroa. Suomen osuus Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen rahoituksesta vuonna 2009 oli 135 milj. euroa, joka on noin 8 % Suomen maksuista EU:lle.

Yhteenvedo valtiontalouden EU-tuloista ja -menoista

Vuoden 2009 valtion tilinpäätökseen sisältyvät seuraavat valtion ja EU:n väliset maksuvirrat (milj. euroa):

TAULUKKO 16. Valtion ja EU:n väliset maksuvirrat vuoden 2009 valtion tilinpäätöksessä, milj. euroa

Valtiontalouden tulot		Valtiontalouden menot	
Budjettitalous			
Maataloustuki	788	ALV-maksu	237
Rakennepoliittinen tuki	199	BKTL-maksu	1 276
Tullien yms. kantopalkkio	38	Yhdistyneelle kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	135
Muut tulot	31	YHTEENSÄ	1 648
		Euroopan kehitysrachasto	54
Rahastotalous			
Interventiorachasto	9		
MAKERA	5		
YHTEENSÄ	1 070	YHTEENSÄ	1 702

TAULUKKO 17. EU:n ja Suomen valtiontalouden väliset rahavirrat vuosina 2000—2008, milj. euroa

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Tulot EU-budjetista	1 026	1 315	1 245	1 358	1 353	987	1 273	1 346	1 122	1 064
Maksut EU-budjettiin	1 101	1 113	1 123	1 373	1 265	1 416	1 481	1 460	1 561	1 702
Pääomasijoitukset	-	-	-	35	35	39	38	44	54	54

Lisäksi Suomi tuloutti vuonna 2009 EU:lle 115 milj. euroa tulleja ja sokerimaksuja. Vain 25 prosentin kantopalkkio sisältyy valtion tilinpäätökseen.

3 Hallituksen politiikkaohjelmien ylittävät politiikkakokonaisuudet

3.1 Katsaus Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman vaikuttavuuteen

Työvoimapanoksen riittävyyden turvaaminen

Työvoimapanoksen riittävyyden parantamiseen tähtäävät valmistelut ovat lähes kaikilta osin edenneet eri tahoilla. Sosiaaliturvaa uudistava SATA-komitea on jättänyt esityksensä työttömyysturvan ja työvoimapalvelujen muuttamiseksi. Muutosten tarkoituksena on lyhentää työttömyysjaksoja ja lisätä työn ja aktiivitoimien kannustavuutta. Myös osatyökykyisten työpanoksen lisäämiseksi on tehty muutoksia eläkkeen lepäämään jättämisen ehtoihin. Suomalaista joustoturvamallia valmisteleva työryhmä on valmistellut periaatelinjaukset ja edennyt niiden toimeenpanoon. Ammattillista aikuiskoulutusta uudistavan työryhmän esityksiä aikuiskoulutusjärjestelmän kehittämiseksi ja etuuksien parantamiseksi on toimeenpanttu. Lisäksi virkamiesvalmistelussa on tehty mm. työvoiman liikkuvuutta parantavia muutoksia työvoimapalveluihin, ulkomaisen työvoiman hankkimisen osalta valmistelu on ollut käynnissä sisäasiainministeriön vetämänä. Talouden taantuma johti työvoiman kysynnän voimakkaaseen heikentymiseen vuonna 2009, minkä seurauksena sekä työllisyys että työvoiman määrä kääntyi voimakkaaseen laskuun. Ikääntyvien työhön osallistuminen säilyi kuitenkin korkealla tasolla, mutta pitkäaikaistyöttömyys kääntyi kasvuun vuoden loppupuolella. Sen sijaan työurien alkamisen aikaistamisessa opintoaikoja nopeuttamalla tai valmistumisikiä alentamalla ei toistaiseksi ole onnistuttu. Työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointijärjestelmien kehittämistyö on käynnissä opetushallinnon ja työ- ja elinkeinohallinnon yhteishankkeena. Välittömän työvoimapulan uhka on taantuman takia siirtynyt tuonnemmaksi, mutta taantuma ja sitä seuraava kasvu aiheuttavat talouden rakennemuutoksia, joiden seurauksena työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat voivat edelleen kärjistyä. Tämä yhdessä työikäisen väestön vähenemisen sekä vaatimattoman tuottavuuskehityksen kanssa johtaa siihen, että on edelleenkin jatkettava toimia ja haettava uusiakin keinoja sekä kaikkien eri työvoimareservien saamiseksi käyttöön että tehtyjen työtuntien kokonaismäärän vähenemisen estämiseksi.

Työelämän laadun kehittäminen

Vuodesta 2008 Tekes on vastannut Työelämän kehittämisohjelman (Tykes) toteutumisesta. Tykes-ohjelmakausi päättyi vuoden 2009 lopussa ja viimeiset ohjelman rahoittamat kehittämishankkeet päättyivät vuonna 2011. Vuonna 2009 Tekes irrotti 12 milj. euron edestä myöntövaltuuksia Tykes-ohjelmalle. Vuosien 2004–2009 aikana käynnistyi yhteensä 1 168 projektia. Osallistujia projekteissa on tähän mennessä ollut lähes 207 000. Yli 45-vuotiaiden osuus kaikista projekteihin osallistuneista oli 43 %. Tykes-ohjelman rahoitushaun päättymisen jälkeen Tekesissä valmisteltiin ja aloitettiin uusi työelämän laadun TYKE-rahoituspalvelu vuoden 2009 loppupuolella.

Tuottavuutta edistävien työelämän laadun kehittämistoimien tunnetuksi tekeminen jatkui siten, että tietoa työelämän laadun ja tuottavuuden samanaikaisesta parantamisesta lisättiin työpaikoille. Kauppalehden liitteenä julkaistiin Laatuhomma-liite, jossa esiteltiin käytännön esimerkkejä työssä jaksamisesta, tuottavuudesta ja kilpailukyvyn parantamisesta. Loppuvuonna julkaistiin Laadukkaasti tulosta -esite, jossa kerrottiin, miten hyvä työelämän laatu liittyy työyhteisön menestykseen ja hyvään taloudelliseen tulokseen. Lisäksi osallistuttiin Työterveyslaitoksen Duunitalkoot-hankkeen kustannuksiin. Työ- ja elinkeinoministeriössä käynnistettiin Työelämän laadun ja tuottavuuden toimenpidehanke TYLA, jolla tuetaan hallituksen tavoitetta pidentää työuria. TYLA-hankkeessa toteutetaan toimintamalli, jolla työelämän laadun ja tuottavuuden samanaikaiseen parantamiseen tähtäävät toimet voidaan toteuttaa TEM:n hallinnonalalla ja viedä työelämän laatuun liittyviä asioita järjestelmällisesti työpaikkojen tietoisuuteen.

Yrittäjyyden edistäminen

Yritysten lukumäärän kehittymistä koskevat viimeiset vuositason tiedot ovat vuoden 2008 lopulta, jolloin Suomessa toimi n. 262 000 yritystä ilman alkutuotannon toimialoja. Uusien yritysten rekisteröintien määrän kasvu oli kuitenkin selvästi hidastunut vuoden 2008 lopussa ja vuoden 2009 alussa. Yritysten ja yrittäjien halukkuus toiminnan voimakkaaseen kasvattamiseen ei ole nykyisessä taloudellisessa tilanteessa edelleenkaan lisääntynyt. Yritysten kasvuhaluukkuuden parantaminen on ollut politiikkaohjelman yhtenä painopisteenä yritysten toimintaympäristön kehittämisessä. Valtioneuvoston periaatepäätös yritysten hallinnollisen taakan vähentämisestä 25 prosentilla vuoden 2012 loppuun mennessä annettiin maaliskuussa 2009. Hallinnollisen taakan keventämistä koskevia toimenpiteitä on jatkettu vähentämisohjelman toteuttamiseksi. Yrittäjyyshalukkuuteen vaikuttavaa yrittäjien sosiaaliturvan tasoa on pyritty parantamaan STM:n sitä varten perustetun työryhmän esityksillä, joista vuoden 2010 alusta toteutettiin mm. yrittäjän perheenjäsenien työttömyysturvan parannus.

3.2 Terveyden edistämisen politiikkaohjelma

Toimintavuoden strategiset painotukset

Terveyden edistämisen politiikkaohjelman painopisteitä kertomusvuonna olivat vaikuttaminen valmisteltavaan terveydenhuoltolakiuudistukseen, kuntien ja aluehallinnon terveyden edistämisen rakenteisiin, uusiin kunnallisiin luottamushenkilöihin, työhyvinvointiin sekä terveyden edistämisen osaamisen, parhaiden käytäntöjen ja toimintamallien kokoamiseen ja levittämiseen.

Ohjelman toimeenpano

Vaikuttamista kuntien keskeisiin virkamiehiin ja päättäjiin on toteutettu yhteistyössä lääninhallitusten ja THL:n asiantuntijoiden kanssa ja ohjelmajohtaja on osallistunut luennoitsijana vuoden aikana 55 aihepiiriin liittyvään seminaariin, alueelliseen työkokoukseen tai tapahtumaan. Aihepiirinä on ollut useimmiten terveyden edistämisen rakenteet ja johtaminen, ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi päätöksenteossa, terveyserojen kaventaminen, kansansairauksien vähentäminen ja kustannusvaikuttavien menetelmien esittely. Terveyden edistämisen keskuksen toimittamassa Terveyden edistämisen barometrissa 2009 n. 60 % terveysjohtajista ja 58 % kuntajohtajista arvioi terveyden edistämisen näkyvyyden ja merkityksen parantuneen edelliseen vuoteen verrattuna.

Terveyden edistämisen osaamista, hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja on levitetty em. seminaarien ja tilaisuuksien lisäksi tuottamalla yhteistyökumppaneiden kanssa julkaisuja kokonaan tai osittain politiikkaohjelman rahoituksella, rahoittamalla järjestöjen kehittämien hyvien toimintamallien levittämistä. Lisäksi on rahoitettu terveyden edistämistä koskeva 12-osainen minidokumentti YLE:lle ja toteutettu Terve kunta -kilpailu. Lisäksi on osallistuttu II-asteen oppilaitosten terveyden edistämistä koskevan Amis-hankkeen osarahoitukseen sekä Suun terveydenhuollon verkostohankkeen suunnitteluun ja rahoitukseen.

Yhteistyössä opetusministeriön, sektoritutkimuslaitosten ja alan asiantuntijaorganisaatioiden kanssa on valmisteltu laaja Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma vuosille 2010–2014. Politiikkaohjelma on toiminut myös kiinteässä yhteistyössä Alkoholiohjelman ja Terveystietokeskuksen toteuttajatahojen kanssa.

Määrärahojen käyttö

Vuodelle 2009 politiikkaohjelmalle myönnettiin ohjelman toimeenpanoon 300 000 euroa. Lisäksi vuodelta 2008 siirtyi käyttämättä jäänyttä määrärahaa n. 200 000 euroa. Vuonna 2009 ohjelman toimeenpanoon käytettiin yhteensä n. 309 000 euroa. Vuodelle 2010 siirrettiin n. 132 400 euroa.

Menojen erittely:

Yleiskulut (matka-, puhelin-, kokous- ym. kulut)	20 819,10	euroa
Hankkeiden rahoitus	287 610,66	euroa
YHTEENSÄ	308 429,76	euroa

Sopimus pohjaiset menot:**Vuoden 2008 hankkeet:**

Wellou-interventio – Alakouluikäisten lasten terveellisen ravitsemuksen ja liikunnan projekti	15 000,00	euroa
Nuorten seksuaaliterveys -kampanja	50 000,00	euroa
Neuvokas perhe -hanke	20 000,00	euroa

Vuoden 2009 hankkeet:

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia	11 893,00	euroa
Valtimoterveyttä kaikille -projekti	75 000,00	euroa
Täyskäännös terveyteen -minidokumenttisarja	38 064,00	euroa
Kahdeksan tienviittaa terveyteen -opas ja verkkoversio	40 260,00	euroa
Varusmiesten painonhallinta ja terveyden edistäminen sotalaskodeissa	10 000,00	euroa
Terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa, Amis-hanke	2 593,66	euroa
Tunnista tilanne – tartu toimeen -opas	4 800,00	euroa
Vuoden terve kunta -kilpailu	20 000,00	euroa
YHTEENSÄ	278 610,66	euroa

3.3 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman vaikuttavuuskatsaus

Hyväksytty politiikkaohjelman ministeriryhmässä kokous 1 2010 / 5.2.2010

Politiikkaohjelman toimenpiteet 2009

Vuoden 2009 aikana politiikkaohjelman eri toimenpiteistä suuri osa liittyi YK:n Lap- sen oikeuksien sopimuksen juhlavuoteen. Tiedotuskampanjan pääpaino oli lapsen oikeuksien päivänä 20. marraskuuta. Ohjelmajohtaja on vuoden 2009 aikana osallistunut pyydettyä puheenvuorolla tai alustuksella 80 tilaisuuteen.

Ohjelmaan on tiiviisti liittynyt valmistelutyö nuorisolain muuttamiseksi. Moni muu toimenpide liittyy myös menossa oleviin hankkeisiin kuten lasten hyvinvoinnin kansallisten indikaattoreitten valmistelu, lapsivaikutusten arvioinnin kehittäminen sekä mediakasvatuksen kehittäminen vastaamaan nopeasti kehittyvän mediaympäristön haasteisiin.

Kustannukset ja varojen käyttö 2009

Politiikkaohjelmalla on käytössään toimintamenoina 345 000 euroa vuodelle 2009, summa muodostui vuodesta 2008 siirtyneestä määrästä 145 000 euroa sekä politiikkaohjelmalle vuodelle 2009 osoitetusta toimintamäärärahasta 200 000 euroa. Tämän lisäksi vastuualueelle oli opetusministeriön puolesta budjetoitu palkkoihin ja sosiaalimenoihin 164 584 euroa. Palkat sosiaalimenoineen ylittyi hieman 103,9 %, toimintamenojen käyttöprosentti oli 97,4 %, vastuualueen määrärahoista käytettiin täten yhteensä 99,5 %.

Toimintamenojen suurimmat summat ovat tileillä Muut asiantuntija- ja tutkimuspalvelut (164 255 euroa), Ulkopuoliset palvelut (53 758 euroa), Ravitsemuspalvelut (21 958 euroa), Matkustuspalvelut (20 364 euroa), Painatuspalvelut (20 229 euroa) sekä Ilmoitus-, mainos- ja markkinointipalvelut (11 594 euroa).

Arvio vaikuttavuudesta

Politiikkaohjelma on luonteeltaan paljon informaatio-ohjausta ja vaikuttamista, tämän tyyppisten toimenpiteiden vaikuttavuus on vaikeasti arvioitavissa. Politiikkaohjelma on kuitenkin teettänyt mittauksia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tunnettuudesta (Taloustutkimus Omnibus-kysely). Ennen kampanjan aloittamista marraskuussa 2008 hieman yli puolet (54 %) suomalaisista (15–79-vuotiaat, 1 000 hengen otos) oli kuullut puhuttavan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta. Tammikuussa 2010 kampanjan päätyttyä 72 % suomalaisista oli kuullut puhuttavan sopimuksesta. Hallituksen esitys nuorisolain muuttamisesta on tulossa eduskuntaan vuoden 2010 alussa. Vuoden 2009 osalta on päivitetty politiikkaohjelman toteuttamissuunnitelmaa Senaattori-palvelussa tammikuun 2010 aikana.

3.4 Peruspalveluohjelma ja -budjetti

Kuntien tehtävien ja velvoitteiden rahoituksen tasapainoa ja ennakoitavuutta parannetaan hallituskauden kattavalla valtion ja kuntien välisellä poikkihallinnollisella peruspalveluohjelmalla ja siihen liittyvällä vuosittaisella peruspalvelubudjetilla.

Peruspalveluohjelman tarkoituksena on edistää peruspalveluiden saatavuutta, selvittää keinoja peruspalveluiden rahoituksen kestäväksi ja tasapainoiseksi turvaamiseksi, kehittää peruspalveluita koskevan lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmien valmistelusta vastaavien ministeriöiden yhteistyötä sekä kehittää valtion ja kuntasektorin välistä yhteistyötä. Peruspalveluohjelma on osa valtiontalouden kehysmenettelyä. Peruspalveluohjelman valmistelua ohjaa ja sen sisällöstä sopii ministeriryhmä, jonka kokouksiin osallistuvat pysyvinä asiantuntijoina Suomen Kuntaliiton edustajat.

Peruspalveluohjelmasta kehitetään asteittain työväline, jonka avulla on aikaisempaa helpompaa hallita kunnallisten palveluiden ja niiden rahoituksen kokonaisuutta poliittisessa päätöksenteossa. Peruspalveluohjelman valmistelusta vastaavan ministe-

riryhmän työskentely on lisännyt eri ministeriöiden valmiutta palveluiden ja niiden rahoituksen kokonaisuuden tarkasteluun.

Kuudes kehyspäätökseen liittyvä peruspalveluohjelma hyväksyttiin vuonna 2009. Uusi tarkistettu ohjelma vuosille 2011–2014 on laadittu tilanteessa, jossa kuntien ja kuntayhtymien rahoitustasapaino on vuoden 2009 ennakollisten tilinpäätöstietojen heikentynyt selvästi edellisvuosiin verrattuna. Koko maan tasolla kuntien vuosikate pieneni lähes 0,5 mrd. euroa ja se ei riittänyt kattamaan käyttöomaisuuden poistoja. Yleisen taloudellisen tilanteen nopea heikkeneminen heijastui nopeasti erityisesti keskimääräistä suurempien kuntien talouteen kun yhteisöveron määrä väheni selvästi. Kuntatalouden kehityksen arvioidaan pysyvän kireänä lähivuosina.

Peruspalveluohjelmaan sisällytetään tuottavuuden, taloudellisuuden ja tehokkuuden lisäämisen keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet sekä arvioidaan niiden toteutumista ja vaikutusta menokehitykseen. Peruspalveluohjelmaan perustuva peruspalvelubudjettitarkastelu on sisällytetty valtion talousarvion yleisperusteluihin vuoden 2004 talousarvioesityksestä alkaen.

TAULUKKO 18. Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut, milj. euroa (kehysvuodet 2011–2014 vuoden 2011 hintatasossa)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasauserineen							
Valtiovarainministeriö*	6 637	7 184	7 757	7 877	7 979	8 040	8 095
Opetusministeriö**	994	964	941	985	992	993	990
— siitä kuntayhtymien yksikköhintarahoitus	1 245	1 299	1 382	1 380	1 368	1 370	1 366
YHTEENSÄ	7 631	8 148	8 698	8 862	8 971	9 033	9 085
Muut peruspalvelubudjettiin sisältyvät valtionavut							
Sisäasiainvarainministeriö	46	46	79	101	101	111	111
Valtiovarainministeriö	44	142	114	115	46	76	37
Opetusministeriö	153	155	211	209	217	217	216
Sosiaali- ja terveysministeriö	388	449	500	537	549	547	541
Työ- ja elinkeinoministeriö	57	40	32	30	27	27	27
YHTEENSÄ	687	832	936	992	941	978	932
Peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	8 319	8 980	9 634	9 854	9 912	10 011	10 017

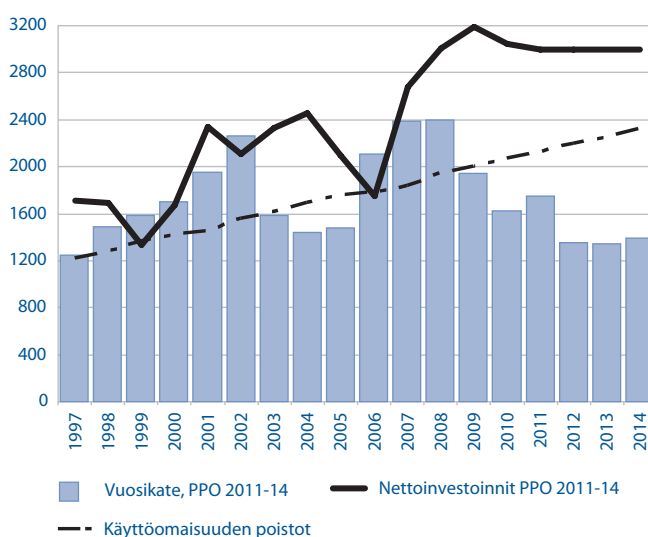
* Ennen vuotta 2010 VM ja STM

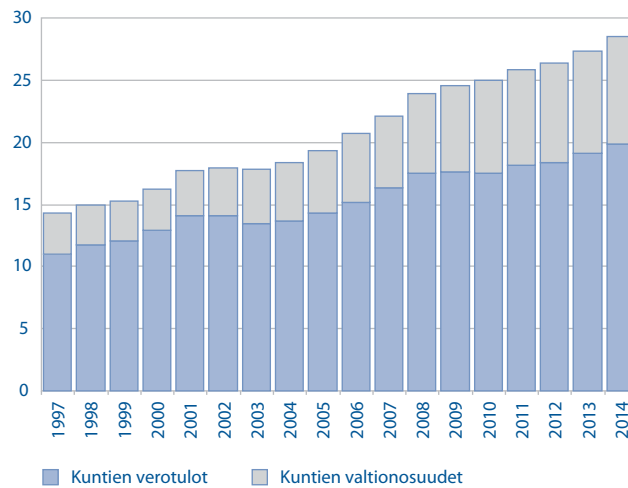
** Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksista on kuntien ylläpitämän koulutuksen laskennalliseksi osuudeksi on v. 2007 arvioitu 75 %, v. 2008 72 %, v. 2009 68 % ja vuodesta 2010 alkaen 43 %

Kuntien vuosikate aleni selvästi vuodesta 2008, ja se ei riittänyt kattamaan edes käyttöomaisuuden poistoja. Kunnat velkaantuivat 1,3 mrd. euroa, koska kuntien omat tulot riittivät aikaisempaa vähäisemmin investointien rahoittamiseen. Kuntien tulorahoituksen ero suhteessa investointeihin oli viime vuonna suurimmillaan kuluvalle vuosikymmenellä. Lisäksi tilanne näyttää vaikeutuvan entisestään lähivuosina.

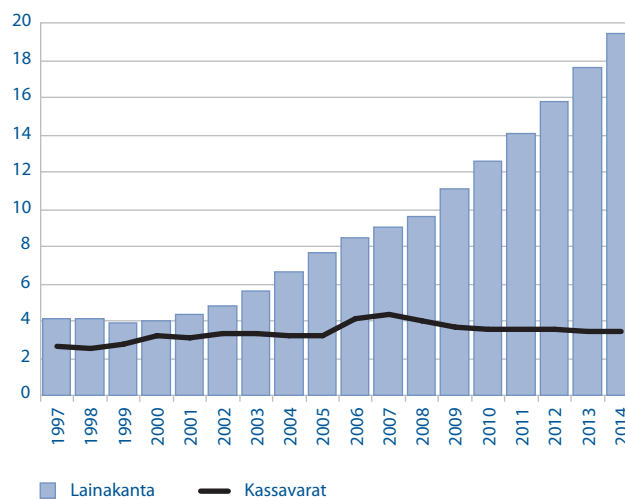
Kuntien huonontuneen talouskehityksen taustalla on verotulojen kasvun pysähtyminen, mikä heijastui erityisesti keskimääräistä suurempien kuntien talouteen. Merkittävin tekijä on suhdanneherkän yhteisöveron nopea pieneneminen. Niissä kunnissa, joissa valtionosuuksien merkitys kunnan tulopohjasta on keskimääräistä suurempi, talousvaikeudet eivät ainakaan vielä vuonna 2009 olleet suhteellisesti yhtä suuria. Vuonna 2010 kuntien ja kuntayhtymien vuosikatteen arvioidaan edelleen pienentyvän siten, että vuosikate olisi vain noin puolet nettoinvestointien tasosta. Kehyskauden kolmena viimeisenä vuonna kehitysarvion mukaisella tulojen ja menojen kehityksellä vuosikate alenisi n. 1,3 mrd. euroon, mikä olisi runsaat miljardi euroa alhaisempi kuin vuonna 2008. Talouden rahoitusaseman pysyminen heikkona aiheuttaa paineita kuntien veronkorotuksiin ja velanottoon.

KUVIO 4. Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit, milj. euroa

KUVIO 5. Kuntien verotulot ja valtionosuudet, mrd. euroa

Peruspalvelubudjettitarkastelun yhteydessä talousarvioesityksen yleisperusteluissa arvioidaan myös valtion toimenpiteiden vaikutuksia kuntatalouteen. Vuonna 2009 valtion toimenpitein kuntataloutta vahvistettiin 516 milj. eurolla.

KUVIO 6. Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta ja kassavarat, milj. euroa

3.5 Valtion strateginen henkilöstöjohtaminen

Valtionhallinnon toimintayksiköiden toimintakykyisyyttä ja tuottavuutta on tuettu sekä linjaamalla muutostilanteiden henkilöstöpolitiikkaa, järjestämällä yhteisiä tukipalveluja ja kehittämällä ammattimaista henkilöstöjohtamista. Kertomusvuoden aikana keskeisinä tavoitteina olivat hyvän johtamisen, kilpailukykyisen sopimus- ja palkkapolitiikan ja organisaatioiden muutostilanteisiin liittyvien tukitoimenpiteiden kehittäminen sekä tuloksellisuutta tukevan virka- ja työehtosopimusratkaisun toteuttaminen virastotasolla. Tuloksellisen toiminnan onnistumista on tuettu kertomusvuonna myös valtion henkilöstöön ja johtoon kohdistuvia kannustamisen keinoja kehittämällä sekä toimintayksiköiden työnantajaosaamista edistämällä. Tuottavan toiminnan ja työelämän laadun yhtäaikaiseen kehittämiseen on sitouduttu työurien pidentämisen edistämiseksi.

Valtionhallinnon tuloksellisuus, henkilöstön hyvinvointi ja muutosten toteuttaminen edellyttävät hyvää johtamista. Valtioneuvoston vuonna 2008 tekemän periaatepäätöksen linjauksia hyvän johtamisen varmistamiseksi sekä johdon kasvavaan vaihtuvuuteen varautumiseksi toteutettiin muun muassa vakinaistamalla ylimmän virkamiesjohdon johtamissopimus- ja tulospalkkiomenettely, jatkamalla ylimmän johdon potentiaalin kehittämiseksi suunniteltua Tulevaisuuden johtajat -ohjelmaa ja järjestämällä valtionhallinnon virkamiesjohdon ja yhteiskunnan eri sektoreiden verkostoitumista palvelevia foorumeita.

Valtionhallinnon toimintayksiköiden toimintakykyisyyttä ja tuottavuutta on tuettu organisaatio- ja rakennemuutosten toteuttamisessa. Muun muassa aluehallinnon uudistamishankkeen läpivientiä on tuettu erityisesti johtamisen kautta ja henkilöstövoimavarojen hallintaa vahvistamalla. Valtiovarainministeriön perustama Valtion henkilöstöpalvelut -yksikkö Valtiokonttorissa on jatkanut virastojen tukemista henkilöstömuutosten toteuttamisessa. Yksikkö aloitti toimintansa vuonna 2008, mutta on ryhtynyt toimimaan täydellä teholla vuoden 2009 aikana. Yksikön toiminnan painopiste on yksittäisten virastojen tukemisessa ja konkreettisten ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Keskeinen kysymys on henkilöstön uudelleensijoittamisen tukeminen. Yksikkö toimii tiiviissä yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. Henkilöstöpalvelut-yksikön tehtävänä on ensisijaisesti tukea tuottavuuteen, alueellistamiseen ja erillishankkeisiin liittyvien henkilöstömuutosten hallittua toteutumista sekä eläköitymisen mahdollistamaa uudelleensijoittumista.

Valtion työmarkkinalaitos on muutoinkin merkittävästi lisännyt toimintayksiköiden työnantajatoiminnan tukea. Valtion virka- ja työehtosopimusten paikallisesti toteutettavien erien suuntaamista toiminnan tuloksellisuutta edistävällä tavalla on tuettu ja seurattu. Työaikajohtaminen on strateginen kehittämiskohde. Valtioneuvoston palkkausjärjestelmä uudistuksesta neuvoteltiin kertomusvuonna, mutta neuvottelutulos jäi saavuttamatta.

Lokakuussa 2007 vuosille 2007–2010 tehdyn valtion virka- ja työehtosopimuksen palkankorotukset käsittivät yleiskorotukset ja virastotasolla toteutettavat erät sekä vuonna 2010 toteutettavan samapalkkaerän. Valtion sopimuksen tavoitteena on

palkkauksen ja työelämän kehittämisen avulla parantaa valtionhallinnon ja sen toimintayksiköiden tuloksellisuutta. Valtion sopimuksen mukainen työrauhavelvoite on vallinnut ja työrauhatilanne on ollut hyvä. Kertomusvuonna valmisteltiin ja käynnistettiin sopimuskauden vaihteen sopimusneuvottelut.

Valtion palkkapolitiikan painopisteenä oli kertomusvuonna edelleen palkkapolitiikan suuntaaminen ja palkkausjärjestelmien kehittäminen edistämään toiminnan tuloksellisuutta sekä kilpailukykyä osaavasta henkilöstöstä, erityisesti esimies- ja asiantuntijatehtävissä, joissa valtion suhteellinen ansiotaso on 80–90 % yksityisen sektorin vastaavissa tehtävissä olevien ansiotasosta.

Ennakkotietojen mukaan budjettivaltion kokoaikaisen henkilöstön säännöllisen työajan ansiot nousivat keskimäärin 4,7 %, josta noin neljä viidesosaa johtuu sopimuskorotuksista ja noin viidennes palkkaliukumasta. Samapalkkaisuuden lähtökohta on, että naisille ja miehille maksetaan sama palkka samasta tai samanarvoisesta työstä. Kun työtehtävän vaativuus otetaan huomioon, marraskuussa 2008 naisten ansiot olivat 98 % miesten ansioista valtion sopimusaloilla keskimäärin. Sopimuskauden 2007–2010 työ- ja virkaehtosopimukseen sisältyi 0,2 prosentin suuruinen samapalkkaisuuserä, jonka käytöstä sovittiin syksyllä 2009. Erä kohdennettiin virastossa heikommassa palkkauksellisessa asemassa olevan sukupuolen palkkoihin. Ennakkotietojen mukaan samapalkkaisuuserä kohentaa naisten palkkauksellista asemaa 0,25 prosenttiyksiköllä. Samapalkkaisuuden toteutumista seurataan työpaikan tasa-arvosuunnitelmassa. Keväällä 2009 tehdyn kyselyn mukaan virastot ja laitokset ovat tehneet suunnitelmat kattavasti ja suunnitelmat täyttävät yleisesti laatukriteerit. Valtiotyönantaja on osallistunut myös hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen samapalkkaisuusohjelman toteutukseen.

Valtiovarainministeriön tilaamien tutkimusten mukaan valtion työnantajakuva on parantunut useilla osa-alueilla. Sekä kansalaisten että henkilöstön mielikuvissa valtio oli vuonna 2009 kilpailukykyisempi työnantajana kuin aikaisemmin. Tutkimusten pohjalta valtiovarainministeriö on yhdessä valtion virastojen kanssa halunnut vahvistaa valtion kilpailukykyä tulevaisuuden työnantajana teroittamalla työnantajaviestinnän lähtökohtia ja perusviestejä. Valtionhallinnon laajoista kehittämishankkeista huolimatta henkilöstön kokonaistyytyväisyys ja tyytyväisyys johtamiseen ovat pysyneet kertomusvuonna hyvällä tasolla.

Valtion henkilöstön tila

Valtion budjettitalouden virastoissa ja laitoksissa työskenteli vuoden 2009 lopussa 121 923 henkilöä, joka on 5,1 % työllisestä työvoimasta. Edellisestä vuodesta henkilöstö lisääntyi 992 henkilöllä (0,8 %) ja valtion henkilöstön osuus työllisestä työvoimasta nousi 0,3 prosenttiyksiköllä, mitä selittää myös kaikkien työllisten määrän vähentyminen edellisestä vuodesta. Henkilöstö lisääntyi opetus-, oikeus-, työ- ja elinkeino-, sisäasiain-, puolustus- ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla ja vähen-

tyi muilla hallinnonaloilla. Vuonna 2009 valtion palveluksessa oli 1 898 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2005.

Henkilöstön keski-ikä oli 44,0 vuotta. Vuonna 2009 useita vuosia kestänyt henkilöstön keski-ikä nousu pysähtyi ja henkilöstö oli keskimäärin saman ikäistä kuin edellisenä vuonna ja noin vuoden vanhempaa kuin vuonna 2005. Ikäluokittain suurimpia ryhmiä olivat 45—54-vuotiaat (29 %) ja 35—44-vuotiaat (24 %). Nuoret ikäluokat korostuvat erityisesti yliopistoissa. Yliopistojen henkilöstö siirtyi vuodesta 2010 alkaen budjettivaltion ulkopuolelle. Vuonna 2010 valtion henkilöstön keski-ikä jälleen nousee ja ikäjakaumassa korostuvat aiempaa enemmän seniori-ikäluokat.

Vuonna 2009 henkilöstöstä 91 % työskenteli kokoaikaisesti ja 9 % osa-aikaisesti. Osa-aikaisten osuus oli samalla tasolla kuin edellisvuonna ja 0,3 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2005. Osa-aikaisuus oli yleisempää naisilla (11 %) kuin miehillä (7 %). Naisilla osa-aikaisuuden korostumista selittävät esimerkiksi lasten hoitoon liittyvät työaikajärjestelyt ja osa-aikaeläkkeen yleisempi käyttö.

Henkilöstöstä 75 % työskenteli toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa ja 25 % määräaikaissa palvelussuhteessa. Määräaikaisten osuus nousi 0,3 prosenttiyksiköllä edellisestä vuodesta, mutta laski 0,4 prosenttiyksiköllä vuodesta 2005. Määräaikaiset palvelussuhteet olivat yleisempiä naisilla (27 %) kuin miehillä (24 %). Määräaikaiset palvelussuhteet korostuvat yliopistoissa. Ilman yliopistoja määräaikaisten osuus henkilöstöstä oli 14 %.

Vuonna 2009 henkilöstön kokonaistyytyväisyys ja tyytyväisyys johtamiseen olivat melko hyvällä tasolla. Kokonaistyytyväisyys oli samalla tasolla kuin edellisenä vuonna ja vuonna 2005. Tyytyväisyys johtamiseen heikentyi hieman edellisestä vuodesta, mutta oli korkeammalla tasolla kuin vuonna 2005. Valtiolla on käynnissä useita suuria kehittämishankkeita, jotka usein lisäävät henkilöstön kokemaa epävarmuutta ja väliaikaisesti heikentävät henkilöstön tyytyväisyyttä. Kehittämishankkeista huolimatta keskimäärin henkilöstön kokonaistyytyväisyys ei ole vähentynyt.

Vuonna 2009 sairauspoissaoloja kertyi keskimäärin 8,6 työpäivää henkilötövuotta kohti. Sairauspoissaoloja oli 1,2 työpäivää vähemmän kuin edellisenä vuonna ja 0,2 työpäivää vähemmän kuin vuonna 2005. Henkilöstön ikääntymisestä huolimatta sairauspoissaolot eivät ole lisääntyneet pidemmällä aikavälillä. Vuonna 2009 koko-aikaeläkkeelle siirtyi 3 965 henkilöä, 622 henkilöä enemmän kuin edellisenä vuonna. Eläkkeelle jäätiin keskimäärin 60 vuoden 1 kuukauden ikäisenä. Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä nousi edellisestä vuodesta 0,8 vuodella ja 1,5 vuodella vuodesta 2005. Kaiken kaikkiaan koettu tyytyväisyys, sairauspoissaolojen vähentyminen ja eläkkeellesiirtymisiensä nouseminen antavat myönteisen kuvan budjettivaltion valtion henkilöstön työhyvinvoinnista.

Vuonna 2009 budjettitalouden henkilöstön palkkasumma oli 4,8 mrd. euroa ja kaikki työvoimakustannukset 6,0 mrd. euroa. Työvoimakustannukset kasvoivat nimellisesti 4,5 % edellisestä vuodesta ja 13,1 % vuodesta 2005. Vuonna 2009 yhden henkilötövuoden hinta oli keskimäärin n. 50 000 euroa.

TAULUKKO 19. Valtion henkilöstön tila 2005—2009

	2005	%-m	2006	%-m	2007	%-m	2008	%-m	2009***	%-m
Henkilöstömäärä, -rakenne ja kustannukset										
Henkilöstön lukumäärä	123 821	-0,1	123 219	-0,5	122 200	-0,8	120 931	-1,0	121 923	0,8
Henkilötyövuodet, lukumäärä	120 868	0,5	120 892	0,0	120 170	-0,6	117 199	-2,5	117 624	0,4
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	43,1	0,6	43,4	0,6	43,7	0,7	44,0	0,7	44,0	0,0
Ulkomaalaiset henkilöstöstä, lukumäärä	1 844	1,5	1 843	-0,1	2 150	16,7	2 387	11,0	2 666	11,7
Palkkasumma, milj. euroa	4 145,8	3,9	4 302,4	3,8	4 279,4	-0,5	4 557,4	6,5	4 769,5	4,7
Työvoimakustannukset yhteensä, milj. euroa	5 284,1	4,4	5 385,7	1,9	5 288,0	-1,8	5 718,9	8,1	5 978	4,2
Henkilötyövuoden hinta, euroa	43 718	3,9	44 550	1,9	44 004	-1,2	48 796	10,9	50 827	4,2
Tehdyn työajan osuus vuosityöajasta, %*	82,2	0,2	82,1	-0,2	80,7	-1,7	81,3	0,7	82,1	1,0
Tehdyn työajan palkkojen osuus palkkasummasta, %	78,8	0,0	78,8	0,0	78,3	-0,6	79,0	0,9	79,6	0,7
Väliillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista, %	61,8	1,4	58,9	-4,7	57,9	-1,7	58,8	1,5	57,4	-2,2
Työhyvinvointi										
Kokonaistyytytystyytyväisyys**	3,4	3,0	3,3	-2,9	3,3	0,0	3,4	3,0	3,4	0,0
Tyytyväisyys johtamiseen**	3,2	0	3,3	3,1	3,3	0,0	3,4	3,0	3,3	-2,9
Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä, vuotta	58,6	0,4	58,7	0,2	58,4	-0,5	59,3	1,5	60,1	1,3
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen, %	0,30	5,5	0,30	0,0	0,20	-34,3	0,20	0,0	0,20	0,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,8	0,0	8,9	1,1	9,9	11,2	9,8	-1,0	8,6	-12,2

* tehdyn säännöllisen vuosityöajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta

** asteikolla 1—5: 1=erittäin tyytymätön, ..., 5=erittäin tyytyväinen

*** ennakkotieto

3.6 Tasa-arvopolitiikan vaikuttavuus

Johdanto

Sukupuolten välinen tasa-arvo on keskeinen suomalainen arvo. Siitä säädetään perustuslaissa ja tarkemmin vuonna 1986 säädetyssä tasa-arvolaissa (uudistettu viimeksi 2005). Ensimmäinen hallituksen tasa-arvo-ohjelma laadittiin vuonna 1985. Nykyisessä tasa-arvo-ohjelmassa (2008—2011) on seitsemän painopistealuetta: sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen, sukupuolten välisten palkkaerojen kaventaminen, naisten urakehityksen edistäminen, tasa-arvotietoisuuden lisääminen kouluissa ja segregaatian lieventäminen, työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen, naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen sekä tasa-arvotyön resurssien vahvistaminen ja tasa-arvoselonteon laatiminen. Tässä tarkastellaan tasa-arvopolitiikan painopistealueista seuraavia: sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen, sukupuolten tasa-arvo poliittisessa ja taloudellisessa päätöksenteossa, naisiin kohdistuva väkivalta sekä naisryhtäjäyys.²

Sosiaali- ja terveysministeriöön on sijoitettu tasa-arvoyksikkö (TASY), joka valmistelee hallituksen tasa-arvopolitiikkaa ja -lainsäädäntöä. Tasa-arvoasioiden neuvottelukunnan (TANE) tehtävänä on toimia naisten ja miesten välisen yhteiskunnallisen tasa-arvon edistämiseksi. Tasa-arvovaltuutettu (TAS) on itsenäinen viranomainen, joka valvoo tasa-arvolain noudattamista. Tasa-arvolautakunnan tehtävänä on valvoa tasa-arvolain noudattamista sekä käsitellä ja ratkaista siihen liittyviä asioita.

Vuonna 2009 tasa-arvoyksikössä työskenteli kymmenen henkilöä vakituisella rahoituksella ja neljä henkilöä määräaikaikaisella rahoituksella. Tasa-arvovaltuutetun toimiston yhteenlasketut henkilöstöresurssit olivat vuonna 2009 10,5 henkilöä. TANE:ssa työskentelee pääsihteeri ja osastosihteeri.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen tarkoittaa, että kaikkia ihmisiä koskevia päätöksiä arvioidaan sekä naisten että miesten kannalta. Sukupuolivaikutukset tulee arvioida heti alkuvaiheessa, jotta arvioinnilla olisi vaikutusta itse valmisteluun. Tavoitteena on parempi hallinto.

Valtavirtaistaminen on ollut keskeinen tasa-arvon edistämisen strategia Suomessa 1990-luvun puolivälistä lähtien. Sen perusajatus on kuitenkin ollut olemassa jo pidempään. Varsinaista valtavirtaistamisen edistämistyötä on tehty hallituksen toisesta tasa-arvo-ohjelmasta (1997—1999) lähtien.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista on Suomessa kehitetty etenkin lainsäädännössä, talouden ja toiminnan suunnittelussa, hankkeissa ja ohjelmissa, tulosohtjauksessa sekä tilastoinnissa ja tiedonkeruussa. Eniten on edistetty lainsäädännön

² Tekstin laadinnassa on hyödynnetty valmisteilla olevan tasa-arvopoliittisen selonteon aineistoa. Naisryhtäjäyttä koskevat tiedot on saatu työ- ja elinkeinoministeriöstä.

valmistelussa ja talousarvion laadinnassa, joista on olemassa valtioneuvostotasoista ohjeistusta sekä kokemusta niiden soveltamisesta.

Tässä luvussa tarkastellaan valtavirtaistamisen toteutumista hallinnon keskeisten prosessien osalta. Lisäksi käsitellään sen toimijoita ja organisointia sekä valtavirtaistamisen seurantaa.

Lainsäädännön sukupuolivaikutusten arviointi

Sukupuolivaikutusten arviointi lainsäädännön valmistelussa on yksi tärkeimmistä valtavirtaistamisen painopisteistä. Se on ollut mukana tasa-arvo- ja hallitusohjelmissa vuodesta 2003 lähtien. Hallituksen esityksen laatimisohteiden mukaan esityksessä on selostettava vaikutukset eri sukupuolten kannalta.³ Lisäksi säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjeet sisältävät sukupuolivaikutusten arvioinnin.⁴

Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut sukupuolivaikutusten arvioimiseksi oppaan.⁵ Se on lisäksi tarjonnut aiheeseen liittyvää koulutusta vuodesta 2004 alkaen.

Tiedot sukupuolivaikutusten arvioinnista hallituksen esityksissä ovat suuntaa-antavia. Suurta muutosta ei viime vuosina ole tapahtunut.

TAULUKKO 20: Sukupuolivaikutusten arviointi hallituksen esityksissä, %*

	2005	2007 (tilanne 31.12.2007)	2008	2009
Maininta sukupuolivaikutuksista / sukupuolinäkökulmasta	6,5	8	8	8,7
Arvioitu ettei sukupuolivaikutuksia ole	7	5	5,5	3,8
Ei mainintaa	86,5	87	86,5	87,5

* 2005: 232 esitystä
2007: 158 esitystä (31.12.2007 verkossa olleet)
2008: 236 esitystä
2009: 289 esitystä

Erityisen hyvänä lainsäädännön sukupuolivaikutusten arvioinnin esimerkkinä voidaan pitää työturvallisuuslain uudistusta (vuodelta 2002), jonka valmistelussa sukupuolinäkökulma otettiin alusta asti huomioon. Kolmikantaisen toimikunnan valmistelussa perinteinen käsitys työturvallisuudesta laajeni miesvaltaisten alojen turvallisuusriskeistä (mm. työperäiset tapaturmat ja kuolleisuus) myös sellaisiin riskeihin, jotka ovat tyypillisiä naistyöntekijöille tai naisvaltaisille aloille (mm. häirintä ja uupumus). Varhaisessa vaiheessa toteutetulla sukupuolivaikutusten arvioinnilla oli näin ollen vaikutusta koko esityksen sisältöön.

³ Hallituksen esitysten laatimisohteet. Oikeusministeriön julkaisu 2004:4.

⁴ Säädösehdotusten vaikutusten arviointi. Ohjeet. Oikeusministeriön julkaisu 2007:6.

⁵ Sukupuolivaikutusten arvioiminen lainsäädäntöhankeissa (Suvaapas). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2007:25.

Sukupuolinäkökulma talousarviossa

Sukupuolinäkökulman huomioiminen talousarviossa merkitsee sitä, että talousarvion laadinnan yhteydessä tarkastellaan hallinnonalan strategiaa, tavoitteita, vaikuttavuutta ja toimenpiteitä sukupuolinäkökulmasta. Valtiovarainministeriön määräykseen toiminta- ja taloussuunnittelusta sekä kehys- ja talousarvioehdotusten laadinnasta on vuodesta 2006 sisältynyt velvoite sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen. Määräyksessä todetaan, että talousarvioehdotuksen pääluokkaperusteluissa tulee esittää yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta.⁶

Sukupuolinäkökulman huomioon ottamisesta talousarvion laadinnassa ei toistaiseksi ole annettu tarkempaa kirjallista ohjeistusta. Ministeriöt ovatkin soveltaneet kirjausta sopivaksi katsomallaan tavalla. Talousarviosta vastaaville virkamiehille on tarjottu perehdytystä aiheeseen.

Vuosien 2007—2009 talousarvioesityksistä ilmenee, että osa ministeriöistä on toteuttanut laatimismääräyksen kirjausta kattavammin kuin muut. Vuonna 2007 kolme ministeriötä esitti jotain tietoa sukupuolinäkökulmasta talousarvioesityksessään. Vuonna 2008 puolet ministeriöistä (6/12) mainitsi sukupuolten välisen tasa-arvon jollain lailla talousarvioesityksessään. Vuonna 2009 kaikki ministeriöt mainitsivat tasa-arvon jollain tavalla, mutta vain puolet nimesi konkreettisia hallinnonalan sukupuolivaikutuksia, tasa-arvotavoitteita ja niiden saavuttamisen keinoja.

Sukupuolinäkökulma hankkeissa ja ohjelmissa

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan 2008—2011 on jokainen ministeriö nimennyt hankkeen tai hankkeita, jo(i)ssa sukupuolinäkökulma otetaan huomioon. Näiden pilottihankkeiden tarkoituksena on auttaa ministeriöitä tarkastelemaan omia hanketyön käytäntöjensä sukupuolinäkökulmasta. Syksyllä 2009 valtavirtaistamista oli tehty tai aloitettu yhdeksässä hankkeessa, joista kolme oli henkilöstöpoliittisia.

Poikkihallinnollisten politiikkaohjelmien valtavirtaistamiseen on kiinnitetty huomiota nykyisessä ja edellisessä hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmasta opittiin, että sukupuolinäkökulma tulee ottaa huomioon jo ohjelmien ja hankkeiden suunnitteluvaiheessa. Hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2008—2011 seurantaraportissa on arvioitu, että politiikkaohjelmien valtavirtaistaminen ei ole edennyt ohjelman edellyttämällä tavalla. Ohjelmien seuraintindikaattorit on pyritty erittelemään sukupuolen mukaan, mutta toteutuksessa ei ole sukupuolinäkökulmaa huomioitu tai sitä ei ole kirjattu eikä raportoitu. Ainoastaan Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen politiikkaohjelmassa on sukupuolinäkökulman tavoite erikseen mainittu.

⁶ Valtiovarainministeriön määräys toiminta- ja taloussuunnittelusta sekä kehys- ja talousarvioehdotusten laadinnasta. Valtiovarainministeriö 2008.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen tulosohejauksessa

Tulosohejauksen kehittäminen sukupuolinäkökulmasta on ollut yhtenä valtavirtaistamisen painopisteenä kahdessa viimeisimmässä tasa-arvo-ohjelmassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on toiminut pilottiministeriönä tulosohejauskäytännön kehittämisessä. STM on edellyttänyt hallinnonalan virastoilta ja laitoksilta valtavirtaistamissuunnitelmien laatimista. Tämä tavoite ei ole kuitenkaan täydellisesti toteutunut, ja moni laitos on jättänyt suunnitelman tekemättä. Myös laaditut suunnitelmat vaihtelevat laadultaan ja kattavuudeltaan. Työ- ja elinkeinoministeriö on puolestaan edellyttänyt ohjattavia tahoja nimeämään pilottihankkeita, joissa sukupuolinäkökulma pyritään ottamaan huomioon. Muiden ministeriöiden tulosohejauskäytännöissä sukupuolinäkökulmaan on kiinnitetty huomiota lähinnä vain henkilöstöön liittyvässä tilastoinnissa. Tähän kehottaa toimintakertomusten osalta myös Valtiokonttorin toimintakertomusohje.⁷

Valtavirtaistamisen organisointi ja toimijat valtionhallinnossa

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen toteutuminen on jokaisen ministeriön ja virkamiehen vastuulla. Valtavirtaistamista ministeriöiden toimintoihin tukevat ja koordinoivat toiminnalliset tasa-arvotyöryhmät hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2008–2011 mukaisesti. Ryhmillä voi olla myös muita tehtäviä liittyen esimerkiksi henkilöstöpoliittiseen tasa-arvoon tai yhdenvertaisuuden edistämiseen. STM:n ja TEM:n kokemusten perusteella ryhmät näyttävät lisäävän merkittävästi tasa-arvon edistämisen resursseja ja osaamista ministeriöissä.

Alkuvuodesta 2010 kahdeksassa ministeriössä oli toiminnallista tasa-arvoa jollain tavalla käsittelevä ryhmä. Kahdessa ministeriössä ryhmän toiminta oli katkolla tai siitä ei ollut tietoa (OM, UM). Kahdessa ministeriössä tasa-arvotyöryhmällä oli ainoastaan henkilöstöpoliittisia tavoitteita (LVM, VNK). Valtiovarainministeriössä toiminnallista tasa-arvoa käsittelee osastopäällikkökokous. Sisäasiainministeriössä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioita käsitellään laajennetussa osastopäällikkökokouksessa sekä lukuisissa alatyöryhmissä.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman seurantatyöryhmä ohjaa ja seuraa valtavirtaistamisen toimeenpanoa poikkihallinnollisesti. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä sekä kansliapäälliköt käsittelevät valtavirtaistamisen edistymistä säännöllisesti.

Valtavirtaistamisen suunnittelu, koordinointi, tukeminen ja kehittäminen on tasa-arvovyksikön vastuulla. Yksikkö tuottaa koulutuksia ja ohjeistuksia sekä toimii hallituksen tasa-arvo-ohjelman seurantar ryhmän sihteerinä. Lisäksi sen tulee huolehtia kansainvälisiin sopimuksiin liittyvien velvoitteiden hahmottamisesta ja toteuttamisesta, jatkuvuudesta ja resurssien riittävydestä huolehtimisesta sekä seurannan suunnittelusta ja toteuttamisesta. Alkuvuodesta 2010 valtavirtaistamiselle on yksikössä resursoitu puolikas henkilötyövuosi.

⁷ Toimintakertomusohje valtion tilivirastoille, muille tulosohejatuille virastoille ja laitoksille sekä talousarvion ulkopuolisille valtion rahastoille. Valtiokonttori 1.12.2006 (Dnro 407/03/2006).

Sukupuolisilmälasit-hankkeet, jotka toteutettiin vuosina 2008—2009, kehittivät omalta osaltaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista valtioneuvostossa. Ne rahoitettiin pääosin EU:n komission Progress-ohjelmasta. Hankkeet tarjosivat ministeriökoh- taista koulutusta, teemaseminaareja, tuottivat verkkosivut (www.sukupuolisilmalasit.fi) ja valtavirtaistamisen käsikirjan, julkaisivat sukupuolisilmälasien käyttöön opastavan esitteen sekä tärkeimpiä tasa-arvotilastoja esittelevän julisteen. Ne vahvistivat valtavir- taistamisen resursseja kahden vuoden ajan ja tasa-arvoasioiden osaamista läpi valtion- hallinnon. Aihe sai paljon näkyvyyttä ja koulutukset koettiin palautteiden perusteella hyödyllisinä. Hankkeiden aikana myös vahvistettiin yhteistyöverkostoja ministeriöiden välillä sekä suunniteltiin valtavirtaistamisen strategista edistämistä tulevaisuudessa.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista tukee myös Tasa-arvotiedon keskus Minnan toiminnan käynnistyminen. Sen tehtävänä on koota ja välittää tietoa suku- puolten tasa-arvosta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta. Keskuksen toiminta vakinais- tetaan toukokuussa 2010.

Tasa-arvovoyksikkö on seurannut karkeasti sukupuolivaikutusten arviointia halli- tuksen esityksissä sekä sukupuolivaikutuksia talousarviesityksissä. Tietojen keruu- tavoista johtuen ne eivät välttämättä ole tarkkoja eivätkä vertailukelpoisia keskenään. Tasa-arvovoyksikössä ei ole mahdollista tehdä laadullista arviointia esityksistä, eli missä hallituksen esityksen sukupuolivaikutukset olisi pitänyt arvioida ja mikä on tehtyjen arviointien laatu. Tasa-arvovoyksikkö on lisäksi seurannut yleisellä tasolla sukupuolinä- kökulman toteutumista poikkihallinnollisissa politiikkaohjelmissa. Muutoin valtavir- taistamisen seuranta on ollut osa hallituksen tasa-arvo-ohjelman seurantaa.

Sukupuolten tasa-arvo päätöksenteossa

Hallitus on pyrkinyt kasvattamaan naisten määrää poliittisessa ja taloudellisessa päätöksenteossa jo pitkään. Tavoite on näkynyt sekä hallitusohjelmissa (2003—2007, 2007—), hallituksen tasa-arvo-ohjelmissa että tasa-arvolaissa. Toimenpiteet ovat koh- distuneet erityisesti seuraaville alueille: naiset ja poliittinen päätöksenteko, naiset valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyritysten johtoelimissä sekä naisten urakehitys ja naisjohtajuus valtionhallinnossa.

Tässä käsitellään naisia valtionhallinnon johtopaikoilla, naisten osuutta kunnalli- sessa päätöksenteossa sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa taloudellisessa päätöksen- teossa.

Naiset valtionhallinnon johtopaikoilla

Naisten vähäiseen määrään valtionhallinnon johdossa on kiinnitetty huomiota kah- dessa viimeisessä hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa. Vaikka naisten osuus valtion henkilöstöstä on lähes puolet, ylimmässä johdossa naisten osuus jää nykyisellään 27,6 prosenttiin. Naisten korkea koulutustaso ja osallistuminen valtionhallinnon teh- täviin eivät näin sellaisenaan heijastu naisten määrään johtavilla paikoilla. Myöskään

TAULUKKO 21. Naisten osuuden kehittyminen valtionhallinnon johtotehtävissä, %

Vuosi	Ylimmästä johdosta	Johtoon kuuluvista	Muista esimiehistä	Koko henkilöstöstä
1997	13,0	16,5	29,5	45,1
1998		23,8	30,0	45,8
1999		25,9	27,8	46,1
2000	12,0	31,7	36,6	46,4
2001		30,7	34,3	47,8
2002	15,2	32,6	37,8	48,2
2003	21,9	33,1	38,4	48,4
2004	22,6	35,7	39,2	49,0
2005	24,3	32,7	38,3	49,1
2006	25,1	-	-	49,1
2007	26,2	-	-	49,8
2008	27,5	-	-	49,6
2009	27,6	-	-	-

Lähde: Valtiovarainministeriö

miesvaltaisen johtajiston eläköityminen ei ole näkyvästi nostanut naisjohtajien määrää, vaikka tämänsuuntaisia arvioita on joskus esitetty.

Naisjohtajuutta ja naisten urakehitystä koskevaa tilastointia kehitetään osana nykyistä tasa-arvo-ohjelmaa. Valtion naisjohtajien verkostointia on tuettu. Naisten urakehitystä edistävä työryhmä on laatinut joukon toimenpide-ehdotuksia, joista on tiedotettu virastoille esitteellä.

Vuonna 1995 tasa-arvolakiin lisättiin kiintiösäännös, jonka mukaan ”valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastavissa toimielimissä sekä kunnallisissa toimielimissä lukuun ottamatta kunnanvaltuustoja tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 %, jollei erityisistä syistä muuta johdu”. Kiintiöpykälässä mainittuihin toimielimiin ehdokkaita nimettäessä tulee mahdollisuuksien mukaan ehdottaa sekä miestä että naista jokaista jäsenpaikkaa kohden. Uudistuksen myötä naisten osuus valtionhallinnon hankkeiden jäsenistä on noussut (vuonna 2009 45 % varsinaisista jäsenistä).

Kunnallinen päätöksenteko

Vuoden 1995 tasa-arvolain uudistuksen myötä kiintiösäännös laajennettiin eksplisiittisesti koskemaan kuntien välisiä yhteistoiminnan elimiä. Kiintiösäännös on selkeästi lisännyt naisten määrää kunnallisissa toimielimissä. Naiset ovat kuitenkin edelleen vähemmistönä kunnallisten toimielinten johdossa. Myös kunnanjohtajista enemmistö on miehiä (86 %). Kiintiöt eivät ole juurikaan vaikuttaneet sukupuolinäkökulman huomioon ottamiseen tai tasa-arvotyön aktivoitumiseen kunnissa.

TAULUKKO 22. Naisten osuus kunnanhallitusten, kunnanvaltuustojen ja kunnallisten lautakuntien jäsenistä ja puheenjohtajista 1993—2009, %

	Kunnanhallitukset		Kunnanvaltuustot		Lautakunnat	
	Jäsenet	Puheenjohtajat	Jäsenet	Puheenjohtajat	Jäsenet	Puheenjohtajat
1993	24	11	30	16	35	22
1997	45	15	32	20	47	24
2001	45	16	34	24	47	26
2005	46	22	36	26	48	27
2009	46	21	37	27	48*	27*

* ennakkotieto

Lähde: Suomen Kuntaliitto - luottamushenkilöaineisto

Kuntien rakennemuutos

Alustavien havaintojen mukaan vuonna 2005 alkanut kunta- ja palvelurakennemuutos on vaikuttanut sukupuolten edustukseen kuntien hallinnollisessa ja poliittisessa päätöksenteossa. Vuoden 2008 kuntavaaleissa liitosalueilla naisia valittiin valtuustoihin suhteessa vähemmän kuin samoissa, aiemmin itsenäisissä kunnissa. Myös naispuheenjohtajien ja -kunnanjohtajien määrä on vähentynyt liitoskunnissa. Kuntarakenteen painottuminen suurempiin yksiköihin näyttää hidastavan naisten osuuden kasvua kuntien korkeimmassa johdossa.⁸ Kuntauudistuksen laajempia vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon ei voida vielä arvioida.⁹

Taloudellinen päätöksenteko

Matti Vanhasen toisen hallituksen ohjelma toteaa, että ”Hallitus edistää suunnitelmallisesti naisten urakehitystä ja naisjohtajuutta sekä julkisella että yksityisellä sektorilla”. Tässä kappaleessa tarkastellaan tilannetta sekä valtionyhtiöiden että kaikkien pörssiyhtiöiden osalta.

Vuonna 2009 pörssiyhtiöiden hallitusten jäsenistä naisia oli 14,5 %, valtionyhtiöiden puolestaan 34 % (Tilastokeskus). Yksityisellä sektorilla naisten osuus on kasvanut, mutta hitaasti. Valtionyhtiöissä kehitys on ollut nopeampaa.

Vuoden 1995 tasa-arvolain uudistusten myötä valtioneemmistöisten yhtiöiden on pitänyt ottaa huomioon sukupuolten tasapuolinen edustus hallintoneuvostossa, johtokunnassa tai muussa luottamushenkilöistä koostuvassa johto- tai hallintoelimessä.¹⁰ Hallitus on lisäksi pyrkinyt lisäämään naisten osuutta valtionyhtiöiden johdossa vuoden 1997—1999 tasa-arvo-ohjelmasta lähtien, jolloin tavoitteeksi asetettiin 30 % valtion

⁸ Pikkala, Sari (2009). Kuntaliitokset ja sukupuolten edustus kunnallispolitiikassa ja viranhaltijajohdossa. Alustavia havaintoja.

⁹ Valtioneuvoston selonteko kunta- ja palvelurakennemuutuksesta. Valtiovarainministeriö marraskuuta 2009.

¹⁰ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 2005/232 4 a §.

liikelaitosten ja valtionyhtiöiden johtoelimistä. Seuraava tasa-arvo-ohjelma (2004—2007) jatkoi tavoitteita ja ne toteutuivat hyvin valtion osalta, mutta muut omistajatahot eivät juuri tukeneet tasa-arvotavoitteiden saavuttamista.¹¹ Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa 2008—2011 tavoitteina on (suluissa tilanne vuonna 2008¹²).

1. Valtion kokonaan omistamien yhtiöiden hallituksissa on oltava naisia ja miehiä vähintään 40 % (42 %).
2. Yhtiöissä, joissa valtio on enemmistössä ja jotka eivät ole pörssiyhtiöitä, on 40 prosentin kiintiö hallituksissa samoin toteutettava, ellei muuhun ole nimenomaisia perusteita (yhtiöjärjestysmääräyksiä, osakassopimuksia tai muita sellaisia) (40 %).
3. Yhtiöissä, joissa valtio on vähemmistössä ja jotka eivät ole pörssiyhtiöitä, on valtion pyrittävä tasa-arvon edistämiseen viime kädessä siten, että se nimeää omat ehdokkaansa hallituksiin tasa-arvotavoitteita toteuttavalla tavalla (21 %).
4. Pörssiyhtiöissä, joissa valtio on enemmistössä tai tosiasiallisen määräysvallan käyttäjä, on päästävä lähelle 40 prosentin osuutta (35 %).
5. Pörssiyhtiöissä, joissa valtiolla ei ole tosiasiallista määräysvaltaa, valtion on pyrittävä tasa-arvon edistämiseen viime kädessä siten, että se nimeää omat ehdokkaansa hallituksiin tasa-arvotavoitteita toteuttavalla tavalla (28 %).

Hallitus on nykyisessä tasa-arvo-ohjelmassa kiinnittänyt huomiota naisten osuuteen myös muiden kuin valtionyhtiöiden osalta. Tavoitteisiin on pyritty mm. seminaarien, kampanjan (Mahdollista menestys) sekä tutkimusten avulla. Lisäksi Arvopaperimarkkinayhdistyksen vuonna 2008 hyväksymä uusi listayritysten hallinnointikoodi ohjeistaa yrityksiä varmistamaan, että yritysten hallituksissa on sekä miehiä että naisia.

Naisten osuutta yritysten hallituksissa ja johtoryhmissä on seurattu eri tahoilla, mutta seuranta ei ole säännöllistä eikä järjestelmällistä. Tilastokeskus pyrkii mahdollisuuksien mukaan keräämään tulevaisuudessa vertailukelpoista tietoa naisista pörssiyhtiöiden hallituksissa.

Helsinkiin pörssiin on listattu yli 130 yritystä. Yrityksen koko vaikuttaa siten, että naisia on hallituksissa sitä vähemmän, mitä pienemmästä yrityksestä on kyse.

¹¹ Tasa-arvo valtatiellä - Hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2004-2007 loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:1.

¹² Valtion tasa-arvoa. Naiset ja miehet päätöksenteossa. Tilastokeskus 2009.

TAULUKKO 23. Naiset ja miehet suomalaisten pörssiyhtiöiden hallituksissa ja johdossa 2004—2008, %

	Naisten osuus hallitusten jäsenistä	Naisten osuus johtoryhmien jäsenistä
2004	9,1	12,7
2005	9,9	12,4
2006	11,3	15,2
2007	12,6	16,3
2008	12,6	16,9

Lähde: Kön och Makt i Norden. Suomen maaraaportti. TemaNord 2009:569.

Vuonna 2007 yritysten toimitusjohtajista oli Suomessa naisia 17 %, kun EU-maissa keskimäärin joka kolmas toimitusjohtaja oli nainen (Suomi oli 27:n EU-maan vertailussa sijalla 25.)

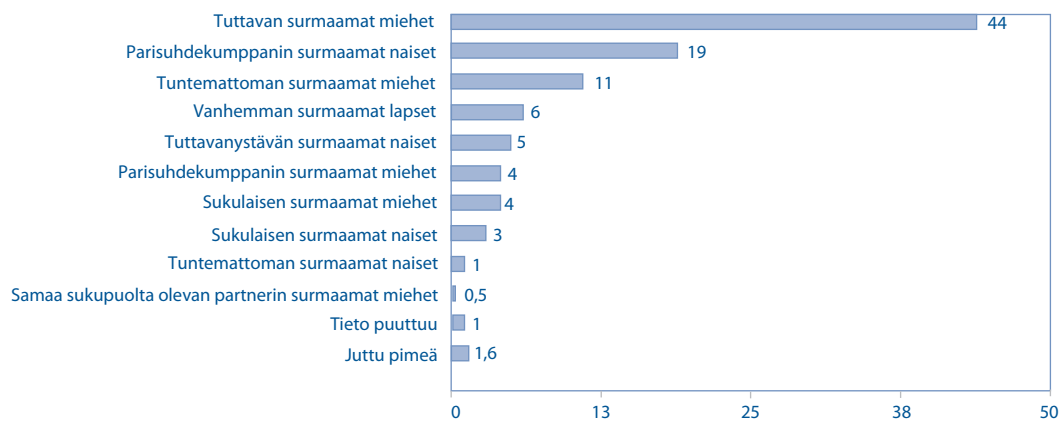
Naisiin kohdistuva väkivalta

Naisiin kohdistuva väkivalta nousi tasa-arvopolitiikan agendalle 1990-luvulla. Se on sisällytynyt hallitusohjelmiin ja hallituksen tasa-arvo-ohjelmiin vuodesta 1997 lähtien. Painotukset ovat vaihdelleet ohjelmittain, niihin on kuulunut mm. parisuhde- ja perheväkivalta, seksuaalinen hyväksikäyttö, sukupuolinen häirintä, työpaikkaväkivalta, naiskauppa, prostituutio ja vaimovälitys. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi on esitetty toimia hallituksen tasa-arvo-ohjelmien lisäksi myös sisäisen turvallisuuden ohjelmissa, sosiaali- ja terveysministeriön toimintaohjelmassa lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemiseksi (2004—2007) sekä kansallisessa väkivallan vähentämisen (2006—2008) ohjelmassa.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2008—2011 sisältää naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn koordinaation vahvistamista ministeriöissä ja THL:ssä sekä poikkihallinnollisen ohjelman naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Lisäksi poikkihallinnollinen virkamiestyöryhmä seuraa lähisuhde- ja perheväkivallan kehitystä ja nostaa esille nykyisten ohjelmien ulkopuolelle jääviä kysymyksiä ja toimenpide-ehdotuksia. Suomessa ei tällä hetkellä ole pysyvää valtakunnallista organisaatiota, jonka tehtäviin kuuluisi naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen, alan kehittäminen ja toiminnan koordinointi.

Naisiin kohdistuva väkivalta on vakava ihmisoikeusongelma Suomessa. 2000-luvulla parisuhdeväkivallan seurauksena on kuollut noin parikymmentä naista vuosittain.

KUVIO 7: Henkirikokset osapuolten suhteen ja uhrin sukupuolen mukaan 2002—2008, %*

* Sisältää poliisin rikosnimikkeillä murha, tappo, surma, lapsensurma, kuolemantuottamus-rikos tai pahoinpitelyrikos tutkitut rikokset. Jokainen uhri on kirjattu omaksi rikoksekseen. Tiedot kirjattu, kun esitutkinta päättynyt tai ilmitulosta kulunut 12 kk ja rikosta tutkitaan edelleen henkirikoksena.

** Lähde: Optula - Henkirikollisuuden seurantajärjestelmä.

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on pyritty seuraamaan uhritutkimusten avulla:

TAULUKKO 24. Vähintään kerran 15 vuotta täytettyä miehen tekemän eri tyyppisen väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutuneet 18—74-vuotiaat naiset eri tekijäryhmissä, 1997 ja 2005, %

	1997	2005
Vähintään yhden väkivallan muodon tai uhkailun uhri	40,0	43,5
PARISUHTEN ULKOPUOLINEN VÄKIVALTA		
Yhteensä	24,4	29,1
Uhkailu	11,1	14,4
Fyysinen väkivalta	10,4	10,6
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen	16,7	21,2
VÄKIVALTA NYKYISESSÄ PARISUHTEESSA		
Yhteensä	22,2	19,6
Uhkailu	9,0	7,6
Fyysinen väkivalta	20,0	17,6
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen	5,9	4,3
VÄKIVALTA ENTISESSÄ PARISUHTEESSA		
Yhteensä	49,9	49,0
Uhkailu	33,8	31,5
Fyysinen väkivalta	46,1	44,7
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen	18,7	17,3

Lähde: Heiskanen, Piispa (1998); Piispa, Heiskanen, Kääriäinen, Sirén (2006)

Suuri osa seksuaalisesta väkivallasta ei tule viranomaisten tietoon. Vuonna 2008 poliisille ilmoitettiin 915 raiskausta. Määrä on ollut nousussa: viimeisen kymmenen vuoden aikana raiskauksia on ilmoitettu poliisille keskimäärin 613 vuosittain.¹³ Ainoa raiskauksen ja seksuaalisen väkivallan uhreille palveluja tarjoava taho on Raiskaus-kriisikeskus Tukinainen (Helsingissä ja Jyväskylässä). Euroopan neuvoston suosituk-sen mukaisesti jokaisessa maassa tulisi olla yksi raiskauskriisikeskus 200 000 asukasta kohden.

Väkivallasta taloudelliset seuraukset yhteiskunnalle ovat huomattavat. Vuonna 2001 toteutetussa Hämeenlinnan kaupunkia koskevassa tapaustutkimuksessa kuluja arvioi-tiin aiheutuvan kaupungin terveydenhoito-, sosiaali- ja oikeussektorille 103 000 euroa kuukaudessa, vuositasolla lähes 1,2 milj. euroa. Jos Hämeenlinnaa koskevat tulokset yleistettäisiin koko maan tasolle, kustannukset olisivat 91 milj. euroa.¹⁴

Vuoden 2007 lopussa päättäneen sosiaali- ja terveysministeriön lähisuhde- ja perhe-väkivallan ehkäisyohjelman tavoitteena oli saada palvelut, väkivallan ehkäisy ja muut toimet osaksi kuntien peruspalveluita. Projektin jälkeen yli puolet Suomen kunnista oli laatinut toimintaohjelman lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja suu-rimpaan osaan kunnista oli myös nimetty yhdyshenkilö. Sosiaali- ja terveysministe-riö ja Kuntaliitto loivat vuonna 2008 suositukset kuntien sosiaali- ja terveystoimille siitä, miten palvelut tulee organisoida ja mitä palveluita väkivallan osapuolille tulee tarjota. Tällä hetkellä palvelujen saatavuudessa on alueellisia eroja ja niiden tarjonta on satunnaista. Järjestöt vastaavat suurelta osin väkivallan uhreille tarjottavista eri-tyispalveluista (turvakodit, oikeudellinen neuvonta, auttava puhelin jne.) Järjestöjen rahoitus perustuu pitkälti projektirahoitukseen.

Kansainvälisten suositusten mukaan naisiin kohdistuvan väkivallan uhreille tulee järjestää maksuton 24/7-neuvontapuhelin, turvakoteja, raiskauskriisikeskuksia ja muuta tukea sekä hoitoonohjausta valtakunnallisesti.¹⁵ Suomessa ei tällä hetkellä ole suositusten mukaista puhelinneuvontaa. Ympäri vuorokautisen maksuttoman puhe-linpäivystyksen järjestäminen rikoksen uhreille kuuluu sisäisen turvallisuuden ohjel-man tavoitteisiin.

Suomessa on 21 turvakotia, joissa on 123 perhepaikkaa lähisuhde- ja perheväkival-lan uhreille. Euroopan neuvoston suosituksen mukaan Suomen asukaslukuun nähden maassamme tulisi olla karkeasti arvioituna 500 turvakotipaikkaa. Myös YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea on esittänyt, että naisuhreille tarkoitettu-jen turvakotien määrää tulisi lisätä. Salaista turvakotia ei Suomessa ole. Suurin osa turvakodeista toimii yhdistyspohjalta (viisi kaupunkia ylläpitää turvakotitoimintaa). Tällä hetkellä lähisuhde- ja perheväkivallan uhrin oikeus ja mahdollisuus hakeutua palveluun on kuntakohtaista. Turvakodit rahoittavat toimintaansa ensisijaisesti asia-kaskohtaisilla kunnan maksusitoumuksilla ja erillisillä yksittäisen kunnan kanssa

¹³ Honkatukia, Päivi & Kainulainen, Heini. Rikollisuustilanne 2008. Tutkimuksia 247/2009. Oikeuspo-liittinen tutkimuslaitos.

¹⁴ Väkivallan kustannukset kunnassa. Viranomisten arviointiin perustuva tutkimus naisiin kohdistu-vasta väkivallasta ja sen kustannuksista Hämeenlinnassa vuonna 2001. STM:n selvityksiä 2002:6.

¹⁵ Final activity report. Council of Europe 2008.

tehdyillä ostopalvelusopimuksilla. Turvakotien rahoituspohja on epävarma ja riippuvainen kuntien taloudellisesta tilanteesta.¹⁶ Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan sisältyy tavoite valtakunnallistaa turvakotitoiminta vuoteen 2015 mennessä.

Väkivallan ehkäisyhankkeissa on huomioitu vanhusten ja vammaisten erityistarpeet, mutta vammaisten palveluja ei ole toistaiseksi kehitetty. Kätkeyt äänet -kampanja (2006) kiinnitti huomiota ikäihmisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Prostituoitujen erityistarpeisiin on kiinnitetty huomiota siltä osin, kun uhrin ovat olleet parituksen tai ihmiskaupan uhreja. Erilaiset järjestöt, kuten Pro-Tukipiste, tuottavat prostituoiduille suunnattuja matalan kynnyksen palveluja.

Maahanmuuttajanaisten riski joutua henkirikoksen uhriksi vuosina 2002–2007 oli lähes kaksinkertainen kantaväestöön nähden.¹⁷ Kattavaa tutkimustietoa maahanmuuttajanaisten kohtaamasta väkivallasta ei ole. Maahanmuuttajanaisten palvelujen parantaminen on osa sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut ammattiauttajille tarkoitetun oppaan maahanmuuttajanaisten ja väkivallasta.

Valtionhallinnon toimenpiteissä on kiinnitetty erityisesti huomiota väkivallan katkaisuun vankiloissa. Lisäksi eräät järjestöt ja vapaaehtoistoimijat, kuten Espoon Lyömätön Linja, tarjoavat erilaisia väkivallan katkaisuohjelmia. Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyötä on kehitetty perheväkivaltaan puuttumisen tehostamiseksi.

Naisyrittäjyys

Naisyrittäjien määrä on kasvanut jatkuvasti 2000-luvulla. Vuoden 2008 lopussa naisyrittäjiä oli liki 80 000, eli kolmannes kaikista yrittäjistä, jos maa- ja metsätalouden harjoittajia ei oteta lukuun. Naisyrittäjien määrän kasvu muussa yrittäjätoiminnassa on alkanut jo korvata maataloudessa tapahtunutta yrittäjien määrän vähene- mistä.

Naisyrittäjyyden edistäminen on ollut mukana useissa hallituksen tasa-arvo-ohjelmissa ja nykyisessä ohjelmassa (2008–2011) naisyrittäjyyttä tuetaan osana segregaa- tion lieventämistä.

Vuoden 1997 alusta lähtien on ollut käytössä Finnveran naisyrittäjälaina, jonka tavoitteena on parantaa ja edesauttaa naisten mahdollisuuksia käynnistää ja harjoittaa liiketoimintaansa sekä kannustaa naisia yrittäjyyteen sekä rohkaista heitä yritystoi- mintansa laajentamiseen. Naisyrittäjälainoja on myönnetty kaikkiaan vuoteen 2009 mennessä runsaat 15 000 ja kehitetty kaikkiaan yli 11 000 yrityksen toimintaa. Viimeisen viiden vuoden aikana lainoja on myönnetty seuraavasti:

¹⁶ Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat turvakotipalvelut. Selvityshenkilön raportti. STM:n selvityksiä 2010:1.

¹⁷ Lehti, Martti. Naiset henkirikosten uhreina. Verkkokatsauksia 11/2009. Oikeuspoliittinen tutki- muslaitos.

TAULUKKO 25. Naisyrittäjälainat 2005—2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Naisyrittäjälainat, 1 000 euroa	25 700	2 3217	19 808	22 477	24 406
Naisyrittäjälainat, kpl	1 538	1 423	1 201	1 302	1 437

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö

Kauppa- ja teollisuusministeriön kehittämä Ladies' Business School (LBS) -johtaja-koulutusohjelma käynnistettiin 21 vuotta sitten ja TE-keskusten (nykyisten ELY-keskusten) naisyritysneuvojen toiminta alkoi vuoden 2001 alussa. Naisyritysneuvonnalla edesautetaan naisten mahdollisuuksia joko käynnistää tai harjoittaa kannattavaa liiketoimintaa sekä autetaan naisia kehittämään yritystensä kilpailukykyä sekä kansallisilla että kansainvälisillä markkinoilla. Ladies' Business School -valmennuksen on käynyt lähes tuhat naista.

Naisille suunnattujen erityiskurssien lisäksi naiset ovat usein enemmistönä palvelualoille suunnatuissa valmennusohjelmissa (esim. matkailuala, sosiaali- ja terveysala, käsi- ja taideteollisuusala). Naisyrittäjyyttä edistäviä hankkeita toteutetaan alueiden naisyrittäjien tarpeet huomioiden kaikkien ELY-keskusten toimialueilla.

Yritys Suomi -verkkopalvelun suomenkielinen naisyrittäjyysosio avattiin naisten päivänä 8.3.2006. Helsingissä vuodesta 1996 toiminut Naisyrittäjyyskeskus ry opastaa ja tukee yrittäjiksi aikovia ja yrittäjän taipaleensa alkuvaiheessa olevia naisia. Naisyrittäjyyskeskus tarjoaa yrittäjien antamaa neuvontaa ja koulutusta. Se on lisäksi kehittänyt ja tuotteistanut yritystoimintaansa aloittavien naisten tueksi mentorointimallin, jonka kehittämisen lähtökohtana ovat olleet yrittäjien todelliset, käytännönläheiset kehittämistarpeet. Naisyrittäjyyskeskus tekee tiivistä yhteistyötä muiden naisyrittäjyyttä edistävien toimijoiden kuten alueellisten ELY-keskusten kanssa mm. mentorointimallin levittämiseksi. Naisyrittäjyyskeskus ry on saanut toimintansa tueksi valtionapua, jota esimerkiksi vuosina 2007 ja 2008 myönnettiin 40 000 euroa. Lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriö on vuonna 2006 myöntänyt ohjelmakauden 2000—2006 ESR-varoista 329 000 euroa naisyrittäjyyden kehittämishankkeeseen, joka päättyi kesäkuussa 2008.

Naisyrittäjyyden edistämistä koskeva työryhmä (2008—2009) selvitti naisyrittäjyyden nykytilaa ja laati ehdotuksia yrittäjyyden edistämiseksi. Ehdotukset pyrkivät lisäämään naisten määrää yrittäjinä ja työnantajina sekä innovaation kasvua ja kansainvälisyyttä. Lisäksi halutaan parantaa työn ja perhe-elämän yhdistämistä sekä tilastointia ja tiedonkeruuta.

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama naisyrittäjyyden edistämistyöryhmä käynnisti keväällä 2009 selvityksen naisten resurssikeskuksista yrittäjyyden edistäjinä.

Yrittäjänäisten Keskusliitto ja Työterveyslaitos yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa toteuttivat Naisyrittäjien työhyvinvointi- ja naisyritysten liiketoiminnan kehittäminen -hankkeen. Hanke tuki työhyvinvointia, naisyrittäjien työssä jaksamista ja jatkamista sekä yrittäjiksi ryhtymistä.

3.7 Valtion konsernirakenteen muutos

Valtion konsernirakennetta tai organisaatorakennetta ei ole yksiselitteisesti määritelty missään yksittäisessä säädöksessä. Perustuslaissa säädetään hallinnon järjestämisestä seuraavasti: 119 § Valtion keskushallintoon voi kuulua valtioneuvoston ja ministeriöiden lisäksi virastoja, laitoksia ja muita toimielimiä. Valtiolla voi lisäksi olla alueellisia ja paikallisia viranomaisia. Eduskunnan alaisesta hallinnosta säädetään erikseen lailla.

Valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtion alue- ja paikallishallinnon perusteista säädetään niin ikään lailla. Valtionhallinnon yksiköistä voidaan muutoin säätää asetuksella.

Perustuslain 124 §:ssä säädetään, että hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Valtioneuvostolaissa ja valtioneuvoston ohjesäännössä säädetään ministeriöiden toimivallasta alaiseensa hallintoon nähden. Valtioneuvoston ohjesäännössä on lueteltu asioita, joissa ministeriöillä on toimivaltaa alaiseensa hallintoon nähden. Virastojen ja laitosten substanssitehtävät on aina määritelty kyseistä virastoa tai laitosta koskevassa laissa.

Valtionhallinnon yhtenäisistä ohjaus- ja raportointiperiaatteista ja tavoista on säädetty talousarvio-laissa ja -asetuksessa. Taloushallinto-organisaatio ja nyt vuonna 2009 käytöstä poistunut tilivirasto-käsite on ollut omiaan hämmentämään valtionhallinnon organisaatiosta käytyä keskustelua. Tilivirasto-käsite korvattiin kirjanpitoyksiköllä. Kirjanpitoyksiköt laativat tilinpäätöksen. Koska valtio on yksi juridinen oikeushenkilö, sen tulisi lähtökohtaisesti laatia vain yksi ulkoinen tilinpäätös.

Valtion organisaatorakennetta on ollut tarvetta käsitellä uudella tavalla ennen kaikkea siitä syystä, että erilaisia koko organisaatiota koskevia palveluita on nähty mielekkääksi järjestää yhtenäisellä tavalla ja keskittämällä. Palveluiden keskittäminen on voitu nykyisessä tietoteknisessä ympäristössä tehdä ilman maantieteellisiä rajoitteita. Aluehallintoa varten on luotu uudet virastot, joista säädetään lailla ja joiden osalta ministeriöiden toimivalta on määritelty valtioneuvoston ohjesäännössä. Viranomaisen määrittely ei ole nykyisessä toimintaympäristössä enää täysin selvää. Esimerkiksi palvelukeskusten juridinen ja organisatorinen asema on tällä hetkellä epäselvä, koska ne eivät ole varsinaisesti virastoja tai laitoksia.

Perinteisesti on katsottu, että valtio on yksi oikeussubjekti, sen sijaan erillisillä viranomaisilla tällaista statusta ei ole. Toisin sanoen viranomaisten välille ei voi syntyä (yksityisoikeudellista) oikeussuhdetta. Toisaalta Olli Mäenpään mukaan viranomaisilla voidaan kuitenkin katsoa olevan ns. heikko oikeussubjektius, jonka perusteella viranomainen voi esiintyä useiden hallinto-oikeudellisten suhteiden itsenäisenä osapuolena. Näin ollen viranomaiset voivat perustaa myös sopimustoimin välilleen samanluon-

teisia oikeussuhteita kuin nykyään ovat viranomaisten väliset organisatoriset suhteet (vrt. virka-apu- ja yhteistoimintasuhteet).

Rajoituksia viranomaisten välisille sopimuksille ja niiden sisällölle asettavat yleiset hallintosopimusten alaa rajoittavat seikat. Jos esimerkiksi tietty asiaryhmä jää viranomaisen ja kansalaisen välisen hallintosopimuksen alan ulkopuolelle, eivät myöskään viranomaiset voi sopia siitä keskenään sitovalla tavalla. Sopimuksin ei voida myöskään poiketa voimassaolevista oikeusnormeista. Viranomaisten välisillä sopimuksilla ei voida myöskään yleensä itsenäisesti perustaa hallinnollista päätösvaltaa tai julkisen vallan käyttöön oikeutettavaa toimivaltaa. Tämä koskee myös toimivallan delegointia.

Lähtökohtaisesti viranomaiset eivät voi tehdä keskenään yksityisoikeudellisia sopimuksia, jotka saisivat oikeussuojaa kuten tavalliset sopimussuhteet. Tällaisia sopimussuhteita ei voida käsitellä myöskään normaalissa lainkäytössä (käräjäoikeus); valtio on oikeussubjektina yksi ja jakamaton. Tältä osin vallitsevaa tilannetta ei voida käytännössä myöskään lainsäädäntöiteitse muuttaa, eikä siihen ole tarvettakaan.

Epäselvyyttä voi syntyä myös siitä, mitkä tahot hallinnon sisällä ovat kelpoisia tekemään sopimuksia (ns. heikkoja oikeussubjekteja). Tällöin voi tulla tulkintaongelmia koskien sopimussuhteen sitovuutta ja pätevyyttä. Hallintosopimuksen sitovuus koskien muita viranomaisia ei ole täysin selvä asia. Tällöin tulee eteen viranomaisten väliset toimivaltarajat, jotka ovat perinteisesti jäykkiä (alueellinen ja asteellinen toimivalta). Lähtökohta on se, että hallintosopimuksella ei voida sitoa toisen viranomaisen toimivaltaa; esimerkiksi keskusviraston tekemä sopimus ei rajoita sen alaisen viranomaisen toimivaltaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei hallintosopimusta voida ottaa huomioon myös muiden viranomaisten päätöksissä. Tällöin ohjausjärjestelmien/muiden sopimusten ja hallintosopimusten tulisi olla kuitenkin linjassa toistensa kanssa, tai olla ainakin olemassa mekanismit ratkaista ristiriitatilanteet. Varsinaisten hallintosopimusten ja muiden hallinnossa tehtävien sopimusten (mm. tulossopimusten) keskinäinen suhde ja etusija ovat mielenkiintoinen kysymys. Hallintosopimusten laajempi ja tehokas käyttö edellyttäisi siten myös koko sopimuskentän tarkastelua ja niiden keskinäisten suhteiden tarkastelua. Hallinnossa käytettävien instrumenttien juridinen luonne ei ole aina täysin selvää; sopimisen rajat ja muodot tulisi täsmentää.

Edellä mainittujen konsernin sisäisten palveluiden järjestämisen lisäksi palveluita ja tehtäviä on ulkoistettu valtion talousarviotalouden ulkopuolella hoidettaviksi. Osittain tehtävät näkyvät valtion talousarviossa siirtomenoina (esim. yliopistot), osittain ne näkyvät yksityisoikeudellisiin sopimuksiin perustuvina menoina (esim. liikelaitokset uudistuksen jälkeen). Siirtomenoja koskevat keskeiset lait ovat valtionavustuslaki, kuntalaki ja yliopistolaki. Muilta osin toimintaa säätelevät mm. osakeyhtiölaki, yksityisoikeudelliset sopimukset, mahdollinen toimialakohtainen lainsäädäntö, yhtiöjärjestys ja erityisyhtiöitä koskeva lainsäädäntö.

Konsernirakenteen muutosta ei ole suunniteltu kokonaisuutena vaan muutoksia on toteutettu yksittäin ja eri uudistuksissa on päädytty jossain määrin erilaisiin ratkaisuihin. Pääsääntönä on kuitenkin ollut, että perinteinen talousarviotalous on supistunut ja tehtäviä hoidetaan enenevässä määrin talousarviotalouden ulkopuolella. Tällä puolestaan on vaikutuksensa sekä eduskunnan budjettivaltaan että valtionhallinnossa

käytössä olevien ohjausmekanismien moninaisuuteen ja sekavuuteen. Kun henkilöstöä on siirtynyt pois valtion talousarviotalouden piiristä, se henkilöstö, jota esimerkiksi tuottavuusohjelma koskee, on jatkuvasti pienempi. Vastaavasti se henkilöstömäärä, jota tuottavuusohjelmalla ei tavoiteta, on jatkuvasti suurempi. Valtion tilinpäätöksistä laskettuna siirtomenojen suhteellinen osuus kaikista menoista on kasvanut. Vuonna 1998 siirtomenot olivat 52,1 % kaikista menoista, vuoden 2009 tilinpäätöksessä 60,9 % ja vuoden 2010 talousarviossa 65,6 %.

TAULUKKO 26. Siirtomenojen suhteellinen osuus kaikista menoista vuosina 1998—2009

Netto- kerty- mä arvoina	01—29 Kulutusmenot	30—69 Siirtomenot	70—89 Sijoitusmenot	90—99 Muut menot	Yhteensä	Siirto- menot, % kaikista menoista
1998	9 813 931 289,95	16 969 583 949,86	837 285 221,76	4 948 178 659,97	32 568 979 121,54	52,10
1999	9 990 187 429,66	17 095 975 590,96	937 901 364,44	8 310 996 155,15	36 335 060 540,21	47,05
2000	10 513 803 704,53	17 512 803 445,95	752 883 911,96	10 151 633 51,99	38 931 124 514,43	44,98
2001	10 538 371 365,62	18 196 069 137,44	1 078 439 602,36	6 396 627 038,70	36 209 507 144,12	50,25
2002	11 165 262 885,48	19 005 046 467,75	673 065 900,19	4 623 978 596,23	35 467 353 849,65	53,58
2003	11 687 041 199,35	19 948 338 104,53	560 965 211,19	4 639 507 438,28	36 835 851 953,35	54,15
2004	12 395 999 079,79	20 720 257 745,69	604 227 837,90	2 419 942 693,49	36 140 427 356,87	57,33
2005	12 265 164 959,53	22 110 855 456,75	542 951 559,95	6 050 694 373,36	40 969 666 349,59	53,97
2006	12 590 861 773,40	23 907 809 529,62	418 571 171,45	3 757 526 802,13	40 674 769 276,60	58,78
2007	12 927 308 053,32	24 398 143 464,68	667 720 895,45	5 342 414 682,22	43 335 587 095,67	56,30
2008	13 757 275 120,62	26 085 207 974,34	988 299 891,45	3 667 015 049,19	44 497 798 035,60	58,62
2009	14 664 052 824,45	28 412 873 291,38	1 661 546 574,42	1 911 104 812,27	46 649 577 502,52	60,91

TAULUKKO 27. Valtion henkilöstömäärän (koko- ja osa-aikaiset) kehitys vuosina 2000—2010

Vuosi	Henkilöstömäärä
2000	123 721
2001	120 749
2002	123 258
2003	124 185
2004	123 911
2005	123 821
2006	119 525
2007	122 200
2008	120 931
2009	121 923
2010	86 752 (tammikuu)

Ulkoistettujen yksiköiden pääomittamiseen on käytetty valtion taseessa olevaa omaisuutta, joka siis on siirtynyt pois valtion hallinnasta. Pääomittamista koskee laki valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta. Yliopistojen pääomittamisesta sen sijaan säädetään laissa yliopistolain voimaantulon jälkeen. Laissa todetaan, että valtioneuvosto määrää luovutettavan irtaimen omaisuuden ja sen arvon sekä ehdot, joilla luovutus uusille yliopistoille tapahtuu. Valtioneuvosto määrää myös muista omaisuuden luovuttamiseen liittyvistä järjestelyistä. Yliopistojen taseisiin siirtyneet pääomitus ja maksuvalmiuserät olivat yli 1 mrd. euroa. Kun tähän lasketaan mukaan muu siirtyvä omaisuus ja varallisuus, siirtyvä summa on n. 1,5 mrd. euroa. Kun omaisuus on luovutettu valtion ulkopuolelle, sen käyttöä koskee vastaanottavaa organisaatiota koskeva sääntely, esim. osakeyhtiölaki tai yliopistolaki.

Koska valtiolla ei ole ollut käytössä konsernikäsitettä, suhde valtionyhtiöihin on määrittynyt omistajaohjauksen kautta ja se on painottunut sijoittajan näkökulmaan. Valtion näkeminen konsernina mahdollistaisi taloudellisen kokonaisuuden ja erityisesti taloudellisen aseman hahmottamisen huomattavasti nykyistä paremmin.

4 Hallituksen vastaus eduskunnan talousarviolausumiin

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2004 talousarvioon
(EK 44/2003 vp — HE 55/2003 vp, HE 145/2003 vp)

Puolustushallinnon kumppanuusohjelma

Pääluokka 27

*Eduskunta edellyttää, että puolustushallinnon kumppanuusohjelma tuodaan pilotoit-
tivaiheen jälkeen vielä erikseen eduskunnan arvioitavaksi.*

Puolustushallinnon kumppanuusohjelmaan liittyen käynnistettiin suppeita kumppanuuden pilotoitihankkeita puolustushallinnon ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Kumppanuussopimukset ovat pituudeltaan useampia vuosia, ja niihin sisältyvät optiot jatkovuosien osalta. Kumppanuudet jatkuvat edelleen, ja ne ovat laajentuneet sekä muuttuneet kokeiluvaiheesta arkipäivän toiminnaksi.

Varusmieskuljettajakoulutuksen osalta toiminta laajeni vuoden 2009 alussa valtakunnalliseksi. Ruokahuollon osalta kumppanuussopimus oli katkolla vuoden 2009 lopussa, johon liittyen toteutettiin kilpailutus, ja uusi sopimuskausi alkoi vuoden 2010 alussa. Peruslentokoulutuspalveluiden sekä Vinka-kaluston teknisen tuen kumppanuussopimus on myös päättymässä ja uutta sopimusta valmistellaan parhaillaan. Edellä mainituista toimenpiteistä on informoitu eduskuntaa eri yhteyksissä.

Maavoimien materiaalin vaativan tason kunnossapito siirtyi strategiselle kumppanille, Millog Oy:lle vuoden 2009 alussa. Kumppanuuden valmisteluun ja uuteen toimintamalliin siirtymiseen liittyi keskeisesti eduskunnan eri tahojen informointi. Vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa edellytetty maavoimien materiaalin kumppanuusyhteistyön toimeenpanoa koskeva seurantaselvitys on käynnistetty, ja se valmistuu vuoden 2010 aikana.

Puolustusvoimien vaatetushuollon osalta on jatkettu selvityksiä puolustusvoimien oman toiminnan kehittämisestä ja kumppanoitumisen mahdollisuuksista. Sodankylän vaatetuskorjaamon toiminta siirtyi kumppanille vuonna 2007. Vaatetushuollon kehittämisen etenemisestä on informoitu eduskuntaa.

Laajempia johtopäätöksiä kumppanuuksien toteutuneista eduista ja haitoista eri osa-alueilla on kootusti käytettävissä lähivuosina. Yksittäisiin kumppanuusjärjestelyihin liittyvistä tähänastisista kokemuksista on raportoitu eduskunnalle eri yhteyksissä.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2007 talousarvioon
(EK 45/2006 vp — HE 122/2006 vp, HE 265/2006 vp)

Koulujen ja kirjastojen perustamishankkeiden määrärahat

Lausuma 5

Pääluokka 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin koulujen ja kirjastojen perustamishankkeiden määrärahatason korottamiseksi tulevina vuosina.

Oppilaitosten perustamishankkeisiin myönnettiin vuoden 2010 talousarviossa valtuus myöntää valtionavustuksia enintään 86,5 milj. euroa. Vastaava valtuus oli 51 milj. euroa vuoden 2007 talousarviossa, 45 milj. euroa vuoden 2008 talousarviossa ja 71 milj. euroa vuoden 2009 varsinaisessa talousarviossa. Lisäksi vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa kyseisen vuoden myöntämisvaltuutta korotettiin 30,5 milj. eurolla.

Kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettiin vuoden 2010 talousarviossa valtuus myöntää valtionavustuksia enintään 5 milj. euroa. Vastaava valtuus oli 4,4 milj. euroa vuoden 2007 talousarviossa sekä 4,5 milj. euroa vuosien 2008 ja 2009 talousarvioissa.

Perustamishankkeisiin myönnettäviä valtuuksia on näin ollen korotettu vuoden 2007 jälkeen, ja niiden aiheuttamat määrärahalisäykset otetaan huomioon hankkeiden lakisääteisen rahoitusaikataulun mukaisesti.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ammattikorkeakoulujen soveltavan tutkimuksen ja sektoritutkimuksen rahoitus

Lausuma 7

Luku 29.60

Eduskunta edellyttää, että ammattikorkeakoulujen soveltavan tutkimuksen rahoitus turvataan ja, että Suomen kansantalouden kilpailukyvyn kannalta tärkeän sektoritutkimuksen voimavarat turvataan.

Ammattikorkeakoulujen hankerahoituksessa on siirrytty tukemaan aiempaa vahvemmin strategisia hankkeita sekä niihin liittyvää tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-toimintaa. Vuonna 2009 tutkimus- ja kehitystyöhön kohdennettava hankerahoitus oli yhteensä 7 milj. euroa ja vuodelle 2010 sovittu vastaava rahoitus yli 13 milj. euroa. Vuosina 2011–2012 opetusministeriön on tarkoitus myöntää strategisesti merkittävii hankkeisiin yhteensä n. 18 milj. euroa. Rahoituksen vaikuttavuuden lisäämiseksi laskennallisesta tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoituksesta luovutaan ja siirrytään strategisesti merkittävien hankkeiden tukemiseen.

Valtionhallinnon sisällä on tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän keskeisten rahoittajatahojen välistä yhteistyötä lisätty. Tavoitteena on hakea keinoja sille, kuinka eri rahoittajatahojen yhteistyönä ja toisiaan täydentävillä rahoitusinstrumenteilla voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla tukea kansallisen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän vahvistumista. Sektoritutkimuksen rakenteellista kehittämistä Suomen kansantalouden

kilpailukyvyyn varmistamiseksi edistää hallinnonalarajat ylittävä sektoritutkimuksen neuvottelukunta. Neuvottelukunta tukee ja vahvistaa hallinnonalakohtaisia sektoritutkimuksen tulosoheutusmenettelyitä parantamalla ministeriöiden tilaajaosaamista, tehostamalla sektoritutkimuksen suuntaamista sekä lisäämällä tutkimuksen hyödynämistä yli hallinnonalarajojen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2008 talousarvioon
(EK 31/2007 vp — HE 62/2007 vp, HE 157/2007 vp)

Rajavartiolaitoksen kiinteistövarallisuuden siirron lisäkustannusten kompensointi

Lausuma 1

Momentti 26.20.01

Eduskunta edellyttää, että Rajavartiolaitoksen kiinteistövarallisuuden omistajahallinnan siirron aiheuttamat lisäkustannukset kompensoidaan Rajavartiolaitokselle vuosittain täysimääräisesti huomioiden myös toimitilakustannusten nousu. Pääomavuokran tulee sisältää vuokrattavan kiinteistövarallisuuden asianmukainen kunto ja Rajavartiolaitoksen toiminnan edellyttämät peruskorjaukset. Myös Rajavartiolaitoksen hallintaan jäävät kiinteistövarallisuuteen kohdistuvat uudistamis- ja kehittämisvarat tulee turvata.

Rajavartiolaitoksen kiinteistövarallisuudesta siirrettiin 78 % Senaatti-kiinteistöjen omistajahallintaan 1.1.2008. Rajavartiolaitoksen omistajahallintaan jätettiin mm. kaikki saarilla sijaitsevat merivartioasemat, lentotukikohdat ja eräät pienemmät kohteet. Senaattikiinteistöiltä takaisin vuokrattujen kiinteistöjen pääomavuokra sisältää toimitilojen asianmukaisen kunnan ja peruskorjaukset. Rajavartiolaitoksen laskelman mukaan rajavartiolaitoksen omistajahallintaan jääneen kiinteistöomaisuuden uudistamiseen ja kehittämiseen ei sitä vastoin osoitettu riittävästi määrärahaa vuosien 2008—2009 talousarvioissa.

Rajavartiolaitoksen toimitilahallinnon määrärahatarpeita ja sen vaikutusta Rajavartiolaitoksen toimintaan ja talouteen käsiteltiin eduskunnassa vuoden 2008 kolmannen lisätalousarvion ja vuoden 2009 talousarvion valmistelussa. Käsittelyn jälkeen eduskunta myönsi vuoden 2008 kolmannessa lisätalousarviossa Rajavartiolaitokselle 1 500 000 euroa sekä vuoden 2009 talousarviossa 2 000 000 euroa toimitilahallinnon menojen sekä muiden kulutusmenojen vajauksen kattamiseen. Lisämäärärahalla voitiin kattaa osa Rajavartiolaitoksen esittämästä toimitilahallinnon määrärahavajeesta.

Vuoden 2009 talousarviossa eduskunta piti lausumassaan tärkeänä harkita uudeleen Rajavartiolaitoksen haltuun jääneiden kiinteistöjen siirtoa Senaattikiinteistöille.

Rajavartiolaitoksen omistajahallinnassa vielä oleva kiinteistövarallisuus (pl. partiomajat ja rakenteet) siirretään 1.1.2010 lukien vaiheittain Senaatti-kiinteistöille, Ilmailulaitokselle ja Metsähallitukselle. Siirrettävän kiinteistövarallisuuden Rajavartiolaitoksen tasearvo on n. 23 milj. euroa. Siirrettävistä kiinteistöistä vuokrataan Rajavartiolai-

toksen käyttöön n. 16,5 milj. euron kiinteistövarallisuus ja tarpeettomana luovutetaan n. 6,5 milj. euron kiinteistövarallisuus. Rajavartiolaitokselle jää omistajahallintaan partiomajoja ja rakenteita n. 10 milj. euron tasearvolla. Siirto on huomioitu määräraha-kehelyksissä ja toteutetaan samoilla perusteilla ja menettelyillä kuin edellinen, vuoden 2008 alusta toteutettu hallinnan siirto.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaaliturvan kokonaisuudistus

Lausuma 2

Pääluokka 33

Eduskunta edellyttää, että sosiaaliturvan kokonaisuudistuksessa kiinnitetään erityistä huomiota köyhimpien lapsiperheiden taloudellisen aseman parantamiseen sekä riittävän perusturvan varmistamiseen. Etuuksien yhteensovituksessa on otettava aiempaa paremmin huomioon toimeentulotuen varassa olevat lapsiperheet.

Hallituskaudella on tehty useita lapsiperheiden taloudellista asemaa koskevia uudistuksia. Etuuksien korotukset toteuttavat pääministeri Vanhasen hallitusohjelmaa, jossa on sitouduttu vähentämään lasten, nuorten ja perheiden pahoinvointia ja syrjäytymistä. Lapsilisän määrää nostettiin vuoden 2009 alussa kymmenellä eurolla perheen kolmannesta lapsesta lukien. Vuonna 2008 lapsilisän yksinhuoltajakorotus nostettiin 46,60 euroon. Tarkoituksena on tukea monilapsisia perheitä, joissa talous on erityisen tiukoilla.

Kotihoidon tuen hoitorahan määrää on korotettu vuoden 2009 alusta lukien 20 eurolla. Perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta maksettava hoitoraha on korotuksen jälkeen 314,28 euroa kuukaudessa. Myös yksityisen hoidon tuen hoitoraha on korotettu 160 euroon kuukaudessa. Äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahojen sekä sairauspäivärahojen vähimmäistasoa on korotettu 170 eurolla kuukaudessa työmarkkinatuen tasolle vuoden 2009 alusta. Elatustuen toimeenpano ja siihen liittyvä elatusavun perintä siirtyivät kunnilta Kansaneläkelaitokselle 1.4.2009. Samalla elatus-tuen ja elatusavun indeksisidonnaisuus parani ja selkiytyi.

Lapsiperheiden taloudellisen aseman parantaminen on ollut esillä myös sosiaaliturvan uudistamista pohtivan Sata-komitean työskentelyssä. Komitean määrä-aika päättyi 31.12.2009.

Komitean ehdotukset tähtäävät paitsi toimeentuloturvan parantamiseen myös työllistymismahdollisuuksien lisäämiseen. Työllistymismahdollisuuksia parantavat ehdotukset koskevat erityisesti työttömyys- ja koulutusturvaa, kuntoutusta ja työterveyshuoltoa sekä aktiivisia toimia työllisyyden lisäämiseksi ja tähtäävät sitä kautta taloudellisen aseman parantamiseen. Komitea on ehdottanut työmarkkinatuen tarveharkinnasta luopumista. Lisäksi kannustavuutta lisättäisiin työttömyysturvan sovit-telua yksinkertaistamalla ja työllistämissetelikokeilulla. Työllistämismahdollisuuksien parantamiseen liittyviä ehdotuksia ovat aktivointisuunnitelman aikaistaminen ja sen seurannan tehostaminen sekä oikea-aikaisen ja viivytyksettömän kuntoutuksen toteutumisen tukeminen.

Lapsiperheiden perusturvaetuuksien osalta indeksisuoja toteutuu maaliskuun alusta 2011, kun lapsilisä, sairaus- ja vanhempainpäiväraha, kuntoutusraha sekä kotihoidon tuki ja yksityisen hoidon tuki tulevat indeksiturvan piiriin turvaten etuuskien reaaliarvon myös tulevaisuudessa komitean ehdotusten mukaisesti. Lisäksi perusturvaetuuskien tason riittävyyttä komitea ehdotti selvitettävän neljän vuoden välein ja arvioitavan onko tarvetta tehdä perusturvaan hintakorjausten lisäksi myös reaalitysoa koskevia muutoksia. Köyhimpien lapsiperheiden taloudellista asemaa parantaisi myös komitean ehdotus yleisen asumistuen yksinkertaistamisesta ja samalla asumistuen ohjaamisesta erityisesti lapsiperheille.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tasapuolinen koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Lausuma 3

Momentti 33.60.30

Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa toimenpiteitä alueellisesti tasapuolisen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon turvaamiseksi sekä oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin parantamiseksi.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä ehkäisevästä suun terveydenhuollosta tuli voimaan 1.7.2009 siten, että määräaikaisia terveystarkastuksia koskevat säännökset tulevat voimaan 1.1.2011. Asetuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten ja heidän perheittensä terveyttä ja hyvinvointia, tunnistaa mahdolliset ongelmat varhain ja ehkäistä syrjäytymistä. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että terveysneuvontaa ja terveystarkastuksia järjestetään tasoltaan yhtenäisesti maan eri osissa ja että yksilöiden ja väestön tarpeet otetaan huomioon. Asetuksen toimeenpanon tueksi sosiaali- ja terveysministeriö on valmistanut perustelut ja soveltamisohjeet (STM Julkaisuja 2009:20).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraa asetuksen toimeenpanoa sosiaali- ja terveysministeriön sen kanssa solmiman tulossopimuksen mukaisesti. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta lasten ja nuorten terveysseurannan toteuttamista osana sähköistä potilaskertomusta. Asetuksen valvontavelvoite sisältyy aluehallintovirastojen valvontasuunnitelmaan niiden kanssa solmitun tulossopimuksen mukaisesti. Myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira osallistuu asetuksen valvontaan.

Asetuksen mukaisten palvelujen järjestämiseksi on valtion vuoden 2010 talousarviossa kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia korotettu 9 250 000 eurolla. Samansuuruinen peruspalvelujen valtionosuuden korotus on esitetty valtiontalouden kehkeyksissä 2011–2014 myös vuodelle 2011.

Täsmennetyt säännökset koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sisältyvät uuteen valmisteilla olevaan terveydenhuoltolakiin. Hallituksen esitys annetaan keväällä 2010.

Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi on opetusministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa vuoden 2010 aikana valmisteilla uusi yhtenäinen laki oppilas- ja opiskelijahuollosta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2009 talousarvioon
(EK 20/2008 vp — HE 116/2008 vp, HE 199/2009 vp)

Lausuma 1

Yleisperustelut

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa huomioon eduskunnan pysyväisluonteisiksi tarkoittamat määrärahalisäykset ja vakiinnuttaa ne sellaiselle tasolle, ettei eduskunnan tarvitse korjata tilannetta vuosittain talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä. Tällaisia määrärahoja ovat ainakin maatalousmuseo Saran, metsämuseo Luston, 4H-toiminnan, harjoittelukoulujen ja yliopistokeskusten määrärahat.

Maatalousmuseo Saran ja metsämuseo Luston rahoitus on vakiinnutettu vuoden 2010 talousarviossa eduskunnan edellyttämälle tasolle. Rahoitus osoitetaan museoille opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisena valtionosuutena sekä osittain harkinnanvaraisena avustuksena. Harjoittelukoulujen ja yliopistokeskusten määrärahat on otettu huomioon osana uusimuotoisten yliopistojen lakisääteistä rahoitusta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Lausuma 2

Momentti 29.50.01

Eduskunta edellyttää, että hammaslääkärrien koulutusta koskevat päätökset Kuopion osalta tehdään kevään 2009 kehysriihessä.

Vuoden 2010 talousarviossa otettiin huomioon Itä-Suomen yliopiston hammaslääketieteen koulutusohjelman käynnistäminen vuonna 2010. Hallitus on varautunut myös koulutuksen tulevien vuosien rahoitukseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2010 talousarvioon
(EK 31/2009 vp — HE 138/2009 vp, HE 241/2009 vp)

Lausuma 1

Momentti 26.40.01

Eduskunta edellyttää, että Suomen turvapaikkapolitiikkaa koskevat linjaukset ja käytännöt sekä hakijoille maksettavat korvaukset saatetaan mahdollisimman yhteneviksi Pohjoismaiden ja vertailukelpoisten EU-maiden kanssa, korostaen samalla päätöksenteon korkeaa laatua ja hakijoiden kohtelua ihmisoikeusstandardien mukaisesti.

Hallituskauden puolivälissä järjestetyn hallituksen politiikkariihen päätösten mukaisesti sisäasiainministeriö asetti 31.3.2009 turvapaikkapolitiikkaa koskevan selvityshankkeen. Selvitys ”Näkökulmia turvapaikkapolitiikkaan – kehitysehdotuksia ja pohjoismaista vertailua” valmistui 2.6.2009. Selvityksessä linjattiin toimia muun muassa turvapaikkaprosessin tehostamiseen, iänmäärittämiseen, perheen yhdistämi-

seen ja turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeuteen. Selvityksen ehdotusten pohjalta sisäasiainministeriö valmisteli hallituksen esityksen (HE 240/2009), joka annettiin eduskunnalle marraskuussa 2009. Esitykseen sisältyy muutoksia turvapaikanhakijoiden perheen yhdistämiseen, työnteko-oikeuteen sekä säännökset iän selvittämiseksi oikeuslääketieteellisin tutkimuksin.

Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999) nojalla turvapaikanhakijalle voidaan myöntää toimeentulotukea toimeentulotuesta annetun lain mukaan. Turvapaikanhakijoiden toimeentulotuki muodostuu rahana maksettavasta osuudesta ja vastaanottona annettavasta osuudesta, josta säädetään asetuksella. Sisäasiainministeriössä valmisteltiin uusi asetus (65/2010), joka tuli voimaan 1.2.2010. Asetus kumosi aikaisemman työministeriön asetuksen (389/2005). Turvapaikanhakijoille annetaan uuden asetuksen mukaan entistä isompi osa toimeentulotuesta hyödykkeinä. Säädösmuutoksen jälkeen turvapaikanhakijan toimeentulotuen perusosan rahana maksettava osuus on 30 % pienempi kuin muilla Suomessa asuvilla. Jos turvapaikanhakija saa vastaanottokeskuksessa kaikki päivittäiset ateriat, vähennetään toimeentulotuen perusosasta 79 %.

Hallitus antaa vielä kuluvan kevään aikana hallituksen esityksen, jolla EU-maista tulevan turvapaikanhakijan oikeutta olla vastaanottojärjestelmän piirissä rajoitetaan olennaisesti kielteisen päätöksen jälkeen. Myös tällä uudistuksella pyritään yhtenäistämään käytäntöjä.

Turvapaikkakysymyksissä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa toteutetaan muun muassa pohjoismaisen virkamiestasaisen yhteistyöryhmän NSHF:n (Nordisk samrådsgrupp på hög nivå i flyktingfrågor) puitteissa. Tämän virkamiesyhteistyön kautta välittyvät muutokset pohjoismaisista turvapaikkalinjauksista ja lainsäädännöstä. EU:n tasolla sisäasiainministeriö osallistuu aktiivisesti EU:n yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän valmisteluun.

Maahanmuuttovirasto vastaa turvapaikkaprosessissa turvapaikkapuhutteluista ja -päätöksenteosta. Maahanmuuttovirastolle tulosohtauksessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti viraston päätöskäytäntö on mahdollisimman yhdenmukaista ja ennakoitavaa ja siinä toteutuvat ihmis- ja perusoikeudet. Hallinto on hyvin toimivaa ja noudattaa hyvän hallinnon periaatteita sekä takaa asiakkaiden oikeusturvan. Asetettuna laadullisena tavoitteena on, että niiden muutoksenhakutuomioistuinten päätösten, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan sillä perusteella, että virasto on tehnyt laintulkinta- tai menettelytapavirheen, on alle 5 % valitusten kokonaismäärästä. Esimerkiksi vuonna 2009 edellä mainituilla perusteilla valitus hyväksyttiin 0,97 prosentissa tapauksista, joten asetettu tavoite saavutettiin selvästi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

90

5 Tilimuistutuskertomus

Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan kirjelmässä 11/2009 vp Valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2008 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion varainhoitovuoden 2008 tilinpäätöksen ja valtion tilinpäätöskertomuksen tarkastuksesta (EK 11/2009 vp — K 11/2009 vp, K 12/2009 vp sekä tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 1/2009 vp) eduskunnan ottamat kannanotot ovat antaneet aiheita:

1 Tilinpäätöskertomuksen antamisen aikaistamisesta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion tilinpäätöskertomuksesta säädetään valtion talousarviosta annetun lain (423/1988, muutettu lailla 1216/2003) 17 §:ssä ja valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992, muutettu asetuksella 254/2004) 67 ja 68 §:ssä, joissa annetaan tarkemmat määräykset valtion tilinpäätöksen ja valtion tilinpäätöskertomuksen valmistelusta ja sisällöstä.

Ensimmäinen nykymuotoinen vuotta 2004 koskeva valtion tilinpäätöskertomus annettiin eduskunnalle tasavallan presidentin esittelyssä 23 päivänä kesäkuuta vuonna 2005. Valtion tilinpäätöskertomuksen laadinta-aikataulua on tiivistetty siten, että vuotta 2008 koskeva valtion tilinpäätöskertomus annettiin eduskunnalle 15 päivänä toukokuuta vuonna 2009.

Laadinta-aikataulua on kyetty tiivistämään lähinnä muokkaamalla ja tehostamalla valtion tilinpäätöskertomuksen laadintaprosessia vähentämällä eräitä työvaiheita ja pyrkimällä ruotsinkielisen käännöksen mahdollisimman nopeaan valmistumiseen.

Valtion tilinpäätöskertomuksen kääntämiseen liittyviä kysymyksiä on käsitelty vuodelta 2008 annetussa valtion tilinpäätöskertomuksessa. Käännöstyöstä vastaa valtioneuvoston kanslian käännöstoimisto. Valtioneuvoston kanslian vastauksessa vuoden 2008 tilinpäätöskertomuksessa todetaan, että käännöstyön vaativuudesta ja kääntämiseen käytettävissä olevista resursseista johtuen käännöstyöhön varattua aikaa ei ole mahdollista tiivistää.

Valtion tilinpäätöskertomuksen teknistä prosessia voidaan nykyisellään pitää tehokkaana. Materiaalin kääntäminen aloitetaan välittömästi, kun valtion tilinpäätöskertomuksen materiaali on saatu valtiovarainministeriöön. Valtiovarainministeriön sisäiseen käsittelyyn käytetään noin neljä viikkoa, jona aikana tekstit tarkastetaan ja mah-

dollisista muutoksista sovitaan tekstin toimittaneen hallinnonalan kanssa sekä käydään tarvittavat keskustelut esittelevän ministerin ja muiden relevanttien tahojen kanssa. Sisällön tekniseen tarkastamiseen, taittamiseen ja muuhun tekniseen valmisteluun käytetään noin viikko.

Valtion tilinpäätöskertomuksen antamista eduskunnalle voidaan aikaistaa ainoastaan siten, että aikaistetaan valtiovarainministeriön ja muiden ministeriöiden tiedon- tuotannon prosesseja. Prosessien aikaistamiselle voidaan nähdä kahdenlaisia esteitä.

Talousarvioasetuksen 68 a §:ssä määrätään määrääjat valtion tilinpäätöskertomuksen laadinnassa käytettävien tietojen toimittamisesta. Talousarvioasetuksen mukaan ministeriöiden on toimitettava toimialan tuloksellisuuden kuvaus 15. huhtikuuta mennessä. Edelleen talousarvion ulkopuolisten rahastojen ja liikelaitosten vahvistetut tilinpäätökset on talousarvioasetuksen 68 a §:n mukaan toimitettava valtiovarainministeriölle varainhoitovuotta seuraavan vuoden huhtikuun 30. päivään mennessä. Käytännössä ministeriöt ovat voineet toimittaa toimialan tuloksellisuuden kuvauksia noin kuukauden asetuksessa määriteltä määrääikää aikaisemmin. Talousarvion ulkopuolisten rahastojen ja liikelaitosten osalta tilinpäätösten valmistelun, hyväksymisen ja vahvistamisen vuoksi vahvistetut tilinpäätökset ovat käytettävissä hyvin lähellä asetuksessa todettua määrääikää. Talousarvioasetuksen määrääjat ohjaavat hallinnonalojen sekä liikelaitosten ja rahastojen taloushallintoa ja siten merkittävät muutokset aikatauluissa edellyttävät talousarvioasetuksen muutosta.

Talousarvioasetuksen 68 b §:ssä todetaan, että yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja toiminnallista tehokkuutta on pyrittävä arvioimaan mahdollisuuksien mukaan käyttämällä asianmukaisia tunnuslukuja. Erityisesti yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi on perustunut suuressa määrin Tilastokeskuksen ja muiden tilastoviranomaisten tuottamiin tietoihin. Valtion tilinpäätöskertomuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevien tietojen luotettavuuden näkökulmasta on tärkeää, että tiedot perustuvat systemaattisesti kansallisten ja kansainvälisten normien pohjalta laadittuihin aineistoihin. Standardien noudattaminen antaa pohjaa valtiovarain controller -toiminnossa ja valtiovarainministeriössä tehtävälle tietojen luotettavuuden arvioinnille.

Valtioneuvoston kanslian vuonna 2010 asettamassa työryhmässä valmistellaan valtion tilinpäätöskertomuksen ja hallituksen toimenpidekertomuksen yhdistämistä. Työryhmän työssä arvioitavaksi tulevat myös yhdistämisen edellyttämät säädösmuutokset. Tässä yhteydessä tullaan myös arvioimaan niitä välttämättömiä säädösmuutoksia, joita valtion tilinpäätöskertomuksen aikaistaminen eduskunnan toivomalla tavalla huhtikuun loppuun mennessä annettavaksi edellyttää.

2 Talousarviolausumat

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta on edellyttänyt hallituksen ottavan asianmukaisesti huomioon ne toimenpiteet, jotka talousarviolausumista on mietinnössä todettu. Hallituksen vastaukset eduskunnan valtiovarainvaliokunnan ja tarkastusvaliokunnan edellyttämiin yksittäi-

siin lausumiin sisältyvät tilinpäätöskertomuksen kohtaan 4. Hallituksen vastaus eduskunnan talousarviolausumiin.

3 Eduskunnan tiedonsaannin parantaminen talousarvion ulkopuolisista rahastoista

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiolla on tällä hetkellä 11 talousarvion ulkopuolista rahastoa. Perustuslain 87 §:ssä säädetään talousarvion ulkopuolisen rahaston edellytyksistä, perustamisesta ja rahaston tai sen käyttötarkoituksen olennaisesta laajentamisesta. Tämän lisäksi jokaista rahastoa säädellään erityislaita ja useimpia rahastoja myös rahastokohtaisella asetuksella.

Valtion talousarviosta annetun lain 17 §:ssä on säädetty, että valtion tilinpäätöskertomukseen otetaan talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuotto- ja kululaskelmat tai tuloslaskelmat ja taseet samoin kuin tiedot rahastojen toiminnan, talouden ja tulokellisuuden sekä niiden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista. Lisäksi ministeriön on annettava vuosittain perusteltu kannanotto (tilinpäätöskannanotto) hallinnonalansa valtion rahaston tilinpäätöksestä ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätös ja siitä annettu valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja muut kirjanpitoyksikön tai talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston toimintaa ja taloutta sekä tilinpäätöstä koskevat selvitykset ja lausunnot antavat aihetta.

Lähtökohtaisesti voidaan todeta, että lainsäädännöllisesti on luotu riittävät velvoitteet tiedonsaannille.

Ongelmana on lähinnä tiedon yhteismitallisuus ja se, millä tavalla tieto tuotetaan. Tässä yhteydessä on kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota siihen, että talousarvion ulkopuoliset rahastot eivät muodosta niiden tarkoituksen, toiminnan, talouden taikka hallintorakenteen osalta yhtenäistä kokonaisuutta; rahastojen tehtävänä ja tarkoituksena voi olla varautuminen kustannuksiin, erilaisten toimintojen rahoittaminen tai omaisuuden hallinnointi tai rahasto voi toimia vakuusluonteisena. Erilainen toiminnan luonne asettaa erilaisia vaatimuksia myös tiedonsaannin ja raportoinnin suhteen.

Edellä mainittu koskee myös ministeriöiden tilinpäätöskannanottoja. Järkevää ja tarkoituksenmukaista olisi kuitenkin pyrkiä niin samanlaiseen sisältöön ja rakenteeseen kuin mahdollista. Samoin tilinpäätöskannanotoille valtion talousarviosta annettussa laissa asetettuja vaatimuksia tulee noudattaa. Ennen kaikkea tältä osin raportointia voidaan parantaa terävöittämällä ohjeistusta.

Valtion tilinpäätöskertomuksessa ei ole syytä jatkossa esittää ministeriöiden yhteistä selvitystä rahastoista, vaan tarpeellinen tieto tulee edelleen antaa rahastoittain. Rahastojen kesken ei ole lähtökohtaisesti tarvetta tehdä vertailua tai syvempää tilinpäätösanalyysia.

Vuoden 2009 tilinpäätöskertomuksen osalta voidaan todeta, että valtiovarain controller -toiminto on ohjeistuksessaan painottanut sitä, että valtion ulkopuolisten rahastojen tulee toimittaa toiminnastaan riittävät tiedot. Tilinpäätöskertomuksessa valtion

ulkopuolista rahastoista annettavaa tietoa vuodelta 2009 on myös jäsennelty paremmin rahastokohtaisesti yhteenvedotaulukoiden lisäksi.

Tässä yhteydessä voidaan myös huomioda, että hallituksen toimenpidekertomuksen ja valtion tilinpäätöskertomuksen yhdistämistä selvittävä hanke on asetettu, jonka puitteissa myös sisällölliset seikat tulevat esille, mukaan lukien talousarvion ulkopuoliset rahastot. Tämän lisäksi valtiovarainministeriössä työryhmä selvittää, miten valtion ”konsernitase” voitaisiin muodostaa.

4 Kansallisen terveydenhuollon tietojärjestelmän käyttöönotto

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kansallisen terveydenhuollon tietojärjestelmän käyttöönoton lain asettaman aikataulun mukaisesti 1.4.2011 mennessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tarkastuskertomukseen liittyvien kuulemisten yhteydessä saattanut eduskunnan tarkastusvaliokunnan tietoon, että kansallinen potilasarkisto ja sähköinen resepti eivät ole käytettävissä lain asettaman aikataulun puitteissa. Aikataulu on osoittautunut epärealistiseksi hankkeiden laajuuteen ja kentän toimijoiden suureen lukumäärään nähden. Ministeriö on suunnitellut hankkeen aikataulun uudelleen niin, että sähköinen resepti on laajasti käytössä lain asettamassa alkuperäisessä aikataulussa, mutta kaikki toimijat eivät vielä silloin ole liittyneet järjestelmään. Potilastietojen osalta eteneminen vaiheistetaan niin, että alkuvaiheessa siirretään olennaisimmat tiedot, laissa mainittujen kaikkien tietojen sijasta. Ministeriö on käynnistänyt tammikuussa 2010 lainvalmisteluhankkeen, jossa määritellään uusi aikataulu ja eteneminen sisältöjen osalta. Samalla tarkastellaan suostumuskäytäntöä, joka on koettu ongelmalliseksi. Hallituksen esitys on tarkoitus esitellä kevälistuntokaudella 2010. Hankkeen rahoitusta on myös vahvistettu kehyspäätyksessä 30.3.2010.

5 Tuottavuusohjelman kokonaishyödyt

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen tavoitteena on parantaa valtionhallinnon tuottavuutta uudistamalla hallinnon rakenteita ja prosesseja, sähköistämällä prosesseja ja asiointipalveluja, kokoamalla toimintoja yhteen sekä verkostoitumista ja kumppanuuksia lisäämällä. Toiminnan tapaa muuttamalla voidaan turvata palvelu- ja laatutaso vähemmillä resursseilla. Valtion henkilöstön suuri ja edelleen kasvava siirtyminen eläkkeelle ja muu luonnollinen poistuma mahdollistavat merkittävän toimintatapojen muutoksen, vaikka työurien jatkaminen lisääntyy.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on useaan otteeseen todennut tuottavuusohjelman olevan perusteltu ja tarpeellinen. Väestön ikääntymisen aiheuttama palvelu-

tarpeen kasvu ja julkisen talouden kestävyysvarmistaminen edellyttävät julkisen hallinnon sekä julkisten palveluiden tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä. Tuottavuusohjelman tavoitteena on tukea näiden pitkän ajan haasteiden ratkaisemista sopeuttamalla valtion työvoiman kysyntää vähentyvään tarjontaan ja muiden sektoreiden työvoimatarpeeseen sekä lisäämällä menojen uudelleenkohdentamismahdollisuuksia. Valtion tuottavuusohjelmalla on vuoden 2009 loppuun mennessä saatu aikaan tällaista uudelleenkohdennusvaraa valtiontalouteen ja hallinnonalojen kehitykseen laskennallisesti vuositasolla n. 365 milj. euroa ja vuoden 2015 loppuun mennessä n. 800—900 milj. euroa.

Tuottavuusohjelman toteuttamisessa ja jatkovalmistelussa on otettu huomioon eduskunnan eri yhteyksissä esittämät kannanotot suhdanne- ja työllisyystilanteen huomioon ottamisesta (erityisesti työvoimahallinnon tilapäisesti lisääntyvät tehtävät ja mahdollisuus vuosina 2009 ja 2010 lisätä harjoittelijoiden määrää) sekä sen varmistamisesta, että tuottavuusohjelman toteuttamisessa aidosti haetaan tuloksellisuuden parantamista ja uudistetaan työn tekemisen tapoja. Sektoritutkimuslaitosten mahdollisuus ottaa vastaan muuta kuin valtion piiristä tulevaa tutkimusrahoitusta, on varmistettu. Ohjelman seurannassa on erityisesti painotettu työhyvinvoinnin kehityksen osuutta eri selvitysten kautta.

Hallitus tukee työurien pidentämistä osana tuottavuusohjelmaa siten, että valtion tuottavuusohjelman toimenpiteiden toteutumisen seurannassa voidaan henkilötyövuosien kokonaismäärässä jättää huomioimatta se henkilötyövuosimäärä, joka aiheutuu virastoissa henkilökohtaisen eläkeikänsä jälkeen työuraansa jatkavien työpanoksesta. Menettelyä sovelletaan vuodesta 2010 alkaen.

Tuottavuusohjelman toteuttamisen yleinen eteneminen

Hallitus on asettanut tavoitteeksi tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden aikaansaamisen siten, että valtion henkilöstö vähenee vuoden 2005 tasosta vuoteen 2011 mennessä yhteensä 9 645 henkilötyövuotta. Valtion henkilöstötarve on vuosina 2005—2009 vähentynyt n. 3 400 henkilötyövuodella (n. 120 000:sta n. 116 600:een). Vuodesta 2008 vuoteen 2009 valtion tuottavuusohjelman piirissä oleva henkilötyövuosimäärä kasvoi 413 henkilötyövuodella. Mikäli muutosta tarkastellaan ilman yliopistouudistukseen kuuluvia virastoja ja laitoksia, valtion henkilötyövuosimäärä väheni 498 henkilötyövuodella. Vuoden 2009 talousarvion perusteella hallinnonaloilla tuottavuutta lisäävien hankkeiden toteuttamisen olisi pitänyt merkitä yhteensä 1 678 henkilötyövuoden suuruista henkilöstötarpeen vähentymistä v. 2009 ilman yliopistoja ja harjoittelukouluja.

Tilastokeskuksen valtion tuottavuustilaston mukaan valtionhallinnon työn tuottavuus parani v. 2008 1,7 % ja kokonaistuottavuus 1 % edellisestä vuodesta.

TAULUKKO 28. Budjettitalouden henkilötyövuodet hallinnonaloittain 2005—2009

Hallinnonala	2005	2006	2007	2008	2009	Muutos 2005— 2009, %	Muutos 2008— 2009, %	Muutos 2008— 2009, %
Valtioneuvoston kanslia	291	295	264	271	268	-8,1	-3	-1,1
Ulkoasiainministeriö	1 666	1 738	1 669	1 609	1 584	-4,9	-25	-1,5
Oikeusministeriö *	9 731	9 625	9 583	9 511	9 921	2,0	410	4,3
Sisäasiainministeriö	17 891	18 086	17 976	15 560	15 668	-12,4	108	0,7
Puolustusministeriö	17 711	17 365	16 637	16 410	16 102	-9,1	-308	-1,9
Valtiovarainministeriö **	10 709	10 664	10 582	12 384	12 292	14,8	-92	-0,7
Opetusministeriö***	34 718	34 787	35 057	34 834	35 249	1,5	414	1,2
Maa- ja metsätalousministeriö	5 544	5 505	5 307	5 173	5 133	-7,4	-40	-0,8
Liikenne- ja viestintäministeriö	3 260	3 371	3 278	3 150	3 117	-4,4	-32	-1,0
Kauppa- ja teollisuusm./TEM	6 737	6 800	6 765	10 316	10 336	53,4	21	
Sosiaali- ja terveysministeriö	4 113	4 199	4 282	4 228	4 152	0,9	-76	-1,8
Työministeriö	4 389	4 328	4 215				0	
Ympäristöministeriö	3 187	3 193	3 018	2 786	2 822	-11,4	35	1,3
YHTEENSÄ	119 945	119 957	118 633	116 231	116 644	-2,8	413	0,4
Yhteensä, ilman yliopistoja ja harjoittelukouluja	89 385	89 458	87 163	85 538	85 041	-4,9	-498	-0,6

* Oikeusministeriön luvut perustuvat oikeusministeriön ilmoittamaan tietoon.

** Lisätty tilastohaastattelijoiden määrä vuonna 2006 140,7 htv ja vuonna 2007 129 htv.

*** Vähennetty vuonna 2007 Tampereen yliopiston henkilöstöstä 571 htv.

Tuottavuutta parantavia hankkeita

Eri hallinnonaloilla on toteutettu, käynnissä tai valmisteilla yli 200 tuottavuushanketta tai -toimenpidettä. Keskeisiä poikkihallinnollisia, tuottavuutta parantavia toimia ovat valtion talous- ja henkilöstöhallinnon kokonaisuudistus, valtion IT-palvelukeskus sekä hankintojen kilpailutusten keskittäminen ja valtion yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n toiminnan uudistaminen.

Talous- ja henkilöstöhallinnon osalta meneillään on kaksi keskeistä uudistusta: talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten yhdistäminen sekä Kieku-tietojärjestelmähänke. Tehtävien keskittämisellä palvelukeskuksiin on jo saavutettu tuottavuuden parantumista. Kieku-kehittämisohjelman loppuraportin perusteella taloushallintotoiminnon kokonaistuottavuuden arvioidaan parantuneen lähes 13 % vuosina 2004—2008, mikä vastaa n. 400 henkilötyövuoden vähenemistä näissä tehtävissä. Myös henkilöstöhallinnossa on tapahtunut tuottavuuden parannusta. Esimerkiksi palkanlaskennan tuottavuus valtionhallinnossa on arvion mukaan parantunut lähes 30 %.

Valtion hankintatoimea uudistamalla ja hankintoja keskittämällä on saavutettu n. 170 milj. euron laskennallinen vuotuinen säästö hajautettuun hankintatoimeen verrattuna. Säästyneet määrärahat ovat jääneet virastoihin ja laitoksiin kohdennettaviksi ydintoimintaan ja muun toiminnan kehittämiseen.

Useat käynnissä olevista merkittävistä valtion tuottavuusohjelman hankkeista ovat lähteneet liikkeelle ensisijaisesti muista kuin pelkistä tuottavuuden parantamistavoitteista. Tavoitteena on varmistaa palvelujen riittävä laatu ja saatavuus, lyhentää jonoja tai käsittelyaikaa, vähentää asiakkaan vaivaa ja kustannuksia palvelun saamisessa, kehittää uusia palveluja, kohdistaa mahdollisimman suuri osa työstä ydintehtäviin, uudistaa työtä ja osaamista jne. Tarjolla oleva uusi tietotekniikka on usein houkuttelemassa tai pakottamassa hankkeiden käynnistämiseen.

Hallinnonalakohtaisista toimenpiteistä ja hankkeista esimerkkeinä ovat mm.:

- Ympäristöhallinnon laboratoriotoinnin keskittäminen ja osin ulkoistaminen.
- Metsäkeskusten sähköisen asioinnin lisääminen, jolla tavoitellaan työn tuottavuuden 30 prosentin parantumista lyhentyneiden käsittelyaikojen, yhtenäisten prosessien ja käytäntöjen sekä parantuneen tiedon tarkkuuden kautta.
- Puolustusvoimien rakennemuutoksen kehittämislinjaukset ja keskittyminen ydintoimintoihin mm. ruokahuolto, valtakunnallista kunnossapitoa ja terveydenhuolto kehittämällä. Keskeisenä keinona on palvelukeskusten perustaminen ja kumppanuusmallit.
- Työvoima- ja elinkeinotoimistojen julkisen työvoimapalvelun sähköisten verkko- ja asiointipalvelujen kehittäminen (mm. yrityksen työvoiman hankinta ja työpaikkatiedottaminen, työnhaun aloitus ja päättäminen sekä työvoimakoulutukseen hakeminen). Parhaillaan kehitetään mm. työttömyysturvan sähköistä hakuprosessia sekä yritysten palkkatukien ja Ely-keskusten yritystukien hakemiseen ja maksamiseen liittyviä verkkopalveluita.
- Geologian tutkimuskeskuksen kemian analysointipalvelujen yhtiöittäminen.
- Poliisin hallintorakenneuudistus (kaksivaiheinen). Pää tavoitteena poliisin peruspalvelujen turvaaminen kansalaisille koko maassa, hallintorakenteiden keventäminen sekä johtamisjärjestelmän selkiyttäminen kaikilla poliisihallinnon tasoilla.
- Verohallinnon prosessien virtaviivaistaminen ja automatisointi, töiden joustava siirto toimipisteiden välillä sekä sähköisten palvelujen kehittäminen. Lähes puolet muutosverokorteista tehdään nykyään sähköisesti, mikä vähentää työtä puhelinpalvelussa ja verotoimistoissa. Uusi sähköinen palvelu on muun muassa Veroilmoitus verkossa -palvelu, jota keväällä 2008 käytti 146 000 asiakasta matkakulunjensa ilmoittamiseen, ja sen laajennus, joka sisältää muun muassa kotitalousvähennyksen ja luovutusvoittojen ilmoittamisen sähköisesti.
- Tiehallinnon keskittyminen ydintehtäviin ja palvelujen ja tuotteiden hankkiminen markkinoilta sekä ydintehtävien keskittäminen ja tiepiirien yhteisten resurs-sien hyödyntäminen.

- Oikeushallinnon tuottavuusohjelma sisältää runsaat 30 toimenpidekokonaisuutta, joista osa, mm. monet organisaatiouudistukset, sähköisen asioinnin käyttöönotto eri toimialoilla, oikeudenkäynti- ja muiden viranomaismenettelyjen keventämiseen tähtäävät toimenpiteet ja toimet vankiluvun alentamiseksi on toteutettu tai ne ovat toimeenpanovaiheessa.

Hallinnonaloilla on käynnissä useita toimintaa uudistavia ja tehostavia tietojärjestelmäkehityshankkeita. Valtionhallinnon ydintoimintojen uudistamiseen kytkeytyvistä tietojärjestelmähankkeista suurimpia (kokonaiskustannuksiltaan yli 15 milj. euroa) toteutusvaiheessa olevia ovat mm.:

- Ajoneuvohallintokeskuksen Ajoneuvoliikenteen tietojärjestelmä,
- Maanmittauslaitoksen kiinteistöjen sähköisen kirjaamisjärjestelmän uudistaminen,
- Hätäkeskuslaitoksen operatiivisen tietojärjestelmän uudistaminen (TOTI),
- Poliisiasiajn tietojärjestelmän kokonaisuudistushanke (VITJA),
- Patentti- ja rekisterihallituksen yritys- ja yhteisölinjan tietojärjestelmien uudistaminen (Novus)
- Patentti- ja rekisterihallituksen ja Verohallinnon yhteishanke yritystietojärjestelmän sähköisen asioinnin kehittämiseksi (YTJ SA)
- Valtiokonttorin valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän kehittämishanke (Kieku) sekä
- Verohallinnon henkilöverotuksen ja verotilin kehittämishankkeet.

Edellä mainituilla hankkeilla tavoitellaan kokonaisvaltaisesti toiminnan tuottavuuden parantumista mm. uudistamalla toimintamalleja, virtaviivaistamalla viranomaissyhteistyötä ja lisäämällä kansalaisten sähköisen asioinnin mahdollisuuksia. Tietojärjestelmähankkeiden tulosten mittaamisen kannalta on haasteena, että tulokset ovat nähtävissä monissa tapauksissa vasta, kun esim. uusi toimintamalli ja kehitetty tietojärjestelmä on käyttöönotettu ja vanhat toimintatavat purettu. Valtiovarainministeriössä on loppuvuonna 2009 käynnistetty tietojärjestelmähankkeiden arviointimenettelyn kehittäminen, jonka yhtenä tehtävänä on luoda toimintamalli mm. tietojärjestelmähankkeiden hyötyjen, kustannusten ja vaikutusten parempaan esittämiseen.

Kuntien tuottavuuden parantamiseen tähtääviä suuria tietojärjestelmähankkeita ovat terveydenhuollon valtakunnallinen tietojärjestelmäarkkitehtuuri (KanTa), joka tukee terveyspalveluiden laadukasta ja kustannustehokasta tuottamista sekä kansalaisen toimintamahdollisuuksia sekä keskeisen osan tietojärjestelmäarkkitehtuuria muodostavat valtakunnalliset KELAn ylläpitämät tietojärjestelmäpalvelut: sähköinen resepti (eResepti) ja potilastietoarkisto (eArkisto).

Valtion henkilöstön työhyvinvointi

Valtion henkilöstöstä jäi eri eläkkeille v. 2008 yhteensä n. 3 300 henkilöä. Vuoden 2005 eläkeuudistusta on hyödynnetty aktiivisesti. Vanhuuseläkettään myöhentäneiden määrä on kasvanut vuosittain, mutta myös eläkkeen aientamismahdollisuutta on käytetty hyväksi. Henkilöstön keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä on noussut tuottavuusohjelman aikana 58 vuodesta 59 vuoteen 3 kuukauteen (taulukko 29). Eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaalle on noussut vuosina 2004—2008 61,0 vuodesta 62,1 vuoteen (ilman sotilaseläkeoikeutettuja), ja on valtiolla merkittävästi korkeampi kuin muilla sektoreilla. Eläkkeelle siirtyneiden osalta v. 2009 on käytettävissä vasta ennakkotieto työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrästä, joka oli 853. Se on samaa tasoa kuin vuosina 2003—2005, mutta vähemmän kuin vuosina 2007 ja 2008, henkilöstön ikääntymisestä huolimatta.

TAULUKKO 29. Vuosina 2003—2008 VaEL-eläkkeelle siirtyneet henkilöt (pl. osa-aika-eläkkeet)

Budjettivaltio, eläkkeelle suoraan VaEL-palveluksesta

Siirtymis- vuosi	MIEHET		NAISET		Kaikki	
	Lkm	Keskim. siirtymisikä	Lkm	Keskim. siirtymisikä	Lkm	Keskim. siirtymisikä
2003	1 780	57 v 3 kk	1 446	58 v 10 kk	3 226	58 v 0 kk
2004	1 618	57 v 10 kk	1 449	58 v 10 kk	3 067	58 v 4 kk
2005	1 564	57 v 10 kk	1 486	59 v 5 kk	3 050	58 v 7 kk
2006	1 588	57 v 9 kk	1 454	59 v 8 kk	3 042	58 v 8 kk
2007	1 776	57 v 6 kk	1 582	59 v 5 kk	3 358	58 v 5 kk
2008	1 667	58 v 6 kk	1 676	59 v 11 kk	3 343	59 v 3 kk

Valtion henkilöstön työhyvinvointia on 2000-luvulla tutkittu Valtiokonttorin Kaikki hyvin työssä -kyselyllä, työ- ja elinkeinoministeriön työolobarometrillä, Tilastokeskuksen työolotutkimuksella sekä valtiovarainministeriön VMBaro -henkilöstöbarometrillä. Tutkimusten tulokset poikkeavat toisistaan jonkin verran. TEM:n ja Tilastokeskuksen tutkimukset antavat yleisesti ottaen jossain määrin kriittisempiä tuloksia valtion henkilöstön työhyvinvoinnista kuin Kaikki hyvin työssä -tutkimus tai VMBaro.

Tutkimuksissa vastaajamäärät sekä tutkimusten toteutustavat poikkeavat merkittävästi toisistaan. Kun Kaikki hyvin työssä -tutkimuksessa koko valtion henkilöstöä vastaava vastaajajoukko on n. 1 800 ja VMBarossa yli 30 000, on se TEM:n tutkimuksessa n. 70 ja Tilastokeskuksen tutkimuksessa n. 350.

Joka toinen vuosi toteutettavan Kaikki hyvin työssä -tutkimuksen vastaajajoukko vastaa hyvin valtion henkilöstön koostumusta ja vastaajajoukon rakenne ja vastausaktiivisuus ovat kyselykerrasta toiseen pysyneet varsin vertailukelpoisina, joten eri vuosien välistä vertailua voidaan pitää luotettavana. VMBarossa havaintojoukko on vielä huomattavasti suurempi, noin puolet valtion koko henkilöstöstä, kun vastausprosentti otetaan huomioon. Suuren vastaajajoukon vuoksi näiden tutkimusten tuloksia on

pidettävä varsin luotettavina valtion henkilöstön työtyytyväisyyden ja siinä tapahtuneen kehityksen kuvaajina.

Kun työ- ja elinkeinoministeriön ja Tilastokeskuksen tutkimuksissa vastaajajoukot valtion henkilöstön osalta ovat puolestaan varsin pienet, ei niiden perusteella tulisi tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Tilastokeskuksen tutkimuksessa havaittujen muutosten merkitsevyyttä ei myöskään ole valtion osalta tilastollisesti testattu. Työ- ja elinkeinoministeriön ja Tilastokeskuksen tutkimustuloksiin voidaan arvioida sisältyvän nimenomaan valtion henkilöstön osalta enemmän epävarmuutta kuin Kaikki hyvin työssä - ja VMBaro -tuloksiin.

Kaikki hyvin työssä -tutkimus tehtiin viimeksi v. 2008 ja seuraava tehdään syksyllä 2010. Tällöin saataneen taas tarkempaa tietoa viime vuosina tehtyjen valtionhallinnon muutosten vaikutuksista. Mm. yliopistosektori jää seuraavasta tutkimuksesta pois.

On kuitenkin todettava, että myös Kaikki hyvin työssä -tutkimuksessa vuodelta 2008 on, kuten työ- ja elinkeinoministeriön ja Tilastokeskuksen tutkimuksissakin, ollut viitteitä siitä, että valtion työolojen kehitystä arvioidaan aikaisempaa kriittisemmin. Esim. vaikutusmahdollisuudet työpaikan toimintatapoihin tai mahdollisuudet osallistua muutosten suunnitteluun ovat hiukan heikentyneet. Myös vastaajien aktiivisuuden lisääntyminen avoimiin kysymyksiin vastaamisessa voi viitata epävarmuuden lisääntymiseen.

VMBaron perusteella on koettu työtyytyväisyys valtiolla hienoisesti viime vuosien aikana parantunut (taulukko 30). Näin on tapahtunut kaikilla työtyytyväisyyden osa-alueilla. Samalla eläkkeellesiirtymisikä on noussut. Sairauspoissaoloissa vuodet 2007 ja 2008 ovat poikkeuksellisia verrattuna niitä edeltäviin vuosiin ja vuoteen 2009.

TAULUKKO 30. Valtion henkilöstön työtyytyväisyys, sairauspoissaolot ja eläköityminen vuosina 2004—2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Työtyytyväisyys yhteensä	3,25	3,31	3,28	3,29	3,32	3,36
1 Johtaminen	3,24	3,29	3,26	3,29	3,35	3,38
2 Työn sisältö ja haasteellisuus	3,64	3,65	3,64	3,67	3,64	3,68
3 Palkkaus	2,68	2,67	2,69	2,66	2,78	2,86
4 Kehittymisen tuki	3,16	3,23	3,19	3,2	3,22	3,25
5 Työilmapiiri ja yhteistyö	3,57	3,59	3,58	3,62	3,66	3,69
6 Työolot	3,46	3,52	3,48	3,46	3,49	3,5
7 Tiedon kulku	2,94	3,06	2,99	3,01	3,08	3,1
8 Työnantajakuva	3,07	3,19	3,15	3,13	3,15	3,19
Sairauspoissaolot	8,8	8,8	8,6	9,9	9,8	8,6
Eläkkeellesiirtymisikä	58,3	58,6	58,7	58,4	59,3	

Valtion työmarkkinalaitos on tehostanut toimintaansa muutostilanteiden henkilöstöpolitiikan tukemisessa ja Valtiokonttoriin on perustettu Henkilöstöpalvelut -yksikkö. Hyvällä ennakkoivalla henkilöstösuunnittelulla sekä hallinnon sisäistä liikkuvuutta ja muiden työnantajien palvelukseen sijoittumista tukemalla muutostilanteet voidaan toteuttaa hyvää henkilöstöpolitiikkaa noudattaen.

Valtiovarainministeriö on yhteistyössä ministeriöiden kanssa aloittanut ”Kestävä tuottavuus” -hankkeen. Sen tavoitteena on kehittää ja tukea menettelytapoja, joissa käytännön tasolla voidaan yhdistää tuottavuuden, työelämän hyvän laadun ja innovatiivisen kehittämisen tavoitteet. Hankkeeseen osallistuvat mm. henkilöstöjärjestöt ja eri tahojen asiantuntijoita. Valtiotyönantaja on mukana myös työmarkkinakeskusjärjestöjen Tuottavuuden pyöreä pöytä -toiminnassa. Sen käynnistämässä PALJE-tutkimus- ja kehittämisohjelmassa tavoitteena on tuottavuuden ja työelämän laadun samanaikainen kehittäminen siten, että voidaan vahvistaa kestäväällä tavalla yritysten ja julkisten organisaatioiden menestystä, parantaa innovaatiokyvykkyyttä ja työhön osallistumisastetta sekä pidentää työuria. Ohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeet tuottavat lisätietoa ja uusia toimintamalleja työpaikkojen käyttöön.

Tuottavuuden pyöreä pöytä julkaisi talvella 2010 ”Seuraava askel – tuottavuus ja työelämän laatu suomalaisilla työpaikoilla” -katsauksen, joka sisältää tulokset laajasta, kaikkien sektoreiden työpaikat käsittäneestä Taantuman vaikutukset -tiedustelusta. Valtion osalta vastaukset kattavat 14 % valtion henkilöstöstä. Vastauksissa valtion organisaatiot rinnastuivat talouskriisin pahimmin ravistamiin yrityksiin siinä, että säästö- tai kulukuuri oli keskimäärin yleisempää kuin toiminnan kehittäminen.

Vastanneissa valtion organisaatioissa on kuitenkin talouskriisinkin aikana panostettu erityisesti verkostoitumiseen yhteistyökumppaneiden kanssa (97 %), toimintatapojen merkittävään kehittämiseen (96 %), palveluprosessien kehittämiseen (90 %) sekä uusien tuote- tai palvelukonseptien kehittämiseen (89 %). Tietotekniikan hyödyntämiseen investoi vastaajista 90 %. Henkilöstön osalta vastanneet ovat panostaneet työelämän laatuun tai työhyvinvointiin (100 %), esimiesten osaamisen kehittämiseen (95 %) ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutukseen (99 %). Uusien osaajien rekrytointiin vastanneista panosti 85 %.

Kokonaisarviona voidaan todeta, että viime vuosien suuret muutokset valtionhallinnossa, mukaan lukien tuottavuusohjelman toimeenpano, eivät ole heikentäneet valtion henkilöstön työtyytyväisyyttä ja työhyvinvointia vaan kokonaiskehityksessä voidaan nähdä myönteinen trendi. Hyvä kokonaiskehitys ei sulje pois sitä, että yksittäisissä muutoshankkeissa työhyvinvoinnin on voitu kokea myös heikentyneen. Tähän suuntaan viittaavia signaaleja on havaittavissa tutkimuksissa, joissa erityisesti tulevaisuuden näkymiin suuntautuvat kriittiset arviot ovat viimeisinä vuosina lisääntyneet.

Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan kirjelmä 30/2009 vp Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus toiminnastaan varainhoitovuodelta 2008 sekä tarkastusvaliokunnan mietintö (TrVM 5/2009 vp) ovat antaneet aiheutta.

1 Julkisen sektorin tietojärjestelmien yhteentoimivuus ja yhteensopivuus (lainsäädännön valmistelu)

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen julkisen hallinnon tietohallinnon kehittämistä koskevat keskeiset kannanotot

Hallitus hyväksyi maaliskuussa 2009 sähköisen asioinnin ja tietoyhteiskuntakehityksen vauhdittamista koskevan kannanoton, jonka mukaan hallitus vauhdittaa Suomen tietoyhteiskuntakehitystä ja sähköisten asiointipalveluiden leviämistä kolmella toimintakokonaisuudella: jatkamalla Arjen tietoyhteiskuntaohjelmaa, käynnistämällä Sähköisen asioinnin ja demokratian ohjelman sekä uudelleen organisoimalla julkisten tietojärjestelmien määrittely, hankinta ja ylläpito.

Kannanottoon perustuen valtiovarainministeriö asetti huhtikuussa 2009 Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe-ohjelman). Ohjelman tavoitteena on edistää sähköistä asiointia siten, että kansalaisten ja yritysten sähköinen asiointi on mahdollista vuoteen 2013 mennessä kattaa kaikki keskeiset palvelut. Kansalaisten ja yritysten palveluille luodaan yhtenäiset asiakasrajapinnat eri tahojen tuottamiin julkisiin palveluihin. Tavoitteena on myös koko julkisen hallinnon (valtio, kunnat, Kela ja muu välillinen julkinen hallinto) tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kehittäminen.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti 16.6.2009 Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe-ohjelma) toteuttamiseen liittyvien toimenpiteiden linjauksista. Ne liittyvät laajojen sähköisen asioinnin ja demokratian palvelukokonaisuuksien kehittämiseen ja käyttöönottoon, valtion konsernimaisen tietohallintotoiminnan ohjauksen ja johtamisen terävöittämiseen sekä kuntien ja valtion tietojärjestelmäyhteistyön organisointiin.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätöksessä linjataan, että valtion konserniohjausta tietohallinnon kehittämisessä tiivistetään strategisen ohjauksen, informaatio-ohjauksen, hankkeiden ja hankintojen ohjauksen ja normiohjauksen keinoin. Konserniohjausta vahvistetaan koskien valtionhallinnon tietohallinnon kehittämisen yhteisiä osioita, kuten perustietotekniikkaa, perustietovarantoja, valtiotason ja muita yhteisiä arkkitehtuureja, yhteisiä tietojärjestelmiä ja palveluja, yhteentoimivuutta, tietoturva- ja varautumista, laadunhallintaa sekä osaamisen kehittämistä.

Osana konserniohjauksen kehittämistä valtiovarainministeriön johdolla luodaan valtion tietojärjestelmähankkeille yhtenäinen arviointimenetelmä ja perustetaan valtiovarainministeriöön arviointitoiminto, joka vastaa valtion keskeisten tietojärjestelmähankkeiden toteuttamiskelpoisuuden, kustannuslaskelmien realistisuuden ja stra-

tegian mukaisuuden arvioinnista. Ministeriöiden roolia hallinnonalansa keskeisten hankkeiden päätöksenteossa ja ohjauksessa vahvistetaan myöhemmin suunniteltavilla toimenpiteillä.

Linjauksissa todetaan myös, että valtiovarainministeriön toimesta käynnistetään valtion tietohallinnon konserniohjausta ja muutoin tietojärjestelmien yhteentoimivuutta edistävän lainsäädännön valmistelu syksyllä 2009.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta käsitteli 18.2.2010 Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe) tilannekatsausta. Julkisen sektorin tietojärjestelmien yhteentoimivuutta ja yhteensopivuutta koskevan lainsäädännön valmistelutilanteen ja valmistelussa noudatettavien periaatteiden osalta todettiin seuraavaa:

Hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan 16.6.2009 päätöksen mukaan valtion konserniohjausta tietohallinnon kehittämisessä tiivistetään strategisen ohjauksen, informaatio-ohjauksen, hankkeiden ja hankintojen ohjauksen ja normiohjauksen keinoin. Käynnistetään valtion tietohallinnon konserniohjausta ja muutoin tietojärjestelmien yhteentoimivuutta edistävän lainsäädännön valmistelu.

Valtiovarainministeriö asetti osana SADe-ohjelmaa 30.10.2009 julkisen hallinnon tietohallinnon ohjaus ja yhteentoimivuushankkeen ja siihen kaksi työryhmää: IT-konserniohjaustyöryhmän ja IT-konserniohjauksen lainsäädäntötyöryhmän (2.11.2009—31.5.2010). Työryhmissä on valtionhallinnon eri tahojen lisäksi edustettuna Suomen Kuntaliitto ja Kansaneläkelaitos. Näiden SADe-ohjelmaan kuuluvien työryhmien lisäksi valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän selvittämään ja kehittämään yleisesti valtiovarainministeriön suorittaman konserniohjauksen menettelytapoja.

Ensimmäisessä vaiheessa on keskitytty etsimään konserniohjauksen kohteet sekä koko julkista hallintoa koskevat yhteentoimivuuden vaatimukset. Työ jatkuu hallituksen esityksen valmistelulla sekä kohteiden muiden ohjauskeinojen tarkemmalla määrittelyllä ja tavoitteiden kirkastamisella.

IT-toiminnan konserniohjaus kohdistuisi alustavan määrittelyn mukaan valtioneuvoston ohjauksessa oleviin ministeriöihin, valtion virastoihin ja laitoksiin mukaan lukien liikelaitokset ja rahastot, tuomioistuimiin ja muihin lainkäyttöelimiin, sekä konsernipalveluja tuottaviin valtionyhtiöihin. Valtionhallinnon konserniohjauksen keinoiksi on menetelmällisen kehittämisen ryhmässä vahvistettu: lainsäädäntö ja muu normatiivinen ohjaus, informaatio-ohjaus, taloudellinen ohjaus ja rakenteet.

Ohjauksen kohteet on luokiteltu seuraavasti: Yhteentoimivuus, yhteiset palvelut, tietovarantojen käyttö, tietoturva, varautuminen, organisaation omat tietojärjestelmät, rakenteet, osaaminen sekä sähköisten palveluiden laatu. Koko julkisen hallinnon yhteisiä palveluja ovat esimerkiksi sähköiseen asiointiin liittyvät erilaiset tekniset tukipalvelut, jotka on tarkoituksenmukaista ottaa käyttöön koko julkisessa hallinnossa.

Yhteentoimivuuden ohjaus tulisi valtiokonsernin lisäksi kohdentumaan koko julkiseen hallintoon, muun muassa kuntiin ja kuntayhtymiin sekä Kelaan.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan edellä puoltamien toimenpiteiden lisäksi ministerivaliokunta toteaa, että osana IT-konserniohjauksen kehittämistä eduskunnalle annetaan syysistuntokaudella 2010 hallituksen esitys tietohallintolaiksi (työnimi), jonka nojalla valtion konserniohjaus tietohallintoasioissa ja julkisen hallinnon tietohallinnon

ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus ja yhteensopivuus voitaisiin toteuttaa lakiin perustuvana viranomaistoimintana. Laki koskisi valtionhallinnon lisäksi yhteentoimivuuden osalta julkista hallintoa, kuten kuntia ja kuntayhtymiä, Kansaneläkelaitosta ja välillistä valtionhallintoa. Hallituksen esityksen valmistelu tehdään avoimessa yhteistyössä kaikkien keskeisten tietosuojasta ja tietoturvasta vastaavien viranomaisten kanssa.

Julkisen hallinnon tietohallinnon ohjaus ja yhteentoimivuushanke

Valtiovarainministeriö asetti 30.10.2009 julkisen hallinnon tietohallinnon ohjaus- ja yhteentoimivuushankkeen sekä sille IT-konserniohjaustyöryhmän ja IT-konserniohjauksen lainsäädäntötyöryhmän toimikaudeksi 2.11.2009—31.5.2010.

Hankkeen tavoitteena on kansalaisten tarpeista ja elämäntilanteesta lähtevien palvelujen kehittämiseksi parantaa valtion IT-toiminnan vaikuttavuutta ja tehokkuutta yli hallinnonala- ja organisaatorajojen, estää päällekkäistä toimintaa, vahvistaa asiakasnäkökulmaa ja parantaa yhteistyötä.

Hankkeen tavoitteena on myös vahvistaa valtion konserniohjausta tietohallinnon kehittämisessä strategisen ohjauksen, informaatio-ohjauksen, hankkeiden ja hankintojen ohjauksen ja normiohjauksen keinoin. Konserniohjausta vahvistetaan koskien valtionhallinnon tietohallinnon kehittämisen yhteisiä osioita, kuten perustietotekniikkaa, perustietovarantoja, valtiotason ja muita yhteisiä arkkitehtuuria, yhteisiä tietojärjestelmiä ja palveluja, yhteentoimivuutta, tietoturvaa ja varautumista, laadunhallintaa sekä osaamisen kehittämistä.

Tavoitteena on edistää koko julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuutta muun muassa helpottamalla ja tehostamalla tietojen automaattista siirtoa julkisen hallinnon organisaatioiden välillä.

Hankkeen tavoitteena on lisäksi uudistaa lainsäädäntöä vastaamaan edellä kerrotulla tavalla sähköisen asioinnin ja hallinnon ohjaustarpeita.

Hankkeen tehtävänä on:

1. valmistella ehdotus valtionhallinnon IT-toiminnan konserniohjauksen periaatteiksi, menettelytavoiksi ja ohjauskohteiksi sekä tehdä esitys siihen liittyvistä ohjausmenetelmistä,
2. määritellä IT-toiminnan konserniohjauksen kohteet ja keinot,
3. määritellä koko julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuutta koskeva ohjausmalli ja siinä strategisen ohjauksen, informaatio-ohjauksen, hankkeiden ja hankintojen ohjauksen sekä JHS-suositusten asema,
4. valmistella ehdotus valtionhallinnon IT-toiminnan konserniohjauksen toteuttamisen edellyttämäksi lainsäädännöksi,
5. valmistella ehdotus koko julkisen hallinnon yhteentoimivuutta edistäväksi lainsäädännöksi sekä

6. arvioida SAdE-ohjelman muissa hankkeissa tehtyjen selvitysten perusteella muita säädöstämistarpeita ja tehdä niitä koskevia ehdotuksia.

Julkisen hallinnon tietohallinnon ohjaus ja yhteentoimivuushankkeen IT-konserniohjauksen lainsäädäntötyöryhmä

IT-konserniohjauksen lainsäädäntötyöryhmässä ovat valtiovarainministeriön lisäksi edustettuina oikeusministeriö, opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö sekä Kansaneläkelaitos ja Suomen Kuntaliitto. Työryhmä vastaa toimeksiannon 4—6 kohdissa tarkoitettujen tehtävien suorittamisesta. Lainsäädäntöehdotukset tulee laatia hallituksen esityksen muodossa.

Tavoitteena on, että työryhmän valmistelun perusteella voitaisiin syysistuntokaudella 2010 antaa eduskunnalle hallituksen esitys lainsäädännöksi, jonka nojalla julkisen hallinnon tietohallinnon ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus voitaisiin toteuttaa lakiin perustuvana viranomaistehtävänä.

2 Sosiaali ja terveysalan lupa ja valvontavirastoa koskevan tarkastuksen johdosta tehdyt toimenpiteet

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Valiokunnan mielestä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tarkastuksessa ilmi tulleet laiminlyönnit ovat luonteeltaan erittäin vakavia ja osoittavat piittamattomuutta hankintasäännöksistä sekä hyvän tiedonhallintatavan virastoille asettamista vaatimuksista. Hankintasäännösten ja -ohjeiden vastainen toimintatapa on samalla johtanut epätaloudellisiin hankintoihin ja veronmaksajien rahojen tuhlailevaan käyttöön. Terveysturvakeskuksen ajoilta periytyvä toimintakulttuuri nostaa esille myös sosiaali- ja terveysministeriön valvontavastuun. Valiokunta edellyttää sosiaali- ja terveysministeriöltä ohjaus- ja valvontavastuuta sekä Valviralta hyvän hallinnon periaatteiden noudattamista viraston johtamisessa.

Terveysturvakeskus (TEO) oli pieni yksikkö, jolla ei ollut kaikilta osin riittävää asiantuntemusta tietoteknisten järjestelmien kilpailutuksesta. Valviran perustamisen yhteydessä sosiaali- ja terveysministeriö pyrki osaltaan varmistamaan sen, että varmennetoimintaan kohdennetaan riittävät resurssit ja hankintojen kilpailutuksiin kiinnitetään erityistä huomiota. Virastoon perustettiin varmennetoiminnalle ohjausryhmä, jossa ministeriöllä on oma edustajansa. Lisäksi varmennetoiminnan uudelleen järjestelyt ovat parhaillaan valmisteilla sen mukaan kuin valtion varmennetoiminnan jatkoa selvittänyt valtiovarainministeriön työryhmä on suositellut.

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on edellyttänyt kaikkia Valviran tehtäväalueita koskien, että Valvira konsultoi ministeriötä etukäteen merkittävässä hankintakonaisuuksissa. Valvira on päättänyt tällaista menettelyä tarkoittavasta sisäisestä toimintaohjeesta 7.10.2009.

6 Valtioneuvoston controllerin lausuma tilinpäätöskertomuksen tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä

Lausuman tarkoitus ja oikeudellinen perusta

Valtiovarain controller -toiminto on valtioneuvoston tulos- ja valtiovarainvalvojana varmistanut valtioneuvostolle valtion talousarviosta annetun lain 24 f §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti, että valtion tilinpäätöskertomus antaa talousarviolain 18 §:ssä säädetyllä tavalla oikeat ja riittävät tiedot (oikean ja riittävän kuvan) talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta. Valtioneuvoston controller antaa tietojen arvioinnin ja varmistuksen johdosta seuraavan sisäisen valvonnan menettelyihin kuuluvan lausuman vuodelta 2009 annettavasta tilinpäätöskertomuksesta:

Yleisarvio säännösten noudattamisesta ja tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä

Valtion vuodelta 2009 annettava tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista ja taloudellisesta asemasta sekä valtion taloudenhoidosta ja antaa kokonaisuutena kohtuullisessa määrin oikeat ja riittävät tiedot tuloksellisuuden pääasiallisesta kehityksestä.

Valtion tilinpäätös

Valtion tilinpäätös ei sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Tilinpäätös on laadittu säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot valtion talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista sekä taloudellisesta asemasta. Valtion tilinpäätöksen liitteessä 12 esitetyt tiedot valtion taloudellisesti merkittävistä monivuotisista sopimusvastuista perustuvat tilivirastojen vastaavan liitteen tietoihin. Kyseisiä tietoja ei ole laadittu yhtenäisellä tavalla eivätkä ne välttämättä sisällä kaikkia vastuita. Monivuotisia sopimusvastuita koskevien tietojen

oikeellisuudesta ja riittävydestä ei ole siksi voitu varmistua. Hallitus voi hyväksyä valtion tilinpäätöksen ja tilinpäätös voidaan allekirjoittaa.

Tilinpäätöskertomuksen kertomusosassa esitetyt tiedot ja arviot valtiontalouden ja julkisen talouden tilasta ja riskeistä täydentävät osin valtion tilinpäätöksen antamaa kuvaa valtion taloudellisesta asemasta. Valtiontalouden keskipitkän aikavälin kehityksen kuvausta on kuitenkin tarpeen edelleen kehittää siten, että sen kattavuus ja sisältö mahdollistaisivat nykyistä paremmin valtion taloudellisten riskien ennakoinnin ja hallinnan.

Valtiontaloutta ja valtion taloudenhoitoa koskevat tiedot

Tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät tiedot valtiontaloudesta ja valtion taloudenhoidosta.

Valtion liikelaitosten ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat

Tilinpäätöskertomukseen otetut valtion liikelaitosten ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat perustuvat liikelaitosten ja rahastojen vahvistettuihin ja ulkoisten tilintarkastajien tarkastamiin tilinpäätöksiin. Tilinpäätöstietojen oikeellisuuteen ja riittävyteen ei ole tilintarkastuksissa esitetty huomautuksia.

Valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitystä koskevat tiedot

Tilinpäätöskertomuksen tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehityksestä antavat kokonaisuutena kohtuullisessa määrin oikean ja riittävän kuvan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehityksen pääpiirteistä.

Vuoden 2009 talousarviossa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista on arvioitu riittävän kattavasti. Arvioinnin tietopohja ja laatu kuitenkin vaihtelee hallinnonalojen välillä ja joissain tapauksissa myös hallinnonalan sisällä politiikkalohkojen välillä. Näin ollen se, missä määrin asetetut tavoitteet on saavutettu ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet hallinnonalojen tavoitteiden saavuttamisen asteeseen, ei kaikin osin ole riittävän selkeää. Yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita asetettaessa, olisi selvästi nykyistä enemmän kiinnitettävä huomiota tavoitteiden asettamiseen sellaisiksi, että niiden toteutumisen seuranta olisi mahdollista ja että toimenpiteiden (resurssien käytön) ja vaikuttavuuden välistä yhteyttä olisi mahdollista kuvata.

Valtion tilinpäätöskertomuksen antama kokonaiskuva ei kaikin osin ole riittävän selkeä. Monet taloudellisesti merkittävät yhteiskuntapolitiikan kehityslinjat ovat näkyvissä hallinnonalojen vaikuttavuuskatsauksissa, mutta kokonaiskuvan muodostaminen pirstaloituneen tiedon pohjalta ei ole aina mahdollista. Oikean ja riittävän kuvan raportoimiseksi yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta olisi tarpeen, että taloudellisilta vaikutuksiltaan merkittävimmät yhteiskuntapolitiikan kehityslinjat tulisivat nykyistä

selkeämmin näkyviin. Vuotta 2009 koskevassa valtion tilinpäätöskertomuksessa hallinnonalojen rajat ylittävinä taloudellisesti merkittävänä yhteiskuntapolitiikan kehityslinjoina ja painopistealueina näkyvät ainakin ilmastopolitiikka ja demografiseen kehitykseen liittyvät kysymykset. On edelleen tarpeen kehittää tuloksellisuuden arviointia niin, että keskeisimmät pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikkaan vaikuttavat kysymykset tulisivat nykyistä selkeämmin raportoiduiksi.

Valtion ja eri hallinnonalojen toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tiedot

Valtion tilinpäätöskertomuksen valtion toiminnallista tuloksellisuutta koskevien tietojen perusteella saa oikean ja riittävän kuvan toiminnasta. Kehittämisessä painopisteinä kullakin hallinnonalalla pidetyistä asioista kuvan muodostaminen on kuitenkin hankalaa. Raportoinnissa pyritään kattamaan hallinnonalojen koko toiminta, mikä on omiaan häivyttämään yhteiskuntapolitiikan painopisteiden valinnan ja arvioinnin sekä resurssien kohdentamisen kannalta keskeisimmät toiminnot.

Kehittämistarpeita on edelleen erityisesti toiminnan taloudellisuutta ja tuottavuutta sekä laatua koskevien tietojen yhtenäisessä esittämisessä sekä sellaisen arviointitiedon tuotannossa, joka yhtä aikaa tukee sekä hallinnonalan toiminnan suunnittelua ja johtamista että raportointia. Tilinpäätöskertomus antaa kuitenkin oikean yleiskuvan valtion ja muun julkisen toiminnan toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksen suunnasta.

Henkilöstöä ja henkisten voimavarojen hallintaa ja kehittämistä koskeva tiedot

Valtion henkilöstöpolitiikan osalta tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät perustiedot henkilöstöpolitiikan ja henkilöstön rakenteen ja työtyytyväisyyden kehityksestä koko valtion tasolla. Hallinnonaloittain on lisäksi annettu vaihtelevasti tietoja henkilöstön rakenteesta ja työtyytyväisyydestä sekä myös osaamisen ja toimintatapojen kehittämisestä

Perustelut ja lausuman antamisen perustana olevat menetelmät

Edellä esitetyn lausuman kannanotot ja havainnot perustuvat seuraavaan selvitykseen ja näkökohtiin:

Kukin ministeriö vastaa oikeat ja riittävät tiedot toimi- ja hallinnonalansa osalta antavan ehdotuksen laatimisesta valtion tilinpäätöskertomuksen laadintaa varten. Tilinpäätöskertomuksen tietojen oikeellisuus ja riittävyys on pyritty varmistamaan ministeriöissä sisäisen valvonnan menettelyin, joita on tuettu valtiovarainministeriön ja valtiovarain controller -toiminnon neuvoin. Näitä täydentävät valtiovarainministeriössä tehdyt arvioinnit, joita on tehty siinä laajuudessa ja siten, että tilinpäätöskertomus olennaisilta osiltaan vastaisi sille talousarviolaissa ja valtion talousarviosta annetussa asetuksessa säädettyjä vaatimuksia. Valtiovarainministeriössä ja valtiovarain controller -toiminnossa ministeriöiden ehdotukset tuloksellisuuden kuvauksiksi on tarkistettu ja arvioitu siltä osin, ettei tiedoissa ole olennaisia virheitä tai ristiriitaisuuksia ja että

tietojen lähteet ovat olennaisilta osin luotettavia tai vaihtoehtoisesti tietojen lähde on ilmoitettu. Samalla on kiinnitetty huomiota siihen, että valtion vuoden 2009 talousarvioesityksen ja talousarvion perusteella taloudellisesti olennaisimmista kokonaisuuksista olisi raportoitu tiedot yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Tietoja on yhteistyössä ministeriöiden kanssa tarvittaessa täydennetty ja korjattu. Controller-toiminnossa on tarvittavat varmistukset tehty ja tietojen oikeellisuutta ja riittävyyttä arvioitu valtioneuvoston controllerin 21.12.2006 antaman menetelmäkuvauksen (VM 45/01/2006) mukaisesti. Menetelmäkuvauks on saatavilla valtiovarainministeriön internet-sivuilla.¹⁸

Tilinpäätöskertomuksen tuloksellisuustiedoissa painotetaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehityksen pääpiirteitä koskevia tietoja. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus tarkoittaa sitä, missä määrin yhteiskuntapolitiikalle asetetut tavoitteet on saavutettu.

Tilinpäätöskertomusta vuodelta 2009 laadittaessa on otettu huomioon valtiovarainvaliokunnan mietinnöissä sekä tarkastusvaliokunnan mietinnöissä edellisistä valtion tilinpäätöskertomuksista esitetyt havainnot ja kehittämisehdotukset. Niitä toimenpiteitä, joihin hallitus on eduskunnan esittämien huomautusten johdosta ryhtynyt, esitellään valtion tilinpäätöskertomuksessa.

Tilinpäätöskertomuksen vaikuttavuustiedoissa on lähtökohtaisesti pyritty raportoimaan asioista, joille on valtion vuoden 2009 talousarvioesityksessä asetettu yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevia tavoitteita. Raportoinnin laatu on vakiintunut ja merkittävimmät kehittämishaasteet liittyvät yhtäältä valtion tilinpäätöskertomuksen perustana olevien tietojärjestelmien kehittämiseen siten, että ne nykyistä paremmin palvelisivat taloudellista raportointia ja erityisesti valtion taloudellisen aseman arviointia, sekä toisaalta valtion tilinpäätöskertomuksen rakenteelliseen kehittämiseen. Tietopohjan kehittämiseksi on valtioneuvostossa ryhdytty toimenpiteisiin. Valtion tilinpäätöskertomuksen rakenteellista kehittämistä arvioidaan samassa yhteydessä kun tarkastellaan valtioneuvoston eduskunnalle antaman raportoinnin kehittämistä. Valtioneuvoston kanslia on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella valtion tilinpäätöskertomuksen ja hallituksen toimenpidekertomuksen yhdistämistä.

Vaikuttavuuden arvioinnin haasteet ovat vaikuttavuustiedon systemaattinen hyödyntäminen ja siirtomenojen suuri osuus valtion talousarviossa. Talousarviossa esitettävien vaikuttavuustavoitteiden suuri määrä ei mahdollista kaikkien vaikuttavuustavoitteiden saavuttamisen systemaattista arviointia. Useiden tavoitteiden osalta vaikuttavuuden arviointi on vaikutuksen tai toteutettujen toimenpiteiden kuvaamista. Tällaisena vaikuttavuuden arvioinnin merkitys hallinnonalan, hallituksen ja eduskunnan päätöksenteon kannalta jää odotettua vähäisemmäksi. Jatkossa on tarpeen pyrkiä vaikuttavuuden syvällisempään analyysiin ja keskittymään sellaisten politiikkatoimien arviointiin, joiden kohdalla arvioinnit tukevat raportoinnin ohella päätöksentekoa, politiikkatoimien implementointia ja siihen liittyvää johtamista.

¹⁸ http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/10_ohjaus_ja_tilivelvollisuus/20070115Valtio/vvc4_kirja.pdf

Eräiden valtionapujärjestelmien sekä EU:n tukien ja niihin liittyvän kansallisen osarahoituksen vaikuttavuustiedoissa taikka tietojen luotettavassa todentamisessa riippumattoman arvioinnin avulla on selkeitä kehittämistarpeita. Kertomuksesta ei johdonmukaisesti ilmene tietoja siitä, onko valtionapu- tai rahoitusjärjestelmä saavuttanut sille lainsäädännössä tai talousarvioesityksen yhteydessä asetetut tavoitteet.

Valtion taloudellisen aseman kokonaisarviointiin on tarpeen kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Monet tietolähteet, jotka ovat sinällään yhtäpitävästi seurattavissa ja ovat voimassa olevien säädösten mukaisesti laaditut, eivät kaikissa tapauksissa tuota selkeää ja yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon kannalta merkityksellistä tietoa valtion ja julkisen talouden tilasta ja resurssien käytöstä. Eri tietolähteiden tuottaman informaation tulkinta ja erojen hahmottaminen edellyttää monissa tapauksissa kuvausjärjestelmien syvällistä tuntemusta.

Erityisesti valtion toimintojen siirtyminen budjettitalouden ulkopuolelle ja uudet valtion palvelutuotannon organisointitavat, joissa valtion palveluja tuottavat enenevässä määrin valtion määräysvallassa olevat yhteisöt, asettavat uusia vaatimuksia niin valtion taloudellisen aseman kuvaukselle kuin valtion riskienhallinnallekin. Valtion ja tytäryhteisöjen erillistilinpäätökset eivät välttämättä yksinään anna riittävässä määrin informaatiota valtiokonsernin kokonaisuudesta.

Valtion tilinpäätös sisältyy yhtenä osana tilinpäätöskertomukseen. Kertomuksen ja siihen sisältyvän valtion tilinpäätöksen hyväksyy ja allekirjoittaa tasavallan presidentti valtioneuvoston perustuslain 58 §:n mukaisesti tekemästä ratkaisuehdotuksesta. Hallinto- ja kuntaministeri varmentaa allekirjoituksellaan presidentin päätöksen. Valtion tilinpäätöksen laadintamenettelyssä Valtiokonttori tekee valtiovarainministeriölle talousarvioasetuksen mukaan allekirjoitetun tilinpäätösehdotuksen lopullisesta, oikeat ja riittävät tiedot antavasta valtion tilinpäätöksestä. Asiallisesti valtion tilinpäätös valmistuu Valtiokonttorin tilinpäätösehdotuksen valmistuttua eikä siihen tehdä valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston käsittelyssä muutoksia.

Tilinpäätöskertomukseen sisältyvä valtion tilinpäätös perustuu Valtiokonttorin talousarvioasetuksen mukaisesti antamaan tilinpäätösehdotukseen ja tilinpäätöksen perustana olevaan valtion kirjanpitoon. Valtion tilinpäätöksen tietojen oikeellisuuden ja riittävyyden arvioinnin pohjana on tilinpäätöksen perustuminen Valtiokonttorin pääjohtajan talousarvioasetuksen mukaisesti tekemään tilinpäätösehdotukseen sekä Valtiokonttorin pääjohtajan talousarvioasetuksen mukaisesti antama arviointi- ja vahvistuslausuma sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta ja riittävyydestä valtion keskuskirjanpidossa ja valtion tilinpäätöslaskelmien ja niiden liitteiden kokoamisessa sekä niihin liittyvissä menettelyissä. Arviointi- ja vahvistuslausuman mukaan sisäistä valvontaa on arvioitu COSO-ERM -viitekehyksen avulla. Lausumassa se on todettu asianmukaiseksi ja riittäväksi. Valtiovarainministeriön ja valtiovarain controller -toiminnon käytettävissä ovat lisäksi olleet valtionalouden tarkastusviraston suorittaman valtion keskuskirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksen havaintoja koskevat alustavat tiedot. Valtiovarain controller -toiminnossa on lisäksi tarkistettu, että tilinpäätös on laadittu sitä koskevien säännösten mukaisesti.

Valtiovarain controller -toiminnoissa on varmistettu, että tilinpäätöskertomukseen otetut valtion liikelaitosten ja rahastojen tilinpäätöslaskelmat perustuvat liikelaitosta tai talousarvion ulkopuolella olevaa valtion rahastoa koskevan lainsäädännön mukaan vahvistettuihin ja ulkopuolisten tilintarkastajien tarkastamiin tilinpäätöksiin. Tilintarkastuskertomuksissa ei ole esitetty huomautuksia liikelaitosten tai talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöstietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä.

Helsingissä 15 päivänä huhtikuuta 2010

Valtioneuvoston controller

SOILI VASIKAINEN

Valtioneuvoston apulaiscontroller *Esko Mustonen*

OSA II

MINISTERIÖIDEN TOIMIALAN TOIMINNAN TULOKSELLISUUDEN KUVAUKSET

7 Valtioneuvoston kanslia

Ministereiden katsaus valtioneuvoston kanslian toimintaan ja toimialan muutoksiin

Perusteltu arvio talousarviossa esitettyjen hallinnonalan vaikuttavuustavoitteiden toteutumisesta ja resurssien käytöstä hallinnonalalla

Vuosi 2009 oli muutoksen vuosi EU:n ja sen jäsenvaltioiden osalta, kun Lissabonin sopimus hyväksyttiin. Vuotta voidaan pitää haasteellisena vuotena myös kansainvälisen talouskehityksen näkökulmasta. Vuosi 2009 näytti selvitysten mukaan siltä, että maailmantaloudessa taantumana syvin vaihe on ohitettu ja taloudellinen aktiviteetti on elpymässä. Sen sijaan Suomen taloudessa elpymisen merkkejä ei vielä ollut havaittavissa. Tämä kaikki näkyi myös valtioneuvoston kanslian toiminnassa kansainvälisenä kanssakäymisenä sekä niissä useissa selvityksissä, joita vuoden aikana teetettiin.

Valtioneuvoston kanslia teetti kokonaisarvion ikääntymisen vaikutuksista ja varautumisen riittävydestä. Ikääntymisraportissa tarkastellaan väestön ikääntymiskehitystä, ikääntymisen vaikutuksia ja ikääntymispolitiikkaa Suomessa sekä arvioidaan tämän pohjalta ikääntymiseen varautumisen riittävyttä ja uusien politiikkatoimien tarvetta. Arvioinnin näkökulmana on jo vakiintuneen julkisen talouden kestävyysden ohella sosiaalinen kestävyys. Raportissa todetaan, että viime vuosien kehitys on ollut monessa suhteessa myönteistä. Tästä huolimatta talous ei ole kestäväällä pohjalla ilman uusia politiikkatoimia.

Valtioneuvoston kanslia asetti keväällä 2009 talouskasvun edellytysten vahvistamista selvittävän Kasvuhankkeen. Työryhmän tehtävänä on etsiä keinoja nopeuttaa tuottavuuden kasvua Suomessa 2010-luvulla. Työryhmä julkisti väliraporttinsa 17. helmikuuta 2010. Väliraportissa esitetyt avaukset eivät ole vielä politiikkasuosituksia, vaan ne on tarkoitettu kansalaiskeskustelun herättäjiksi. Tavoitteena on saada aikaan julkista keskustelua ja tuottaa politiikkasuosituksia talouskasvun vahvistamisesta koko maassa globaalia talouskehitystä, ympäristöä ja sosiaalista kestävyyttä koskevat reunaehdot huomioon ottavalla tavalla. Työryhmä arvioi erityisesti valtion ja yleensä julkisen sektorin roolia talouskasvussa.

Valtioneuvoston kanslia valmisti EU-selonteon eduskunnalle. Siinä visioitiin Euroopan unionin kehittämisen tahtotilaa 2020-luvulle. Kansliassa valmisteltiin myös

selonteko Itämeren merellisen ympäristön parantamisesta, meriliikenteen turvallisuuden lisäämisestä ja taloudellisen yhteistyön tiivistämisestä. Eduskunnalle kesäkuussa annetussa selonteossa keskityttiin Suomen kannalta tärkeimpiin ja kiireellisimpiin toimiin Itämerellä. Kanslian valmisteleva ilmasto- ja energiapoliittinen tulevaisuusselonteko annettiin eduskunnalle lokakuussa. Selonteossa asetettiin tavoitteeksi vähentää Suomen ilmastopäästöjä vähintään 80 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä osana kansainvälistä yhteistyötä. Vuoteen 2050 ulottuvalla tarkastelujaksolla kehitystä ei voida tietää täsmällisesti. Siksi selonteossa pyrittiin ennakoimaan mahdollisten tulevaisuuksien kirjoa ja tukemaan varautumista punnitsemalla erilaisia toimintalinjoja.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevien yhtiöiden valtiolle vuonna 2009 maksamat osingot olivat 600,0 milj. euroa. Valtio on vuoden 2008 joulukuussa Solidium-ratkaisun jälkeen suoraan omistajana vain kolmessa pörssiyhtiössä ja Solidium omistaa yhdeksän pörssiyhtiön osakkeita. Valtion nykyisen suoran omistuksen (Finnair Oyj, Fortum Oyj, Neste Oil Oyj) markkina-arvo on kasvanut 31.12.2008—31.12.2009 runsaat 1,8 mrd. euroa (+21,5 %). Helsingin pörssin yleisindeksi nousi vuonna 2009 19,5 %, joten valtion pörssisalkku kehittyi hieman yleisindeksiä paremmin.

Valtioneuvoston kanslia hoiti vuonna 2007 aloittamansa Merkkivuosi 1809 -hankkeen päätökseen. Vuoden 2009 aikana järjestettiin 200 vuoden takaisin tapahtumiin liittyviä lukuisia tilaisuuksia eri puolilla Suomea, joiden näkyvyyttä ylläpidettiin valtioneuvoston verkkosivujen kautta. Oman hallinnon 200-vuotispäivänä valtionhallinto järjesti kaikille kansalaisille avoimien ovien tilaisuuksia. Merkittävimmissä valtiollisissa tilaisuuksissa muistettiin Porvoon valtiopäivien avajaisia, Suomen hallitusneuvoston ensimmäistä istuntoa sekä Haminan rauhansopimusta. Pääministeri osallistui tammikuussa Ruotsin merkkivuoden 1809 juhlallisiin avajaisiin Ruotsin valtiopäivillä. Maiden pääministerit isännöivät maaliskuussa Suomen ja Ruotsin yhteistä tulevaisuuskonferenssia Tukholmassa. Suomen ja Ruotsin hallitukset pitivät yhteiskokouksen Hämeenlinnassa toukokuussa.

Matti Vanhanen
Pääministeri

Astrid Thors
Ministeri

Jyri Häkämies
Ministeri

7.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Valtioneuvoston kanslialle vuoden 2009 talousarviossa annetut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja niiden toteutumisen arviointi

1. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman keskeisiä tavoitteita ja toimenpiteitä kokonaisuutena niin, että hallitus pystyy päättämään tarvittavista politiikkatoimista hyvän tiedon pohjalta ja oikea-aikaisesti.

Valtioneuvoston kanslia laati ministeriöiden ja politiikkaohjelmien tuottaman aineiston pohjalta hallituskauden puolivälin tarkastelua varten hallitusohjelman toimeenpanon seuranta- ja arviointiraportin. Raportti oli pohjana hallituksen iltakoulukustelulle ja ns. politiikkariihille helmikuussa 2009. Hallitus antoi politiikkariihen lopuksi kannanoton, jolla vauhditettiin ja käynnistettiin toimenpiteitä tukemaan hallitusohjelman tavoitteiden toteutumista.

Politiikkariihen kannanoton seurantaan varten kanslia valmisteli raportin toimenpiteiden käynnistymisestä, ja raportoi siitä hallitukselle kesäkuussa 2009, sekä toisen seurantaraportin ministeriöiden ja politiikkaohjelmien toimittaman aineiston sekä keskeisten indikaattoritietojen perusteella vuoden 2009 lopussa. Hallitus käsitteli jälkimmäisen raportin iltakoulussaan tammikuussa 2010. Seurantaraportissa todetaan, että hallituksen politiikkariihi on selvästi nopeuttanut ja käynnistänyt kehittämistoimia.

Politiikkariihen kannanotto sisälsi myös valtioneuvoston kanslialle kohdistuneita toimenpiteitä, kuten ns. kasvuhanke, luonnonvarapolitiikan koordinaation vahvistamisen valmistelu ja politiikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittäminen. Politiikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittämiseksi asetettiin valmistelutyöryhmä, joka luovutti raporttinsa ja työn jatkamista koskevat ehdotuksensa marraskuussa 2009. Ydinkysymyksenä valmistelutyöryhmän tarkastelussa oli, kuinka parantaa tiedon käyttöä poliittisessa päätöksenteossa. Raportti käsiteltiin paremman sääntelyn ministerityöryhmässä sekä hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä, jotka molemmat pitivät työryhmän ehdotuksia hyvänä pohjana jatkotyölle.

Hallitusohjelman seurannan prosesseja on hyödynnetty myös Suomen ja Ruotsin hallitusten Hämeenlinnassa pidetyn yhteiskokouksen 14.5.2009 kannanoton seurannassa. Yhteistyö Suomen ja Ruotsin välillä on käynnistetty ja kannanotossa todettujen toimien toteuttamista tullaan seuraamaan maiden välisenä yhteistyönä.

Hallitusohjelman seurantaan tukevan indikaattoritiedon tietopalvelua on rakennettu yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa, ja lokakuussa 2009 avattiin Findikaattori-palvelu, joka sisältää n. 100 keskeistä, yhteiskunnan kehitystä kuvaavaa indikaattoria. Palvelu on otettu hyvin vastaan myös kansainvälisissä asiantuntijapiireissä, ja Findikaattori palkittiin OECD:n kolmannessa maailmankonferenssissa (World Forum on "Statistics, Knowledge and Policy") lokakuussa 2009 parhaana uutta teknologiaa käyttävänä indikaattoriratkaisuna.

Vuoden 2009 loppupuolella valmisteltiin laajaa seminaaria nuorten syrjäytymishista ja kulttuurista yhteistyössä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman, sisäisen turvallisuuden ohjelman ja Nuorisotutkimusverkoston kanssa. Seminaari järjestettiin tammikuussa 2010.

2. Valtioneuvoston kansliassa valmistellaan ilmasto- ja energiapolitiikkaa käsittelevä tulevaisuusselonteko niin, että se voidaan antaa eduskunnalle vuonna 2009. Selonteossa tarkastellaan energiatuotannon lisäksi energian käyttöä, liikennettä, hiilinieluja ja muita päästöjen kannalta keskeisiä aloja. Tulevaisuusselonteon näkökulma on paitsi kansallinen myös globaali.

Valtioneuvoston kansliassa valmisteltu ilmasto- ja energiapoliittinen tulevaisuusselonteko annettiin eduskunnalle lokakuussa 2009. Selonteossa asetetaan tavoitteeksi Suomen kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen vähintään 80 prosentilla vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä osana kansainvälistä yhteistyötä. Selonteko linjaa sektorikohtaisia ja poikkileikkaavia tavoitteita ja toimenpiteitä sekä määrittää keskeisiä tutkimus- ja kehitystoiminnan tarpeita. Selonteossa käydään läpi Ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja sopeutumistarpeita sekä painotetaan skenaarioiden laadinnan tärkeyttä. Selonteossa ilmastonsuojelun nähdään myös avaavan taloudellisia ja muita mahdollisuuksia.

Tulevaisuusselonteko laadittiin ministerityöryhmän ohjauksessa yhteistyössä keskeisten ministeriöiden kanssa. Kansalaisten näkemyksiä kartoitettiin verkkokyselyllä.

Vähäpäästöisen yhteiskunnan rakentaminen edellyttää toimia kaikilla yhteiskunnan tasoilla ja aloilla, mukaan tarvitaan niin kunnat, yritykset, järjestöt kuin kansalaiset. Selonteon toimeenpano ja viestintä käynnistettiin yhteistoiminnassa eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan kanssa kahdella alueellisella tulevaisuusfoorumilla. Viestintäaineistoja on laadittu suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Selontekoa esiteltiin Kööpenhaminan ilmastokokouksessa kolmessa yleisötilaisuudessa.

3. Valtioneuvoston kanslialle kuuluu valtioneuvoston toiminnan turvaaminen sekä sen varmistaminen, että valtioneuvostolla on kyky kaikissa tilanteissa ohjata tehtävänsä mukaisesti yhteiskunnan toimintaa.

Valtioneuvoston kanslia asetti kriisiviestinnän kansalaisportaalin toteuttamishankkeen. Loppuvuodesta 2008 käynnistetty hankkeen kilpailutus päättyi hankintapäätökseen kesäkuussa 2009. Portaalin avulla tullaan hyödyntämään viranomaisten, median, järjestöjen ja kansalaisten välittämää tietoa kriisitilanteissa. Normaalioloissa portaali tulee tarjoamaan perustietoja ja ohjeita kriisien varalle.

Valtioneuvoston kanslia osallistui yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiassa määritettyjä erityistilanteita varten vuonna 2008 aloitettuun suunnitelmien laatimiseen sekä syksyllä 2009 käynnistettyyn YETTS:n päivitykseen. Valtioneuvoston kanslia oli myös mukana valtion kriisijohtamismallin toteuttamista alue- ja paikallishallinnossa selvittävän työryhmän työssä. Työryhmä luovutti mietintönsä talvella 2009. Kriisijohtamismalli ei ole sellaisenaan käytössä alue- ja paikallis-

hallinnossa tapahtuneiden uudistusten jälkeen aluehallintovirastoissa ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa.

Turvallisuusjärjestelyjä ja kriisijohtamismallia valtioneuvoston kanslian johdolla on testattu vuoden 2009 aikana kolmessa harjoituksessa, joista yksi liittyi myös Euroopan unionin kriisikoordinaatiojärjestelyjä testanneeseen harjoitukseen.

4. Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on varmistaa, että Suomen tavoitteita Euroopan unionissa edistetään ennakoivasti, aktiivisesti ja tuloksellisesti.

EU-asioiden osalta vuoden 2009 keskeiset asiat olivat Lissabonin sopimuksen voimaantulo 1. joulukuuta 2009, uuden komission muodostaminen ja korkeat nimitykset sekä Euroopan parlamentin vaalit.

Kesäkuun Eurooppa-neuvoston yhteydessä hyväksyttiin Irlannin osalta Lissabonin sopimusta koskeva järjestely, joka mahdollisti toisen kansanäänestyksen pitämisen Irlannissa lokakuussa, jolloin sopimuksen ratifiointi sai irlantilaisilta selvän tuen. Tšekin osalta lokakuussa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston yhteydessä sovittiin EU:n perusoikeuskirjaa koskevasta järjestelystä, jonka jälkeen Tšekki viimeisenä jäsenvaltiona marraskuussa talletti ratifioimiskirjan. Tämän jälkeen Lissabonin sopimus tuli voimaan 1.12.2009.

Lissabonin sopimuksen myötä Eurooppa-neuvostosta tuli unionin virallinen toimielin, ja sen kokoonpano muuttui. Eurooppa-neuvosto kokoontuu jatkossa pääsääntöisesti yksinomaan päämiestasolla ja rajatuissa tapauksissa Eurooppa-neuvoston jäsenet voivat päättää avustavan ministerin läsnäolosta kokouksessa. Valtioneuvosto linjasi marraskuussa eduskunnalle annetussa selvityksessä, että Suomen jäsen toimielimeksi muuttuneessa Eurooppa-neuvostossa ja Suomen edustaja Eurooppa-neuvoston kokouksissa on eduskunnalle vastuunalainen pääministeri.

Eurooppa-neuvostoa koskevat muutokset – mm. sen tihtyvä kokoustahti, erityisesti talouskriisin myötä yhä useampien asioiden ratkaisu Eurooppa-neuvoston tasolla sekä sen puheenjohtajuuden siirtyminen pysyväälle puheenjohtajalle – korostavat pääministerin tehtävää EU-asioiden johdossa ja valtioneuvoston kansliassa tapahtuvan valmistelun merkitystä Suomen tavoitteiden edistämiseksi. Suomella on vuonna 2009 ollut aktiivinen panos Eurooppa-neuvoston toiminnassa erityisesti muodostettaessa unionin politiikkaa pankkien stressitestien, talouspoliittisen koordinaation ja elvytystoimien irtaantumisstrategioiden suhteen.

Kesäkuun Eurooppa-neuvostossa sovittiin José Manuel Barroson nimeämisestä jatkokaudelle myös seuraavan komission puheenjohtajaksi. Euroopan parlamentti hyväksyi nimeämisen syyskuussa. Valtioneuvosto nimesi lokakuussa Suomen jäsen ehdokkaaksi komissioon Olli Rehnin, jonka vastuualueeksi uudessa komissiossa osoitettiin talous- ja rahoitusasiat. Tätä voidaan pitää yhtenä komission vaikutusvaltaisimmista tehtävistä.

Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaksi nimitettiin 1.12.2009 Belgian pääministeri Herman Van Rompuy ja ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaksi edustajaksi nimitettiin komission kauppapolitiikasta vastannut jäsen Catherine Ashton.

Vuoden 2009 aikana G20-huippukokousten osalta vakiintui menettely, jossa EU:n kannat valmistellaan yhteisesti päämiestasolla ennen G20-huippukokouksia. Tätä menettelyä sovellettiin valmisteltaessa syyskuun G20-huippukokousta Pittsburghissa. Suomi ajoi tämän menettelyn käyttöönottoa aktiivisesti, jotta EU toimisi yhtenäisesti merkitykseltään nousevassa G20-yhteistyössä.

Valtioneuvoston kanslia valmisteli huhtikuussa eduskunnalle annetun Suomen EU-politiikkaa käsittelevän selonteon, jossa todettiin Suomen keskeiset EU-politiikan tavoitteet. Selonteon pohjalta valtioneuvoston kansliassa laadittiin myös EU-vaikuttamisselvitys, jossa todetaan miten EU-asioissa vaikuttamista on tarkoitus kehittää. Selvitys valmistui joulukuussa 2009. Helmikuussa 2009 valtioneuvoston kanslia järjesti laaja-alaisen seminaarin Suomen EU-politiikasta (Suomen EU-politiikan tahtotila 2010-luvulla). Nämä hankkeet terävöittivät Suomen EU-politiikan tavoitteita ja kehittivät menettelyjä.

Euroopan parlamentin vaalit käytiin kesäkuussa 2009. Europarlamentaarikkoja valittiin 736, joista suomalaisia on 13. Vaikuttamisselvityksessä todetaan, että Suomen vaikuttamista Euroopan parlamentin toimintaan pitää merkittävästi kehittää. Vaikuttamisselvityksen toimeenpano käynnistetään valtioneuvoston kanslian toimesta vuonna 2010.

5. Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on, että valtion yritysvarallisuutta hoidetaan tuloksellisesti.

Valtio on vuoden 2008 joulukuun Solidium-ratkaisun jälkeen suoraan omistajana vain kolmessa pörssiyhtiössä ja Solidium omistaa yhdeksän pörssiyhtiön osakkeita (Elisa Oyj, Kemira Oyj, Metso Oyj, Outokumpu Oyj, Rautaruukki Oyj, Sampo Oyj, Sponda Oyj, Stora Enso Oyj ja TeliaSonera AB). Valtion nykyisen suoran omistuksen (Finnair Oyj, Fortum Oyj, Neste Oil Oyj) markkina-arvo on kasvanut 31.12.2008—31.12.2009 runsaat 1,8 mrd. euroa (+21,5 %). Helsingin pörssin yleisindeksi nousi vuonna 2009 19,5 %, joten valtion pörssisalkku kehittyi hieman yleisindeksiä paremmin.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevien yhtiöiden valtiolle vuonna 2009 maksamat osingot olivat 593,8 milj. euroa (vuonna 2008 889,6 milj. euroa). Solidiumiin siirrettyjen yhtiöiden vuonna 2009 Solidiumille maksamat osingot olivat 300,9 milj. euroa. Solidium ei maksanut valtiolle vuonna 2009 osinkoja johtuen Solidiumin perustamiskustannuksista ja sen osakkuusyhtiöiden pääomitustarpeiden katamisesta ja niihin varautumisesta. Vuonna 2008 Solidiumiin siirrettyjen yhtiöiden valtiolle maksamat osingot olivat yhteensä 656,3 milj. euroa. Kanslian omistajaohjauksessa olevista ja Solidiumiin siirrettyistä yhtiöistä valtiolle ja Solidiumille maksetut osingot olivat vuonna 2009 yhteensä 894,7 milj. euroa (vuonna 2008 1 545,9 milj. euroa).

Rahoitusmarkkinoilta alkaneesta taantumasta huolimatta Fortumin osinkotuotto oli erittäin hyvä ja myös Neste Oil maksoi merkittävän osan tuloksestaan osinkona omistajille. Finnair oli tappiollinen, eikä jakanut osinkoa. Valtion suoran omistuksen pörssiosakesalkun yhtiöiden osinkotuotto vuodelta 2009 oli 4,6 % (vuodelta 2008 6,7 % ml. Elisa), kun pörssin päälistan yhtiöiden osinkotuotto oli 4,1 % (4,9 % vuonna 2008).

Valtion suoran omistuksen pörssiosakesalkun yhtiöiden osinkosuhde vuodelta 2009 oli 66,6 % (70,4 % vuonna 2008 ml. Elisa), kun pörssin päälistan yhtiöiden osinkosuhde oli 71,7 % (44,0 % vuonna 2008).

Osaksi myös alhaisesta korkotasosta johtuen valtion suoran osakeomistuksen tuotto oli selvästi valtionvelan 2,8 % korkokustannuksia korkeampi (omistuksen markkina-arvo / 31.12.2009 oli 10 417,8 milj. euroa ja osinkotuotto 590,4 milj. euroa (5,7 %). Solidiumin osakesalkun markkina-arvo 31.12.2009 oli 7 851 milj. euroa, eikä yhtiö maksanut osinkoa vuonna 2009, joten valtion suoran ja välillisen pörssiomistuksen tuotto oli 3,23 %. Alhaisen korkotason vuoksi kokonaistuotto siten ylitti tavoitteen vaikka Solidium ei maksanut osinkoa.

Valtion suoran omistuksen pörssisalkun sijoitetun pääoman tuotto oli 4,4 % (8,2 % vuonna 2008 ml. Elisa)(laskettu keskiarvona yhtiöiden sijoitetun pääoman tuottoprosentista). Sijoitetulla pääomalla painotettuna keskiarvona valtion suoran omistuksen sijoitetun pääoman tuotto oli 10,3 % (12,7 % vuonna 2008 ml. Elisa). Sijoitetun pääoman tuottoprosentin lasku vuonna 2009 johtui Finnairin sijoitetun pääoman tuoton 3,5 prosenttiyksikön ja Fortumin 3 prosenttiyksikön laskusta. Neste Oilin tuottoprosentti nousi 3 prosenttiyksikköä. Finnairin sijoitetun pääoman tuotto oli -8,0 % (-4,5 %), Fortumin 12,2 % (15,2 %) ja Neste Oilin 9,1 % (6,1 %). Valtion suoran omistuksen pörssisalkun sijoitetun pääoman tuotto ylitti saman pääoman sijoittamisesta saatavan riskittömän tuoton, joka 2009 oli 3,7 %.

Valtion toimintaan omistajana kohdistui vuoden 2009 aikana sekä suoraa poliittista keskustelua että omistajaohjauksen lähtökohtiin ja toimintatapoihin kohdistuvaa kritiikkiä erityisesti ammattiyhdistysliikkeen taholta. Kritiikin perusvaatimuksena oli, että valtio-omisteisissa yhtiöissä ei saisi toteuttaa henkilöstöön kohdistuvia tehostamis- ja säästötoimia. Valtion toiminta omistajana on ollut omistajapoliittisen periaatepäätöksen mukaista eikä yhtiöille ole asetettu sellaisia tuotto- tai osinkovaatimuksia, jotka voisivat olla perusteita henkilöstöön kohdistuville toimille. Tämä ei kuitenkaan ole poistanut tarvetta toteuttaa yhtiöiden kannattavuuden ja kilpailukyvyn kannalta välttämättömiä toimia.

Omistajaohjauksen toiminnan arvioinnin mittareiksi asetetut valtionhallinnon sisäinen ja sen ulkoinen kysely toteutetaan syksyllä 2010 tämän vaalikauden toimintaa ja sitä koskevia kokemuksia mittaavana.

6. Merkkivuosi 1809 ja valtioneuvosto 200 vuotta

Valtioneuvoston kanslia asetti 26.6.2006 laajapohjaisen Merkkivuosi 1809 -valtuuskunnan pääministerin johtoon. Kansakuntaa rakentamaan! -teemalla ohjelmakokous valmisteltiin siitä lähtökohdasta, että Ruotsin ja Venäjän aika muodostavat maamme historiassa toisiinsa liittyvät vaiheet ja niiden vaikutus tuntuu yhä.

Kansallisia päätapahtumia olivat vuonna 2008 Suomen sotaa käsitelleet kotimaiset ja kansainväliset konferenssit. Vuonna 2009 Porvoon valtiopäivien 200-vuotistilaisuuteen 28.3.2009 tilattiin Yleisradiolta Laulu Suomelle -juhladraama suorana tv-lähetyksenä. Haminan rauhan merkkipäivän yhteydessä elo—syyskuussa 2009 järjestettiin tieteellisiä konferensseja muuan muassa Itämeri-teemalla.

Merkkivuosi huipentui 2.10.2009 Turussa Suomen oman hallinnon perustamisen hengessä. Valtioneuvoston 200-vuotisistunto Turun hovioikeuden täysistuntosalissa televisioitiin poikkeuksellisesti suorana lähetyksenä kansalaisille. Kansalaisille valtionhallinto järjesti 2.—3.10.2009 ensimmäisen kerran historiansa aikana avoimien ovien tilaisuuksia kautta maan.

Kahdenvälisissä hankkeissa Ruotsin kanssa keskeinen tilaisuus oli Tukholmassa 17.3.2009 pidetty Tulevaisuuskonferenssi, jossa oli koolla 400 talouselämän, politiikan ja tiedeyhteisöjen edustajaa molemmista maista. Konferenssin julkilausuman sisältöä arvioitiin kautta aikojen ensimmäisessä hallitusten yhteisistunnossa Hämeenlinnassa 14.5.2009. Kokous hyväksyi yhteisen poliittisen julistuksen, ns. Hämeenlinnan asiakirjan josta tuli osa hallitusohjelmaseurantaa. Yhteistyössä Suomen Tukholman suurlähetystön ja Hanasaaren kulttuurikeskuksen kanssa toteutettiin Ruotsissa laaja kulttuuriohjelma.

Yhteistyössä Pietarin pääkonsulaatin kanssa toteutettiin Suomi 200 vuotta Pietarissa -kulttuuriohjelma. Tapahtumakokonaisuus huipentui lokakuussa suunniteltuun Suomi-viikkoon, jonka avauksessa 25.10.2009 pääministeri Matti Vanhanen ja pääministeri Vladimir Putin vihkivät käyttöön Pietarin Suomi-talon, josta muodostuu suomalaisen kulttuurin, elinkeinoelämän ja kaikkien pietarilaisten suomalaisyhteisöjen toiminnallinen keskus.

Kansalaisyhteiskunnan eri tahojen aktivoinnissa keskeinen rooli on ollut merkkivuoden verkkosivuilla www.1809.fi. Niiden antama taustatieto ja lukuisille tapahtumille tarjottu näkyvyys ohjelmakalenterissa on inspiroinut valmisteluja. Tilaisuuksia on päivitetty tapahtumakalenteriin lähemmäs 700. Erityisesti korostui koululaisille ja opettajille suunnattu ohjelma.

Merkkivuoden kolmen vuoden menoihin on yhteensä varattu 2,5 milj. euroa, jotka on sidottu hankkeen menoihin. Kansalaisyhteiskunnan omat panostukset olivat tuntuvia ja tulivat laajasti näkyviin paikallisten ja muiden yhteiskunnan tahojen toiminnassa. Ruotsin panostukset ovat olleet samaa suuruusluokkaa kuin Suomen.

7.2 Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus

Tuottavuusohjelma

Valtioneuvoston kanslia on jatkanut toimintansa tehostamista selvittämällä mahdollisia yhteistyökohteita erilaisten palvelujen tuottamisessa. Vuoden aikana siirrettiin taloushallinnon rutiinitehtävien hoitaminen palvelukeskukselle Mikkeliin. Tällöin myös taloushallinnon sisäiset prosessit saatiin lähes sähköistettyä. Vuoden aikana oltiin myös sopimassa käännöspalveluiden keskittämisestä Vaasaan perustettavalle yksikölle kuitenkin niin, että kansalliskielten säädöskääntäminen keskitetään jatkossakin valtioneuvoston kansliaan. Kanslian tietohallinnon tuottamisessa oli merkittävä rooli valtiokonttorin tietohallinnon palvelukeskuksella. Samoin virasto on mukana KIEKU-hankkeessa.

Tuottavuusohjelmaan liittyen valtioneuvoston kanslian henkilötövuosien kokonaisvähennys vuonna 2009 oli viisi henkilötövuotta vuoden 2011 tavoitteen ollessa yhdeksän henkilötövuotta.

Kanslian toiminnan kannalta onnistuneet rekrytoinnit ovat avainasemassa, kun tavoitteena oli kanslian säilyminen imagoltaan hyvänä ja kiinnostavana työnantajana, niin että VMBaron arvo olisi vähintään 3,4. Syksyllä 2009 toteutetun mittauksen (VMBaro) mukaan työnantajakuva indeksiksi oli 3,5, joka oli noussut edellisen vuoden 3,4:stä. Rekrytointien voidaan katsoa myös onnistuneen, kun kukaan vakinaiseen virkaan rekrytoiduista ei lähtenyt pois vuoden sisällä. Vakansseja oli vuoden aikana avoinna 12 ja niihin jätti hakemuksensa 1 490 hakijaa.

Valtioneuvoston toiminnan kehittäminen

Valtioneuvoston kanslia selvittää edelleen mahdollisuuksia tukea päätöksenteon valmistelua sekä istuntojen suunnittelua lisäämällä ministereiden ja heidän avustajiensa mahdollisuuksia kommentoida esittelyyn tulevia asioita nykyistä aiemmin sekä päättää istuntojen asialistoista etukäteen. Hallituksen päätösten vaikuttavuutta koskevat käytännöt ovat kehittymässä. Samalla selvitetään mahdollisuudet esittelyasiakirjoissa tuoda näkyvämmiin esille arviot esityksen vaikutuksista ja keinoista seurata vaikutusten toteutumista.

Valtioneuvoston kanslia osallistui ja avusti hankkeessa, jossa laajennetaan PTJ:n toimintoja raha-asiainvaliokunnan kokouksen valmistelemaan käsittelyyn valtiovarainministeriön budjettiosastolla. Hankkeessa valmisteltiin konsulttityönä budjettiosaston käyttöön raha-asiainvaliokunnan kokoukseen jaettujen listojen kommentointi ja kommenttien koonti kokousta varten. PTJ:n laajennettu RV-toiminto otettiin käyttöön maaliskuussa 2009.

On todennäköistä, että aivan heti ei voida aloittaa kommentointitoimintojen liittämistä PTJ:n toiminnoiksi laajemmin. Tulevaisuudessa on harkittava nyt RV-toiminnosta saatavien kokemusten perusteella, olisiko kommentointitoiminnosta apua listatarkastuksessa ja kommentoinnissa esimerkiksi erityisavustajien listapalaverin tukena tai oikeuskanslerin viraston listatarkastukseen liittyen. Hallituksen päätösten vaikuttavuutta koskevia käytäntöjä ollaan kehittämässä. Tällöin valtioneuvoston kanslia selvittää mahdollisuudet esittelyasiakirjoissa tuoda näkyvämmiin esille arviot esityksen vaikutuksista ja keinoista seurata vaikutusten toteutumista.

Toiminnan taloudellisuus

Toiminnan taloudellisuutta kuvaavia mittareita ei ole vielä käytössä johtuen pääosin siitä, että olemassa olevien järjestelmien avulla ei ole pystytty kohdentamaan kustannuksia kovinkaan helposti.

Asiakastytyväisyyden mittaamisen kehittäminen oli kanslian tavoitteena kaikissa kanslian toiminnoissa siten, että laadun arviointiin kiinnitettäisiin erityistä huomiota ja toteutettaisiin ulkoinen toiminnan arviointi. Vuoden 2009 aikana tuli selvittää, millainen asiakastytyväisyyden ja laadun arviointijärjestelmä soveltuisi parhaiten kanslian käyttöön.

Laadun arvioinnin ja kehittämisen menetelmiä selvitettiin ja päädyttiin CAF-järjestelmän käyttöönottamiseen. Laadunarvioinnin toteutus aloitettiin osittain, mutta kokonaisuutena se siirtyi vähäisten resurssien vuoksi.

Tehokkaan ja taloudellisen toiminnan takeena on muun ohella tietoturva valtioneuvoston kanslian toimintaympäristössä. Tästä johtuen tavoitteena on myös toimiva ja kattava tietoturvallisuusohjeiden ja käytäntöjen noudattaminen. Tätä mitataan vuosittain perehdytyksen ja koulutuksen saaneiden määrällä tavoitteena 100 %. Tähän tavoitteeseen ei päästy, vaan jäätiin 99 prosentin tasolle, vastaava luku vuonna 2008 oli 33 %, mutta 2007 100 %. Jatkuva kiire työssä ja tehtävien priorisointi selittävät huonoa tavoitettavuutta, koska tietoturvaa ei mielletä kuitenkaan toiminnan välttämättömäksi edellytykseksi.

Siirtomenot

Puoluelain (1969/10) 9 §:n mukaan voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen valtion tulo- ja menoarvion rajoissa. Valtioneuvoston kanslia valmistelee avustuspäätökset valtioneuvoston yleisistunnolle. Avustukset jaetaan puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärän suhteessa. Vuonna 2009 puoluetukea myönnettiin kokonaisuudessaan 36 000 000 euroa, josta Ahvenanmaan maakunnan lakisääteinen osuus oli 180 000 euroa.

Vuoden 2009 talousarviossa momentille 23.27.50 (Puoluetoinnin tukeminen) myönnettiin 18 000 000 euroa. Määrärahasta 17 910 000 oli käytettävä puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen, josta 12 % oli tarkoitettu käytettäväksi puolueiden naisten poliittisen toiminnan tukemiseen sekä samoin 12 % puolueiden piirijärjestöjen tukemiseen. Lisäksi määrärahasta sai käyttää 90 000 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Lisäksi momentilla 23.27.50. (Puoluetoinnin tukeminen) puoluetoinnin tukemiseen on osoitettu 18 000 000 euron määräraha. Määrärahasta 17 910 000 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueille niiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Lisäksi lisämäärärahasta saa käyttää 90 000 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Avustukset myönnettiin 12.2.2009. Puoluetuen käyttöä valvoo oikeusministeriö.

Siirtotalouden kulut sisältävät myös avustuksen Tammenlehvän perinneliiton toimintaan. Valtioneuvoston kanslia myönsi avustuksen vuonna 2005 ensimmäistä kertaa ja se oli suuruudeltaan 50 000 euroa. Kertomusvuonna avustuksen suuruus oli 75 000 euroa. Avustuksella tuetaan Tammenlehvän perinneliiton valtakunnallista perinnetyötä. Tammenlehvän perinneliiton tarkoituksena on hoitaa ja vaalia Suomen vuosina 1393—1945 käymien sotien ja niiden veteraanien perintöä.

TAULUKKO 31. Poliittisen toiminnan tukeminen 1.1.—31.12.2009

Puolue	Edustajia	Poliittisen toiminnan tukemiseen	Tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen
Kesk.	51	4 590 000	4 590 000
Kok.	50	4 500 000	4 500 000
SDP	45	4 050 000	4 050 000
Vas.	17	1 530 000	1 530 000
Vihr.	15	1 350 000	1 350 000
RKP	9	810 000	810 000
KD	7	630 000	630 000
PS	5	450 000	450 000
YHTEENSÄ	199	17 910 000	17 910 000
Ahvenanmaa		90 000	90 000

Henkisten voimavarojen hallinta

Valtioneuvoston kanslian henkilöstötilinpäätöksen mukaan ei henkilöstön suhteen ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Taulukossa ei ole mukana niitä henkilöitä, jotka eivät lukeudu kanslian henkilökuntaan, mutta joiden palkkaus on pääluokassa. Näistä merkittävimmät ryhmät ovat kaikkien ministerien yhteensä 32 erityisavustajaa, 20 ministeriä ja oikeuskanslerinviraston henkilökunta 37 htv.

TAULUKKO 32. Valtioneuvoston kanslian henkilöstöä koskevia tunnuslukuja

	2009	2008	2007
Keski-ikä	48,5	47,1	43,9
Henkilöiden lkm vuoden lopussa	233	237	228
Määräaikaisten osuus, %	10,3	12,2	6,1
Naisten osuus työvoimasta, %	56	60	60
Vakinaisten lähtövaihtuvuus, %	3,7	3,1	6,8
Työkyvyn ylläpito, euroa/htv	240	103	120
Työterveyden huolto, euroa/htv	747	584	539
Poissaolot, päiviä/htv	4,1	4,5	4,0
Työtyytyväisyysindeksi	3,4	3,3	3,4
Koulutusindeksi	5,3	5,3	5,1
Koulutus, euroa/htv	1 637	1 471	1 237
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä työajasta, %	86,5	83,3	85,5
Tehdyn työajan palkat palkkasummasta, %	86,1	85	86
Kokonaistyövoimakustannukset	16 064 449	15 483 181	13 184 275

8 Ulkoasiainministeriö

Ministereiden katsaus

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja tehokkaaseen monenkeskiseen yhteistyöhön sekä uskottavaan maanpuolustukseen.

Kansainvälisen toimintaympäristön muutos jatkui vuonna 2009. Talouskriisi lisäsi merkittävästi tarvetta kansainväliselle yhteistyölle ja politiikkakoordinaatiolle. Tämän yhtenä ilmenemismuotona oli G20-ryhmän esiinnousu. Talouskriisi myös nopeutti kansainvälisen järjestelmän muutosta korostaen Kiinan ja muiden nousevien talouksien vahvistumista ja heikentäen köyhimpien maiden tilannetta.

Euroopan unionissa keskeisin tapahtuma oli Lissabonin sopimuksen voimaantulo joulukuussa 2009. Lissabonin sopimus mahdollistaa entistä vahvemman EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, mikä vahvistaa myös Suomen asemaa. Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko valmistui helmikuussa 2009. Selonteko perustuu laajan turvallisuuden käsitteeseen. Pohjoismaisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön kehittämistä koskeva Stoltenbergin raportti valmistui alkuvuodesta 2009.

Suomi antoi vahvan panoksen kansainväliseen siviili- ja sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumalla EU:n, YK:n, Naton ja Etyjin johtamiin siviili- ja sotilasoperaatioihin sekä kriisinhallinnan kehitystyöhön. Naton rauhankumppanuustoiminnassa keskeistä on ollut osallistuminen Nato-johtoisiin operaatioihin Afganistanissa ja Kosovossa. Suomi on korostanut kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan kehittämistä ja sitä koskeva strategia valmistui marraskuussa 2009. Suomi pyrkii YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2013–2014. Suomen turvallisuusneuvostoehdokkuutta edistettiin erityisesti kahdenvälisissä tapaamisissa poliittisella ja virkamiestasolla.

Suomi jatkoi aktiivista vaikuttamista EU:n Venäjä-politiikassa sekä ylläpiti tiiviitä kahdenvälisiä suhteita Venäjään. Hallituksen Venäjä-toimintaohjelma valmistui huhtikuussa 2009 sisältäen niin EU-politiikan, kahdenväliset suhteet kuin Venäjä-osaaamisenkin kehittämisen. EU:n ja Venäjän vapaakauppaneuvottelut jäivät odottamaan Venäjän WTO-jäsenyyden toteutumista.

Transatlanttisten suhteiden edistämistä jatkettiin sekä kahdenvälisesti että EU:n kautta. Kahdenvälisten suhteiden tiivistämistä jatkettiin kehittämällä yhteistyötä eri sektoreilla, muun muassa kaupan ja talouden, ympäristön ja energian sekä kriisin-

hallinnan alalla. Suomi esitteli aloitteen EU:n ja Yhdysvaltojen väliseksi transatlanttiseksi kestävästä kehityksen kumppanuudeksi. Aloite sisällytettiin Eurooppa-neuvoston päätelmiin ja EU–USA -huippukokouksen julkilausumaan ja sen erilliseen kehitystä koskevaan liitteeseen.

Itämeri-politiikassa keskeinen askel oli EU:n Itämeri-strategian hyväksyminen lokakuussa 2009. Strategia avaa Itämeren alueella myös uusia yhteistyömahdollisuuksia, joissa Pohjoismaiden ministerineuvostolla on selkeä rooli. Suomi korosti myös pohjoisen ulottuvuuden (PU) hyödyntämistä ja aktiivista kehittämistä paitsi Itämeri-strategian ulkoisena ulottuvuutena, myös tärkeänä ja hyvin toimivana alueellisen politiikan instrumenttina.

Taluskriisin johdosta ministeriö panosti suomalaisyritysten viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen (VKE) kartoittamalla mm. cleantech- ja koulutusviennin markkinoita, puuttamalla aktiivisesti kaupan esteisiin, tehostamalla yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa ja tekemällä lähes ennätysmäärän ministerivetoisia ja muita VKE-matkoja.

Vuonna 2009 panostettiin kehityspoliittisen ohjelman aktiiviseen toimeenpanoon, jota tukemaan laadittiin useita uusia temaattisia linjauksia. Niiden lisäksi käynnistettiin laajemman Euroopan aloitteen puiteohjelma. Globaaleihin talous-, ruoka- ja ilmastokriiseihin vastaaminen vaikutti laajasti kehityspoliittikkaan. Suomi osallistui aktiivisesti kriisien vaikutuksista ja niihin vastaamisesta käytyyn keskusteluun ja osana kriiseihin vastaamista suuntasi kehitysyhteistyövaroja kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti mm. maatalouden kehittämiseen ja metsäsektorille.

Ilmastoneuvottelut olivat suuri ponnistus myös ulkoministeriölle, joka osallistui neuvotteluihin erityisesti kehityskysymysten, kehitykselle annettavan ilmastorahoituksen, naisten panoksen vahvistamisen sekä puhtaan kehityksen mekanismien osalta. Kööpenhaminan ilmastokokouksessa ei onnistuttu luomaan uutta sitovaa kansainvälistä sopimusta, mutta sitoumukseen kirjattiin kuitenkin merkittäviä tavoitteita. Ns. Kööpenhaminan sitoumukseen kirjattiin esim. lyhyen ja pitkän aikavälin rahoitustarpeet sekä rahoituksen ja ilmastotoimien raportointi, johon myös nousevat taloudet sitoutuvat.

Alexander Stubb
Ulkoasiainministeri

Paavo Väyrynen
Ulkomaankauppa- ja
kehitysministeri

Jan Vapaavuori
Pohjoismaiden
yhteistyöministeri

8.1 Vaikutusvaltainen Suomi kansainvälisessä yhteisössä

Vuonna 2009 tavoitteena oli tehostaa vaikuttamista EU:ssa ja sen jäsenenä ja vahvistaa EU:n ulkoista toimintakykyä; kahden- ja monenkeskisten suhteiden tiivistäminen; Lissabonin sopimuksen toimeenpano sisältäen osallistumisen ulkosuhdehallinnon käynnistämiseen; Pohjoismaisen ja Itämeren alueen yhteistyön kehittäminen.

Yhtenäinen ja toimintakykyinen Euroopan unioni

Suomi osallistui aktiivisesti Lissabonin sopimuksen voimaansaattamista koskeviin toimiin EU-tasolla toteuttaen myös kansalliset voimaansaattamistoimet. Lissabonin sopimus tuli voimaan 1. päivä joulukuuta 2009.

Lissabonin sopimuksen täytäntöönpanon valmistelussa edistettiin EU:n vahvemman globaalin roolin edellyttämien järjestelyjen toiminnallistamista. Suomi osallistui rakentavasti erityisesti Euroopan ulkosuhdehallinnon valmisteluun. EU:n laajentumispolitiikan yksi painopisteistä oli EU:n itäisen kumppanuuden toimeenpanon käynnistämisessä, jonka yhteydessä osallistuttiin kumppanuuden neljän ajankohtaisen foorumin työskentelyyn. Eri ministeriöiden välinen Itäisen kumppanuuden koordinaatioryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa tai tarvittaessa useammin.

Transatlanttisten suhteiden kehittäminen

Suomi tuki transatlanttisen vuoropuhelun ja yhteistyön edelleen laajentamista ja tehostamista, mm. konkreettisilla yhteistyöhankkeilla ja parantamalla yhteistyön institutionaalisten rakenteiden toimivuutta. Suomi esitteli transatlanttista kestävän kehityksen kumppanuutta koskevan aloitteen, jonka tavoitteena on tiivistää EU:n ja Yhdysvaltojen välistä kehityspoliittista dialogia sekä edistää kestävää kehitystä. Erinomaisen vastaanoton niin EU:n piirissä kuin Yhdysvalloissa saanut aloite kattaa sekä politiikkatason dialogin että kenttätason yhteistyön. Suomen esittelemästä aloitteesta muodostui nopeasti EU:n aloite, joka huomioitiin kesäkuun Eurooppa-neuvoston päätelmissä ja sisällytettiin marraskuussa pidetyn EU–USA -huippukokouksen julkilausumaan ja sen erilliseen kehitystä koskevaan liitteeseen.

Suhteet Venäjään

Tavoitteena oli tehostaa Venäjä-yhteistyötä sekä EU–Venäjä -yhteistyön puitteissa että kahdenvälisesti. Sekä kahden- että monenvälisissä keskusteluissa pidettiin esillä mm. viisumihelpotussopimusten soveltamista ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön tiivistämistä. Neuvottelut uudesta perussopimuksesta etenivät seitsemänteen kierrokseen. Tukholman EU–Venäjä -huippukokouksessa allekirjoitettiin mm. EU:n ja Venäjän raja-alueyhteistyön rahoitusta koskevat sopimukset (ENPI CBC). Kokouksessa lanseerattiin myös ajatus EU:n ja Venäjän välisestä modernisaatiokumppanuudesta.

Hallituksen Venäjä-toimintaohjelma hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä huhtikuussa 2009. Toimintaohjelmassa luotiin hallitusohjelman pohjalta sisällölliset suuntaviivat hallituksen Venäjä-suhteiden hoidolle eri sektoreilla ja konkretisoi- tiin hallitusohjelman tavoitteita. Toimintaohjelman toimeenpanoa tukemaan perus- tettiin pääministerin johtama Venäjä-foorumi, joka kokoontui ensimmäisen kerran marraskuussa 2009 teemana talous ja osaaminen. Suomen ja Venäjän kahdenvälinen yhteistyö jatkui tiiviinä.

Itämeren alueen aseman ja painoarvon vahvistaminen

Suomi osallistui aktiivisesti Euroopan unionin Itämeri-strategian valmisteluun ja sen tultua hyväksytyksi Eurooppa-neuvostossa aloitti strategian toimeenpanon.

Pohjoismaista yhteistyötä tiivistettiin myös ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, puo- lustussektorilla ja kriisinhallinnassa. Syyskaudella käynnistettiin Suomen vuoden 2011 Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuusohjelman valmistelut yhdessä mui- den hallinnonalojen kanssa.

Norjan entisen ulkoministerin Stoltenbergin selvitys koskien pohjoismaista ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä esitteli sekä olemassa olevia että uusia mahdolli- suuksia yhteistyön kehittämiseksi. Suomen valmisteluvastuulla olivat vuonna 2009 satelliittijärjestelmät, tietoturvaloukkaukset ja pohjoismainen puolustusalan yhteistyö.

Pohjoisen ulottuvuuden ja lähialueyhteistyön edistäminen

Pohjoisen ulottuvuuden politiikalla Suomi pyrkii edistämään kansalaisten jokapäi- väisen elämän kannalta tärkeitä rajat ylittäviä kysymyksiä, kuten ympäristön tilaa, terveydenhuoltoa ja liikenne- ja kuljetusyhteyksien parantamista sekä lisäämään taloudellista hyvinvointia pohjoisen ulottuvuuden alueella. Ympäristökumppanu-udessa Pietarin viimeinen suuri jätevesihanke eli Nevan kokoomaviemärin rakenta- minen on parhaillaan käynnissä ja sen on määrä valmistua v. 2012. Hankkeen val- mistumisen jälkeen 94 % Pietarin jätevesistä käsitellään HELCOM:n suositusten mukaisesti. Jäljellä olevat päästöt on tarkoitus saada jätevedenkäsittelyn piiriin vuo- teen 2015 mennessä. Myös ydinturvapuoella on tehty merkittäviä panostuksia. Vuo- den 2009 aikana perustettiin pohjoisen ulottuvuuden logistiikkakumppanuus ja kult- tuurikumppanuus. Lisäksi sovittiin lukuisista uusista aloitteista.

TAULUKKO 33. Lähialueyhteistyömäärärahat vuosina 2007—2009, milj. euroa

	2007	2008	2009
Momentti 24.20.66 Lähialueyhteistyö (24.50.66)	23,5	20,5	19,5
Muut pääluokat	3,8	1,7	1,7
YHTEENSÄ	27,3	22,2	21,2

Lähialueyhteistyön uudistamistyötä jatkettiin lisäämällä taloudellista yhteistyötä edistävää hanketoimintaa, johon kohdistettiin noin kolmasosa vuodelle 2009 osoitetuista määrärahoista. Lähialuevaroilla tuettiin myös taloudellista yhteistyötä edistäviä hankkeita, joilla täydennetään vuoden 2010 alussa käynnistyneitä ENPI CBC -ohjelmia. Ohjelmien rahoitussopimukset allekirjoitettiin marraskuussa 2009.

8.2 Turvallisuutta luova kansainvälinen yhteisö

Vuonna 2009 tavoitteena oli turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon toimeenpano; laaja-alaisen turvallisuuden lisääminen; kriisinhallintaosallistumisen kehittäminen ja lisääminen.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle helmikuussa 2009 ja sitä koskeva palautekeskustelu käytiin eduskunnassa kesäkuussa 2009 ulkoasiainvaliokunnan antaman mietinnön pohjalta. Äänestyksissä selonteon linjaukset saivat eduskunnan laajan tuen. Selontekoon liittyvät selvitystyöt ovat käynnissä ja ensimmäisten odotetaan valmistuvan kevätkaudella 2010.

Laaja-alaisen turvallisuuden lisääminen

Vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa korostetaan laaja-alaista turvallisuutta: keskinäisriippuvaisessa maailmassa useat turvallisuushaasteet ja -uhat ovat valtioiden rajat ylittäviä ja vaikutuksiltaan laajoja; niiden hallinta vaatii perinteisen turvallisuuspolitiikan keinojen ja sotilaallisen puolustuksen lisäksi muita toimenpiteitä.

Suomi antoi aktiivisen panoksen EU:n ensimmäisen rauhanvälitystoiminnan konseptin laatimiseen. Suomi tuki taloudellisesti YK:n rauhanrakentamisen tukitoimistoa ja rauhanrakennusrahastoa (PBF) ja toimi aktiivisesti YK:n rauhanrakentamiskomission (PBC) työn vakiinnuttamiseksi New Yorkissa. Rauhanrakennusrahaston neuvoa-antavan ryhmän puheenjohtajuuden kautta Suomi on myös vaikuttanut rahaston toiminnan kehittämiseen sekä pitänyt esillä kokonaisvaltaista näkökulmaa konfliktien estossa, hallinnassa ja jälkihoidossa.

Suomi osallistui aktiivisesti ja aloitteellisesti EU:n ja YK:n piirissä käytyyn keskusteluun terrorisminvastaisia pakotteita koskevan järjestelmän uudistamisesta. Suomi painotti erityisesti ihmisoikeuksien ja terrorismin vastaisen toiminnan välisiä kosketuspintoja. Yhtenä Suomen YK-politiikan painopisteenä säilyi kaikkein vakavimpien kansainvälisten rikosten rankaisemattomuuden vähentäminen.

Suomi ja Yhdysvallat aloittivat yhteistyön, jonka tarkoituksena on lisätä esim. Keski-Aasian maiden valmiuksia estää ydinmateriaalin ja radioaktiivisen materiaalin salakuljetusta. Norjan kanssa solmittiin sopimus yhteistyöstä Itämerellä sijaitsevien venäläismajakoiden radioaktiivisten virtalähteiden korvaamiseksi aurinkopaneeleilla.

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen teki aloitteen kestävästä kehitystä koskevan vuoropuhelun aloittamiseksi Afrikan unionin kanssa. Suomi käynnisti Afrikan unionin rauhanvälitystoiminnan kehittämistä tukevan hankkeen ja järjesti aiheesta maaliskuussa 2009 Afrikan unionin päämajakaupungissa Addis Abebassa korkean tason seminaarin, jonka suomalaiset pääpuhujat olivat presidentti Martti Ahtisaari ja ulkoministeri Alexander Stubb.

EU:n kansainvälisen aseman ja ulkoisen toiminnan vahvistaminen

Suomi osallistui EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseen ja toteutukseen, ml. turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Suomi osallistui molempiin EU:n sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja yhdeksään yhdestatoista siviilikriisinhallintaoperaatioista. Suomi edisti yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa EU–Nato -yhteistyön tiivistämistä. Suomi tuki myös Euroopan puolustusviraston työtä EU:n sotilaallisten voimavarojen kehittämisessä.

Suomi toimi jäsenenä Etyjin troikassa v. 2009.

Kriisinhallinta

Suomen kriisinhallintatoiminnan painopisteitä vuonna 2009 olivat Afganistan ja Kosovo. Kattava Afganistan-toimintaohjelma valmistui, ja se linjaa kehitysyhteistyötä sekä siviili- ja sotilaallista kriisinhallintaa. Sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistui vuoden 2009 lopulla n. 470 sotilasta ja siviilikriisinhallintatehtäviin 154 asiantuntijaa.

Suomen kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia valmistui marraskuussa 2009 ja sen toimeenpano aloitetaan vuonna 2010. Päämääränä on eri toimintojen johdonmukaisuus sekä vaikuttavuuden lisääminen koordinoimalla paremmin sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa sekä kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua kestävien tulosten aikaansaamiseksi.

TAULUKKO 34. Kriisinhallintajoukot vuosina 2007—2009

	2007	2008	2009
Sotilaallinen kriisinhallinta:			
24.10.20 Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot, milj. euroa (24.99.21)	55,7	58,5	58,9
Operaatioiden lukumäärä	11	11	9
Operaatioiden vahvuus, htv yhteensä	850	700	667
lisäksi EUBG-valmiusvuorossa sotilaita yhteensä	160	220	
Siviilikriisinhallinta:			
24.10.21 Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan, milj. euroa (24.99.22)	8,5	14,6	18,3
Operaatioiden lukumäärä	20	26	35
Operaatioiden vahvuus, htv yhteensä	59	81	135

Ilmastosopimusjärjestelmä

Kööpenhaminan ilmastokokouksessa ei onnistuttu luomaan uutta sitovaa kansainvälistä sopimusta. Ns. Kööpenhaminan sitoumukseen (Copenhagen Accord) kirjattiin kuitenkin yhteinen tavoite rajoittaa lämpötilan nousu kahteen asteeseen, merkittävä lyhyen ja pitkän aikavälin rahoitus sekä ilmastotoimien ja rahoituksen mitattavuuteen, todennettavuuteen ja raportointiin liittyvät sitoumukset. EU onnistui keskuudessaan sopimaan merkittävästä lisäpanostuksesta ilmastorahoitukseen, mutta ei onnistunut saavuttamaan johtavaa roolia neuvotteluissa. Suomen prioriteetteja, kuten gender-kysymyksiä ja kehityspoliittisten periaatteiden noudattamista onnistuttiin kuitenkin pitämään esillä. Suomi profiloitui tasa-arvokysymysten esillä pitäjänä ja sukupuolinäkökulma tunnustettiin mm. EU:n kehitysministerien ja ympäristöministerien päätelmissä. Suomelle tärkeisiin kysymyksiin vaikutettiin aktiivisesti. Näitä ovat mm. se, että tuleva ilmastorahoitus olisi lisäistä muuhun kehitysyhteistyöhön nähden, ja että ilmastorahoituksessa noudatetaan kehityspoliittisia periaatteita.

8.3 Oikeudenmukainen maailma

Vuonna 2009 tavoitteena oli lisätä EU:n ihmisoikeuspolitiikan johdonmukaisuutta; YK:n vuosituhattavoitteiden edistäminen; globaaleihin kriiseihin vaikuttaminen; kehityspoliittisen ohjelman toimeenpano ja tuloksellisuuden lisääminen.

EU:n ihmisoikeuspolitiikan johdonmukaisuuden lisääminen

EU:ssa painopisteenä oli unionin ihmisoikeuspolitiikan toimeenpanon tehostaminen. Suomi mm. korosti, että ihmisoikeuksien tulee olla ulko- ja turvallisuuspolitiikan ytimessä, eikä erillinen osa sitä. Tätä edistettiin mm. nostamalla ihmisoikeudet esiin eri maiden kanssa käytävissä keskusteluissa ja painottamalla ihmisoikeuksia EU:n kriisinhallinnassa. Ulkoministeriö osallistui aktiivisesti lähes koko vuoden käytyyn keskusteluun demokratian edistämisestä unionin ulkosuhteissa sekä demokraatiapäätelmien laadintaan.

YK-järjestelmän reformien ja kansainvälisten avunantajien yhteistyön edistäminen

Vuonna 2009 edistyttiin YK:n henkilöstöhallintoa, sihteeristöä ja tarkastustoimintaa koskevissa uudistuksissa. Suomi ajoi voimakkaasti uuden tasa-arvoyksikön perustamista, josta yleiskokouksen päätös syntyi syyskuussa.

Yleiskokouksen epäviralliset keskustelut turvallisuusneuvoston reformista käynnistyivät alkuvuodesta 2009 pitkän tauon jälkeen. Keskustelun eri vaiheisiin osallistuttiin aktiivisesti sekä pohjoismaisessa ryhmässä että kansallisesti.

YK-järjestelmän sisäistä koherenssihanketta (System-wide Coherence, SWC) tuettiin koordinaation ja toiminnan johdonmukaisuuden parantamiseksi YK:n eri sektorei-

den välillä. Niin ikään tuettiin kenttätoimintojen koordinoitua ja nk. Yksi YK -aloitetta (One UN Initiative), joka pyrkii eri järjestöjen työskentelyyn yhden ohjelman, johtajan, budjetin ja toimitilojen puitteissa. Pilottimaista saatujen alustavien tietojen perusteella YK:n toiminta ja yhteistyö paikallisviranomaisten kanssa näyttivätkin tehostuneen.

Suomi on aktiivisesti mukana korkean tason kehitysyhteistyöfoorumin (DCF) valmisteluissa ja luvannut järjestää yhden sen valmisteluseminariumeista. YK-järjestöjen lisäksi mm. kehitysrahoituslaitoksissa on edistetty eri avunantajien kehitysagendojen lähentymistä ja täydentävyyttä (konvergenssia). Maailmanpankin hallintouudistuksessa Suomi toimi aktiivisesti kehitysmaiden vaikutusvallan parantamiseksi korostaen kuitenkin samalla rahoitusvastuun ja vaikutusvallan yhteyttä.

Kehityspoliittisen ohjelman toimeenpano

Kaikessa Suomen maa- ja aluekohtaisessa kehitysyhteistyössä panostukset suunnattiin kehityspoliittisen ohjelman tavoitteiden mukaisesti.

Ohjelman toiminnallistaminen jatkui tehokkaasti ja sen päälinjauksia integroitiin entistä vahvemmin operatiiviseen toimintaan, myös maa- ja aluekohtaisessa kehitysyhteistyössä. Ohjelmaa täydentämään ja sen toimeenpanoa ohjaamaan laadittiin useita uusia alueellisia linjauksia, kuten kehityspoliittinen puiteohjelma Länsi-Balkania varten, Laajemman Euroopan aloite ja Afrikka Suomen kehityspoliitikassa -puiteohjelma, joka ohjaa valtioneuvoston kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistamista Afrikassa ja luo viitekehyksen Suomen ja Afrikan välisen kumppanuuden vahvistamiseksi. Linjauksista valmistuivat ympäristö- ja metsälinjaukset, vesialan strategia sekä kehitys ja turvallisuus -suuntaviivat. Kehitysyhteistyön operatiivisista työkaluista uudistettiin yleisen budjettituen ja sektorituen linjaus sekä käynnistettiin korkea-asteen oppilaitosten kapasiteetin vahvistamisen tukiohjelma (ns. korkeakoulu-IKI). Tämän lisäksi kehitettiin yksityissektorin instrumenttien roolia kehitysyhteistyön toimeenpanossa.

Yksityiskohtaisemmin toimintaa ja rahoituksen kohdentumista on kuvattu eduskunnalle annettavassa kehityspoliittikkaa ja -yhteistyötä koskevassa kertomuksessa.

Vaikuttaminen EU:n kehityspoliittikkaan

EU:n kehityspoliitikassa vaikutettiin aktiivisesti eri tasoilla ja yhteyksissä Suomen näkökantojen ja prioriteettien edistämiseksi. Erityisen aloitteellisia oltiin EU:n ja Yhdysvaltojen välisen kehityspoliittisen vuoropuhelun edistämisessä. Vuonna 2009 valmistuneessa Suomen kehityspoliittisessa EU-vaikuttamislinjauksessa määritellään hallitusohjelman ja kehityspoliittisen ohjelman mukaisen tavoitteellisen ja priorisoidun EU-vaikuttamisen keinot ja painopisteet.

YK:n vuosittuuhattavotteiden saavuttaminen

Suomen kehityspoliittikan ja kehitysyhteistyön painopiste on perinteisesti ollut Afrikassa, jota köyhyys erityisesti koskettaa. Köyhyyden vähentäminen ohjasi ministe-

riön maasuunnittelua ja käytännön ohjelmien valintaa ja toteutusta erityisesti pitkäaikaisten kumppanimaiden osalta. Afrikkaan suunnattiin yli puolet kehitysmäärärahoista ja linjausten mukaisesti myös vähintään puolet lisärahoituksesta. Opetus- ja terveyssektoreita tuettiin myös kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyömäärärahoista.

Kestävän ympäristö- ja ilmastopoliitiikan edistäminen

Vuonna 2009 valmistui Kehityspoliittinen ympäristölinjaus, joka ohjaa Suomen kehitysyhteistyötä ympäristöalalla sekä kestävän kehityksen painotusten toteutusta. Ympäristöalan toimijoiden voimavaroja päätettiin vahvistaa erityisesti pitkäaikaisen yhteistyön maissa ja alueilla.

Kehityspoliittista ympäristölinjausta tukemaan vuonna 2009 julkistettiin useita linjauksia ja strategioita. Suomi kasvatti tukeaan myös ilmastomuutoksen hillitsemiselle ja siihen sopeutumiselle sekä kehitysmaiden toimintavalmiuksien kasvattamiselle. Ilmastorahoitusta annettiin arviolta 30 milj. euroa. Tuki kanavoitui eri rahastoille (mm. GEF ja erityisilmastorahastot), monenkeskisille järjestöille (esim. FAO:n ”Kestävä metsäkäyttö muuttuvassa ilmastossa”) ja kahdenväliseen yhteistyöhön (mm. Keski-Amerikan energia- ja ympäristökumppanuushanke, Nepalın metsävarojen arviointihanke). Myös mm. Ilmatieteen laitoksen kumppanuushankkeet meteorologiapalveluiden kehittämiseksi saivat kehitysyhteistyörahoitusta. Meteorologiaosaamisen lisäksi erityisesti metsäalalla hyödynnettiin suomalaista osaamista.

Kansainvälisen ruokakriisin lievittäminen

Monenkeskisessä yhteistyössä jatkettiin perusrahoitusta maaseutusektorin YK-järjestöille, FAO:lle (Elintarvike- ja maatalousjärjestö), IFAD:ille (Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto) ja WFP:lle (Maailman elintarvikeohjelma), jotka tekevät toisiaan täydentävää työtä maailman ruokaturvan parantamiseksi. Tukea Kansainväliselle maataloustutkimusjärjestelmälle (CGIAR) kasvatettiin erityisesti ruokaturvan parantamiseksi. Myös EU:n ruokarahaston toimeenpanokomitean toimintaan osallistuttiin aktiivisesti. Suomi osallistui maailman ruokaturvahuippukokoukseen (World Summit on Food Security) marraskuussa Roomassa.

Ulkoministeriö aloitti myös uuden maaseutukehityksen linjauksen laatimisen, jossa tullaan huomioimaan muuttunut tilanne ruokaturvan, maatalouden ja ilmastomuutoksen osalta.

Kehitysmaiden integroiminen osaksi kansainvälistä kauppajärjestelmää

Vuonna 2009 Suomen painopisteinä ovat olleet erityisesti yksityissektorin toimintaedellytysten vahvistaminen, kestävän taloudellisen kehityksen tukeminen, tietoyhteiskunnan ja innovaatiojärjestelmien kehittäminen sekä naisten aseman parantaminen kansainvälisessä kaupassa. Tukea liikekumppanuusohjelmalle jatkettiin samoin kuin korkotuki-instrumentin käyttöä. Samalla kauppa ja kehitys -teemaan liittyvää

monenkeskistä ja kahdenvälistä tukea on lisätty. Vuoden 2009 aikana vaikutettiin eri kauppajärjestelmiä koskeviin sääntelyuudistus- ja neuvotteluprosesseihin sekä EU:n aloittamat vapaakauppaneuvottelut ja talouskumppanuussopimusneuvottelut Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden kanssa. Kaupallis-taloudellista yhteistyötä vahvistettiin niin Aasian, Latinalaisen Amerikan kuin Afrikankin valtioiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti ulkoministeriö on vuoden 2009 aikana selvittänyt yksityissektorin instrumenttien roolia ja yksityissektorin mahdollisuuksia kehityskumppanina. Erityistarkastelussa ovat olleet erityisriskirahasto ja sekarahoitus, joista on tehty konsulttiselvitys.

Suomen kehitysyhteistyön tuloksellisuus

Kehitysavun tuloksellisuutta koskevassa kansainvälisessä ja kotimaisessa kehittämissä työssä osallistuttiin kansallisten prioriteettiteemojemme (paikallisten järjestelmien käyttö, avunantajien välinen työnjako, kehitysrahoituksen ennakoitavuus) toimeenpanon vahvistamiseen erityisesti maatasolla. Erityistä huomiota kiinnitettiin kehityspoliittiseen johdonmukaisuuteen ja täydentävyyteen eri apumuotojen ja -kanavien välillä.

Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n kehitysyhteistyön tuloksellisuutta koskevan toimintaohjelman valmisteluun ja EU:n kehityspoliittista johdonmukaisuutta koskevan lähestymistavan tehostamiseen. Johdonmukaisuus on yksi Suomen kehityspoliittikan toimeenpanoa ohjaavista periaatteista, ja Suomi jatkoi rahoitustaan OECD:n pääsihteerin alaisuudessa toimivalle suomalaiselle politiikkajohdonmukaisuudesta vastaavalle koordinaattorille. Monenkeskisen yhteistyön tuloksellisuutta edistettiin osallistumalla kansainvälistä järjestöarkkitehtuuria ja järjestöjen yhteistoimintaa arvioiviin ja kehittäviin ns. samanmielisten maiden yhteisiin prosesseihin.

Kehitysyhteistyön määrärahat

Vuonna 2009 julkisen kehitysyhteistyön määrärahat (Official Development Assistance, ODA) olivat yhteensä n. 916 milj. euroa, mikä on n. 0,53 % arvioidusta BKTL:sta. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat kasvoivat n. 63 milj. euroa ja nousivat 731 milj. euroon. Suomi on sitoutunut Eurooppa-neuvoston vuonna 2005 tekemään päätökseen saavuttaa 0,51 % minimimitavoite vanhoille jäsenmaille vuoteen 2010 mennessä ja 0,7 % vuoteen 2015 mennessä. Vuoden 2010 budjetin mukaan Suomi saavuttaa ensi vuonna 0,55 % tason. Vaikka talouden taantuma onkin helpottanut BKTL-prosenttiosuuden saavuttamista, on huomattavaa että Suomi on yksi harvoja EU-maita, joka korotti kehitysyhteistyömäärärahojaan myös euromääräisesti.

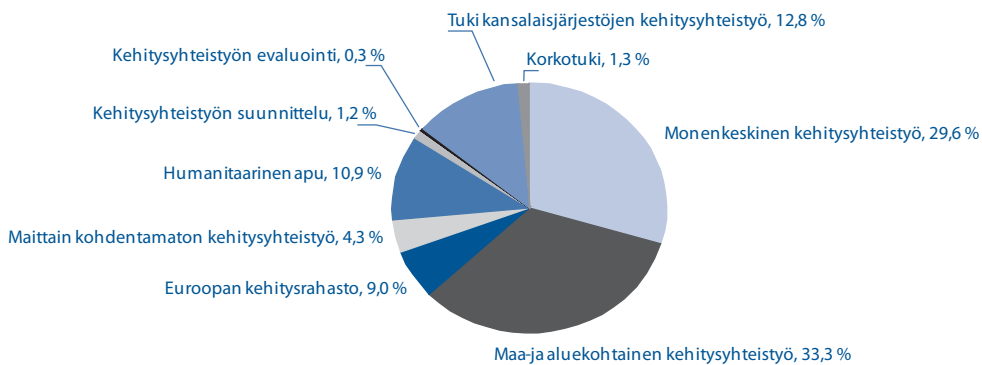
Varsinaisen kehitysyhteistyön maksatusaste vuonna 2009 oli 75 %. Kehitysyhteistyövarojen käyttöä ohjasi ensisijaisesti laadun varmistaminen ja vasta sen jälkeen korkeaan maksatusasteeseen pyrkiminen. Kehitysyhteistyömäärärahat ovat ns. siirtomäärärahoja ja käytössä kolmen vuoden ajan myöntämisen jälkeen. Vuoden 2007 määrärahan kolmen vuoden käyttöperiodi päättyi vuoden 2009 lopussa, jolloin lopullinen

määrärahan käyttöaste oli 99,9 %. Maksatusasteen haasteena ovat toimintaympäristöjen nopeat poliittiset ja yhteiskunnalliset muutokset sekä epävakaus. Myös kehitysmaiden instituutioiden kapasiteetin heikkous näkyy maksatusasteessa. Vuonna 2009 maksatusasteeseen vaikutti myös alueellisen yhteistyön käynnistämiseen liittyvät kysymykset. Valtuuksien käyttöaste vuonna 2009 nousi 93 prosenttiin.

TAULUKKO 35. Kehitysyhteistyömäärärahat käyttösuunnitelmakohdittain 2008—2010, milj. euroa

	Talousarvio 2008	Talousarvio 2009	Talousarvio 2010
1. Varsinainen kehitysyhteistyö (24.30.66)			
Monenkeskinen kehitysyhteistyö	180,3	200,0	205,4
Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	240,8	260,0	261,8
Euroopan kehitysrahasto	54,0	54,0	49,6
Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	28,4	41,4	43,0
Humanitaarinen apu	63,2	67,0	69,7
Suunnittelu, tuki ja tiedotus	8,3	8,9	4,7
Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	1,0	2,0	2,0
Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle	81,0	83,7	83,7
Korkotuki	11,0	14,0	15,0
VARSINAINEN KEHITYSYHTEISTYÖ YHTEENSÄ	667,9	731,0	734,9
Muu kansainvälinen kehitysyhteistyö luvussa 24.30			
Finnfundin osakepääoman korottaminen (24.30.88)	15,0	15,0	15,0
2. Muu kehitysyhteistyö			
Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muilla momenteilla (pl. 24.30.88)	50,8	55,6	71,6
Sisäasiainministeriön hallinnonala	0,2	0,2	39,0
Puolustusministeriön hallinnonala		3,3	2,6
Valtiovarainministeriön hallinnonala	92,5	92,6	98,3
Opetusministeriön hallinnonala	1,3	3,4	0,4
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	1,2	1,2	1,1
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	0,2	0,2	
Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	1,0		
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	1,2	3,9	1,3
Työministeriön hallinnonala	12,0		
Ympäristöministeriön hallinnonala	2,1	0,3	0,3
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala		9,0	1,3
MUU KEHITYSYHTEISTYÖ YHTEENSÄ	162,5	184,7	230,7
KEHITYSYHTEISTYÖ YHTEENSÄ (1.+2.)	830,4	915,6	965,6
Prosenttiosuus bruttokansantulosta (3/2009 VM:n BKTL-ennuste)	0,44 %	0,53 %	0,55 %

KUVIO 8. Varsinaisen kehitysyhteistyön maksatusten osuudet käyttösunnitelmakohdittain vuonna 2009 (yhteensä 671,3 MEUR)

TAULUKKO 36. Maa- ja aluekohtaiset (24.30.66.2) maksatukset, suurimmat yhteistyömaat

2007		2008		2009	
TANSANIA	20,36	TANSANIA	24,67	TANSANIA	31,58
MOSAMBIK	19,88	MOSAMBIK	23,15	MOSAMBIK	26,59
VIETNAM	16,67	VIETNAM	15,58	SAMBIA	15,72
NICARAGUA	14,50	NICARAGUA	10,44	VIETNAM	14,94
SAMBIA	13,49	SAMBIA	9,84	ETIOPIA	11,49
AFGANISTAN	8,24	AFGANISTAN	9,43	NEPAL	10,16
NEPAL	6,69	NEPAL	8,62	AFGANISTAN	10,06
KENIA	6,16	SERBIA JA MONTENEGRO*)	8,55	NICARAGUA	8,91
SUDAN	5,30	ETELÄ-AFRIKKA	7,51	ETELÄ-AFRIKKA	7,93
ETELÄ-AFRIKKA	5,04	ETIOPIA	5,94	PALESTIINA	6,86
SERBIA JA MONTENEGRO ¹⁾	4,29	PALESTIINA	4,40	KENIA	5,79
ETIOPIA	3,97	KENIA	3,77	LAOS	4,32
INDONESIA	3,68	NAMIBIA	3,38	SUDAN	3,35
NAMIBIA	3,36	LAOS	1,60	KAMBODZA	3,29
PAKISTAN	3,18	KAMBODZA	1,29	NAMIBIA	2,01
Suomen pitkäaikaiset kehitysyhteistyömaat (vuoden 2009 tilanne)					

*) Serbia ja Montenegro on vaihdellut aikajakson aikana, vuoteen 2008 asti sisältää myös Kosovon alueen, vuodesta 2009 Kosovo määritelty erikseen

Humanitaarinen apu kohdennettiin tarvearviointien pohjalta ja mahdollisimman oikea-aikaisesti YK-järjestelmän, Punaisen Ristin liikkeen ja suomalaisten kansalaisjärjestöjen kautta konfliktien ja luonnononnettomuuksien uhreille Afrikassa, Aasiassa, Lähi-idässä ja Latinalaisessa Amerikassa. Ruokakriisi ja kansainvälisen talouden taantuma nostivat avun tarvitsijoiden määrää.

Noin 200 suomalaista kansalaisjärjestöä toimi vuoden 2009 aikana kehitysyhteistyötuen piirissä, ja tuettuja hankkeita oli 88 eri maassa. Euroissa mitattuna noin puolet tuesta kohdistui Afrikkaan ja noin neljännes Aasiaan. Vuonna 2009 suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön yleisempiä toimialoja olivat opetus, terveys, maatalous, kansalaisyhteiskunta ja julkinen hallinto. Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyö täydensi monipuolisesti ja laaja-alaisesti Suomen kehityspolitiikan kokonaisuutta.

8.4 Menestyvä Suomi

Vuonna 2009 tavoitteena oli WTO:n kauppaneuvottelujen päättäminen Suomen intressien mukaisesti; vahvistaa EU:n ja Venäjän taloussuhteita; viennin ja kansainvälistymisen edistäminen.

WTO:n Dohan-kauppaneuvottelujen päättäminen

Vuoden 2009 keskeisin kauppapoliittinen tavoite oli luoda edellytyksiä WTO:n Dohan kauppaneuvottelukierroksen päättämiseksi vuonna 2009. Globaalin talouskriisin ja tiettyjen WTO-jäsenmaiden sisäpoliittisen tilanteen johdosta tavoite jäi kuitenkin saavuttamatta. WTO-jäsenistön asettamana tavoitteena on nyt kierroksen päättäminen vuoden 2010 kuluessa. Sekä Suomi että EU pyrkivät edelleen kaikki keskeiset neuvottelualueet (maatalous, teollisuustuotteet, palvelut, säännöt, kaupan helpottaminen ja kehityskysymykset) huomioon ottavaan kunnianhimoiseen lopputulokseen, joka turvaa keskeiset kaupallistaloudelliset etumme ja helpottaa kehitysmaiden integroitumista maailmantalouteen.

Suomi pyrki johdonmukaisesti tuomaan sekä EU:ssa että EU:n kautta WTO:ssa esiin ilmasto-/ympäristöpolitiikan ja kauppapolitiikan yhtymäkohtia, ja samalla luomaan edellytyksiä ympäristötuotteiden kaupan laajalle vapauttamiselle. Suomi toimitti EU-komissiolle ehdotuksensa puhtaista energiateknologioista WTO-neuvotteluja varten. Työ tuotteiden määrittämiseksi jatkuu vuonna 2010.

Venäjän WTO-jäsenyyden edistäminen

Edellytykset Venäjän WTO-jäsenyyttä koskeville neuvotteluille paranivat uudestaan loppuvuonna 2009. Suomen kannan mukaisesti, jo ennen Venäjän WTO-jäsenyyden toteutumista, komissio kartoitti keinoja Venäjän sitomiseksi mahdollisimman hyvin yhteisiin kauppaa ja investointeja koskeviin sääntöihin.

Yritysten ulkoiseen toimintaympäristöön vaikuttaminen

Vapaakauppaneuvotteluja jatkettiin tuloksellisesti Ukrainan ja tiettyjen Andien yhteisön maiden kanssa, minkä lisäksi neuvottelut käynnistettiin Kanadan kanssa. Toisaalta neuvottelut Intian kanssa eivät edistyneet toivotulla tavalla, ja samasta syystä neuvottelutaktiikkaa vaihdettiin Kaakkois-Aasian Yhteisön (ASEAN) osalta.

Suomalaisyritysten vienti- ja tuontikaupan esteiden poistamiseen kiinnitettiin vuonna 2009 erityistä huomiota yritysten toimintaedellytyksiä jyrkästi heikentäneen kansainvälisen talouskriisin johdosta. Moniin kaupanesteitä koskeviin ongelmiin löytyi suomalaisittain suotuisa ratkaisu ja useat merkittävimmistä jäljellä olevista ongelmista onnistuttiin sisällyttämään osaksi EU:n kauppapoliittista asialistaa. Työssä hyödynnettiin vuoden 2008–2009 vaihteessa toteutetun laajan kaupanesteselvityksen tuloksia.

Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen

Ulkoministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyön tuloksena määriteltiin mm. Finpron ilmaiset julkispalvelut sekä lisättiin ulkoministeriön osallistumista kansallisen innovaatiostrategian mukaiseen ennakointityöhön. Tarkasteluvuonna järjestettiin myös huomattava määrä ministerivetoisia VKE-matkoja ja kartoitettiin cleantech- sekä koulutusviennin markkinoita kolmansissa asemamaissa.

Suomen maabrändin kehittämiseksi nimitetty Jorma Ollilan johtama korkean tason valtuuskunta työskenteli aktiivisesti ja kävi laajaa kansalaiskeskustelua maabrändistä. Valtuuskunnan raportti valmistuu 2010.

Julkisuusdiplomatia

Julkisuusdiplomatiaa vahvistettiin erityisesti 10 kohdemaassa: Brasiliassa, Egyptissä, Intiassa, Kiinassa, Ranskassa, Saksassa, Turkissa, Venäjällä, Ukrainassa ja Yhdysvalloissa. Niissä toimeenpantiin viestintää, kulttuuria ja muuta promootiota koordinoitusti hyödyntävät julkisuusdiplomatian maaohjelmat. Uudeksi kohdemaaksi valittiin Puola. Myös muut edustustot hyödynsivät julkisuusdiplomatian työkaluja omassa toiminnassaan aiempaa tehokkaammin Suomen poliittisten, taloudellisten ja muiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Julkisuusdiplomatian kansallista koordinaatiota kehitettiin Finland Promotion Boardissa osana maabrändityötä.

Kansallisen kulttuurivientiohjelman toteuttamista jatkettiin aktiivisesti ministeriöiden yhteistyöllä ja ulkoministeriön edustustoverkon avulla. Edustustojen ja kulttuuri- ja tiedeinstituuttien yhteistyön tiivistämistä jatkettiin laatimalla yhteistyöasiakirjat, joissa määritetään yhteiset kulttuuriviennin tavoitteet ja pelisäännöt.

8.5 Avoin ja palveleva ulkoministeriö

Vuonna 2009 tavoitteena oli konsulipalveluiden asiakaslähtöisyyden lisääminen; sidosryhmäyhteistyön kehittäminen; viestintäsuunnitelman toimeenpano.

Konsulipalvelut

Konsulipalveluiden laatua on kartoitettu pääosin ulkoministeriön verkkosivujen kautta kerätyn palautteen perusteella. Palautteen perusteella konsulipalveluhenkilöstön koulutusta on lisätty erityisesti asiakaspalvelun osalta.

EU-konsuli- ja kriisiyhteistyö tiivistyi ja siirtyi entistä enemmän EU:n sisäiseen intranettiin. Suomelle konsulipalvelujen sisällyttäminen Euroopan ulkosuhdehallintoon vallitsevista näkemyseroista huolimatta on keskeinen tavoite.

Suurimmat tehtäväryhmät ovat Maahanmuuttoviraston pyynnöstä tehdyt toimeksiannot, notaariasiat ja väestörekisteri-ilmoitukset, jotka yhteensä kaikista tehtävistä olivat v. 2007 71,4 %, v. 2008 70,4 % ja v. 2009 81,1 %.

TAULUKKO 37. Suomen edustustojen hoitamien kaikkien konsulitehtävien kehitys vuosina 2007—2009

	2007	2008	2009
Edustustojen konsulitehtävät, kpl	36 646	54 714	33 988

Maahantuloasiat

Ulkoasiainhallinnon edustustojen käsittelemien viisumihakemusten määrä väheni hieman vuodesta 2008 johtuen lähinnä talouskriisistä. Hakemuksista 92 % käsiteltiin Suomen Venäjän edustustoissa. Onttolan väliaikainen käsittelykeskus jatkoi toimintaansa vuoden 2009, mutta se on tarkoitus sulkea vuoden 2010 alussa.

Ministeriö jatkoi vuonna 2007 käynnistettyä viisumiprojektia. Erityisesti valmisteltiin sähköisiä asiointimahdollisuuksia asiakaspalvelun parantamiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Vuoden aikana tehtiin myös päätös viisumikäsittelyn tiettyjen vaiheiden hoitamisesta ostopalveluna vuoden 2010 aikana.

TAULUKKO 38. Passi-, viisumi ja oleskelulupahakemukset vuosina 2007—2009

	2007	2008	2009
Viisumihakemukset	718 483	806 156	795 936
Passihakemukset	15 979	15 883	14 995
Ratkaisut edustustoissa vireille tullessiin oleskelulupahakemuksiin	10 852	12 552	10 442

Kriisivalmius

Ulkoministeriön kriisivalmiuksien kehittämistä jatkettiin aktiivisesti vuoden 2009 aikana. Suurlähetystöjen valmiussuunnittelua yhtenäistettiin ja tehostettiin uudella ohjeistuksella.

Matkustusturvallisuuteen liittyvistä palveluista on tullut ulkoministeriön internet-sivujen luetuin osio. Ulkoministeriö tiivistä yhteistyötä kansallisella tasolla turvalliseen matkailuun laajasti liittyvien organisaatioiden kanssa. Kumppanuuksia muun muassa Suomen matkatoimistoalan liiton, vakuutusyhtiöiden, poliisin sekä Suomi-seuran kanssa syvennettiin ja uusia yhteistyökumppanuuksia pyrittiin luomaan.

Sidosryhmäyhteistyön ja viestinnän kehittäminen

Sidosryhmäyhteistyötä ja viestintää tehostettiin hallitusohjelman mukaisesti. EU-kysymyksiä koskevaa kansalaiskeskustelua aktivoitiin järjestämällä keskustelu- ja tiedotustilaisuuksia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tällaisia tilaisuuksia olivat esimerkiksi EU:n energia- ja ilmastopolitiikkaan, Itämeri-strategiaan sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvät tilaisuudet. Vuonna 2009 laaditulla kehitysviestinnän strategian toimintasuunnitelmalla pyritään vaikuttavuuden ja vuorovaikutuksen lisäämiseen.

Edustustoverkon kehittäminen

Suomen edustautumista maailmalla koskeva selvitys valmistui syksyllä 2009. Selvityksen pohjalta käynnistettiin jatkotyö edustustoverkon kehittämiseksi sekä ministeriöiden välisen yhteistyön tehostamiseksi ja lisäämiseksi edustustoihin liittyvissä asioissa.

Suomi vahvisti läsnäoloaan Keski-Aasiassa avaamalla suurlähetystön Kazakstaniin, Astanaan 1.9.2009 alkaen. Vuoden aikana myös Pristinan yhteystoimisto Kosovossa korotettiin suurlähetystöksi.

8.6 Ulkoasiainhallinnon voimavarojen käyttö

Muuttuva tehtäväkenttä ja supistuvat resurssit edellyttävät hallinnonalalta jatkuvaa tehtävien priorisointia ja toimintatapojen tehostamista. Ulkoministeriössä on vuosina 2007–2009 laadittu laskelmat henkilötyövuosien ja kustannusten kohdentumisesta hallinnonalan sisältö- ja tukitehtävien kesken.

Aikaisempaa jakaumaa, jossa yli 60 % henkilötyövuosista käytettiin tukitehtäviin, pyritään edelleen muuttamaan rakenteellisesti siten, että henkilötyövuosista yhä kasvava osuus kohdistuu hallinnonalan ydintehtäviin. Ydintehtävissä toimivan henkilöstön osuus onkin noussut: vuonna 2009 hallinnonalalla ydintehtävissä työskenteli 43,1 % henkilöstöstä. Ministeriössä ydintehtävissä työskenteli 48,5 % henkilöstöstä ja edustustoissa vastaava luku oli 40,1 %. Edustustojen osalta on otettava huomioon, että jo edustustoverkon rakenne aiheuttaa paineita tukitehtävien suurelle määrälle, vaikkakin niitä on tuottavuusohjelman velvoitteiden mukaisesti keskitetty ministeriöön ja alueellisiin hallintokeskuksiin mm. taloushallinnon osalta.

Asemamaasta palkattua henkilöstöä ei lueta valtionhallinnon tuottavuusohjelmaan sisältyvään henkilötyövuosikiintiöön, jonka tarkoituksena on rajata julkisen sektorin osuutta kotimaan työmarkkinoilla.

TAULUKKO 39. Ulkoasiainhallinnon toiminnan resurssit vuosina 2007—2009

	2007				2008				2009				muutos	
	htv	(%)	kustannukset	(%)	htv	(%)	kustannukset	(%)	htv	(%)	kustannukset	(%)	htv	%-yks
Ulkoasiainministeriö														
sisäلتهتävät	429,7	41,9	35 375 427	43,2	429,4	43,6	51 366 568	44,2	471,3	48,5	31 295 966	46,6	41,9	4,9
tukitehtävät (sis. johtamisen)	596,3	58,1	46 491 134	56,8	555,8	56,4	64 825 566	55,8	501,4	51,5	26 378 715	53,4	-54,4	-4,9
YHTEENSÄ	1 026,0	100,0	81 866 561	100,0	985,2	100,0	116 192 134	100,0	972,6	100,0	57 674 681	100,0	-12,6	0
Ulkomaan edustustot														
sisäلتهتävät	629,4	36,8	66 046 907	50,9	676,2	38,7	75 976 494	38,7	701,1	40,1	44 075 591	51,8	24,85	1,4
tukitehtävät (sis. johtamisen)	1 080,2	63,2	63 827 206	49,1	1 072,5	61,3	75 315 528	61,3	1 045,9	59,9	34 809 887	48,2	-26,62	-1,4
YHTEENSÄ	1 709,6	100,0	129 874 113	100,0	1 748,7	100,0	151 292 022	100,0	1 746,9	100,0	78 885 478	100,0	-1,77	0
Ulkoasiainhallinto yhteensä														
sisäلتهتävät	1 059,1	38,7	101 422 334	47,9	1 105,6	40,4	127 343 062	40,4	1 172,3	43,1	75 371 557	49,5	66,7	2,7
tukitehtävät (sis. johtamisen)	1 676,5	61,3	110 318 340	52,1	1 628,3	59,6	140 141 094	59,6	1 547,2	56,9	61 188 602	50,5	-81,1	-2,7
YHTEENSÄ	2 735,6	100,0	211 740 674	100,0	2 733,9	100,0	267 484 156	100,0	2 719,6	100,0	136 560 159	100,0	-14,3	0

Henkilöstökustannuksiin on sisällytetty henkilötietojärjestelmässä olevat 45 1001 ja 451002 UE-korvaukset (16 023 408 euroa)

HTV-määrät on laskettu toimintamenojen pohjalta

8.7 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Ulkoministeriö rekrytoi uusia virkamiehiä keskitetyn Kavaku-haun (Kansainvälisten asioiden valmennuskurssi) kautta myös vuonna 2009 ja aloitti loppuvuodesta uuden hakuprosessin. Rekrytoinneista huolimatta ministeriön käytössä olevat resurssit pienenivät tuottavuusohjelman vuoksi ja henkilöstön määrä laski vuoden 2008 lopun luvusta (1 607) 1 580:een.

TAULUKKO 40. Ulkoasiainhallinnon henkilöstö vuosina 2007—2009

	2007	2008	2009
Yleisuran virat	1 488	1 440	1 406
Työsopimussuhteiset	80	74	73
Erityisasiantuntijat ja muut	97	93	100
Asemamaasta palkatut	1 085	1 120	1 179
YHTEENSÄ	2 750	2 727	2 758

Ulkoasiainhallinnon keski-ikä on ollut nousussa ja oli vuonna 2009 47,5 vuotta, edellisvuotta 0,5 vuotta korkeampi. Henkilöstön ikärakennetta voidaan pitää hieman vinoutuneena. Selittäviä tekijöitä ikärakenteeseen ovat mm. eläkeiän nousu ja tuottavuusohjelman velvoitteet, jotka rajoittavat uusrekrytointia.

Työhyvinvointi

Työtyytyväisyysbarometriin vastasi ulkoasianhallinnon henkilöstöstä 43 %. Vastausprosentti putosi hieman vuoden 2008 47,4 prosentista. Ulkoasiainhallinnon työtyytyväisyysindeksit osoittavat hienoista parannusta työnantajakuvan, kehittymisen tuen, työolojen sekä työilmapiirin ja yhteistyön suhteen. Työtyytyväisyydelle asetettua tavoitetta 3,4 ei saavutettu vaan indeksi jäi vuoden 2008 tasolle 3,2.

Ministeriö kehitti henkilöstötilinpäätöstään ja panosti entistä enemmän työhyvinvointiin mm. työtyytyväisyysbarometrin tuloksia hyödyntämällä.

TAULUKKO 41. Työhyvinvointia kuvaavia tunnuslukuja 2007—2009

	2007	2008	2009
Työtyytyväisyysindeksi	3,2	3,2	3,2
Tulovaihtuvuus, %	6,4	5,8	5,5
Lähtövaihtuvuus, %	15,6	6,6	6,1
Työkyyttömyyseläkkeelle siirtyminen, % henkilöstöstä	0,2	0,1	0,4
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,1	6,9	6,8
Työterveyshuolto, euroa/htv	551	603	492
Työkunnan ja työtyytyväisyyden edistäminen, euroa/htv	292	334	502

Tietolähde: Tahti

8.8 Ulkoasiainhallinnon tuottavuusohjelma

Valtioneuvoston kehyspäättöksen 13.3.2008 mukaisesti ulkoasiainhallinnon tulee vähentää yhteensä 191 henkilötyövuotta vuoden 2015 loppuun mennessä. Näistä vähennyksistä 164 henkilötyövuotta tulee toteuttaa vuoden 2011 loppuun mennessä. Ulkoasiainministeriön tuottavuusohjelmavelvoite on vuodesta 2009 lähtien päätetty kohdentaa pääosin hallinto-, palvelu- ja tukitoimintoihin. Ministeriö jatkoi näiden toimintojen keskittämistä ja uudelleenorganisointia vuonna 2009.

TAULUKKO 42. Ulkoasiainhallinnon tuottavuusohjelma 2007—2009

	2007	2008	2009
Htv-kehitys	1 662	1 611	1 579

9 Oikeusministeriö

Oikeusministerin katsaus toimintaympäristön muutoksiin ja toimialan toimintaan

Vaikeat taloudelliset ajat heijastuivat tuomioistuinten työmääriin. Käräjäoikeuksissa velkomus- ja konkurssiasioita oli aiempaa huomattavasti enemmän, ja näiden asioiden määrän arvioidaan pysyvän korkealla tasolla lähivuodet. Hallinto-oikeuksissa puolestaan vero- ja ulkomaalaisasioiden määrä on noussut, mikä sekin on osin heijastusta kansallisesta ja kansainvälisestä taloudellisesta laskusuhdanteesta. Taantuman vaikutus heijastuu ulosottoon viiveellä, mutta velkaantumisen syventyminen on jo nähtävissä.

Demokratian ja valtiollisen järjestelmän kehittämisen kannalta merkittävät perustuslakia, eduskuntavaalien vaalijärjestelmää sekä vaali- ja puoluerahoitusta koskevat uudistukset saatiin valmisteltua niin, että vaalijärjestelmää samoin kuin vaali- ja puoluerahoitusta koskevat esitykset annettiin eduskunnalle maaliskuussa 2010 ja myös perustuslakia koskeva esitys voidaan antaa vielä tälle eduskunnalle. Demokratian tulevaisuuden kannalta äänestysaktiivisuuden aleneminen ja kansalaisten yleinen yhteiskunnallinen passivoituminen ovat edelleen huolenaiheena.

Säädösten määrä on hallituskauden loppua kohden kasvanut huomattavasti. Vuonna 2009 oikeusministeriön laintarkastusyksikössä tarkastetuissa säädösehdotuksissa oli yhteensä yli 10 000 pykälää, kun tavanomainen vuotuinen määrä on noin puolet tästä. Säädösten liiallinen määrä on sekä hallituksen että eduskunnan voimavarojen kannalta vaikeasti hallittavissa. Oikeusministeriön omassa säädösvalmistelussa on jouduttu viime syksyn ja kuluvin kevään aikana tekemään vahvoja priorisointeja sen suhteen, mitä esityksiä eduskunnalle vielä tällä hallituskaudella kyetään ja on taroituksenmukaista antaa.

Vuonna 2009 saatiin valmiiksi merkittäviä oikeuslaitoksen rakenneuudistuksia, jotka kaikki tulivat voimaan vuoden 2010 alusta lukien. Näitä olivat käräjäoikeusverkoston uudistus, kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirto käräjäoikeuksista Maanmittauslaitokseen ja Valtakunnanvoudinviraston perustaminen. Lautamiesten käytön vähentämistä koskevat lainmuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alusta, millä saatiin lautamiesmenoissa aikaan noin kolmen miljoonan euron säästöt. Säästöjä on vuonna 2009 kohdennettu ja tullaan edelleen vuonna 2010 kohdentamaan ruuhkautuneiden käräjäoikeuksien vahvistamiseen.

Tuomioistuinmenettelyn kehittämisen kannalta tärkeä uudistus on niin sanottua jatkokäsittelylupaa hovioikeuteen koskeva hallituksen esitys, joka on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä.

Yleisen edunvalvonnan tehtävät siirtyivät vuoden 2009 alusta lukien kunnilta oikeusaputoimistoille. Vuosi 2009 oli vielä siirrosta johtuvien välttämättömien perusasioiden tekemistä, mutta jo vuonna 2010 päästään toteuttamaan ensimmäisiä kehittämistoimenpiteitä.

Poliisin tietoon tullut rikollisuus vähentyi jonkin verran vuoteen 2008 verrattuna. Rikollisuutta koskevat uhkakuvat liittyvät edelleen syrjäytymisriskeihin, ja talouden taantuma lisää näiden uhkakuvien painoarvoa. Kriminaalipolitiikassa erityisenä tavoitteena on ollut naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen kansallisen väkivallan vähentämisohjelman pohjalta.

Vankiluvun lievä lasku jatkui edelleen vuonna 2009. Sakkovankien määrän vähentyminen on helpottanut tilanahtautta vankiloissa, samoin kuin valvotussa koepaudessa olevien vankien määrän kasvu. Yhdyskuntaseuraamukset vähenivät vuoteen 2008 verrattuna johtuen muuntokelpoisten, lyhyiden vankeusrangaistusten vähenemisestä. Vankeinhoidon lähivuosien kehittämistoimenpiteet linjattiin hallituksen iltakoulussa tammikuussa 2009. Rikosseuraamusviraston, Vankeinhoitolaitoksen ja Kriminaalihuoltolaitoksen tilalle perustettiin vuoden 2010 alusta Rikosseuraamuslaitos.

Syyttäjälaitos pystyi edelleen selvästi vähentämään pitkään syyteharkinnassa olleiden asioiden määrää. Myös keskimääräinen syyteharkinta-aika lyheni.

Taloudellisen liikkumavaran vähäisyyden vuoksi oikeusvaltion kehittäminen on monelta osin voinut edetä paljon tavoitteita hitaammin. Toteutetut tuottavuustoimetkaan eivät juuri ole tilannetta parantaneet.

Tuija Brax
Oikeusministeri

Ministerin katsaus Ahvenanmaata koskeviin asioihin

Ahvenanmaata koskevista asioista yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on, että Ahvenanmaan itsehallintolaki valtiollisena järjestelmänä toteutuu moitteettomasti ja hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti.

Maakuntalakien lainsäädäntövalvonnassa, jonka tarkoitus on turvata maakuntalakien itsehallintolain- ja perustuslainmukaisuutta, tarkastettiin 23 maakuntalakia. Kuudesta maakuntalaista pyydettiin lausuntoa korkeimmalta oikeudelta, joka kahden maakuntalakiin sisältyvien yksittäisten säännösten osalta katsoi Ahvenanmaan maakuntapäivien ylittäneen toimivaltansa. Näissä tapauksissa tasavallan presidentti päätti määrätä säännökset raukeamaan.

Annettiin sopimusasetukset elatustukea koskevien hallintotehtävien hoitamisesta, poliisihallinnosta, rajavartiolaitoksen tehtävistä, eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta sekä kuluttajaneuvontaa koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa.

Pyydettiin Ahvenanmaan maakuntapäiviä antamaan suostumuksensa 18 kansainväliseen sopimukseen, jotka Ahvenanmaan maakunnan toimivallan kannalta koskivat verotusta (14), koulutusta (1), palveluja (1), ympäristönsuojelua (1) sekä terveyden- ja sairaanhoitoa (1). Loppusyksystä 2009 Ahvenanmaan maakuntapäivät ilmoitti hyväksyneensä Lissabonin sopimuksen voimaansaattamislain.

Annettiin hallituksen esitys sopimusrikkomusasioita koskevan itsehallintolain 59 c §:n muuttamisesta. Laki tuli voimaan 1.12.2009. Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen Ahvenanmaan osallistumisesta EU-asioiden käsittelyyn sekä maakunnan mahdollisuuksista vaikuttaa niihin. Asiantuntijalausuntoja ja neuvoja antamalla ministeriöille pyrittiin huolehtimaan siitä, että itsehallintolakia ja siitä muodostunutta tulkintakäytäntöä sekä yhtenäisiä menettelytapoja noudatettiin valtioneuvostossa maakunnan toimivaltaan kuuluvissa tai maakunnalle muutoin erityisen tärkeissä säädösvalmisteluasioissa ja EU-asioissa. Annettiin Ahvenanmaan itsehallintoa koskevaa koulutusta ministeriöissä ja säädösvalmistelun peruskurssilla.

Valmisteltiin ministeriöiden valmistelijoille suunnattuja ohjeita Ahvenanmaan asemasta lainvalmistelussa ja EU-asioissa. Ohjeet käsiteltiin valtioneuvoston EU-asioiden yhteensovittamisjärjestelmän EU-oikeudellisessa jaostossa ja EU-komiteassa.

Tämän lisäksi annettiin hallituksen esitys Ahvenanmaan itsehallintolain 30 ja 39 §:n muuttamisesta, joka liittyi valtion aluehallinnon ja kuluttajaneuvonnan uudelleen järjestämiseen. Laki tuli voimaan 1.1.2010.

Astrid Thors
Ministeri

9.1 Perusoikeudet, demokratia ja valtiolliset rakenteet

Tavoitteena oli edistää perus- ja ihmisoikeuksien sekä hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista, kehittää hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta ja edistää kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä.

Perustuslain tarkistamistarpeita pohtinut komitea luovutti mietintönsä 10.2.2010. Tavoitteena on antaa asiasta HE keväällä 2010. Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamista valmistellut toimikunta luovutti mietintönsä 15.12.2009 ja tavoitteena on antaa asiasta HE syksyllä 2010. Valmisteltiin demokratiapoliittinen asiakirja, jonka pohjalta valtioneuvosto teki 4.2.2010 periaatepäätöksen demokratian edistämisestä Suomessa.

Tavoitteena oli parantaa eduskuntavaalijärjestelmän suhteellisuutta.

Valmisteltiin eduskuntavaalien vaalialueitoimikunnan työn pohjalta hallituksen esitystä vaalilain ja perustuslain muuttamiseksi. HE asiasta annettiin maaliskuussa 2010.

Tavoitteena oli lisätä vaali- ja puoluerahoituksen läpinäkyvyyttä.

Uusi laki ehdokkaan vaalirahoituksesta (273/2009) tuli voimaan 1.5.2009. Toimikunta luovutti loppumietintönsä puoluerahoituksen avoimuudesta 6.11.2009. HE laeiksi puoluelain, ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain ja rahankeräyslain muuttamisesta annettiin maaliskuussa 2010.

Säädösvalmistelun kehittämisen tavoitteena oli, että lainsäädäntö on selkeää ja ymmärrettävää. Tämä parantaa kansalaisten ja yritysten oikeusturvaa sekä vähentää hallinnon ja oikeuslaitoksen työtä täytäntöönpanossa ja lainkäytössä. Pyrkimyksenä oli vahvistaa säädösvalmistelijoiden osaamista ja tukipalveluja sekä sitouttaa keskeiset toimijat yhteistyöhön säädösvalmistelun eri vaiheissa.

Säädösehdotusten vaikutusten arvioinnin tukemiseksi on jatkettu koulutustilaisuuksien järjestämistä ministeriöiden yhteistyönä. Valmistelun avoimuuden ja sidosryhmien kuulemisen edistämiseksi on valmisteltu ohjeet kuulemismenettelystä säädösvalmistelussa. Tavoitteena on ohjeiden hyväksyminen valtioneuvoston periaatepäätöksenä keväällä 2010. OECD:n paremman sääntelyn maatutkimuksen raportissa vuonna 2010 annettavien suositusten viestintä on aloitettu järjestämällä aiheesta seminaari valtioneuvostolle ja sidosryhmille joulukuussa 2009.

Paremman sääntelyn ministerityöryhmä ja neuvottelukunta sekä valtioneuvoston säädösvalmistelun kehittämistyöryhmä ovat seuranneet hallituksen strategia-asiakirjaan sisältyvien, hallituskauden merkittävien lainsäädäntöhankkeiden etenemistä ja valmistelun laatua. Lisäksi on seurattu vaikutusten arviointien laatua kaikissa hallituksen esityksissä. Valtioneuvoston säädösvalmistelun kehittämistyöryhmä ja sen vaikutusarvioinnin asiantuntijajaosto ovat edistäneet ministeriöiden välistä yhteistyötä hyvien säädösvalmistelukäytäntöjen ja ministeriöiden sisäisen kehittämistyön tukemiseksi.

TAULUKKO 43. Oikeusministeriön laintarkastuksen tulokset vuosina 2007—2009

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 TAE:n tavoite	2009 toteutuma	2009 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Tarkastuksen kattavuus lakiehdotuksista, %	85,4	84,6	80	89,7	9,7 %-yksikköä
Tarkastuksen kattavuus ehdotuksista laeiksi, tasavallan presidentin asetuksiksi ja valtioneuvoston asetuksiksi, %	69,7	64,5	70	74,8	4,8 %-yksikköä
Tarkastuksen joutuisuus, päivää	11	14	15	15	0

Tavoitteena oli yhtenäinen, toimintakykyinen ja avoimesti toimiva Euroopan unioni.

Osallistuttiin keväällä 2009 aktiivisesti ja aloitteellisesti avoimuusasetusta koskeisiin neuvotteluihin läheisessä yhteistyössä muiden avoimuusmyönteisten jäsenvaltioiden ja Euroopan parlamentin kanssa. Ruotsin puheenjohtajakaudella 2009 tehty ratkaisu keskeyttää avoimuusasetusta koskevat neuvottelut ainakin toistaiseksi vastaa Suomen näkemystä, sillä tämänhetkisessä neuvottelutilanteessa vaikuttaa epätodennäköiseltä, että asetuksen muuttaminen johtaisi Suomen tavoitteiden mukaisesti EU:n toiminnan avoimuuden laajentumiseen.

9.2 Oikeusturva

Oikeusturvapolitiikan tavoitteena on oikeusoloiltaan ennustettava yhteiskunta, jonka jäsenten oikeudet ja velvollisuudet toteutuvat yhdenvertaisella tavalla. Tätä mitataan mm. oikeuslaitosta kohtaan tunnetun luottamuksen perusteella. Tavoitteena oli, että luottamus nousee 70 prosenttiin edellisen mittauksen 66 prosentista.

Suomen tuomioistuin- ja oikeuslaitos nauttii yleisön keskuudessa varsin korkeaa luottamusta. Nykyisin peräti 80 prosenttia suomalaisista luottaa tuomioistuimiin ja oikeuslaitokseen erittäin tai melko paljon (Oikeusolot 2009, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia nro 244). Luottamus tuomioistuimiin ja oikeuslaitokseen on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla, sillä vielä 2000-luvun alkupuolella vastaava osuus väestöstä oli noin kaksi kolmannesta. Kun esimerkiksi poliisin nauttima luottamus on pysytellyt suhteellisen samalla tasolla 1990-luvulta lähtien, on tuomioistuihin ja oikeuslaitokseen kohtaan osoitettu luottamus selvästi lisääntynyt 2000-luvulla. EU:n jäsenmaiden välisessä vertailussa suomalaisten luottamus kansalliseen oikeuslaitokseen on nykyisin huomattavan korkealla tasolla. Suomi on oikeuslaitos-luottamuksen osalta ollut aiempinakin vuosina EU-maiden kärkipäässä. Keväällä 2008 Suomessa luotettiin oikeuslaitokseen EU-maista toiseksi eniten (80 %) heti Tanskan (83 %) jälkeen. Luottamusaste omaan kansalliseen oikeuslaitokseen on EU-maissa keskimäärin 46 %.

Tuomioistuimet

Tavoitteena oli lyhentää jonotus- ja käsittelyaikoja, vähentää tuomioistuimissa yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrää sekä supistaa alueelliset käsittelyaikaerot hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa enintään kolmeen kuukauteen vuonna 2009. Tavoitteena oli myös lyhentää asioiden kokonaiskestoa tehostamalla seuranta käsittelyn kaikissa vaiheissa esitutkinnasta tuomioistuinkäsittelyyn.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vuosina 2000–2009 antanut Suomelle n. 90 ratkaisua, jotka ovat koskeneet Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan sisältyvää oikeudenkäynnin keston kohtuullisuuden vaatimusta. Näistä lähes 50 on ratkaistu ihmisoikeustuomioistuimen langettavalla tuomiolla, yli 30 tapauksessa osapuolet ovat päässeet sovintoon ja yli 10 tapauksessa hallitus on antanut Suomen puolesta yksipuolisen julistuksen. Lisäksi joitakin oikeudenkäynnin kestoja koskevia vahingonkorvausasioita on sovittu oikeusministeriön ja asianosaisten välillä ilman, että asia on käsitelty Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa.

Oikeusministeriö antoi syksyllä 2009 eduskunnan perustuslakivaliokunnalle selvityksen oikeudenkäyntien viivästymisestä. Selvityksessä mainitaan lukuisia toimenpiteitä, joilla on pyritty estämään viivästymisiä. Perustuslakivaliokunta on tarkastellut mietinnössään (PeVM 1/2010 vp) asioiden viipymistä käsitellessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2008.

Kokonaiskäsittelyajan pitkittymistä tulee estää asian kaikissa käsittelyvaiheissa. Oikeuslaitoksessa on tärkeää kiinnittää huomiota esitutkinnan rajaamiseen ja syyttäjien nopeaan reagointiin. Tuomioistuinten tulee seurata niiden käsittelyyn tulevien asioiden kokonaiskäsittelyaikaa ja tarvittaessa reagoida nopeasti pitkään viipyneissä asioissa. Tuomioistuimilla on mahdollisuus vaikuttaa kokonaiskäsittelyajan muodostumiseen esitutkinta- tai syyteharkintavaiheessa vain vähäisesti neuvottelemalla poliisin ja syyttäjien kanssa yhteisistä toimintatavoista yleisellä tasolla. Yksittäisissä asioissa tuomioistuimet voivat vaikuttaa kokonaiskäsittelyaikaan juttujen priorisoinnilla ja oman käsittelyn nopeuttamisella. Tuomioistuinten tulosneuvotteluissa on kiinnitetty huomiota siihen, että käsittelyajan seurannassa tulee ottaa yksikkökohtaisen käsittelyajan lisäksi huomioon myös asioiden kokonaiskäsittelyaika.

Yleisten tuomioistuinten käsittelyajoissa ei ollut merkittäviä muutoksia. Käräjäoikeuksien summaaristen asioiden käsittelyaikaan asiamäärien merkittävä kasvu vaikutti toistaiseksi vain vähän.

Henkilöstövoimavaroja lisättiin merkittävästi vakuutus oikeudessa vuonna 2007 ja markkinaoikeudessa vuonna 2008. Näiden tuomioistuinten käsittelyajat paranivat huomattavasti vuonna 2009.

TAULUKKO 44. Asioiden keskimääräiset käsittelyajat tuomioistuimissa, kk

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 TAE:n tavoite/ arvio	2009 toteutuma	2009 toteutuman ja TAE:n tavoitteen/ arvion ero
Yleiset tuomioistuimet					
Korkein oikeus					
— valituslupa-asiat	4,0	4,1	4,0	4,1	0,1
— asiaratkaisut	14,2	15,1	14,0	14,5	0,5
Hovioikeudet	7,6	7,0	7,0	6,7	-0,3
Käräjäoikeudet					
— rikosasiat	3,2	3,1	3,2	3,4	0,2
— laajat riita-asiat	7,8	8,0	7,6	8,2	0,6
— velkajärjestelyasiat	5,6	5,2	5,3	5,4	0,1
— summaariset asiat	2,0	2,0	2,0	2,2	0,2
Työtuomioistuin	6,9	4,4	5,5	4,8	-0,7
Hallintotuomioistuimet					
Korkein hallinto-oikeus	9,8	9,9	9,8	10,2	0,4
Hallinto-oikeudet	9,3	9,2	8,5	7,8	-0,7
Markkinaoikeus	14,1	14,1	10,0	10,0	0,0
Vakuutus oikeus	15,0	13,6	10,0	10,9	0,9

TAULUKKO 45. Yli 12 kuukautta vireillä olleiden asioiden osuus hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa vuoden lopussa vireillä olleista asioista

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 TAE:n tavoite/ arvio	2009 toteutuma	2009 toteutuman ja TAE:n tavoitteen/ arvion ero
— hovioikeudet, %	9	6	alle 10	6	-4 %-yksikköä
— hallinto-oikeudet, %	24	12	15	8	-7 %-yksikköä

TAULUKKO 46. Alueelliset käsittelyaikaerot hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa, kk

Pisimmän ja lyhimmän keskimääräisen käsittelyajan erotus	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 TAE:n tavoite/arvio	2009 toteutuma	2009 toteutuman ja TAE:n tavoitteen/arvion ero
— hovioikeuksissa	4,6	4,5	3,0	4,2	1,2
— hallinto-oikeuksissa	3,7	2,5	3,0	3,8	0,8

Hovioikeuksissa vanhojen, pitkään vireillä olleiden asioiden käsittelyyn panostettiin edelleen. Vuoden lopussa yli vuoden vireillä olleita asioita oli 339 ja niiden osuus vireillä olleista asioista oli tavoitetta parempi. Hallinto-oikeuksissa kiinnitettiin myös huomiota pitkään vireillä olleiden asioiden käsittelyyn, ja tätä koskeva tavoite saavutettiin.

Hovioikeuksien väliset keskimääräiset käsittelyaikaerot pysyivät lähes ennallaan. Jutturuuhkan purkaminen nosti keskimääräistä käsittelyaikaa Turun hovioikeudessa. Kouvolan hovioikeudessa ei ollut ruuhkaa, joten keskimääräinen käsittelyaika oli hyvä. Tästä syystä hovioikeuksien välistä käsittelyaikaerotavoitetta ei saavutettu, vaikka voimavaroja on kohdennettu uudelleen. Alueellisia käsittelyaikaeroja koskeva tavoite ylittyi hieman myös hallinto-oikeuksissa.

TAULUKKO 47. Tuomioistuinten ratkaisemien asioiden määrät

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 TAE:n tavoite/arvio	2009 toteutuma	2009 toteutuman ja TAE:n tavoitteen/arvion ero
Yleiset tuomioistuimet					
Korkein oikeus	2 848	2 875	3 000	2 629	-371
Hovioikeudet	12 240	11 705	11 500	11 538	38
Käräjäoikeudet	687 249	693 111	670 000	731 658	61 658
— rikosasiat	62 955	63 575	63 000	61 477	-1 523
— laajat riita-asiat	8 319	8 586	8 300	8 897	597
— summaariset asiat	190 528	220 439	180 000	294 852	114 852
— kiinteistöasiat	351 998	329 182	340 000	296 187	-43 813
Työtuomioistuin	152	149	150	186	36
Hallintotuomioistuimet					
Korkein hallinto-oikeus	3 797	3 734	3 800	3 965	165
Hallinto-oikeudet	23 103	22 369	23 500	21 494	-2 006
Markkinaoikeus	450	643	630	662	32
Vakuutus oikeus	10 423	9 814	10 000	7 391	-2 609

Tuomioistuinten ratkaisemien asioiden määrässä suurin muutos oli käräjäoikeudessa suppealla haastehakemuksella (summaariset asiat) vireille tulleissa asioissa. Käräjäoikeudet ratkaisivat n. 75 000 summaarista asiaa enemmän kuin vuonna 2008. Summaarisista asioista suurin osa koskee velkaa tai saamissuhdetta. Yleisen taloustilanteen heikentymistä voidaan pitää keskeisimpänä asiamääräkasvun taustatekijänä. Konkurssiasioita ratkaistiin kertomusvuonna 3 309, kun vuotta aiemmin niitä ratkaistiin 2 742. Taantuma ei sen sijaan vielä näkynyt yksityishenkilöiden velkajärjestelyasioita koskeissa ratkaisumäärissä. Velkajärjestelyasioissa annettiin 3 626 ratkaisua, kun niitä vuonna 2008 oli 3 715.

Vakuutusosoikeuden ratkaisumäärä aleni vuonna 2009 merkittävästi, vaikka tuomareita ja esittelijöitä oli saman verran kuin vuonna 2008. Vakuutusosoikeudessa oli alkuvuodesta 2009 suuri esittelijöiden vaihtuvuus, joka aiheutti perehdyttämistarpeen. Voimavaroja on vaatinut myös kuulemiskäytännön muutos. Aikaisemmin vakuutusosoikeus kuuli asianosaisia vakuutusosoikeudessa syntyneestä oikeudenkäyntiaineistosta. Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut aiheuttivat kuitenkin muutoksen kuulemiskäytäntöön siten, että vakuutusosoikeuden on varmistuttava myös siitä, että asianosaiset ovat saaneet tiedon ja voineet lausua kaikista niistä asiakirjoista, jotka ovat kertyneet käsiteltäessä asiaa muutoksenhakulautakunnissa tai niitä alemmissa toimielimissä. Koska asiakirja-aineistot ovat usein laajoja, tämä on aiheuttanut vakuutusosoikeudessa huomattavasti lisätyötä.

TAULUKKO 48. Tuomioistuinten henkilöstömäärä ja kustannukset

	2007	2008	2009
Henkilöstömäärä, htv	3 483	3 468	3 471
Kustannukset, milj. euroa	240,882	247,978	261,670

Oikeusapu

Oikeusaputoimistojen hoitamista asioista 62 % hoidettiin kokonaan valtion varoin, osittaista korvausta maksaneiden asiakkaiden osuus oli 30 % ja täyttä korvausta maksaneiden asiakkaiden osuus oli 8 %. Korvausosuudet ovat vuoden 2008 tasoa.

Tavoitteita ei saavutettu. Tulokseen vaikutti yleisen edunvalvonnan tehtävien siirrostä johtuva hallinnollisen työmäärän lisääntyminen oikeusaputoimistoissa.

Talouden tasapainottamiseksi oikeusaputoimistoista vähennettiin 10 henkilötyövuotta. Oikeusaputoimistojen henkilöstömenot kuitenkin kasvoivat 3 % edellisestä vuodesta, mikä johtui virka- ja työehtosopimusten mukaisista korotuksista.

Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset olivat 40,5 milj. euroa (37,4 milj. euroa vuonna 2008).

TAULUKKO 49. Oikeusaputoimistojen toiminnan laajuus, tavoitteet ja tulokset

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 TAE:n ta- voite	2009 toteutuma	2009 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Saapuneiden asioiden määrä	52 391	52 161		50 903	
Käsiteltyjen asioiden määrä	52 194	51 844	55 000	50 695	-8 %
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille	19 987	21 184	22 800	22 400	-2 %
Tuottavuus, painotettu työ määrä ¹ /htv	457	457	510	456	-11 %
Taloudellisuus, euroa/painotettu työ määrä	99	108	100	114	14 %

¹ Käsiteltyjen asioiden lukumäärä painotettuna toimenpiteiden laadun ja vaativuustason mukaisesti

TAULUKKO 50. Oikeusaputoimistojen henkilöstömäärä ja kustannukset

	2007	2008	2009
Henkilöstömäärä, htv	457	455	445
Kustannukset, milj. euroa	26,633	28,195	28,674

Vleinen edunvalvonta

Edunvalvontapalvelut siirrettiin kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin vuoden 2009 alusta lukien.

Tavoitteena oli, että yleisen edunvalvonnan tehtävien siirto oikeusaputoimistoihin toteutetaan siten, että asiakkaat saavat edunvalvontapalveluita keskeytyksittä. Tavoitteeseen pyrittiin sillä, että yhtä edunvalvojaa kohti on 63—85 päämiestä. Tavoite toteutui.

Tavoitteena oli myös se, että edunvalvontapalveluja voidaan hankkia myös ostopalveluina. Oikeusaputoimistot tekivät ostopalvelusopimuksia 25 palveluntuottajan kanssa ja ostopalveluina hoidettiin 2 839 päämiehen edunvalvonta.

TAULUKKO 51. Yleisen edunvalvonnan laajuus ja tuottavuus

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 TAE:n tavoite/ arvio	2009 toteutuma
Päämiesten määrä yhteensä	30 053	31 063	34 000	33 607
— oikeusaputoimiston hoitamat päämiehet				30 768
— ostopalveluina hoidetut päämiehet				2 839
Tuottavuus, päämiehiä/htv			63—85	64

TAULUKKO 52. Yleisen edunvalvonnan henkilöstömäärä ja kustannukset

	2009
Henkilöstömäärä, htv	487
Kustannukset, milj. euroa	31,564

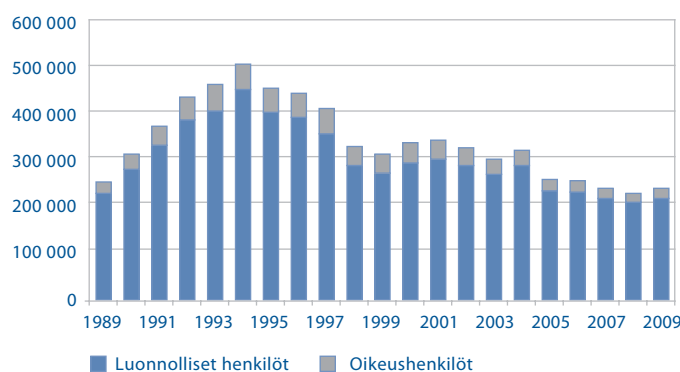
Yleisen edunvalvonnan vakiintuminen osaksi oikeusaputoimistojen toimintaa on vielä käynnistymis- ja siirtymävaiheessa, eivätkä henkilöstömäärä ja kustannukset ole vielä vakiintuneet.

Maksuhäiriöpolitiikka

Maksuhäiriöpolitiikan tavoitteina olivat velkojen tehokas perintä ja ulosottovelallisten selviytymisen edistäminen. Tehokkaaseen perintään kuuluvat hyvä perimistulos, joutuisa käsittely ja väärinkäytöstopausten selvittäminen erikoisperinnässä. Ulosottovelallisten selviytymistä kuvaavat mm. ulosottovelallisten ja maksuhäiriöisten lukumäärät ja selviytymistä edistävät lainsäädännön uudistukset.

Perinnässä tavoitteena oli pitää velkojille tilitettävä määrä korkeana (tavoite 649 milj. euroa) siitä huolimatta, että velallisten suojaosuutta on parannettu ja yksityisoikeudellisten saatavien vanhentuminen voi vähentää perimistulosta.

Tavoitteena oli vähentää ulosottovelallisten (vuonna 1994 512 600 ja vuonna 2007 241 300) ja maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden (vuonna 2007 309 000) määrää.

KUVIO 9. Ulosottovelalliset vuosina 1989—2009, tilanne vuoden lopussa

Ulosottovelallisten määrä laski 1990-luvun lamavuosien jälkeen melko tasaisesti. Vähentymisen johtui silloisesta hyvästä taloudellisesta kehityksestä ja lainsäädäntötoimista, joilla on pyritty helpottamaan velallisten asemaa. Velallisen asemaan vaikuttavia lainsäädäntötoimia ovat olleet muun muassa vuonna 1993 voimaan tullut velkajärjestely- ja yrityssaneerauslainsäädäntö, lakisääteisen velkaneuvonnan käynnistäminen, velan määräaikainen ulosottokelpoisuus ja maaliskuusta 2008 alkaen velan lopullinen vanhentuminen asteittain, kuluttajasaatavien perinnälle säädetyt taksat, pitkäkestoisessa ulosotossa olevien henkilöiden valtiolle maksettavien ulosottomaksujen alentaminen, velallisen suojaosuuden korottaminen ja velalliselle myönnettävien vapaakuukausien lisääminen. Vuonna 2008 alkanut maailmantalouden jyrkkä heikentyminen on kasvattanut lievästi ulosoton perittävänä olevia asioiden ja velallisten määrää. Taloudellisen taantuman vaikutus näkyy ulosottolaitoksen toiminnassa viiveellä, eikä sen vaikutus siten vielä näy kaikilta osin vuoden 2009 toiminnassa.

TAULUKKO 53. Ulosottolaitoksen toiminnan laajuus, tavoitteet ja tulokset

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 TAE:n tavoite tai arvio	2009 toteutuma	2009 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Saapuneiden asioiden määrä	2 595 000	2 396 000	2 400 000	2 580 000	7,5 %
Käsitellyt asiat	2 615 000	2 438 000	2 400 000	2 497 000	4,0 %
Maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden määrä	309 000	292 000	309 000	300 063	-2,9 %
Perintätulos eli hakijoille tilitetty rahamäärä, milj. euroa	694	702	649	730	12,5 %
Onnistunut perintä asiamäärästä, %	39,1	39,6	42	39	-3 %-yksikköä
Onnistunut perintä rahamäärästä, %	23,6	18,7	23	25	2 %-yksikköä
Käsittelyaika, kuukautta	6,1	6,3	6,0	6,5	0,5 kk

Ulosoton euromääräisen perintätuloksen paranemiseen on ollut syynä vuoteen 2008 saakka jatkunut hyvä taloudellinen tilanne ja ulosottoviranomaisten toiminnan tehostuminen. Asuntojen ja kiinteistöjen realisointien kohonnut määrä ja perinnän painopisteen siirtyminen vaativaan perintään ovat myös parantaneet perintätulosta. Ulosoton perintätulos oli perittävänä olleeseen rahamäärään nähden erityisen onnistunut, kun otetaan huomioon, että edellisen laman aikana syntyneitä yksityisoikeudellisia saatavia poistettiin ulosotosta vanhentuneina vuoden 2008 aikana 1,31 mrd. euroa sen jälkeen, kun laki velan lopullisesta vanhentumisesta tuli voimaan.

Väärinkäytöstapausten selvittämiseen tarkoitettun ulosoton erikoisperinnän vahvistamiseen ja toiminnan ulottamiseen koko maan laajuiseksi ei ollut taloudellisia mahdollisuuksia vuonna 2009. Ulosoton erikoisperinnän tulos oli 36,0 milj. euroa (26,6 milj. euroa vuonna 2007 ja 15,2 milj. euroa vuonna 2008). Tuloksen vuosittainen vaihtelu johtuu erikoisperinnän toiminnan luonteesta. Erikoisperinnän asiamäärät

TAULUKKO 54. Ulosottolaitoksen henkilöstömäärä ja kustannukset

	2007	2008	2009
Henkilöstömäärä, htv *	1 338	1 319	1 290
Kustannukset, milj. euroa	85,985	92,682	89,299

* Sisältää vain oikeusministeriön hallinnonalan henkilöstön. Sisäasiainministeriön hallinnonalan henkilöstön osuus vuonna 2007 oli 13—15 henkilötyövuotta. Vuodesta 2008 ulosottovirastojen henkilöstöstä ja kustannuksista vastaa kokonaisuudessaan oikeusministeriö.

ovat vähäisiä, eikä perimistulos kerry tasaisesti. Asioiden tutkinta on normaaliperintää hitaampaa ja valitusprosessit pidentävät käsittelyaikoja.

Ulosottolaitoksen vuoden 2009 toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta voidaan kaiken kaikkiaan pitää hyvänä.

Valtion tuottavuusohjelman mukaiset henkilöstövähennykset on toteutettu ulosottovirastoissa etupainotteisesti. Ulosottolaitoksen kustannuksia laski vuonna 2009 maksettavaksi tulleiden työnantajan eläkemaksujen pienentyminen.

Oikeusturvapolitiikan tavoitteet Euroopan unionissa

EU:ssa tavoitteena on, että vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueesta kehitetään todellinen eurooppalainen oikeusalue, jossa kansalaiset voivat käyttää oikeuksiaan yhtenäisin perustein.

Tämän pitkän tähtäyksen tavoitteen toteuttamiseksi vaikutettiin aktiivisesti oikeus- ja sisäasioiden yhteistyötä koskevan Haagin toimintaohjelman arviointiin ja sen pohjalta uuden viisivuotisen Tukholman toimintaohjelman painopistealueiden valintaan. Eurooppa-neuvostossa hyväksytty Tukholman toimintaohjelma vastaa pitkälti Suomen asettamia painopisteitä.

9.3 Kriminaalipolitiikka

Kriminaalipolitiikan yleistavoitteena on turvallinen yhteiskunta, jossa rikollisuudesta ja sen kontrollista aiheutuvat kustannukset on minimoitu. *Oikeusministeriön hallinnonalalla erityisiä painopisteitä ovat väkivaltarikollisuuden ja uusintarikollisuuden vähentäminen.*

Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viime vuosina melko vakaana. Väkilukuun suhteutettuna kaikkien rikosten määrä on Suomessa kansainvälisesti verrattuna alhainen, mutta henkirikosten määrä on korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa ja useimmissa Länsi-Euroopan maissa.

Poliisin tietoon tullut rikollisuus vähentyi 2 % vuoteen 2008 verrattuna. Väkivaltarikollisuuden määrä ei ole vähentynyt tavoitteiden mukaisesti, vaikka poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten määrä laski vuonna 2009 kahden nousuvuoden

TAULUKKO 55. Poliisin tietoon tulleet rikokset vuosina 2004—2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pahoinpitely, lievä pahoinpitely	27 514	28 527	28 891	31 909	32 366	30 613
Törkeä pahoinpitely	2 269	2 088	2 063	2 440	2 272	2 121
Henkirikokset (surma, tappo, murha)	144	113	111	127	132	114
Seksuaalirikokset	1 765	1 919	2 728	2 326	2 906	2 222
Varkaudet	94 384	83 569	77 217	75 731	74 078	74 995
Törkeät varkaudet	2 341	2 369	2 166	2 346	2 217	2 779
Näpistykset	67 353	67 579	66 405	66 935	70 179	73 775
Huumausainerikokset	4 672	4 596	4 229	4 199	4 838	5 477
Törkeät huumausainerikokset	582	564	658	867	725	741
Huumausaineen käyttörikokset	9 217	9 205	8 446	10 277	9 767	11 060
Rattijuopumukset	11 146	11 085	11 232	12 554	12 065	10 978
Törkeät rattijuopumukset	15 834	14 954	14 539	15 057	13 812	12 270

* Lähde: Tilastokeskus

jälkeen. Henkirikoksia tuli poliisin tietoon 115, mikä kuuluu 2000-luvun matalimpiin lukuihin. Vuosien 2007 ja 2008 henkirikoslukuja nostivat osaltaan Jokelan ja Kauha-joen koulusurmat. Tapahtumista on valtioneuvoston asettamien tutkintalautakuntien selvitysten pohjalta tehty perinpohjaiset analyysit ja johtopäätökset sekä käynnistetty ja toteutettu välittömiä ja pitkän aikavälin ennaltaehkäiseviä toimia.

Poliisin tietoon tulneiden seksuaalirikosten määrä on kasvanut 2000-luvulla, mutta vuonna 2009 rikosten määrät vähenivät kaikissa seksuaalirikoslajeissa. Rattijuopumuksia tuli ilmi 10 % vähemmän kuin vuonna 2008. Ilmi tulleet petokset, varkausrikokset ja huumausainerikokset ovat sen sijaan lisääntyneet. Poliisin tietoon tulneiden näpistysten määrä on lisääntynyt useana vuonna peräkkäin. Joissakin rikoksissa, kuten törkeissä huumausainerikoksissa ja huumausaineen käyttörikoksissa vaihtelun pääselityksenä on muuttunut viranomaispanostus.

Uhritutkimusten mukaan kansalaisten kokema väkivalta ja pelko väkivallan uhriksi joutumisesta ovat viime vuosikymmeninä jonkin verran vähentyneet. Naisten kokema katu- ja lähisuhdeväkivalta väheni selvästi vuosina 1997—2006. Naisten kokema työpaikkaväkivalta on sen sijaan lisääntynyt. Vuonna 2009 toteutetun kansallisen uhritutkimuksen tulokset julkaistaan maaliskuussa 2010.

Lapset ja alle 25-vuotiaat nuoret joutuvat useammin vammoja aiheuttavan väkivallan kohteeksi kuin vanhemmat ikäluokat. Lapsiin kohdistettu kuritusväkivalta on nopeasti ja johdonmukaisesti vähentynyt. Kuritusväkivaltaa koskevat asenteet ovat muuttuneet selvästi kielteisemmiksi.

Kansallisen väkivallan vähentämisohjelman 2006—2008 toimeenpanoa koskeva raportti valmistui vuoden 2009 alussa. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti, että väkivallan vähentämisohjelman arvioraportissa esitetyt suositukset väkivallan vähentämiseksi tulee panna toimeen ja asetti tärkeysjärjestyksessä ensimmäiseksi

14 suositusta, jotka koskevat nuorisoväkivallan vähentämistä, palvelujärjestelmän kehittämistä ja väkivallan ehkäisyä osana rangaistusten täytäntöönpanoa.

Rikoksentorjunnan vuoden 2009 tavoitteiden mukaisesti edistettiin tietoon pohjautuvaa väkivallan ja rikollisuuden ehkäisyä osana kuntien laaja-alaista turvallisuussuunnittelua. Vuonna 2009 valmistui ja kunnille toimitettiin väkivallan ehkäisyn tarkistuslista.

Rikoksen uhrien tukipalveluja ja korvausmenettelyjä koskeva tutkimushanke on edelleen käynnissä Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa. Kokonaisvaltaista uhripolitiikkaa kehitetään tutkimuksen valmistuttua. Rikosuhripäivystyksen valtakunnallistamiseen ei ole vielä taloudellisia mahdollisuuksia.

Nuoren rikosentekijän henkilötutkintaa sekä ehdollisen vankeuden valvontaa koskevien säännösten selkiyttämiseksi annettiin hallituksen esitys nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämistä ja ehdollisen vankeuden valvontaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 229/2009 vp).

Rikollisuuden ja sen torjunnan kustannuksista

Rikollisuuden kustannuksista ja julkiseen talouteen sisältyvistä menoista voidaan esittää vain karkeita arvioita. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen laskelman mukaan koko rikollisuuden kontrollijärjestelmän nettokustannukset vuonna 2009 olivat n. 1,4 mrd. euroa. Poliisin tietoon tulleen rikoksen yksikkökustannukseksi tästä tulee 1 612 euroa. Valtiolle kohdistuvat kulut muodostavat 2,9 % kaikista valtion talousarvion mukaisista menoista ja vastaavat n. 0,8 % bruttokansantuotteesta.

Vuonna 2009 rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmän nettokulut olivat 212 milj. euroa. Lisäksi vankien menetetyn työpanoksen arvo oli n. 27 milj. euroa. Täytäntöönpanossa kallein seuraamus on elinkautinen vankeusrangaistus. Yhden elinkautisen kulut ovat yli puoli miljoonaa euroa. Vankivuoden hinta ilman keskuks-hallinnon kuluja on n. 55 000 euroa. Yhdyskuntaseuraamusten yksikköhinnat ovat tyypillisesti joitakin tuhansia euroja.

Rikosvahinkokorvaukset sekä syyttömästi vangituille ja tuomituille maksettavat korvaukset olivat 10,6 milj. euroa.

Syyttäjät

Syyttäjälaitoksen tavoitteena oli oikeudenmukaisen rikosvastuun toteuttaminen tehokkaasti ja laadukkaasti asianosaisten oikeusturva huomioon ottaen. Keskeisenä tavoitteena oli suorittaa syyteharkinta joutuisasti. Tavoitteena oli lisätä syyttäjien ja poliisin esitutkintayhteistyötä, joka tehostaa mahdollisen pääkäsittelyn valmistelua ja nopeuttaa syyteharkintaa.

TAULUKKO 56. Syyttäjälaitoksen toiminnan laajuus, tavoitteet ja tulokset

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 TAE:n tavoite	2009 toteutuma	2009 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Toiminnan laajuus					
— saapuneiden asioiden määrä	86 309	85 610		85 240	
— ratkaistujen asioiden määrä	82 495	89 318	> 82 500	84 089	
Joutuisuus					
— keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	2,1	2,7	2,2	1,97	-0,23
— 6—12 kk syyteharkinnassa olleita asioita	2 918	2 210	1 800	1 886	86
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita	1 365	353	150	182	32
Tuottavuus					
— ratkaistut asiat/htv (koko henkilöstö)	172	168	170	171	1
Taloudellisuus					
— toimintamenot/ratkaisu, euroa	340	400	400	408	8

Pitkään syyteharkinnassa olleiden asioiden määrää on pystytty viime vuosina merkittävästi vähentämään. Erityisesti tämä koskee yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita. Asioita ratkaistiin vähemmän kuin vuonna 2008. Syynä tähän oli syyttäjien keskittyminen pitkään syyteharkinnassa olleisiin asioihin, jotka veivät keskimääräistä enemmän syyttäjien työpanosta. Vaikka haasteellisia tulostavoitteita ei kaikilta osin saavutettukaan, asioiden käsittelyn joutuisuuden vaikuttavuustavoitteen voidaan katsoa toteutuneen hyvin viime vuosina.

Syyttäjien esitutkintayhteistyöhön käyttämä aika on toimintolaskennan mukaan lisääntynyt 10 prosentin luokkaan (7 % vuonna 2005). Syyttäjien ja poliisin esitutkintayhteistyön lisääntyminen on osaltaan vaikuttanut pitkään syyteharkinnassa olleiden asioiden määrän vähenemiseen ja keskimääräisen syyteharkinta-ajan lyhenemiseen.

Vuonna 2009 paikallissyyttäjien henkilötyövuosia oli viisi vähemmän kuin vuonna 2008. Muun henkilökunnan määrä vähentyi seitsemällä henkilötyövuodella.

TAULUKKO 57. Syyttäjälaitoksen henkilöstömäärä ja kustannukset

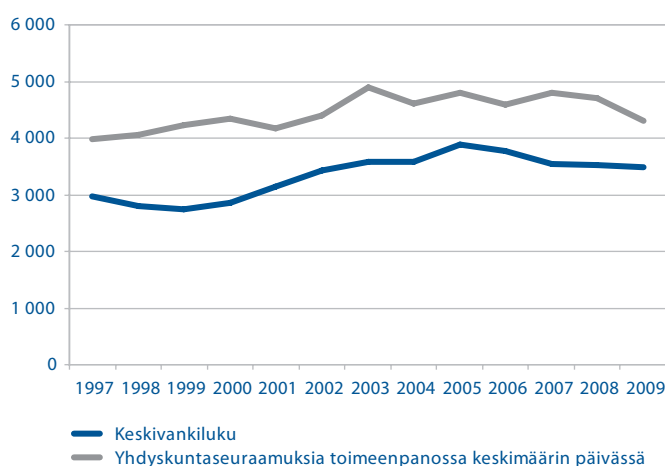
	2007	2008	2009
Henkilöstömäärä, htv	516	541	529
Kustannukset, milj. euroa	34,928	39,544	40,721

Rangaistusten täytäntöönpano

Vuodesta 2005 alkanut vankiluvun lasku jatkui ennusteen mukaisesti vuonna 2009. Vuoden 2009 keskivankiluku oli 3 492, joka on 34 vähemmän kuin vuonna 2008. Vapaudesta vankilaan tuli 7 059 henkilöä, joka on noin 260 vähemmän kuin vuonna 2008. Sakkovankien määrää on vähennetty muuttamalla sakon muuntamista koskevia säännöksiä. Valvotussa koevapaudessa olevien vankien määrä kasvoi 85:een, mutta sadan vangin tavoitteeseen ei aivan päästy. Koevapauden valmistelu- ja toteutus on osoittautunut arvioitua vaativammaksi ja prosesseja ei ole vielä saatu kehitettyä tasolle, jota käytön laajentaminen edellyttäisi. Lisäksi lainsäädäntöä on kehitettävä ja saatava käyttöön uutta automatisoitua valvontatekniikkaa. Tähän saataneen parannus v. 2011 uuden lainsäädännön myötä. Rikosseuraamuslaitoksen uudessa organisaatiossa koevapauden käyttöä voidaan laajentaa edistämällä yhteistyötä vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen välillä sekä tehostamalla toimintavaroitepaikkojen hankintaa. Valvotun koevapauden käytössä on myös huomattavia eroja vankiloittain, jota pyritään tasoittamaan ohjauksen keinoin.

Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien päivittäinen keskimäärä oli 4 308 ja se laski 400:llä vuoteen 2008 verrattuna. Määrän lasku selittyy pääasiassa ehdonalaiseen vapautteen päästettyjen valvottavien ja yhdyskuntapalvelua suorittaneiden vähenemisellä. Yhdyskuntapalveluja oli toimeenpanossa keskimäärin 1 565 päivässä, mikä on 114 vähemmän kuin vuonna 2008. Yhdyskuntapalvelujen määrän vähentyminen johtui yhdyskuntapalveluksi muuntokelpoisten enintään kahdeksan kuukauden ehdottomien, lähinnä varkausrikoksista annettujen, vankeustuomioiden määrän vähentymisestä. Nuorisorangaistuksen käyttö väheni edelleen. Seuraamuksen vähäiseen käyttöön ei ole yksittäistä selkeää syytä.

KUVIO 10. Keskivankiluku ja yhdyskuntaseuraamusten keskimäärät vuosina 1997—2009

TAULUKKO 58. Rangaistusten täytäntöönpanon tavoitteet ja tulokset

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 TAE:n tavoite	2009 toteutuma	2009 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Vankeusvangeista toiminnoissa keskimäärin päivässä, %	58	59	63	60	-3 %-yksikköä
Toiminta- ja päihdeohjelmien osuus rangaistusta suorittavien vankien työajankäytöstä, %	5,6	5,4	7,0	5,6	-1,4 %-yksikköä
Rangaistusta suorittavista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %	27	30	27	32	+5 %-yksikköä
Laitosten säilytysvarmuus, %	99,5	99,3	99,6	99,2	-0,4 %-yksikköä
Poistumisluvan saaneista määräaikana palaamatta jääneet / vuoden aikana vankilassa olleet, %	2,00	1,90	2,00	1,90	-0,1 %-yksikköä
Rangaistusajan suunnitelma tehty aloittaneista rangaistusvangeista, %	60	67		71	
Rangaistusajan suunnitelma tehty yhdyskuntaseuraamukseen tuomituista, %	83	85	85	84	-1 %-yksikköä
Yhdyskuntapalvelun onnistuneesti loppuun suorittaneet, %	82	83	85	82	-3 %-yksikköä
Nuorisorangaistuksen onnistuneesti loppuun suorittaneet, %	92,9	82,4	85	79	-6 %-yksikköä
Valvotun koevapauden onnistuneesti loppuun suorittaneet, %	95	91	85	85	0 %-yksikköä
Vangit/henkilötyövuosi	1,30	1,32	1,30	1,32	-0,02

Oikeusministeriö on vuoden 2010 tulossopimuksessa sopinut Valtakunnansyyttäjänviraston kanssa siitä, että virasto kiinnittää syyttäjien huomiota niihin toimenpiteisiin, joita nuorisorangaistuksen tuomitseminen edellyttää syyttäjältä. Valtakunnansyyttäjänvirasto seuraa toimenpiteisiin ryhtymistä mm. vertaamalla syyttäjäyksiköitä toisiinsa.

Oikeusministeriössä on valmisteltu laki, jossa nykyinen henkilötutkimenettely korvataan uudella nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittäminen -menettelyllä, jossa korostetaan nuoren asiassa toimivien viranomaisten yhteistyötä. Näin nuorisorangaistus tulee yhtenä seuraamusvaihtoehtona nykyistä tutummaksi ja käytetyimmäksi.

Rikosten uusimista on pyritty ehkäisemään lisäämällä vankeusprosessin suunnitelmallisuutta ja rangaistuksen aikaisia kuntouttavia toimia sekä parantamalla rangaistuksen jälkeistä vapauteen valmentautumista. Rikosseuraamusvirastossa valmistui vuonna 2009 vankien uusintarikollisuusmittari, jolla voidaan aikaisempaa tarkemmin seurata uusintarikollisuuden kehittymistä. Uuden mittarin mukaan vuonna 2003 ensi kertaa vapautuneista vangeista palasi vankilaan uusista rikoksista 42,7 % viiden vuoden seurannan aikana. Luku ei ole vertailukelpoinen aikaisemmin käytettyjen tunnuslukujen kanssa.

Rangaistusajan suunnitelmien laatiminen lisääntyi. Myös yhdyskuntaseuraamus-asiakkaille rangaistusajan suunnitelmia laadittiin miltei tavoitteen mukaisesti. Van-
kiloiden turvallisuustilanne ja laitosten säilytysvarmuus säilyivät hyvinä, vaikka avo-
laitoksiin sijoitettiin edellistä vuotta huomattavasti suurempi määrä vankeja. Valvotun
koevapauden onnistuneesti loppuun suorittaneiden osuus väheni odotetusti toimin-
nan laajentuessa.

Seuraamusjärjestelmän vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden parantamiseksi
on kehitetty sähköisen valvonnan käyttöä eri seuraamusten täytäntöönpanon tukena.
Valvontarangaistusta koskevan hallituksen esityksen antaminen siirtyi kevädistun-
tokaudelle 2010. Sähköisestä valvonnasta koevapaudessa tullaan antamaan erillinen
hallituksen esitys. Yhdyskuntaseuraamusten vaikuttavuuden parantamiseksi oikeus-
ministeriö on asettanut toimikunnan selvittämään yhdyskuntaseuraamusten kehit-
tämisen edellytyksiä ja valmistelemaan yhdyskuntaseuraamuksia koskevan lainsää-
dännön kokonaisuudistusta.

TAULUKKO 59. Rangaistusten täytäntöönpanon henkilöstömäärä ja toiminnan nettomenot

	2007	2008	2009
Henkilöstömäärä, htv	3 147	3 100	3 050
Nettotoimintamenot, milj. euroa	195,022	208,520	212,325

Henkilöstövoimavarojen kohdalla suuri haaste olivat jo ennestään korkeat sairaus-
poissaolot, jotka lisääntyivät edelleen (toteutuma vuonna 2007 14,2, vuonna 2008
14,4 ja vuonna 2009 14,9 työpäivää/htv). Ulkopuolisena selvityksenä teetetyssä sairaus-
poissaolojen taustojen analyysissä ei löytynyt poissaolojen kasvulle selkeitä yksittäisiä
syitä. Analyysissä ei löytynyt myöskään mahdollista rikosseuraamusalalle ominaista
muista aloista huomattavasti erottuvaa tekijää. Tuottavuusohjelman mukaiset henki-
lötyövuosisäästötavoitteet toteutettiin vuonna 2009.

9.4 Kansalaisten oikeussuhteet

*Tavoitteena oli turvata kansalaisten toiminnan ja valinnan vapaus ja siten lisätä
yhteiskunnan, talouden ja kansalaisten toimeliaisuutta ja hyvinvointia.*

Annettiin HE yhdistyslain muuttamisesta (HE 267/2009 vp), jossa mm. ehdotetaan,
että yhdistyslakiin lisätään säännökset etäosallistumisesta yhdistyksen ja valtuutettu-
jen kokoukseen. Tammikuussa 2010 annettiin HE vesilainsäädännön uudistamiseksi
(HE 277/2009 vp). Annettiin HE maksupalvelulaiksi (HE 169/2009 vp), jolla pantaisiin
täytäntöön maksupalveluista sisämarkkinoilla annetun direktiivin III ja IV osaston
säännökset. Turvallisuusselvityksistä annetun lain uudistamista valmistelemaan ase-
tettu työryhmä on jatkanut työtänsä siten, että HE asiasta voitaisiin antaa vuonna 2011.

Tavoitteena oli myös lainsäädännössä huolehtia heikomman osapuolen suojaamisesta, erityisesti kuluttajansuojassa ja perheoikeudessa.

Annettiin HE laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun ja eräiden muiden luotonantoa koskevien säännösten muuttamisesta (HE 64/2009 vp). Esityksen pääasiallisena tavoitteena on vähentää niin sanottujen pikaluottojen tarjonnassa esiintyneitä ongelmia. Kulutusluottotöryhmä antoi marraskuussa 2009 mietintönsä ja HE on tarkoitus antaa eduskunnalle huhtikuussa 2010. HE aikuisten suojelua koskevan Haagin yleissopimuksen voimaansaatmiseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle maaliskuussa 2010. HE avoliiton purkautumiseen liittyviä varallisuus oikeudellisia kysymyksiä koskevaksi lainsäädännöksi saatiin teknisesti valmiiksi, ja esitys on tarkoitus antaa maaliskuussa 2010.

9.5 Hallinnonalan henkisten voimavarojen hallinta ja kehittyminen

TAULUKKO 60. Oikeusministeriön hallinnonalan henkiset voimavarat

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 toteutuma	Muutos vuoteen 2008 verrattuna
Henkilöstön määrä, htv	9 584	9 533	9 925	392
Naisten osuus, %	58,0	58,6	60,8	2,2 %-yksikköä
Määräaikaisen henkilöstön osuus, %	14,2	14,0	14,0	-
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46,5	46,7	46,9	0,2
Yli 45-vuotiaiden osuus, %	60,5	61,0	61,9	0,9 %-yksikköä
Koulutustasoindeksi, asteikko 1—8	4,9	5,0	5,0	-
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	10,8	10,8	10,8	-

Hallinnonalan henkilöstömäärän kasvu johtui pääosin yleisen edunvalvonnan henkilöstön siirtymisestä kunnilta oikeusministeriön hallinnonalalle. Hallinnonalan sairauspoissaolojen korkea määrä johtuu ennen kaikkea rangaistusten täytäntöönpanon henkilöstön (3 050 htv) sairauspoissaolojen suuresta määrästä (14,9 työpäivää/htv). Hallinnonalan muun henkilöstön (6 875 htv) sairauspoissaolojen määrä (8,9 työpäivää/htv) on tätä selvästi pienempi.

9.6 Saamelaiskäräjien kertomus vuodelta 2009

Saamelaiskäräjät on kokouksessaan 11.3.2010 hyväksynyt seuraavan kertomuksen Valtioneuvostolle toiminnastaan vuonna 2009.¹⁹

1 YLEISTÄ

1.1 Saamelaiskäräjien toiminta

Inariin tulevan saamelaiskulttuurikeskushankkeen toteuttamisprosessia jatkettiin kertomusvuonna varsinaisella rakennussuunnittelulla, joka on määrä valmistua maaliskuuhun 2010 mennessä. Rakentaminen alkaa suunnitelmien mukaan huhtikuun lopussa 2010. Rakennussuunnittelun ohella on jatkettu keskuksen toiminnan sisällön kehittämistä.

Koulutus- ja oppimateriaalilautakunta rahoitti 258 000 euron valtionavustuksella yhteensä 25 hanketta, joista vuoden aikana valmistui kolmesta pohjoissaamenkielistä, kaksi inarinsaamenkielistä, yksi koltansaamenkielinen ja yksi kolmikielinen (pohjois-, inarin- ja koltansaame) oppimateriaali. Uusintapainoksia otettiin yhteensä seitsemästä aikaisemmin valmistetusta materiaalista.

Erityisesti suomalaisille kouluille tarkoitettua nettilehti Oktavuotaa on kehitetty edelleen ja sivuston kääntäminen kolmelle saamen kielelle on aloitettu. Saamelaisnuorten taidetapahtuma (*Sámenuoraid dáiddadáhpáhus*) järjestettiin maaliskuussa Sodankylän Vuotsossa.

Saamelaiskäräjien kautta maksettiin 600 000 euron määräinen avustus saamelaisien kotiseutualueen kunnille saamen kielen ja kulttuurin huomioivien sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi kun kokonaistarve on 1,5 milj. euroa. Lautakunta kehitti yhteistyötä KASTE-ohjelman yhteydessä kuntien kanssa.

Saamelaiskäräjät sai opetusministeriöltä 100 000 euron avustuksen saamelaisten kieli- ja kulttuuripesätoiminnan turvaamiseksi, jolla toteutettiin erityisesti inarin- ja koltansaamen kielten säilymistä. Saamelaiskäräjät on yhdessä saamelaisalueen kuntien kanssa esittänyt koko saamelaisalueen kattavan pysyvän kielipesätoiminnan aloittamiseksi 585 000 euroa.

Saamelaiskäräjien kulttuurilautakunta jakoi kulttuuriavustuksina yhteensä 205 000 euroa. Kulttuurilautakunta vastaanotti avustushakemuksia yhteensä 106 kpl, yhteensä 789 888,30 euron edestä. Varsinaisena kulttuuritukena jaettiin yhteensä 79 100,00 euroa ja saamelaisyhdistysten toiminta-avustuksina 63 000 euroa. Saamelainen kulttuurimääräraha on riittämätön tukemaan saamelaiskulttuuria kokonaisvaltaisesti. Saamelaiskäräjät oli mukana järjestämässä Inarissa Saamelaisten ekumeenisia

¹⁹ Saamelaiskäräjälain (974/95) 7 §:n mukaisesti Saamelaiskäräjät laatii vuosittain hallituksen kertomuksen laatimista varten kertomuksen siitä, mitä merkittävää on tapahtunut saamelaisia erityisesti koskevien asioiden kehityksessä.

kirkkopäiviä yhteistyössä mm. Suomen ev.lut. kirkon kanssa ja oli järjestämässä Saamelaisnuorten konferenssia.

Yhteistyö Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaisparlamenttien (saamelaiskäräjien) kesken saamelaisessa parlamentaarisessa neuvostossa (SPN) jatkui. Yhteistyötä tehdään mm. pohjoismaisen kieliyhteistyön ja Pohjoismaisen saamelaissopimuksen valmistelun osalta. Saamelaisten parlamentaarisen neuvoston hallitus kokoontui kolme kertaa vuonna 2009.

Saamelaiskäräjät piti vuonna 2009 neljä kokousta ja hallitus 18 kokousta. Saamelaiskäräjät osallistui YK:n alkuperäiskansojen pysyvän foorumin kokoukseen New Yorkissa 18.—24.5.2009.

Saamelaisten perustuslaissa turvatun oikeudellisen aseman suhteen ei tapahtunut merkittävää edistymistä Saamelaiskäräjien hallituksen entistä aktiivisemmasta toiminnasta huolimatta. Saamelaiskäräjät antoi yhteensä 78 lausuntoa (kasvua oli 85 % edellisen vaalikauden vuoteen 2007, jolloin annettiin 42 lausuntoa). Lisäksi esityksiä, aloitteita ja taustamuistioita laadittiin yhteensä 44 kpl.

1.2 Saamelaiskäräjien yleinen valtionavustus

Saamelaiskäräjät saa toimintansa ylläpitämiseen yleistä valtionavustusta valtion talousarvion oikeusministeriön pääluokasta. Kertomusvuonna yleistä avustusta oli 1 435 906 euroa ja saamen kieliyhteistyöhön avustusta 84 094 euroa.

2 SAAMELAISTEN PERUSOIKEUKSIEN JA IHMISOIKEUKSIEN TOTEUTUMINEN

2.1 Saamelaisten oikeudellinen asema ja perusoikeudet

Saamelaiset ovat Suomessa alkuperäiskansa, jolla on oma kulttuuri ja kieli. Suomen perustuslain (PeL 731/1999) 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on perusoikeutena oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. PeL 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Varsin kehittymättömäksi toistaiseksi jäänyttä kulttuuri-itsehallintoa toteutetaan tällä hetkellä saamelaiskäräjistä annetun lain (974/95) kautta.

Saamelaiskäräjien oikeus osallistua sellaisten lainsäädäntöhankkeiden valmisteluun alusta lähtien, jotka liittyvät kiinteästi saamelaisten omaan kieleen ja kulttuuriin, ei ole toteutunut asianmukaisesti. Perustuslakivaliokunta on huomauttanut tästä seikasta (PeVL 40/2009 vp, ks. myös PeVL 21/2007 vp). Saamelaiskäräjät on osallistunut kalastuslain kokonaisuudistusta koskevaan lainsäädäntöhankkeeseen vain hankkeen osajaoston (kalastusoikeusjaoston) jäsenenä, ei hallituksen esitystä laativan työryhmän jäsenenä, vaikka kyseessä on keskeisesti saamelaisten omaan kielen ja kulttuuriin liittyvä hanke.

Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 7-8/1976, ns. KP-sopimus) Suomen kuudetta YK:n ihmisoikeuskomitealle annettavaa määräaikaisraporttia valmisteltiin vuonna 2009. Saamelaiskäräjät on lausunnossaan 5.10.2009 kiinnittänyt ulkoasiainministeriön huomiota mm. seuraaviin ongelma-kohtiin KP-sopimuksen toimeenpanossa: 1) Yleissopimuksen 1 artiklan määrittämä kaikille kansoille kuuluva itsemääräämisoikeus ei toteudu Suomessa saamelaisten kannalta tyydyttävällä tavalla; 2) Suomen oikeusjärjestys ei takaa saamelaisten oikeuksia tyydyttävällä tavalla ottaen huomioon yleissopimuksen 14.1 artiklan määräys oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä; 3) Yleissopimuksen 26 artiklan alaan kuuluen saamelaiset kohtaavat edelleen syrjintää kielensä ja etnisen taustansa perusteella; 4) Saamelaisten perinteisten elinkeinojen erityisasemaa ei ole lainsäädännössä turvattu vaikka yleissopimuksen 27 artikla turvaa oikeuden nauttia omasta kulttuuristaan. Saamelaisten oikeudet maahan, veteen ja luonnonvaroihin on välittömästi järjestettävä asianmukaisella tavalla; ja 5) KP-sopimuksen 27 artiklassa turvataan mm. saamelaisille oikeus käyttää omaa kieltään. Suomen valtiolla on velvollisuus ryhtyä positiivisiin erityistoimiin saamen kielten ja saamelaisten kulttuurimuodon säilymisen turvaamiseksi.

Vuonna 2009 annettiin hallituksen esitys Eduskunnalle vesilainsäädännön uudistamiseksi (HE 277/2009 vp). Hallituksen esitystä voidaan pitää oikeastaan ensimmäisenä esityksenä, jossa saamelaisten oikeusasema ja saamelaisten perusoikeuksien toteutuminen otetaan vakavasti. Vesilakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös saamelaisten oikeuksien huomioon ottamisesta vesirakentamisessa. Nämä hankkeet olisi toteutettava siten, että ne eivät heikennä vähäistä suuremmissa määrin saamelaisten mahdollisuuksia käyttää heille alkuperäiskansana kuuluvia, perustuslaissa turvattuja oikeuksia ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan (esityksen 2 luku 8 §). Saamelaiskäräjät pitää esitystä hyvin myönteisenä ja näkee, että saamelaisia koskevissa erityislaeissa tulisi ottaa samanlaiset määräykset.

Vuonna 2009 annettiin kaivoslakia koskeva hallituksen esitys (HE 273/2009 vp). Kaivoslaissa tarkoitettu toiminta sovitetaan esityksen mukaan yhteen saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitettulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana turvataan. Saamelaiskäräjät pitää valitettavana sitä, että esityksessä on luovuttu ”vähäistä suuremman” haitan kiellosta, mikä omaksuttiin edellä selostetun vesilain uudistuksen yhteydessä. Esityksen mukaan kaivosoikeus, jonka nojalla harjoitetaan kullanhuhdonta, raukeaa kahdeksan vuoden kuluttua lain voimaantulosta (esityksen 182 §:n 2 mom.) Saamelaiskäräjät pitää saamelaisten kulttuurin kannalta ja asian luonteesta johtuen tätä koneellista kullankai- vuuta koskevaa ylimenokauden pituutta liian pitkänä.

Luonnonsuojelulain valtionmaiden luonnonsuojelualueita koskeviin säännöksiin esitetään muutoksia (HE 99/2009 vp). Lakiin ehdotetaan otettavaksi mm. säännös siitä, että saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevista kansallis- ja luonnonpuistoissa on turvattava saamelaisten kulttuurin ylläpitämisen ja kehittämisen edellytykset (esityksen 16 §:n 1 momentti). Tältä osin Saamelaiskäräjät pitää valitettavana sitä, että tässäkin esityksessä ei toteudu ”vähäistä suuremman” haitan kiello.

Hallituksen esityksessä (HE 101/2009 vp) ehdotetaan säädettäväksi laki rakennusperinnön suojelemisesta. Esityksen 7 §:n mukaan saamelaisten kotiseutualueella olevaa saamelaista rakennusperintöä koskevissa asioissa on pyydettyä Saamelaiskäräjien lausunto. Saamelaista rakennusperintöä koskevissa asioissa asiantuntijana toimii yhteistyössä Museoviraston kanssa saamelaismuseum Siida (esityksen 4 §). Saamelaiskäräjät pitää esitystä oikeasuuntaisena, mutta Saamelaiskäräjien asemaa tulee myös tältä osin parantaa.

Saamelaiskäräjät on kiinnittänyt lausunnossaan 21.8.2009 ulkoasiainministeriön huomiota mm. seuraaviin ongelmakohtiin Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen (SopS 1-2/1998) täytäntöönpanossa: 1. saamen kielilain täytäntöönpanoon ei ole osoitettu riittäviä resursseja; 2. saamelaisten maa- ja metsäoikeudet ovat ratkaisematta; ja 3. saamelaisille annettava opetus saamelaisten omalla kielellään on liian vähäistä.

Hallituksen esityksessä (HE 264/2009 vp) ehdotetaan, että Eduskunta hyväksyy Suomen ja Ruotsin välillä 11.11.2009 allekirjoitetun rajajokisopimuksen, joka kattaa sekä vesi- että kalastusasiat. Vesienhoitoa ja vesiensuojelua palvelevaa yhteistyötä varten perustetaan Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio, johon Saamelaiskäräjille mahdollisesti varataan yksi paikka. Hallituksen esitys on käännetty pohjoissaamen kielelle.

Suomi on aloittanut toimeenpanna biodiversiteettisopimuksen (SopS 78/1994) artikla 8(j):tä, joka koskee alkuperäiskansojen biodiversiteettiin liittyvää perinteistä tietoa, ympäristöministeriön asettamalla työryhmällä. Työryhmän tehtävänä on valmistella artikla 8(j):hin liittyviä toimenpiteitä Suomessa. Työryhmän toimikausi päättyy vuoden 2010 lopussa. Saamelaiskäräjät pitää kehitystä myönteisenä, mutta pahoittelee sitä, että toimeenpanotyöhön ei ole varattu resursseja.

Saamelaiskäräjät pahoittelee sitä, että esitystä laiksi porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetusta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ei ole annettu Eduskunnalle.

Lissabonin sopimuksen voimaantuloa 1. joulukuuta 2009 on pidettävä merkittävänä edistysaskeleena perus- ja ihmisoikeuslainsäädännön vahvistumisessa jäsenvaltioiden ja EU:n toiminnassa. Lissabonin sopimuksella EU:n perusoikeuskirjasta on tullut oikeudellisesti jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä sitova.

2.2. Saamelaisten kielelliset oikeudet ja saamen kielten tilanne

Saamelaisten kielelliset oikeudet eivät toteudu perustuslain 17 §:n 3 momentin ja saamen kielilain (1086/2003) tarkoittamalla tavalla, koska saamelaisalueen kuntien ja valtion viranomaisissa ei ole riittävästi saamen kielen taitoista henkilöstöä ja lisäksi saamenkielisten palvelujen lisäämistä vaikeuttaa meneillään oleva valtion tuottavuusohjelman toteuttaminen. Viranomaisten saamenkieliset palvelut toteutuvat pitkälti asiakirjakäännöksinä ja tulkkauksen avulla, ja harvoin virkoihin edellytetään saamen kielen taitoa.

Saamelaiskäräjät perusti vuonna 2009 inarin- ja koltansaamen kääntäjien virat. Virkojen vakinaisen täyttämisen ei ole ollut mahdollista, koska inarin- ja koltansaame eivät edelleenkään ole yleisten kielitutkintojen kielinä eikä auktorisoidun kääntäjän

tutkintoa ole vielä ollut mahdollista suorittaa koltansaamessa. Saamelaiskäräjät on vaatinut valtiota pikaisiin toimiin tilanteen parantamiseksi.

Kaikki Suomessa puhutut saamen kielet ovat uhanalaisia kieliä, pohjoissaame selvästi uhanalainen ja inarin- ja koltansaame äärimmäisen uhanalaisia kieliä (Unesco: Atlas of the World's Languages in Danger). Huolimatta saamen kielten uhanalaisuudesta, ei kielten pelastamiseksi ja elvyttämiseksi ole osoitettu Suomessa riittäviä resursseja eikä suunnitelmallista kielten elvytysohjelmaa. Suomen hallitus on ihmisoikeuspoliittisessa selonteossaan (Valtioneuvoston selonteko Suomen ihmisoikeuspolitiikasta 2009) päättänyt kokonaisvaltaisen saamen kielen elvytysohjelman laatimisesta, mutta elvytysohjelman laatimisen aloittamistyöhön ei ole osoitettu resursseja. Saamelaiskäräjät on vaatinut valtiota aloittamaan välittömästi kielenelvytystoimet yhdessä saamelaiskäräjien kanssa.

2.3 Saamelaisopetus

Saamelaisopetuksen puutteet ovat johtamassa saamen kieltä puhuvien määrän nopeaan vähenemiseen ja kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten kielen ja identiteetin vaihtumiseen. Saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen edellytyksiä on pyritty kehittämään yhteistyössä Rovaniemen kaupungin ja saamelaisten kotiseutualueen kuntien kanssa. Saamelaisten koulutusasiain yhteistyöelin on kokoontunut vuoden aikana kahdesti.

Esitykset saamelaisopetuksen rahoituksen alueellisen rajauksen purkamisesta eivät toteutuneet uudistetussa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (L 1705/09, 45 §). Saamelaisalueen koulutuskeskuksen lakiuudistuksessa (HE 108/2009 vp) ei turvattu saamen kielen virtuaaliopetuksen asemaa ja resursseja, jotka olisivat mahdollistaneet kielen opetuksen joustavan järjestämisen myös kotiseutualueen ulkopuolelle. Esityksessä ei myöskään turvattu saamen kielen asemaa oppilaitoksen pääasiallisena opetuskielenä eikä opetushenkilöstöltä vaadita riittävän hyvää saamen kielen taitoa. Saamelaiskäräjien esitykset saamelaisopetuksen kokonaisvaltaisesta selvittämisestä, suunnitelmallisesta kehittämisestä ja perustuslaissa turvatun itsehallinnon toteuttamisesta koulutuksen hallinnossa eivät ole edenneet toivotulla tavalla opetusministeriössä. Vuoden aikana nousivat esille erityisesti puutteet inarin- ja koltansaamenkielisistä oppimateriaaleista ja saamenkielisistä luokan- ja aineenopettajista. Oppimateriaalityöhön ei osoitettu lisäresursseja.

2.4 ILO-alkuperäiskansasopimuksen ratifiointi sekä maahan ja perinteisiin elinkeinoihin liittyvien oikeuksien järjestäminen saamelaisten kotiseutualueella

Kansainvälisen työjärjestön (ILO) alkuperäiskansasopimuksen n:o 169 ratifiointityö ei ole edennyt vuonna 2009 millään tavalla. Oikeusministeriössä on ollut tarkoitus valmistella esitys saamelaisten maahan, veteen, luonnonvaroihin ja perinteisiin elinkeinoihin kohdistuvien oikeuksien järjestämiseksi (ns. kansallinen ratkaisu). Esityk-

sen tarkoitus on ollut täyttää ne vähimmäisvaatimukset, jolla ILO-sopimuksen ratifiointiin esteet voidaan poistaa. Tätä työtä varten ei ole perustettu työryhmää. Saamelaiskäräjät on toistuvasti vaatinut neuvottelujen aloittamista saamelaiskäräjien kanssa asiasta mutta nämäkään vaatimukset eivät ole johtaneet neuvottelujen aloittamiseen.

2.5 Pohjoismainen saamelaissopimus

Pohjoismainen saamelaisasiain virkamieselin (Nordisk embetsmannsorgan for samiske saker) jatkoi työtään pohjoismaisen saamelaissopimuksen jatkovalmistelun järjestämisestä. Työ jatkuu edelleen. Oikeusministeriö on julkaissut arvion vuodelta 2005 olevasta luonnoksesta pohjoismaiseksi saamelaissopimukseksi (työryhmämietinnön 2009:18). Saamelaiskäräjät on antanut oikeusministeriölle lausuntonsa työryhmämietinnöstä. Saamelaiskäräjät on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota työryhmän mietinnön johdosta muun ohella saamelaisten itsehallintoon liittyviin kysymyksiin ja saamelaisten perusoikeuksien toteutumiseen. Saamelaiskäräjät ei yhdy mietinnön keskeisiin päätelmiin koskien kansan itsemääräämisoikeutta, sopimuksen ratifiointia ja maa-, vesi- ja elinkeino-oikeuksia. Saamelaiskäräjät ei voi hyväksyä sitä, että työryhmä ei näe saamelaisia KP-sopimuksen 1 artiklan mukaisena kansana.

3 ERÄISTÄ MUISTA HANKKEISTA

Saamelaiskäräjät aloitti vuonna 2009 projektin, jonka tarkoituksena on edistää saamelaisnuorten osallistumismahdollisuuksia. Tavoitteena on asettaa Saamelaiskäräjien yhteyteen nuorisoeelin ja perustaa Saamelaiskäräjille nuorisosihteerin virka. Asian valmistelu toteutettiin opetusministeriön ja Saamelaiskäräjien rahoituksella. Hanke perustuu Saamelaiskäräjien toimintaohjelmaan 2008—2011, jonka tavoitteena on mm. lapsi- ja nuorisotyön kehittäminen.

Saamelaiskäräjät on hakenut resursseja ympäristöasioiden esittelijän virkaan neljältä ministeriöltä. Rahoitusta ei ole myönnetty. Tehtävä on ensiarvoisen tärkeä, jotta saamelainen kulttuuri-itsehallinto ja saamelaisten oikeudet toteutuisivat myös ympäristöasioissa. Saamelaiskäräjille ei ole varattu myöskään resursseja ilmastonmuutoksen sopeutumistyöhön. Saamelaiskäräjät on varannut budjetissaan omarahoitusosuuden saamelaiselinkeinokoordinaattorin projektitehtävää varten. Hanke ei ole edennyt Lapin TE-keskuksessa, mitä saamelaiskäräjät pahoittelee syvästi. Suomen saamelaiskäräjät on ottanut vastuulleen edustaa saamelaisia Arktisten Parlamentaarikkojen yhteistyössä.

Puheenjohtaja

Klemetti Näkkäläjärvi

Lakimiessihteeri

Aimo Guttorm

10 Sisäasiainministeriö

Sisäasiainministerin katsaus

Taloudellinen laskusuhdanne heijastui myös sisäasiainministeriön hallinnonalan toimintaan. Hallinnonalan toimijoilta on vaadittu entistä tehokkaampaa ja joustavampaa toimintaa. Nykyisen toimintatason turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta on parannettu erilaisin kehittämistoimenpitein ja rakenteellisin uudistuksin. Operatiivisen toiminnan toimintataso on pystytty vähintään ylläpitämään ja joiltakin osin jopa sitä parantamaan. Tämä on kuitenkin edellyttänyt mm. tuottavuusohjelman tavoitteiden etupainotteista toimeenpanoa, poikkeuksellisen tiukkaa talouskuria ja joidenkin toiminnan kehittämishankkeiden lykkäämistä tai perumista. Myös määräaikaisen lisärahoituksen käyttömahdollisuus esim. työttömien poliisien työllistämiseen on osaltaan mahdollistanut tavoitteiden saavuttamisen.

Poliisihallinnon lähihistorian merkittävin kehittämishanke poliisin hallintorakenteen uudistamiseksi saatettiin loppuun. Ministeriön uusi poliisiosasto ja Poliisihallitus aloittivat toimintansa 1.1.2010 jo aikaisemmin toteutetun poliisilaitoksia koskeneen uudistuksen jatkona. Hallitusohjelman ja hallituksen tekemien linjausten mukaisesti poliisi on näin siirtynyt vuoden 2010 alusta kaksiportaiseen hallintomalliin, jonka mukaan poliisin keskushallintoviranomaisen (Poliisihallitus) suorassa alaisuudessa ovat poliisilaitokset sekä keskusrikospoliisi, suojelupoliisi, liikkuva poliisi, Poliisiammattikorkeakoulu ja Poliisin tekniikkakeskus. Rakenteellisella uudistuksella on osaltaan pyritty varmistamaan kansalaisten turvallisuuspalvelujen takaaminen turvallisuushaasteiltaan nopeasti muuttuvassa Suomessa.

Ampuma-aselainsäädännön ja eräiden siihen liittyvien säädösten uudistamista koskeva hallituksen esitys on valmisteltu vuoden aikana ja se annettiin eduskunnalle syksyllä 2009.

Poliisin tietoon tulleiden rikosten kokonaismäärässä samoin kuin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tehtävämäärässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta viime vuosina. Rikosten kokonaismäärän lievä kasvu vuonna 2009 johtui pääosin liikenne-rikkomusten yli 19 prosentin kasvusta. Rikoslakirikosten yhteismäärä väheni hieman yli kolme prosenttia.

Kenttätehtävissä toimivien poliisien määrä nousi vuonna 2009 noin 200 henkilöllä poliisien työllistämiseen osoitetun lisärahoituksen avulla. Työttömien poliisien palkkaamiseen tarkoitetuista määrärahoista 64 virkaa kohdennettiin turvapaikkatutkinnaan ja maasta poistamistoiminnan sekä ulkomaalaisasioiden käsittelyn tehostamiseen.

Kohdentamisessa otettiin huomioon hallituksen turvapaikkapoliittisen selonteon linjaus siitä, että maahanmuuttoasioiden asiantuntemusta tulisi keskittää tietyille maantieteellisille alueille.

Rajaturvallisuustilanne valtakunnan rajoilla ja Rajavartiolaitoksen valvomilla rajanylityspaikoilla on säilynyt pääosin vakaana. Kaakkoisrajalla afgaanien laiton maahantulo kasvoi ilmiöksi, jota ei ole Suomen ja Venäjän välisellä rajalla aikaisemmin havaittu. Rajaliikenteen kasvu pysähtyi talouden taantuman seurauksena.

Rajavartiolaitoksen roolia merellisenä monitoimiviranomaisena on kehitetty määrätietoisesti. Rajavartiolaitos aloitti 1.1.2009 merenkulun avustuspalveluiden (MAS) sekä 1.7.2009 merenkulkijoiden lääkärikonsultaatioiden välittämisen. Lisäksi valmisteltiin 1.1.2010 voimaan astunut meripelastuslain päivitys, joka vahvistaa rajavartiolaitoksen roolia johtavana meripelastusviranomaisena. Meripelastustapahtumien määrä oli kolmatta vuotta peräkkäin lievässä laskussa. Osa laskusta on selitettävissä vuoden 2009 osalta veneilyn vähenemisellä, mutta myös valistustyöllä on oma merkityksensä.

Rajavartiolaitos on alueellisen sijoittumisensa vuoksi tärkeä harvaan asuttujen alueiden turvallisuusviranomainen. Lainvalvontatehtäviensä lisäksi Rajavartiolaitoksen virkamiehet ovat usein myös ensimmäisiä viranomaisia auttamassa kansalaisia esimerkiksi onnettomuuspaikoilla tai kuljettamassa potilaita maasto-olosuhteissa. Rajavartiolaitos onkin osallistunut aktiivisesti harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalvelujen kehittämiseen tähtäävään HARVA-hankkeeseen, josta saadut kokemukset ovat olleet myönteisiä.

Pelastustoimissa jatkettiin pelastuslain uudistamista. Pelastuslain uudistaminen pohjautuu hallitusohjelmaan ja sen tavoitteena on erityisesti onnettomuuksien ehkäisyn tehostaminen ja asumisturvallisuuden parantaminen. Samalla arvioidaan nykyisten väestönsuojelumääräysten tarkoituksenmukaisuus.

Sisäasiainministeriö päätti hätäkeskustoiminnan strategisista linjauksista. Linjausten mukaan hätäkeskusten toimintamallit yhtenäistetään valtakunnallisesti ja otetaan käyttöön uusi hätäkeskustietojärjestelmä. Verkottuneet hätäkeskukset voivat jatkossa tukea toisiaan ruuhka- ja häiriötilanteissa. Hätäkeskusten aluejakoa pohtinut työryhmä jätti 8.9.2009 loppuraporttinsa, jossa esitettiin maan jakamista kuuteen hätäkeskusalueeseen.

Hätäkeskustoiminnan ja tietotekniikan kehittämishankkeessa (TOTI) edettiin kohti TOTI-II -vaihetta. Vuoden aikana loppuunsaatetussa vaiheessa kuvattiin valtakunnallinen hätäkeskustoiminta ja toteutettiin tietojärjestelmän määrittely sekä kuvaus.

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia kehitettiin valtioneuvoston hyväksymän siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian ja valtioneuvoston antaman turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausten mukaisesti. Suomen kansallinen strategia on Euroopan unionissa ensimmäinen siviilikriisinhallintaan keskittyvä kansallinen strategia ja se on vaikuttanut EU:n uudistaessa Euroopan turvallisuusstrategiaansa.

Anne Holmlund
Sisäasiainministeri

Maahanmuutto- ja eurooppaministerin katsaus

Hallitusohjelman mukainen maahanmuuttohallinnon kehittäminen jatkui tiiviinä. Tässä yhteydessä huolehdittiin mm. ALKU-hankkeen edellyttämästä valmistelusta ELY-keskusten ja niihin tuleviin maahanmuuttoyksiköihin liittyen. Maahanmuuttoyksiköt hoitavat maahanmuuttoon, kotouttamiseen ja hyviin etnisiin suhteisiin liittyviä tehtäviä.

Kotouttamislain kokonaisuudistuksen valmistelu on edennyt. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys lain uudistamiseksi kevästuntokaudella 2010. Vastaanottolakia valmisteleva säädöshanke asetettiin osana kotouttamislain uudistamista.

Työvoiman maahanmuuton toimenpideohjelma hyväksyttiin valtioneuvostossa marraskuussa. Vuoden lopulla annettiin hallituksen esitys työntekijän oleskelulupajärjestelmän selkeyttämistä koskeviksi ulkomaalaislain muutoksiksi.

Loppuvuonna allekirjoitettiin pääkaupunkiseudun aiesopimus sisäasiain-, työ- ja elinkeino- ja opetusministeriön sekä Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupunkien kesken. Sopimuksen tavoitteena on nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä TE-toimistojen ja kuntien yhteisin toimenpitein. Lisäksi vuoden aikana valmisteltiin kokeilulakityöryhmässä Osallisena Suomessa -ohjelmaa. Ohjelmassa on tarkoitus kokeilla maahanmuuttajien kotoutumisessa kolmen polun mallia. Kokeilun tulokset sisällytetään valmisteilla olevaan kotouttamislain uudistukseen.

Maahanmuutto on aikamme suurimpia ilmiöitä. Kansainvälistä suojelua Suomesta hakeneiden henkilöiden määrä kasvoi voimakkaasti vuoden 2008 jälkipuoliskolla. Turvapaikkaa haki vuonna 2009 n. 6 000 henkilöä, joista ilman huoltajaa saapuneita alaikäisiä oli noin 550.

Turvapaikanhakijoiden määrän kasvun vuoksi jouduttiin vastaanottokeskusten majoituskapasiteettia lisäämään äärimmilleen, perustamaan uusia toimipisteitä sekä järjestämään majoitusta kansanopistoihin. Vastaanottokeskusten henkilöstön määrää jouduttiin myös lisäämään, koska se on suoraan riippuvainen majoitettavien määrästä. Vuoden alussa vastaanottokeskuksissa oli 2 300 majoituspaikkaa, kun vuoden loppuun mennessä majoituspaikkoja oli 4 500.

Turvapaikanhakijoiden määrän kasvun ohella maahanmuuttohallinnon toiminnan haastavuutta on osaltaan lisännyt taloudellisen taantuman syvyys ja siitä seurannut julkisen talouden tiukkuus ja rahoitusvaje. Taantumasta huolimatta turvapaikan hakijoiden määrän nousuun on pystytty vastaamaan lisätalousarvioissa saaduilla määrärahalisäyksillä palkatulla määräaikaaisella lisähenkilöstöllä.

Erityisen haasteelliseksi toiminnan tulevaisuudessa tekee valtion tuottavuusohjelma, jonka mukaisesti myös maahanmuuttohallinnossa työskentelevän vakinaisen henkilöstön määrä vähenee.

Pakolaisten kuntiin sijoittaminen vaikeutui vuoden aikana. Taloudellisen tilanteen huonontuessa kuntien halukkuus vastaanottaa kiintiöpakolaisia sekä turvapaikan ja suojelun perusteella oleskeluluvan saaneita on vähentynyt. Tämän seurauksena pakolaisten kuntiin siirtymisajat ovat pidentyneet, mikä puolestaan on kuormittanut vastaanottokeskuksia ja lisännyt vastaanoton kustannuksia.

Turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnan käytännön ohjauksen siirto sisäasiainministeriöstä Maahanmuuttoviraston vastuulle valmisteltiin vuoden aikana. Maahanmuuttoviraston vastuulle siirtyivät myös säilöönottoyksikön käytännön toiminnan ohjaus ja valvonta sekä ihmiskaupan uhrien auttamisen toimeenpanon ohjaus. Toimivallan siirto toteutui vuoden 2010 alusta.

Sisäasiainministeriö on valmistellut yhdenvertaisuuslain mukaisia yleisiä suosituksia yhdenvertaisuussuunnitelman sisällöiksi. Suositukset annetaan alkuvuodesta 2010. Syrjinnän seurantajärjestelmää on kehitetty muun muassa laatimalla kartoitusta 2000-luvulla Suomessa tehdystä syrjintätutkimuksesta ja toteuttamalla tutkimus työsuojelupiirien tietoon tulleesta syrjinnästä. Kansallinen syrjinnän vastainen kampanja, jota toteutetaan eri ministeriöiden ja kansalaisjärjestöjen sekä neuvottelukuntien yhteistyönä, on jatkunut Euroopan unionin osarahoituksella. Vuoden 2009 kampanjasisältöjä ovat olleet esimerkiksi viharikosraportoinnin kehittäminen, erityisluokkaopetuksen yhdenvertaisuusvaikutusten selvittäminen, työpaikoilla tapahtuvan syrjinnän vastaisen neuvonnan vahvistaminen, yhdenvertaisuuden edistäminen asevelvollisten keskuudessa sekä nuorten maahanmuuttajien demokratia- ja ihmisoikeustietouden kasvattaminen.

Yhdenvertaisuuden edistämiseen liittyvässä toiminnassa sukupuolten tasa-arvon edistäminen on valtavirtaistettu kaikkeen toimintaan. Myös moniperusteinen syrjintä, jossa sukupuoli on yhtenä perusteena, on otettu huomioon valtavirtaistamisperiaatteella eri toimintamuodoissa kuten kehittämishankkeiden suunnittelussa, lausuntojen antamisessa ja syrjinnän seurantajärjestelmän toimeenpanossa.

Astrid Thors
Maahanmuutto- ja eurooppaministeri

10.1 Sisäasiainministeriö

Sisäasiainministeriö on omalla toiminnallaan tukenut hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Poliisitoimi, pelastustoimi ja Rajavartiolaitos ovat osallistuneet sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen. Maahanmuuttopolitiikassa vuoden aikana on kehitetty työvoiman maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien kotouttamista, edistetty hyviä etnisiä suhteita sekä vastattu kansainvälisen suojelun antamisen velvoitteisiin. Lisäksi on torjuttu laitonta maahanmuuttoa ja ihmiskauppaa yhteistyössä hallinnonalan muiden sektoreiden kanssa.

Siviilikriisinhallinta

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia kehitettiin valtioneuvoston hyväksymän siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian ja valtioneuvoston antaman turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausten mukaisesti. Suomen kansallinen strategia on Euroopan unionissa ensimmäinen siviilikriisinhallintaan keskittyvä kansallinen strategia ja se on vaikuttanut EU:n uudistaessa Euroopan turvallisuusstrategiaansa. Strategian vision mukaisesti Suomi pysyy edelläkävijänä siviilikriisinhallinnan kansainvälisessä yhteistyössä ja kansallisten voimavarojen kehittämisessä. Strategia on esitelty useassa eri kontekstissa ja sitä on käytetty mallina EU:n muille jäsenmaille.

European Council on Foreign Relations (ECFR) -tutkimuslaitos on vuonna 2009 julkaistussa vertailussaan arvioinut Suomen Euroopan unionin parhaaksi maaksi siviilikriisinhallintavalmiuksien kehittämisessä. Vertailussa käytettiin seitsemää eri kategoriaa, joiden mukaan maat arvioitiin. Näitä olivat muun muassa koulutusjärjestelmä, suunnittelu, henkilöstön rekrytointi ja harjoittelu. Vertailussa kuusi EU:n jäsenvaltiota luokiteltiin ammattilaisiksi, ja Suomi oli näiden joukossa parhaaksi arvioitu.

Yhdenvertaisuuden edistäminen

Oikeusyksikkö on perustanut työryhmän, joka on valmistellut yhdenvertaisuuslain mukaisia Yleisiä suosituksia yhdenvertaisuussuunnitelman sisällöiksi. Suositukset annetaan alkuvuodesta 2010. Syrjinnän seurantarjestelmää on kehitetty muun muassa laatimalla kartoitus 2000-luvulla Suomessa tehdystä syrjintätutkimuksesta ja toteuttamalla tutkimus työsuojelupiirien tietoon tulleesta syrjinnästä. Kansallinen syrjinnän vastainen kampanja, jota toteutetaan eri ministeriöiden ja kansalaisjärjestöjen sekä neuvottelukuntien yhteistyönä, on jatkunut Euroopan komission osarahoituksella. Yhdenvertaisuuden edistämiseen liittyvässä toiminnassa sukupuolten tasa-arvon edistäminen on valtavirtaistettu kaikkeen toimintaan.

Laillisuusvalvonta

Laillisuusvalvonnan kehittämisryhmä antoi 16.3.2009 selvityksen laillisuusvalvonnan nykytilasta ja haasteista (SM:n julkaisu 11/2009) sekä teki 14.12.2009 ehdotuksen ministeriön ja sen hallinnonalan laillisuusvalvonnan järjestämisestä. Ministeriön oikeusyksikkö kehitti laillisuusvalvonnan raportointi- ja seurantajärjestelmää, jolla kerätään tietoja kanteluista ja muista moitteita sisältävistä kirjoituksista, tutkintapyyntöistä ja rikosilmoituksista sekä niistä aiheutuneista seuraamuksista.

10.2 Poliisitoimi

Poliisi on pyrkinyt vaikuttamaan siihen, että kaikilla alueilla olisi käytettävissään ajanmukaiset turvallisuussuunnitelmat, joissa esitetään konkreettisia toimenpiteitä häiriökäyttäytymisen ja väkivallan vähentämiseksi. Suunnitelmissa on luotu yhteistyömuotoja perhe- ja läheisväkivallan ennalta estämiseksi ja alkoholihaittojen vähentämiseksi. Suunnitelmissa on käsitelty myös harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalvelujen järjestämistä, Jokelan ja Kauhajoen kaltaisten tapahtumien ennaltaehkäisemistä sekä etnisten vähemmistöjen turvallisuutta.

Väkivaltarikollisuuden torjunnassa on painotettu lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa rikollisuutta sekä lähisuhdeväkivaltaa. Rasistisia piirteitä omaavaan rikollisuuteen on puututtu entistä aktiivisemmin. Poliisin teknisen rikostutkinnan laatua ja puitteita sekä liikenneturvallisuustyötä ja liikennevalvontaa on kehitetty suunnitelmallisesti.

Ampuma-ase- ja yksityisen turva-alan lainsäädännön uudistaminen on jatkunut vuonna 2009. Aserekisterin tietosisältöä tarkistetaan aserekisterin uudistamistyötä varten ja aselupakäytäntöjen yhtenäistämisharjojen vaikuttavuutta seurataan. Aselainsäädännön uudistamisen ensimmäisessä vaiheessa on keskitytty käsiaseiden luvansaannin tiukentamiseen ja terveystietojen saatavuuden parantamiseen.

Rahapeli- ja arpajaisjärjestelmää on kehitetty rahapelaamiseen liittyvien sosiaalisten ongelmien rajoittamiseksi ja rikollisuuden torjumiseksi. Rahapeli- ja arpajaisjärjestelmän kehittämisessä on otettu huomioon EY-oikeudellinen ja pelien jakelutekninen kehitys.

Valtion talousarviossa vuodelle 2009 on esitetty seuraavia poliisin yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvaavia tunnuslukuja:

Poliisille ilmoitettujen rikosten kokonaismäärä kasvoi ainoastaan vajaa 5 % vuodesta 2008, mutta vuoden 2009 talousarviossa tavoitteeksi asetettu 760 000 rikoksen enimmäismäärä ylittyi 21 prosentilla. Tämä johtui suurimmaksi osaksi siitä, että liikennერიკкомустен määrä lisääntyi yli 19 % automaattisen liikennevalvonnan seuraamusjärjestelmän tehostumisen johdosta. Omaisuusrikosten määrä väheni noin yhden prosentin, mutta petosten, vakuutuspetosten ja maksuvälinepetosten kokonaismäärä lisääntyi n. 8 % vuoteen 2008 verrattuna. Törkeän petoksen yrityksiä oli v. 2009 yhteensä 114, kun vastaava määrä v. 2008 oli 139. Liikennერიკkosten määrä väheni n. 7 % vuodesta 2008.

TAULUKKO 61. Poliisin yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvaavia tunnuslukuja

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Rikosten määrä/kaikki rikokset, enintään	815 192	876 869	760 000	919 837
Rikoslakirikosten yhteismäärä, enintään	551 320	539 321	540 000	522 851
— Liikenne rikokset	206 483	183 781	-	171 397
— Liikenne rikkomukset	237 763	312 843	-	372 614
— Omaisuus rikokset	251 385	256 958	-	254 542
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)	82,90	82,95	94,00	89,68
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (2001=100)	124,50	127,00	138,00	128,5

Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kokonaismäärä vähentyi n. 5 % vuodesta 2008, mutta henkirikosten osalta kehitys oli edelleen synkkä. Poliisin tietoon tulleet murhia, tappoja ja surmia tehtiin v. 2009 yhteensä 114, kun vastaava lukumäärä v. 2008 oli 132, keskiarvon ollessa viimeiseltä kymmeneltä vuodelta 129.

Yleistä järjestystä ja turvallisuutta mittaava katuturvallisuusindeksi²⁰ parantui vuoden 2008 arvosta 82,95 arvoon 89,68 vuonna 2009 johtuen pahoinpitelyrikosten sekä rattijuopumusten ja vahingontekojen vähentymisestä. Alueellisesti katuturvallisuusindeksin suhteellinen arvo vaihteli Helsingin 66,59:stä Etelä-Suomen läänin 130,26:een.

Liikenneturvallisuuden taso liikenneturvallisuusindeksillä²¹ mitattuna oli hieman edellisvuotta parempi (arviolta 128,5), mutta jäi edelleen asetetusta pitemmän aikavälin tavoitetasosta. Tieliikenteessä menehtyi viime vuonna selvästi vähemmän ihmisiä kuin vuonna 2008. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan liikenneonnettomuuksissa kuoli 281 ja loukkaantui 8 048 ihmistä. Kuolleita oli 62 ja loukkaantuneita 426 vähemmän kuin vuonna 2008.

²⁰ Katuturvallisuusindeksi on turvattomuutta osoittavien painotettujen rikosmäärien ja asukasluvun suhdeluku. Ryöstöt, törkeät ryöstöt ja törkeät pahoinpitelyt saavat painoarvon 10; pahoinpitelyt ja lievät pahoinpitelyt painoarvon 5; lievät ja törkeät vahingonteot sekä ratti- ja liikennejuopumukset painoarvon 1. Asukaslukuna käytetään edellisen vuoden viimeisen päivän lukua. Mitä suurempi indeksin arvo on, niin sitä turvallisempaa on koko maassa tai tietyllä alueella (1999=100).

²¹ Liikenneturvallisuusindeksissä autojen ja moottoripyörien määrä jaetaan liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden suhteutetulla määrällä. Suhteellinen liikenneturvallisuusindeksi kertoo muiden vuosien suhteellisen arvon kun vuoden 2001 arvo on 100. Mitä suurempi indeksin arvo on, niin sitä parempi liikenneturvallisuus on koko maassa tai tietyllä alueella.

TAULUKKO 62. Valvonnan tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Valvonta – tuottavuus				
Tuottavuus (yjt-tehtävät/henkilötyövuodet)	361	347	352	320
Valvonta – taloudellisuus				
Toimintamenoäärä, 1 000 euroa	176 603	178 530	199 068	189 656
Henkilötyövuodet	3 044	3 048	3 145	3 124
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	213 605	219 876	239 982	233 450
Taloudellisuus (kustannukset/ yjt-tehtävät), euroa	194	208	217	233
Valvonta – palvelukyky ja laatu*				
Onnistuminen kotiväkivaltaan puuttumises- sa, arvosana 4—10	7,60	7,68	7,68	-
Onnistuminen liikennevalvonnassa, arvosana 4—10	7,68	7,77	7,85	-
Poliisin partiointi, arvosana 4—10	7,41	7,44	7,44	-
Valvonta – suoritteet				
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) tehtävämäärä, kpl	1 100 073	1 058 041	1 106 000	1 000 518
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät, lkm, enintään	18 548	18 963	18 000	19 781

* Julkisten palvelujen laatubarometriä ei tehty vuodelta 2009, joten poliisin palvelukykyä mittaavan tavoitteen toteutumista ei voida arvioida tällä tutkimusmenetelmällä.

Poliisin suorittama valvonta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on ollut suunniteltua ja johdettua perustuen analysoituun tietoon. Erityisesti perhe- ja läheisväkivallan ennalta estämiseksi on kunnallisissa ja alueellisissa turvallisuus-suunnitelmissa määritelty konkreettisia toimenpiteitä. Poliisi on osallistunut aktiivisesti muun muassa alkoholivalvontaan humalahakuisen juomisen vähentämiseksi.

TAULUKKO 63. Hälytystoiminnan tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Hälytystoiminta – tuottavuus				
Tuottavuus (hälytystehtävät A+B/ henkilötyövuodet)	883	831	961	895
Hälytystoiminta – taloudellisuus				
Toimintamenoääräraha, 1 000 euroa	59 353	58 456	66 907	54 987
Henkilötyövuodet	1 024	1 051	937	943
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	68 370	72 052	69 726	67 194
Taloudellisuus (kustannukset/hälytystehtävät A+B), euroa	75,6	82,5	77,5	79,6
Toiminnan laatu ja palvelukyky				
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	12,9	12,3	12,0	12,4
Toimintavalmiusaika A- ja B-luokan tehtävissä, min	22,9	22,2	21,0	22,5
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, arvosana 4—10*	7,64	7,65	7,68	-
Hälytystoiminta – suoritteet				
Hälytystehtävien määrä, kpl, enintään	1 100 073	1 058 041	1 080 000	1 000 518
Kotihälytysten määrä, lkm	89 367	86 176	-	83 838
A- ja B-hälytystehtävien määrä, kpl	904 534	873 567	900 000	843 663
A-, B- ja C-hälytystehtävien määrä, kpl	1 099 656	1 057 767	1 080 000	1 000 373

* Julkisten palvelujen laatubarometriä ei tehty vuodelta 2009, joten poliisin palvelukykyä mittaavan tavoitteen toteutumista ei voida arvioida tällä tutkimusmenetelmällä.

Poliisin hälytystoiminnan tuottavuus parantui lähes 8 % vuodesta 2008 johtuen käytettävissä olevien henkilötyövuosien vähenemisestä yli 10 prosentilla. A- ja B-luokan kiireellisten hälytystehtävien määrä pieneni hieman yli 3 %. Hälytystoiminnan kustannukset puolestaan pienenivät vajaa 7 %, joten taloudellisuus hieman parani vuodesta 2008.

Kotihälytysten määrä pieneni v. 2009, mutta perheväkivaltaan liittyvien kotihälytysten määrä sen sijaan nousi. Perheväkivaltatapausten ilmitulo on lisääntynyt erityisesti poliisin ja sosiaaliviranomaisten välisen ennalta ehkäisevän yhteistyön johdosta.

Kansallisen turvallisuustutkimuksen mukaan poliisin katsotaan onnistuneen hälytystehtävien hoitamisessa yhtä hyvin kuin v. 2006. Sen sijaan valvontatehtävien hoitamisessa poliisi on kansalaisten mielestä onnistunut aiempaa hieman heikommin. Selvästi heikoimmin hoidetuiksi tehtäviksi kansalaiset arvioivat tiedottamisen ja rikosten ennalta estämisen.

TAULUKKO 64. Rikostorjunnan tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Rikostorjunta – tuottavuus				
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/ henkilötyövuodet)	91	86	91	84
Rikostorjunta – taloudellisuus				
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	237 707	252 737	251 258	264 232
Henkilötyövuodet	4 101	4 113	3 972	4 087
Rikostorjunnan kustannukset, 1 000 euroa	304 394	309 268	302 510	321 716
Taloudellisuus (kustannukset/ selvitetyt rikoslakirikokset), euroa	817	870	840	935
Rikostorjunta – palvelukyky ja laatu				
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne- rikokset), %, vähintään	49,5	49,3	50,0	50,4
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikenne- rikokset), ka, vrk	80	79	78	86
Omaisuusrikosten selvitystaso, %, vähintään	38,5	37,8	41,5	38,9
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, %, vähintään	75,7	78,5	80,0	79,5
Päätettyjen talousrikosten tutkinta-aika, ka, vrk, enintään	297	309	270	295
Onnistuminen väkivaltarikosten selvittämi- sessä/paljastamisessa, arvosana (1—10)*	7,54	7,54	7,54	7,54
Onnistuminen huumarikosten selvittämi- ssä/paljastamisessa, arvosana (1—10)	7,47	7,53	7,47	7,53
Onnistuminen asuntomurtojen selvittämi- sessä, arvosana (1—10)	7,28	7,37	7,28	7,37
Onnistuminen autovarkauksien selvittämi- sessä, arvosana (1—10)	7,03	7,14	7,03	7,14
Rikostorjunta – tuotokset				
Kaikki selvitetty rikokset, määrä	628 592	684 598	600 000	731 648
Selvitetyt rikoslakirikokset, määrä	372 733	355 453	360 000	343 921
Takaisin saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj. euroa	36,9	59,1	40	35,3
Päätettyjen talousrikosten määrä	1 674	1 555	1 900	1 510
Avoinna olevien talousrikosten määrä	1 679	1 754	1 650	2 115
Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä	37 603	37 704	34 000	35 853
Poliisin tietoon tulleet törkeät huumausai- nerikokset, määrä	882	790	750	784

* Julkisten palvelujen laatubarometriä ei tehty vuodelta 2009, joten poliisin palvelukykyä mittaavan tavoitteen toteutumista ei voida arvioida tällä tutkimusmenetelmällä.

Rikostorjunnan tuottavuus pysyi lähes vuoden 2008 tasolla. Rikostorjunnan taloudellisuus sen sijaan heikkeni 7 % vuodesta 2008 kokonaiskustannusten nousun ja selvitettyjen rikoslakirikosten määrän pienentymisen johdosta.

Keväällä 2009 tehdyn turvallisuustutkimuksen mukaan kansalaiset katsoivat poliisin onnistuneen aikaisempaa paremmin erilaisten rikosten selvittämisessä, erityisesti huumorikosten selvittämisessä, mutta myös autovarkauksien ja asuntomurtojen selvittämisessä. Kansalaisista aiempaa suurempi osa on joutunut väkivallan uhriksi viimeisen kolmen vuoden aikana. Vastaajista 7,3 % ilmoitti joutuneensa väkivallan kohteeksi kolmen vuoden aikana. Väkivallan uhriksi ovat joutuneet erityisesti 20—24-vuotiaat miehet, joista lähes joka viides oli kokenut väkivaltaa kolmen vuoden aikana.

TAULUKKO 65. Lupapalvelujen tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Lupapalvelut – tuottavuus				
Tuottavuus (poliisin myöntämät luvat/henkilötyövuodet)	1 252	1 416	1 407	1 297
Lupapalvelujen tuottotavoite, 1 000 euroa	35 897	40 346	35 800	41 460
Lupapalvelut – taloudellisuus				
Henkilötyövuodet	788	774	718	838
Lupapalvelujen kustannukset, 1 000 euroa	37 852	37 724	35 803	43 775
Taloudellisuus (kustannukset/poliisin myöntämät luvat), euroa	38	34	35	40
Lupapalvelujen kustannusvastaavuus, %	95	107	100	95*
Lupapalvelut – palvelukyky ja laatu				
Onnistuminen lupapalveluissa, arvosana 4—10**	8,20	8,15	8,24	–
Lupapalvelut – suoritteet				
Poliisin myöntämät luvat yhteensä, kpl	986 352	1 096 010	1 010 000	1 086 798
Passit	374 375	433 522	400 000	427 580
Henkilökortit	51 234	71 404	40 000	77 702
Ajoluvat	336 835	357 091	350 000	366 952
Aseluvat	85 409	82 629	70 000	71 515
Ulkomaalaisluvat	51 894	60 140	65 000	60 460
Muut luvat	86 605	91 224	85 000	82 588

* Lupapalveluiden kustannusvastaavuuden lasku johtuu sekä erilliskustannusten noususta (pääosin henkilöstökustannuksista) että laskutavan muutoksesta. Konsernipalvelujen kustannukset (mm. ylijohdo, Polamk) on nyt vyörytetty myös lupapalvelujen tulosalueelle.

** Julkisten palvelujen laatubarometriä ei tehty vuodelta 2009, joten poliisin palvelukykyä mittaavan tavoitteen toteutumista ei voida arvioida tällä tutkimusmenetelmällä.

Poliisin lupapalveluiden tuottavuus laski vuodesta 2008 yli 8 %. Lupapalvelujen tuottotavoite kuitenkin ylitettiin aikaisempien vuosien lailla. Lupapalveluiden taloudellisuus laski huomattavasti vuodesta 2008 kokonaiskustannusten kasvaessa 16 %. Kustannusvastaavuus jäi asetetusta tavoitteesta johtuen pääosin henkilökustannusten noususta ja laskutavan muutoksesta.

Poliisin myöntämien lupien kokonaismäärä laski vajaan prosentin vuodesta 2008. Pässejä myönnettiin n. 1,4 % vähemmän kuin v. 2008, mutta henkilökorttien kysyntä kasvoi n. 8,8 %. Aselupien määrä laski yli 13 % vuodesta 2008. Ulkomaalaislupien määrä kasvoi ainoastaan puoli prosenttia ja muiden lupien määrä laski lähes 10 % suppeiden turvallisuus selvitysten määrän pienentymisen johdosta.

Kansallisen turvallisuustutkimuksen mukaan kansalaiset arvioivat poliisin onnistuneen selvästi aiempaa heikommin lupapalvelujen hoitamisessa. Lupapalvelut on kansalaisten mielestä kuitenkin edelleen hoidettu erittäin hyvin, sillä puolet vastaajista antoi arvosanan 9–10.

TAULUKKO 66. Poliisikoulutuksen tulokellisuus

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 tavoite	2009 toteutuma
Poliisikoulutus – tuottavuus				
Tuottavuus (poliisiksi valmistuvien määrä/henkilötyövuodet)	1,58	2,15	1,58	1,39
Kokonaistyövuodet/poliisiksi valmistuvien määrä	0,61	0,45	0,64	0,66
Poliisikoulutus – taloudellisuus				
Poliisikoulutuksen kokonaiskustannukset, 1 000 euroa	24 881	26 786	25 000	26 883
Henkilötyövuodet	228	211	219	215
Perustutkintokoulutuksen koulutuspäivän hinta, enintään, euroa	148	167	149	207
Poliisipäällystötutkinnon koulutuspäivän hinta, enintään, euroa	218	270	290	250
Poliisikoulutus – palvelukyky ja laatu				
Poliisioppilaitosten henkilömäärä	229	224	218	224
Poliisin perustutkintokoulutuksen läpäisyprosentti	96,9	98,4	97,5	96,5
Poliisikoulutus – suoritteet				
Poliisin perustutkintokoulutukseen hakijoiden määrä, hlöä	1 322	947	1 600	2 014
Poliisin perustutkintokoulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä	321	218	312	250
Poliisin perustutkintokoulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	372	472	344	325

10.3 Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitos osallistuu omalta osaltaan kansallisen kilpailukyvyyn kannalta tärkeän sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen tavoitteena, että Suomi on Euroopan turvallisin maa. Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on:

- Suomen rajaturvallisuus on parhaalla tasolla Euroopassa. Turvallisimmat ja sujuvimmat liikenneyhteydet Venäjän ja Euroopan unionin välillä kulkevat Suomen rajojen kautta. Rajavartiolaitoksen panos Euroopan unionin ulkorajastrategian kehittämisessä ja eurooppalaisen yhteisvastuun toteuttamisessa on vahva.
- Rajavartiolaitoksen toiminta lisää monipuolisesti ihmisten jokapäiväistä turvallisuutta, erityisesti rajaseudulla ja saaristossa.
- Suomen meripelastusjärjestelmä on Itämeren luotettavin. Johtamis- ja toimintavalmius on merellisten monialaonnettomuuksien varalta hyvä. Rajavartiolaitoksen panos EU:n meripolitiikan toimeenpanossa ja merellisen ympäristöturvallisuuden edistämiseksi on vahva.
- Rajavartiolaitos kykenee toimimaan yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, myös sodan aikana. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin luonnonoloissa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan viidellä osa-alueella. Kullakin vaikuttavuuden osatekijällä on useita mittareita. Nämä muodostavat painotettuina kyseisen vaikuttavuuden tunnusluvun. Vaikuttavuuksien osatekijöiden painotetuista tunnusluvuista puolestaan muodostuu kokonaisvaikuttavuuden tunnusluku.

Sotilaallisen maanpuolustuksen tuloksellisuuden tunnuslukujen laskenta muuttui raportointikauden aikana. Tästä syystä aiempien vuosien toteumat ja vuoden 2009 tavoite eivät ole yhteismitallisia vuoden 2009 toteumatietojen kanssa.

Painotettujen suoritteiden määrä on laskenut vuodesta 2008. Syynä tähän on lähinnä rajatarkastuksien yhteydessä tehtyjen suoritteiden vähentyminen. Kustannusten laskun syynä on vähentynyt henkilötyövuosikertymä sekä epävarmasta taloudellisesta tilanteesta aiheutunut hankkeiden siirto vuodelta 2009 vuodelle 2010. Merkittävin syy, joka vähentää kustannuksia tuloksellisuuden laskennassa verrattaessa aikaisempiin vuosiin on laskentatavan muutos. Vuoteen 2008 asti Rajavartiolaitoksen tuloksellisuuden laskennassa kustannuksina käytettiin kassamenoja ja vuodesta 2009 alkaen kustannustietoja. Näiden erotus esimerkiksi v. 2008 oli n. 15,7 milj. euroa.

TAULUKKO 67. Rajavalvonta

	2007	2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
RAJATURVALLISUUDEN YLLÄPITÄMINEN (1—5)				
Yhdysmiesten toiminnan perusteella estetyt luvattomat maahantulot (1—5)	-	-	4,0	5,0
Arvio yhdysmiesten toiminnan onnistumisesta (1—5)	-	-	4,0	4,0
Rajanaapuriyhteistyön seurauksena estämät/havaitsemat/paljastamat oikeudettomat rajanylitykset Schengen-ulkorajalla, kpl	-	-	10	410
Rajatarkastusten kattavuus, %	99,9 %	99,9 %	100,0 %	100,0 %
Rajatilannekuvan laatu (1—5)	-	-	4,0	3,9
Rajatarkastusten laatu, %	97,8 %	99,3 %	99,8 %	98,1 %
Rajatapahtumien estäminen, %	88 %	80 %	96 %	95 %
Rajatapahtumien paljastaminen, %	81 %	86 %	85 %	88 %
Rajanylityksiin liittyvä rikollisuus, %	0,01 %	0,01 %	0,04 %	0,01 %
Koettu rajaturvallisuus (1—5)	-	-	4,0	3,9
SUJUVAAN RAJALIIKENTEEN VARMISTAMINEN (1—5)	-	-	4,6	4,5
Rajatarkastusten sujuvuus, min	8	9	8	8
Koettu rajatarkastusten sujuvuus (1—5)	-	-	4,0	3,9
VIRANOMAISAVUN TUOMINEN RAJASEUDUN JA RANNIKON HARVAAN ASUTUILLE ALUEILLE (1—5)	-	-	3,8	4,1
RVL:n miehitettyjen toimipisteiden kattavuus (1—5)	-	-	4,0	4,3
Partiointin kattavuus maarajalla, %	1,21 %	1,25 %	1,21 %	1,10 %
Partiointin kattavuus merirajalla, %	8,27 %	8,39 %	8,39 %	7,92 %
RVL:n antama viranomaisapu / kokonaistarve, %	-	-	70 %	100 %
RVL:n merkitys koetulle turvallisuudelle harvaan asutulla alueella (1—5)	-	-	4,0	3,5
Viranomaisten näkemys RVL:n merkityksestä harvaan asutun alueen turvallisuudelle (1—5)	-	-	4,0	3,8
MERELLISEN TURVALLISUUDEN LISÄÄMINEN (1—5)	-	-	4,1	4,3
Meripelastusyksiköiden merialueen peittoaste, %	-	-	90 %	-
Meripelastusavun saapuminen onnettomuuspaikalle tavoiteajassa (1—5)	-	-	4,0	4,9
Aluspäästötapauksen määrä suhteessa liikennemäärään, %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,2 %
Meri- ja ympäristötilannekuvan laatu (1—5)	-	-	4,5	3,6
SOTILAALLISEEN MAANPUOLUSTUKSEEN OSALLISTUMINEN (1—5)	-	-	3,4	3,7
Suunnitelmavalmius (1—5)	2,7	3,6	3,7	3,0
Sijoitustilanne (1—5)	4,6	4,3	4,5	4,3
Koulutus (1—5)	4,2	3,1	3,3	3,4
Sotavarustus (1—5)	2,6	2,6	2,8	3,3
KUSTANNUSVAIKUTTAJUUS (IND)	97	97	100	100
Painotetut suoritteet (1000 kpl)	106 896	104 246	104 032	98 139
Kustannukset (milj. euroa)	239,2	244,9	245,3	226,4

TAULUKKO 68. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2007	2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	-	-	100,0	100,0
Vaikuttavuus (ind)	-	-	100	100
Kustannusvaikuttavuus (ind)	97	97	100	100

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osa-alueille asetetut tavoitteet ovat pääosin toteutuneet. Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitearvot on määriteltä ensimmäistä kertaa vuoden 2009 talousarvioesitykseen. Vuoden 2009 toteuma indeksoidaan arvoksi 100.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Partioinnissa jäätiin tavoitteeksi asetetusta 323 000 partiotunnista ja teknisessä valvonnassa tavoitteeksi asetetusta 937 000 tunnista. Syynä tähän on vähentynyt henkilötyövuosikertymä sekä rajavartioasemien yhdistymisen myötä muuttuneet partioikäntäntöt. Teknisessä valvonnassa syynä valvontatuntien vähenemiseen ovat valvontajärjestelmien ikääntymisestä johtuvat käyttökatkokset.

Tarkastusten määrä on jäänyt tavoitteesta jo vuonna 2008, jolloin suoritteiden seurannan perusteet muuttuivat. Kyseistä muutosta ei ole huomioitu vuoden 2009 tavoitteenasettelussa. Ihmisten jokapäiväistä turvallisuutta rajaseudulla ja saaristossa on ylläpidetty tavoitteiden mukaisesti.

TAULUKKO 69. Rajavalvonnan tulostittarit

Tulostittarit	2007	2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Tuotokset				
Partiointi, h	328 145	336 000	323 000	309 000
josta itärajalla	244 502	248 000	237 000	228 000
Tekninen valvonta	841 331	885 000	937 000	865 000
Tarkastukset	81 839	25 000	84 000	26 7000
Rajavyöhykeluvat	11 914	12 000	11 000	12 100
Turvallisuuspalvelut harva-alueella (poliisi- ja virka-aputehtävät)	434	533	500	474
Panokset				
Kustannukset, milj. euroa	111,2	121,4	119,0	115,6
Henkilötyövuodet	1 448	1 531	1 436	1 436
Tehokkuus				
Tuottavuus, ind	83	81	100	100
Taloudellisuus, ind	87	86	100	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	-	-	4,2	4,2
Rajatapahtumien estäminen, %	87,8 %	79,0 %	96,0 %	95,1 %
Rajatapahtumien paljastaminen, %	81,3 %	96,0 %	85,0 %	87,9 %
Tilannekuvan laatu	-	-	4	3,6

TAULUKKO 70. Rajatarkastuksen tulospäätökset

	2007	2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Tulosmittarit				
Tuotokset				
Rajatarkastukset, milj. hlöä	16,4	11,7	12	11,3
Tullitarkastukset, hlöä	24 180	15 400	2 000	5 841
Käännyttämispäätökset	1 606	1 471	1 500	1 190
Myönnettyt viisumit	1 561	1 936	1 700	1 633
Päätökset rajanylityslupa-anomuksiin	13	11	13	1
Vastaanotetut turvapaikkahakemukset	226	263	245	415
Vastaanotetut kiintiöpakolaiset	630	782	1 100	831
Muun viranomaisen päätöksen täytäntöönpano	966	738	800	623
Panokset				
Kustannukset, milj. euroa	91,2	79,3	101,5	77,4
Henkilötyövuodet *	1 187	1 000	1 224	979
Tehokkuus				
Tuottavuus, ind	124	118	100	100
Taloudellisuus, ind	130	127	100	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	-	-	4,7	4,7
Rajatarkastusten kattavuus, %	99,9 %	99,9 %	100,0 %	100,0 %
Rajatarkastusten laatu, %	99,2 %	99,3 %	99,8 %	98,1 %
Rajatarkastusten sujuvuus, min	8	9	8	8
Rajatarkastusten asiakaspalvelu (1—5)	-	-	4	3,9
Oikeusturva, %	99,8 %	99,9 %	100 %	99,6 %

Tuottavuuden tavoitetaso saavutettiin. Tulosalueelle kohdentui 68 henkilötyövuotta vähemmän kuin edellisellä vuonna. Taloudellisuuden tavoitetaso saavutettiin ja taloudellisuus parani edelliseen vuoteen verrattuna.

Rajatarkastusten alueellinen painopiste oli Kaakkois-Suomen rajavartiostossa ja Helsinki-Vantaan lentoasemalla. Ulkorajalla toteutettujen rajatarkastusten määrä oli 11,3 milj. (11,7 milj. vuonna 2008). Tästä itärajan liikenne oli 7,4 milj. rajanylittäjää (7,7 milj.) ja lentoliikenteen osuus 3,9 milj. (3,9 milj.) rajanylittäjää. Taloudellisesta taantumasta johtuen rajanylitysten määrä väheni Venäjän vastaisen rajan rajanylityspaikoilla 4,5 %.

Henkilöliikenne on sujunut joustavasti ja häiriöttä. Liikenne on ollut pääosin sujuvaa koko vuoden ajan. Vaalimaan rajanylityspaikalla raskas liikenne ruuhkautui lievästi viimeisen vuosikolmanneksen viikonloppuina johtuen pääosin sähköisen tullen normaalia hitaammasta käsittelynopeudesta. Kansainvälisestä talouskriisistä johtuen autojen ja muiden tuotteiden vienti Venäjälle väheni merkittävästi, joka supisti raskaan liikenteen osuutta kokonaisliikennemäärästä.

TAULUKKO 71. Rikostorjunnan tulost mittarit

	2007	2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Tulosmittarit				
Tuotokset				
Rikosilmoitukset (R-ilmoitus)	1 150	1 114	1 100	1 070
Valtionrajarikos, kpl	177	212	170	309
Laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa, kpl	68	76	80	78
Muu rikos tai rikkomus, kpl	1 590	1 265	1 100	6 053
Rikesakko	678	535	550	812
Rangaistusvaatimusilmoitus	2 715	2 308	2 300	2 698
Pakkokeino	2 076	1 627	2 100	2 839
Huomautus	1 502	867	910	1 227
Päätös alusöljypäästöasiassa	13	3	8	9
Päätös liikenteenharjoittajan seuraamusmaksussa	41	27	20	85
Turvaamistoimenpide	3 196	2 978	3 300	2 734
Sekalainen ilmoitus (S-ilmoitus)	827	1 023	400	1 193
Valvontailmoitus	319	282	280	341
Panokset				
Kustannukset, milj. euroa	10,5	13,2	12,0	15,6
Henkilötyövuodet *	137,4	167	145	197
Tehokkuus				
Tuottavuus, ind	136	95	100	100
Taloudellisuus, ind	143	102	100	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)				
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne rikokset), %	98 %	85 %	88 %	100 %
Laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskaupparikosten selvitystaso, %	79 %	43 %	93 %	100 %
Aluspäästötapauksen selvitystaso (1—5)	5,0	3,4	3,4	5,0
Tavoiteajassa (60 vrk) selvitettyjen rikoslakirikosten osuus, %	66 %	61 %	71 %	80 %
Tavoiteajassa (180 vrk) selvitettyjen laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskauppatapausten osuus, %	-	-	77 %	72 %
Oikeusturva, %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tulosanalyysissä tulostavoitteiden toteutumisesta v. 2009 on otettava huomioon laskentajärjestelmässä tapahtuneet muutokset. Tilastointijärjestelmän ja laskentäsääntöjen muutokset vaikuttavat osaltaan muun muassa käytettyjen pakkokeinojen, liikenteenharjoittajan seuraamusmaksujen ja toiminnan tehokkuuden sekä laadun ja palvelukyvyn tilastointiin ja määriin. Edellä mainittujen muutosten johdosta myös osa esitetyistä tilastoluvuista ei ole vertailukelpoisia aiempien vuosien lukujen kanssa.

Laittomaan maahantuloon liittyvien rikosten määrä on edelleen kasvussa. Ilmiön kasvua ilmentää myös valtionrajarikosten lukumäärän selkeä lisääntyminen.

TAULUKKO 72. Meriturvallisuuden ja pelastustoimen tulostulokset

	2007	2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Tulosmittarit				
Tuotokset				
Etsinnät, kpl	354	467	300	267
Etsinnät merialue, kpl				128
Etsinnät maa-alue, kpl				139
Pelastustehtävät, kpl	1 203	1 507	1 400	1 303
Meripelastustehtävät, kpl				1 164
Muut pelastustehtävät, kpl				139
Sairaankuljetus, kpl	126	208	190	370
Meripelastuksen sairaankuljetus, kpl				43
Maa-alueen sairaankuljetus, kpl				327
Avustustehtävät, kpl	476	516	580	329
Merialueen avustustehtävä, kpl				288
Maa-alueen avustustehtävä, kpl				41
Muu pelastussuorite, kpl	91	158	65	182
Muu meripelastustoimen pelastus- suorite, kpl				38
Muu maa-alueen pelastussuorite, kpl				144
Päivystyspalvelu ja meripelastuksen työ- aika, tuntia	-	-	65 000	412 000
Meripelastuksen johtokeskusten työaika				40 781
Muiden meripelastusyksiköiden työaika				19 591
Muu meripelastuksen varallaolo				351 392
Merialueella pelastettu henkilö, kpl	3 100	5 428	3 100	7 432
Merialueella estetty onnettomuus, kpl	15	52	45	24
Panokset				
Kustannukset, milj. euroa	5,5	7,0	6,0	6,7
Henkilötyövuodet	71	88	88	85
Tehokkuus				
Tuottavuusindeksi	107	114	100	100
Taloudellisuusindeksi	112	122	100	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky, 1—5				
Johtamisen laatu, 1—5	-	-	4,0	-
Yksiköiden valmius, 1—5	-	-	4,5	-
Meritilannekuva, 1—5	-	-	4,5	3,6

Merivartiostoissa ylläpidettiin jatkuvaa meripelastustoimen johtamis- ja viestitysvalmiutta sekä vastattiin meripelastuksen hätäradioliikenteen päivystämisestä. Meripelastus- ja avustustapahtumia oli v. 2009 1 710 kpl (1 757/2008), joissa pelastettiin ja avustettiin 7 432 (6 062/2008) ihmistä. Meripelastukseen liittyvissä hätätilanteissa kyettiin osoittamaan apua nopeasti ja tehokkaasti. Kaikista meripelastustehtävistä 87 prosentissa apu oli tapahtumapaikalla alle 30 minuutissa. Merialueella valvontatoimenpiteillä estettiin 24 merionnettomuutta, minkä lisäksi merivartiostot havaitsivat erilaisia merenkulun ”läheltä piti” -vaaratilanteita. Vaaratilanteista on raportoitu Merenkululaitokselle.

Kauppa-aluksiin kohdentuneet meripelastussuoritteet ovat pysyneet edellisen vuoden tasolla. Meripelastustapahtumista matkustaja-aluksiin kohdistui 66 kpl, rahtialuksiin 32 kpl, kalastusaluksiin 19 kpl ja erikoisaluksiin 27 kpl. Loput n. 1 000 pelastustoimenpidettä kohdistuivat lähinnä huviveneisiin ja merellä ulkoileviin kansalaisiin.

Rajavartiolaitos antoi poliisille virka-apua kadonneen henkilön etsintään yhteensä 139 kertaa. Pelastustoimelle annettiin virka-apua sammutus- ja pelastustehtävässä 182 kertaa. Muita kuin meripelastustoimen sairaankuljetuksia tehtiin yhteensä 327 kertaa. Lisäksi Rajavartiolaitos on vastaanottanut 36 (297/2008) COSPAS-SARSAT -hälytystä ja välittänyt niistä tarvittavat tiedot lentopelastuspalvelulle. Suomenlahden merivartioston johtokeskus on jatkanut tukitoimenpiteenä Saimaan alueen GMDSS-hätäradioliikenteen päivystämistä.

Sotilaalliselle maanpuolustukselle ja kriisivalmiudelle asetetut tavoitteet on pääosin saavutettu. Sotilaallisen maanpuolustuksen ja kriisin ajan valmiuksia on aktiivisesti kehitetty vastaamaan arvioituja uhkamalleja ja uusia suorituskyykyvaatimuksia.

TAULUKKO 73. Sotilaallisen maanpuolustuksen tulostiedot

	2007	2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Tulosmittarit				
Tuotokset				
Koulutusvuorokaudet	107 929	81 300	91 000	78 400
Panokset				
Kustannukset, milj. euroa	8,1	10,5	8,5	11,2
Henkilötyövuodet *	105	132	102	142
Tehokkuus				
Tuottavuusindeksi	113	68	100	100
Taloudellisuusindeksi	119	73	100	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky, 1—5				
Suunnitelmavalmius, 1—5	2,7	3,6	3,7	3,0
Sijoitettavuus, %	78 %	85 %	78 %	79 %
Koulutettavuus, %	Ei harjoituksia	70 %	88 %	98 %
Sijoitustilanne, 1—5	4,6	4,3	4,5	4,3
Koulutus, 1—5	4,2	3,1	3,3	3,4
Materiaalivalmius, 1—5	2,6	2,6	2,8	3,3

Sotilaallisen maanpuolustuksen koulutusvuorokaudet jäivät varusmieskoulutuksen osalta tavoitteesta n. 11 %. Suurimpana syynä olivat palveluserien pientyminen ja palveluksen keskeyttäneiden määrän lisääntyminen, joka heijastuu myös sijoitettavuuden heikkenemisenä. Kertausharjoitusten koulutusvuorokausissa tavoite saavutettiin.

10.4 Pelastustoimi ja hätäkeskukset

Vuoden 2009 talousarviossa pelastustoimelle asetettiin seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet: Pelastustoimen tavoitteena on hyvä turvallisuuskulttuuri ja tehokas pelastustoimen järjestelmä.

Tulipaloja (pl. metsä- ja maastopalot) tapahtui v. 2009 hieman edellisvuotta enemmän, mutta tulipalojen kokonaismäärän kasvu on pidemmän aikavälin tarkastelussa tasaantunut. Tulipaloista rakennuspaloja oli n. 6 230 ja niistä noin puolet asuntopalot. Rakennuspalojen määrää tarkasteltaessa on huomioitava, että toteuma ei ole aivan vertailukelpoinen edellisiin vuosiin nähden v. 2009 toteutetun tilastointitavan muutoksen johdosta. Tulipaloista aiheutuneet euromääräiset vahingot vakuutuskorvauksina mitattuna pysyivät edellisten vuosien tasolla.

TAULUKKO 74. Pelastustoimen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tunnusluvut

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 tavoite*	2009 toteutuma
Tulipalojen määrä, enintään kpl (pl. metsä- ja maastopalot)	11 340	11 470	< 2 000	12 250
– josta rakennuspalojen määrä**	4 30	4 490	< 4 400	6 230
Palokuolemien määrä, enintään hlöä***	91	104	< 81	103
Rakennuspaloista aiheutuneiden palovahinkojen korvausten arvo, milj. euroa****	193	190	< 160	190
Rakennuspaloissa pelastetun omaisuuden arvo, milj. euroa*****	10 200	16 690	< 10 100	tietoa ei saatavilla
Rakennuspaloissa pelastetun omaisuuden arvo suhteessa uhattuna olleeseen omaisuuteen, %	98,7 %	98,8 %	98,9 %	96,0 %
Luottamus pelastustoimeen, % väestöstä*****	-	94,0 %	-	-

* Vuoden 2009 tavoitelukuja on tarkistettu v. 2009 tulossuunnitelmaan talousarviossa asetetuista tavoitteista.

** Rakennuspalojen tilastointitapaa on muutettu vuonna 2009 siten, että rakennuspalojen yhteydessä tilastoidaan myös rakennuspalovaaratilanteet.

*** Lähde: Vuosien 2007–2008 osalta Tilastokeskuksen kuolemansyytilastot. Vuoden 2009 toteuma on ennustetieto, joka on saatu pelastusviranomaisten palontutkinnan tietojen kautta PRONTO:sta.

**** Lähde: FK. Vuoden 2009 toteumaluku on arvio.

***** Laskettu rakennusten hintojen arvioinnissa käytettävän Haahtela-indeksin avulla. Vuoden 2009 toteumatietoja ei ole vielä saatavilla. Mittarin arvo saadaan pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustietokanta Pronon tiedoista. Rakennuspalossa toimintaa paikalla johtanut päällystöviranhaltija arvioi uhattuna olleen omaisuuden (rakennuksen) arvon, palovahinkojen suuruuden ja pelastetun omaisuuden arvon. Arvioinnissa käytetään apuna Haahtela-hintaindeksiä, jolla rakennustyyppin ja rakennuksen kerrosalan perusteella lasketaan rakennuksen nykyarvo.

***** Lähde: Gallup-tutkimus, joka toteutetaan joka kolmas vuosi. Vuoden 2008 toteuma oli 94 % ja v. 2005 toteuma 97 % asukkaista.

Palokuolemien määrä pysyi vuoden 2008 tasossa. Lähes kaikki kuolemaan johtaneet tulipalot tapahtuivat asuinrakennuksissa. Pahin yksittäinen palo tapahtui Naantalissa lokakuussa 2009, jolloin tulipalossa kuoli viisi henkilöä. Tulipaloissa on viime vuosina kuollut vuosittain keskimäärin yli 100 henkilöä. Lähes kaikki palokuolemat liittyvät asumiseen ja asukkaan omaan käyttäytymiseen. Kuolemaan johtaneista tulipaloista yli 90 % tapahtuu asuinympäristössä.

Pelastustoimi on jatkanut toimenpiteitään palokuolemien määrän vähentämiseksi ja asumisen paloturvallisuuden parantamiseksi sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti.

TAULUKKO 75. Onnettomuuksien ehkäisy

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 tavoite*	2009 toteutuma
Tehtyjen erityiskohteiden palotarkastuksien määrä, kpl	34 850	36 570	36 500	35 800
Tehtyjen erityiskohteiden palotarkastusten määrä, %	89,0 %	92,0 %	100,0 %	89,0 %
Neuvontaa ja valistusta saaneiden määrä, hlöä	765 660	1 050 330	1 060 000	854 360
Neuvontaa ja valistusta saaneiden määrä, %	14,5 %	19,9 %	20,0 %	16,0 %
Erheellisten automaattisten paloilmoitusten määrä, kpl	21 270	20 040	10 000	19 370
Erheellisten automaattisten paloilmoitusten osuus pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrästä, %	20,3 %	19,6 %	10,6 %	19,1 %
Automaattisella sammutuslaitteistolla suojatut hoito- ja huoltolaitokset, % vähintään	13,0 %	14,0 %	17,0 %	23,0 %

Lähde: PRONTO

TAULUKKO 76. Pelastustoiminta ja varautuminen

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 tavoite*	2009 toteutuma
Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä, kpl, joista	104 960	101 480	94 300	101 430
— tulipaloista aiheutuvat tehtävät	14 100	14 640	13 500	14 990
— tarkistus- ja varmistustehtävät	31 400	30 260	19 300	29 450
— ensivastetehtävät (pl. sairaankuljetustehtävät)	28 080	25 580	34 000	26 530
— muut tehtävät	31 400	31 000	27 500	30 460

* Pelastuslaitosten eri tehtävätyypeille ei aseteta tavoitteita, vaan niiden kehitystä seurataan.

TAULUKKO 77. Pelastustoiminta ja varautuminen

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 tavoite*	2009 toteutuma
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika 1. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta (6 min.)	65 %	62 %	90 %	65 %
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika 2. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta (10 min.)	85 %	85 %	90 %	88 %
Väestönsuojapaikkojen määrä/asukasluku, %	70,0 %	72,4 %	75,0 %	73,0 %

Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä oli v. 2009 n. 100 000, mikä vastaa vuoden 2008 tasoa. Tehtävien määrän kasvu on pysähtynyt verrattuna aikaisempiin vuosiin. Kasvun pysähtymiseen on vaikuttanut etenkin lääkinnällisten ensivastatehtävien ja automaattisten paloilmoitusten edellyttämien tarkastustehtävien määrän kasvun pysähtyminen.

Pelastustoimen palvelutaso ei yltänyt sille asetetulle tavoitetasolle, koska toimintavalmiusajoissa jäätin asetetuista tavoiteajoista erityisesti 1. riskialueilla, joilla ensimmäisen yksikön tulisi saapua onnettomuuspaikalle 90 prosentissa tapauksista kuudessa minuutissa. Kohde saavutettiin keskimäärin 65 prosentissa onnettomuuksia asetetussa tavoiteajassa. Toimintavalmiusaika on kuitenkin hieman parantunut edellisiin vuosiin verrattuna.

Hätäkeskustoiminnalle asetettiin seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet: Hätäkeskuslaitoksen tavoitteena on omalla toimialallaan edistää turvallisuutta, terveyttä ja toimintakykyä sekä ehkäistä vahinkojen vaikutuksia välittämällä kiireellisissä tilanteissa välitöntä apua.

TAULUKKO 78. Hätäkeskustoiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tunnusluvut

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 tavoite*	2009 toteutuma
Hätäkeskus vastaa puheluun nopeasti				
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa, % hätäpuheluista	77 %	87 %	86 %	91 %
Hätäpuheluun vastataan 30 sekunnissa, %: hätäpuheluista	89 %	95 %	95 %	96 %
Hätänumeron 112 tunnettuus on hyvä				
Väestöstä yleisen hätänumeron tuntee, %	95 %	95 %	96 %	96 %

Hätäkeskusten puheluun vastaamisnopeutta kuvaavien tunnuslukujen toteuma ylitti asetetut tavoitteet. Yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvaavan tunnusluvun kehitystä voidaan pitää erinomaisena. Kertomusvuonna kehitettiin mm. hätäkeskuspäivystäjien työmenetelmiä ja onnistunut kehitystyö näkyy selvästi puheluihin vastaamisnopeudessa. Hätänumeron 112 tunnettuus on hieman parantunut edellisiin vuosiin nähden. Hätäkeskuslaitos suuntasi viestintäänsä hätänumeron tunnettavuuden tekemisestä yhä enemmän palveluiden tunnettavuuden nostamiseen sekä hätänumeron 112 oikean käytön valistamiseen. Hätäkeskuslaitoksen tekemällä viestintä- ja valistustyöllä on ollut vaikutusta hätänumeron tunnettuuden parantamisessa. Marraskuussa 2009 Taloustutkimus Oy:llä teetetyn tutkimuksen mukaan kaikille suomalaisille ei ole vielä täysin selvää, että hätänumerosta 112 saa kiireellisessä tilanteessa yhteyden myös poliisiin.

10.5 Maahanmuuttohallinto

Vuoden 2009 talousarviossa maahanmuuttohallinnolle asetettiin seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet: Kehitetään ja edistetään työvoiman maahanmuuttoa sekä torjutaan laitonta maahanmuuttoa ottaen huomioon väestökehitys ja siitä aiheutuva työvoiman tarve. Varmistetaan kansainvälisen suojelun ja ihmisoikeuksien toteutuminen menettelyssä, vastaanotossa ja ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa. Parannetaan kotouttamisen vaikuttavuutta ja tehostetaan sen ohjausta. Syrjimättömyyden ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen periaatteet sisällytetään kaikkeen toimintaan.

TAULUKKO 79. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden indikaattorit (TAE 2009)

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 tavoite*	2009 toteutuma
Päätösten pysyvyys muutoksenhaussa, %*	> 95	> 95	> 95	> 95
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanotokeskuksissa, enintään kk**	3,2	2,9	2	5,6

* Tavoitteena on, että niiden muutoksenhakutuomioistuinten päätösten, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan sillä perusteella, että virasto on tehnyt laintulkinta- tai menettelyvirheen on alle 5 % valitusten kokonaismäärästä. Niitä päätöksiä, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan olosuhteiden muuttumisen perusteella, ei oteta tässä huomioon.

** Oleskeluluvan myöntämisen tiedoksisaannista kuntaan muuttoon kuluva aika.

Maahanmuuttoviraston tulossopimuksen mukaisesti viraston päätöksenteko on yhtenäistä, kokonaisvaltaista, aktiivista ja johdonmukaista. Päätökset ovat selkeitä ja hyvin perusteltuja. Päätöskäytäntö on mahdollisimman yhdenmukaista ja ennakoitavaa ja siinä toteutuvat ihmis- ja perusoikeudet. Hallinto on hyvin toimivaa ja noudattaa hyvän hallinnon periaatteita sekä takaa asiakkaiden oikeusturvan. Asetettuna yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on, että niiden muutoksenhakutuomioistuinten päätösten, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan sillä perusteella, että virasto on tehnyt laintulkinta- tai menettelytapavirheen, on alle 5 % valitusten kokonaismää-

rästä. Kertomusvuonna tämä tavoite saavutettiin. Edellä mainituilla perusteilla valitus hyväksyttiin 0,97 prosentissa tapauksista.

Pakolaisten kuntiin sijoittaminen vaikeutui vuoden aikana. Kuntien taloudellisen tilanteen huonontuessa kuntien halukkuus vastaanottaa kiintiöpakolaisia sekä turvapaikan ja suojelun perusteella oleskeluluvan saaneita on vähentynyt. Tämän seurauksena pakolaisten kuntiin siirtymisajat ovat pidentyneet, mikä puolestaan kuormittaa vastaanottokeskuksia ja lisää vastaanoton kustannuksia.

Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirastoon tuli v. 2009 vireille 47 681 asiaa, kun edellisenä vuonna niitä oli 53 218. Vireille tulleiden asioiden määrä laski hieman vuoden takaisesta (-10,4 %). Ratkaisuja tehtiin v. 2009 yhteensä 50 743, kun luku vuotta aiemmin oli 43 571, kasvua 16,5 %. Ratkaistujen asioiden määrä oli suurempi kuin vireille tulleiden asioiden määrä (6,4 %).

TAULUKKO 80. Maahanmuuttovirastossa vireille tulleet ja ratkaistut asiat

Tunnusluku/arviointi	2007	2008	2009	Muutos 2008/2009
Vireille tulleet asiat	38 782	53 218	47 681	-10,4 %
Ratkaistut asiat	38 564	43 571	50 743	+16,5 %
Erotus	-0,5 %	-18,1 %	6,4 %	

Vuonna 2009 tuli vireille 20 638 oleskelulupahakemusta, kun vastaava luku edellisenä vuonna oli 22 904. Vireille tulleiden oleskelulupahakemusten määrä laski siten n. 10 %. Kasvua oli muuta omaista koskevissa perhesidehakemuksissa (53 %) sekä elinkeinonharjoittajan (44 %) ja suomalaisen syntyperän perusteella tehdyissä oleskelulupahakemuksissa (43 %). Eniten määrä väheni työntekijän oleskelulupahakemuksissa (43 %).

Kansainvälistä suojelua hakeneiden määrä kasvoi v. 2009. Suomeen saapui 5 910 turvapaikanhakijaa, kun vastaava luku v. 2008 oli 4 035 ja v. 2007 vastaavasti 1 505. Vuodesta 2007 vuoteen 2009 turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi lähes nelinkertaiseksi. Suurimmat hakijakansalaisuudet olivat Irak ja Somalia. Bulgarianlaiset turvapaikanhakijat olivat kolmanneksi suurin hakijaryhmä ja afgaanit neljänneksi suurin. Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä väheni 544 hakijaan edellisen vuoden 706 hakijasta.

Vuonna 2009 kansalaisuushakemuksia tuli vireille 2 897 (3 380 v. 2008). Edelliseen vuoteen verrattuna määrä väheni 14 %. Vuonna 2009 kansalaisuusilmoituksia tuli vireille 487, kun niitä v. 2008 tuli vireille 9 611 (10 303 henkilöä), joista 9 119 on entisten Suomen kansalaisten ja heidän jälkeläistensä tekemiä. Kansalaisuusilmoitusten siirtymäkausi päättyi toukokuussa 2008. Kansalaisuusaseman selvityksiä ja tiedusteluja tuli vireille 1 713 (vuotta aiemmin 1 582).

Ratkaisuja tehtiin henkilötyövuotta kohden 183, mikä oli hieman enemmän kuin vuodelle 2009 asetettu tavoite, 179 päätöstä henkilötyövuotta kohden.

TAULUKKO 81. Päätösten määrä

Tunnusluku/arviointi	2007	2008	2009 tavoite	2009 toteutuma
Päätöstä, htv	165	180	179	183
Maahanmuutto*	32 061	35 463	34 700	39 355
Kansalaisuus	6 503	8 108	5 600	11 388

* Maahanmuuton tulosalue sisältää päätökset oleskelulupa-, turvapaikka-, maasta poistamis- ja matkustusasiakirja-asioihin mukaan lukien lausunnot muutoksenhakuun. Turvapaikkapäätöksiin sisältyvät hakijoiden puhuteltut ja vastuunmäärittämisesetuksen mukaiset tehtävät.

Oleskelulupahakemuksia ratkaistiin yhteensä 18 776, missä oli laskua edellisen vuoden ratkaisujen määrään 18 %. Vuoteen 2008 verrattuna opiskelijoille myönnettyjen lupien määrä laski 10,6 %, perhesiteen perusteella 3,9 % ja työntekijän oleskeluluvat 42,6 %. Myönnetyt oleskeluluvat suomalaisen syntyperän perusteella lisääntyivät 29,9 %.

Turvapaikkaratkaisuja tehtiin päättyneenä vuonna 4 335, mikä oli 136 % enemmän kuin vuotta aiemmin (1 838). Virastolle myönnettiin vuoden aikana lisätalousarvioissa 4 milj. euroa määrärahaa henkilöresurssien lisäämiseen turvapaikkapäätösten tekoon, minkä vaikutus näkyy päätösmäärissä. Turvapaikkapäätöksistä oli myönteisiä 31,6 %, kielteisiä 59,2 % ja rauenneita 9,2 %. Alaikäisiä yksintulleita turvapaikanhakijoita koskevia päätöksiä tehtiin 432 kpl, joista 57,2 % oli myönteisiä, 38,2 % kielteisiä ja 4,6 % rauenneita. Vuonna 2009 kaikista turvapaikkahakemuksista n. 65 % tutkittiin aineellisesti ja Dublin-päätösten²² osuus oli n. 35 % (1 488 päätöstä). Erityisesti vuoden alkupuoliskolla keskityttiin Dublin-päätösten tekoon. Dublin-päätösten määrä pysyi korkeana koko vuoden ajan. Dublin-palautusten kohdemaina korostuivat v. 2009 erityisesti Etelä-Euroopan maat, Kreikka, Italia ja Malta.

Kansalaisuushakemuksia ratkaistiin 2 267, kun ratkaisuja vuotta aiemmin oli 4 290, laskua ratkaistujen määrässä oli 47 %. Kansalaisuusaseman selvityksiä ja tiedusteluja ratkaistiin 1 713, mikä oli 12,5 % enemmän kuin edellisenä vuonna (1 523). Kansalaisuusilmoituksia ratkaistiin vuoden aikana yli 7 400.

Toiminnan tuottavuutta on kuvattu Tilastokeskuksen laskemalla tuottavuusindeksillä. Tilastokeskus tarkistaa viraston ilmoittamat tiedot käyttämällä vertailutietoina valtion keskuskirjanpitoa, laitoksen tulosohjausasiakirjoja ja tarkentavia kyselyitä tilastoyhdyshenkilölle.

TAULUKKO 82. Maahanmuuttoviraston tuottavuusindeksi

Tunnusluku/arviointi	2008	2009	Muutos 2008/2009
Tuottavuusindeksi (Tilastokeskus)	119	120*	+1

* Arvio (Tilastokeskus toteuttaa vuotta 2009 koskevan kyselyn virastoille maaliskuussa 2010).

²² Euroopan unionin vastuunmäärittämisesetus (asetus 343/2003) määrittelee, että turvapaikkahakemuksen käsittelee se EU:n jäsenmaa, josta turvapaikanhakija on hakenut turvapaikkaa ensimmäisen kerran. Asetus perustuu Dublinin yleissopimukseen (1997).

TAULUKKO 83. Käsittelyajat*

Tunnusluku/arvointi **	2007	2008	2009 tavoite	2009 toteutuma
Oleskelulupa, perheside	150	133	-	185
Oleskelulupa, työntekijä	46	49	50	54
Oleskelulupa, opiskelija	27	21	30	26
Turvapaikkahakemukset, kaikki	205	127	230	149
Turvapaikka, normaali menettely	280	176	370	235
Turvapaikka, nopeutettu menettely	88	57	90	95
Kansalaisuushakemukset, kaikki	668	556	400	410
Kansalaisuushakemukset, selvät	448	359	300	380
Kansalaisuushakemukset, muut	1 128	653	550	460
Kansalaisuusilmoitukset	76	187	-	332

* Päätösten keskimääräisiin läpivientiaikoihin vaikuttavat Maahanmuuttovirastosta riippumattomat seikat, mm. muiden maahanmuuttoprosesseissa toimivien viranomaisten käsittelystä johtuvat viiveet.

** Taulukossa näkyy käsittelyaika laskettuna hakemuksen saapumisesta Maahanmuuttovirastoon sen tekemään ensimmäiseen ratkaisuun. Oleskelulupa-asioissa eivät ole mukana turvapaikanhakijoiden eivätkä inkeriläisten paluumuuttajien oleskeluluvat. Perhesiteen perusteella ratkaistuista oleskeluluvista on erotettu pakolaistaustaisten ja niiden, joiden henkilöllisyys ei perustu luotettaviin asiakirjoihin. Kansalaisuushakemusten läpivientiajoissa on erotettu erikseen selvät ja muut (hakijalla pakolaisen matkustusasiakirja tai muukalaispassi) hakemukset.

Vuodelle 2009 asetetut käsittelyaikatavoitteet oleskelulupa-asioissa pääsääntöisesti saavutettiin.

Asetettujen tavoitteiden mukaisissa käsittelyajoissa pysyttiin kaikkien turvapaikkahakemusten osalta, vaikkakin käsittelyajat pitenivät edelliseen vuoteen verrattuna johtuen hakijamäärien kasvusta.

Kansalaisuushakemusten keskimääräinen kokonaiskäsittelyaika alittaa vuoden 2008 tason (556 vrk). Tavoite jäi saavuttamatta selvien hakemusten osalta. Selviin hakemuksiin liittyy kuitenkin usein selvitystyötä esimerkiksi rikostietojen, asumisajan ja kielitaitoedellytyksen täyttämisen tarkistamiseksi.

10.6 Vastaanottotoiminta

Vuoden 2009 tulossuunnitelmassa asetettiin taulukossa esitetyt tavoitteet vastaanottotoiminnalle ja ne toteutuivat seuraavasti:

Vastaanottokeskusmajoituksen keskimääräinen kesto oli 101 vuorokautta. Vastaanottokeskuksen sijaan turvapaikanhakijat hakeutuvat myös yksityismajoitukseen, mikä lyhentää vastaanottokeskusmajoituksen kestoja. Vastaanottokeskusten keskimääräinen käyttöaste oli vuoden aikana 97,2 % eli käytännössä useiden toimipisteiden käyttöaste ylitti sata prosenttia. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu johti majoituspaikkojen lisäykseen vuoden aikana.

TAULUKKO 84. Vastaanottotoiminta

Toiminnallinen tehokkuus, tuotokset ja laadunhallinta	Toteuma	Toteuma	Tavoite TA	Toteuma
Vuosi	2007	2008	2009	2009
Tuottavuus				
Vastaanottokeskusmajoituksen keskimääräinen kesto, vrk	135	71,3	160	101
Kannattavuus				
Käyttöaste, vähintään %	80	86,2	70	97,4
Palvelukyky ja laatu				
Odotusaika vastaanottokeskuksessa myönteisen oleskelulupapäätöksen tiedoksi saamisen jälkeen, kk	3,2	3,7 (111 vrk) kunta- paikkapäätöksellä, 2,1 kk (65 vrk) itsenäisellä kuntaan siirtymisellä	2	7,6 kk (227 vrk) kunta- paikkapäätöksellä, 3,6 kk (108 vrk) itsenäisellä kuntaan siirtymisellä
Suoritteet				
Majoituspaikat vastaanottokeskuksissa keskimäärin/vuosi	1 512	1 494	1 619	3 582

Myönteisen oleskelulupapäätöksen saaneiden odotusaika kuntaan sijoittumiselle jäi vuoden aikana tavoitteesta. Tätä selittää kuntien vähentynyt halukkuus vastaanottaa pakolaisia ja myönteisen päätöksen saaneita turvapaikanhakijoita. Heikentynyt kuntatalous on vaikeuttanut pakolaisten kuntiin sijoittumista. Alueellisesti kuntasijoituspaikkojen saamista koordinoivat TE-keskukset (ELY-keskukset v. 2010 alusta), ja vastaanottokeskukset toimivat TE-keskuksiin tiedonvälittäjinä tarvittavista kunta-
paikoista. Pakolaisten vastaanottaminen on kunnille vapaaehtoista, joten ainoastaan neuvottelemalla kuntien kanssa kuntasijoituksista voidaan sopia. Vastaanottokeskukset voivat yhteistyössä TE-keskusten kanssa yrittää vaikuttaa kuntasijoituspaikkojen saamiseen.

10.7 Katsaus Palosuojelurahaston tuloksellisuuteen ja toimintaan

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Palosuojelurahasto toimii sisäasiainministeriön hoidossa ja valvonnassa.

Vuonna 2009 myönnetty avustukset

Palosuojelurahastosta voidaan myöntää yleis- tai erityisavustuksia kunnille ja pelastustoimen alueille, sopimuspalokunnille sekä pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille. Avustukset on suunnattu sellaisiin hankkeisiin, jotka jäävät valtion muiden rahoitusjärjestelmien ulkopuolelle. Vuonna 2009 tehtyjen avustuspäätösten määrä nousi huomattavasti vuoden 2008 tasosta. Tämä johtui pitkälti sopimuspalokuntien pienavustushakemusten lisääntyneestä määrästä. Yhteensä rahastosta haettiin avustusta 40,6 milj. euroa (v. 2008: 18,6 milj. euroa) ja myönnettiin 11,03 milj. euroa (v. 2008: 9,76 milj. euroa). Myönnetty avustus oli näin ollen ainoastaan 27,2 % haetusta (v. 2008: 52 %).

Yleisavustuksilla tuettiin kansalaisille kohdistettua valistusta ja neuvontaa, jolla parannetaan heidän tietojaan ja taitojaan tulipalojen ehkäisyyn ja toimintaan hätätilanteissa. Palokuntakoulutuksen tukemisella on ylläpidetty ja parannettu vapaaehtoisen ja sivutoimisen henkilöstön lakisääteistä koulutustasoa. Nuoriso- ja naiskoulutuksella tähdätään vapaaehtoisen palokuntatoiminnan toimintaedellytysten turvaamiseen ja kehittämiseen. Ammatillinen jatko- ja täydennyskoulutus on mahdollistanut nuohojien ja palopäällystön ammattipätevyyden parantamisen.

Tutkimus- ja kehityshankkeisiin, valistukseen ja neuvontaan, oppimateriaaliin, standardisointiin sekä henkilökohtaisiin apurahoihin ja stipendeihin liittyviä päätöksiä tehtäessä huomioitiin erityisesti hankkeet, jotka kohdistuvat pelastustoimen tutkimusohjelman mukaisiin teemoihin ja hakijoiden huomiota pyrittiin kiinnittämään hankkeiden vaikuttavuuteen jo hakuvaiheessa.

Palosuojelurahasto avusti kertomusvuonna yhteensä 23 paloaseman rakennus-, laajennus- tai peruskorjaushanketta, 30:a ajoneuvon, kahdeksaa väestöhälytínjärjestelmän ja kolmea erityiskaluston hankintaa sekä 75:ä pelastustoimen kenttäjohtamisjärjestelmän päätelaitteen hankintaa. Hankkeilla on edistetty pelastustoimen ajoneuvokannan uusiutumista ja pelastustoimen toimintakyvyn turvaamista. Sopimuspalokunnille myönnettiin lisäksi 97 pienavustusta lähinnä palovarustehankintoihin.

Toiminnallinen tehokkuus, tuottavuus ja taloudellisuus

Palosuojelumaksukertymä vuoden 2009 tilinpäätöksessä (8,8 milj. euroa) on 5,9 % suurempi kuin v. 2008. Kasvu johtui palovakuutusten maksutulokertymän kasvusta, mihin vaikuttavat yleinen taloudellinen toimeliaisuus ja vakuutusmaksujen kehitys. Vuoden 2010 kertymän arvioidaan olevan n. 8 milj. euron tasolla. Vuoden 2010 jälkeen kertymä saattaa lähteä selväänkin laskuun.

TAULUKKO 85. Toiminnallinen tehokkuus, tuottavuus ja taloudellisuus

Toiminnallinen tehokkuus, tuottavuus ja taloudellisuus	2009	2008
Hallituksen kokoukset, kpl	6	6
Hallituksen puhelinkokoukset, kpl	0	2
Asiantuntijaraadin kokoukset, kpl	2	1
Hallituksen päätökset yhteensä	374	333
avustuspäätökset	328	298
muutos- ja jatkoaikapäätökset	14	10
takaisinperintäpäätökset	4	2
hallinnolliset päätökset	6	6
oikaisupäätökset	9	5
muut päätökset	13	12
Sihteeristössä käsiteltyt tilitykset	164	126
Sihteeristön käsittelemät asiat yhteensä	538	459
Toiminnan kulut	243 638	203 466
Siirtotalouden menot	9 811 984	8 844 229
Palosuojelumaksukertymä	8 845 394	8 349 458
Sihteeristön henkilötyövuodet	2,69	2,38
Uudet avustuspäätökset vuonna 2009	11 023 879	956 261
Avustuspäätökset, keskiarvo/euroa	33 609,39	32 739,13
Päätökset/kokous	62	56
Taloudellisuus, toiminnan kulut/päätökset	651	611
Tuottavuus, päätökset/sihteeristön htv	139,0	139,9
Käsiteltävät asiat/sihteeristön htv	200,0	192,9
Toiminnan kulujen % -osuus siirtotalouden menoista	2,48 %	2,30 %
Toiminnan kulujen % -osuus palosuojelumaksukertymästä	2,75 %	2,44 %

202

11 Puolustusministeriö

Ministerin katsaus

Puolustusministeriön toimialalla yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle asetetut tavoitteet saavutettiin. Tavoitteet oli asetettu Suomen etujen mukaisen puolustuspolitiikan toteuttamiselle, kansallisen puolustuksen ylläpidolle ja kehittämiselle, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen yhteensovittamiselle ja puolustusministeriön hallinnonalan osallistumiselle yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja kohteiden turvaamiseen sekä osallistumiselle kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2009 säilytti puolustuksemme peruslähtökohdat ennallaan. Puolustusjärjestelmämme perustuu alueellisiin joukkoihin ja valtakunnallisiin liikkuviin joukkoihin. Järjestelmä kattaa koko maamme. Perustana ovat yleinen asevelvollisuus ja laaja reservi. Tosin selonteossa ennakoitiin jo se tosiasia, että pitkällä aikavälillä joukkojen määrää joudutaan vähentämään ikäluokkien pienenemisen ja materiaalin vanhenemisen myötä. Jatkuva koulutus ja nykyaikainen välineistö nousevatkin yhä merkittävämpään asemaan.

Selonteon edellyttämät jatkotehtävät käynnistyivät hallinnossa toimintavuoden aikana. Syyskuussa käynnistettiin selvitystehtävä puolustusvoimien organisaation, varuskuntarakenteen ja asevelvollisuuden kehittämisestä. Tarkasteluun sisältyvät myös asevelvollisten koulutusjärjestelmän ja kutsuntajärjestelmän kehittäminen. Lisäksi tarkastellaan asevelvollisuusjärjestelmän toimivuuden turvaamiseen vaikuttavia kehityskulkuja sekä järjestelmän yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Hallitus on kehyskauden aikana paikannut edellisvuosien rahoituskuopat palauttamalla toiminnan tason ja tekemällä välttämättömiä materiaalihankintoja. Suorituskykyjen kehittämisen haasteita ovat muun hintakehityksen ylittävä puolustusmateriaalin kallistuminen sekä toiminnan ylläpitoon tarvittavien määrärahojen riittävyys.

Puolustusmateriaalihankinnoista merkittävin oli pääkaupunkiseudun ilmatorjuntaohjusjärjestelmän sekä siihen liittyvän tutkakaluston hankinta. Hankkeen maksatukset ajoittuvat vuosille 2009–2015 ja järjestelmän avulla saavutetaan operatiivinen kyky aina 2030-luvulle saakka.

Hallinnonalan keskeisten hankkeiden ja elvytystoimien työllistämisaikutuksen on arvioitu olevan yhteensä noin 2 600 henkilötyövuotta seuraavien muutaman vuoden ajan. Erityisesti elvyttävinä toimina puolustushallinto aikaisti taantuman vuoksi maastokuorma-autohankintojaan tilaamalla 60 suojattua maastokuorma-autoa koti-

maiselta teollisuudelta sekä aikaisti Rauma-luokan ohjusveneiden peruskorjausta. Kotimaiselta teollisuudelta tilattiin ampumatarvikkeita yhteensä 121 milj. euron arvosta. Lisäksi tehtiin päätöksiä omasuojajärjestelmän tuotekehityksestä, naamioverkkojen ja suojanaamareiden hankinnoista. Kaikkiaan elvytysten työllistävä vaikutus on n. 1 500 henkilötyövuotta.

Suomi toimi vuoden 2009 ajan pohjoismaisen puolustusyhteistyön puheenjohtajana. Yhteistyömuodoissa saavutettiin merkittävää rationalisointia, kun aiemmin erillisinä rakenteina toimineet Nordsup, Nordac ja Nordcaps yhdistettiin yhdeksi Nordefco-rakenteeksi. Marraskuussa isännöimme Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistä puolustusministerikokousta Helsingissä.

Kansainvälisessä kriisinhallintatyössä Suomen pääkohteet olivat Kosovossa, Afganistanissa ja Tsadissa. Rauhanturvaajien palvelussuhde-ehdoja on kehitetty vuoden aikana korottamalla palkkoja ja päivärahoja sekä parantamalla vakuutusturvaa. Rauhanturvatehtäviin hakeutuvien määrä onkin kohonnut selvästi toimintavuoden loppujakson aikana.

Puolustushallinnossa valmistellaan parhaillaan strategiaa, joka ulottuu vuoteen 2030. Olemme tietoisia taloudellisen taantuman, yhteiskuntarakenteen muutoksen, pienenevien ikäluokkien sekä jatkuvasti kallistuvan aseteknologian meille asettamasta haasteesta. Kansainvälisen yhteistyön merkitys on näkynyt yhä selkeämmin kuluneen toimintavuoden aikana ja suuntauksen vahvistuminen on kansallinen etumme.

Jyri Häkämies
Puolustusministeri

11.1 Puolustusministeriön toimialalle asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Puolustusministeriön toimialalle asetetut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet saavutettiin huolimatta yhteiskuntaa kokonaisuudessaan koskevasta talouskriisistä.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta on arvioitu asteikolla 1—5 ottamalla huomioon puolustusministeriön ja sen alaisten virastojen toiminnan vaikuttavuus edellä mainittujen yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutumisessa. Arviointiasteikossa 1 = huono, 2 = välttävä, 3 = tyydyttävä, 4 = hyvä ja 5 = erinomainen.

TAULUKKO 86. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tavoite	Vaikuttavuus asteikolla 1—5		
	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Suomen etujen mukaisen puolustuspolitiikan toteuttaminen	4,0	4,0	4,0
Kansallisen puolustuksen ylläpito ja kehittäminen	3,4	3,4	3,4
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen yhteensovittaminen ja puolustusministeriön hallinnonalan osallistuminen			
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja kohteiden turvaaminen	3,5	3,5	3,6
Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan	3,2	3,2	3,6

Toiminnan vaikuttavuuden tarkastelu perustuu virastoissa tehtyyn itsearviointiin. Esimerkiksi kansallisen puolustuksen ylläpidon ja kehittämisen osalta vaikuttavuuden arviointi perustuu lähinnä puolustusvoimien omaan arvioon puolustusvoimien suorituskyvystä, jota on kuvattu jäljempänä taulukossa 90.

TAULUKKO 87. Vaikuttavuustavoitteisiin liittyvät PLM:n hallinnonalan menot, milj. euroa*

	2006	2007	2008	2009
Puolustuspolitiikka	10	11	13	12
Kansallinen puolustus	1 894	1 920	2 075	2 251
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen	2	1	3	15
Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, ml. kansainväliset harjoitukset	64	88	87	102
YHTEENSÄ	1 970	2 020	2 178	2 380

* Kassaperusteinen toteuma. Ei sisällä arvonnäköveromenoja eikä myöskään UM:n pääluokkaan budjetoituja suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoja, joiden määrä oli vuonna 2009 noin 52 milj. euroa.

11.2 Puolustuspolitiikka ja hallinto

TAULUKKO 88. Puolustuspolitiikan ja hallinnon menot, milj. euroa

	2007	2008	2009
PLM:n hallinnonalan arvonlisäveromenot	233,4	237,7	253,0
PLM:n toimintamenot	13,3	17,6	19,4
Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen			9,3
Puolustushallinnon palvelukeskuksen toimintamenot			0,1
YHTEENSÄ	246,7	255,3	281,7

* Kassaperusteinen toteuma. PLM:n toimintamenoihin sisältyy vuonna 2009 noin 4,3 milj. euroa vuoden 2008 määrärahoilla maksettuja TUVE-hankkeen menoja. Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen sisältää momentin 27.01.23 määrärahan käytön, josta puolustushallinnon osuus oli noin 4,5 milj. euroa.

Puolustusministeriö

Puolustusministeriö saavutti pääosin asetetut tavoitteet ja jatkoi jo v. 2008 alkanutta toiminnan ja organisaationsa kehittämistä, jonka lopputuloksena uuden 1.1.2010 voimaan tulleen organisaation mukainen työjärjestys vahvistettiin joulukuussa 2009. Kehittämistyöllä ja organisaatiomuutoksella pyritään vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin vahvistamalla kokonaisuuden hallintaa ja strategista johtamista sekä tehostamalla ministeriön resurssien käyttöä.

Puolustusministeriö jatkoi strategista suunnittelua yhteistyössä puolustusvoimien kanssa. Toinen keskeinen osa-alue oli valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon (VNS) 2009 toimeenpanon ohjaus.

Puolustushallinto jatkoi aktiivista osallistumistaan kansainväliseen puolustuspoliittiseen yhteistyöhön. Keskeisimpiä yhteistyömuotoja olivat pohjoismaisen puolustusyhteistyön ohella osallistuminen Naton rauhankumppanuusyhteistyöhön (PfP) ja suunnittelu- ja arviointiprosessiin (PARP). Suomi toimi vuoden 2009 pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön puheenjohtajana. Puheenjohtajuuskaudella uudistettiin yhteistyön rakenteet siirtymällä yhteen kokonaisvaltaiseen yhteistoimintarakenteeseen (NORDEFECO).

Suomen, Ruotsin, Norjan, Baltian maiden ja Naton kesken jatkettiin ilmatilannekuvan vaihtamiseen tähtävää valmistelutyötä. Myös kansallisen merivalvonnan ulottuvuutta Itämerellä parannettiin edistämällä operatiivisen meritilannekuvan vaihtoon liittyvää yhteistyötä. Lisäksi suojeleualan koordinaatiota kehitettiin sekä toimialan verkottumista niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Puolustusministeriö osallistui marraskuussa julkaistun Suomen kokonaisvaltaisen kriisinhallintastrategian valmisteluun. ISAF-operaation strategisten kuljetusten ja logistiikan kustannustehokkuutta lisättiin yhteispohjoismaisilla järjestelyillä, ja Afrikkaan perustettiin yhteispohjoismainen asiantuntijaryhmä (NACS) tukemaan kriisinhallintakykyjen kehittämistä. Kertomusvuonna tarkistettiin merkittäville talou-

dellisillä panostuksilla sotilaallisten kriisinhallintatehtävien palkkauksia, korotettiin kriisinhallintapäivärahoja sekä parannettiin kriisinhallintatehtävissä olevien vakuum-
tusturvaa. Palvelussuhteen ehtojen tarkistuksilla tuettiin kriisinhallintahenkilöstön
rekrytointia ja parannettiin palvelusmotivaatiota kriisinhallintatehtävissä.

Materiaalialalla puolustusministeriön toiminta painottui hankeohjauksen ohella
puolustusmateriaalin vientivalvontaan sekä puolustus- ja turvallisuushankintoja kos-
kevaan lainsäädäntötyöhön, teollisuuden elvytyspaketin valmisteluun sekä kansain-
väliseen materiaalialan yhteistyöhön. Maastavientilainsäädännön uudistamista sekä
turvallisuus- ja puolustushankintoja koskevat hallituksen esitykset on tarkoitus saada
eduskunnan käsittelyyn syysistuntokaudella 2010.

Puolustushallinnon rakennuslaitos

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen palvelutuotannon volyymissa ei tapahtunut
suuria muutoksia edelliseen vuoteen nähden. Rakennuslaitos on vähentänyt edelleen
henkilöstöään valtion tuottavuusohjelmaan perustuen. Vähentäminen on toteutettu
osaksi luonnollista poistumaa hyväksi käyttäen ja osaksi erillisellä siivouksen ulkois-
tamisohjelmalla. Tavoitteeksi asetettuun 850 henkilötövuoteen päästään v. 2010.
Rakennuslaitoksen jatkokehittämisen lähtökohdiksi on otettu poikkeusolojen tar-
peiden huomioon ottaminen, laitoksen mukauttaminen puolustusvoimien uuteen
johtamis- ja hallintojärjestelmään, sopimuskäytännön ja kustannustehokkuuden
kehittäminen sekä palveluiden saatavuuden turvaaminen ja laitoksen osallistumi-
nen kansainväliseen kriisinhallintaan. Rakennuslaitos on lisäksi valmistellut puolus-
tusministeriön joulukuussa 2008 päättämää keskusyksikön ja sen toimintojen siirtoa
Haminaan vuoden 2011 alusta lukien.

Puolustushallinnon palvelukeskus

Hämeenlinnassa sijaitseva Puolustushallinnon palvelukeskus tuotti talous- ja hen-
kilöstöhallinnon palveluja puolustusministeriölle, puolustusvoimille ja ulkoasiain-
ministeriölle pääosin tehtyjen palvelusopimusten mukaisesti. Puolustusministeriön
ja palvelukeskuksen välisessä tulossopimuksessa toiminnalliselle tehokkuudelle ase-
tettuja tavoitteita ei kaikilta osin saavutettu. Tuottavuutta voidaan edelleen parantaa
sähköistämällä tiedonsiirtoa asiakkaan ja palvelukeskuksen välillä sekä automatisoi-
malla prosesseja. Puolustushallinnossa nähdään lisäksi vielä erityisesti tietyissä pal-
velukeskuksen tuottamissa henkilöstöhallinnon palveluissa kehittämistarpeita. Puo-
lustushallinnon rakennuslaitoksen asiakkuusprojekti käynnistettiin keväällä 2009
ja eteni suunnitellusti lukuun ottamatta tietoliikennejärjestelyjä, joiden viivästymi-
sestä johtuen palvelutuotannon aloittaminen siirtyi vuodelle 2010. Puolustushallin-
non palvelukeskuksen toiminta puolustusministeriön alaisena virastona päättyi vuo-
den 2009 lopussa uuden valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukes-
kuksen aloittaessa toimintansa vuoden 2010 alussa.

11.3 Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimat saavutti vuodelle 2009 asetetut tulostavoitteet toiminnan tason ja ydintehtävien kannalta suunnitellusti. Puolustusvoimat arvioi ylittäneensä asetetut suorituskykytavoitteet lähinnä sotilaallisen kriisinhallinnan tukemisessa, jossa suomalaisten joukot ja erityisesti ilmavoimien valmiusyksikkö on todettu ulkopuolisissa arvioinneissa suorituskyvyltään korkeatasoisiksi.

TAULUKKO 89. Sotilaallisen maanpuolustuksen menot, milj. euroa*

	2007	2008	2009
Puolustusvoimien toimintamenot	1 357,3	1 456,8	1 558,9
Puolustusmateriaalihankinnat	565,0	644,5	734,3
Hornet 413 -koneen korjaus	7,6	0,9	0,6
Hawk Mk 66 -koneiden hankinta	9,0	10,1	1,1
Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen	1,8	2,0	2,2
YHTEENSÄ	1 940,7	2 114,2	2 297,2

* Kassaperusteinen toteuma.

Vuonna 2008 palautettu toiminnan taso ylläpidettiin, uusi organisaatiorakenne vakiinnutettiin, asevelvollisten koulutuksessa päästiin asetettuihin määrällisiin ja laadullisiin tavoitteisiin, virka-apuvelvoitteet toteutettiin luotettavasti ja kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistuttiin tehtyjen päätösten mukaisesti.

Suorituskyvyn ylläpito ja kehittäminen

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko antoi tammi-kuussa 2009 selkeät tavoitteet puolustusvoimien lähivuosien toiminnalle ja kehittämiselle. Lähtökohtana on edelleen varautuminen maahan kohdistuvaan sotilaalliseen voimankäyttöön ja sillä uhkaamiseen.

Valtaosa suorituskykyä lisäävistä toimenpiteistä ja hankkeista on suunnittelu- ja rakentamisvaiheessa. Vuonna 2009 parannettiin maavoimien tulivoiman tasoa, liikkeenedistämisen- ja ilmakuljetuskykyä sekä ilmavoimien ilmapuolustuskykyä. Lisäksi jatkettiin jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamista. Pääesikunnan valmius puolustusvoimien kokonaiskehittämisestä vastaavana organisaationa on vahvistunut. Pääesikunnan valmiutta yhteisoperaatioiden suunnittelussa ja johtamisessa on myös kehitetty harjoituksilla.

TAULUKKO 90. Puolustusvoimien suorituskyky

Tavoite	Suorituskyky asteikolla 1—5		
	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Valtakunnan sotilaallisen puolustamisen suorituskyky			
Tilannekuva Tilannekuva, joka mahdollistaa riittävän strategisen tason ennakkoarvituksen saamisen.	4	4	4
Aluevalvonta Aluevalvontajärjestelmä, joka pystyy alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja alueloukkausten torjumiseen.	3	3	3
Valmius Pääesikunnan tulee kyetä puolustusvoimien kokonaiskehittämiseen ja puolustushaarojen yhteisoperaatioiden suunnitteluun ja johtamiseen. Maavoimien tulee kyetä puolustukseen koko valtakunnan alueella sekä sotilaallisten hyökkäysten ennaltaehkäisyyn ja torjumiseen muiden puolustushaarojen tukemana. Maavoimien joukkotuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa. Merivoimien tulee kyetä meriyhteyksien suojaamiseen ja meritse tapahtuvien hyökkäysten torjuntaan yhteistoiminnassa muiden puolustushaarojen kanssa. Merivoimien joukkotuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa. Ilmavoimien tulee kyetä ilmahyökkäysten torjumiseen, kauaskantoiseen tulenkäyttöön ilmasta maahan sekä lentokuljetuksiin. Ilmavoimien joukkotuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa.	3	3	3,5
	3	3	3
	3	3	3
	4	4	4
Muiden viranomaisten tukeminen Puolustusvoimien tulee kyetä yhteiskunnan elintärkeiden kohteiden suojaamiseen sekä virka-apun antamiseen muille viranomaisille Pääesikunta Maavoimat Merivoimat Ilmavoimat	3,5 4 4 4	3,5 3,7 3,7 3,7	3,5 4 4 4
Sotilaallisen kriisinhallinnan tukeminen Puolustusvoimien tulee kehittää sotilaallisen kriisinhallinnan edellyttämiä kykyjä ja kyetä varustamaan kriisinhallintajoukot Pääesikunta Maavoimat Merivoimat Ilmavoimat	3 4 3 2	4 3 3 2	4 3,5 3 4

Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen suorituskyvyn arvioinnissa käytetyn asteikon perusteet ovat seuraavat: 5 = joukko/suorituskyky täyttää kaikki sille asetetut vaatimukset, 4 = joukolla/suorituskyvyllä on pieniä puutteita, jotka ovat kuitenkin helposti korjattavissa ja joukko täyttää sille asetetut vaatimukset, 3 = joukko/suorituskyky täyttää vain sille asetetut vähittäisvaatimukset, 2 = joukon/suorituskyvyn puutteet haittaavat suuresti sille asetettujen vaatimusten saavuttamista ja 1 = joukko/suorituskyky ei kykene täyttämään sille asetettuja vaatimuksia.

Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen suorituskyky muodostuu seuraavien osatekijöiden integroituna kokonaisuutena: käyttö- ja toimintaperiaatteet, osaava ja taistelutahtoinen henkilöstö, ajanmukainen ja määrävahvuinen materiaali, toiminnan edellyttämä infrastruktuuri sekä puolustusvoimien omat sekä koko yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarjoamat tukeutumismahdollisuudet.

Puolustusvoimat on käyttänyt arvioinnissaan em. arviointiasteikkoa sekä puolustusvoimain komentajan tulosneuvotteluissa käytettävää suorituskyvyn arviointitaulukkoa, jossa arvioidaan lakisääteisten tehtävien toteuttamista eri suorituskyvyn osatekijöiden avulla. Arvio tilannekuvan ja aluevalvonnan suorituskyvystä on tehty pääesikunnan ja puolustushaarojen arviointien perusteella siten, että pääesikunta on tehnyt lopullisen arvion. Valmiuden, muiden viranomaisten tukemisen ja sotilaallisen kriisinhallinnan tukemisen suorituskykyä kuvaavat toteumat ovat puolustushaarojen ja pääesikunnan itsenäisten arviointien tuloksia. Vaikuttavuustavoitteiden tunnusluvut ovat suuntaa antavia. Tarkempaan ja systemaattisempaan tavoitteen asetantaan ja seurantaan pyrkivä mittarihierarkiatyö on käynnistetty.

TAULUKKO 91. Puolustusvoimien menot ja henkilötyövuodet tulosalueittain

Tulosalue	2007		2008		2009	
	milj. euroa	htv	milj. euroa	htv	milj. euroa	htv
Tilannekuva ja aluevalvonta	145,8	1 987	174,4	2 011	182,6	2 117
Valmius/Pääesikunta	205,6	1 863	243,5	1 666	252,1	1 669
Valmius/Maavoimat	929,3	7 214	850,7	7 086	979,5	6 439
Valmius/Merivoimat	179,5	1 658	244,4	1 641	232,4	1 703
Valmius/Ilmavoimat	423,6	2 183	529,2	2 321	567,3	2 329
Valmius/yhteiset	31,6	321	29,4	276	32,9	283
Muiden viranomaisten tukeminen	0,7	2	0,4	1	0,9	1
Sotilaallinen kriisinhallinta	22,9	153	40,1	178	47,3	200
YHTEENSÄ	1 939,0	15 381	2 112,1	15 180	2 295,0	14 741

* Sisältää menojen osalta momentit 27.10.01, 27.10.17, 27.10.18 ja 27.10.19 ja henkilötyövuosien osalta momentin 27.10.01.

Merkittävimmät erot eri vuosien tulosaluekohtaisissa menoissa aiheutuvat puolustusmateriaalin hankintamenojen ajoittumisesta eri vuosille. Valtaosa sotilaallisen maanpuolustuksen resursseista käytetään puolustusvoimien sodan ajan joukkojen kouluttamiseen ja varustamiseen.

TAULUKKO 92. Sodan ajan joukot, henkilöiden/yksiköiden lukumäärä

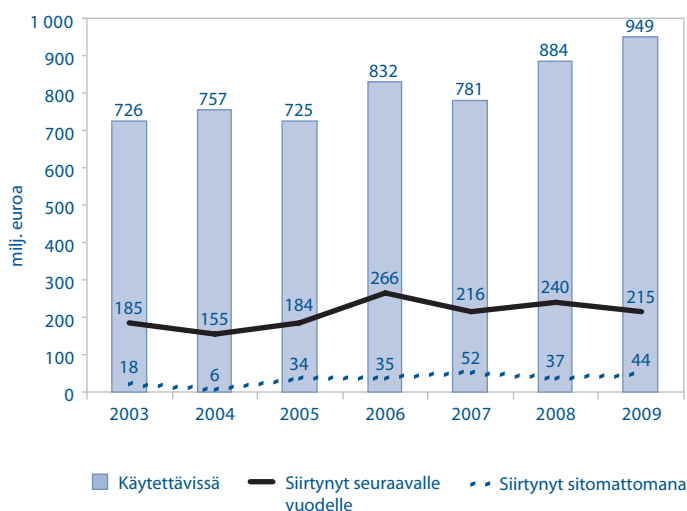
	2007	2008	2009
Koulutetut ja varustetut sodan ajan joukot	470 000	357 000	358 000
Pääesikunta ja alaiset laitokset	7 200	5 900	6 200
Rajavartiolaitos	22 000	11 600	11 600
Maavoimat	310 000	240 000	240 000
Operatiiviset joukot	76 000	60 000	60 000
Valmiusprikaatit	3	3	3
Panssariprikaati	1	0	0
Jääkäriprikaatit	6	2	2
Mekanisoidut taisteluosastot	2	2	2
Moottoroidut taisteluosastot	0	2	2
Helikopteripataljoona	1	1	1
Erikoisjääkäripataljoona	1	1	1
Alueelliset joukot	233 000	178 000	178 000
Jalkaväkiprikaatit	11	6	6
Erilliset pataljoonat/taisteluosastot	11	14	14
Paikallispuolustusyksiköt, maakuntajoukot	5	28	28
Merivoimat	38 000	31 500	28 000
Taisteluosastot, johtoporras + ohjusvene	2+8	2+8	2
Miinantorjuntalaivueet	3	3	3
Miinalaivat	3	3	3
Miinalautat	3	3	3
Rannikkojääkäripataljoonat ja			
Erilliset rannikkojääkäriyksiköt	2+6=8	2+6=8	2+6=8
Rannikko-ohjuskomppaniat	2	2	2
Meritorjuntaohjuspatterit	4	4	4
Kiinteä ja liikkuva rannikkotykistö	23+6=29	12+4=16	12+4=16
Ilmavoimat	37 000	38 000	38 000
Hornet-hävittäjälaivueet	3	3	3
Hawk-koulutuslentolaivue	1	1	1
Tukilentolaivue	1	1	1

Puolustusvoimien materiaallinen valmius

Noin kolmannes puolustusbudjetista käytettiin suorituskyyä ylläpitäviin puolustusmateriaalihankintoihin. Tärkeimpiä ja suurimpia puolustusmateriaalihankkeita olivat Hornet-hävittäjien järjestelmäpäivitys, keskikantaman ilmatorjuntahanke sekä keski- ja kaukovalvontatutkahankkeet. Puolustusvoimien joukkojen materiaalitilanteessa suurimmat puutteet kohdistuvat hankkeista huolimatta ajoneuvoihin, viestivälineisiin ja taistelijan henkilökohtaiseen varustukseen. Aseiden ja ampumatarvikkeiden osalta tilanne on pääosin hyvä.

Käytettävissä olleista momentin 27.10.18 puolustusmateriaalihankintamäärärahoista siirtyi vuodelle 2010 n. 22,6 % lähinnä hankkeiden aikataulujen viivästy- misestä johtuen. Merkittävimmät poikkeamat olivat kuljetushelikopteri- ja AMOS- hankkeiden edelleen viivästyminen sekä Sisu-kuorma-autojen toimitusten siirty- minen vuodelle 2010. Puolustusmateriaalihankintoihin momentille 27.10.18 myön- nettyjen tilausvaltuuksien vuosien 2010—2015 maksuosuuksista, yhteismäärältään n. 1 644 milj. euroa, oli sidottu vuoden 2009 päättyessä n. 82,0 %.

KUVIO 11. Puolustusmateriaalihankintamäärärahojen käyttö (mom. 27.10.18.)

Materiaalin kunnossapidon kustannusten arvioitua suurempi nousu on johtanut siihen, ettei materiaalin käytettävyydessä ole saavutettu tavoitetasoa. Yleisesti ottaen uusien asejärjestelmien ylläpito on ollut huomattavasti ennakoitua kalliimpaa. Maa-voimien ja Millog Oy:n välisellä strategisella kumppanuussopimuksella pyritään osaltaan maavoimien kunnossapidon kokonaiskustannusten kasvun hillitsemiseen ja kokonaistaloudellisten säästöjen aikaansaamiseen. Yhteistyö Millog Oy:n kanssa on

käynnistynyt hyvin, vaikkakin keskeisimmäksi haasteeksi on muodostunut toiminnan edellyttämän varaosarahoituksen riittävyys. Puolustusvoimat on tekemässä laajaa selvitystä siitä, kuinka varaosatilannetta ja kaluston käytettävyyttä parannetaan suunnittelukaudella 2011–2015.

Vuoden 2009 ensimmäiseen lisätalousarvion 10 milj. euron elvytysmäärärahalla hankittiin maavoimille materiaalia kotimaiselta teollisuudelta. Sisu Defenceltä hankittavien maastokuorma-autojen määrää lisättiin ja hankintoja aikaistettiin. Lisäksi puolustusvoimien kehittämisohjelman mukaisia hankkeita aikaistettiin mahdollisuuksien mukaan vastaamaan teollisuuden toiveita.

Puolustusvoimien teknologiaohjelmien vaikutus kotimaisen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden toimintaedellytysten parantamiseen

Teknologiaohjelmien tavoitteena on puolustusvoimien suorituskyvyn kannalta tärkeiden osaamisten ja valmiuksien kehittämisen lisäksi avata pääsy kansainväliseen yhteistyöhön ja samalla luoda mukana oleville yrityksille kansainvälistä kilpailukykyä.

Puolustusvoimat käyttää teknologiatoimintaan 3,6 % materiaalin hankintavaroista ja 1,3 % puolustusbudjetista. Vuosille 2004–2010 ajoittuneen kahdeksan teknologiaohjelman päätavoitteena on ollut luoda kotimaiselle puolustus- ja turvallisuusteollisuudelle sekä tiedeyhteisöille edellytyksiä osallistua tuleviin materiaalihankkeisiin sekä lisätä puolustusjärjestelmän kehittämisessä ja ylläpidossa tarvittavaa osaamista. Teknologiaohjelmien painopisteenä on ollut selvittää teknologian tarjoamia mahdollisuuksia 2020-luvun taistelukentällä.

Kaikki kahdeksan ohjelmaa tuottivat paljon osaamista ja tietoa sekä teollisuudelle ja tiedeyhteisölle että puolustushallinnolle. Tämän lisäksi joidenkin ohjelmien tulokset ovat sovellettavissa myös muihin kehitettäviin osakokonaisuuksiin ja järjestelmiin ja näin ollen monikäyttöisyys lisää edelleen toteutettujen ohjelmien tuloksellisuutta.

Taistelukentän pyöräajoneuvot -ohjelma loi pohjaa ja perusosaamista useille tulevaisuuden ajoneuvoteknologian osa-alueille ja loi verkostoja yritysten ja tutkimustahojen välille. Ohjelmassa kehitettiin ratkaisuja, jotka ovat suoraan hyödynnettävissä nykyisessä kalustossa ja luotiin osaamista, jota voidaan hyödyntää seuraavan sukupolven kaluston kehittämisessä ja toteuttamisessa.

Miehittämättömien järjestelmien ohjelma on edesauttanut teollisuuden mahdollisuutta osallistua tuleviin puolustusvoimien miehittämättömien ilma-alusten materiaalihankkeisiin taistelun- ja tiedustelukenttävien tiedonsiirtoratkaisun osalta. Etenkin UAV-aliprojektissa mukana olevat tahot ovat päässeet teknologiaohjelman jälkeen mukaan useisiin kansallisiin ja kansainvälisiin UAV-tutkimushankkeisiin ja osaaminen alalla on vahvistunut selvästi. Varsinaisia uusia miehittämättömien ilma-alusten materiaalihankkeita ei kuitenkaan ollut vielä teknologiaohjelmien päättyessä nimetty.

Kevytrakenteiden parametripohjainen rasisusanalyysi -ohjelmassa suoritettu työ yhdisti useita samanaikaisesti kehitteillä olevia laskentamalleja kansainvälisestikin katsoen uudella tavalla ja tuotti tuloksenaan uuden, neuroverkkoja hyödyntävän para-

metripohjaisen laskentamenetelmän. Laskentamenetelmää on teknologiaohjelman päätyttyä edelleen kehitetty ja validoitu vuosien 2008—2009 aikana. Laskentamenetelmän tuotantoversio otetaan laajamittaiseen käyttöön Patria Aviation Oy:llä vuoden 2010 aikana.

Bioaerosolien hälytysjärjestelmä (CBNS) -ohjelmassa pystyttiin kehittämään teknologista pohjaa, prototyyppijä ja jopa joitakin valmiita järjestelmäkomponentteja. Näillä tuotteilla on saatu merkittäviä vientikauppoja. Ilman tehtyä kehityshanketta olisi hyvin vaikea vastata tuleviin suorituskykytarpeisiin.

Ohjelmistoradio-ohjelmassa kehitettiin teknologioita ja osaamista, joka avasi puolustusvoimille ja suomalaiselle teollisuudelle oven tilaisuuksiin, joissa suunniteltiin yhteistä eurooppalaista ohjelmistoradio-ohjelmaa, ESSORia. Ohjelma onnistui tavoitteessaan erittäin hyvin ja on hyvä esimerkki siitä miten Suomella ja kotimaisella teollisuudella on mahdollista päästä merkittävään kansainväliseen yhteistyöhön mukaan.

Teknologiatoiminnan tuloksellisuuden osoittaminen on käytännössä usein haasteellista, koska ohjelman tulokset konkretisoituvat sotavarustukseksi tai elinkustannussäästöiksi vasta vuosia ohjelman päättymisen jälkeen.

2010-luvulla aloitettavat teknologiaohjelmat synkronoidaan hallinnonalan toiminnan ja resurssien suunnittelun syklin mukaisiksi ja tutkimusaiheet tullaan suuntaamaan puolustusvoimien tavoitetilasta johdettujen strategisten osaamisalueiden ja kriittisten teknologioiden (SOKT) määrittelemille osa-alueille. Nämä osa-alueet tukevat kotimaisen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden toimintaedellytyksiä ja näin ollen myös hallinnonalan kehittämisohjelmien tulevia puolustusmateriaalihankintoja. Teknologiaohjelmien tuloksellisuuden mittaamiseen kehitetään menetelmiä.

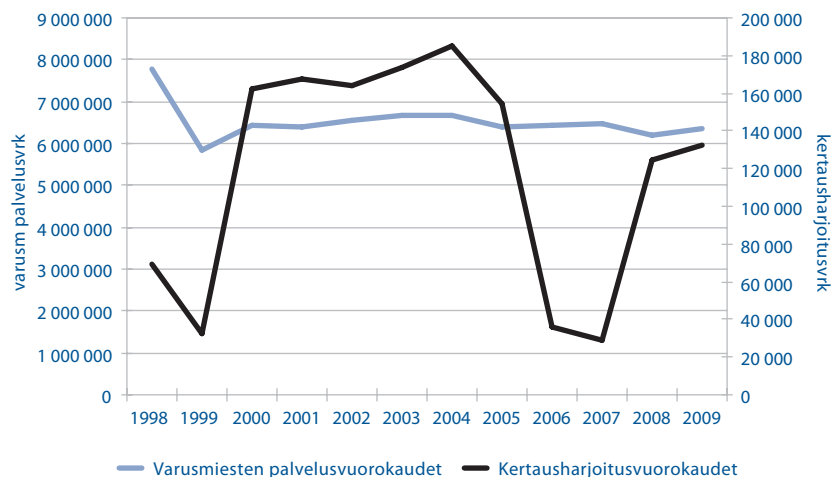
Asevelvollisten koulutus

Vuonna 2009 koulutettiin edellisvuoden tapaan lähes 23 000 varusmiestä. Myös kertausharjoituskoulutuksessa päästiin edellisvuoden tasolle (n. 25 800 reserviläistä). Puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoiisiin harjoituksiin osallistui lisäksi lähes 6 700 reserviläistä.

Joukkotuotannon tavoitteet saavutettiin, vaikka koulutusta häittäsivät saapumisien ennakoitua suurempi poistuma, vajaat aloitusvahvuudet ja vapautukset kertausharjoituksissa. Varusmieskoulutuksen toimivuuden varmistamiseksi laadittiin toimenpideohjelma, jota hyödynnetään vuoden 2010 ensimmäisen palvelukseen astuvan saapumiserän peruskoulutuskaudesta alkaen. Varusmieskoulutuksessa ja naisten vapaaehtoiseen asepalveluksessa lisättiin hieman kouluttajien määrää.

Asevelvollisten koulutuksen ja ylläpitohuollon (muonitus, terveydenhuolto ja vaatetus) välittömät menot olivat n. 302,4 milj. euroa (v. 2008 n. 282,9 milj. euroa).

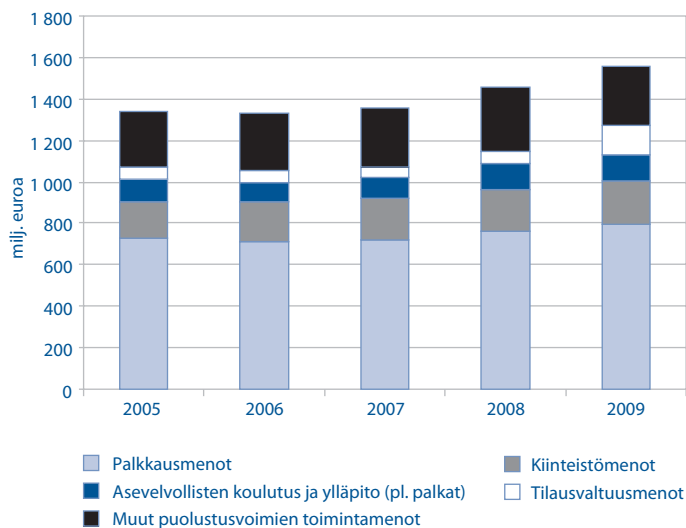
KUVIO 12. Asevelvollisten koulutus

Puolustusvoimien toimintamenojen kehitys

Puolustusvoimien toimintamenot kasvoivat edellisvuodesta yhteensä n. 102 milj. euroa. Palvelujen ostot kasvoivat n. 61,1 milj. euroa. Henkilöstömenot kasvoivat n. 33,8 milj. euroa lähinnä virka- ja työehtosopimusten palkkaratkaisusta ja henkilöstörakenteen kallistumisesta johtuen. Varsinaisten palkkojen osuus kasvoi n. 3,3 milj. eurolla, vaikka henkilötyövuosien määrä pieneni edellisvuodesta 439 henkilötyövuodella.

KUVIO 13. Puolustusvoimien toimintamenot

TAULUKKO 93. Henkilötyövuosimäärään perustuvia tunnuslukuja

	2007 toteuma	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Asevelvollisten koulutusvuorokausien määrä/ koulutuksen henkilötyövuosimäärä	1 827	1 909	1 800	1 858
Pääesikunnan, puolustushaarojen ja sotilasläänien esikuntien henkilötyövuosimäärä/puolustusvoimien henkilö- työvuosimäärä yhteensä	0,11	0,11	0,14	0,12
Materiaalin korjaamo-, huolto- ja kunnossapitotoiminnan henkilötyövuosimäärä	4 290	4 265	4 597	3 657
Tuotettujen aterioiden määrä/ruokituksen henkilötyövuosimäärä	27 106	29 422	27 500	30 228
Henkilöstö- ja taloushallinnon henkilötyövuosimäärä	776	666	638	704

Puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä on vähentynyt valtion tuottavuusohjelman mukaisesti vuodesta 2004 vuoden 2009 loppuun yhteensä 1 527 henkilötyövuotta. Henkilötyövuosimäärän kehitystä on kuvattu tulosaluekohtaisesti edellä olevassa taulukossa 93. Puolustusvoimissa on irtisanottu vuosina 2005—2009 rakennemuutokseen ja valtion tuottavuusohjelmaan liittyen 269 henkilöä, joista oli vuoden 2009 lopussa työttömänä työnhakijana 11 henkilöä.

Kouluttajien määrän lisääminen vähensi hieman asevelvollisten koulutusvuorokausien määrää suhteessa koulutuksen henkilötyövuosimäärään. Kumppanuussopimus Millog Oy:n kanssa vaikutti korjaamo-, huolto- ja kunnossapitotoiminnan henkilötyövuosimäärän ohella esikuntahenkilöstön suhteelliseen osuuteen koko henkilötyövuosimäärästä. Ruokahuolto tehostui aterioiden määrällä mitattuna. Henkilöstö- ja taloushallinnon henkilötyövuosimäärä ei ole kehittynyt palvelukeskusmalliin siirryttäessä toivottuun suuntaan. Yllä olevat luvut eivät sisällä taloussuunnittelun osuutta. Taloussuunnittelu luetaan puolustusvoimissa osaksi toiminnan ja resurssien suunnittelua, johon käytettiin puolustusvoimissa 227 henkilötyövuotta v. 2009.

Kiinteistömenojen (205,3 milj. euroa) osuus toimintamenoista oli yli 13 %. Merkittävimmät valmistuneet toimitilahankkeet olivat Ähtärin varastoalueen suunniteltujen vaiheiden toteutus sekä kasarmien peruskorjaukset ja perusparannukset Santahaminassa, Mikkeliissä, Jyväskylässä ja Turussa. Räjähdeturvallisuutta edistettiin rakentamalla ja ottamalla käyttöön maapeitteisiä varastosuojia. Käytössä olevista toimitiloista ei luovuttu merkittävässä määrin kertomusvuoden aikana.

Huomattava osa toimintamenomäärärahoista on sidottu pitkäaikaisilla huolto- yms. sopimuksilla, joihin käytetään eduskunnan myöntämiä tilausvaltuuksia. Tilausvaltuuksien käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat menot olivat 149,6 milj. euroa ja kasvoivat edellisvuodesta n. 89,4 milj. euroa. Tämä aiheutui lähinnä maavoimien materiaalin kunnossapitopalvelujen siirrosta Millog Oy:lle. Lisäksi syynä oli se, että osa tilausvaltuuksiin perustuvista hankinnoista siirrettiin vuoden 2009 talousarviossa ja toisessa lisätalousarviossa momentilta 27.10.18. (Puolustusmateriaalihankinnat) momentille 27.10.01. (Puolustusvoimien toimintamenot), jotta kyseiset hankinnat olisivat momentin käyttöperustelujen mukaisia.

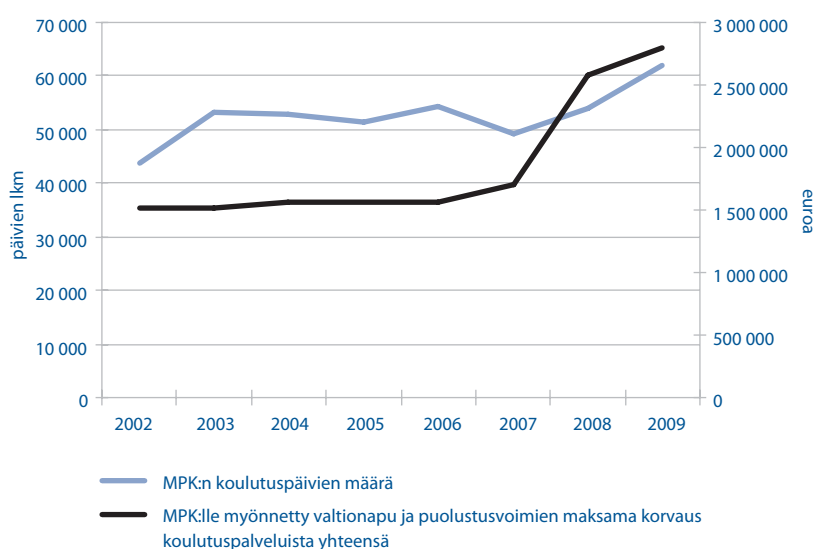
Edellä olevassa kuviossa 13 kohta ”Muut puolustusvoimien toimintamenot” sisältää muun muassa sellaisia materiaalin ja palvelujen hankintamenoja, joihin liittyvät sopimukset eivät edellytä tilausvaltuuden käyttöä. Tällaisia ovat esimerkiksi polttoainehankinnat.

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus

Puolustusministeriö jakoi vuoden 2009 talousarviossa momentille 27.10.50. (Maa- ja maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen) myönnettyä määrärahaa 2,241 milj. euroa maanpuolustusjärjestöille. Tästä määrärahasta oli 1,975 milj. euroa valtionavustusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin. Lain 11 §:n 1 momentin mukaan valtionavustusta ei myönnetä puolustusvoimien tilaamasta sotilaallisesta koulutuksesta aiheutuviin toimintamenoihin. Puolustusvoimien MPK:lta tilaamaan sotilaalliseen koulutukseen osallistui lähes 8 000 reserviläistä. Puolustusvoimat maksoi näistä koulutuspalveluista MPK:lle n. 828 000 euroa. Puolustusvoimien tilaaman ja MPK:n järjestämän muun sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen osuus MPK:n koko koulustoiminnasta oli yhteensä lähes 65 %.

Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvä toiminta on vakiintunut eri toimijoiden kesken, ja toiminnan rahoitus on saatu tyydyttävälle tasolle.

KUVIO 14. MPK:n koulutuspäivien määrä sekä MPK:lle myönnetty valtionapu ja puolustusvoimien maksama korvaus koulutuspalveluista

11.4 Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian toimeenpano ja poikkeihallinnollinen seuranta toteutui suunnitellusti. Turvallisuus- ja puolustusasiain komitea on käynnistänyt strategian päivittystyön hallitusohjelman sekä vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon edellyttämällä tavalla.

Keskeinen osa viranomaisyhteistyötä on ollut valtion turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten yhteistoimintaan tarkoitettu tietoliikenneverkon rakentaminen (TUVE-hanke). Puolustusministeriön hallinnonalan vastuulla olevaa osuutta TUVE-hankkeesta toteutettiin suunnitelmallisesti ottaen huomioon puolen vuoden viivästyminen hankkeen aloittamisessa. Kokonaishankkeen ja puolustusministeriön hallinnonalan osahankkeen organisaatio ja toimintamallit on otettu käyttöön. Hankkeen käynnistymisen viivästyminen on viivästyttänyt jossain määrin myös suunniteltuja hankintoja. Puolustusvoimat tukee määrätyillä tukitehtävillä myös sisäasiainministeriön vastuulla olevaa osuutta hankkeesta.

Puolustusvoimien kyky tukea muita viranomaisia on vaatimusten mukainen. Puolustusvoimien suorituskkyä muiden viranomaisten tukemisessa on arvioitu edellä olevassa taulukossa 90.

Viranomaisyhteistyötä on tehostettu tiedonvaihdon ja harjoittelun kautta. Puolustusvoimissa täydennettiin ohjeistusta virka-avun antamisesta muille viranomaisille. Annetussa käskyssä ohjeistetaan muun muassa koulutus ja harjoittelu viranomaisten kanssa ja viranomaisten tukemisen kehittäminen. Ohjeistuksessa on otettu huomioon myös yhteistoiminnan aloittaminen uusien aluehallintoviranomaisten kanssa.

Puolustusvoimat tuki muita viranomaisia n. 470 virka-aputehtävässä. Maavoimien NH90-helikopterikaluston käyttöä viranomaisten tukemisessa valmisteltiin siten, että valmius tähän saavutetaan vuoden 2010 alussa. Maakuntakomppanioiden kouluttaminen viranomaisten tukemiseen on aloitettu.

Puolustusministeriön hallinnonalan määrärahoista käytettiin kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta, viranomaisyhteistyöstä ja puolustusvoimien virka-aputehtävistä aiheutuviin välittömiin menoihin yhteensä n. 15,3 milj. euroa, josta n. 13,4 milj. euroa käytettiin TUVE-hankkeen menoihin. Vuoden 2009 talousarviossa myönnettiin momentille 27.01.23 julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistämiseen 197 milj. euroa kolmevuotista siirtomäärärahaa, josta on jaettu talousarvion toimeenpanon yhteydessä puolustusministeriön hallinnonalalle 116 milj. euroa.

11.5 Sotilaallinen kriisinhallinta

Tavoite: Jatketaan eurooppalaisia kriisinhallintatavoitteita vastaavan kyvyn kehittämistä.

Puolustusvoimien suorituskykyä sotilaallisen kriisinhallinnan tukemisessa on arvioitu edellä olevassa taulukossa 90. Sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskykyä kehitettiin parantamalla operaatioissa toimivien joukkojen materiaalityöntekijöiden ja varusteiden sekä kehittämällä toimintamenetelmiä. Haasteena operaatioiden toteuttamisessa on ollut riittävän suojatason tarjoavan ajoneuvokaluston huono saatavuus. Muilta osin joukkojen materiaallinen valmius ylläpidettiin hyvällä tasolla. Afganistanin turvallisuustilanne muuttui vuoden 2009 aikana niin, että ISAF-operaatioon jouduttiin kohdentamaan EU:n taisteluosastoille varattua panssarituetta ajoneuvokalustoa. Lisäksi operaatiolle toimitettiin suunnitelmista poikkeavina materiaalityöntekijöinä aseita ja ammuksia sekä omasuojaa, pimeätoimintakykyä ja liikkumista parantavaa lisämateriaalia. Vastaavasti kansalliseen puolustukseen varattuja määrärahoja kohdennettiin EU:n taisteluosastojen varustamiseen.

Suorituskyvyn pitkäjänteiselle kehittämiselle luotiin parempia edellytyksiä ottamalla käyttöön uudistettu kriisinhallintakonsepti ja käynnistämällä kriisinhallinta-joukkorekisterin uudistaminen. Kriisinhallintaan soveltuvien joukkojen määrää lisättiin toteuttamalla Naton suorituskykyprosessin (OCC) mukaisia joukkojen evaluointeja ja toimeenpanemalla rauhankumppanuusohjelman mukaisia kumppanuustavoitteita, millä lisättiin puolustusvoimien joukkojen yhteensopivuutta kansainvälisessä toimintaympäristössä. Operaatioiden johtovaltiot arvioivat operaatioihin osallistuneiden suomalaisten joukkojen suorituskyvyn ja tehtävien toteuttamisen tason korkeaksi. Merivoimille luotiin kyky alusten merellä tapahtuvaan huolto- ja täydennystoimintaan, mikä mahdollistaa merivoimien aluksen lähettämisen avomerioperaatioon. Ilmavoimien kansainvälinen valmiusyksikkö läpäisi syksyllä kiittävän arvioin Naton evaluointiohjelmaan kuuluvan, suorituskykyä mittaavan FORCEVAL-arviointiharjoituksen.

Puolustusministeriö kehitti sotilaallisten kriisinhallintatehtävien palvelussuhteen ehtoja ja kriisinhallintahenkilöstön asemaa rekrytoinnin ja palvelusmotivaation edistämiseksi. Kriisinhallintatehtävien palkkakilpailukykyä suhteessa muuhun palkkauskäytökseen parannettiin. Henkilöstön rekrytoinnin varmistamiseksi korotettiin kriisinhallintaoperaatioiden päivärahoja merkittävästi ottamalla huomioon palvelusolosuhteiden vaatavuudet. Myös kriisinhallintahenkilöstön vakuutusturvaa parannettiin ottamalla erityisesti huomioon perheiden asema.

Tavoite: Kriisinhallintaoperaatioihin osallistutaan valtiojohdon päätösten mukaisesti.

Suomi osallistui 11 sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon. Vuoden 2009 lopulla suomalaisia rauhanturvaajia palveli sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa n. 500 sotilasta. Sotilaallisen kriisinhallintatoiminnan painopisteinä olivat Afganistan ja Länsi-Balkan. Bosnia-Hertsegovinassa EU:n johtamassa EUFOR ALTHEA-operaatiossa osallistumisvahvuus supistettiin viiteen esikuntaupseeriin. Kosovossa

Naton johtamassa KFOR-operaatiossa Suomi jatkoi Keskisen Taisteluosaston kehysvaltioroolissa. Suotuisaan turvallisuustilanteen kehittymiseen ja Naton suunnitelmiin perustuen osallistumisvahvuus supistettiin vuoden lopulla n. 250 sotilaaseen.

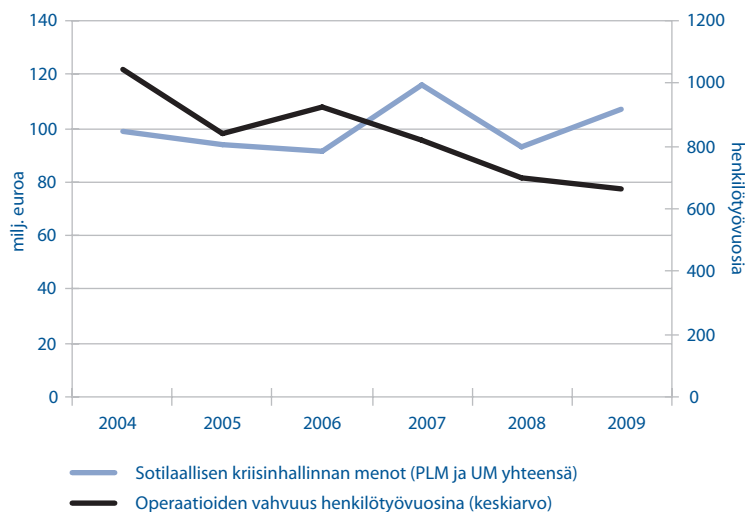
Afganistanissa jatkettiin osallistumista Naton johtamaan ISAF-operaatioon n. 120 sotilaalla. Afganistanin presidentinvaaleihin liittyen Suomen osallistumisvahvuutta operaatiossa vahvennettiin tilapäisesti noin neljän kuukauden määräajaksi n. 80 sotilaan vahvuisella vaalitukijoukolla. Lisäksi parannettiin ISAF-operaation strategisten kuljetusten ja logistiikan kustannustehokkuutta yhteispohjoismaisilla järjestelyillä.

Tsadissa Suomi osallistui YK:n johtamaan MINURCAT-operaatioon osana irlantilaisjohtoista pataljoonaa n. 80 sotilaalla. Somalian rannikkovesillä toimeenpantuun EU:n johtamaan EUNAVFOR ATALANTA -operaatioon Suomi osallistui kolmella henkilöllä. Lisäksi Suomi jatkoi myös osallistumistaan muihin kriisinhallintaoperaatioihin Lähi-Idässä, Kashmirissa ja Afrikassa yhteensä n. 30 sotilastarkkailijalla ja esikuntaupseerilla.

Lisäksi käynnistettiin valmistelut Suomen osallistumiseksi kahteen EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon vuoden 2011 alkupuoliskolla (Pohjoismainen taisteluosasto ja Alankomaiden johtama taisteluosasto).

UM:n ja PLM:n pääluokkien sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahoja käytettiin vuonna 2009 yhteensä n. 106,8 milj. euroa, mikä oli n. 13,5 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna, vaikka operaatioiden kokonaisvahvuus oli edellisvuotta pienempi. Kriisinhallintaoperaatioiden vaativuus on kasvanut. Operaatiot vaativat yhä erikoistuneempaa operaatiokohtaista materiaalia, koulutusta ja ammattitaitoisempaa henkilöstöä sekä nopean toiminnan valmiuksia.

KUVIO 15. Sotilaallisen kriisinhallinnan menot* ja operaatioiden vahvuus henkilötötyövuosina (keskiarvo)

* Kassaperusteinen toteuma, joka sisältää momentin 27.30.20. määrärahoilla sotilaalliseen kriisinhallintaan hankitun kaluston hankintamenot ja kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot momentilla 24.10.20.

12 Valtiovarainministeriö

Katsaus toimialan toimintaan sekä toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin ja riskeihin

Kertomusvuotta 2009 leimasivat edellisenä vuonna alkaneen kansainvälisen finanssikriisin kielteiset vaikutukset talouteen niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla, vaikka ne tulivatkin Suomeen viiveellä. Euroopan alueella eri maiden tilanteet kuitenkin vaihtelevat ja osin reaali talouden vaikutukset kotimaassa yritysten tuotantoon ja kotitalouksien kysyntään ovat vielä tuloillaan ja aiheuttavat epävarmuutta edelleen. Toisaalta positiivisia merkkejä kansainvälisessä taloudessa on jo nähtävissä, mikä luo edellytyksiä parempaan tulevaisuuteen myös vientivetoiselle Suomelle.

Kun vielä tammikuussa 2009 vuoden kokonaistuotannon arvioitiin supistuvan n. 2 % ja maaliskuussa n. 5 %, oli toteutuma kuitenkin arvioituakin huonompi. Bruttokansantuote supistui Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan historiallisen suurilukuisesti 7,8 %.

Pudotusvaikutukset tulevat näkymään kansantaloudessa pitkään ja julkiselle sektorille sen haasteellisuutta korostaa entisestään ajoittuminen tilanteeseen, jossa julkisten palvelujen kysynnän kasvun vaikutuksesta menopaineet kasvavat. Haasteet julkisen talouden kestävyys turvaamiselle tulevat olemaan aiempaa suurempia ja haasteisiin vastaaminen edellyttää riittävän ajoissa tehtyjä finanssipoliittisia linjauksia sekä päätöksiä linjausten edellyttämistä toimenpiteistä.

Vuoden 2009 aikana heikentynyt julkisen talouden tila nosti arviota julkisen talouden kestävyysvajeesta. Vakaushjelman vuoden 2009 päivityksessä arvioitiin, että kestävyysvaje on n. 5,5 % suhteessa kokonaistuotantoon. Ilman tämän suuruista korjausta nettoluotonannossa julkinen talous ei ole pitkällä aikavälillä kestävällä pohjalla ja julkinen velkaantuneisuus uhkaa kasvaa hallitsemattomasti.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamista aiemmista hallinnonalakohtaisista valtionosuuksista yhdeksi kokonaisuudeksi jatkettiin vuonna 2009. Vuoden 2010 alussa voimaan tulleessa uudistuksessa aiemmat sektorikohtaiset laskennalliset valtionosuudet yhdistettiin ja keskitettiin valtiovarainministeriön pääluokkaan hallitusohjelman edellyttämässä laajuudessa. Kunta- ja palvelurakennemuutoksen toimeenpanoa jatkettiin aktiivisesti.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla jatkettiin tiiviisti kahden merkittävän hallinnollis-rakenteellisen uudistuksen valmistelua. Aluehallinnon kokonaisuudistuksen ALKU-hankkeessa valmisteltiin uudistuksen perusteita tiiviisti niin, että keväällä 2009 annettiin hallituksen esitys aluehallinnon uudistamiseksi ja säädösmuutokset syksyllä 2009. Aluehallinto koottiin 1.1.2010 alkaen perustettavan kahden viranomaisen varaan: kehittämisorientoituneisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ja yhdenvertaisuudesta huolehtiviin aluehallintovirastoihin. Kuntapolitiikassa keskeinen uudistus oli vuoden 2010 alusta voimaan tullut kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän yhdistäminen hallinnonalakohtaisten valtionosuuksien osalta.

Neljän henkilöstö- ja taloushallintopalveluita tuottavan palvelukeskuksen yhdistämisen valmistelua yhdeksi valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimivaksi virastoksi jatkettiin kertomusvuonna niin, että uusi virasto aloitti toimintansa 1.1.2010.

Jyrki Katainen
Valtiovarainministeri

Mari Kiviniemi
Hallinto- ja kuntaministeri

12.1 Talouspolitiikka

Suomen talouden syöksy vuoden 2008 lopulla ja vuoden 2009 alkupuoliskolla oli erittäin nopea ja jyrkkä. Bruttokansantuote painui noin kolmen vuoden takaiselle tasolleen. Nykyisen suhdannekierron pohja näyttäisi olevan saavutettu ja Suomen talous on lähtenyt maltilliseen nousuun. Jyrkän tasopudotuksen jälkeinen taloudellinen kasvu tulee kuitenkin olemaan vaikea. Näin suureen pudotukseen ei osattu varautua talousarviota valmisteltaessa, mutta tilanteen heikentyessä siihen reagoitiin nopeasti lisätalousarvioissa päätetyillä elvytyspaketeilla. Kansainvälisessä taloudessa poikkeuksellisen laajalle levinnyt talouskriisi on tehnyt toimintaympäristöstä hyvin epävarman ja talouspolitiikan suunnittelusta entistä haastavampaa.

Työllisten määrä väheni kertomusvuonna 74 000 henkeä, mikä alittaa pahimmat vuoden kuluessa esitetyt arviot. Osaltaan tähän on vaikuttanut se, etteivät määräaikaiset lomautukset johtaneet pysyviin irtisanomisiin pelätyssä määrin. Työttömyysaste on kuitenkin noussut jo 8,2 prosenttiin ja riskinä on, että lomautusten muuttuminen irtisanomisiksi lisääntyy. Taantumien jäljet tulevat näkymään työmarkkinoilla vielä pitkään, vaikka 1990-luvun alun lamassa syntyneen mittavan rakennetyöttömyyden riski onkin nyt pienempi. Hallitus on pyrkinyt tukemaan työllisyyttä talouspoliittisin toimin taantumien aikana ja siten vaimentamaan työttömyyden nousua sekä estämään rakenteellisen työttömyyden kasvua. Väestön ikääntymisen seurauksena työmarkkinat kiristyvät jälleen 2010-luvun alkupuolella, ja työvoiman määrän väheneminen taantumien seurauksena voi vaikeuttaa entisestään myöhemmin uhkaavaa työvoimapulaa.

Kokonaisuutena finanssipolitiikka oli veroratkaisujen ja merkittävien talouden kysyntää lisäävien päätösten myötä hyvin elvyttävää v. 2009. Hallitusohjelman mukaiset, työllisyyden parantamiseen tähtäävät työn veronkevennykset sopivat hyvin heikentyneeseen suhdannetilanteeseen. Työn verotusta kevennettiin inflaatiotarkistukset mukaan lukien n. 1,4 mrd. eurolla. Samalla alennettiin eläkkeensaajien verotusta n. 200 milj. eurolla. Elintarvikkeiden arvonnäkövero alennettiin 12 prosenttiin 1.10.2009 hallitusohjelmassa sovitun mukaisesti. Lisäksi työnantajan kansaneläkevakuutusmaksu päätettiin poistaa kahdessa vaiheessa siten, että sitä alennettiin 1.4.2009 lähtien ja kokonaan maksu poistui vuoden 2010 alussa. Yhteisöveron jako-osuutta korotettiin 10 % kuntien ja seurakuntien hyväksi tilapäisesti verovuosille 2009–2011. Tupakan ja alkoholin verotusta kiristettiin.

Hallitus jatkoi hyviä tuloksia saavuttanutta kehysmenettelyä ja se osoitti toimivuutensa myös taantumien oloissa. Kehysjärjestelmä on jättänyt tilaa suhdanteita tasavalle automatiikalle, eikä se ole estänyt harkittuja, talouden aktiviteetin ylläpitämiseen tähtääviä menolisäyksiä. Vuonna 2009 toteutettuja elvyttäviä toimia veronkevennysten lisäksi olivat muun muassa asunto- ja korjausrakentamisen tukeminen, julkisen korjausrakentamisen aikaistaminen, lisäpanostukset perustien- ja radanpitoon, väylähankkeiden aiantaminen sekä yritysten rahoituksen, vientihankkeiden rahoituksen ja riskirahoituksen saatavuuden parantaminen.

Taloukskasvun ylläpitämisen haastavuutta lisää myös lähestyvä väestön ikääntyminen. Samalla kun julkiset menot lisääntyvät väestön vanhenemisen myötä, työllisten

määrän supistuminen hidastaa kokonaistuotannon ja verotulojen kasvua. Taantuma on pahentanut julkisen talouden kestävyysongelmaa entisestään ja sen ratkaisemiseksi tarvitaan rakenteellisia toimia sekä kaikkien menokohteiden kriittistä arviointia ja verotuksen maltillista kiristämistä. Työllisyysasteen kohottaminen on välttämätöntä. Ikääntymisestä aiheutuva lasku kasvaa sitä suuremmaksi, mitä myöhemmäksi julkisen talouden sopeutustoimia lykätään.

Julkisten menojen kasvua pyritään hillitsemään julkisen toiminnan tuottavuuden parantamisella, jonka keskeisiä välineitä ovat kunta- ja palvelurakennehanke sekä valtion tuottavuusohjelma. Tämä tarkoittaa toiminnan tehostamista ja julkisen sektorin työvoiman kohdentamista uudelleen vastaamaan paremmin väestön ikääntymisestä aiheutuvia tarpeita. Julkisen sektorin työvoimakysyntä ei saisi muodostaa estettä yksityisen sektorin ja koko kansantalouden kasvumahdollisuuksille.

12.2 Valtion kuntapolitiikka

Keskeinen uudistus kuntapolitiikassa vuonna 2009 oli kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän yhdistäminen hallinnonalakohtaisten valtionosuuksien yhdistämisen osalta. Vuoden 2010 alussa voimaan tulleessa uudistuksessa aiemmat sektori-kohtaiset laskennalliset valtionosuudet yhdistettiin ja keskitettiin valtiovarainministeriön pääluokkaan hallitusohjelman edellyttämässä laajuudessa.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksen toimeenpanoa jatkettiin aktiivisesti. Valtioneuvosto antoi eduskunnalle selonteon kunta- ja palvelurakennemuutuksesta (VNS 9/2009) marraskuussa 2009. Siinä arvioidaan uudistuksen etenemistä ja uudistusta koskevan puitelain tavoitteiden toteutumista sekä linjataan uudistusta koskevat jatkotoimenpiteet. Uudistuksen tähänastiset vaikutukset näkyvät erityisesti hallinnollisten rakenteiden kehittämisessä. Selonteon valmistelun tueksi valmistui kunta- ja palvelurakennemuutuksesta ulkopuolisen arvioitsijan raportti sekä toteutettiin kyselyt kaikille kunnille (sote-kysely) ja kaupunkiseuduille (kaupunkiseutukysely). Kaupunkiseutujen keskuskaupunkien ja kehyskuntien taloudellisia vuorovaikutussuhteita selvittävä hanke valmistui.

Peruspalveluohjelma on vakiintunut vuosittaiseksi käytännöksi ja osaksi valtion ja kuntien yhteistä kuntapolitiikkaa. Peruspalveluohjelma vuosille 2010—2013 annettiin eduskunnalle valtiontalouden kehyspääatoksen yhteydessä. Peruspalvelubudjettitarkastelu on sisällytetty valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen.

Vuonna 2009 yleistä valtionosuutta ja verotuloihin perustuvaa valtionosuuksien tasausta maksettiin kunnille 160,4 milj. euroa. Se muodostaa kunnille maksettavista laskennallisista valtionosuuksista vajaan neljän prosentin osuuden. Yleisellä valtionosuudella on korotuskertoimien johdosta merkitystä erityisesti tietyille kuntajoukolle. Vuonna 2009 yleisen valtionosuuden yhtä tai useampaa lisää sai 42 % kunnista eli 139 kpl. Osassa näitä kuntia yleisellä valtionosuudella on olennainen merkitys kunnan kokonaistuloissa.

Kuntajakolain mukaisiin laskennallisiin yhdistymisavustuksiin ja kuntajakolain 39 §:n mukaisten valtionosuuksien vähenemisen korvaamiseen käytettiin yhteensä 130,7 milj. euroa.

Kuntien yhdistymisavustukset ovat selvästi edistäneet kuntien yhdistymisiä. Vuoden 2010 alusta tuli voimaan neljä kuntaliitosta, joiden myötä kuntien määrä väheni kuudella ollen nyt 342. Vuoden 2009 loppuun mennessä oli tehty myös päätökset yhdestä v. 2011 ja yhdestä v. 2013 voimaan tulevasta kuntaliitoksesta. Lisäksi meneillään on useita kuntaliitosselvityksiä. Kuntajakolain mukaisia erityisiä selvityksiä määrättiin v. 2009 toimitettavaksi kahdessa tapauksessa ja esiselvitysavustusta myönnettiin yhdeksään kuntien yhdistymistä koskevaan selvitykseen, yhteensä 194 361 euroa. Osaliitoksia tuli vuoden 2010 alusta voimaan viisi. Kuntien väliseen laaja-alaiseen ja merkittävään yhteistoimintaan varattua yhteistoiminta-avustusta myönnettiin v. 2009 viidelle yhteistoimintahankkeelle, yhteensä 1 milj. euroa.

Harkinnanvaraista rahoitusavustusta myönnettiin 32 kunnalle yhteensä 15 milj. euroa. Rahoitusavustusta voidaan myöntää kunnalle, joka ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Rahoitusavustuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Helmikuussa 2010 julkaistujen vuoden 2009 ennakollisten tilinpäätösten perusteella negatiivisten vuosikatteiden kuntien lukumäärä oli 25 ja ilman harkinnanvaraista avustusta määrä olisi ollut 31. Erillisenä avustuksena myönnettiin miljoona euroa Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle Kauhajoen amputistapauksen jälkihoitoon.

Vuoden 2009 aikana valmistui kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 9 §:n mukainen arviointimenettely yhdessä erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevassa kunnassa, lisäksi menettely käynnistettiin kolmessa kunnassa. Vuoteen 2009 mennessä toteutettujen arviointien perusteella arviointiryhmien työ on tukenut kuntia ja lisännyt niissä talouden tilan tuntemusta sekä ymmärrystä tervehdyttämistoimien tarpeesta. Arviointityö on myös edistänyt kuntien yhdistymisratkaisuja.

Kuntien tuottavuuden edistämiseen liittyviä hankkeita toteutettiin v. 2009 useita. Kuntien parhaat palvelukäytännöt -hanke saatettiin päätökseen. Hanke täydensi ja vauhditti kunta- ja palvelurakenneuudistusta. Sen tehtävänä oli edistää kuntien palvelutuotannon uudistamista, tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä sekä parhaiden käytäntöjen leviämistä. Vuonna 2009 käynnistettiin tuottavuusohjelmatyö 20 suurimman kaupungin kanssa. Tuottavuusohjelmaa toteutetaan yhtäältä osana kuntien taloussuunnitelmien ja talousarvioiden valmistelua sekä toisaalta toteuttamalla yhteisiä kärkihankkeita keskeisillä tuottavuuden osa-alueilla. Kunnallistalouden- ja hallinnon neuvottelukunnan arviointijaosto on valmistellut ehdotuksen tuottavuusmittarin rinnalla käytettävistä palveluiden laatua ja vaikuttavuutta arvioivista valtakunnallisista mittareista. Kuntien tuottavuuden edistämiseen liittyy myös normihanke, joka asetettiin ajalle 1.7.2009—31.12.2010. Sen tehtävänä on kartoittaa, uudistaa ja tarvittaessa purkaa kuntien tuottavuuden parantamista haittaavia normeja. Tuottavuustyötä on tarpeen edelleen jatkaa aktiivisesti.

Valmisteltiin kuntajakolain uudistaminen. Vuoden 2010 alussa voimaan tullessa uudessa kuntajakolaissa selkiytettiin erityisesti kuntajaon muuttamisen valmistelu- ja päätöksentekoprosessia sekä muita menettelysäännöksiä. Valmisteltiin pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevaa yhteistoimintaa koskeva laki, joka tuli voimaan marraskuussa 2009. Valmisteltiin nuorena työkyvyttömäksi tulevien eläkkeen tasoa koskevat muutokset kunnalliseen eläkelakiin ja valtion eläkelakiin. Lait tulivat voimaan pääosin vuoden 2010 alusta. Käynnistettiin valmistelu valtion henkilöstön eläkepäätösten valmistelun siirtämiseksi Kuntien eläkevakuutukseen. Valmisteltiin hallituksen päätös iltakouluun palomiesten eläkeiän ja toimintakyvyn osalta. Kuntien johtamisjärjestelmän selvityshenkilöiden raportti valmistui. Ympäristöministeriö ja valtiovarainministeriö käynnistivät eri maiden metropolialueiden hallintomalleja analysoivan ja vertailevan hankkeen.

12.3 Hallintopolitiikka ja hallinnon kehittäminen

Itsenäisyyden ajan suurin aluehallinnon uudistus valmisteltiin siten, että 1.1.2010 lukien valtion aluehallinnossa on koottu tehtäviä kahteen uuteen aluehallintoviranomaiseen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen sekä aluehallintovirastoon. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tukee alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Keskuksia on kaikkiaan 15. Aluehallintovirasto tukee alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Aluehallintovirastoja on kuusi ja Ahvenanmaalla vastaavia tehtäviä hoitaa Ahvenanmaan valtionvirasto. Uudistuksessa vahvistetaan maakunnan liittojen toimivaltaa aluekehittämistyön kokoavana ja yhteen sovittavana viranomaisena. Aluehallintoon luotiin uusi strategiseen ohjaukseen perustuva ohjausmalli, joka parantaa aluehallinnon virastoja koskevaa ohjaavien viranomaisten yhteistyötä sekä lähentää alueelliseen kehittämiseen liittyvää maakunnan liittojen ja valtionhallinnon toimintaa.

Hallituksen esitys aluehallinnon uudistamisesta (59/2009) annettiin eduskunnalle huhtikuussa 2009 ja hallituksen esitys aluehallinnon viranomaisten tehtäviä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (161/2009) syyskuussa 2009. Säädösten ja säädösmuutosten kokonaisuus oli erittäin mittava. Eduskunta hyväksyi aluehallinnon uudistamisen lakipaketin hallintovaliokunnan mietinnön (13/2009) mukaisena 11.11.2009. Myöhemmin säädöskokonaisuutta täydennettiin vielä uusien aluehallintoviranomaisten erityislainsäädäntöön liittyvillä eri hallinnonalojen säädösmuutoksilla.

Tasavallan presidentti vahvisti valtion uutta aluehallintoa koskevan lainsäädännön 20.11.2009. Lait tulivat voimaan 1.1.2010. Valtioneuvosto antoi samana päivänä uusia aluehallintovirastoja sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia koskevat asetukset. Säädösvalmistelun lisäksi valmisteltiin kokonaisuudessaan toimeenpanoon liittyvät käytännön järjestelyt. Tiukasta aikataulusta huolimatta pystyttiin vuoden loppuun mennessä tekemään mm. virastojen johdon valinnat, henkilöstön sijoittelu virastoihin sekä välttämättömät talous-, henkilöstö- ja tietohallintojärjestelmien muutokset. Val-

tioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon aluehallinnon uudistuksen toimeenpanosta ja toteutumisesta vuoden 2012 loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriö asetti 15.12.2008 yhteispalvelun laajentamishankkeen, jonka tavoitteena on konkreettisesti lisätä yhteispalvelupisteiden määrää, laajentaa olemassa olevien yhteispalvelupisteiden palveluvalikoimaa sekä laajentaa yhteispalvelun menettelytapoja ja luoda sen käyttöön uusia työvälineitä. Hankkeen alatyöryhmät ovat selvittäneet v. 2009 etäpalvelun laajaa käyttöä yhteispalvelussa mm. etätulkkauksessa, yhteispalveluun liittyvää kuntien valtionapua sekä keskitettyä yhteispalvelun rahoitusta ja lähilogistiikkahankkeita.

Kainuun hallintokokeilun 19.2.2009 asetettu seurantaryhmä kerää aineistoa kokeilun vaikutuksista, vertailee erilaisia vaihtoehtoja sekä tekee keväällä 2010 ehdotuksen Kainuun maakuntahallinnon tehtävien järjestämisestä vuoden 2012 jälkeen sekä mallin muualle maahan yleistettävistä asioista. Hallintokokeilusta tähän mennessä saadut kokemukset ovat olleet monin tavoin rohkaisevia.

Alueellistamista on jatkettu hallitusohjelman ja hallituksen tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteena on 4 000—8 000 työpaikan siirtäminen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle päätöksinä vuoteen 2011 ja toteutuksina vuoteen 2015 mennessä. Vuoden loppuun mennessä toteutettuja, päätettyjä ja suunniteltuja alueellistamisia oli pääkaupunkiseudulta muualle maahan n. 4 200 työpaikkaa. Näistä toteutettuja oli n. 2 700, päätettyjä 900 ja suunniteltuja 600 työpaikkaa.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla on selvitetty tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista, Väestörekisterikeskuksen varmennetoimintaa sekä valtion kielipalveluiden kokoamista ja alueellistamista.

Eduskunnan hallintovaliokunnalle laadittiin selvitys keskus-, alue- ja paikallis-hallinnon sekä julkisen sektorin henkilöstöpolitiikan tilasta, tehdyistä toimenpiteistä, saavutetuista tuloksista ja kehittämistarpeista. Selvitys pohjautuu valtiovarainministeriössä tehdyn valmistelun lisäksi muilta ministeriöltä saatuihin vastauksiin niiden hallinnonaloilla tehdyistä toimenpiteistä.

Suomi on sopinut OECD:n kanssa Suomen hallinnon maa-arvioinnista niin, että työ alkoi vuoden 2009 alussa ja arviointi valmistuu v. 2010. Valmistuminen on ajoitettu niin, että tuloksia voidaan hyödyntää valmistauduttaessa seuraavalle vaalikaudelle ja tulevan hallitusohjelmatyön pohjana. Maa-arvioinnin kohteena on koko Suomen julkinen hallinto, painottuen valtionhallintoon.

Liikelaitoshankkeessa laadittiin valtion markkinoilla tapahtuvan liiketoiminnan järjestämisestä koskevat periaatelinjaukset sekä valtion liikelaitosmallia koskevat kehittämis ehdotukset. Koska perinteinen valtion liikelaitosmalli ei sellaisenaan sovi yhteis-markkinoille, hankkeessa laadittiin hallituksen esitys, jonka mukaan valtion liikelaitos voi vastaisuudessa toimia vain sidosyksikköasemassa (in house) siten, että se tuottaa palveluja valtion virastoille ja laitoksille sekä sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalta.

Valtiovarainministeriö asetti tulosohtauksen arviointihankkeen. Hankkeen tehtävänä on arvioida nykyisen tulosohtausjärjestelmän toimivuus kolmesta näkökulmasta; valtion vastuulla olevan julkisen palvelutuotannon ohjaus, finanssipolitiikan hoito ja

sektorirajat ylittävien tulostavoitteiden asettaminen ja seuranta sekä arvioida näistä näkökulmista myös nykyisen tulosohtausjärjestelmän suhde muihin ohjausjärjestelmiin osana konserniohjausta. Hankkeen tehtävänä on arvioinnin pohjalta aikaansaada johtopäätökset tulosohtausjärjestelmän edelleen kehittämiseksi. Arvioinnin tuottamien johtopäätösten toimeenpanemiseksi käynnistetään erillinen hanke.

Valtiovarainministeriö käynnisti myös hankkeen konserniohjauksen menetelmälliseksi kehittämiseksi. Hankkeen tehtävänä on valtiovarainministeriön konserniohjauksen periaatetyön pohjaksi tehdä luonnos konserniohjauksen yleisiksi periaatteiksi, joissa määritellään konserniohjauksen tavoitteet ja kohdealueet, tehdä ehdotukset konserniohjauksen toimivallasta, ohjauskeinoista, tukitoimista ja pelisäännöistä, ja määritellä konserniohjauksen organisointi ja prosessi.

12.4 Valtion IT-toiminnan johtamisyksikön toiminta vuonna 2009

Valtion IT-palvelukeskus (VIP) aloitti toimintansa osana Valtiokonttoria vuoden 2009 alussa, jolloin useita ValtIT:n henkilöitä siirtyi VIP:hen. Vuoden 2009 aikana luotiin työnjakomallit ja toiminnalliset prosessit ValtIT:n ja VIP:n välille.

Kansalaisten verkkotunnistamisen ja maksamisen palvelun (VETUMA) käyttö laajeni ja siihen oli liittynyt vuoden loppuun mennessä 70 julkisen hallinnon organisaatiota. Pilotointi- tai käyttöönottovaiheeseen etenivät virkamiehen tunnistamisen luottamusverkosto (VIRTU), kokonaisarkkitehtuurimenetelmä (VALTASA) ja virkamiesten mobiiliratkaisu. Videoneuvottelupalvelujen käyttöönottoa nopeutettiin.

Toteutusvaiheeseen etenivät valtionhallinnon dokumentinhallinnan ja arkistoinnin hanke (VALDA), talous- ja henkilöstöhallinnon hanke (KIEKU), tietoliikenne-ratkaisu (VY-verkko), asiointialusta ja koko julkista hallintoa palveleva asiointitili.

Esitutkimukset käynnistettiin työasemapalvelusta, viestintäratkaisusta, yhteentöimivuusportaalista ja kansalaisen kotisivusta.

Sähköisen asioinnin ja demokratian edistämishjelma (SADe) eteni esitutkimusvaiheeseen. Vuoden 2009 loppuun mennessä palvelukokonaisuudet oli hahmotettu, ohjelma oli organisoitu ja hankkeet projektoitu.

Valtion varmennetuotannon kehittämistä pohtinut työryhmä julkaisi väliraportin vaihtoehtoisine ratkaisumalleineen kesällä 2009. Loppuraportti julkaistiin helmikuussa 2010. Yritystunnistamiseen suunniteltiin lyhyen ja pitkän tähtäimen ratkaisu.

Valtion 24/7-tietoturvatöiminnan kehittämishanke sekä valtion tietoturvallisuuden kehitysohjelman 2010–2015 valmistelu käynnistettiin. Normaaliolojen häiriö- ja poikkeustilanteita koskevaa ohjeistusta täydennettiin (eVARE).

Perustietovarantojen käytettävyyden, hinnoittelun ja rajapintojen määrittelymistä varten perustettiin kolme laaja-alaista työryhmää (VM & LVM), jotka antavat loppuraportit 2010 ja 2011.

Vuoden aikana tehtiin monia laajoja periaatepäätöksiä ja linjauksia koskien konsernihallintoa ja valtion sekä julkishallinnon IT:n kehittämistä. Niitä on kuvattu luvussa 5 Tilimuistutuskertomus. Näitä koskevat kehittämishankkeet aloitettiin v. 2009.

12.5 KuntaIT:n toiminta ja hankkeet vuonna 2009

Vuoden 2009 aikana oli käynnissä 10 KuntaIT-hanketta, joissa tuotetaan yhdessä kuntien kanssa IT-ratkaisuja asiakaspalvelutoimintaan, rekrytointiin, lapsiperheiden palveluihin, rakennetun ympäristön palveluihin, tietojohdantamiseen, hankintatoimeen, arkistonmuodostukseen tai prosessien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kuntien sähköisten palveluratkaisujen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistäminen ja kuntien kokonaisarkkitehtuuriosaamisen lisääminen jatkui laajassa kuntien arkkitehtuurihankkeessa, joka tuotti yhteisiä linjauksia, malleja ja ohjeita kuntien käyttöön. Vuoden 2009 aikana toteutettiin virkamiehen tunnistamisen ja käyttöoikeuksien hallinnan kehittämistä koskevat yhteiset periaatteet ja ohjeet sekä järjestettiin kunnille käyttövaltuushallintakoulu periaatteiden ja ohjeiden hyödyntämiseksi osallistujaorganisaatioissa.

Loppuvuodesta 2009 käynnistyi kuntajohdolle ja kuntapalvelujen kehittämisestä vastaaville suunnattu KuntaIT-jalkautusohjelma, jonka tavoitteena on tukea KuntaIT-hankkeissa syntyvien ratkaisujen käyttöönottoa kunnissa. KuntaIT:n prosessipankissa oli vuoden 2009 lopussa n. 700 prosessikuvausta, ja palvelu avattiin julkisen hallinnon avoimeen käyttöön.

Julkisen hallinnon JHS-suosituksia tai niiden päivityksiä valmistui v. 2009 seitsemän kappaletta. Merkittävimpiä saavutuksia on ICT-palvelujen kehittämissarja (JHS 171–173), joka on ensimmäinen looginen kokonaisuus suositusjärjestelmässä, sekä JHS 170, joka on tärkeä askel kohti tietojärjestelmien yhteentoimivuutta. Osallistuttiin aktiivisesti huhtikuussa 2009 käynnistyneen Sähköisen asioinnin ja demokration vauhdittamisohjelman (SADe-ohjelma) valmisteluun ja toimintaan.

12.6 Hallinnon turvallisuusverkko TUVE

Valtioneuvoston yleisistunnon päätöksellä 8.4.2009 asetettiin hallinnon turvallisuusverkkohanke alkamaan 9.4.2009 ja päättymään 31.12.2011. Päätöksessä asetettiin valtiovarainministeriö vastaamaan keskitetystä hankehallinnosta ja osahankkeiden koordinoinnista.

Turvallisuusverkkohankkeen tehtävänä on toteuttaa turvallinen tietoliikenneverkko ja verkkopalvelut hallinnolle ja erityisesti turvallisuusviranomaisille asian suunnitteluhankkeen laatiman suunnitelman mukaisesti viiden hallinnonalan yhteistyönä (VM, SM, PLM, LVM, UM). Ministeriöt vastaavat hankkeen toteuttamisesta toimialojensa mukaisesti. Valtiovarainministeriö vastaa keskitetystä hankehallinnosta ja osahankkeiden koordinoinnista.

12.7 Valtion konserniohjaus ja yhteiset palvelut

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut

Toimintavuonna toteutettiin neljän valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen (Oikeushallinnon palvelukeskus, Puolustushallinnon palvelukeskus, Sisäasiainhallinnon palvelukeskus ja Valtiokonttorin palvelukeskus) yhdistäminen hallinnollisesti yhdeksi virastoksi. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet aloitti toimintansa 1.1.2010 ja samalla neljän aiemman palvelukeskuksen toiminta päättyi. Palkeille rekrytoitiin toimitusjohtaja 1.9.2009 alkaen toimipaikkanaan Joensuu.

TAULUKKO 94. Palvelukeskusverkoston (pl. Certia) keskeiset tunnusluvut ja toiminnan kehitys 2009

	Milj. euroa	
Toiminnan tuotot	41,4	
Toiminnan menot	40,7	
	Milj. euroa	Osuus kustannuksista, %
Henkilöstökustannukset	25,4	60
Vuokrat	2,3	5,5
Aineet ja tarvikkeet	0,4	1
Palveluiden ostot	11,4	27
Poistot ja korot	0,4	1
Muut kustannukset	2,4	5,5
Käsitellyt	Kappaletta	Muutos 2008—2009, %
Ostolaskut, kpl	1 270 343	23
Myyntilaskut, kpl	125 104	15
Palkkalaskelmat, kpl	1 016 613	21
Palkkiolaskelmat, kpl	37 264	81
Matkalaskut, kpl	184 354	10
Henkilöstö	777	43
Henkilöstö, htv	651	28
Asiakastytyvyisyys, 1—5	3,8	0
Työtyytyvyisyys, 1—5	3,37	-2

Palvelukeskusten yhdistyminen toteutui onnistuneesti niin toiminnallisesti kuin henkilöstön näkökulmasta. Asiakasvirastoille tuotettiin palveluja koko yhdistymisprosessin ajan ja palvelu jatkui katkeamattomana vuodenvaihteen yli. Henkilöstö siirtyi Palkeet-palvelukeskukseen virkasiirtoina. Toteutetun henkilöstökyselyn tulosten perusteella yhdistymistyö sai laajan hyväksynnän myös palvelukeskusten henkilöstöltä, mistä käytännön osoituksena oli, että henkilöstöä osallistui aktiivisesti yhdistämisen käytännön toteutusprojekteihin varsinaisen työnsä ohella. Yhteistyö henkilöstöjärjestöjen kanssa oli aktiivista.

Valtionhallinnon palvelukeskukset toimivat kuudella paikkakunnalla, joita ovat Joensuu, Hämeenlinna, Kuopio, Mikkeli, Pori ja Turku. Lisäksi toimintaa on viidessä tilapäisessä vuoden 2010 loppuun mennessä lakkaavassa toimipisteessä. Palvelukeskuksissa työskenteli kertomusvuoden lopussa n. 780 henkilöä. Kajaanin yhteyspalveluysikössä työskenteli lisäksi 48 henkilöä (henkilöstö siirtyi 1.1.2010 osaksi Sisäasiainministeriön Haltik-palvelukeskusta). Palveluja tuotettiin n. 100 asiakasvirastolle ja -laitokselle (n. 80 000 htv). Yliopistojen palvelukeskuksena toimi Certia, jolla oli toimintaa Vaasassa, Joensuussa ja Helsingissä. Certian asiakkaana oli 11 yliopistoa ja sen palveluksessa työskenteli n. 160 henkilöä.

Toimintavuonna talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten palvelutoiminta oli täysin maksullista eli palvelumaksuina kerätyillä tuotoilla katettiin palvelutoiminnan kustannukset. Palveluiden tuottamisesta sovittiin palvelukeskuksen ja asiakkaiden välillä palvelusopimuksilla.

Kertomusvuonna talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävien kokoaminen virastoista ja laitoksista hallinnonalojen palvelukeskuksiin jatkui. Asiakkuudet ajoittuivat vuoden loppupuolelle, joten tuotannon volyymit tulevat kasvamaan tästä syystä vielä v. 2010. Palvelutoiminta laajeni voimakkaasti erityisesti Valtiokonttorin palvelukeskuksen asiakkuuksien (50 prosentin kasvu) ja henkilöstön kasvuna (75 prosentin kasvu) ja kokonaan uutena toimipisteinä (Mikkeli). Voimakkaan kasvun seurauksena uutta henkilöstöä jouduttiin rekrytoimaan ja kouluttamaan varsinaisen toiminnan kasvuun nähden etupainotteisesti syksyllä 2009. Nopean kasvun vaihe näkyi asiakasvirastojen muutosten ohella varsinkin uusilla asiakkailla ongelmatilanteina. Henkilöstön koulutustarvetta lisäsi myös se, että v. 2009 asiakkaaksi tulleista virastoista kokenutta henkilöstöä siirtyi vain vähän palvelukeskuksiin.

Asiakastyytyväisyys palvelukeskuspalveluihin pysyi hyvällä 3,8 (1–5) tasolla. Palvelukeskusten henkilöstön työtyytyväisyys laski hieman. Saavutukset ovat erinomaisia ottaen huomioon kertomusvuonna toteutettu organisaatioiden yhdistäminen sekä käynnissä olleet laajat kehittämis- ja asiakkuushankkeet.

Kertomusvuonna palvelukeskukset kehittivät toimintaa aktiivisesti ja olivat mukana useissa toimialueen keskeisissä kehittämishankkeissa kuten Valtiokonttorin KIEKU-tietojärjestelmähankkeessa ja Puolustusvoimien talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmähankkeessa. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon KIEKU-tietojärjestelmän rakentaminen eteni suunnitellusti. Aikataulu hidastui hieman asiakkaiden kanssa tehdyn toiminnallisuuksien suunniteltua laajemman katselmoinnin vuoksi.

12.8 Valtion kiinteistöhallinto ja toimitilat

Kertomusvuonna jatkettiin valtion kiinteistöhallinnon ja kiinteistöpalvelujen kokoaamista ja tehostamista kiinteistöstrategian mukaisesti siirtämällä Rajavartiolaitoksen ja Merenkulklaitoksen hallinnassa ollutta kiinteistövarallisuutta valtiovarainministeriölle edelleen siirrettäväksi valtion käyttökiinteistöjä hoitavan Senaatti-kiinteistöjen hallintaan. Vuoden aikana valmisteltiin päivitystä v. 1998 laadittuun kiinteistöstrategiaan, joka on pantu menestyksellisesti toimeen päätavoitteet saavuttaen.

Senaatti-kiinteistöjen hallintaan siirretyn ja ratahallinnon tarpeista vapautuneen Keski-Pasilan alueen suunnittelua on jatkettu yhteistyössä Helsingin kaupungin, ratahallinnon ja Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Tavoitteena on alueen saattaminen valtion ja Helsingin kaupungin välisen sopimuksen mukaisesti seudun yhdyskuntarakennetta eheyttävällä tavalla asunto- ja toimitilarakentamistarpeisiin.

Kertomusvuonna saatettiin loppuun yliopistouudistukseen liittynyt yliopistokiinteistöjen siirto kolmeen yliopistokiinteistöosakeyhtiöön. Yliopistokiinteistöyhtiöiden osakkeista 2/3 luovutettiin vastikkeetta uusille itsenäisinä 1.1.2010 lukien aloittaneille yliopistoille niiden pääomittamiseksi. Kolmannes yliopistokiinteistöyhtiöiden osakkeista jäi valtion omistukseen Senaatti-kiinteistöjen hallintaan. Valtion tavoitteena kiinteistöyhtiöiden toiminnassa on turvata yliopistoille kohtuuhintaiset toimitilat ja kiinteistöyhtiöille siirretyn omaisuuden arvon säilyminen. Tässä tarkoituksessa yliopistojen ja valtion välille solmittiin osakassopimus, jossa sovittiin yhtiöiden toimintaperiaatteista. Yliopistokiinteistöjen siirto on valtion 1990-luvulla toteutetun kiinteistöhallinnon kokonaisuudistuksen jälkeen mittavin kiinteistöjärjestely valtionhallinnossa.

Virastojen ja laitosten työympäristöjen parantamista ja tilankäytön tehostamista jatkettiin valtion v. 2005 hyväksytyn toimitilastrategian mukaisesti. Valtion tilankäytön ja energiatehokkuuden parantamiseksi aloitettiin valtion käytössä olevien toimitilojen tietopohjan kerääminen yhteen, yhtenäisin perustein määriteltyyn tietojärjestelmään. Tietojärjestelmän avulla voidaan seurata ja ohjata valtion tilankäyttöä ja seurata energiankulutusta sekä energiansäästötoimenpiteiden vaikutuksia.

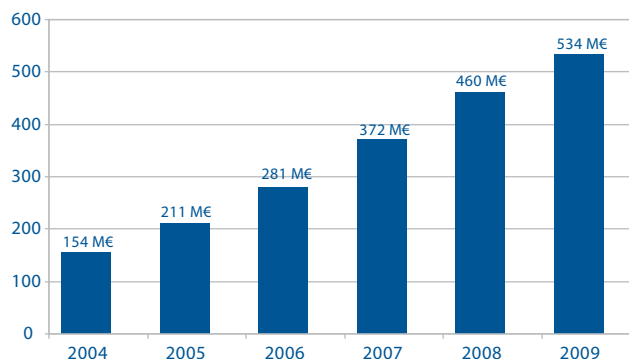
12.9 Valtion hankintatoimi

Valtion hankintojen kokonaismäärä oli v. 2009 valtion liikekirjanpidon perusteella yhteensä 3 981 milj. euroa. Hankintamenot laskivat vuodesta 2008 n. 377 milj. euroa eli n. 8,6 %.

Hankintojen kokonaismäärän laskusta huolimatta valtion yhteishankintojen kasvu jatkui vahvana ja yhteishankintavolyymi oli v. 2009 n. 534 milj. euroa.

Vuoden 2009 aikana saatiin valmiiksi valtion uusi hankintastrategia, jonka toimeenpano ajoittuu pääosin vuosille 2010–2011. Vuoden 2009 aikana laadittiin myös valtion sähkönhankintastrategia, jolla tähdätään volyymietujen saavuttamiseen sähkön hankinnassa. Valtion sähkönhankinnan kokonaisvolyyymi on viime vuosina ollut n. 1 200 GWh, mikä tarkoittaa rahassa n. 60 milj. euroa. Sähkönhankinnan keskittä-

KUVIO 16. Valtion yhteishankinnat 2004—2009

misen tavoitteena volyymietujen lisäksi on se, että jatkossa valtion yksiköiden sähkönkulutusta voidaan paremmin seurata sekä toteuttaa keskitettyjä toimenpiteitä energiankulutuksen vähentämiseksi.

Valtiokonttorin v. 2007 koko valtionhallinnon käyttöön hankkiman sähköisen tilaustenhallintajärjestelmän käyttöönotto on viivästynyt järjestelmässä ilmenneiden kehittämistarpeiden vuoksi. Kehittämistoimenpiteitä tehtiin vielä v. 2009. Tavoitteena on ottaa järjestelmä käyttöön kaikissa virastoissa vuosien 2010—2011 aikana.

12.10 Valtion henkilöstö- ja työnantajapolitiikka

Valtion henkilöstö- ja työnantajapolitiikalla vahvistetaan valtionhallinnon toimintakykyä ja huolehditaan valtion kilpailukykyä työnantajana. Valtion henkilöstövoimavarojen johtamista, palkintaa ja henkisten voimavarojen hallintaa tarkastellaan lähemmin hallituksen tuloksellisuuskertomuksen yhteydessä luvussa 3.5.

Valtion eläkkeet ja eläkeiän odote

Vuoden 2005 eläkeuudistuksen tavoitteena oli työurien pidentäminen. Eläketurvan sisältöä muutettiin siten, että se tukee ikääntyneiden työssä jaksamista, nostaa keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää ja muuttaa tulevaisuudessa eläkkeiden laskentaperusteita ottamalla huomioon koko työuran ansiot eläkkeen määräytymisessä. Samalla otettiin käyttöön valtion eläketurvan hoitokulumaksu, jonka suuruus v. 2009 oli 0,51 % eläkkeen perusteena olevasta palkkasummasta kaikilla VaEL-työnantajilla.

Valtiokonttori on asettanut tavoitteeksi, että valtion henkilöstön eläkeiän odote 25-vuotiaalle olisi 62 v 2 kk v. 2011. Valtion eläkejärjestelmässä odoteluku on koko tarkastelujakson ajan ollut korkeampi kuin Suomen työeläkejärjestelmässä yleensä.

TAULUKKO 95. Valtion henkilöstön eläkkeelle siirtyminen

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Keskim. eläkkeellesiirtymiskä	58 v 9 kk	58 v 10 kk	58 v 5 kk	58 v 11 kk	59 v 1 kk	59 v 2 kk	58 v 5 kk	59 v 3 kk	60 v 1 kk
Eläkeiän odote 25-vuotiaille	60 v 2 kk	60 v 4 kk	60 v 3 kk	60 v 7 kk	60 v 8 kk		61 v 3 kk	62 v 1 kk	
Vanhuuseläkeikään työssä jatkaneet, %	58,9	60,7	59,2	64,4	65,9	68,0	66,3	66,5	70,8
Eläkkeen myöhentäminen, nettohtv					137	142	296	523	

Joustavan eläkeiän ansiosta valtion palveluksessa olleet myöhensivät eläkkeelle jäämistään yllä olevan taulukon viimeisen rivin mukaisesti. Eläkkeelle siirtymisensä myöhentäneiden henkilötyövuosimäärästä on vähennetty vastaavana vuonna eläkkeelle siirtymistään aikaistaneiden henkilötyövuosimäärä.

Kaiku-työnantajapalvelut

Kertomusvuoden aikana Kaiku-työhyvinvointipalveluiden piiriin kuului yli 90 % valtion virastoista ja laitoksista. Kaiku-hankerahoitusta myönnettiin 36 työhyvinvoinnin kehittämishankkeelle yhteensä n. 0,67 milj. euroa (v. 2003 alusta lähtien n. 7 milj. euroa). Kaiku-klubissa oli 31.12.2009 yhteensä 363 Kaiku-kehittäjää. Näistä 65 valmistui kyseisen vuoden aikana, 47 oli vuoden lopussa koulutuksessa.

Erilaiset muutokset yhdessä työpaineiden kanssa olivat edelleen keskeisiä työhyvinvointia haastavia tekijöitä. Siksi Kaiku-työhyvinvointipalveluissa panostettiin erityisesti muutosoppaiden (kuten kirjat Ajattele muutos ja Kun roolit vaihtuvat) ja strategisen työhyvinvoinnin oppaan ("Strategia ja työhyvinvointi. Työhyvinvoinnin strategiasidonnainen kehittäminen") lanseeraamiseen erinäisissä avoimissa työpajoissa. Tavoitteena on saattaa työhyvinvoinnin edellytysten tarkastelu ja kehittäminen kiinteäksi osaksi niin strategista (muutos-)suunnittelua ja johtamista kuin arjen toimintaakin.

Valtiokonttorin henkilöstöpalvelut-yksikkö

Valtiokonttoriin perustettu Valtion henkilöstöpalvelut -yksikkö on tukenut meneillään olevien mittavien valtionhallinnon kehittämistoimien toteuttamista. Yksikön toiminnan painopiste on yksittäisten virastojen tukemisessa ja konkreettisten ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Keskeinen kysymys on henkilöstön uudelleensijoittamisen tukeminen. Yksikkö toimii tiiviissä yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. Henkilöstöpalvelut-yksikön tehtävänä on ensisijaisesti tukea tuottavuuteen, alueellistamiseen ja erillishankkeisiin liittyvien henkilöstömuutosten hallittua toteutumista sekä eläköitymisen mahdollistamaa uudelleensijoittumista.

12.11 Verotuksen toimeenpano

Verohallinnon perustehtävänä on hoitaa yhteiskunnan Verohallinnolle asettamat tehtävät yhtenäisesti ja tuloksellisesti. Verohallinto toimii niin, että asiakkaat voivat ja haluavat hoitaa veroasiansa omatoimisesti ja oikein. Verohallinto tarjoaa kohdennettuja ja helppokäyttöisiä palveluja, jotka tekevät veroasioinnista vaivatonta ja vähentävät asiakkaille aiheutuvia kustannuksia. Suunnitelmallisella veroriskien hallinnalla tehostetaan verotulojen kertymistä.

Verohallinto on ollut valtakunnallisesti toimiva virasto 1.5.2008 lähtien. Verohallinnon yksiköjä olivat Verohallitus, seitsemän alueellista verovirastoa, Konserniverokeskus, Veronkantokeskus, Hallintopalvelu, Tuotantopalvelu, Tietotekniikkapalvelu ja Veronsaajien oikeudenvälontayksikkö. Verohallinto asetti 8.4.2009 organisaation kehittämishankkeen, joka jatkaa organisaation kehittämistä ja valmistelee valtakunnallisten yritysverotustoimialan, verotarkastuksen, tietohallinnon ja Verohallinnon yhteisten toimintojen organisointia ja tehtäviä. Tietohallinto aloitti toimintansa 1.1.2010. Vuoden aikana valmisteltiin 1.1.2010 toteutettua verovirastofuusiota, jossa Savo-Karjalan ja Kaakkois-Suomen verovirastot yhdistyivät Itä-Suomen verovirastoksi sekä Länsi-Suomen ja Lounais-Suomen verovirastot yhdistyivät uudeksi Länsi-Suomen verovirastoksi. Uuteen organisaatioon liittyvää lakipakettia valmisteltiin vuoden aikana ja hallituksen esitys annettiin eduskunnalle tammikuussa 2010.

Verohallinnon strategia uudistettiin 21.10.2009. Siinä keskeisenä teemana on asiakasvaikuttavuus ja painopisteinä ovat etenkin riskien hallinta- ja lainkuuliaisuusmalli, asiakaskeisyys ja veronmaksajien yhtenäinen kohtelu. Myös Verohallinnon ja sen työntekijöiden osaaminen on strategiassa avainasemassa.

TAULUKKO 96. Asiointi verohallinnossa

Sähköisen ilmoittamisen tilastoja 2006—2009, kpl	2006	2007	2008	2009	Muutos, %
Palvelua käyttäneet yritykset	164 000	170 000	200 000	220 000	10,0
Valvontailmoitukset	2 373 000	2 780 000	3 300 000	3 580 000	8,5
Työnantajien vuosi-ilmoitukset, palkansaajia, kpl	4 185 000	4 250 000	4 450 000	4 250 000	-4,5
Tuloveroilmoitukset	22 800	47 000	90 000	95 000	5,6
Palkansaajien verokorttien suorasiirtopyynnöt, palkansaajien lukumäärä	3 650 000	3 780 000	3 950 000	4 100 000	3,8
Verokorttimuutokset kanavittain 2006—2009, kpl	2006	2007	2008	2009	Muutos, %
Asiakastiski	668 729	666 957	649 820	575 088	-11,5
Puhelin	699 011	677 348	630 630	506 824	-19,6
Posti	57 407	31 610	20 435	16 607	-18,7
Verkkopalvelu		194 238	343 189	420 603	22,6
YHTEENSÄ	1 427 153	1 572 160	1 644 074	1 519 122	-7,6

Veronmaksumyönteisyyden (Compliance) lisäämiseksi ja asiakkaiden valvonnan tehostamiseksi jatkettiin analyysijärjestelmän kehittämistä ja perustettiin Verohallinnon riskienhallintatyöryhmä valmistelemaan asiakkaiden veroriskien tunnistamiseen, riskien merkityksen arviointiin sekä niiden poistamiseen ja pienentämiseen tähtäävää toimintamallia.

Kehittämistyön tulokset näkyvät Verohallinnon hyvässä tuottavuuskehityksessä. Vuoden 2009 henkilöstömäärän toteutuma oli 5 595 henkilötyövuotta. Henkilötyön määrä väheni 162 henkilötyövuodella edelliseen vuoteen verrattuna. Henkilötyövuosimäärän alenemisen ansiosta verohallinnon toiminnan tuottavuus parani 4,8 % ja taloudellisuus parani 7,4 % vuoteen 2008 verrattuna. Ennakoitua parempaan taloudellisuuteen vaikuttivat suoritemäärän kasvu, toimintavuoden aikana jäädytetyt kehittämishankkeet ja säästetyt henkilöstökustannukset.

Verohallinto on tehostanut toimintaansa nostamalla verotuksen automaatioastetta, lisäämällä sidosryhmiltä saatavien tietojen määrää ja sähköistä tiedonkeruuta, ottamalla käyttöön uusia työvälineitä sekä laajentamalla ja markkinoimalla sähköisiä palveluita.

Veroilmoitus verkossa -palvelun kautta ilmoitettavien tietojen määrää laajennettiin vuodesta 2008. Palvelun kautta lähetettiin 273 000 ilmoitusta.

Verohallinto mittaa eri asiakasryhmien asiakastytytyväisyyttä kolmen vuoden välein, seuraavan kerran v. 2010.

Perusvalvonnassa verotettavaan tuloon tehtiin lisäyksiä yhteensä 1 383 milj. euroa. Arvonlisäverotuksen maksuunpanot olivat 1 014 milj. euroa ja työnantajasuoritusten kuukausivalvonnan maksuunpanot 351 milj. euroa. Verotarkastuksen perusteella maksuunpantiin veroja 300 milj. euroa.

12.12 Tullitoimi

Tullin ennakkotietojen mukaan Suomen viennin arvo oli v. 2009 vajaat 44,9 mrd. euroa eli 32 % pienempi kuin edellisvuonna. Tuonti puolestaan supistui 31 % ja jäi 43,1 mrd. euroon. Kauppataseen ylijäämä oli vajaat 1,8 mrd. euroa, kun se oli ollut vuotta aiemmin 3,2 mrd. euroa. Kauppatase on ollut viimevuotista pienempi viimeksi v. 1991.

Vienti supistui kaikissa tärkeissä tavararyhmissä lääkevientä ja alusvientä lukuun ottamatta. Autojen ja puhelinlaitteiden sekä raudan ja teräksen viennin arvo jäi alle puoleen vuoden 2008 viennistä. Kemian teollisuuden ja metsäteollisuuden tuotteiden vienti väheni neljänneksen. Tuonnissa tärkeimmät tavararyhmät laskivat melko tasaisesti kolmanneksen, poikkeuksena alle puoleen pudonnut autotuonti ja viidennekseen supistunut atk-laitteiden tuonti. Suurista vientimaista Venäjä menetti selvästi merkitystään, kun taas vienti Kiinaan kasvatti osuuttaan. Saksa ja Ruotsi ohittivat vientimaiden suuruusjärjestyksessä Venäjän. Tuonnissa Venäjä säilytti ykkössijansa ennen Saksaa.

TAULUKKO 97. Tullin suoritteet ja aikaansaadut julkishyödykkeet vuosina 2007—2009

Liikennemäärät	2007	2008	2009	Muutos 2009/2008
Ulkomailta saapuneet matkustajat				
Alusliikenne	8 011 217	8 322 662	8 428 645	1,3 %
Lentoliikenne	5 763 717	6 030 720	5 705 506	-5,4 %
Juna- ja maantieliikenne	10 073 974	9 577 996	9 802 067	2,3 %
Ulkomailta saapuneet laivat	31 750	30 126	24 810	-17,6 %
Ulkomailta saapuneet lentokoneet	69 522	73 332	66 691	-9,1 %
Ulkomailta saapuneet kuormatut kuorma-autot, kontit ja perävaunut	1 216 917	1 136 800	871 997	-23,3 %
Tuonti, 1 000 tonnia	64 371	68 944	52 690	-23,6 %
Vienti, 1 000 tonnia	44 333	42 286	35 372	-16,4 %
Tullin kantamat verot, luvut tuhatta euroa				
Tullilaitoksen veronkanto yhteensä	10 581 410	10 752 258	8 622 592	-19,8 %
Tuonnin perusteella kannettavat verot	4 304 990	4 368 084	2 519 084	-42,3 %
Autovero	1 209 830	1 009 612	68 1935	-32,5 %
Valmisteverot	4 652 394	4 962 536	5 091 638	2,6 %
Muut verot ja maksut ja sekalaiset tulot	203 883	197 783	160 884	-18,7 %
Muille viranomaisille tilitettävä kanto	61 111	60 419	55 173	-8,7 %
EU:lle tilitettävät omat varat netto	149 204	153 825	113 878	-26,0 %
Tulliselvitys ja verotus				
Kolmansien maiden tuontitullaukset	567 211	610 568	555 941	-8,9 %
Kolmansien maiden vientitullaukset	692 763	672 399	884 753	31,6 %
Sisäkaupan tuonti-ilmoitukset	372 162	351 928	290 051	-17,6 %
Sisäkaupan vienti-ilmoitukset	150 244	127 853	93 659	-26,7 %
Autoverotuspäätökset				
Uudet ajoneuvot	159 745	170 546	100 034	-41,3 %
Käytetyt ajoneuvot	33 654	33 885	32 514	-4,0 %
Valmisteverotuspäätökset	20 339	24 198	24 810	2,5 %
Passitukset aloitetut/päätetyt	1 178 819	1 303 209	874 048	-32,9 %
— joista aloitettujen TIR-carnet osuus	342 263	367 491	201 789	-45,1 %
Yhteiskunnan suojaaminen				
Tietoon tulleet rikokset	4 652	5 590	5 906	5,7 %
Selvitetyt rikokset	4 334	5 171	5 384	4,1 %
Selvitysprosentti	93 %	93 %	91 %	-1,5 %
Laboratoriotutkimukset	13 376	14 34	13 653	-3,4 %

Fiskaalisella tehtäväalueella

Tulli kantoi veroja ja maksuja mukaan lukien EU:lle tilitettävät perinteiset omat varat yhteensä 8,6 mrd. euroa v. 2009, missä oli laskua 19,8 % verrattuna edellisvuoteen. Suurimmat verokertymät tulivat valmisteveroista ja energiaverosta (5,1 mrd. euroa, jossa kasvua 2,6 %), arvonlisäverosta (2,5 mrd. euroa, jossa laskua 42,3 %), autoverosta (688,9 milj. euroa, jossa laskua 32,5 %) ja EU:lle tilitettävistä perinteisistä omista varoista (brutto 152,2 milj. euroa, jossa laskua 25,8 %).

Autoverotuksessa käytettyjen ajoneuvojen käsittelyaikojen mediaani oli 18 päivää ja keskiarvo 31 päivää (edellisvuonna 15 ja 24 pv). Maaliskuun 19. päivänä 2009 annettu Euroopan Yhteisöjen tuomioistuimen ns. elv-ratkaisu (autoverosta kannettu arvonlisävero) ja loppuvuonna lisääntyneet käytettyjen ajoneuvojen veroilmoitukset kasvattivat käsittelyaikoja.

Ulkomaankaupan tehtäväalueella

Tulli on sitoutunut määritetyn asiakasstrategian kautta varmistamaan ulkomaankaupan sujuvuuden ja huolehtimaan siitä, että ulkomaankauppaa käyvillä toimijoilla on niille soveltuvat, tarkoituksenmukaiset tavat hoitaa tulliasiointinsa. Vuoden 2008 lopulla otettiin käyttöön vanhan venti-ilmoitusjärjestelmän rinnalle uusi viennin ilmoitusjärjestelmä, joka mahdollistaa verkkoasioinnin myös viennissä, mikä tuli pakolliseksi Euroopan Unionissa 1.7.2009. Uudessa järjestelmässä vientitavaroiden luovuttaminen vientimenettelyyn voi suurimmassa osassa tapauksia tapahtua täysin automaattisesti. Vuoden 2009 lopulla yli 95 % venti-ilmoituksista annettiin sähköisesti joko sanomamuodossa tai WEB-lomakkeella.

Tulli on ryhmitellyt asiakkaansa palvelutarpeen ja riskin perusteella kumppanuus-, avain- ja pienasiakkaisiin, jotta Tullin tarjoamat palvelut ja asiakasyhteistyömuodot vastaisivat erilaisten asiakasryhmien tullitoimintaa ja siihen kohdistuvia tarpeita sekä asiakkaan osaamistasoa ja valmiuksia. Uusia kumppanuusohjelmia on aloitettu ja kumppanuusasiakkuuksia on toteutunut vuoden 2009 aikana yli 10 kappaletta. Tullilla oli vuoden 2009 lopulla 25 kumppanuusasiakasta ja n. 2 500 avainasiakasta. Kumppanuusasiakkaiden toimintamalli on luotu ja ajettu sisään ja parhaillaan panostetaan avainasiakkaiden palveluiden kehittämiseen ja yhdenmukaistamiseen ja asiakkaiden systemaattiseen neuvontaan tähän liittyen.

Asiakkaiden odotusaika tullitoimipaikoissa oli arviolta yli 80-prosenttisesti alle 15 minuuttia.

Yhteiskunnan suojaamistehtävässä

Tullin rikostorjunnan tunnusluvut ovat pysyneet v. 2009 vuosien 2004–2008 keskiarvotasolla. Kuluneen vuoden aikana Tulli paljasti 5 906 rikosta, mikä oli 5,6 % enemmän kuin edellisvuotena. Tullin paljastamien rikosten selvittämistaso oli 91,1 % (v. 2008 92,5 %) eli selvitettyjä rikoksia oli 5 383.

Tullin rikostorjunnalla sekä tullivalvonnalla on keskeinen ja kiinteä rooli kansallisessa sisäisen turvallisuuden ylläpitämisessä. Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti tullivarmuutta on parannettu nostamalla kohteellisten fyysisten tarkas-

tusten osuvuutta mm. hyödyntämällä läpivalaisutekniikkaa. Näin vähemmän haittaavaa tekniikkaa hyödyntämällä on voitu tarkastusvaiheessa tehostaa liikenteen sujuvuutta entisestään.

Tulliselvityksrikoksia koskeva rikoslain muutos tuli voimaan 1.10.2009. Lain tavoitteena on mahdollistaa ulkomaankaupan erilaisiin ilmoitusmenettelyihin liittyvään rikolliseen toimintaan puuttuminen. Uusi laki antaa rikostorjunnalle tosiasiallisen mahdollisuuden puuttua ulkomaankauppaan rakenteellisesti kytkeytyvään rikolliseen toimintaan, kun kaikki yleisimmät pakkokeinolain mukaiset pakkokeinot ovat rikostorjunnan käytettävissä.

Nuijamaalla käynnistettiin maaliskuussa 2009 Tullin ja Rajavartioston tehtävien tehokkaampaa yhteensovittamista koskeva pilotointi. Pilotissa Tulli hoiti raskaan liikenteen tullauksen lisäksi passintarkastuksen. Henkilöliikennekaistoilla tapahtuvat rajatarkastus- ja tullivalvontatehtävät hoidettiin Tullin ja Rajan yhteisen työryhmän toimesta. Pilotti päätettiin vahvistaa pysyväksi siitä saatujen positiivisten kokemusten myötä.

Tulli paljasti vuoden 2009 aikana 192 tuoteväärennöstapausta. Määrä lähes kaksinkertaistui edellisvuoden 104 tapauksesta. Myös Tullin haltuunottaman tuoteväärennöstavarain arvo kasvoi ja oli viime vuonna reilut 23 milj. euroa. Tulli esti v. 2009 kaikkiaan 732 383 väärennetyn ja laittomasti valmistetun tuotteen pääsyn markkinoille.

12.13 Tilastotoimi ja tutkimus

Tilastotoimi

Tilastokeskus tuotti kertomusvuonna EU-säädösten ja sitoumusten sekä kansallisten tarpeiden edellyttämät tilastot, n. 200 kappaletta. Sekä perusjulkaisujen maksutonta pdf-jakelua että maksuttomien yleiseen käyttöön tarkoitettujen tietokantojen sisältöä laajennettiin edelleen. Kertomusvuonna toteutettiin myös tilastojen välttämättömät ajanmukaistukset ja laadulliset parannukset sekä jatkettiin julkisen sektorin tuottavuustilastoinnin kehittämistä.

EU:n säädös- ja sitoutumisperusteisissa kehittämishankkeissa edettiin aikataulujen mukaisesti. Kertomusvuonna hyväksyttiin 22 uutta EU:n tilastosäädöstä, joista Euroopan parlamentin ja neuvoston säädöksiä oli 5. Tilastokeskusta koskevia EU-säädöksiä oli kertomusvuonna voimassa 246. EU:n uusi tilastolaki hyväksyttiin neuvoston ja parlamentin käsittelyn tuloksena maaliskuussa 2009. EU-tilastosäädösten valmisteluun pyrittiin vaikuttamaan neuvoston tilastotyöryhmässä sekä lukuisissa tilastojen kehittämisen työryhmissä.

Tilastokeskus on sähköistänyt kaikki yrityksiin ja yhteisöihin kohdistuvat suorat tiedonkeruut. Sähköistä vastaamista on edistetty mm. tarjoamalla uusille tiedonantajille ensisijaisesti vain sähköistä vastausmahdollisuutta. Vuoden 2009 lopussa suorissa yritystiedusteluissa sähköisesti vastanneiden osuus oli 70 %.

Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tarvitsemien tilastoaineistojen saatavuuden parantamiseksi Tilastokeskuksen tutkimuslaboratorion online-hankkeessa kehitettiin aineistojen etäkäyttöyhteys sekä toteutettiin neljän tutkimuslaitoksen kanssa järjestelmän pilotointi. Tutkimusaineistoja luovutettiin tutkijoille tieteellistä tutkimusta varten edelleen runsaasti myös perinteisellä käyttöilupamenettelyllä. Kaikkiaan käyttölupia myönnettiin kertomusvuonna runsaat 190.

Tutkimus

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimukset, selvitykset ja laskelmat tukevat talouspolitiikan valmistelua. Vuoden 2009 aikana tutkimuskeskus teki tutkimuksia valtiovarainministeriön asettamalle verotuksen kehittämistyöryhmälle. Työssä korostui tutkimuksen ja politiikkavalmistelun vuorovaikutus ja samalla tutkimuskeskuksen keskeinen rooli linkkinä niiden välillä. Tutkijoilla oli keskeinen asiantuntijapanos myös sosiaaliturvan muutostarpeita käsitelleen SATA-komitean työssä erityisesti asumistukijärjestelmän kysymyksissä.

VATT selvitti kuntien PARAS-hankkeen teemoihin liittyen myös terveyskeskusten tehokkuutta ja palvelujen laatua ja saatavuutta. Myös tulokset lukiodien tehokkuuseroista ja palveluseteliden vaikutuksista hoitojonoihin palvelivat kuntapalveluiden uudistamista. Työmarkkinatutkimuksessa arvioitiin muun muassa vuorotteluvapaan, matalapalkkatuen, sovitellun työttömyyspäivärahan ja työvoimapolitiikan aktivointitoimenpiteiden vaikutuksia.

Tutkimuskeskus sai entistä painokkaamman roolin eri hallinnonalojen ennakkoinnityön tukemisessa. VATT:n malliympäristössä toteutettiin ennakkointihankkeita sekä työvoima- ja koulutustarpeisiin että ilmasto- ja energiapolitiikkaan liittyen. Vuoden aikana panostettiin erityisesti työllisten määrien toimialakohtaisten kehitysarvioiden laadintaan neljän ministeriön muodostaman konsortion toimiessa ennakkoinnin tilaajana. Työ palvelee koulutuksen aloituspaikkamäärien suunnittelua ja se kytkeytyy myös ilmasto- ja energiapolitiikan pitkän aikavälin laskelmiin. Tutkimuskeskus toteutti lisäksi lukuisia talouspolitiikan lyhyen tähtäimen välitöntä valmistelua palvelevia selvityshankkeita erilaisten taustalaskelmien ja -muistioiden muodossa.

Tutkimuskeskuksen omissa sarjoissa ilmestyi 40 julkaisua. Muita kotimaisia julkaisuja ilmestyi aiempaa enemmän, mutta kansainvälisten julkaisujen määrä laski edellisvuoden poikkeuksellisen korkealta tasolta. Muu asiantuntijatoiminta oli selvästi vilkkaampaa kuin edellisvuotena. Tutkimuskeskuksen aktiivinen panos ajankohtaisia uudistuksia palvelevissa hankkeissa kasvatti kysyntää asiantuntijatoiminnalle.

12.14 Valtion rahoituksen hallinta

Valtion budjettitalouden velanhallinnan strategisena tavoitteena on lainantarpeen tyydyttäminen sekä velasta aiheutuvien pitkän aikavälin kustannusten minimointi hyväksyttäväksi arvioitavissa olevalla riskitasolla. Riskejä ovat korkoriski, rahoitusriski, luottoriski sekä toiminnalliset ja oikeudelliset riskit.

Jälleenrahoitukseen liittyvien riskien välttämiseksi uudet lainat otetaan voittopuolisesti pitkäaikaisina lainoina siten, että velan jälleenrahoitus jakautuu mahdollisimman tasaisesti tuleville vuosille. Pitkäaikaista lainanottoa puoltaa myös hyvästä luottoriskiluokituksesta johtuva valtion suhteellinen kustannusetu pitkäaikaisten joukkolainojen markkinoilla.

Valtion velan määrä kasvoi v. 2009 ensimmäisen kerran vuoden 2004 jälkeen. Uutta lainaa otettiin nettomääräisesti 9,9 mrd. euroa. Pitkäaikainen lainanotto toteutettiin laskemalla liikkeeseen kaksi euromääräistä viitelainaa, v. 2014 erääntyvä viitelaina sekä v. 2025 erääntyvä viitelaina. Aikaisemmin viitelainat laskettiin liikkeeseen joko laina-ajaltaan viiden tai yhdentoista vuoden mittaisina. Uuden 15 vuoden viitelainan avulla velkaan tulevana vuosina liittyvää kasvavaa jälleenrahoitusriskiä voitiin tasata aikaisempaa useammalle vuodelle. Lyhytaikainen lainanotto toteutettiin pääosin euro-määräisiä velkasitoumuksia hyväksi käyttäen.

Rahoitusmarkkinoilla vallinnut epävarmuus väheni vuoden 2009 aikana. Suomen pitkäaikaisen lainaoton kustannus suhteessa markkinoilla yleisesti vertailukohtana käytettävään Saksan valtion kustannukseen oli v. 2009 keskimäärin hieman korkeampi kuin v. 2008 lisääntyneen lainantarpeen vuoksi. Korkoeron kasvusta huolimatta velan keskimääräinen absoluuttinen efektiivinen kustannus laski kuitenkin edelleen yleisen korkotason laskun vuoksi (2,4 % v. 2009 ja 3,5 % v. 2008).

Velan kustannuksia minimoidaan pääasiassa velan korkoriskiaseman strategisella valinnalla. Tällä tavoitellaan keskimäärin n. 150 milj. euron vuotuista kustannusvaikutusta. Valtiokonttorin arvion mukaan aktiivisen strategisen korkoriskin hallinnan kumulatiivinen tulos vuosina 2001—2009 oli likimain 1,4 mrd. euroa. Toisin sanoen velan korkomenot olisivat olleet kyseisenä aikana yhteensä tämän verran toteutuneita menoja suuremmat ilman päätösperäistä ja tavoitteellista velan korkoriskiaseman hallintaa. Kustannusvaikutus on siten edellä mainitulla aikavälillä ollut tavoitellun mukainen.

12.15 Rahoitusmarkkinat ja kansainväliset rahoituslaitokset

Yhdysvaltojen rahoitusmarkkinoiden sekasorrosta alkaneella maailmantaloutta kohdanneella syvällä taantumalla on ollut suuri vaikutus Suomen talouteen vuoden 2008 loppupuolelta alkaen. Viimeaikaiset tiedot viittaavat maailmantalouden toipumiseen, mutta tätä ei vielä voida pitää varmana tai pysyvänä kehityssuuntana. Lisäksi elpymisen ajoittuminen ja vahvuus näyttäisivät vaihtelevan maittain ja alueittain.

Vaikka kansainvälistyneiden rahoitusmarkkinoiden häiriöt ovat vähentyneet keskuspankkien korko- ja likviditeettipolitiikan ansiosta, ja pankkien väliset lyhyen rahoituksen markkinat toimivat lähes normaalisti, pankkien vakavaraisuutta koskevat epäluulot eivät ole kokonaan poistuneet. Rahoitusmarkkinoiden ja luottokanavien toiminnan normalisoituminen on edellytys, vaikkei yksin riittävä, kriisin taakse jättämiselle. Toistaiseksi useissa keskeisissä maissa pankkien terveyden palautuminen on ollut hidasta ja epätasaista eikä pankkien taseissa olevia ongelmia ole kaikilta osin ratkaistu. Kriisiin liittyy myös rakenteellisia piirteitä, joiden seurauksena kokonaiset toimialat, kuten pankkisektori, tullevat käymään läpi tuntuva sopeutuksen, joka lienee vasta alkanut. Toipuminen voi näiltä osin olla poikkeuksellisen pitkäkestoista.

Rahoitusjärjestelmän toimintaa on useissa maissa tuettu useilla tavoilla, kuten julkisen vallan takauksilla ja pääomatuilla. Suomen pankkisektori on toistaiseksi selvinnyt kriisistä hyvin, jota kuvaa myös se, ettei yksikään pankki ole tarvinnut varainhankinnassaan valtiontakausta. Osaltaan tämä johtuu Euroopan keskuspankin rahapolitiikasta ja likviditeetin tarjonnasta, ja osaltaan yritysten luotonkysynnän vaimenemisesta. Siihen ovat vaikuttaneet pankkien kiristynyt luotonantopolitiikka ja yritysten investointien vähäisyys.

Rahoitusmarkkinoiden vakauden, rahoituslaitosten toiminnan ja yritysten luotonsaannin turvaamiseksi suomalaisilla pankeilla oli kertomusvuonna mahdollisuus saada EU:ssa hyväksyttyjen periaatteiden mukaisesti valtiontakausta sekä lyhyt- että pitkäaikaiselle varainhankinnalleen. Valtiontakauksen enimmäismäärä rajattiin eduskunnan päätöksellä 50 mrd. euroon. EU:ssa sovitun irtaantumisstrategian mukaisesti rahoitusmarkkinoiden tukemista jatketaan myös v. 2010. Pankeilla on vuoden 2010 ensimmäisen kolmanneksen aikana mahdollisuus saada valtiontakausta 1–5 vuoden varainhankinnalleen. Takauksen enimmäismäärä on eduskunnan päätöksellä pienennetty 17 mrd. euroon. Eduskunta hyväksyi myös lain, jonka mukaan valtio voi tehdä suomalaisiin pankkeihin pääomasijoituksia enintään 4 mrd. eurolla ostamalla pankkien liikkeeseen laskemia pääomalainoja. Valtion vakuusrahastosta annettua lakia muutettiin siten, että kriisiin joutunut pankki voitaisiin velvoittaa hakemaan vakuusrahastolta tukea. Laki sidotusta pitkäaikaissästämisestä tuli voimaan 1.1.2010. Lailla laajennetaan asiakkaiden säästämismahdollisuuksia, minkä arvioidaan lisäävän kilpailua pitkäaikaissästämisessä.

Kertomusvuonna annettiin Eduskunnalle hallituksen esityksiä rahoitusmarkkinalainsäädännön kehittämiseksi: sidotusta pitkäaikaissästämisestä, keskusvastapuoliselvitystoiminnan harjoittamisesta ja sen valvonnasta, talletuspankkien yhteenliittymälainsäädännön kehittämistä sekä maksupalveluita tarjoavien yhteisöjen toiminnasta

ja valvonnasta. Lisäksi helmikuussa asetettiin työryhmä valmistelemaan arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistusta keskeisimpinä tavoitteinaan lainsäädännön selkeyden, ymmärrettävyyden ja kilpailukyvyn varmistaminen. Finanssikriisin seurauksena käynnistyneisiin lukuisiin EU:n rahoitusmarkkinalainsäädännön kehittämishankkeisiin vaikutettiin aktiivisesti. Tärkeimpiä uusia neuvoston työryhmässä vireillä olleita hankkeita ovat ehdotukset uusien EU-valvontavirastojen perustamisesta pankki-, vakuutus- ja arvopaperimarkkinoille, Euroopan järjestelmäriskikomitean perustaminen makrovakauden valvontaa varten sekä ehdotukset uusille valvontavirastoille annettavasta toimivallasta erityisesti teknisluonteisen sääntelyn valmistelussa. Muita merkittäviä uusia säännöksiä ovat neuvoston työryhmässä edelleen valmisteilla oleva direktiiviehdotus vaihtoehtoisten rahastojen hallinnoijista sekä ehdotus esitedirektiivin muutoksiksi. Lisäksi komissio on käynnistänyt kertomusvuonna laajan hankkeen, jossa tarkoituksena on kehittää yhtenäisempiä keinoja pankkisektorin kriisien hallintaan. Kriisinhallinnasta vastaavien viranomaisten välisen EU-tason yhteistyöasiakirjan (memorandum of understanding) lisäksi on valmisteltu Pohjoismaiden ja Baltian viranomaisten välistä tarkentavaa yhteistyöasiakirjaa, joka tulee hyväksyttäväksi vuoden 2010 alussa.

Kansainvälisessä valuuttarahastossa vuotta 2009 leimasivat toimenpiteet rahan resurssien kasvattamiseksi finanssikriisin kohtaamien maiden auttamiseksi. G20-ryhmittymän tekemän aloitteen seurauksena IMF:n resurssit päätettiin kansainvälisen neuvotteluprosessin tuloksena yli kolminkertaistaa edellisvuoden tasosta. Tämä toteutettiin sekä antamalla rahastolle bilateraalaisia lainoja että kasvattamalla ns. New Arrangement to Borrow -järjestelyä. Suomen osuus näistä rahoitusjärjestelyistä nousee n. 2,39 mrd. euroon ja se rahoitetaan Suomen Pankin varoista.

Kansainvälisen talouskriisin seurauksena Maailmanpankin (IBRD) lainojen kysyntä kasvoi voimakkaasti ja pankkiryhmän rahoitussitoumukset kasvoivat 54 % edellisvuodesta lähes 60 mrd. dollariin. IBRD:n ja IFC:n vahva pääomatilanne kriisiin tultaessa mahdollisti lainanannon merkittävän kasvattamisen. Vakavaraisuusrajat tulevat kuitenkin pian vastaan, mikäli kysyntä jatkuu yhtä vahvana ja lainakanta kasvaa sen seurauksena. Keskustelu IBRD:n ja IFC:n mahdollisista pääomankorotuksista onkin käynnistynyt ja poliittisia päätöksiä odotetaan tehtävän vuoden 2010 keväällä. Myös pankin äänivalta- ja hallintouudistus eteni vuoden aikana. Tavoitteena on, että nykyisellään aliedustettujen jäsenmaiden äänimäärää nostetaan vähintään 3 % keväällä 2010 sovittavassa uudistuksessa. Uudistus tulee hyödyttämään ennen kaikkea viime vuosina voimakkaasti kasvaneita nousevia talouksia.

12.16 Valtiovarainhallinnon yhtiöt, liikelaitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot

Hansel Oy

Valtion yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n puitejärjestelyjen kautta tehtyjen yhteishankintojen kasvu jatkui voimakkaana. Vuoden 2009 aikana yhteishankintoja tehtiin n. 534 milj. eurolla, kasvua vuoteen nähden n. 74 milj. euroa. Voimakkainta kasvu oli euromääräisesti mitattuna toimialoilla tekninen IT-konsultointi n. 19 milj. euroa, työterveyshuoltopalvelut n. 13 milj. euroa, leasing-palvelut n. 11 milj. euroa ja IT-laitteet n. 9 milj. euroa.

TAULUKKO 98. Hansel Oy liiketoiminnan taloudelliset tunnusluvut

	2005	2006	2007	2008	2009
Yhteishankinnat, milj. euroa	211,4	281,3	372,1	460,2	534,2
Liikevaihto, milj. euroa	3,6	5,5	8,0	6,5	7,8
Henkilöstö tilikauden lopussa	65	55	55	54	57

Hansel Oy:llä oli vuoden 2009 lopussa 67 voimassa olevaa puitejärjestelyä eri liiketoiminta-alueilla ja yhteensä n. 400 sopimustoimittajaa. Suurimpia yhteishankintayksikön neuvottelemien sopimusten käyttäjiä olivat puolustus-, opetus-, liikenne- ja viestintä- sekä valtiovarainministeriö. Yhteishankintojen ja puitejärjestelyjen määrän kasvuun on Hansel Oy:ssa yhdistynyt tuottavuuden hyvä kehitys, joka on mahdollistanut keskimääräisen palvelumaksuprosentin alenemisen. Vuonna 2009 palvelumaksu oli keskimäärin 1,39 % ja asiakastyytyväisyys yhtiön palveluihin säilyi hyvänä. Hansel Oy ei tavoittele sen toimintaa koskevan lain mukaisesti omistajalle jaettavaa taloudellista tulosta, vaan hyvä talouskehitys mahdollistaa asiakasmaksuprosentin alentamisen.

Senaatti-kiinteistöt

Senaatti-kiinteistöt saavutti kertomusvuodelle asetetut toiminnalliset tavoitteensa ja ylitti sille asetetut taloudelliset tavoitteet. Liikelaitoksen vuoden 2009 tilikauden liikevaihto oli yhteensä 724,1 milj. euroa ja ylitti budjetoidun 688,9 milj. euroa 35,2 milj. eurolla. Tilikauden kokonaistulos oli 150,8 milj. euroa eli 25,7 milj. euroa budjetoitua 125,1 milj. euroa suurempi. Ennakoitua parempi taloudellinen tulos saavutettiin usean toimintaan liittyneen osatekijän ansiosta. Näistä merkittävin oli rahoituskulujen toteutuminen 16,5 milj. euroa eli lähes 14 % ennakoitua pienempänä. Samalla liikelaitoksen palvelu- ja kiinteistömyyntitoiminta ylitti selvästi tavoitteensa ja toimitilojen käyttöastetta pystyttiin parantamaan.

Senaatti-kiinteistöjen vuoden 2009 vuokraustoiminnan tulos ilman kiinteistöjen ja palveluiden myyntiä ja arvonalennuksia oli 161,5 milj. euroa. Tämä ylitti tavoitteen

41,1 milj. euroa, mihin vaikutti edelleenvuokrausten ennakoitua suurempi kasvu sekä eräiden merkittävien vajaakäyttöisiksi ennustettujen toimitilakokonaisuuksien onnistunut vuokraaminen. Vuokraustoiminnassa suurin syy tuloksen ylittymiseen oli vuokratuottojen ennakoitua suurempi kasvu (20,1 milj. euroa), rahoituskuluissa korkotason laskun vuoksi syntyneet säästöt (16,5 milj. euroa) sekä budjetoitua pienemmät kunnossapitomenot (3 milj. euroa).

Vuoden 2009 aikana tehty 29,1 milj. euron arvonalennukset painottuivat toimistokiinteistöistä kehityskiinteistöille myytäväksi siirrettyihin virastotaloihin ja kiinteistöyhtiöihin. Vuoden 2009 investoinnit olivat 326 milj. euroa (273 milj. euroa v. 2008). Investointikehitys 370 milj. euroa alittui 44 milj. eurolla, jolloin myös rahoituskustannukset ja poistot toteutuivat ennakoitua pienempinä. Investoinnit painottuivat peruskorjauksiin, joihin käytettiin 236,4 milj. euroa. Valtiolle tarpeettomaksi jäänyttä kiinteistöomaisuutta myytiin 44,8 milj. euron edestä (37,1 milj. euroa). Vuoden 2009 lopussa Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa oli kaikkiaan n. 12 200 rakennusta, yhteensä n. 8,19 milj. neliometriä (8,26 milj. m²). Tilojen käyttöaste säilyi edellisvuoden erittäin hyvällä tasolla ollen 97,1 %. Samoin kiinteistöomaisuuden tasearvo säilyi edellisvuoden tasossa 5,8 mrd. eurossa. Yliopistokiinteistöjen yhtiöittämisen seurauksena taserakenne muuttui kuitenkin siten, että kiinteistöomaisuus sisälsi yliopistokiinteistöyhtiöiden osakkeet 973 milj. euroa ja kauppahintasaamisen yliopistokiinteistöyhtiöiltä 685 milj. euroa. Omavaraisuusaste säilyi vahvana eli 59,4 prosentissa (59 %).

Toiminnan asiakas- ja yhteiskuntavastuullisuustavoitteiden mukaisesti investoinneissa painotettiin peruskorjauksia, energiatehokkuutta ja sisäilman laadun parantamista sekä rakennussuojelu- ja esteettömyysnäkökohtia. Peruskorjauksiin painottuneet investoinnit tukivat hallituksen talouskehitystä elvyttävää politiikkaa. Virastoille ja laitoksille kehitettiin edelleen asiantuntijapalveluita (mm. työympäristön kehittäminen strategiaperusteisesti ja kestävää kehitystä tukevat palvelut) ja toimitilastrategian mukaisen välivuokrausmallin käyttöä kyettiin lisäämään merkittävästi, mikä on mahdollistanut asiakkaiden oman toimitilahallinnon keventämisen ja tuonut muun-
toustavuutta tilankäyttöön.

Kertomusvuonna liikelaitos osallistui aktiivisesti aluehallintouudistukseen liittyviin toimitilajärjestelyihin. Toimitiloja koskevan tavoitelasuunnitelman mukaisesti uudelleenjärjestelyissä saavutetaan näillä näkymin yli 30 000 m² eli lähes 15 prosentin tilansäästöt, joka tarkoittaa karkeasti arvioiden n. 8 % koko aluehallinnon tuot-
tamasta hiilijalanjäljestä. Kun järjestelyssä luovutaan valtiokonsernin ulkopuolelta vuokratuista tiloista yli 40 000 m² osalta, vuotuinen vuokransäästö on konsernitasolla n. 4,5 milj. euroa, vaikkakin konsernin sisäisten vuokrien määrä näyttäisi toimitilojen uusimistarpeiden johdosta jossain määrin kasvavan.

Vuoden 2009 aikana toteutettiin yliopistouudistukseen liittynyt mittava kiinteistöjärjestely, jonka tarkoituksena oli uusimuotoisten yliopistojen pääomittaminen kiinteistöyhtiöiden osakkeilla. Järjestelyn toteutuksessa Senaatti-kiinteistöillä oli ennakoitusti erittäin merkittävä rooli, jossa se onnistui hyvin.

Asiakastytyväisyyskyselyn mukaan 78 % asiakkaista oli melko tai erittäin tyytyväisiä Senaatti-kiinteistöjen toimintaan.

Valtion vakuusrahasto

Valtiovarainministeriön hoidossa oleva valtion vakuusrahasto keskittyy rahastosta annetun lain mukaisten omaisuudenhoitoyhtiöiden ja Yrityspankki Skop Oyj:n toimintojen hallittuun alasajoon. Julkista pankkitukea on myönnetty vuoden 2009 loppuun mennessä nettomääräisesti 5 936 milj. euroa. Kertomusvuoden aikana Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy, selvitystilassa, maksoi Suomen valtiolle ja valtion vakuusrahastolle ennakkojako-osuutena yhteensä 30 milj. euroa omistusten suhteessa, mistä valtiolle tuloutui suoraan 23,7 milj. euroa ja vakuusrahastolle oli 6,3 milj. euroa. Yrityspankki Skop Oyj, selvitystilassa, lunasti vakuusrahastolta liikkeeseen laskemiaan pääomatodistuksia 10 milj. eurolla. Vakuusrahasto sai Hakeyhtiöiden (Haka Oy, Haka-Rakentajat Oy ja Insinöörirakentajat Oy) konkurssipesiltä ennakkojako-osuuksina v. 2009 yhteensä n. 2,5 milj. euroa. Valtion vakuusrahaston tilikauden 2009 ylijäämä oli 18,8 milj. euroa.

Valtion vakuusrahasto tuloutti kertomusvuoden aikana budjettitalouteen 20 milj. euroa, joita rahasto ei tarvitse omien sitoumustensa hoitamiseen. Rahaston tuloutukset budjettitalouteen ovat kertomusvuoden loppuun mennessä olleet yhteensä 222,8 milj. euroa.

Valtion eläkerahasto

Valtiovarainministeriön alaisuudessa toimivan eläkerahaston avulla valtio varautuu tulevien eläkkeiden rahoitukseen ja pyrkii tasaamaan eri vuosien eläkemenoja. Rahaston tehtävänä on sijoittaa sille uskotut varat tuottavasti ja turvaavasti. Valtion eläkerahastosta ei makseta eläkkeitä, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksaa Valtiokonttori valtion talousarvion varatuista määrärahoista. Eläkerahastosta siirretään valtion talousarvion yleiskatteeksi 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta.

Rahaston varat ovat valtion varallisuutta, mutta ne ovat rahaston nimissä ja hallinnassa. Rahaston toiminnasta aiheutuvat menot maksetaan rahaston hallinnassa olevista varoista. Eläkerahaston tuloja ovat rahastolle tuloutettavat eläkemaksut ja muut maksut sekä rahaston varoille saatavat tuotot.

Rahaston hallinnassa olevan sijoitusvarallisuuden markkina-arvo oli vuoden 2009 lopussa 12,3 mrd. euroa eli likimain 2,0 mrd. euroa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Rahaston nettomääräinen eläkemaksutulo (eläkemaksut – siirto valtion talousarvion katteeksi) oli likimain 216 milj. euroa vuoden aikana, eli sijoitustoiminnan absoluuttinen tuotto oli n. 1,8 mrd. euroa v. 2009. Rahaston varallisuus oli vuoden 2009 lopussa likimain sama kuin vuoden 2007 lopussa ennen rahoituskriisin syvenemistä ja tästä seurannutta osakemarkkinoiden notkahdusta keväällä 2008.

Sijoituksista 55 % oli korkosijoituksia, 41 % osakesijoituksia ja 4 % muita sijoituksia vuoden lopussa. Sijoitustoiminnan suhteellinen tuotto oli 16,4 % v. 2009 (-15,8 % v. 2008).

Valtiovarainministeriö on asettanut rahastolle strategisen ja toiminnallisen tuotto-tavoitteen. Strategisen tulostavoitteen mukaan valtion eläkerahaston sijoitustoiminnan tulee pitkällä aikavälillä tuottaa enemmän kuin valtion näkökulmasta riskitön sijoitusvaihtoehto. Riskittömällä sijoitusvaihtoehdon tuotolla tarkoitetaan valtion netto-

TAULUKKO 99. Valtiovarainhallinnon maksullinen toiminta ja henkilöstövoimavarojen hallinta

Hallinnonalan maksullinen toiminta							
Julkisoikeudellisesti hinnoitellut	2009			2008			Ali-/yli-jäämä
	tuotot	kust.	kv %	tuotot	kust.	kv %	2009
Valtiovarainministeriö	0,0	0,0	100	0,0	0,0	100	0,0
Valtiokonttori	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0
Verohallinto	1,2	1,4	85	1,2	1,2	99	-0,2
Tullilaitos	3,1	3,4	92	3,9	4,7	83	-0,3
VRK	9,1	8,7	105	8,6	8,6	100	0,5
YHTEENSÄ	13,4	13,4	100	13,7	14,5	94	0,0
Liiketaloudellisesti hinnoitellut	2009			2008			Ali-/yli-jäämä
	tuotot	kust.	kan. %	tuotot	kust.	kan. %	2009
Valtiovarainministeriö	0,0	0,0	100	0,0	0,0	100	0,0
Valtion taloudellinen tutkimuslaitos	0,3	0,4	79	0,1	0,1	114	-0,1
Valtiokonttori	1,4	0,7	185	1,2	0,6	184	0,6
Verohallinto	0,4	0,3	129	0,8	0,5	153	0,1
Tullilaitos	0,7	0,6	106	0,8	0,8	102	0,0
Tilastokeskus	9,2	8,8	105	9,0	8,9	101	0,5
VRK	7,3	3,6	206	6,8	3,5	195	3,8
YHTEENSÄ	19,2	14,4	134	18,7	14,5	129	4,9
Erityislakeihin perustuvat	2009			2008			Ali-/yli-jäämä
	tuotot	kust.	kv %	tuotot	kust.	kv %	2009
Valtiokonttori	36,5	29,8	122	30,1	32,3	93	6,6
Verohallinto	1,4	3,1	47	1,4	3,0	46	-1,6
Yhteensä	37,9	32,9	115	31,5	35,3	89	5,0
KAIKKI YHTEENSÄ	70,59	60,70	116	63,89	64,30	99	9,9

kv % =kustannusvastaavuusprosentti

kan. % =kannattavuusprosentti

kv % ja kan % on laskettu milj. euron tarkkuudesta

velan kustannusta mukaan lukien velanhallinnassa tehtyjen johdannaissopimusten kustannukset. Nettovelalla tarkoitetaan valtion budjettitalouden velan ja kassavarojen erotusta. Toiminnallisen tulostavoitteen mukaan valtion eläkerahaston sijoitustoiminnan tuoton tulee riskikorjattuna ylittää rahaston sijoitussuunnitelmassa määritellyn vertailuindeksin tuotto.

Vuosina 2001–2009 rahaston vuosituotto on ollut keskimäärin 4,8 % ja velan keskimääräinen kustannus 4,3 %. Rahasto on siten hienoisesti ylittänyt sille asetetun pitkän aikavälin tuottotavoitteen.

Rahaston toiminnallisen tulostavoitteen arvioimiseksi tarvittavaa tietoa ei ole vuodelta 2009 saatavilla.

TAULUKKO 100. Hallinnonalan henkilöstön määrä ja tila

	2007	2008	2009
Henkilötyövuosien määrä	10 454	12 384	12 292
Henkilöstön määrä 31.12.	10 822	12 828	12 651
Miesten osuus	32,3 %	31,5 %	31,2 %
Naisten osuus	67,7 %	68,5 %	68,8 %
Vakinaisten osuus	93,3 %	91,2 %	92,1 %
Määräaikaisten osuus	6,7 %	8,8 %	7,9 %
Kokoaikaisten osuus	89,5 %	90,1 %	89,8 %
Osa-aikaisten osuus	10,5 %	9,9 %	10,2 %
Henkilöstön keski-ikä, vuosia	46,7	47,3	47,8
Miehet	45,2	45,9	46,3
Naiset	47,4	48,0	48,4
Seniori-ikäisten (yli 45 v.) osuus	60,5 %	62,9 %	64,4 %
Koulutus ja kehittäminen, työpäivää/htv	3,0	4,9	2,9
Koulutustasoindeksi	5,0	5,1	5,1
Miehet	5,2	5,3	5,4
Naiset	4,9	4,9	5,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	11,9	11,8	11,5

13 Opetusministeriö

Opetusministerin katsaus

Kertomusvuonna toteutettiin yliopistolain uudistus ja siihen liittyvät ammattikorkeakoululain ja Suomen Akatemian koskevan lainsäädännön uudistukset. Valtion tilivirastoina toimineet yliopistot siirtyivät toimintoihinsa, henkilöstöineen ja opiskelijoineen vuoden 2010 alusta toimimaan uuden yliopistolain mukaisina itsenäisinä oikeushenkilöinä. Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taide-teollisen korkeakoulun toiminnat yhdistettiin säätiölain mukaisesti organisoituaan Aalto-yliopistoon. Myös Tampereen teknillinen yliopisto toimii vuoden 2010 alusta lähtien säätiöpohjaisena. Muut yliopistot muuttuivat julkisoikeudellisiksi yliopistoiksi. Samassa yhteydessä Turun yliopisto ja Turun kauppakorkeakoulu yhdistyivät, sekä Joensuun yliopisto ja Kuopion yliopisto yhdistyivät Itä-Suomen yliopistoksi. Ammattikorkeakouluista yhdistyivät Pirkanmaan ammattikorkeakoulu ja Tampereen ammattikorkeakoulu.

Valtioneuvosto päätti yliopistojen vakavaraisuuden tueksi luovutettavasta valtion kiinteistövarallisuudesta ja maksuvalmiuden turvaavasta rahoituksesta. Yliopistojen rahoitusmalli uudistettiin siten, että toiminnan laadun ja vaikuttavuuden painoarvo rahoituksessa kasvoi. Rahoitus sidottiin indeksiin.

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategian toteuttaminen kytkettiin osaksi korkeakoulujen käynnissä olevaa strategiatyötä. Kokeilu korkeakoulujen maksullisista vieraskielisistä ohjelmista EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille käynnistettiin.

Valtionosuusuudistuksen edellyttämät lainsäädännön muutokset ja muut toimenpiteet edellyttivät mittavaa valmistelua koko kertomusvuoden ajan. Esi- ja perusopetuksen valtionosuus siirrettiin eräin poikkeuksin kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain piiriin. Samassa yhteydessä vakiinnutettiin joustavan perusopetuksen toiminta, lisättiin tuloksellisuuden osuutta ammatillisen koulutuksen rahoituksessa ja otettiin tuloksellisuus ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen määräytymisperusteisiin. Perustamishankkeiden kustannuksiin myönnettävä valtionosuus muutettiin valtionavustukseksi.

Perusopetuksen laadun kehittämistoimia jatkettiin Perusopetus paremmaksi -ohjelmalla, jossa tuettiin oppilaanohjauksen ja tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen sekä kerhotoiminnan ja kodin ja koulun yhteistyön kehittämistä. Perusopetuksen laatukriteerit valmistuivat, ja niiden käyttöönottoa tullaan tukemaan

erityisavustuksilla. Hallitus antoi esityksen perusopetuslain erityisopetusta ja oppilaalle annettavaa muuta tukea koskevien säännösten muuttamiseksi. Koulukiusaamisen vähentämiseen ja ehkäisemiseen tähtäävä KiVa-koulu -ohjelma jatkui.

Ammatillista koulutusta lisättiin merkittävästi. Lisäykset kohdennettiin työvoimatarpeiden mukaan ja kasvukeskuksia painottaen tavoitteena erityisesti nuorisotyöttömyyden alentaminen, nuorten syrjäytymiskehityksen ennaltaehkäiseminen ja aikuisten koulutusmahdollisuuksien turvaaminen. Ammatillisen koulutuksen tutkin-tojen kehittäminen jatkui.

Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen toimeenpano eteni. Oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus korkeakoulutetuille käynnistyi. Aikuiskoulutusetuuksien laajentamista koskeva uudistus valmisteltiin yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Henna Virkkunen
Opetusministeri

Kulttuuri- ja urheiluministerin katsaus

Kertomusvuonna kohdistettiin kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialoilla merkittävä summa veikkausvoittovaroja (24,2 milj. euroa) taloutta ja työllisyyttä elvyttäviin toimiin. Jo nyt on nähtävissä, että toimenpiteillä on pystytty luomaan työmahdollisuuksia alueellisesti hyvin kattavasti. Muutoinkin toimialojen määräraha-kehitys oli erittäin hyvä; taiteen määrärahat kasvoivat 10,5 %, liikunnan ja nuorisotyön 11,8 %.

Opintotuen tarveharkintaisuus lieveni ja opintotuen riittävyys parani luovuttaessa 1.1.2009 lukien puolison tulojen huomioonottamisesta asumislisää myönnettäessä.

Asettamani opiskelijaperheet ja opintotuki -työryhmä luovutti mietintönsä. Työryhmä kartoitti mahdollisuuksia kehittää niiden opiskelijoiden opintotukea, joilla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia.

Hallituksen politiikkariihessä päätetyn työurien pidentämistavoitteen edistämiseksi asetin opintotuen kehittämisen johtoryhmän pohtimaan ehdotuksia opintotuen rakenteen kehittämiseksi. Johtoryhmä laati ehdotukset opintotukijärjestelmän rakenteelliseksi kehittämiseksi tavoitteena päätoimiseen opiskeluun kannustaminen korkeakouluissa. Muut opintotukijärjestelmää koskevat kehittämis ehdotukset työryhmä laatii vuoden 2010 syyskuun loppuun mennessä.

Selvitystyö taide- ja kulttuurihallinnon kehittämiseksi valmistui. Se sisältää muun muassa ehdotuksen Taiteen keskustoimikunnan muuttamisesta Taiteen edistämiskeskukseksi. Yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa valmisteltiin kattava esitys kulttuuripolitiikan vaikuttavuutta kuvaaviksi indikaattoreiksi.

Tekijänoikeuksia koskien valmistui lakiehdotus, jonka keskeinen kohta oli niin kutsuttu tekijänoikeuksien työsuhteolettama. Asian monimuotoisuuden takia ja asiaa harkittuani päätin kuitenkin olla viemättä ehdotusta tässä vaiheessa eteenpäin.

Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015 -ohjelman keskeisenä tavoitteena on varmistaa tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus myös verkottuneessa tieto-, kansalais- ja oppimisyhteiskunnassa. Taloudellisen taantuman aikana yleisten kirjastojen palvelujen kysyntä on lisääntynyt; erityisesti verkkopalvelujen käyttö on kasvanut voimakkaasti. Kirjastojen käyttöluvut asukasta kohden ovat kansainvälisesti huippukorkeita.

Muista panostuksista kulttuurialan toimintoihin voidaan mainita tuki noin 150 kulttuuritapahtuman järjestäjälle eri puolella Suomea sekä elokuvatuotannon ja jakelun määrärahan merkittävä kasvu.

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen myötä museoiden, kirjastojen ja arkistojen sähköisten aineistojen hallintaa, jakelua ja säilyttämistä koskevat päällekkäiset toiminnot vähenevät, prosessit tehostuvat, käytänteet yhtenäistyvät ja verkostoituminen voimistuu.

Käynnistettiin Liikkuva koulu -hanke, jossa pyritään liikunnan lisäämiseen eri muodoissaan koulupäivän aikana. Valmentaja- ja ohjaajakoulutusta kehittämällä on parannettu paikallistason toimijoiden osaamista ja vahvistettu liikunnan kansalais-toiminnan perustaa. Seuratuen kehittämishankkeessa palkattiin päätoimisia työntekijöitä 200 paikalliseen seuraan.

Huippu-urheilun kehittämiseksi asetin työryhmän, jonka tehtäväksi annoin uudistaa tavoitteelliseen, kansainväliseen menestykseen tähtäävän huippu-urheilun strategiset periaatteet sekä toiminnalliset vastuut. Suomalaisen urheilun erityispiirre on ollut se, että kehittämistavoitteet ovat saattaneet olla toisiaan poissulkevia ja eri toimijoille asetetut tavoitteet eivät huippu-urheilun osalta ole toteuttaneet yhteisesti asetettuja päämääriä. Työ valmistuu vuoden 2010 keväällä.

Vuoden aikana valmisteltiin monialaisen viranomaisyhteistyön ja etsivän nuorisotyön säännökset. Tämän lainsäädäntöuudistuksen keskeisenä pyrkimyksenä on, että yhtään nuorta ei jätetä syrjäytymisvaaraa ehkäisevien toimenpiteiden ulottumattomiin. Esitys annettiin vastikään eduskunnalle ja jo ensimmäiset käsittelyt ovat osoittaneet, että tällä lainsäädäntötyöllä on ollut tilausta. Eurooppalaisessa nuorisotyössä ja -politiikassa maamme asema on hyvä. Suomessa on ajanmukainen nuorisolainsäädäntö, jota vahvistaa valtioneuvoston hyväksymä horisontaalinen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma.

Lisääntyneillä määrärahoilla on monin tavoin tuettu nuorten omaa toimintaa sekä kasvatuksellista nuorisotyötä. Vuosiavustusta sai yhteensä 123 valtakunnallista nuorisojärjestöä, nuorisotyön palvelujärjestöä ja nuorisotyötä tekevää järjestöä. Kuntien perusnuorisotyöhön, järjestötoimintaan sekä ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön osoitetuin varoin on voitu vaikuttaa myönteisesti nuorten aktiiviseen kansalaisuuteen ja terveisiin elämäntapoihin.

Stefan Wallin
Kulttuuri- ja urheiluministeri

13.1 Oppilaitos-, koulutuksen järjestäjä- ja korkeakouluverkko

Peruskouluverkon harveneminen jatkui. Suomenkielisten peruskoulujen määrä väheni noin 90 koululla. Koulujen lakkauttamiset ja yhdistämiset kohdistuivat pääasiassa pieniin alle 50 oppilaan kouluihin, mutta myös suurempia kouluja poistui tilastoista lähes yhtä paljon. Yhtenäiskoulujen eli vuosiluokat 1—9 käsittävien koulujen määrä on lisääntynyt vuosittain.

Aluehallintovirastojen arviointien mukaan perusopetuksen alueellinen saavutettavuus on pysynyt lähes samana valtakunnan tasolla tarkasteltuna seitsemän vuoden ajan ja on keskimäärin varsin hyvä. Kuntien väliset erot olivat edelleen suuria kaikilla alueilla. Ruotsinkielisen perusopetuksen saavutettavuus oli suomenkieliseen verrattuna hieman heikompaa.

Kouluverkon harventuminen on vaikuttanut melko vähän koulukuljetuksissa olevien oppilaiden määrään ja osuuteen kaikista oppilaista. Tämä johtuneee väestön keskittymisestä taajamiin. Kuljetusoppilaiden osuus kaikista oppilaista oli hieman alle neljännes vaihdellen Etelä-Suomen alueen alle viidenneksestä Itä-Suomen hieman yli 30 prosenttiin.

Lukioverkon muutokset olivat vähäisiä.

Taiteen perusopetuksen valtionosuuden piiriin otettiin kaksi uutta musiikkioppilaitosta. Valtionosuutta saa nyt 89 musiikkioppilaitosta ja 41 muiden taiteenalojen oppilaitosta (arkkitehtuuri, kuvataide, käsityö, tanssi, teatteritaide, sanataide ja sirkustaide).

Ammatillisen koulutuksen kentässä tapahtui 14 järjestäjäfuusiota. Amatillisen peruskoulutuksen järjestäjien määrä väheni kymmenellä, ja niitä on nyt yhteensä 144. Valtio ylläpitää ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjänä vain Saamelaisalueen koulutuskeskusta.

Korkeakoulujen määrän vähenemiseen tähtääviä valmisteluja tehtiin yliopisto- ja ammattikorkeakoulusektoreilla. Tampereen teknillisen yliopiston säädekirja allekirjoitettiin ja hallitus nimitettiin. Turkuun sekä Itä-Suomeen yhdistymisen kautta syntyvien uusien yliopistojen perustamisvalmistelut etenivät. Kahden ammattikorkeakoulun fuusion valmistelu eteni Tampereella. Suomen innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi valmistui.

13.2 Opiskelijamäärät ja tutkinnot

Oppilasmäärä kääntyi kasvuun **esiopetuksessa**, johon osallistui 1 100 lasta edellisvuotta enemmän. **Perusopetuksen** oppilasmäärä väheni 15 000 oppilaalla ja **lukion** opiskelijamäärä 1 700 opiskelijalla.

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä kasvoi oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa 5 000 opiskelijalla ja väheni oppisopimuskoulutuksessa n. 2 700 opiskelijalla. **Ammatillisessa lisäkoulutuksessa** opiskelijamäärä kasvoi 2 300 opiskelijalla.

Ammatillisen erityisopetuksen opiskelijamäärä kasvoi lähes 9 % edellisestä vuodesta. Kertomusvuonna erityisopetusta sai n. 19 700 opiskelijaa. **Vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen** opiskelijamäärä kasvoi liki 12 % opiskelijamäärän ollessa kertomusvuonna n. 2 850.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, **ammattistartin**, opiskelijamäärä oli keskimäärin 1 250 opiskelijaa. Uusista ammattistartin opiskelijoista lähes 65 % oli samana keväänä perusopetuksen päättäneitä.

Korkeakoulujen opiskelijamäärä kasvoi. Yliopistoissa tutkinto-opiskelijoita oli 4 770 edellisvuotta enemmän opiskelijamäärän ollessa kertomusvuonna n. 145 300. Ammattikorkeakoulujen kokonaisopiskelijamäärä kasvoi 2 400:lla ollen n. 115 800.

Suoritettujen **ammattikorkeakoulututkintojen** määrä laski hieman (5 %). Ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja suoritettiin 940 eli niiden määrä kasvoi 38 %.

Yliopistojen myöntämien ylempien korkeakoulututkintojen määrä väheni 11 290:lla eli 52 %. Muutos johtui pääosin vuoden 2008 tutkintorakenneuudistuksen aiheuttaman ruuhkan tasaantumisesta.

Tohtorintutkintojen määrä ylitti 1 600 tutkinnon tavoitteen, jonka on arvioitu olevan tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän laaja-alaisiin tarpeisiin riittävä määrä. Tohtorintutkintoja suoritettiin 1 642.

TAULUKKO 101. Esiopetus, perusopetus ja tutkintoon johtava koulutus *

	2005	2006	2007	2008	2009	Muutos 2008— 2009
Esiopetus						
opiskelijamäärä	57 940	57 930	57 510	56 650	57 745	1 095
Perusopetus						
uudet opiskelijat	57 550	58 010	57 650	57 030	56 770	-260
päättötodistuksen saaneet	63 760	65 790	65 570	66 810	65 083	-1 727
opiskelijamäärä	578 110	568 720	560 610	551 710	536 776	-14 934
Lukiokoulutus						
uudet opiskelijat	39 550	39 400	38 520	38 500	38 744	244
suoritetut ylioppilastutkinnot **	34 060	32 790	33 100	32 600	32 619	19
opiskelijamäärä	116 350	114 140	112 390	110 180	108 480	-1 700
Ammatillinen peruskoulutus ***						
uudet opiskelijat	61 860	64 710	67 710	68 403	70 600	2 200
suoritetut tutkinnot	37 220	37 280	38 860	39 110	41 000	1 890
opiskelijamäärä ****	146 050	149 680	156 855	161 758	164 172	2 410
Ammatillinen lisäkoulutus *****						
uudet opiskelijat	25 340	26 500	28 920	30 100	31 700	1 600
suoritetut tutkinnot	14 280	16 160	16 350	16 700	17 300	600
opiskelijamäärä oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa	23 880	28 389	28 048	28 000	28 900	900
opiskelijamäärä oppisopimuskoulutuksessa	19 770	22 150	24 500	27 131	29 025	1 894
Ammattikorkeakoulun perustutkinnot						
aloittaneet	33 260	32 370	32 120	32 920	34 963	2 034
suoritetut tutkinnot	21 140	20 770	20 570	21 090	20 044	-1 046
opiskelijamäärä	116 700	115 760	114 30	113 390	115 830	2 440
josta ulkomaalaiset opiskelijat	3 930	4 600	5 400	6 294		..
Ylemmät ammatikorkeakoulututkinnot						
aloittaneet	630	1 220	1 770	1 990	2 308	318
suoritetut tutkinnot	180	150	360	680	940	261
opiskelijamäärä	1 050	2 070	3 430	4 535	5 544	1 010
Yliopiston perustutkinnot *****						
uudet opiskelijat	20 790	20 150	19 650	19 640	20 69	529
suoritetut alemmat korkeakoulututkinnot	2 910	3 810	5 880	13 876	10 775	-3 101
suoritetut ylemmät korkeakoulututkinnot	12 920	13 130	13 880	21 825	10 535	-11 290
opiskelijamäärä	151 030	152 160	152 200	140 560	145 330	4 770
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 420	1 410	1 520	1 527	1 642	115

* Opetushallinnon alainen koulutus. Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen uusia opiskelijoita, perusopetuksen päättötodistuksen saaneita ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen tutkinnon suorittaneita sekä ulkomaalaisia opiskelijoita koskevat luvut ovat vuoden 2009 osalta arvioita. Esiopetuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen, oppisopimuskoulutuksena järjestetyn perus- ja lisäkoulutuksen opiskelijamäärät ovat valtioneosuusjärjestelmän mukaisia opiskelijamääriä.

** Ei sisällä I-lukioiden eikä Reifeprüfung -tutkintoja.

*** Sisältää ammatilliseen perustutkintoon johtavan oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen sekä opetussuunnitelmaperusteisena että näyttötutkintoon valmistavana koulutuksena.

**** Sisältää myös muun kuin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat.

***** Uudet opiskelijat ja suoritetut tutkinnot sisältävät ammatitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen.

***** Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot

TAULUKKO 102. Tohtorintutkinnot

	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Miehet	481	633	673	767	732	749	754	696	781
Naiset	284	523	584	632	690	660	772	831	861
YHTEENSÄ	765	1 156	1 257	1 399	1 422	1 409	1 526	1 527	1 642

TAULUKKO 103. Aikuiskoulutus*

Tilastotietoja tutkintoon johtavasta/ valmistavasta koulutuksesta	2005	2006	2007	2008	2009
Lukiokoulutus					
uudet opiskelijat	4 500	4 300	4 300	4 200	4 200
opiskelijamäärä	12 100	11 700	11 500	11 200	11 200
Oppilaitosmuotoinen näyttötutkintoon valmistava ammatillinen peruskoulutus					
uudet opiskelijat	7 180	7 120	7 820	8 270	9 300
suoritettut tutkinnot	3 650	3 760	4 220	3 650	4 000
opiskelijamäärä	13 060	13 100	13 300	14 010	15 460
Oppisopimuksena järjestetty ammatillinen peruskoulutus					
uudet opiskelijat/aloittaneet	7 160	9 470	12 280	12 360	12 300
suoritettut tutkinnot	3 190	3 300	3 460	4 050	5 000
opiskelijamäärä	12 20	15 050	19 730	21 920	20 246
Oppilaitosmuotoinen ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus					
uudet opiskelijat	12 693	14 445	13 219	13 200	13 800
suoritettut tutkinnot	7 378	8 377	8 833	8 900	9 200
opiskelijamäärä	23 876	28 389	28 048	28 000	28 900
Oppisopimuskoulutuksena järjestetty ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus					
uudet opiskelijat	12 645	12 050	15 701	16 900	17 900
suoritettut tutkinnot	6 899	7 786	7 517	7 800	8 100
opiskelijamäärä	19 770	22 150	24 500	27 131	29 025
Ammattikorkeakoulututkinnot (perustutkinto)					
aloittaneet	6 900	6 230	6 210	6 260	6 250
suoritettut tutkinnot	4 500	4 100	3 865	3 741	3 428
opiskelijamäärä	17 400	18 300	18 600	19 600	20 500
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (ylempi AMK)					
aloittaneet	630	1 220	1 770	1 990	2 380
suoritettut tutkinnot	180	150	360	680	940
opiskelijamäärä	1 050	2 070	3 300	4 530	5 540

* Opetushallinnon alainen koulutus. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen uusia opiskelijoita ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen tutkinnon suorittaneita koskevat luvut ovat vuoden 2009 osalta arvioita.

13.3 Koulutukseen pääsy ja läpäisy

Perusopetuksen jälkeen välittömästi koulutukseen sijoittuneiden osuudessa näkyy selvää nousua. Vuonna 2008 jo yli 97 % perusasteen päättäneistä sijoittui välittömästi koulutukseen. Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneiden osuus on noussut.

TAULUKKO 104. Perusopetuksen päättäneiden välitön sijoittuminen koulutukseen

	2005	2006	2007	2008
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet yhteensä, %	40,7	41,9	42,9	44,2
perustutkintoon johtava koulutus, %		39,4	40,1	40,7
valmistavat koulutukset, %	1,3	1,8	2,2	2,3
Lukiokoulutukseen sijoittuneet, %	53,3	51,1	50,8	50,6
Perusopetuksen lisäopetukseen sijoittuneet yhteensä, %	3,0	2,5	2,5	2,5
— peruskouluissa, %	2,5	2,0	2,0	2,0
— kansanopistoissa, %	0,5	0,5	0,5	0,5
Tutkintoon johtavat koulutukset yhteensä, %	92,7	91,2	91,5	92,5
Lisäopetus ja valmistavat koulutukset yhteensä, %	4,3	4,3	4,7	4,8
YHTEENSÄ, %	97,0	95,5	96,2	97,3

Lukiokoulutuksen keskeyttäminen on vähäistä. Myös opintoajat ovat hieman lyhentyneet.

Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen on vähentynyt ja opintojen läpäisy parantunut 2000-luvun aikana. Vuonna 2008 ammatillisen koulutuksen keskeyttämisaste painui ensi kerran alle 10 prosentin. Noin 60 % opiskelijoista suorittaa perustutkinnon kolmen vuoden kuluessa opintojen aloittamisesta. Erityisopiskelijoiden osuuden kasvu vaikuttaa läpäisyasteen kehitykseen.

Yliopistot tehostivat opintojen etenemisen seurantaa. Tavoitteeseen, jonka mukaan kaikilla koulutusaloilla vähintään 75 % aloittaneista opiskelijoista suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon tavoiteajassa, ei päästy. Vuoden 2005 lakimuutosten myötä otettiin käyttöön kaksiportainen tutkintorakenne sekä säädettiin ylemmille ja alemmille tutkinnoille tavoitteelliset suoritusajat. Tutkintorakennemuutuksen siirtymäaika aiempien tutkintovaatimusten mukaisten tutkintojen suorittamiselle päättyi heinäkuussa 2008 (pl. tekniikka, lääketiede, hammaslääketiede ja eläinlääketiede). Tutkinnonuudistuksen aiheuttama tutkintosuma nosti korkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikää v. 2008 (28,6).

TAULUKKO 105. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä, mediaani

	2004	2005	2006	2007	2008
Ammattikorkeakoulututkinto *	25,1	25,1	25,2	25,1	25,3
Ylempi korkeakoulututkinto	27,3	27,3	27,4	27,5	28,6

* Nuorten koulutus

Yliopistojen ensimmäinen valtakunnallinen yhteishaku toteutettiin sähköisenä. Samalla yhtenäistettiin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen hakuaikoja.

Päävalinnoissa hakeneista uusia ylioppilaita oli hieman alle 30 %. Yliopistoissa opiskelupaikan vastaanottaneista 19-vuotiaiden tai nuorempien osuus laski hieman ollen 25 % (2008: 27 %). Opiskelijavalintoja kevennettiin ja opetusta kehitettiin edelleen.

TAULUKKO 106. Yliopistoissa opiskelupaikan vastaanottaneet ikäryhmittäin, %

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
19-vuotias tai nuorempi	27	27	28	28	27	25
20—24 -vuotias	46	46	44	43	44	44
25-vuotias tai vanhempi	27	27	28	29	29	31

13.4 Koulutustarpeiden ennakointi, koulutuksen työelämävastaavuus ja alueellinen vaikuttavuus

Ennakoinnin kehittämistä jatkettiin työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman yhteistyöryhmässä sekä Euroopan sosiaalirahastovaroin. Laaditun väliarvioinnin mukaan vuosien 2007—2012 kehittämissuunnitelman mukaiset koulutustarjonnan tavoitteet ovat edelleen relevantteja.

Ammatillisen peruskoulutuksen tutkintorakennetta uudistettiin vastaamaan paremmin työelämän osaamistarpeita. Voimaantulo porrastettiin kolmeen vaiheeseen: syksyyn 2008, 2009 ja 2010. Tutkintojen perusteiden tarkistamisen yhteydessä ammatiosaamisen näyttöjen perusteet liitetään osaksi tutkinnon perusteita. Vuonna 2009 tarkistettiin 22 perustutkinnon perusteet. Kertomusvuonna työelämäosaamisen kehittämisen koulutukseen osallistui yli 900 ammatillisen peruskoulutuksen opettajaa.

Oppisopimuskoulutuksena järjestettävää lisäkoulusta laajennettiin. Lisäykset kohdennettiin kunkin alueen oman osaamisen kysynnän mukaisesti painottaen erityisesti pk-yritysten ja aliedustettujen ryhmien tarpeita.

Ammattikorkeakoulujen aluevaikuttavuudessa keskeinen toimintamuoto on käytännönläheinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta. Ammattikorkeakouluopin-
tojen ja -opiskelijoiden työelämäyhteydet näkyivät hankkeistettujen opinnäytetöiden suurena osuutena.

Yliopistokeskusten kehittämiseen varatulla määrärahalla tuettiin muun muassa alueen, sen yritysten ja aikuisväestön muuttuviin osaamistarpeisiin vastaavaa osaamisen siirtoa. Maakuntakorkeakoulutoiminnalla vastattiin alueiden työelämän tarpeisiin.

Maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja aikuisten koulutusmahdollisuuksien parantamiseen kohdistettiin toimia kaikilla koulutusasteilla. Lisäksi käynnistettiin maahanmuuttajataustaisen opetushenkilökunnan täydennyskoulutus sekä valmisteltiin työllistymistä ja integraatiota tukevia uudistuksia yhteistyössä sisäasiainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.

13.5 Yleissivistävä koulutus

Perusopetuksen laatua kehitettiin Perusopetus paremmaksi -ohjelmalla. Ohjelmassa myönnettiin erityisavustuksia oppilaanohjauksen, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen, kerhotoiminnan sekä kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen. Perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen myönnettiin 16 milj. euroa. Erityisen ja tehostetun tuen lainvalmistelu toteutettiin. Perusopetuksen pedagoginen arviointi tuotti tietoa tulevia kehittämistoimia, mm. tuntijako- ja opetussuunnitelmauudistusta varten.

Joustavan perusopetuksen toiminta vakinaistettiin ja toiminnan piirissä oli lähes 1 000 oppilasta.

Oppivelvollisuuden laiminlyöneiden määrä väheni. Vuonna 2009 vain 39 oppivelvollista löi opetuksensa laimin, kun v. 2008 luku oli 60. Ilman perusopetuksen päätötodistusta eronneiden määrä oli 81, kun se v. 2008 oli 115.

Yleissivistävän koulutuksen talousarvion perusteella rahoitettavat laskennalliset kustannukset olivat yhteensä 4 468 milj. euroa, josta valtion osuus oli 1 869 milj. euroa.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestivät lähes kaikki kunnat. Toimintaan osallistui yli 45 000 ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilasta sekä muiden vuosiluokkien erityisopetuksen oppilasta. Toiminnan laajentamisen ja laadun kehittämisen tukena toimi erilaisia alueellisia kehittämisverkostoja.

13.6 Ammatillinen koulutus

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärää lisättiin merkittävästi: vuoden 2009 alusta voimaan tuli 4 245 opiskelijapaikan lisäys ja syksyllä 750 opiskelijapaikan lisäys. Lisäksi tehtiin päätökset 1 250 opiskelijapaikan lisäyksistä vuoden 2010 alusta lukien. Opiskelijamäärälisäykset kohdennettiin alueellisen työvoimatarpeen mukaan kasvukeskuksia painottaen tavoitteena erityisesti nuorisotyöttömyyden alentaminen ja nuorten syrjäytymiskehityksen ennaltaehkäiseminen sekä aikuisten koulutusmahdollisuuksien turvaaminen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamisen vauhdittamishanketta jatkettiin. Ministeriö antoi koulutuksen järjestäjille uudet suositukset järjestäjäverkon

kehittämiseksi ja väestöpohjavaatimuksen täyttämiseksi, jonka jälkeen koulutuksen järjestäjät esittivät suunnitelmansa toimenpiteistä järjestäjäverkon kokoamiseksi vuoteen 2012 mennessä. Hanke tukee kunta- ja palvelurakenneuudistuksen tavoitteita, mutta sen suositukset ovat puitelain väestöpohjavaatimusta pidemmälle meneviä.

Tuloksellisuuden perusteella määräytyvän rahoituksen osuutta nostettiin kahdesta prosentista kolmeen prosenttiin. Tuloksellisuuden uudet mittarit ottavat aiempaa paremmin huomioon sen, kuinka paljon koulutuksen järjestäjä on kyennyt lisäämään opiskelijoiden valmiuksia työllistyä tai suorittaa tutkinto ja toisaalta vähentämään opintojen viivästymisen tai keskeyttämisen todennäköisyyttä.

Ammattistartin kokeilulupia oli 48 koulutuksen järjestäjällä. Opiskelijoista n. 70 % jatkoi vuoden sisällä opintojaan tai oli siirtynyt työelämään. Ammattistarttikoulutus vakinaistettiin lailla syksyllä 2010 alkavasta koulutuksesta lukien.

Ammatillisen peruskoulutuksen talousarvion perusteella rahoitettavat laskennalliset kustannukset olivat yhteensä 1 464 milj. euroa, josta valtion osuus oli 611 milj. euroa.

13.7 Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta jatkettiin johtoryhmän ehdotusten (OPM 2009:11) mukaisesti. Lisättiin ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen tarjontaa sekä käynnistettiin oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus korkeakoulutetuille. Valmisteltiin aikuisopiskelun etuus uudistus yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa. Asetettiin elinikäisen oppimisen neuvosto mm. työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteistyöelimeksi. Valmisteltiin Saamelaisalueen koulutuskeskusta koskevan lain uudistus.

Ammatillisen lisäkoulutuksen tulosrahoitusjärjestelmä valmisteltiin ja lisättiin työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän resursseja.

Asetettiin **oppisopimuskoulutuksen** laatuhanke sekä rahoitusjärjestelmän ja säätelyn uudistamistyöryhmä. Toimeenpantiin oppisopimuskoulutuksen rahoitusta koskevia takaisinperintäpäätöksiä ja toteutettiin kuljettajien ammattipätevyyskoulutusta koskeva selvitys.

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman toimeenpano käynnistettiin valmistelu-ryhmän ehdotusten (OPM 2009:12) pohjalta. Valmisteltiin vapaan sivistystyön lainsäädäntöä koskevat uudistukset ja laatu- ja kehittämisrahoituksen käyttöönotto sekä käynnistettiin oppilaitos- ja ylläpitäjä rakenteen kehittämistyö.

Valmisteltiin vuosille 2010—2016 ajoittuva Osaava-ohjelma (OPM 2009:16) opetus-henkilökunnan ammatillisen osaamisen ja kattavan täydennyskoulutukseen pääsyn

turvaamiseksi. Valmisteltiin toimenpiteet Opetusalan koulutuskeskuksen (OPEKO) yhtiöittämisestä vuoden 2010 alusta (Educode Oy).

Aikuiskoulutukseen talousarvion perusteella myönnettävät valtionosuudet olivat yhteensä 444 milj. euroa.

13.8 Ammattikorkeakouluopinnot

Ammattikorkeakoulujen valtakunnallisten kehittämisverkostojen toiminta jatkui. Verkostot keskittyvät opiskelijan ja työelämän välisten suhteiden kehittämiseen, ammattikorkeakoulujen T&K -työn, ylempien amk-tutkintojen, ammattikorkeakoulujen opettajuuden ja kansainvälisen toiminnan kehittämiseen sekä ammattikorkeakoulujen yrittäjyyden edistämiseen.

TAULUKKO 107. Ammattikorkeakouluopinnot

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Tavoite sopimus- kaudelle 2007—2009
Päätoiminen opiskelu, 45 op tai enemmän suorittaneet, % nuorten koulutuksen opiskelijoista	60,3	59,2	53,9	54,3	54,3	53,9	62,6
Vain ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden osuus aloittaneista, nuorten koulutus	..	15,6	..	..	23,3	26,0	
Yliopettajista tohtoreita tai lisensiaatteja	69,7	75,6	78,7	79,6	83,4	84,7	

TAULUKKO 108. Ammattikorkeakoulujen kansainvälistyminen

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Tavoite sopimus- kaudelle 2007—2009
Vieraalla kielellä suoritettu opetus opintopisteinä*	18 710	19 820	20 460	25 560	27 650	31 000	388 000	..
Vieraskieliset koulutusohjelmat, kpl	70	74	75	78	85	..		..
Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat	3 479	3 726	3 934	4 595	5 400	6 294		8 220
Yli 3 kk kestävä opiskelija- ja harjoittelijavaihto Suomesta ja Suomeen	6 330	6 850	6 890	7 240	7 180	7 473	7 556	8 790

* V. 2003—2008 tarjottu opetus opintoviikkoina

Käynnistettiin Arene ry:n johtama ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmaprojekti, jonka tavoitteena on uudistaa ja selkeyttää koulutusohjelmarakennetta ja -nimikkeistöä vuodesta 2012 lähtien.

Ammattikorkeakouluopetuksen talousarvion perusteella rahoitettavat laskennalliset kustannukset olivat yhteensä 856 milj. euroa, josta valtion osuus oli 366 milj. euroa.

13.9 Yliopisto-opetus

Yliopistolaitoksen kokonaisuudistuksen valmistelu eteni. Yliopistoille itsenäisen oikeushenkilöaseman tuova yliopistolaki hyväksyttiin. Valtioneuvosto päätti yliopistoille luovutettavasta valtion kiinteistövarallisuudesta ja maksuvalmiuden turvaavasta rahoituksesta.

Opintoprosessien kehittämistä ja yliopistojen **tutkintorakenneuudistusta** tuettiin.

Yliopistoissa otettiin käyttöön uusi rahoitusmalli, jossa lisättiin toiminnan laadun ja vaikuttavuuden painoarvoa.

Korkeakoulujen **kansainvälistymisstrategian** toimeenpano kytkettiin osaksi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen käynnissä olevaa strategiatyötä. Venäjä-ohjelman hankkeiden tukemista jatkettiin. Kansainvälinen opiskelijavaihto kasvoi 12,5 % edellisvuodesta ollen 10 327.

Yliopistojen ja harjoittelukoulujen toimintamenoihin talousarvion perusteella myönnettävä rahoitus oli yhteensä 1 507 milj. euroa.

TAULUKKO 109. Yliopistojen opiskelijaliikkuvuus

	2005	2006	2007	2008	2009
Ulkomaalaiset perusopiskelijat	3 221	3 619	3 980	4 151	..
Ulkomaalaiset jatkotutkinto-opiskelijat	1 663	1 747	1 834	1 941	..
Yli 3 kk kestävään kv. vaihtoon lähteneet perustutkinto-opiskelijat	4 497	4 469	4 343	4 519	5 010
Yli 3 kk kestävään kv. vaihtoon saapuneet perustutkinto-opiskelijat	4 552	4 784	4 911	5 280	5 317

13.10 Tiede ja tutkimus

Perustutkimusta vahvistettiin lisäämällä Suomen Akatemian kilpailtua tutkimusrahoitusta. Lisäystä kohdennettiin tutkijakoulujen tukeen, kansainvälistymiseen ja tutkimusohjelmiin.

Tutkijakunnan määrän ja tason riittävyttä varmistettiin panostamalla pitkäjänteisesti tutkijankoulutukseen ja tutkijanuran kehittämiseen.

Valmisteltiin eri hallinnonalojen yhteistyönä kansallista innovaatio-, tutkimusinfrastruktuuri- ja sektoritutkimuspolitiikkaa.

Työryhmä selvitti Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen asemaa ja tehtäviä. Tieto-ohuollon instituutioiden ja rakenteiden kehittämistä jatkettiin. Laadittiin selvitys arkistolaitoksen keskusarkiston perustamistarpeesta.

Suomen Akatemiasta annettu laki ja asetus uudistettiin.

Hallitus päätti sektoritutkimuksen neuvottelukunnan kokoonpanon ja tehtävien uudistuksesta. Valtioneuvosto asetti sektoritutkimuksen neuvottelukunnan.

Suomen tiedepoliittisten tavoitteiden toteutumista edistettiin osallistumalla aktiivisesti eurooppalaisen tutkimusalueen kehittämiseen.

TAULUKKO 110. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot

Vuosi	Yritykset		Julkinen sektori		Korkeakoulusektori		Yhteensä	Reaali- muutos ed. vuo- desta, %	T&K- menojen BKT- osuus, %
	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa		
1999	2 643,9	68,2	470,1	12,1	764,8	19,7	3 878,8	14,6	3,16
2000	3 135,9	70,9	497,4	11,2	789,3	17,8	4 422,6	11,1	3,34
2001	3 284,0	71,1	500,9	10,8	834,1	18,1	4 619,0	1,4	3,30
2002	3 375,1	69,9	529,7	11,0	925,6	19,2	4 830,3	3,3	3,35
2003	3 527,9	70,5	515,4	10,3	961,7	19,2	5 005,0	4,0	3,43
2004	3 683,5	70,1	530,1	10,1	1 039,8	19,8	5 253,4	4,4	3,46
2005	3 876,9	70,8	554,7	10,1	1 042,1	19,0	5 473,8	3,5	3,48
2006	4 107,8	71,0	574,2	10,0	1 079,2	18,7	5 761,2	4,0	3,45
2007	4 513,4	72,0	564,7	9,0	1 164,6	18,7	6 242,7	5,3	3,47
2008	5 102,0	74,3	588,5	8,6	1 180,6	17,2	6 871,1	8,7	3,72
2009*	5 021,8	73,3	594,8	8,7	1 233,7	18,0	6 850,2	-1,0	3,92

* Tilastokeskus, arvio kyselyvastausten ja muiden laskelmien perusteella. Yritysten tarkentuneet raportointikäytännöt selittävät kasvusta vuosien 2007 ja 2008 välillä noin 350 milj. euroa.

TAULUKKO 111. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyö

	2005	2006	2007	2008	Tavoite sopimus- kaudelle 2010—2012
T&K -työn menot, milj. euroa	99	106	115	89,2	-
Kansallisen kilpailun rahoituksen osuus kokonaisrahoituksesta			0,6	0,4	0,9
T&K -työn henkilötyövuodet, % päätoimis- ten opettajien määrästä	24	26,2	29,2	23,7	-

TAULUKKO 112. Yliopistojen tutkija- ja opettajavierailut, yli 1 kk

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Suomalaisia ulkomailla	735	578	633	696	621	614	647	699
Ulkomaalaisia Suomessa	1 030	1 088	1 060	1 064	1 064	1 104	999	1 172

TAULUKKO 113. Yliopistojen opetus- ja tutkimushenkilökunnan kansainvälinen julkaisu-toiminta*

	Kv-julkaisut yhteensä	Artikkelit, ref.	Artikkelit, muut**	Monografiat
1995	11 076	7 515	3 448	113
2000	13 983	9 032	4 817	134
2001	14 580	9 471	4 939	170
2002	14 991	9 703	5 125	163
2003	15 142	9 789	5 177	176
2004	16 653	10 670	5 804	179
2005	16 982	10 570	6 229	183
2006	18 039	11 918	5 917	204
2007	18 435	12 150	6 090	200
2008	18 929	12 504	6 184	241

* ulkomailla julkaistut

** artikkelit kokoomateoksissa ja painetuissa kongressijulkaisuissa

13.11 Opintotuki

Opintotuen saajien määrä kasvoi erityisesti toisella asteella. Opintolainan valtiontakauksen saaneita opiskelijoita oli n. 128 000 eli 38 % kaikista tuen saajista.

Opintotuen käyttöaste kasvoi ammatillisessa koulutuksessa vielä vuonna 2007 tehdyn vanhempien tulorajojen korotuksen vuoksi. Opiskelijan omia tulorajoja korotettiin 30 % 1.1.2008 lukien ja opintorahoja 15 % 1.8.2008 lukien.

Puolison tulojen huomioonottamismenettelystä luovuttiin vuoden alusta lukien. Uudistuksen arvioitiin parantavan n. 2 000 vuokralla asuvan opiskelijan opintotukea keskimäärin 100 eurolla kuukaudessa. Asumislisän piiriin arvioitiin tulevan n. 1 000 uutta asumislisän saajaa.

Opintotuen saajista opiskeli muissa kuin yllä mainituissa oppilaitoksissa 8 467 opiskelijaa ja ulkomaisissa oppilaitoksissa 5 677 opiskelijaa. Koulumatkatukea sai 65 793 opiskelijaa, mikä on 26 % lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista.

Keskimääräinen laina ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla oli 7 050 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla 7 950 euroa. Yhteensä opintolainaa oli 291 251 henkilöllä. Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2009

TAULUKKO 114. Opintotuen saajat

	2006	2007	2008	2009
Lukiot	25 787 (22 %)	27 354 (24 %)	32 171 (28 %)	32 057 (29 %)
Ammatilliset oppilaitokset	95 421 (70 %)	97 203 (71 %)	100 333 (72 %)	109 003 (76 %)
Ammattikorkeakoulut	95 399 (82 %)	93 348 (79 %)	93 663 (79 %)	93 336 (77 %)
Yliopistot	95 674 (60 %)	94 139 (59 %)	92 889 (62 %)	92 188 (62 %)

(Taulukkoon ei sisälly Kansaneläkelaitoksen tilastoimat muissa kuin mainituissa oppilaitoksissa opiskelevat ja ulkomaisissa oppilaitoksissa opiskelevat opintotuen saajat. Koulutusasteittaisissa opiskelijamäärissä tapahtuneet muutokset heijastuvat opintotuen käyttöasteeseen. Lukumäärätietoja on korjattu yhdenmukaisiksi tilastointitavan muuttumisen vuoksi.)

lopussa 1 338,9 milj. euroa, josta ns. vanhojen opintolainojen osuus oli 17,3 milj. euroa. Opintotukimenot olivat yhteensä 869,5 milj. euroa, jossa on kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 86,7 milj. euroa. Pääosa kasvusta johtui edellisenä vuonna toteutetuista opintorahojen ja opiskelijan omien tulorajojen korotuksista.

Opiskelijaperheet ja opintotuki -työryhmä kartoitti mahdollisuuksia kehittää niiden opiskelijoiden opintotukea, joilla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia. Opintotuen kehittämisen johtoryhmä teki kehittämis ehdotukset, joiden tavoitteena oli päätoimiseen opiskeluun kannustaminen korkeakoulussa.

13.12 Taiteellisen ja muun luovuuden edellytysten parantaminen

Julkaistiin opetusministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2020 ja valmisteltiin sen toimeenpano-ohjelma. Julkaistiin kulttuuripolitiikan indikaattorihankeen loppuraportti. Ehdotus Taiteen keskustoimikunnan kehittämisestä valmistui. Asetettiin taiteen keskustoimikunta, valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat vuosille 2010—2012. Valmisteltiin valtion aluehallinnon uudistamisen toimeenpano taide- ja kulttuuritoimen osalta.

Valtion julkisten tilojen taidehankintoihin käytettäviä määrärahoja lisättiin. Tärkeimpiä kohteita olivat Helsingin Musiikkitalon yleisen taidekilpailun järjestäminen ja merkkivuoteen liittynyt taidehanke Hanasaareen. Visuaalisen alan taidepoliittisen ohjelmatyöryhmän ehdotus alan kehittämiseksi valmistui. Nimettiin selvittäjä tekemään esitys taiteeseen ja kulttuuriin pohjautuvan luovan työn tekijöiden toimeentuloedellytysten parantamiseksi.

Taiteen ja kulttuurin vapaan kentän määrärahaa lisättiin. Määräraha näyttämö-, tanssi- ja sirkustaiteen vapaille ammatillisryhmille kasvoi yhteensä 285 000 euroa. Avustusta toimintaansa sai 29 ammattimaista teatteri- ja 12 tanssiryhmää sekä 5 uuden sirkuksen toimijaa.

Sirkustaide sai oman kohdan valtion talousarvioon. Tanssin aluekeskustoiminnalla työllistettyjen taitelijoiden määrä on kasvanut n. 32 % vuodesta 2005. Produktioita tuotetaan n. 60 % enemmän ja esitysten määrä on kasvanut lähes 168 %. Yleisömäärä on kasvanut 3,5-kertaiseksi. Kehittämishanke arvioitiin ja toimintaa päätettiin jatkaa

vuosina 2010—2014 kohdentamalla toimenpiteitä erityisesti alueellisen ja valtakunnallisen kiertuetoiminnan lisäämiseen, taiteilijoiden työllistymisjaksojen jatkamiseen sekä vapaaehtoistyön vähentämiseen ammattitoiminnassa.

Taiteilijoiden toimeentulo parani ja taiteilijoiden sosiaaliturvauudistuksesta saama hyöty lisääntyi, kun kohdeapurahat muutettiin taiteilija-apurahoiksi. Toteutettiin tuloverolain muutos, jolla kulttuurisetelijärjestelmä saatettiin voimaan vuoden 2009 alusta. Myönnettyt valtionosuudet nousivat 16,6 milj. euroa eli 20 %.

Aluehallinnon uudistuksessa kulttuuria koskevat asiat sisällytettiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäviin. Ne sisältävät mm. kulttuuripalveluiden arvioinnin ja kehittämisen, työllisyyden ja alan liiketoiminnan hankkeistus- ja kehittämistehtäviä. Valmisteltiin strategiset ja toiminnalliset tulossopimukset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa. Käynnistettiin opetusministeriön ja maakunnan liittojen välinen luovan talouden yhteistyöryhmä. Jatkettiin taiteen ja kulttuurin aluehallinnon kehittämistä ja käynnistettiin jatkoselvitys taiteen ja kulttuurin aluekeskusten keskinäisistä ja muista yhteistyömahdollisuuksista.

Elokuvatuotannon ja -jakelun määrärahaa lisättiin 36 %. Suomen Elokuvasäätiö muutti tukiohjeitaan ja myöntökriteereitään ottamalla huomioon Euroopan komission elokuvantukia koskevan hyväksymispäätöksen ja alalla tapahtuneen teknologisen kehityksen edellyttämät seikat. Lisäksi työllisyyttä edistävällä lisämäärärahalla on arvioitu saatavan 114 henkilötyövuoden kasvu vuosille 2009 ja 2010.

TAULUKKO 115. Elokuvan tuotannon ja jakelun tuki, tuen osuus budjetista, kotimaiset ensi-illat, kotimaisten elokuvien katsojaosuus ja elokuvissa kävijöiden määrä *

	2006	2007	2008	2009	Muutos, % 2008—2009
Tuotannon ja jakelun tuki, milj. euroa	11,28	13,28	15,23	21,4	36
Tuetut pitkät teatterielokuvat, kpl	15	13	19	21	10
Valtiontuen osuus tuotantobudjeteista, %	34,4	25,8	30	34	13
Kotimaiset teatteriensi-illat, kpl	14	12	16	20	25
Käyntejä/asukas	1,3	1,3	1,4	1,3	-7
Kotimaisten katsojaosuus, %	23,0	19,5	22,5	15	-33
Elokuviissa kävijät, milj. katsojaa	6,8	6,6	7,0	6,7	-4,3
Kotimaisten elokuvien katsojat, milj. katsojaa	1,6	1,3	1,6	1,0	-38

* Lähde: Suomen elokuvasäätiö

13.13 Kulttuuriperinnön säilyttäminen, suojelu ja aktiivisen käytön vahvistaminen

Museoviraston kehittämissuunnitelmat ja kokonaisstrategia valmistuivat. Kulttuuriympäristön suojelun edellyttämää asiantuntemusta vahvistettiin Museoviraston alueellisten toimipisteiden avulla sekä lisäämällä Museoviraston ja maakuntamuseoiden yhteistyötä.

TAULUKKO 116. Museoiden kävijämäärät museotyypeittäin, 1 000 henkilöä*

	2006	2007	2008	2009	Muutos, % 2008—2009
Kulttuurihistorialliset museot	1 766	1 648	1 790	1 903	+6
Taidemuseot	1 381	1 378	1 440	1 440	0
Luonnontieteelliset museot**	149	123	309	309	0
Erikoismuseot	1 232	1 448	1 595	1 491	-6
YHTEENSÄ	4 528	4 597	5 144	5 143	0

* Museoviraston tilastot (VOS-museot, yhdistelmä-museot kulttuurihistoriallisten museoiden luvuissa)

** Luonnontieteellinen keskusmuseo oli 2007 suljettuna koko vuoden

Valmisteltiin lakiehdotus kiellosta takavarikoida eräitä Suomeen tuotuja näytteilyesineitä. Taidenäyttelyille myönnettävän valtiontakuun yläraja nostettiin miljardiin euroon. Lainmuutoksella mahdollistettiin mm. Picasso-näyttelyn pääseminen valtiontakuun piiriin.

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen myötä museoiden, kirjastojen ja arkistojen sähköisten aineistojen hallintaa, jakelua ja säilyttämistä koskevat prosessit tehostuvat. Valmisteltiin sähköisten kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaissäilytysratkaisua.

Kansallisen audiovisuaalisen arkiston (KAVA) aloittaman radio- ja televisioaineiston digitaalisen tallentamisen myötä avautuu uusia mahdollisuuksia analysoida ja tutkia kansallista mediakulttuuria.

KAVA muutti uudella esitys- ja kuvamateriaalinkäsittelytekniikalla varustettuihin tiloihin. Museoviraston uuden tilakokonaisuuden peruskorjaus aloitettiin. Inarin Saamelaiskulttuurikeskuksen suunnittelu käynnistettiin. Svenska Teaternin peruskorjauksen valmistelu aloitettiin. Valtion taidemuseon Vermon varastotilojen suunnittelu saatettiin urakkatarjousvaiheeseen.

13.14 Taiteen, kulttuurin ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden sekä osallistumisen edistäminen

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksien korotusten kohdentumista laitosten toimintaan selvitettiin. Kuntien rahoitus kulttuurilaitoksille on keskimäärin kasvanut, mutta tilanne kuntien ja taiteen alojen välillä vaihtelee suuresti. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuudet nousivat vuodesta 2007 vuoteen 2009 yhteensä n. 32,4 milj. euroa eli n. 52 %. Kunnat lisäsivät osuuttaan kulttuurilaitoksille vastaavana aikana n. 15,6 milj. euroa eli 11 %.

Teatteri- ja orkesteritoiminta. Teatterikäyntien määrä oli yhteensä n. 2 574 000, mikä on alhaisin kolmeen vuoteen. Myytyjä lippuja asukasta kohden oli vuonna 2008 koko maassa keskimäärin 0,47 eli laskennallisesti lähes joka toinen asukas näki yhden ammattiteatteriesityksen vuoden aikana. Alhaisin suhdeluku oli Pohjois-Karjalassa 0,16 ja korkein Uudellamaalla, jossa myytiin keskimäärin 0,71 lippua asukasta kohden.²³ Suomen kansallisteatterin ohjausta kehitettiin yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Orkestereiden kuulijamäärä laski kertomusvuonna kahden kasvuvuoden jälkeen. Ulkomailla järjestettyjen konserttien lukumäärä oli huomattavasti edellisvuotta pienempi, mutta kuulijamäärät laskivat vain n. 10 %. Esityksiä ja kuulijoita on eniten pääkaupunkiseudulla sekä määrällisesti että asukasmäärään suhteutettuna.²⁴ Suomen Kansallisoopperan ohjausta kehitettiin yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämiseksi. Oopperan toiminnan tavoitteita ja resursseja määrittelevä aiesopimus vuosiksi 2010–2014 uusittiin.

TAULUKKO 117. Valtionosuuden piirissä olevat teatterit* ja Suomen Kansallisteatteri

	2006	2007	2008	2009	Muutos, % 2008— 2009
VOS-teatterit					
Katsojia, 1 000 henkilöä	2 700	2 788	2 642	2 574	-2,6
Valtionosuus kokonaisrahoituksesta	27 %	26 %	28 %	37,9 %	35,4
Julkinen tuki/pääsylippu puheteattereissa, euroa **	34,0	34,5	39,50		14,5
Julkinen tuki/pääsylippu tanssiteattereissa, euroa ***	9,4	8,4	12,45		48,2
Suomen kansallisteatteri					
Kävijöitä, 1 000 henkilöä	170	164	170	156	-8,2
Valtion osuus kokonaisrahoituksesta	74 %	74 %	72 %	77 %	6,9
Julkinen tuki/asiakaskontakti, euroa				66	

* Lakisääteistä valtionapua saavat teatterit

** Muutos vuosina 2007—2008

*** Muutos vuosina 2007—2008

²³ Tilasto on laadittu teattereiden sijainnin mukaan, joten se ei välttämättä kuvaa eri alueiden asukkaiden teatterissa käyntiä.

²⁴ Lukua nostavat muiden taidelaitosten tavoin muilta paikkakunnilta saapuvat kuulijat.

TAULUKKO 118. Valtionosuuden piirissä olevat orkesterit ja Suomen kansallisooppera*

	2006	2007	2008	2009	Muutos, % 2008—2009
VOS-orkesterit	680	705	778	669	-14
Kuulijat kotimaassa, 1 000 henkilöä	643	657	714	639	-10,5
Kuulijat ulkomailla, 1 000 henkilöä	37	48	64	30	-53
Valtionosuus kokonaisrahoituksesta, %	20	23	23	29	26,1
Julkinen tuki/kuulija, euroa	62	58	56	80	25
Suomen kansallisooppera					
Kävijöitä, 1 000 henkilöä	280	210	268	252	-6
Valtionosuus kokonaisrahoituksesta, %	68	81	68	66	-2,9
Julkinen tuki/asiakaskontakti, euroa	110	149	123	135	-9,7

* Lähde: Suomen sinfoniaorkesterit ry

Museot muodostavat koko maan kattavan kulttuurilaitosverkoston. Opetusministeriö tukee erityisesti saavutettavuutta, kulttuuriperintökasvatusta ja monikulttuurisuutta edistäviä museoiden hankkeita.

Yleisten kirjastojen palvelut. Opetusministeriön Kirjastopolitiikka 2015 -ohjelman keskeisenä tavoitteena on varmistaa tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus myös verkottuneessa tieto-, kansalais- ja oppimisyhteiskunnassa. Yleisten kirjastojen verkkopalvelujen käyttö on kasvanut voimakkaasti. Taloudellisen taantuman aikana yleisten kirjastojen palvelujen kysyntä on lisääntynyt. Yleisten kirjastojen käyttöluvut asukasta kohden ovat kansainvälisesti huippukorkeita. Kulttuurirahaston käynnistämä Kirjatalokoot-hanke on lisännyt kotimaisen kirjallisuuden hankintaa.

Yleisten kirjastojen toimipisteiden määrä on riittävä palvelujen saatavuuden kannalta. Sen sijaan kirjastoautojen vähentäminen on heikentänyt haja-asutusalueiden kirjastopalvelujen saatavuutta. Opetusministeriö on yhteistyössä lääninhallitusten kanssa aktivoinut kuntia etsimään vaihtoehtoisia ratkaisuja kirjastojen muuttuvaan rooliin nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

TAULUKKO 119. Yleisten kirjastojen toimipisteet, lainaukset, kirjastokäynnit ja henkilöstö

	2006	2007	2008	2009 *
Pääkirjastoja	409	386	384	319
Sivukirjastoja	449	454	449	496
Kirjastoautoja	172	166	160	155
Fyysiset käynnit, 1 000 kpl	59 526	57 337	55 611	54 344
Verkkokäynnit**		37 584	45 957	51 572
Kokonaislainaus, 1 000 kpl	102 579	100 862	99 777	98 827
Lainaajia, % asukasluvusta	43	42	41	40
Kirja-aineiston hankinnat, kpl/1 000 asukasta	307	315	340	334
Muut aineistohankinnat, kpl/1 000 asukasta	57	59	63	62
Henkilötyövuodet	4 202	4 188	4 217	4 193

* Vuoden 2009 tarkistettuja tietoja ei vielä saatavilla koko maan osalta maaliskuussa 2010.

** Tilastointiohje muuttunut. Vertailua vuoteen 2006 ei voida tehdä.

Näkövammaisten kirjastossa lainaus- ja toimitusmäärät ovat kasvaneet voimakkaasti digitaalisen äänikirjan käyttönoton johdosta. Lainaus on myös nopeutunut ja varausjonoista on päästy.

Vammaisyhteisöjen kulttuuritoimintaan ja kulttuurin saavutettavuutta parantaviin hankkeisiin osoitetut määrärahat kasvoivat 38 %. Avustuksilla monikulttuurisuuden tukemiseen ja rasismien vastaiseen työhön tuettiin mm. maahanmuuttajien ja kansallisten etnisten vähemmistöjen kulttuuri- ja taidetoimintaa. Määräraha saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan myönnetään Saamelaiskäräjille, joka päättää sen jaosta. Määrärahojen avulla on voitu parantaa kieli- ja kulttuurivähemmistöjen sekä vammaisvähemmistön mahdollisuuksia harjoittaa omaehtoista kulttuuritoimintaa ja saada kulttuuripalveluja. Konkreettinen saavutettavuuden suunnittelu on käynnistetty kymmenessä taide- tai kulttuurilaitoksessa.

Terveyden edistämisen politiikkaohjelman osana valmisteltiin poikkihallinnollinen Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma vuosille 2010–2014. Jaettiin uutena määrärahana 150 000 euroa kulttuurin hyvinvointivaikutuksia edistävän toiminnan tukemiseen.

EU:n Media 2007 -ohjelman toimintavuosi oli suomalaisille tuotantoyhtiöille ja festivaaleille jälleen hyvä. Ensimmäistä kertaa suomalaisten tuet ylittivät kahden miljoonan euron rajan, ja kasvua oli lähes puoli miljoonaa euroa.

Elokuvateattereiden digitalisointihankkeella työllistettiin lähes 500 henkilöä ja ylläpidettiin toimivaa elokuvan tuotanto- ja jakeluketjua. Hankkeen avulla Suomessa on kyetty digitalisoimaan suhteellisen paljon saleja: 60 salia 296 salista; teattereita on kaikkiaan 178. Lisäksi työllisyyttä edistävällä kahden miljoonan euron tuella elvytettiin 30 teatterin toimintaa eri puolilla Suomea.

Lapset ja media -hankkeilla jatkettiin mediakasvatuksen kehittämistä. Media-kasvatuksen vakiintumista kirjastoissa vahvistettiin tuottamalla opetusmateriaalia

ja verkkopalveluita. Mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa tuettiin esi- ja alkuopetukseen suunnatulla opetusmateriaalilla. Kansallisessa mediakasvatus.fi -portaalissa kehitettiin kansainvälistä mediakasvatussyhteistyötä mm. englanninkielistä sisältöä tuottamalla. Opetusministeriö julkaisi kuvaohjelmalain kokonaisuudistukseen liittyvän selvityksen *Audiovisuaalisen median sääntelyn toimivuus ja kehittämistarpeet vanhempien näkökulmasta*. Kuvaohjelmalain osauudistus tuli voimaan. Lain kokonaisuudistuksen ja Medianeuvoston perustamisen valmistelu jatkui.

Lasten- ja nuorten elokuvakulttuurin määrärahaa nostettiin 28 %. Suomalaiset lastenelokuvat ovat nousseet suosituimpien kotimaisten elokuvien joukkoon. Koulu-kinotoiminnalla on vahvistettu elokuvakasvatuksen asemaa kouluissa. Tavoitteena elokuvakasvatuksessa on mediataitojen käyttäminen oppimisessa, sosiaalisissa suhteissa ja vapaa-ajan vietossa oman ja toisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi.

Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun kaksi ensimmäistä toimikautta on arvioitu. Taikalamppuun hyväksyttiin kaudelle 2009—2013 yksi uusi jäsen ja myös vanhat laajensivat toiminta-aluettaan. Taikalampun palveluita käyttää vuosittain n. 370 000 lasta ja nuorta ja toiminta työllistää n. 3 800 taiteen eri alojen ammattilaista.

Kulttuuritapahtumien järjestämistä tuettiin yhteensä noin neljällä miljoonalla eurolla. Tukea myönnettiin 152 tapahtumajärjestäjälle eri puolella Suomea. Finland Festivals ry:n jäsenfestivaalien (n. 100 kpl) kokonaisyleisömäärä oli n. 1,9 miljoonaa kävijää. Yleisömäärä laski edelliseen vuoteen verrattuna noin prosentin ja myytyjen lippujen osuus laski 4 %. Noin puolet festivaaleista pystyi silti kasvattamaan sekä kokonaisyleisömääräänsä että lipunmyyntiään. Festivaalien omarahoitusosuus on n. 69 % ja julkisen tuen osuus n. 31 %. Tapahtumien aluetaloudelliset vaikutukset ovat moninkertaiset tapahtumabudjetteihin verrattuna.

Osallistuttiin kansallisen **aineettomien oikeuksien** strategian (VN periaatepäätös 26.3.2009) valmisteluun ja aloitettiin sen toteutus. Kartoitettiin työntekijän ja työnantajan oikeuteen työ- ja virkasuhteessa valmistettuihin teoksiin liittyvät ongelmat ja sääntelyn mahdollisuudet. Jatkettiin luovien sisältöjen sähköisen kaupankäynnin edistämiseen ja luvattoman verkkojaketun vähentämiseen tähtäävien toimenpiteiden suunnittelua ja toteutusta.

Helsingin Musiikkitalon rakennustyöt edistyivät aikataulun mukaisesti tavoitteena hankkeen valmistuminen toukokuussa 2011.

13.15 Kulttuurituotannon, -viennin ja luovien alojen edistäminen

Vuonna 2007 kulttuurin toimialojen käypähintainen arvonlisäys Suomessa oli hie-
man yli 4,9 mrd. euroa, mikä vastaa n. 3,2 % koko talouden arvonlisäyksestä. Kas-
vua oli 0,4 mrd. euroa. Toimialojen osuus työllisestä työvoimasta oli samana vuonna
n. 4,25 % eli n. 106 000 henkeä. Kulttuurin yksityisen kulutuksen osuus kaikista yksi-
tyisistä kulutusmenoista oli 7,1 % v. 2007. Yhteensä Suomen 2,5 miljoonaa kotitalout-
ta käyttivät kulttuuri- ja joukkoviestintäsektorin tarjoamiin hyödykkeisiin ja palve-
luihin yli 6,4 mrd. euroa.

Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelman EU:n ja valtion rahoituksen osuus on n. 14 milj. euroa. Vuoden 2009 aikana hankkeita oli käynnissä yhteensä 14 ja vuoden aikana järjestettiin yksi hakukierros, jonka perusteella valittiin kolme rahoitettavaa hanketta.

Kulttuuristen digitaalisten sisältöjen tuotekehitystä edistävän Digidemo-määrärahan myöntöperiaatteita täsmennettiin ja määrärahaa lisättiin 41 %. Avustukset ovat mahdollistaneet hankkeiden tuotteistamisen kaupalliseksi tuotteeksi tai palveluksi.

Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007–2011 toimeenpanosta päävastuun kantavat opetusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä ulkoasiainministeriö. Kulttuurivientiraportti vuodelta 2009 julkaistiin.

TAULUKKO 120. Suomalaisen kulttuurivaihdon tunnuslukuja

	2004	2005	2006	2007	2008
Elokuvataide, ei-kaupalliset esityskerrat ulkomailla		600	500	700	689*
Kansainväliset elokuvapalkinnot			70	55	60
Kirjallisuus, käännetty suomalaiset kirjat	186	217	191	185	213
Kuvataide, ulkomaille suunnatut hankkeet	139	149	176	..	...
Teatteritaide, esityksiin myydyt liput	93 / 12 504	140 / 15 860	155 / 21 275	167 / 16 646	151 / 15 844
Sirkustaide, katsojamäärät ulkomailla		10 109	14 375	40 577	21 861**
Säveltaide: suomalaisen musiikkiviennin markkina-arvo, 1 000 euroa	21 693	28 893	26 227	19 817	23 324
suomalaisten artistien rojaltitulot ulkomailla, milj. euroa	1,7	2,1	2,2	2,8	1,8
sinfoniaorkesterien konserttien kuulijat/ esitykset ulkomailla		67 / 66 378	50 / 45 327	57 / 69 464	60 / 58 958
Tanssitaide, katsojamäärä/esityskerrat	157 / 48 284	171 / 90 288	214 / 85 964	215 / 137 784	235 / 75 828
Peliala, yritysten ulkomailta saama liikevaihto, milj. euroa	32	53,3	-	66,3	75
Museot, näyttelyiden määrä ulkomailla			31	27	38

Finpro käynnisti opetusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön rahoituksella kaksivuotisen luovien alojen kansainvälistymisohjelman. Shanghain maailmannäyttelyyn valmisteltiin kulttuuriohjelma, jonka tavoitteena on parantaa suomalaisten kulttuurin alan yritysten ja muiden toimijoiden pääsyä Kiinan markkinoille.

Opetusministeriö osallistui aktiivisesti ja tuloksekkaasti yhteistyöhön EU:n ministerineuvostossa, jäsenvaltioiden avoimen koordinaation työryhmissä ja EU-ohjelmien toimeenpanossa. Suomi vastasi taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten liikkuvuutta käsittelevän avoimen koordinaation työryhmän puheenjohtajuudesta. Euroopan neuvostossa Suomi painotti kulttuuripolitiikan tietoperustan vahvistamista ja osallistui eurooppalaisen kulttuuripolitiikan kehittämismallin laatimiseen työryhmän puheenjohtajana. Viestintäpolitiikassa pääpaino oli sen päivittämisessä vastaamaan erityisesti jakeluteknologioiden muuttumista ja monipuolistumista. EU:n ja

kansainvälisten rahoitus- ja tuki-instrumenttien kehittämisen tarkoituksena oli saat-
taa ne palvelemaan suomalaisia kulttuurin toimialoja mahdollisimman tehokkaasti.
Kertomusvuonna painopisteitä olivat luovan talouden ja liikkuvuuden edistäminen.

Suomessa jatkettiin kulttuurialan toimijoiden liikkuvuutta ja teosten, taide- ja
kulttuurituotteiden levittämistä sekä kulttuurien välistä vuoropuhelua edistävän EU:n
Kulttuuri-ohjelman toteuttamista. Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMO:n
hallinnoima Kulttuurin yhteyspiste edisti tehokkaasti tietoisuutta Kulttuuri-ohjelman
mahdollisuuksista suomalaisten kulttuurin toimijoiden keskuudessa.

Pohjoismaiden kulttuuriministereiden neuvosto käynnisti kolmivuotisen globali-
saatio-ohjelman, jonka puitteissa edistetään maiden kulttuurin tunnettuutta ja leviä-
mistä sekä vahvistetaan maiden kuvaa vetovoimaisena alueena maailmanlaajuisessa
vertailussa. Vuonna 2009 kohteena oli pohjoismaisen elokuvan tunnettuuden edistä-
minen Toronton kansainvälisillä elokuvafestivaaleilla. Suomenlinnassa sijaitseva Poh-
joismainen kulttuuripiste toimi kulttuuriministereiden ylläpitämien ohjelmien hal-
linnointipisteenä. Taide- ja kulttuuriohjelmasta jaettiin apurahoina n. 2 milj. euroa ja
Pohjoismaalais-baltialaisesta liikkuvuusohjelmasta n. 1,5 milj. euroa.

Osallistuttiin Pohjoismaiden elinkeino- ja kulttuuriministerineuvostojen poikki-
sektorialisen KreaNord-työryhmän työskentelyyn luovan talouden edistämiseksi Poh-
joismaissa ja globaaleilla markkinoilla.

Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuus. Suomen aloitteesta käynnistynyt
pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuushanke eteni: Pohjoisen ulottuvuuden
partnerit EU, Venäjä, Norja ja Islanti päättivät käynnistää neljännen kumppanuuden
kulttuurisektorille. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti osallistui hankkeen edistä-
miseen.

Kulttuurimatkailua kehitettiin kulttuuriviennin ohjausryhmän hyväksymän poik-
kihallinnollisen Kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistävän toimintaohjel-
man 2009—2013 mukaisesti. Tuotteistamista edistäviin kehittämistoimiin ensi ker-
taa myönnetyn määrärahan avulla voitiin edesauttaa tietopohjan vahvistumista sekä
kulttuuri- ja matkailualan verkostomaisen yhteistyön kehittymistä kulttuurisisältöis-
ten ja kulttuurisesti kestävien matkailutuotteiden luomisessa.

Opetusministeriön suuntaviivat **kulttuurin kansainvälisten suur tapahtumien**
tukitoimiksi hyväksyttiin. Tavoite on uudenlaisen kumppanuuskäytännön luominen
ja varautuminen nykyistä systemaattisemmin tapahtumien tukemiseen.

TAULUKKO 121. Matkailijoiden kulutus kulttuuripalveluihin Suomessa

	2004	2005	2006	2007
Kotimaiset matkailijat, milj. euroa	103	113	111	122
Ulkomaalaiset matkailijat, milj. euroa	43	49	54	62
Kotimaiset ja ulkomaalaiset yhteensä, milj. euroa	146	162	165	184

13.16 Väestön hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Vähintään kaksi kertaa viikossa liikkuvien aikuisten osuudet olivat miehillä 67 % ja naisilla 73 %. Miehistä 29 % ja naisista 34 % kertoi harrastavansa vapaa-ajan liikuntaa vähintään neljää kertaa viikossa. Vapaa-ajan liikunta on lisääntynyt 1970-luvun lopusta alkaen, mutta työmatkaliikunta väheni 1990-luvulle tultaessa ja on sen jälkeen pysynyt jokseenkin 1990-luvun alun tasolla²⁵. Kouluikäiset pojat liikkuvat enemmän kuin tytöt ja urheiluseuroissa tapahtuva liikunta vähenee jyrkästi 12 ikävuoden jälkeen. Selvitysten mukaan pojista n. 50 % ja tytöistä n. 40 % liikkuu terveytensä kannalta riittävästi (tunnin päivässä). Erittäin vähän tai ei lainkaan liikkuvia on pojista n. 20 %, tytöistä n. 25 %. Lasten arkiliikunnan määrä on laskenut radikaalisti.

Arkiliikunnan lisäämiseksi käynnistettiin valtioneuvoston kannanoton mukaisesti Liikkuva koulu -hanke. Hankkeessa sovitetaan yhteen ja koordinoidaan hyviä käytäntöjä koulupäivän aikaisen liikunnan lisäämiseksi sekä mallinnetaan erilaisille kouluille sopivia hyviä käytäntöjä. Kunnossa Kaiken Ikää (KKI) -ohjelmassa on kiinnitetty erityistä huomiota keski-ikäisten suomalaismiesten liikkumisen lisäämiseen. Liikunta- paikkarakentamisessa tuettiin sekä laajoja väestöryhmiä palvelevia uima- ja liikuntahallien rakentamista ja perusparannusta että pieniä arkiliikuntaa edistäviä kohteita.

Valmisteltiin yhteistyössä A-klinikkasäätiön ja Suomen Antidopingtoimikunta ADT ry:n sekä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa Dopinglinkki-terveysneuvontapalvelun käynnistämistä. Dopingtestien määriä lisättiin edelleen.

13.17 Yhteiskunnallisen osallisuuden ja osallistumisen vahvistaminen

Valmentaja- ja ohjaajakoulutusta kehittämällä parannettiin paikallistason toimijoiden osaamista ja vahvistettiin liikunnan kansalaistoiminnan perustaa. Seuratuen kehittämishankkeen mukaisesti palkattiin päätoimisia seuratyöntekijöitä 200 paikalliseen seuraan. Paikallistasolla lasten ja nuorten liikunnallisesti aktiivisen elämäntavan kehittymistä tuettiin yhteistyössä Nuori Suomi ry:n kanssa ja aikuisten harrasteliikunnan hankkeita yhteistyössä Suomen Kuntoliikuntaliitto Kunto ry:n kanssa. Käynnistettiin maahanmuuttajien liikuntaharrastamiseen tukeutuva kotouttamishanke.

²⁵ THL: AVTK 2008

13.18 Kansainväliseen menestykseen tähtäävän sekä eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti toimivan huippu-urheilun tukeminen

Opetusministeriö asetti työryhmän uudistamaan tavoitteelliseen, kansainväliseen menestykseen tähtäävän huippu-urheilun strategiset periaatteet sekä toiminnalliset vastuut. Suomalaisen urheilun erityispiirre on ollut se, että kehittämistavoitteet ovat saattaneet olla toisiaan poissulkevia ja eri toimijoille asetetut tavoitteet eivät huippu-urheilun osalta ole toteuttaneet yhteisesti asetettuja päämääriä. Erityisongelmana pidetään puutteita lahjakkaiden nuorten 6—12-vuotiaiden urheilijoiden tunnistamisessa ja tukemisessa. Vakiintuneet seulo- ja kartoitus- ja maajoukkutoiminnot alkavat vaikuttaa urheilijan uraan ja valintoihin vasta ikävuosien 16—17 vaiheilla.

TAULUKKO 122. Toteutetut doping-testit

	2007	2008	2009
ADT:n tekemät testit	1 769	1 586	1 810
Kansallisen lajiliiton tekemät testit	5	11	14
Kansainvälisen lajiliiton/WADA:n tekemät testit	137	282	304
YHTEENSÄ	1 911	1 879	2 128

13.19 Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Lisääntyneillä määrärahoilla on monin tavoin tuettu nuorten omaa toimintaa sekä kasvatuksellista nuorisotyötä. Vuosiavustusta sai 123 valtakunnallista nuorisjärjestöä, nuorisotyön palvelujärjestöä ja nuorisotyötä tekevää järjestöä. Nuorten järjestöjäsenyydet ovat tutkimuksen mukaan vähentyneet.²⁶ Ikäryhmästä 10—14-vuotiaat järjestöjen jäseninä on enää n. 30 %. Samanaikaisesti nuorten harrastustoiminta on kuitenkin lisääntynyt: 90 prosentilla 15—29-vuotiaista nuorista on vähintään yksi harrastus.²⁷

TAULUKKO 123. Valtakunnallisten nuorisotoimialajärjestöjen tuki, milj. euroa

2004	2005	2006	2007	2008	2009
10,5	11,2	11,7	12,2	12,9	14,0

Kuntien perusnuorisotyöhön, järjestötoimintaan (123 järjestöä) sekä ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön (72 hanketta) osoitetuin varoin on voitu vaikuttaa myönteisesti nuorten aktiiviseen kansalaisuuteen ja terveisiin elämäntapoihin. Nuorten tupakoinnin ja alkoholinkäytön pitkään jatkunut väheneminen näyttää kuitenkin pysähtyneen, samoin huumeiden kokeilun ja käytön.

²⁶ Myllyniemi 2009

²⁷ Nuorisobarometri 2009

13.20 Nuorten sosiaalinen vahvistaminen

Työpajapalvelut kattavat puolet Suomen kunnista ja niiden alueella asuu n. 80 % maamme nuorista. Eri arvioiden mukaan koulutuksen, työelämän ja yhteiskunnan muiden toimenpiteiden ulkopuolella on 14 000—45 000 nuorta.

Valmisteltiin hallituksen esitys nuorisolain muutoksiksi, joilla säädetään monialaisesta yhteistyöstä ja etsivästä nuorisotyöstä kunnissa sekä siihen liittyvästä tietojen luovuttamisesta. Lisäksi tuettiin 64 etsivän työparin työtä kunnissa. Työparit tavoittivat vuoden 2008 aikana n. 2 000 nuorta, joista 1 450 ohjattiin eri toimenpiteisiin. Vuoden 2009 ennakkotietojen mukaan tavoitettiin n. 3 500 nuorta.

Taloudellinen taantuma lisäsi nuorisotyöttömien määrän 34 700 nuoreen. Nuorten työpajapaikkoja lisättiin 2 000:lla. Työpajatoimintaan osallistui 11 304 alle 29-vuotiaasta nuorta (alle 25-vuotiaita 9 410), joista 76 % sijoittui joko koulutukseen, työhön tai muuhun aktiiviin toimintaan, 24 % pajanuorista joko keskeytti tai ei löytänyt jatkosijoittumispaikkaa työpajajakso jälkeen 6—12 kuukauden aikana. Työpajoissa toimi 1 488 työpajavalmentajaa.

TAULUKKO 124. Nuorisotyöttömyys, alle 25-vuotiaat/henkilöä*

2004	2005	2006	2007	2008	2009
34 993	30 530	26 449	22 221	22 550	34 700

* Työministeriön tilastot

13.21 Nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimenpidehankkeista (300) tuettiin nuorisotyömäärärahoista 3 milj. eurolla n. 100 valtakunnallista, alueellista ja paikallista hanketta. Nuorisotilojen rakentamista, peruskorjausta ja varustamista tuettiin vuonna 2009 yhteensä 3,6 milj. eurolla. Lisäbudjetista osoitettiin nuorisotiloihin 1,6 milj. euron lisämääräraha. Tukea myönnettiin 65 hankkeelle. Valtakunnallisten nuorisokeskusten (10) toiminta on edelleen laajentunut ja monipuolistunut. Nuorten kurssipäiviä oli keskuksissa yhteensä 250 000. Keskuksia tuettiin yhteen 6,0 milj. eurolla, josta 2,8 milj. euroa kohdennettiin keskusten rakennushankkeisiin.

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluja järjestävien kuntien lukumäärä

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluja laajennettiin edelleen. Kuntauudistuksen seurauksena palvelujen piirissä olevien kuntien lukumäärä väheni 220:een, mutta samanaikaisesti palvelujen piirissä olevien nuorten määrä kasvoi 85 prosenttiin. Tieto- ja neuvontapalveluihin liittyvät nuorten aloitekanava- ja kuulemisjärjestelmät laajenivat 90 kuntaan.

TAULUKKO 125. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluja järjestävien kuntien lukumäärä

	2006	2007	2008	2009
Kuntien lukumäärä	157	230	240	220
Palvelun piirissä olevien nuorten osuus, %	60	77	82	85

Eurooppalaisessa nuorisotyössä ja -politiikassa maamme asema on hyvä. Suomessa on ajanmukainen nuorisolainsäädäntö, jota vahvistaa valtioneuvoston hyväksymä horisontaalinen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma. Poliitiikkaohjelma jakautuu kolmeen osa-alueeseen: lapsilähtöinen yhteiskunta, hyvinvoiva lapsiperhe sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Läpileikkaavina teemoina nostetaan jokaisessa osa-alueessa esiin sukupuolten tasa-arvo ja monikulttuurisuus.

14 Maa- ja metsätalousministeriö

Ministerin katsaus toimintaan ja ympäristön muutoksiin

Vuoden 2009 maatalouden kokonaislaskelman mukaan maataloustulo kasvoi aavistuksen vuodesta 2008, mutta oli silti EU-jäsenyyssajan alhaisimpia. Heikko kannattavuus johtui pääasiassa tuottajahintojen laskusta.

Vuotta 2009 leimasikin maataloustuotemarkkinoiden epävakauden lisääntyminen. Viljasadot olivat globaalisti hyvät ja myös Suomessa saatiin erinomainen viljasato. Kolmen peräkkäisen hyvän viljasadon jälkeen viljasta oli ylitarjontaa, eikä viljalle enää löytynyt markkinoita. Viljan hinta laski ja viljantuotannon kannattavuus romahti. Naudan-, sianlihan- ja siipikarjanlihantuotanto hyötyivät hieman alentu-neista rehukustannuksista.

Euroopan unionin alueella v. 2009 koettiin myös erittäin vakava maitokriisi. Maidon ja maitotuotteiden kysyntä laski taloustaantumana myötä. Tämän lisäksi juuston ja maitojauheen tuonti EU:n alueelle laski tuottajahintoja EU:ssa merkittävästi. Suomessa maidon tuottajahinta laski kahteen otteeseen, yhteensä n. 10 senttiä eli noin neljänneksen. Meillä tuottajahinta säilyi laskusta huolimatta paremmalla tasolla moniin muihin EU-maihin verrattuna. Maitokriisiin etsittiin ratkaisua ministerineuvostossa ja asiaa selvittämään asetettu EU:n korkean tason työryhmä jatkaa edelleen työtään. Syksyä kohti maidon hinta lähti EU-alueella hitaaseen nousuun.

Maatalouden tulo- ja kannattavuustyöryhmässä haettiin keinoja maatalouden kannattavuuden parantamiseksi. Työryhmä on tehnyt useita, erityisesti maatalouden verotusta koskevia ehdotuksia, ja osa ehdotuksista on päätetty toteuttaa. Esimerkiksi maatalouden energiaverojen palautusta on korotettu ja maatalous on päätetty siirtää samaan sähköveroluokkaan teollisuuden kanssa. Elinkeinonharjoittajilla on jatkossa mahdollisuus valita pääomatulo-osuudeksi verotuksessa nykyisen 10 tai 20 prosentin sijaan 0 %. Tämän tulo- ja kannattavuustyöryhmän ehdotuksen toteuttaminen keven-tää pienituloisimpien elinkeinonharjoittajien verotusta. Lisäksi maa- ja metsätalous-ministeriö on laajentanut valtionlainojen korkovapauden myöntämisperusteita niin, että valtionlainoille voi nyt saada määräaikaisen korkovapautuksen myös esimerkiksi tuotannonalan poikkeuksellisen huonon kannattavuuden takia.

Maaseutupoliittinen selonteko valmistui v. 2009. Selonteon keskeinen linjaus on maaseudun palveluiden turvaaminen kehittämällä yhteispalvelupisteitä, kehittämällä elinkeinopalveluja sekä organisoimalla maaseudun kehittämistä uudella tavalla. Maa-

talouden tukihallinnon uudistamista koskeva hallituksen esitys valmistui. Esityksessä lähtökohtana on kuntien luontaisen yhteistyön vahvistaminen tukihallinnon järjestämisessä. Tämä mahdollistaa myös muun maaseudun kehittämistoiminnan tehostamisen kuntien yhteistyönä.

Yksi hallitusohjelman keskeisiä tavoitteita maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on tukihallinnon byrokratian karsiminen. Vuonna 2009 tätä työtä jatkettiin selvittämällä Manner-Suomen maaseutuohjelmaan kuuluvien hanketukien tukihallinnon yksinkertaistamista. Asiaa selvittämään asetettu työryhmä esitti 34 konkreettista parannusehdotusta, joista pääosa toimeenpannaan vuoden 2010 aikana.

Vuonna 2009 aloitti toimintansa eläinten hyvinvointikeskus Helsingin yliopiston yhteydessä yliopiston ja Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran yhteisellä sopimuksella. Maa- ja metsätalousministeriö osallistuu hyvinvointikeskuksen toiminnan ohjaukseen ja rahoitukseen. Eläinten hyvinvointikeskus edistää eläinten hyvinvoinnin valvonnan ja tutkimuksen yhteistyötä. Näin varmistetaan, että lainsäädäntö ja valvonta perustuvat uusimpaan tutkimustietoon. Vuoden 2010 aikana avattavan investointitukihaun kriteerien määrittämiseksi ja eläinsuojelulain uudistamiseksi v. 2009 teetettiin selvitys eläinten hyvinvointivaatimuksista eri EU-maissa.

Vuonna 2009 asetettiin myös hyvin laajapohjainen neuvottelukunta pohtimaan tuotantoeläinten hyvinvointia. Neuvottelukunta selvittää eläinsuojelulain ja -asetuksen tarkistamistarpeet ja esitystä tarkistamistarpeista odotetaan kevään 2010 aikana. Uusi eläinlääkintähuoltolaki tuli voimaan ja sen toimeenpanoa valmisteltiin. Lain myötä valvontaeläinlääkäreiden määrää lisätään ja valvontakäytäntöä pystytään yhtenäistämään koko maassa.

Vuonna 2009 käytiin aktiivista keskustelua ilmastopolitiikasta Kööpenhaminan ilmastokokouksen alla. Maa- ja metsätalousministeriössä panostettiin merkittävästi uusiutuvan energian käytön edistämiseen. Ministeriössä valmisteltiin maatalojen energiaohjelma, jonka tavoitteena on tehostaa ja vähentää maatalojen energiankäyttöä sekä edistää uusiutuvien energiamuotojen käyttöä. Energiapuun korjuumäärät kasvoivat, minkä seurauksena vuoden 2009 KEMERA-varat loppuivat kesken. Biokaasun tuotantoa haluttiin edistää myöntämällä laitoksille kohdennettua investointitukea.

Puukauppa oli pääsääntöisesti hiljaista vuoden 2009 aikana. Metsäteollisuus purki vanhoja varastoja ja kysyntä oli heikkoa. Kauppoja tehtiin kuitenkin runsaasti loppuvuodesta, ennen kuin verohuojennus pienentyi. EU:n neuvostossa saavutettiin yhteisymmärrys laittomien hakkuiden ehkäisemiseksi.

Metsätalouden edistämisorganisaatioiden kehittämistä pohtiva työryhmä teki esityksen organisaatiouudistukseksi. Esityksen mukaisesti käynnistettiin lakivalmistelu uudeksi metsäkeskuslaiksi. Metsävaratietoryhmä sai työnsä päätökseen. Metsävaratieto tulee jatkossa palvelemaan nykyistä paremmin metsänomistajia ja alan toimijoita.

Metsälain uudistamistarpeista käytiin vilkasta keskustelua vuoden aikana. Uudistuksen ensimmäinen vaihe valmistui ja eduskunnalle annettiin hallituksen esitys, joka sisälsi perustuslain vaatimat muutokset metsälakiin. Työ metsälain uudistamiseksi jatkuu.

Kalastuslain kokonaisuudistusta jatkettiin laajapohjaisena työryhmätyönä. Työryhmissä määriteltiin keskeiset linjattavat kysymykset. Rajajokineuvottelut saatiin päätökseen Ruotsin kanssa ja asiaa koskeva lakiesitys annettiin eduskunnalle. Torniojokeen asennettiin lohilaskuri, jolla saadaan kerättyä tietoa lohien noususta tulevina vuosina.

Saimaannorpan suojelu puhutti kansalaisia paljon v. 2009. Keväällä annettiin kalastusasetus, jolla tehostettiin saimaannorpan suojelutoimia. Saimaan rantojen asukkaita kannustettiin tekemään vapaaehtoisia keväisiä kalastusrajoitus sopimuksia. Tavoitteelliseksi sopimusmääräksi määriteltiin 1 500 neliökilometriä. Tehdyn työn ansiosta vapaaehtoisten sopimusten määrä pystyttiin lähes kolminkertaistamaan ja tavoitetaso saavutettiin vuoden loppupuolella. Toimien tehostamiseksi ja yhteistyön tiivistämiseksi asetettiin erillinen seurantaryhmä arvioimaan norpan suojelua edistävien toimien vaikuttavuutta.

Uusi riistavahinkolaki tuli voimaan. Jatkossa vahinkojen omavastuu alenee ja porotalouden vahinkojen korvausperusteita kehitetään. Petovahingot erityisesti poronhoitoalueilla ovat lisääntyneet runsaasti viime vuosina. Kaatolupien lisäksi jatkossa varoja pyritään kohdentamaan etenkin ennaltaehkäiseviin toimiin.

Sirkka-Liisa Anttila
Maa- ja metsätalousministeri

14.1 Maaseudun kehittäminen

TAULUKKO 126. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Siirtomenot, PL 30	84,5	88,6	85,2			
josta EU-osuus	32,9	33,9	28,6			
Toiminnan kustannukset *	22,7	24,6	31,2	325	339	380
Tutkimus ja kehittäminen	4,8	4,6	4,9	93	79	78
Hallinto	17,8	20,0	26,3	232	260	302

* MTT, MMM, Mavi, Tike ja TE-keskukset

Vaikuttavuustavoitteet: Maaseudun elinvoiman säilyminen kestäväällä tavalla, maaseudun säilyminen kilpailukykyisenä asuinympäristönä, yritysten sijoituspaikkana ja asukkaiden työllistäjänä; harvaan asutun ja ydinmaaseudun väestökehityksen tasa-painottaminen, työllisyyden parantaminen ja elinkeinotoiminnan monipuolistaminen.

Maaseudulla asuu n. 2,17 milj. asukasta, mistä harvaan asutulla ja ydinmaaseudulla 1,32 milj. asukasta eli 24,8 % suomalaisista. Harvaan asutun maaseudun väkiluku väheni edellisvuodesta n. 1,4 % ja ydinmaaseudun n. 0,3 %. Erityisesti nuoret naiset muuttavat maaseudulta kaupunkeihin, mikä laskee maaseutualueiden syntyvyyttä, ja vinouttaa väestörakennetta. Työttömyysaste on edelleen korkein harvaan asutulla maaseudulla ja matalin kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutulla maaseudulla työttömyys väheni samalla, kun koko työvoima väheni. Osa työttömyyden vähenemisestä selittyy työttömien muutolla muille alueille sekä siirtymisellä työvoiman ulkopuolelle.

Maaseudun elinkeinorakenne on monipuolistunut. Suurin muutos on ollut alku-tuotannon osuuden pienentyminen ja palvelujen osuuden kasvu kaikilla aluetypeillä. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Muuta yritystoimintaa harjoittavien maatalojen suhteellinen osuus on lisääntynyt. Toisaalta myös muiden maaseutuyritysten kuin maataloutta harjoittavien lukumäärä, henkilöstön määrä ja tulot ovat kasvaneet kaikilla maaseutualueilla. Kaupunkien läheisen maaseudun kehitysero suhteessa harvaan asuttuun ja ydinmaaseutuun on kuitenkin edelleen hieman kasvanut.

Ohjelmakauden 2000—2006 tavoite 1- ja Leader+ -ohjelmien toteuttamisaika päättyi 30.6.2009. Ohjelmille asetetut määrälliset tavoitteet ylitettiin. Edellä mainittujen ohjelmien avulla syntyi uusia työpaikkoja lähes 7 000, joista 42 % naisille. Uusia yrityksiä syntyi 2 300, joista naisyrityksiä 32 %. Lisäksi vaikutettiin lähes 27 000 työpaikan säilymiseen. Erityisesti LEADERin avulla on saatu aikaan myös nuorille työpaikkoja ja yrityksiä. Ohjelmalla on ollut merkittävä vaikutus yhteisöllisyyteen hankkeiden toteutusalueilla. Ohjelmien toimeenpanoon käytettiin n. 1 150 milj. euroa, josta valtion ja EU:n osuudet olivat yhteensä 650 milj. euroa. Muu osa oli kuntien ja yksityistä rahoitusta.

Koko maata koskevan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman (2007–2013) tavoitteet ovat myös haasteellisia. Ohjelman toimeenpanon alkuvuosien viivästystä kurottiin umpeen. Kertomusvuonna käytössä olleesta myöntämisvaltuudesta 266 milj. eurosta sidottiin 164 milj. euroa. Lisäksi laadittiin suunnitelma EU:n yhteisen maatalouspolitiikan väliarvioinnin ja EU:n elvytysuunnitelman perusteella saatujen varojen kohdentamisesta nk. uusiin haasteisiin, joilla edistetään vesienhoitoa ja uusiutuvia energialähteitä, vaikutetaan ilmastonmuutokseen mukautumiseen ja sen rajoittamiseen sekä maitoalan sopeutumiseen ja laajakaistayhteyksien saamiseen maaseudun yritysten ja asukkaiden käyttöön. Kansallisella maaseutupolitiikalla vaikutettiin mm. maaseudun palvelukysymyksiin ja paikallisdemokratian kehittymiseen uudistuneessa kuntarakenteessa. Vuoden 2009 loppuun oli laadittu tai päivitetty n. 2 000 kyläsuunnitelmaa.

14.2 Maatalous

TAULUKKO 127. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Siirtomenot, PL 30	2 192,6	2 122,2	2 195,2			
josta EU-osuus	759,8	804,5	835,6			
Maatilatalouden kehittämisrahasto	207,3	124,7	115,3			
Toiminnan kustannukset *	95,3	84,4	88,3	1 388	1 310	1 305
Tutkimus ja kehittäminen	20,0	21,1	22,2	387	361	354
Hallinto, oikeudenhoito, tilastot	75,3	63,3	66,1	1 001	949	951

* MTT, MMM, Mavi, Valituslautakunta, Tike ja TE-keskukset

Vaikuttavuustavoitteet: Maataloustuotannon jatkuminen koko Suomessa ja maatalouden kannattavuuden turvaaminen; kotimaisen elintarvikeketjun tarvitseman laadukkaan raaka-aineen tuottaminen ja suomalaisen ruoan arvostuksen lisääminen; maataloustuotannon ravinnekuormituksen vähentäminen ja maatalousperäisen bioenergiatuotannon lisääminen.

Vuonna 2009 maatalouden kannattavuuskehitys näytti edelleen heikolta. Maataloustuotteiden ja erityisesti kasvinviljelytuotteiden tuottajahinnat laskivat yleismaailmallisen hintakehityksen mukana markkinointivuoden 2008/2009 aikana, kun ne edellisvuonna olivat nousseet. Markkinointivuoden 2009/2010 viljan hinnat Suomessa ovat erittäin alhaisella tasolla. Hintavaihteluiden arvioidaan jatkuvan myös tulevaisuudessa, mikä vaikeuttaa kannattavuuskehityksen arviointia. Viljan ja maidon tuottajahinnat ovat alentuneet panoshintojen alenemaa enemmän. Tilakohtaiset kannattavuuserot voivat olla suuria. Asetetuista kannattavuustavoitteista saavutettiin

kirjanpitoiloilla keskimäärin 40 % (43 % v. 2008 ja 64 % v. 2007). Noin 12 prosentilla tiloista päästiin kannattavuudessa tavoitteelliselle tasolle, jossa saatiin maatalouteen sijoitetulle pääomalle vähintään viiden prosentin tuotto ja omalle työlle maataloustyöntekijöiden keskipalkka 13,50 euroa/tunti. Tuntiansio koko maataloudessa oli keskimäärin 2,2 euroa/tunti.

MTT:n Taloustutkimuksen kokonaislaskelman mukainen maataloustulo nousi hieman ja oli v. 2009 n. 845 milj. euroa. Muihin EU-maihin verrattuna suomalaiset tilat kuuluivat kannattavuusluokittelussa heikoimpaan kolmannekseen.

Maataloustuotannon määrä säilyi aiempien vuosien tasolla. Maidon kokonaistuotanto oli 2 213 milj. litraa, joka oli 26 milj. litraa eli n. 1 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Naudan-, sian- ja siipikarjanlihan tuotanto kasvoi hieman edellisestä vuodesta. Naudanlihan tuotanto alitti kulutuksen, mutta sian- ja siipikarjanlihan tuotanto ylittivät kotimaisen kulutuksen (omavaraisuus 89, 115 ja 102 %). Käytössä olevasta maatalousmaasta oli 9,1 % kesannoituna, luonnonhoitopeltona tai tilapäisesti viljelemättömänä. Vuosi 2009 oli kolmas hyvä viljavuosi. Rehuviljojen alhaisten markkinahintojen ja heikentyneen kotimaisen kysynnän vuoksi ohraa joudutaan ostamaan interventiovarastoihin ennätyksellinen määrä. Kotimainen varastokapasiteetti ei riitä tilanteen selvittämiseen, joten interventio-ohraa joudutaan siirtämään varastoitavaksi Viroon. Rukiin osalta sato ei kuitenkaan kata kotimaista tarvetta.

Suomalaisen ruokakulttuurin edistämishjelma yhdisti ensi kerran ruoan parissa toimivat seitsemän ministeriötä. Vuoden aikana toteutettiin lukuisia toimenpiteitä, joilla vaikutettiin ohjelman kohderyhmiin, lapsiin ja nuoriin sekä perheisiin ja edistettiin ohjelman tavoitteita ruoan ja ruoan tekijöiden arvostuksen kasvattamiseksi. Ohjelma toimi yhteistyössä politiikkaohjelmien sekä lukuisten edistämisorganisaatioiden kanssa. Lisäksi ministeriössä laadittiin v. 2009 taustaselvitys Kansallisen Ruokastrategian v. 2010 tapahtuvaa valmistelua varten.

Ympäristötuen ja ei-tuotannollisten investointien vaikutukset maataloudesta aiheutuvan kuormituksen vähenemisessä näkyvät ravinteiden käyttömäärien vähentymisenä ja peltomaan ravinnepitoisuuksien kasvun taittumisena. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan tehtyjen muutosten tavoitteena on tehostaa ympäristötuen vaikuttavuutta entisestään. Kevään 2009 tukihaussa luonnonhoitopellot olivat haettavana ensimmäisen kerran ja niiden määrä kohosi 130 000 hehtaariin. Muutoksilla laajennettiin myös monivaikutteisen kosteikon hoidon toteuttamisaluetta, korotettiin pienialaisten perinnebiotooppien tukitasoja sekä kosteikkojen ja perinnebiotooppien perustamiseen liittyviä tukitasoja. Suorat valumat lantaloista vesistöihin ovat pääosin loppuneet ja pelloilta tuleva typpikuormitus on alentunut selvästi viimeisen kymmenen vuoden aikana. Myös fosforikuormitus on kääntynyt laskuun, mutta muutokset peltomaan fosforitilassa ja vesistöjen laadussa ovat hitaita. Vaikutukset näkyvät viiveellä ja toimintaa ravinnekuormituksen vähentämiseksi tulee entisestään kohdentaa ja tehostaa, koska sääolosuhteet (esim. rankkasateet sekä leudot ja sateiset talvet) voivat kumota hyötyjä.

Maatalouden ympäristötukia maksettiin 88 prosentille maataloustukia saaneista viljelijöistä ja 93 prosentille peltoalasta. Ympäristötuen erityistukisopimuksia oli voimassa vajaan 350 000 hehtaarin alalla mm. luonnonmukaisesta tuotannosta, suojavyö-

TAULUKKO 128. Maatalouden tunnuslukuja

Tunnusluvut	2006 toteuma	2007 toteuma	2008 toteuma	2009 arvio	2009 ennakko- tieto
Tukea saaneiden tilojen määrä	68 196	66 346	65 013	laskee	63 372
Tilojen keskimääräinen peltoala, ha	34,4	35,3	36,1	kasvaa	36,9
Maataloustulo, milj. euroa	903	1 021	807	nousee	845
Maataloustulo, euroa/tila	20 300	27 700	19 300	nousee	18 700
Kirjanpitoltilojen työansio, euroa/tunti	3,7	6,8	2,6	nousee	2,2
Omavaraisuus, %					
maito, neste	105	105	102	105	103
liha	105	105	104	105	104
kananmunat	116	115	116	112	109
ruis	48	80	60	80	60
Viljasato yhteensä, milj. kg	3 790	4 137	4 229	taso säilyy	4 261
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha	54	40	48	laskee	36
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha	6,8	4,8	4,9	laskee	2,5
Maatalouden kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia hiilidioksidia/ekvivalenttia	5,6	5,5	5,5	<7,1	5,5
Bioenergiatuotannon lisääminen					
energiakasveilla, % pellosto	0,7	0,8	0,8	1,3	0,8
Uusia biokaasulaitoksia, lkm/vuosi	10	10	12	nousee	18

hykkeistä, luonnon monimuotoisuudesta ja perinnebiotooppien hoidosta.

Suomi on toiminut Itämeren tilan parantamiseksi myös yhdessä muiden Itämeren valuma-alueen toimijoiden kanssa. Suomella on vetovastuu EU:n Itämeristrategian kestävän maa- ja metsätalouden ja kalastuksen edistämisestä vastuualueella 9. Loka-kuussa 2009 järjestettiin tähän liittyvä käynnistystilaisuus Helsingissä.

Eläinten hyvinvointia edistäviä sopimuksia oli voimassa 4 652. Niillä vaikutetaan eläinten hyvinvointiin ja eläinten terveydentilan kohentumiseen. Vuoden 2010 alusta järjestelmän tukikatto poistetaan. Tällä muutoksella odotetaan myös suurempien tilojen liittyvän tähän tukijärjestelmään.

Energiatuotantoon käytettiin 18 000 ha peltoa, mikä oli likimain edellisvuoden tasoa. Pinta-alan kasvu on pysähtynyt mm. peltoenergiatuotteiden hintakilpailukyvyn heikentymisen vuoksi. Peltokasvien ja niiden sivutuotteiden kuten oljen energiakäytön odotetaan kuitenkin lähtevän tulevaisuudessa jälleen kasvuun. Vuonna 2009 myönnettiin n. 150 maatilalle uusiutuvan energian tuotantoon liittyvää investointitukea. Hankkeiden yhteenlaskettu lämmöntuotantoteho oli n. 43 megawattia. Maatalousperäisten energialähteiden tuotantoa edistettiin edelleen muun muassa EU:n energiakas-

vituen ja maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteiden avulla. Vuonna 2010 EU:n energiakasvitukijärjestelmä ei ole enää käytössä. Investointiavustusta myönnettiin 16 maatilakokoluokkaa suuremmalle biokaasulaitokselle ja kahdelle maatilalle. Syöttötariffinvalmistelun epäselvä tilanne on kuitenkin hidastanut investointien alkamista. Maatilan energiasuunnitelmatuella edistetään maatilan energiatehokkuutta. Maatilojen energiaohjelma käynnistyi syksyllä 2009. Vuoden 2009 alussa käynnistyi myös valtakunnallinen bioenergian koordinaatiohanke.

Uusi maatalouden rakennetukijärjestelmä pääsi täysimääräisesti käyntiin vuoden 2009 alusta lukien ja vanhan rahoituskauden aikana kertynyt vielä jäljellä ollut rahoitusrästi saatiin kertomusvuonna lähes kokonaan purettua. Maa- tai porotalouden aloitus- tai investointituen avustuspäätöksiä tehtiin n. 3 300, joissa myönnetyn avustuksen määrä oli n. 98 milj. euroa. Korkotukilainoja myönnettiin n. 237 milj. euroa ja valtionlainojen n. 2 milj. euroa. Epävarman taloudellisen tilanteen vaikutuksia kuvastaa mm. se, että nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamista tuettiin vain 495 tapauksessa, mikä on selvästi edellisvuosia vähemmän.

Käsittelyjen aloitus- ja investointitukihakemusten kokonaismäärä on vähentynyt merkittävästi aiempiin vuosiin verrattuna, mikä johtuu muun muassa tilamäärän pientymisestä, maatalouden rakennekehityspaineiden säilymisestä ja kiristyneestä kannattavuustilanteesta. Myönnetyn tuen määrä ei ole kuitenkaan vähentynyt samassa suhteessa kuin hakemusten määrä, mikä johtuu muun muassa investointitukikohteiden painottumisesta aikaisempaa enemmän rakentamisinvestointeihin sekä keskimääräisen hankekoon kasvamisesta. Rahoitustuki yhdessä markkinakorkojen laskun ja rakentamisen hintatason lievän laskun kanssa pienensi investoiville tiloille aiheutuvia kustannuksia.

Uusien luopumistukitapausten määrä jatkoi laskuaan. Luopumistukea myönnettiin n. 699 tilalle ja n. 1 037 luopujalle. Maatalouden varhaiseläkejärjestelmien piirissä oli edelleen n. 26 000 henkilöä.

14.3 Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

TAULUKKO 129. Poliitiikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Siirtomenot, PL 30	1,9	2,0	2,9			
Toiminnan kustannukset *	81,8	86,4	84,3	1 048	1 054	1 047
Tutkimus	9,3	8,4	8,6	149	134	135
Riskinarviointi, valvonta ja tarkastukset, hallinto	72,5	77,9	75,8	899	920	912

* Evira, MTT, MMM, Tike, lääninhallitukset ja TE-keskukset

Vaikuttavuustavoitteet: Eläinten ja kasvien terveys sekä maatalouden tuotantopanosten turvallisuus ja laatu säilyy edelleen hyvänä, eläinten hyvinvointi paranee; elintarvikevälitteiset ja eläimistä ihmisiin leviävät tautitapaukset vähenevät ja vieraiden aineiden esiintyminen elintarvikkeissa pysyy nykyisellä hyvällä tasolla, alkuperä- ja tuotantotapamerkinnot ovat luotettavia ja kuluttajien tiedonsaanti elintarvikkeista ja niiden ominaisuuksista paranee; muuntogeenisten tuotteiden käyttöönotto on hallittua.

Tuotantoeläinten hyvinvointi oli lisääntyvän julkisen huomion kohteena. Ennalta ehkäisevää eläinten terveydenhuoltoa ja eläinsuojelun valvontajärjestelmää vahvistettiin uudistamalla eläinlääkintähuoltolaki kokonaisuudessaan. Kunnat saavat uudessa järjestelyssä täyden korvauksen valtion tehtävänä olevan valvonnan suorittamisesta. Myös aluehallintoviranomaisten roolia ja resursseja vahvistettiin. Laajapohjainen tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta nimitettiin. Sen tehtävänä on ministeriön apuna tarkastella tuotantoeläinten hyvinvointiin liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä ja tehdä esityksiä lainsäädännön kehittämiseksi. Eläinten hyvinvointikeskus aloitti toimintansa Helsingin yliopiston yhteydessä yliopiston ja Eviran sopimuksella, maa- ja metsätalousministeriö osallistuu toiminnan ohjaukseen. Hyvinvointikeskus edistää eläinten hyvinvoinnin valvonnan ja tutkimuksen yhteistyötä. Eläinsuojelusäädösten arviointia varten tehtiin vertaileva selvitys viiden EU-maan eläinsuojelusäädöksistä ja sen tuloksena aloitettiin sikoja koskevan hyvinvointiasetuksen muutostyö. Täydentävien ehtojen valvontaan lisättiin hyvinvointi-indikaattoreita ja valvottavia eläinlajeja.

Tuotantoeläintiloille tehtiin v. 2009 yhteensä 650 EU-eläinsuojelutarkastusta. Laiminlyöntejä todettiin n. 16 prosentissa tarkastetuista tiloista. Tarkastuksissa havaitut puutteet ilmenivät vasikkatiloilla edellisvuosien tapaan liian pieninä ryhmäkarsinoina, vasikoiden pitopaikan materiaalien turvallisuudessa sekä karsinoiden puhtaudessa. Sikaloissa puutteeksi todettiin koneellisen ilmanvaihtojärjestelmän toimintahäiriöistä ilmoittavan hälytysjärjestelmän ja virikemateriaalin puuttuminen tai sairauksien hoidosta pidettävän kirjanpidon puutteet. Kanaloissa puutteena havaittiin kynsien hiovarusteiden puuttuminen. Turkistarhoilla laiminlyönnit ilmenivät häkkien pakovarmuudessa, virikemateriaalin puuttumisena tai hyllyjen puutteena kettuhäkeissä. Laiminlyöntejä oli myös kirjanpitovelvollisuudessa sairaiden eläinten hoidosta ja kuolneiden eläinten lukumäärien ilmoittamisessa.

TAULUKKO 130. Elintarviketurvallisuuden tunnuslukuja

	2007 toteutuma	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja	4	3	vähentyvä	8
Uusia vaarallisia kasvintuhoojia pysyvästi	ei lainkaan	2	ei lainkaan	ei lainkaan
Todetut elintarvikevälitteiset tautitapaukset ihmisillä				
yleisimmät tartunnanaiheuttajat, kotimaiset, kpl	1 860	1 944	-3 %	1 791
vakavimmat tartunnanaiheuttajat, kpl	52	47	-3 %	62
Salmonellan esiintyvyys				
elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa, %	<1	<1	<1	<2
elintarviketuotantoeläinten rehuissa	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan	2
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvonnassa havaitut ongelmat, %	0,5	0,5	<0,3	<0,5

Elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvien vakavien riskien todentuminen oli lähellä, kun salmonella levisi rehutehtaalta kymmenille kotieläintiloille. Salmonellan pääsy pidemmälle elintarvikeketjuun onnistuttiin kuitenkin estämään elinkeinon ja viranomaisten yhteistyöllä.

Elintarvikevälitteisten tautitapausten määrä ihmisillä laski edellisestä vuodesta yleisimpien tartunnanaiheuttajien osalta. Vakavien tartunnanaiheuttajien osalta tapausmäärä nousi lisääntyneiden EHEC-bakteeritartuntojen takia. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja rehujen jäämävalvontaohjelma osoitti, että eläinlääkkeiden käyttö on hallittua ja että ympäristön saasteiden määrä suomalaisessa ruoassa on alhainen. Salitun pitoisuuden ylittäviä määriä homemyrkkyyä ja raskasmetalleja löytyi eläimistä saatavista elintarvikkeista 0,5 prosentissa tutkituista n. 6 000 näytteestä. Elintarvikkeista annettavien tietojen ymmärrettävyyttä edistettiin.

Eläinten terveys säilyi edelleen hyvänä. Vakavimmista eläintauodeista kalojen VHS-tapauksia todettiin kuudella laitoksella Ahvenanmaan maakunnassa. VHS-tapausten määrä v. 2008 oli neljä. TSE-tauteihin kuuluvaa scrapie-tartuntaa todettiin yhdellä vuohella ja ensimmäinen lepakkorabies-tapaus vahvistettiin yhdessä lepakossa.

Lintuinfluenssaan varauduttiin edelleen lintujen seurannalla ja antamalla määräksi siipikarjan sisällä pidosta lintujen kevätmuuton aikana. Lintuinfluenssatapauksilta kuitenkin vältyttiin. Bluetongue-tautiin varauduttiin tarkistamalla kansallista seuranta- ja rokotussuunnitelmaa sekä valmistelemalla rokotusrekisteri. Rokottamista ei kuitenkaan aloitettu.

Suomessa ei löydetty v. 2009 pysyvästi uusien vaarallisten kasvintuhoojien esiintymiä. Kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain nojalla maksettiin kasvinterveyskorvauksia 2,5 milj. euroa, mikä oli 1,1 milj. euroa enemmän kuin vastaavat korvaukset v. 2008. Syynä korvausten lisääntymiseen oli v. 2008 todetun perunan sukkulamukulaviroidin torjunnasta aiheutuneet kustannukset tomaattiviljelyksillä.

Maatalouden tuotantopanosten, kuten rehujen, lannoitevalmisteiden, kasvinsuojeluaineiden ja siementen turvallisuus ja laatu säilyivät hyvänä. Rehuepidemian takia salmonellan esiintymistavoite tuotantoeläimissä ylittyi.

14.4 Kala-, riista- ja porotalous

TAULUKKO 131. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Siirtomenot, PL 30	39,6	45,4	39,1			
— joista EU-osuus	5,8	8,5	5,6			
Toiminnan kustannukset*	39,3	41,4	39,0	453	443	453
Tutkimus ja kehittäminen	13,9	11,8	11,8	184	159	184
Hallinto, vesiviljely, kala- ja riistavarojen arviointi	25,4	29,7	27,2	269	284	269

* RKTL, MMM, Tike ja TE-keskukset

Vaikuttavuustavoitteet: Kala- ja riistakantoja hyödynnetään kestävästi ja monipuolisesti; elinkeinokalatalouden kannattavuus paranee; vapaa-ajan kalastuksen harjoittaminen tapahtuu kestävästä käytön sallimissa rajoissa; kalavarojen hoito on tehokasta, tarpeeseen perustuvaa ja suunnitelmallista; riistaeläinten aiheuttamia vahinkoja rajoitetaan ja porotalouden kannattavuutta parannetaan ja mitoitetaan porolaidunten kestävästä käytön mukaan.

EU:n neuvosto asetti Itämeren keskeisille kalakannoille saaliskiintiöt vuodelle 2009. Suomalaiset ammattikalastajat hyödynsivät Suomelle vahvistettuja kiintiöitä kestävällä tavalla. Turska- ja kilohailikiintiöt tulivat lähes täysin pyydetyiksi. Myös silakkakiintiöiden käyttöaste oli korkea, kun taas lohikiintiöiden käyttöaste oli muita kiintiöitä alhaisempi. Ammattikalastuksen kokonaissaalis meressä oli edellisvuotta suurempi johtuen suuremmista silakka- ja kilohailisaaliista. Silakka-, kilohaili- ja lohikannat ovat kestävällä tasolla. Läntinen turskakanta on edelleen heikko, mutta itäinen turskakanta jatkaa elpymisen trendillä. Tornionjoen luonnonlohekanta on vahva ja joesta lähti ennätysmäärä vaelluspoikasia. Ruotsin kanssa päästiin neuvottelutulokseen rajajokisopimuksesta ja siihen liittyvästä kalastussäännöstä.

Ammattikalastuksen ja vesiviljelyn kannattavuutta tuki kalan tuottajahintojen hienoinen kasvu edellisestä vuodesta. Teollisuussilakan hinta oli kuitenkin laskussa. Kalan jalostuksen ja kaupan yritykset eivät pystyneet siirtämään maailmanmarkkinahinnoissa tapahtunutta nousua kokonaisuudessaan myyntihintoihin kovan kilpailun vuoksi. Jalostusyritykset jatkoivat investointien tekemistä ja vesiviljelyn monipuolistuminen jatkui Euroopan kalatalousrahaston tukemana. Merihylkeet aiheuttivat rannikkokalastukselle edelleen suuria vahinkoja, joita kompensoitiin ammattikalastajille

maksetuilla hylkeiden sietopalkkioilla. Kalastajien lukumäärä merialueella jatkoi laskuaan. Uusia kalastajia pyrittiin saamaan alalle toteuttamalla ns. mestari-kisälli -järjestelmää.

Elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksiä tuettiin valmistelemalla sektorikohtaisia kehittämisohjelmia. Kansallinen vesiviljelyohjelma 2015 hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä 18.6.2009. Sen tavoitteena on muodostaa elinkeinolle kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö sekä luoda edellytykset tuotannon kestäväälle kasvulle ja monipuolistamiselle. Periaatepäätös sovittaa yhteen vesiviljelyä koskevat elinkeino- ja ympäristöpolitiikat sekä asettaa elinkeinon kehittämiselle tavoitteita ja toimenpiteitä.

Vapaa-ajankalastajien lukumäärä on lievästi laskenut 2000-luvulla, mutta kalastus on edelleen merkittävä luontoharrastus. Harrastajia on n. 1,8 miljoonaa. Vapaa-ajan kalastuksen kokonaissaalis oli n. 33 milj. kg.

Kalastuksenhoitomaksun hintaa esitettiin korotettavaksi vuoden 2010 alusta lukien. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan kalastuksenhoitomaksuilla on kyetty tukemaan kalastuslain tavoitteita kalastuksen järjestämisen, kalakan hoidon, harrastustoiminnan ja osin kalastuselinkeinonkin osalta. Kalastuksenhoitomaksuvarojen avulla työllistetään vuodessa keskimäärin 135 henkilöä maan eri puolilla. Tämän lisäksi tehdään talkootöitä n. 40 henkilötyövuoden verran. Kalastajilta kerätyllä summalla on näin ollut myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi syrjäisten paikkakuntien elinvoimaisuuteen.

Kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmä- ja jaostotyö käynnistettiin. Työryhmä laati välimietinnön, ja valvontajaosto esityksen kalastuksenvalvontaa koskevien säännösten uudistamiseksi. Kestävän kalastuksen varmistamiseksi valmisteltiin saamaan norpan ja muiden uhanalaisten eläinten suojelemiseksi kalastuslain muutosesitys.

Hirvikantaa on supistettu merkittävästi viime vuosien aikana. Kanta on pysynyt arviolta 82 000—90 000 yksilössä. Siitä huolimatta hirvien metsille aiheuttamia vahinkoja haettiin korvattavaksi yli viisi miljoonaa euroa, eli 3,5 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Riistavahinkojen korvaamista koskeva uusi lainsäädäntö tuli voimaan 1.12.2009 ja monet korvaukseen oikeutetut todennäköisesti odottivat uuden lainsäädännön voimaantuloa ennen korvaushakemusten jättämistä. Korvausten saaminen edellyttää metsäkeskuksen suorittamaa vahinkojen arviointia, joka on tehtävä viimeistään kolmen vuoden kuluessa vahingon syntymisestä. Näin ollen v. 2009 haettujen korvausten perusteena oli suurelta osin todellisuudessa aikaisempina vuosina syntyneet vahingot.

Erityisesti hirvikannan koon indikaattorina toimivan hirvikolarien määrän voidaan todeta jatkaneen laskuaan. Vuosituhannen vaihteen jälkeen hirvikolarien määrä on pudonnut alle puoleen huolimatta liikennemäärien 3—4 prosentin vuotuisesta kasvusta. Hirvieläinvahinkojen kokonaismäärä on kuitenkin kasvanut johtuen valkohäntäpeurojen määrän kasvusta.

Karhu- ja ilveskannat kasvoivat edelleen koko maassa. Tämä kuitenkin näkyi suuretöjen aiheuttamien vahinkojen nousuna vain poronhoitoalueella, josta 95 % vahingoista kertyy. Vaikka susikanta heikkeni huomattavasti vuoden 2009 aikana, uusille

alueille levittäytynyt susikanta aiheutti edelleen huolta paikallisissa ihmisissä. Hallitusohjelman mukaisesti suurpetopolitiikassa lisättiin joustavuutta ja lupapäätösten käsittelyaikoja lyhennettiin jo v. 2008, jolloin poikkeuslupien myöntäminen siirrettiin ministeriöstä riistanhoitopiireille. Maa- ja metsätalousministeriö lisäsi määräyskirjeellä suurpetojen metsästystä huomattavasti kohonneiden vahinkojen vähentämiseksi sekä suurpetojen paikallisen hyväksyttävyyden lisäämiseksi. Suurpetojen aiheuttamia vahinkoja korvataan uuden riistavahinkolain nojalla arviolta 4 milj. euron arvosta.

Susikannan alentumista ei voida selittää luvanvaraisella metsästyksellä, vaan todennäköisin syy on lisääntynyt laiton tappaminen. Tähän puututtiin valmistelemalla elävän riistan ohjeellisten arvojen tuntuvaa korottamista sekä tehostamalla valvontaviranomaisten välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Maa- ja metsätalousministeriö myös osallistui oikeusministeriön asettaman työryhmän työhön törkeän metsästysrikoksen nimikkeen saamiseksi lakiin, minkä tavoitteena on erityisesti suurpetoihin kohdistuvien laittomien tappojen rangaistuksien tarkistaminen sekä suurpetoihin kohdistuvien rikosten tutkintakeinojen parantaminen.

Porotaloudessa jatkui hyvinkin suotuisa lihan tuottajahinnan kehitys. Kannattavuus oli silti alhainen, koska kustannustaso nousi mm. lisäruokinnan ja energian hinnannousun johdosta. Eloporemäärät ovat pysyneet koko poronhoitoalueella alle suurimman sallitun tason. Eteläisellä poronhoitoalueella itärajaan rajoittuvissa paliskunnissa suurpetojen aiheuttamat vahingot ovat huomattavasti lisääntyneet ja alueelle on lisätty metsästystä.

TAULUKKO 132. Kala-, riista- ja porotalouden tunnuslukuja

	2007 toteuma	2008 toteuma	2009 arvio	2009 toteuma
Alkutuotannon (ammattikalastus ja vesiviljely) arvo, milj. euroa	74,1	71,4	80	85*
Kalatalouden työllisyys, henkilöä				
Alkutuotannon työllisyys	3 250	3 200	3 350	3 350*
Kalan jalostuksen ja tukkukaupan työllisyys	..	2 000	2 100	2100*
Riistasaaliin laskennallinen arvo, milj. euroa	63,0	66,0	66,0	73,1
Metsästäjien määrä, henkilöä	308 216	306 000	306 000	308 002
Petovahinkojen määrä, milj. euroa	3,13	2,91	4,25	4,0
Porotalouden tulot, milj. euroa	21,68	23,00	24,00	25,13
Poronmistajien määrä, henkilöä	4 901	4 900	4 900	4 695
Valtion keräämien kalastusmaksujen arvo, milj. euroa	8,5	8,6	9,5	8,8
Virkistyskalastajien lukumäärä, milj. henkilöä	1,8	1,7	1,8	1,8
Vapaa-ajan kalastajien pyydyspäivät, milj. kpl	..	20	20	20

* Tunnusluvut ovat alustavia

14.5 Vesitalous

TAULUKKO 133. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Siirtomenot	35,9	38,1	43,35			
Toiminnan htv:t*				255	244	244

* YM:n hallinnonala ja MMM

Vaikuttavuustavoitteet: Yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä vesitalous; vesistöjen hyvä käytettävyys ja tila sekä riskien hallinta; vesihuollon edistämisessä pyritään alueellisen yhteistyön, erityistilanteisiin varautumisen sekä maaseudun vesihuollon parantamiseen; ilmastonmuutoksen sopeuttamiseksi parannetaan tulvariskien hallintaa ja varautumista pitkäaikaiseen kuivuuteen.

Vuoden alussa Järvi-Suomen järvet olivat normaalia korkeammalla. Aikaisen kevään ja vähäsateisen kesän jälkeen vedenpinnat päätyivät näissä järvissä normaalia alemmaksi loppukesästä. Loppusyksyn sateet korjasivat tilannetta järvissä. Pohjois-Suomessa vesivuosi oli normaali.

Viime vuosina vesioiloissa yleistyneet ääri-ilmiöt ovat vaatineet voimavarojen kohdentamista erityistilanteisiin varautumiseen. Painopiste on yhdyskuntien tulvariskien hallinnassa sekä valtion vesistörakenteiden ylläpidossa. Vesihuollon edistämisessä painopiste oli hallitusohjelman linjausten mukaisesti viemäriverkostojen laajentamisessa haja-asutusalueilla ennen v. 2014 voimaan tulevaa talousjätevesiasetuksen velvoitetta.

TAULUKKO 134. Vesitalouden tunnuslukuja

	2007 toteuma	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Valmistuneet tulvavaarakartat, kpl	25	14	13	16
Ylikunnallisiin vesihuoltohankkeisiin osallistuneet kunnat, kpl	123	93	72	100
Vesihuoltolaitokset, joiden varmuusluokka parantunut, kpl	25	26	18	22
Taloudet, joille on maaseudulla aikaansaatu vesihuolto	5 400	5 400	4 000	6 500

Maa- ja metsätalousministeriössä valmisteltiin tulvariskityöryhmän raportin pohjalta ehdotus hallituksen esitykseksi tulvariskien hallinnasta annettavaksi laiksi ja eräiksi siihen liittyviksi lakimuutoksiksi. Ministeriön asettama työryhmä valmisteli ehdotuksen lain nojalla annettavaksi asetukseksi sekä ehdotusta ilmastossa ja hydrologisissa olosuhteissa tapahtuvien muutosten huomioon ottamiseksi vesilain järjestelmässä. Ministeriö selvitti sosiaali- ja terveysministeriön kanssa edellytyksiä tulvista aiheutuvien rakennus- ja irtaimistovahinkojen korvaamiseksi vapaaehtoisista vahinkovakuutuksista.

Vuonna 2009 ei koettu pahoja tulvia. Tulvakarttoja ja tulvariskien hallinnan yleissuunnitelmia laadittiin sekä suunniteltiin ja toteutettiin tulvasuojeluhankkeita. Tulvariskien hallintaa parannettiin myös ajantasaistamalla ja laatimalla tulvantorjunnan toimintasuunnitelmia, ohjaamalla maankäyttöä ja rakentamista tulvariskittömille alueille sekä hoitamalla valtion vastuulla olevat säännöstely- ja tulvantorjuntatoimet. Laajoilla vesistöalueilla tiivistettiin yhteistyötä ympäristökeskusten välillä.

Patoturvallisuuslaki tuli voimaan 1.10.2009. Maa- ja metsätalousalueiden maankuivatustoiminnan kehittämistä valmistui kaksi selvitystä, ja niiden toimenpideehdotusten käynnistäminen aloitettiin. Vesistöjen säännöstelyn kehittäminen jatkui, ja niissä kiinnitettiin huomiota myös ilmastomuutokseen sopeutumisesta aiheutuviin tarpeisiin. Säännöstelyhankkeiden kehittämisselvityksiin liittyviä kunnostusohjelmia toteutettiin ja rakennettujen vesistöjen kunnostusta jatkettiin yleensä kunnan, säännöstelijän ja valtion yhteistyöhankkeina.

Vesihuollon tukitoimenpitein saatettiin maaseudulla 6 500 taloutta vesijohto- ja viemäriverkostojen piiriin. Vesihuollon alueellista yhteistyötä edistettiin toteuttamalla alueellisten yleissuunnitelmien mukaisina valtion vesihuoltotöinä ylikunnallisia vedenhankinta- ja viemärintiijärjestelyjä. Vesihuoltolaitosten toimintavarmuus ja varautuminen erityistilanteisiin parani uusien vesilähteiden ja yhdysvesijohtojen rakentamisen myötä. Vesihuoltolaitosten varmuusluokituksessa todetuille kriittisille kohteille selvitettiin parantamistoimenpiteitä yhdessä kuntien ja laitosten kanssa.

14.6 Metsätalous

TAULUKKO 135. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Siirtomenot, PL 30	119,0	124,6	144,1			
Toiminnan kustannukset *	62,3	59,5	61,5	937	845	851
Tutkimus ja kehittäminen	43,0	42,4	45,4	692	627	659
Hallinto, tilastot	19,3	17,1	16,1	245	218	192

* Metla ja MMM

Vaikuttavuustavoitteet: Metsien puuntuotannollinen käyttöaste on korkea; metsien puuntuotannollinen tila on hyvä; metsien monimuotoisuus säilyy; metsätalouden kannattavuus säilyy korkealla tasolla.

Talouskehitys metsäteollisuuden vientimarkkinoilla kääntyi loppuvuonna parempaan suuntaan. Tästä huolimatta teollisuuden vähentynyt puun tarve johti puukaupan, markkinahakkuiden, puun hintojen ja metsänomistajien kantorahatuloiden voimakkaaseen laskuun. Ennakkotietojen mukaan yksityismetsien puukauppa jäi 16,4 milj. kuutiometriin, mikä on alle puolet kymmenen viime vuoden keskiarvosta. Vuoden loppupuun saakka voimassa ollut puun myyntitulojen 50 prosentin verohuojennus näkyi lähinnä joulukuun ennätyksellisen vilkkaassa puukaupassa. Hakkuukertymä oli ennakkotietojen mukaan 42,3 milj. kuutiometriä, missä vähennystä edellisestä vuodesta n. 10 milj. kuutiometriä. Hakkuut vähenivät eniten yksityismetsissä. Viimeksi puukauppa- ja hakkuumäärät ovat jääneet näin alhaiselle tasolle lamavuonna 1992.

Hakkuumäärien ja puun hintojen laskun myötä kaikkien metsäomistajien yhteenlasketut bruttokantorahatulot putosivat ennakkotietojen perusteella vuoden 2008 1,9 mrd. eurosta 1,3 mrd. euroon. Yhtä matalat tulot olivat viimeksi 1990-luvun alun lamassa. Yksityismetsien bruttokantorahatulot jäivät alle 1 mrd. euroon, mikä on n. 60 % edellisen kymmenvuotiskauden keskiarvotulosta. Yksityismetsätalouden hehtaarikohtainen liike-tulos putosi 55 euroon hehtaarilta, mikä on alle puolet kymmenen edellisen vuoden keskiarvosta.

Venäjä ilmoitti loppuvuonna 2008 lykkäävänsä vuoden 2009 alkuun suunniteltujen puun vientitullikorotusten voimaantuloa. Lykkäyspäätös ei kuitenkaan lisännyt puun tuontia, joka jäi runsaaseen 9 milj. kuutiometriin, eli noin puoleen edellisvuoden tasosta. Tärkeimmäksi tuontiartikkeliksi nousi tullikorotusten ulkopuolelle jäänyt hake. Myös polttopuun tuontimäärä kasvoi ennätyslukemiin.

Kotimaan puukaupassa positiivinen piirre oli metsähakkeen hyvä kysyntä, mihin vaikutti osaltaan metsäteollisuudesta energiakäyttöön tulleen sivutuotepuun määrän pieneneminen. Metsähakkeen valmistukseen käytetään kaikkea metsästä saatavaa puuta, kuten runkopuuta, latvuksia, oksia, kantoja ja juurakoita. Metsähakkeen käyttö

kohosi ennakkotietojen mukaan 5,2 milj. kuutiometriin, missä kasvua edellisvuodesta 0,6 milj. kuutiometriä. Metsähakkeen käytön kasvu on jatkunut tasaisesti koko 2000-luvun ajan lukuun ottamatta vuoden 2007 pientä notkahdusta. Kasvu on ollut tähän saakka kuitenkin verrattain maltillista. Rakenteilla olevat suuret voimalaitokset Porissa, Jyväskylässä, Lappeenrannassa ja Kuopiossa otetaan käyttöön vuosina 2010 ja 2011 ja lisännevät osaltaan hakkeen kysyntää tulevaisuudessa. Lisäksi maahan on viime vuosina rakennettu tai on rakenteilla lukuisia metsähaketta käyttäviä pienempiä voimalaitoksia.

Päättehakkuiden ja niiltä saatavan metsähakkeen vähenemisen seurauksena metsähakkeen korjuu suuntautui nuoriin metsiin. Tämä lisäsi valtion tuen käyttöä, koska nuorten metsien kalliita korjuukustannuksia kompensoidaan tukirahoituksella. Energiapuuta korjattiin valtion tuen turvin määrällisesti kolminkertaisesti (1,6 milj. kiintokuutiometriä) ja haketta tuotettiin kaksinkertaisesti (1,0 milj. irtokuutiometriä) edelliseen vuoteen verrattuna.

Tulevina vuosina metsähakkeen käytön kasvun ennustetaan jatkuvan. Ennusteisiin liittyy kuitenkin epävarmuustekijöitä, koska metsähakkeen kysyntä ja tarjonta ovat riippuvaisia useista metsäpoliittisista, energiapoliittisista, päästökauppaan ja turpeen saatavuuteen liittyvistä tekijöistä.

Valtio tuki yksityismetsien metsänhoito- ja perusparannustöiden toteutusta yhteensä 79 milj. eurolla, missä lisäystä edellisvuodesta lähes 16 milj. euroa. Tuen todellinen tarve oli vieläkin suurempi, sillä n. 19 milj. euron edestä tukimaksatuksia siirtyi vuodelle 2010. Lisääntyneen tukirahoituksen ansiosta yksityismetsien metsänhoito- ja perusparannustöiden työmäärät kasvoivat. Kasvua oli erityisesti nuoren metsän hoidossa ja energiapuun korjuussa. Alustavien tulosten perusteella nuoren metsän hoidon työmäärät ovat jo lähellä Kansallinen metsäohjelma 2015:ssä asetettua tavoitetta (265 000 ha). Myös kunnostusojitukset lisääntyivät, mutta kansallisen metsäohjelman tavoitteesta (100 000 ha) ollaan vielä kaukana.

Metsätalouden ympäristötuki maksetaan korvauksena siitä, että kohde jätetään luonnontilaan kymmenen vuoden määräajaksi. Korvauksen määrään vaikuttaa kohteen pinta-ala ja puuston määrä sekä kolmen edellisen vuoden puun keskikantohinta. Tavoitteeksi asetettua suojelupinta-alaa ei saavutettu, koska uudet sopimuskohteet olivat runsaspuustoisia ja korvauksen perusteena käytettävää keskikantohintaa nosti vuoden 2007 poikkeuksellisen korkeat puun hinnat.

Maa- ja metsätalousministeriö toteutti v. 2009 metsätalouden edistämisorganisaatioiden kehittämishankkeen. Hankkeen loppuraportissa ehdotetaan metsäkeskusten ja metsänhoitoyhdistysten laajaa uudistusta. Metsäkeskuksia ja metsätalouden kehittämiskeskus Tapiota koskeva lainsäädäntö pyritään valmistelevaan vuoden 2010 aikana niin, että uusi metsätalouden edistämisorganisaatio voisi käynnistyä vuoden 2012 alusta.

TAULUKKO 136. Metsätalouden tunnuslukujen kehitys

	2007 toteuma	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 ennakkotieto
1) Metsien korkea puuntuotannollinen käyttöaste				
Ainespuun hakkuukertymän nostaminen kestävien hakkuumahdollisuuksien tasolle, milj. m ³ *	58,7	52,6	55,0	42,3
Metsähakkeen käytön määrä, milj. m ³	3,0	4,6	4,0	5,2
2) Metsien hyvä puuntuotannollinen tila				
Taimikoiden ja nuorten kasvatusmetsien pinta-alasta on laadultaan hyviä tai tyydyttäviä, %**	71,7	73,8	74	ei vielä tiedossa
Nuoren metsän hoidon määrä, 1 000 ha/v***	248	256	255	260
Kunnostusojitusten määrä, 1 000 ha/v	67	61	75	70
3) Metsien monimuotoisuus				
Solmittujen metsätalouden ympäristötukisopimusten määrä, ha	7 474	6 648	8 100	6 624
4) Metsätalouden kannattavuus				
Yksityismetsätalouden liike-tulos, euroa/ha (vuoden 2008 rahanarvossa)	142,0	98,7	100	55

* Sisältää teollisuuskäytön mitat täyttävän runkopuun.

** Perustuu valtakunnan metsien 10. inventoinnin tietoihin. Tiedot on laskettu kahden vuoden liukuvana keskiarvona ja ne ovat saatavilla vuodesta 2006 lähtien.

*** Sisältää taimikonhoidon ja nuoren metsän kunnostuksen.

14.7 Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastrukturi

TAULUKKO 137. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Siirtomenot, PL 30	4,0	7,0	7,4			
Toiminnan kustannukset*	112,0	123,0	128,9	1 844	1 852	1 844
Kiinteistötoimitukset, digitaaliset aineistot, kiinteistörekisteri, tilusjärjestelyt, geodeettinen tutkimus						
Toiminnan tuotot	59,0	60,2	62,7			

* MMM, MML ja GL

Vaikuttavuustavoitteet: Kiinteistö- ja maastotietojärjestelmä turvaavat osaltaan yksityisen maanomistuksen sekä kiinteistöjä ja maastoa koskevan tiedon saatavuuden; kiinteistöjä ja maastoa koskevat tiedot ja tietopalvelut ovat valtakunnallisesti kattavia, ajantasaisia ja riittävän laadukkaita ja niiden laaja ja monipuolinen käyttö yhteiskunnassa helpottaa kansalaisten arkea, tehostaa hallintoa ja edistää elinkeinoelämän kil-

pailukykyä (tietovarantojen hyödyntämisessä hakukertojen kasvu vähintään 3 % edellisvuodesta) ja paikkatietoja keräävillä ja ylläpitävillä organisaatioilla on käytettävissä menetelmiä ja palveluita, jotka mahdollistavat tehokkaan yhteiskäytön ja poistavat tarpeettoman päällekkäisen tiedonkeruun.

Kiinteistörekisteri ja kiinteistörekisterikartta olivat jatkuvasti ajan tasalla. Kiinteistörekisterin käynnissä olevalla perusparantamisella tehostettiin kiinteistörekisterin käyttöä sekä siitä tuotettavaa sähköistä tietopalvelua. Kiinteistörekisterin perusparannuksen toteuma oli 22 170 km², mikä ylitti tavoitetason n. 4 %. Kiinteistöjärjestelmää pidettiin yllä loppuunsaattamalla yli 20 306 kiinteistötoimitusta. Tavoitetasosta jäämisen taustalla oli taloustilanteen vaikutus kiinteistöjen vaihdantaan. Maastotietotuotannon tavoite ylitettiin, minkä seurauksena maastotietojen ajantasaisuus kyettiin pitämään n. 90 prosentin tasolla.

TAULUKKO 138. Maanmittauksen tunnuslukuja

	2007 toteuma	2008 toteuma	2009 tavoite	2009 toteuma
Kiinteistörekisterin perusparannuksen kattavuusindeksi, %	45	49	55	55
Maastotietojen kattavuus, A-laatus, %	87	100	100	100
Maastotietokannan ajantasaisuusindeksi, %	86	90	89	89
Kiinteistötoimitustuotanto, kpl	24 725	24 405	24 600	20 306
Kiinteistörekisterikartan perusparannus, km ²	28 672	22 235	21 400	22 170
Maastotietotuotanto yhteensä, km ²	40 752	37 199	35 000	38 000

INSPIRE-paikkatietodirektiivin toimeenpanon edellyttämä kansallinen lainsäädäntö; laki paikkatietoinfrastruktuurista (421/2009) ja valtioneuvoston asetus paikkatietoinfrastruktuurista (725/2009) tulivat voimaan v. 2009. Maanmittauslaitoksen hallinnassa olevien kiintopiste-, ilmakuva-, maastokartta- ja kauppahintarekisteriaineistojen ja niiden käyttöoikeuksien hinnoitteluperusteita muutettiin siten, että hinnoitteluperusteilla edistetään kohdennetusti valtion viranomaisten paikkatietoaineistojen käyttöä viranomaistehtävissä.

Hallinto ja muut

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelman edellyttämä vuoden 2009 henkilöstövähennys oli 83 henkilötyövuotta. Tavoite saavutettiin.

14.8 Metsähallitus

TAULUKKO 139. Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukuja

	2007		2008		2009	
Liikevaihto, milj. euroa	280,3	309,6	301,1	342,4	252,7	289,8
Tase	2 625	2 642	2 703	2 725	2 695	2 711
Htv	1 241	1 459	1 257	1 517	1 228	1 406
Tilikauden tulos, milj. euroa	108,1	106,4	105,5	104,4	59,7	57,8
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,4	4,4	4,2	4,2	2,5	2,3
Investoinnit liikevaihdosta, %	9	7	8	7	6	5
Omavaraisuusaste, %	98	98	99	98	99	98
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. euroa (edellisen vuoden liiketoiminnan tuloksesta)	65,4		102,7		100,2*	

* Vuoden 2008 tuloksen perusteella maksettavan 100,2 milj. euron tuloutuksen viimeinen erä 29,2 milj. euroa maksetaan 31.12.2010.

Metsähallituksen 150-vuotisjuhlavuonna liiketoiminnan 59,7 milj. euron tulos ylitti tulostavoitteen loppuvuonna tapahtuneen puumarkkinoiden elpymisen ansiosta. Liiketoiminnan tulos olisi ollut vieläkin parempi ilman yhteensä 5,8 milj. euron vähenyksiä, jotka johtuivat Siemen Forelia Oy:n osakepääoman 2,8 milj. euron varautumisesta pääasiassa Venäjällä toimineen suomalais-itävaltalaisen yhteisyritys Forian toiminnan lopettamiseen liittyen. Metsähallituksen liiketoiminnan ja tytäryhtiöiden muodostaman liiketoimintakonsernin tulos oli 2,0 milj. euroa em. liiketoimintaa alempi, ja jäi 57,8 milj. euroon. Taimituotanto oli muusta tytäryhtiötoiminnasta poiketen voitollista ja saavutti 0,5 milj. euron tuloksen.

Luonnon monimuotoisuuden ja virkistyskäytön huomioon ottamisesta johtuvat metsien käyttörajoitteet ja kohonneet suunnittelukustannukset aiheuttivat Metsähallituksen liiketoimintaan 36,5 milj. euron laskennallisen rasitteen. Kun mukaan lasketaan vielä korostetusta työllisyyden, porotalouden ja saamelaiskulttuurin huomioon ottamisesta aiheutuvat lisäpanokset, yhteiskunnallisten velvoitteitten kokonaispanos oli 44,8 milj. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna panos laski 9,8 milj. euroa puun hintatason laskun johdosta. Käyttörajoitusten alainen pinta-ala kasvoi 632 200 hehtaariin, mikä on 24 000 hehtaaria edellisvuotta enemmän lähinnä Metsä-Lapin maankäyttöpäätöksistä ja Metso 2 -ohjelmasta johtuen.

Liiketoimintakonserni investoi yhteensä 14,3 milj. euroa, josta maa-, vesi- ja sora-alueisiin 6,3 milj. euroa, teihin 4,0 milj. euroa ja tytär- ja osakkuusyhtiöosakkeisiin 0,4 milj. euroa. Metsien hoitoa, lannoituksia ja metsätiestön kunnostamista jatkettiin aktiivisesti. Metsähallitus kehitti tuulienergian tuotantoon sopivia alueita yhdessä alan toimijoiden kanssa.

Myös Metsähallituksen luontopalvelujen tavoitteet saavutettiin hyvin. Retkeily-alueiden kävijämäärä säilyi entisellä 340 000 henkilön tasolla ja asiakastytyväisyys oli korkea. Kalastuslupia myytiin 77 500 kappaletta. Matkapuhelinmyynti nousi suurimmaksi myyntikanavaksi. Riistakosteikkojen kunnostuksen toimintamalli kehitettiin yhteistyössä metsätalouden kanssa ja uusia kunnostettuja kosteikkoja valmistui 500 hehtaaria. Saimaannorpan suojelemiseksi tehtiin jaksoa 15.4.—30.6.2010 koskevia vapaaehtoisia kalastuksenrajoitussopimuksia 1 470 neliökilometrin vesialueelle.

Erävalvontaan saatiin uusi erävalvoja, ja viranomaisyhteistyötä kehitettiin edelleen valvonnan vaikuttavuuden kehittämiseksi. Havaitut laillisuusrikkomukset olivat 2000-luvun alimmalla tasolla, mutta suurpetojen laitton pyynti on tehostuneesta valvonnasta huolimatta edelleen vakava ongelma erityisesti poronhoitoalueella.

Julkisten hallintotehtävien bruttomenot olivat 51,4 milj. euroa, josta ympäristöministeriön perusrahoituksen osuus 26,0 milj. euroa ja maa- ja metsätalousministeriön osuus 7,6 milj. euroa. Luontopalveluiden kokonaistuottavuus nousi 4,75 % edellisvuoteen verrattuna Tilastokeskuksen tuottavuusindeksillä mitattuna.

Valtion liikelaitosmallin soveltuvuutta yhteismarkkinoilla koskeva valmistelu ei tuonut ratkaisua Metsähallituksen tulevaan organisaatiomalliin. Tulevan mallin valmistelu siirrettiin maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön tehtäväksi seuraavalle vuodelle.

14.9 Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera) ja maatalouden interventiorahasto

Makeran oma tulokertymä on vähentynyt koko 2000-luvun, koska uusia lainoja ei ole juuri myönnetty vuoden 2003 jälkeen. Rahoitustilannetta ovat helpottaneet vuodesta 2005 lähtien tehdyt siirrot valtion talousarviosta. Vuonna 2009 rahastolla oli varoja käytössä n. 221 milj. euroa, mikä oli 40 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna; syynä kasvuun olivat edellisvuotta suurempi budjettisiirto ja vuodelta 2008 siirtyneiden varojen ennakoitua suurempi määrä. Rahaston omien tulojen ennakoidaan vähenevän lähivuosina edelleen merkittävästi.

Makeran varoin tuetaan mm. maatalouden tuotantokustannusten alentamista yrityskoon kasvua edistämällä. Rahaston tehtävänä on turvata ja täydentää maatilatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen investointien rahoitusta. Tuet myönnetään maatalouden rakennetukilain (1476/2007) nojalla.

Vuonna 2009 erilaisia rakennetukiaavustuksia varten sidottiin yhteensä 98 milj. euroa. Lisäksi myönnettiin 3,3 milj. euroa peruskuivatusavustuksia ja kehittämissuunnitelman hankinnan tukea. Tuettujen nuorten viljelijöiden tilanpidon aloitustukihankkeiden määrä oli 495 kpl. Investointiavustuspäätöksiä tehtiin n. 2 800 kpl. Vuodelle 2010 siirtyi sitomattomia varoja n. 106 milj. euroa. Rahoituksen tuloksia on selvitetty myös ”Maatalous”-politiikkasektorin yhteydessä.

TAULUKKO 140. Makeran tunnuslukuja

	2006	2007	2008	2009
1. Varoja käytettävissä, milj. euroa	221,6	263,4	182,2	221,4
— lainojen korot ja lyhennykset	105,9	95,7	86,0	76,0
— siirto talousarviosta	23,2	115,0	23,1	63,8
— tulot EU:lta	15,6	16,0	9,0	4,7
— siirtyneet sitomattomat varat	48,0	29,1	56,1	57,5
— muut tulot	28,9	7,6	8,0	19,4
2. Tase, milj. euroa	853,4	849,6	758,7	728,6
— mistä lainasaamiset	485,5	414,3	349,0	347,2
3. Menoja sidottiin, milj. euroa	192,5	207,3	124,7	115,3
— mistä avustuksia	141,6	187,1	109,0	101,4
4. Tilanpidon aloitustuki, päätöksiä kpl	845	661	644	495
5. Investointiavustus, päätöksiä kpl	11 200	8 900	2 800	2 800
— lypsykarjatalouden rakentaminen	455	565	224	415
— lihakarjatalouden rakentaminen	247	316	131	151
— puutarhatalouden investoinnit	231	330	121	92
6. Tutkimushankkeet, päätöksiä kpl	88	101	75	55

Interventiorahastosta maksetaan interventiovarastoinnista, -ostoista ja myynneistä aiheutuvat sekä ruoka-avun menot. Interventio-ostoja tehtiin v. 2009 35,8 milj. eurolla ja ruoka-avun menot olivat 3,9 milj. euroa. Rahaston tulot saadaan pääosin EU:n rahoitusosuuksina, siirto valtion talousarviosta oli 1 milj. euroa.

15 Liikenne- ja viestintäministeriö

Viestintäministerin katsaus

Suomi on pitkään ollut uuden viestintäteknologian kehittäjänä ja käyttäjänä kiistatta eturivin maita maailmassa. Suomen halutaan olevan eturivissä myös tulevaisuudessa.

Viestinnän toimiala on nopeassa ja monitasoisessa muutoksessa, eikä tämän muutoksen ennakoiminen, merkityksen ymmärtäminen ja tarvittaessa nopea muutokseen reagoiminen ole helppo tehtävä. Viestinnän toimialan kehitykseen vaikuttavat vahvasti globaali kehitys ja trendit, joihin ei kansallisilla toimenpiteillä ole juurikaan mahdollista vaikuttaa. Tämä kokonaisuus muodostaa vaikeasti hallittavan ja yllätyksellisen toimintaympäristön, johon viestintäpolitiikalla vaikutetaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kansallisen politiikan tulee olla vahvuuksien korostamista ja heikkouksien korjaamista. Menestyäkseen kilpailussa suomalaisten yritysten ja niiden tarjoamien palvelujen on oltava kansainvälisesti kilpailukykyisiä.

Viestintäala on perinteisesti ollut jaettavissa luontevasti mediatoimialaksi ja teletoimialaksi. Viestintäteknologian ja uusien palvelujen, ennen muuta internetin, kehityksen seurauksena perinteiset jakolinjat ovat vähitellen hämärtyneissä. Uudenlaiset globaalit liiketoimintamallit ja erilaiset palvelualustat sekä uudentyypiset älykkäät ja tehokkaat päätelaitteet haastavat perinteiset toimijat ja toimintamallit. Haastetuiksi tulevat myös kansallinen regulaatio ja politiikka.

Yhteiskunnallisessa kehityksessä on siirrytty vaiheeseen, jossa internetistä on tullut lähes kaiken taloudellisen toimeliaisuuden ydin. Internetin ja siihen nojaavan tietotekniikan mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntäminen on avainkysymys lähes kaikilla toimialoilla. Viestintäpolitiikassa ja viestinnän elinkeinopolitiikassa asioita on tarkasteltava korostetun painokkaasti myös palvelujen tarvitsijoiden – sekä suurten että pienten käyttäjien – näkökulmasta.

EU:n ja OECD:n mittareiden mukaan suomalaiset teleyritykset tarjoavat peruspalveluita kohtalaisen edullisesti. Myös yritysten investointikyky on pysynyt hyvällä tasolla. Tämän päivän Suomessa laajakaista on välttämättömyshyödyke, joka on saatava kaikille. On huolehdittava siitä, että kansalaisille ja yrityksille on tasa-arvoisesti tarjolla laadukkaita viestintäyhteyksiä kaikkialla.

Suomessa on vahva ja laadukas mediatoimiala. Keskeisiä instrumentteja sähköisen joukkoviestinnän kehittämisessä ovat taajuus- ja toimilupapolitiikka. Toimilupapolitiikassa elinkeinopoliittisten näkökohtien lisäksi joudutaan ottamaan huomioon erityi-

sesti sananvapaus ja viestinnän monipuolisuusvaatimukset. Maanpäällisten televisioverkkojen digitalisointi on etenemässä uuteen vaiheeseen teräväpiirtolähetyksen aloittamisen myötä. Myös IPTV on saamassa jalansijaa televisiolähetysten vastaanotossa.

Taajuuspolitiikka on tänä päivänä mitä suurimmassa määrin elinkeinopolitiikkaa, minkä vuoksi rajallisten taajuuksien nykyistä tehokkaampaa jakamista on tarpeen arvioida suhteessa viestintämarkkinoiden tehokkaaseen toimintaan, sekä investointien ja innovaatioiden edistämiseen.

Suvi Lindén
Viestintäministeri

Liikenneministerin katsaus

Vuosi alkoi elvytyksen merkeissä. Talouskehitykseen ja työllisyyden parantamiseen hallitus pyrki ripeästi vaikuttamaan heti vuoden alussa annetulla elvytysbudjetilla. Liikenne sai siitä merkittävän osan. Rahoitusta suunnattiin muun muassa ratoihin, teihin ja meriväyliin. Liikennepoliittisen selonteon investointeja aikaistettiin ja perusväylänpidossa aloitettiin useita työllistäviä hankkeita eri puolilla maata. Liikenteelle suunnattiin rahoitusta yhteensä 141 milj. euroa. Perusväylänpitoon osoitettiin 71,5 milj. euron lisärahoitus erityisesti nopeasti työllistäviin hankkeisiin, jotka ovat myös liikennepoliittisesti hyvin perusteltuja. Viiden ison investoinnin aloitusta aikaistettiin ja samalla päätettiin myös erillistoimista Seinäjoki—Oulu -rataosan peruskorjauksen jatkamiseksi vuoden 2009 aikana sekä Oulun ja Helsinki—Vantaan lentoasemien merkittävistä kehittämisinvestoinneista.

Talouskehitys näkyi selvästi liikenteessä. Kuljetussuoritteet vähenivät kaikilla liikennemuodoilla lähes viidenneksen edellisvuodesta. Suomen ja Venäjän välisen maantieliikenteen liikennemäärät putosivat yli 30 % edellisvuodesta ja itärajan ylittävä kuorma-autoliikenne on samalla tasolla kuin vuosina 2004—2005. Henkilöliikenteessä vähenemät eivät olleet yhtä suuria. Henkilöautoliikenteen kasvu pysähtyi pääteillä, junaliikenteessä matkustajamäärät vähenivät runsaat 3 %.

Vuoden lopulla alkoi olla näkyvissä ennakkoa kovan talven tuomista vaikeuksista. Jäänmurto sujui vielä hyvin, mutta erityisesti kaukojunaliikenteessä häiriöt lisääntyivät jo selvästi. Joulukuussa kaukoliikenteen junista noin neljännes saapui pääteasemalle yli 5 minuuttia myöhässä, kun myöhästymisiä normaalisti on korkeintaan 10 %. Lähi-liikenteessä tilanne oli vielä joulukuussa kohtalainen. Haasteena on liikenteen turvaaminen myös kovina talvina.

Valtiontalouden tilanne tulee olemaan varsin tiukka pitkälle tulevaisuuteen. Samanaikaisesti liikenteessä on pystyttävä vastaamaan globaalin kilpailun sekä ilmastomuutoksen tuomaan haasteeseen. Kestävä talouskasvu edellyttää liikennejärjestelmän kehittämistä elinkeinorakenteen ja maankäytön muuttuessa. Käytettävissä olevista resursseista on pystyttävä saamaan aiempaa enemmän irti, ja toimien vaikuttavuutta ja toiminnan tehokkuutta on pystyttävä parantamaan.

Älyliikenne antaa uusia innovatiivisia mahdollisuuksia liikennejärjestelmän toimivuuden ja tuottavuuden sekä liikenneturvallisuuden parantamiseen sekä joukko-liikenteen ja kevyen liikenteen edistämiseen. Älyliikenne tukee vahvasti ilmastopoliittikan tavoitteita ja tietoyhteiskuntakehitystä. Ehdotus älyliikenteen strategiaksi valmistui marraskuussa 2009. Strategia sisältää älyliikenteen vision ja tavoitetilan määrittelyn sekä toimeenpanosuunnitelman ja luettelon kärkihankkeista. Tavoitteena oli

aikaansaada sellainen sitoutuminen, joka mahdollistaa älyliikenteen laajan toteutuksen kaikissa liikennemuodoissa ja alueellisesti kattavasti. Toimeenpanon valmistelu on aloitettu.

Hallinnonalan ilmastopoliittinen ohjelma valmistui maaliskuussa 2009. Ohjelma linjaa liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi tarvittavat toimet ja yksilöi vastuut. Ohjelman linjaukset integroidaan kiinteäksi osaksi hallinnonalan toimintaa.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala ei yksin pysty saavuttamaan liikenteelle asetettuja päästöjen vähentämistavoitteita. Ministeriö osallistui työ- ja elinkeinoministeriön energiatehokkuustoimikunnan työskentelyyn ja valtioneuvoston kanslian koordinoimaan ilmastopoliittisen tulevaisuusselonteon valmisteluun sekä yhteistyöhön ympäristöministeriön kanssa liikennettä ja maankäyttöä koskevissa asioissa.

Tieliikenteen turvallisuus parani v. 2009. Taloudellisen taantuman myötä raskasta liikennettä oli aiempaa vähemmän, mikä vähensi erityisesti kohtaamisonnettomuuksissa henkilöautoissa kuolleiden määrää. Myös rattijuopumusonnettomuuksissa kuolleiden määrä väheni viime vuonna. Tienkäyttäjien ikään perustuva tarkastelu osoittaa myönteistä kehitystä kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi 18–24-vuotiaiden nuorten ryhmässä.

Liikenteen hallinnonalalla toteutettiin erittäin mittava rakenteellinen kokonaisuudistus. Virastouudistus eteni hyvin ja uudet virastot aloittivat toimintansa vuoden 2010 alusta. Uudistuksen tavoitteena on ollut tehostaa kokonaisvaltaista liikennepolitiikan valmistelua ja liikennejärjestelmän kokonaisajattelua perinteisen väylä- tai liikennemuotokohtaisen tarkastelun sijasta sekä parantaa toiminnan tehokkuutta. Ministeriö päätti sijoittaa virastojen päätoimipaikat pääkaupunkiseudulle päättäen samalla alueellistaa vuoden 2015 loppuun mennessä Liikennevirastosta yhteensä 130 henkilötyövuoden verran Lappeenrantaan ja Liikenteen turvallisuusvirastosta 95 htv Rovaniemelle ja 20 htv Lappeenrantaan. Vuoden 2010 alusta aloittivat toimintansa myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, joihin siirtyivät aiemmat tiepiirien ja lääninhallitusten liikenneosastojen tehtävät. Myös aluehallintouudistus antaa hyviä mahdollisuuksia liikennejärjestelmän kokonaisuutta katsovan toimintatavan kehittymiselle, kun liikennettä, ympäristöasioita ja elinkeinoelämän tarpeita katsotaan samassa organisaatiossa.

Vuoden 2009 aikana valmisteltiin myös kolmen valtioneemmistöisen osakeyhtiön perustamiset. Ilmailulaitoksesta ja Varustamoliikelaitoksesta muodostettiin valtioneemmistöiset osakeyhtiöt vuoden 2010 alusta lukien. Merenkululaitoksen tuotanto-toiminta yhtiöitettiin myös valtioneemmistöiseksi valtionyhtiöksi vuoden 2010 alusta lukien. Luotsausliikelaitoksen yhtiöittäminen siirrettiin myöhemmin toteutettavaksi.

Anu Vehviläinen
Liikenneministeri

15.1 Viestinnän toimialan vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen ja resurssien käyttö

Valtioneuvosto asetti talousarvioesitykseen liittyen viestinnän toimialalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

Viestinnän infrastruktuuria rakennetaan ensisijaisesti kaupallisin ehdoin kilpailuvilla verkkoteknologioilla.

Viestinnän verkkoinfrastruktuurin rakentaminen erilaisilla verkkoteknologioilla on jatkunut. Kertomusvuonna myönnettiin uusia televisiotoiminnan verkkotoimilupia, jotka on tarkoitettu teräväpiirtolähetyksen käynnistämiseen maassamme perinteisten standarditelevisiolähetysten lisäksi. Toimiluvat mahdollistivat yhden uuden verkkoteknologian käyttöönoton sekä kilpailun lisäämisen verkkojen tarjonnassa. Kehittyneiden kolmannen sukupolven (3G) matkaviestinverkkojen saatavuus on vuoden 2009 aikana parantunut selvästi.

Monipuolisia, korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia viestintäpalveluita on saatavilla koko maassa.

Erilaisia viestintäpalveluita on kattavasti tarjolla koko maassa erilaisissa verkoissa. Edellä mainittujen matkaviestin- ja laajakaistaverkkojen lisäksi televisio- ja radiolähetykset ovat kattavasti tarjolla koko maassa. Suomi on säilyttänyt asemansa edullisimpien matkapuhelinmaiden joukossa. Suomessa oli hinnaltaan Euroopan viidenneksi edullisimmat matkapuhelinliittymät 19 vertailumaan joukossa. Mobiililaajakaistapalvelut olivat samana ajankohtana Suomessa kaikkein edullisimmat. Kaikki radiolähetykset ja merkittävä osa televisiokanavista olivat vapaasti vastaanotettavissa.

Joulukuussa 2008 tehdyn tietoyhteiskunnan infrastruktuurin parantamista koskevan periaatepäätöksen toimeenpano on aloitettu. Periaatepäätöksen edellyttämät ensimmäinen vaiheen säädösmuutokset on saatettu päätökseen. Vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa päätettiin 66 milj. euron valtionavustuksesta laajakaistahankkeen toteuttamiseen. Vuoden 2010 heinäkuun alkuun mennessä kaikille kansalaisille taataan vähintään 1 Mbit/s -laajakaistayhteys. Toisen vaiheen tavoitteena on, että lähes kaikki vakinaiset asunnot sekä yritysten ja julkishallinnon vakinaiset toimipaikat ovat vuoden 2015 loppuun mennessä enintään kahden kilometrin päässä vähintään 100 Mbit/s -yhteydestä. Myös tämän tavoitteen täytäntöönpanon valmistelu on käynnissä. Tavoitteen saavuttamiseen käytetään julkista tukea kaikkein harvimmassa asutuilla alueilla. Hallitus antoi eduskunnalle syyskuussa laajakaistatukilain, joka sisältää säännökset muun muassa julkisen tuen edellytyksistä sekä toimivaltaisista tukiviranomaisista ja näiden tehtävistä. Maakuntien liitot ovat laatineet hankeohjelmat vuosina 2010—2015 toteutettavista hankkeista.

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tehokkaasti hyväksi tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi.

Kertomusvuonna laadittiin elinkeinopoliittinen ohjelma, joka sisältää useita toimenpide-ehdotuksia. Ohjelman vaikuttavuutta voidaan arvioida vasta, kun ohjelman toimeenpano etenee. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen on alkanut näkyä

konkreettisina hankkeina, esimerkiksi sähköinen laskutus on yleistynyt vahvasti. Kehitys on kuitenkin ollut odotettua hitaampaa.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti vaikuttavuustavoitteita täydentävät tavoitteet viestintäpalveluille ja -verkoille sekä viestinnän tukemiselle:

Yksityisyyden suoja, sananvapaus ja viestinnän moniarvoisuus sekä kansalaisten ja yritysten luottamus sähköisiin palveluihin säilyvät ja vahvistuvat.

Sähköisen viestinnän tietosuojalakia uudistettiin. Muutoksen tavoitteena oli parantaa yritysten mahdollisuuksia puuttua yrityssalaisuuksien vuotomahdollisuuksiin. Toistaiseksi yksikään yritys ei ole ottanut käyttöön lain mahdollistamia menettelyjä. Uusi laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisestä allekirjoituksesta tuli voimaan v. 2009. Laki luo perustason sääntelyn vahvan sähköisen tunnistamisen palveluiden tarjonnalle Suomessa. Kansallisen tietoturvallisuusstrategian toimenpideohjelman avulla luodaan suomalaisille turvallista arkea tietoyhteiskunnassa.

Kansalaisten medialukutaito tietoyhteiskunnassa paranee. Lasten ja nuorten asemaan tietoyhteiskuntapalveluiden käyttäjinä kiinnitetään huomiota. Sähköisen viestinnän ympäristö on kaikille turvallinen, ja median haitallisia ja laittomia sisältöjä torjutaan tehokkaasti.

Lasten ja nuorten aseman parantamistoimenpiteet on keskitetty erityisen lasten ja nuorten mediafoorumin puitteisiin eri muodoissa. Erilaisilla toimenpiteillä on lisätty erityisesti vanhempien tietämystä ja osaamista lasten mediakasvatuksesta, luotu sosiaalisen median pelisääntöjä ja vaikutettu mediakasvatuksen huomioimiseen opetuksessa. Mediafoorumin toimenpiteillä on lisätty verkossa tehtävää nuorisotyötä ja tuotu esille tapoja verkossa liikkuvan vaarallisen, laittoman tai haitallisen materiaalin ilmoittamiseksi viranomaisille.

Suomalaisen sisältötuotannon ja mediakulttuurin vahvuudet, kuten kansallisesti omaleimaiset sisällöt, julkinen palvelu ja monipuolinen lehdistö säilyttävät vahvan asemansa ja suomalaisen sisältötuotannon kansainvälinen kilpailukyky kasvaa.

Katsoja- ja kuuntelijamittausten mukaan kotimaisten sisältöjen sekä julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminnan rooli on säilyttänyt asemansa. Uusien ohjelmistotoimilupien myöntäminen televisiotoimintaan lisäsi television ohjelmistotarjontaa ja kasvatti entisestään mahdollisuuksia kotimaisten sisältötuotannon esittämiselle. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitus vuodelle 2010 turvattiin korottamalla televisiomaksua 3 %. Lehdistön asema pysyi vakaana. Sanomalehtien levikkikehitys oli laskeva, mutta aikakauslehdet kasvattivat suosiotaan. Lehdistötukea myöntämällä on parannettu ruotsinkielisen sanomalehdistön toimintamahdollisuutta.

Langaton viestintä kehittyy ja lisääntyy.

Digita Oy:lle valtakunnallisen digitaalisen laajakaistaisen 450-matkaviestinverkon toimintaan myönnetyn toimiluvan peittovaatimusta tiukentamalla parannettiin verkon kattavuutta siten, että vuoden lopussa verkko kattoi 99 % Manner-Suomen väestöstä. Lisäksi mahdollistettiin verkon nopeuden kasvattaminen. Muutoksen myötä pystytään vastaamaan maaseudun ja haja-asutusalueiden langattomien laajakaistayhteyksien nopeustarpeen merkittävään kasvuun. Taajuusalueiden käyttöä tehostamalla

edistettiin kolmannen sukupolven matkaviestinverkkojen seuraavan sukupolven teknologian (LTE) käyttöä, joka mm. kasvattaa datasiirtonopeuksia ja parantaa palveluita.

Postin yleispalvelu on turvattu. Lehtien fyysiset jakelukanavat säilyvät koko maan kattavina.

Postitoimintaa koskevan lainsäädännön tarkistamista valmistelevalle työryhmän työ jatkui. Työryhmä jättää ehdotuksensa helmikuun 2010 lopussa. Työn tavoitteena on muun ohella turvata yleispalvelu jatkossakin.

Taajuuspolitiikan uudistus tapahtuu maltillisesti ja lisääntyvään taajuustarpeeseen on varauduttu.

Taajuuspolitiikkaa on vuoden 2009 aikana uudistettu maltillisesti joustavampaan suuntaan, mikä osaltaan auttaa varautumista kasvavaan taajuustarpeeseen ja uusien palveluiden syntymiseen. Keskeisiä toimenpiteitä tässä suhteessa ovat olleet 1 800 megahertsin taajuusalueen LTE-käytön salliminen, taajuushuutokauppakokeilu 2 600 megahertsin taajuusalueella sekä kognitiivisen radion testauksen mahdollistaminen televisiolaajuuksille varatuilla UHF-taajuuksilla.

Erilaiset verkot ja palvelut toimivat keskenään yhteen ja viestintäverkot ja -palvelut ovat turvallisia ja luotettavia kaikissa oloissa.

Erilaisten palveluiden ja verkkojen yhteentoimivuus, turvallisuus ja luotettavuus ovat tietoyhteiskunnan toiminnan ja kehityksen perusedellytyksiä. Eri toimenpiteillä on lisätty tietoisuutta näistä kysymyksistä sekä pyritty ehkäisemään ennalta ongelmatilanteiden syntymistä.

Tarjolla on innovatiivisia ja monipuolisia sähköisiä sisältöjä ja palveluita.

Maanpäällisen televisioverkon ohjelmistojen monipuolisuus lisääntyi kahden uuden toimiluvan myöntämisen myötä. Uusien televisiotoiminnan verkkolupien (HD1 ja HD2) myöntämisellä mahdollistettiin teräväpiirtotelevisiolähetysten aloittaminen myös maanpäällisessä televisioverkossa. Uusien verkkotoimilupien julistamisella haettavaksi (F) luotiin mahdollisuudet televisiotarjonnan monipuolistamiselle. Laajakais-tahankkeen toteuttaminen luo edellytyksiä uusien sisältöjen ja innovatiivisten palveluiden syntymiselle. Verkkojen kapasiteetti ei olennaisesti hidasta uusien palvelujen kehittämistä ja käyttöä.

Teleyritysten asiakaspalvelu toimii laadukkaasti.

Teleyritysten asiakaspalvelussa on ollut ongelmia, joihin on haettu ratkaisuja usein eri tavoin. Teleyritykset ovat jo kertomusvuotta edeltävänä vuonna kehittäneet erilaisia menettelytapoja sekä lisänneet asiakaspalveluhenkilöstöä. Näiden toimenpiteiden seurauksena yhtiöiden asiakaspalvelu on kertomusvuoden aikana parantunut. Myös asiakaspalvelua koskevien kansalaisvalitusten määrä on vähentynyt.

Kuluttajan asema sähköisten palveluiden käyttäjänä paranee ja ikääntyneet ja erityisryhmät huomioidaan entistä paremmin viestintä- ja tietoyhteiskuntapalveluiden käyttäjinä. Kansalaisten tasavertaisuus palveluiden saatavuuden ja käytön suhteen lisääntyy.

Erillistä kuluttajan toimenpideohjelman laatimista ei pidetty tehokkaana toimintatapana, vaan ratkaisua haettiin jo tunnistettuihin kehittämistarpeisiin tai ongelmiin.

TAULUKKO 141. Viestintäverkkojen palvelutaso

Viestintäpalveluiden saatavuus	2007	2008	2009
Matkaviestintäverkot			
GSM-verkon väestöpeitto, %	99,5	99,5	99,5
GSM-verkon maantieteellinen peitto, %	97	97	97
3G-verkon väestöpeitto, %	60*	70	> 90
3G-verkon maantieteellinen peitto, %	< 5*	7	> 35
Laajakaistaverkot			
Väestöpeitto, %	96	99	99
Liittymät	2007	2008	6/2009
Matkaviestinliittymät	5 670 000	6 830 000	7 280 000
Lankaliittymät	1 920 000	1 650 000	1 530 000
Laajakaistaliittymät	1 429 000	2 097 000	2 244 000
— ADSL	1 231 000	1 213 000	1 161 000
— Mobiililaajakaista	0	480 000	664 000
Digitaalisen television valtakunnallisten lähetyksverkkojen kattavuus	2007	2008	2009
Kanavanippu A (DVB-T), % väestöstä	99,98	99,98	99,98
Kanavanippu B (DVB-T), % väestöstä	99,98	99,98	99,98
Kanavanippu C (DVB-T), % väestöstä	90	90	90
Kanavanippu D (DVB-H), % väestöstä	40	40	40
Kanavanippu E (DVB-T), % väestöstä	80	95	95
Postinjakelun laatustandardin toteutuminen **	2007	2008	2009 (arvio)
Kotimaan kirjelahetyksistä perillä lähettämistä seuraavana työpäivänä, %	94,6	95,1	93,0
Kotimaan kirjelahetyksistä perillä lähettämistä toisena työpäivänä, %	99,3	99,5	99,0

* Vuoden 2007 tiedot ovat arvioita.

** Tavoitteena postipalvelulain 5 §:n mukainen palvelutaso.

Työskentelyssä pyritään kannustamaan muutokseen viestintäpalvelujen tarjonnan toimivuudessa siten, että kuluttajaoikeuksien toteutuminen turvataan ja kuluttaja-asiat nähtäisiin asiakaspalvelussa osana yrityksen kilpailukykyä.

Kertomusvuonna toteutettiin lainsäädäntöhankkeita, joilla parannettiin kuluttajan asemaa. Tällaisia olivat tietoliikennevikojen kuluttajahyvitysten tarkistaminen ja mobiilimaksamisen erittelyvelvollisuuden tiukentaminen. Ikääntyneiden asemaan tietoyhteiskunnan toimijoina on kiinnitetty huomiota sekä esteettömyysstrategiaa toteuttamalla on pyritty parantamaan erityisryhmien asemaa tietoyhteiskunnassa.

15.2 Liikenteen toimialan vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen ja resurssien käyttö

Valtioneuvosto asetti talousarvioesitykseen liittyen liikenteen toimialalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

Liikennejärjestelmä edistää hyvinvointia ja elinkeinoelämän kilpailukykyä varmistamalla toimivat matka- ja kuljetusketjut koko maassa.

Liikennejärjestelmän toimivuus on pysynyt suunnilleen edellisvuosien tasolla. Meriliikenteen toimivuus oli hyvällä tasolla. Pääteistä ruuhkautuvia on n. 200 km lähinnä suurten kaupunkien läheisyydessä. Junaliikenteen toimivuus heikkeni joulu- ja tammikuussa kovan talven vuoksi. Joukkoliikenteessä peruspalvelutaso toteutuu kaukoliikenteessä pääosin. Kehittämistarpeita on lähinnä maakuntien välisissä yhteyksissä sekä poikittaisyhteyksissä. Haja-asutusalueilla pahimmat puutteet ovat kuntien ja seutukuntien sisäisen liikenteen järjestämisessä. Älyliikenteen tehokkaan käytön edistämiseksi on valmistunut älyliikenteen strategia.

Tienpidossa pysyy haasteena päällystetyn tiestön kuluminen ja vauriot, siltojen kunto, liikenneturvallisuuden parantaminen taajamissa sekä toimintaympäristön muutoksiin vastaaminen alueellisten investointien avulla. Rataverkolla on edelleen kriittisenä haasteena peruskorjausten läpivienti. Jatkossa myös ratapihojen peruskorjaukset vaativat yhä enemmän resursseja. Vesiväylillä on pystyttävä riittävään peruskorjaukseen ja kunnostukseen. Keskeisiä toimia ovat madaltumien poistaminen, meriliikenteen ohjauksen laitteistojen ja järjestelmien päivittäminen ja uusiminen sekä kiinteiden ja kelluvien turvalaitteiden, kanavien ja sulkurakenteiden sekä silta- ja uittojohdeiden korjaukset.

Suomi on liikenneturvallisuudeltaan Euroopan viiden parhaan maan joukossa.

Tieliikenteen turvallisuus parani huomattavasti. Samanlaista myönteistä kehitystä tapahtui myös monissa muissa Euroopan maissa, joten Suomen sijoitus maavertailussa ei välttämättä muutu paljoakaan (v. 2008 10. sija).

Kaupallisessa lentoliikenteessä ja kauppamerenkulussa sekä rautatieliikenteessä ei v. 2009 tapahtunut kuolemaan johtaneita onnettomuuksia.

Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään. Liikenteen terveyteen ja luontoon aiheuttamia haittoja minimoidaan.

Liikenteen kasvihuonekaasupäästöt vähenivät v. 2008 n. 4 %. Ennakkotietojen mukaan päästöt vähenivät muutaman prosentin myös v. 2009. Päästökehityksen taustalla vaikuttavat paitsi syksyllä 2008 alkanut taloudellinen taantuma ja liikennesuorituksen väheneminen, myös vuoden 2008 alusta voimaan tulleet autoverouudistus ja liikenteen biopolttoaineiden jakeluvalvoite.

Liikenteen typenoksidi-, hiilivety-, häkä- ja hiukkaspäästöt ovat vähentyneet ja vähentyvät edelleen ajoneuvo- ja polttoaineteknologian kehityksen ansiosta. Vesien ja maaperän suojelun, materiaalien käytön vähentämisen tai luonnon monimuotoisuuden turvaamisen osalta ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Meluntorjuntaa on toteutettu lähinnä isojen investointien yhteydessä.

Liikenteen toimialan tuottavuus ja tehokkuus paranee.

Toiminnan tuottavuutta ja tehokkuutta on parannettu kehittämällä hankintoja ja pilotoimalla innovatiivisuutta sisältäviä rakentamiskohteita. Ratapuolella kilpailua on avattu hallitusti. Merenkulun sisäisen tuotannon yhtiöittämisen odotetaan saavan vähitellen aikaan kilpailua ja toiminnan tehostumista.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti vaikuttavuustavoitteita täydentävät tavoitteet liikenneverkoille:

Suomen ulkomaankaupan tarvitsemat matka- ja kuljetusketjut ovat sujuvia ja tehokkaita.

Merikuljetukset toimivat v. 2009 hyvin. Jäänmurron odotusaika oli enintään 2,5 tuntia ja 97 % aluksista pääsi läpi ilman odotusta. Jäänmurron menot olivat 26,2 milj. euroa. Huonokuntoisten kauppamerenkulun väylien määrä väheni edellisvuoden 553 kilometristä 440 kilometriin. Merenmittausten uudistamisen toteutumisaste nousi 55 prosentista 60 prosenttiin. Alusliikennepalvelujen saatavuus oli 99,6 % (edellisvuonna 99,9 %).

Suomen ja Venäjän välisen maantieliikenteen ongelmat ovat lähes kadonneet laman myötä.

Matka- ja kuljetusketjut seutujen välillä ovat luotettavat ja sujuvat sekä matka-ajat ovat ennakoitavissa.

Tieliikenteen toimivuus pysyi edellisvuosien tasolla. Keskeisestä päätieverkosta 74 % oli nopeusrajoitukseltaan vähintään 100 km/h. Huonokuntoisen päällystetyn tieverkon pituus väheni n. 40 km edellisvuodesta. Päällysteiden hintataso pysyi edellisvuoden tasolla ja osittain jopa laski. Siten päällystystöitä oli mahdollista tehdä n. 20 % enemmän kuin edellisvuonna eli n. 3 840 km. Ennakoitu kunnan heikkeneminen pystyttiin näin estämään. Tienkäyttäjien tyytyväisyys pääteiden tilaan säilyi hyvänä ja oli edelleen 3,6 asteikolla 1–5.

Rautatieliikenteessä henkilökaukoliikenteen junista 89,4 % oli pääteasemalla ajoissa eli korkeintaan 5 minuuttia aikataulusta myöhässä, edellisvuonna vastaava luku oli 90,6 %. Joulukuussa tilanne heikkeni ratkaisevasti ja noin neljännes junista saapui pääteasemalle yli viisi minuuttia myöhässä. Myöhästymisistä noin puolet johtuu radanpidosta. Nopean rataverkon pituus sekä 25 tonnin kuljetukset sallivan rataverkon pituus olivat edellisvuosien tasolla. Radan huonosta kunnosta johtuvien rajoitusten määrä pieneni 82 km edellisvuodesta. Yli-ikäisten kiskojen määrä väheni tavoitteen mukaisesti lähes 140 km.

Junien kaukoliikenteen ostoihin käytettiin 31,3 milj. euroa ja Kemijärven yöjunaliikenteeseen 1,3 milj. euroa.

Tieverkon toimivuutta Helsingin ja Turun välillä paransi E18 Muurla–Lohja -moottoritien valmistuminen. Tieverkolla jatkuivat investoinnit valtatiellä 6 välillä Lappeenranta–Imatra sekä valtatiellä 4 välillä Lusi–Vaajakoski. Käynnissä olevat ratainvestoinnit tulevat jatkossa parantamaan junaliikenteen edellytyksiä sekä seutujen välisillä matkoilla (Seinäjoki–Oulu, Lahti–Luumäki -rataosien palvelutason parannushankkeet sekä Seinäjoki–Vaasa -radan sähköistys) että kaupunkiseuduilla (Kehärata). Raahen väylä valmistui liikenteelle ja Haminan meriväylän työt jatkuivat. Vuoden 2009 talousarvioissa tehtiin päätökset investoinneista valtatiellä 5 Lusi–Mikkeli, Kilpilahden tieyhteydestä sekä rataosan Seinäjoki–Vaasa sähköistyksestä.

Kaupunkiseuduilla maankäyttö ja liikenne on sovitettu yhteen. Matka- ja kuljetusketjut toimivat ennustettavasti sekä kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen markkinaosuus on kasvanut.

Suurilla kaupunkiseuduilla toteutettiin liikennejärjestelmäsunnitelmatyötä. Joukkoliikenteen toimintaedellytysten parantamiseksi laadittu joukkoliikenteen kehittämisohjelma valmistui toukokuussa 2009 ja toimet aloitettiin samanaikaisesti. Keski suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen uudistamisohjelma jatkui. Kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tukeen käytettiin 3,6 milj. euroa.

Kevyen liikenteen väylien osalta toimintalinjoja on uusittu ja niihin on panostettu. Huonokuntoisten kevyen liikenteen väylien pituus oli 240 km, edellisvuonna 232 km.

Kaupunkiseutujen liikenteen toimivuutta paransivat mm. vuoden aikana liikenteelle avatut Hakamäentie Helsingissä sekä valtatie 4 Kemin kohta. Kehä I:n uudistaminen pääkaupunkiseudulla jatkui ja vuoden 2009 talousarvioissa päätettiin aloittaa seuraavat investoinnit: Kehärata, Kehä III:n perusparannus sekä kantatie 51 Kirkkonummi–Kivenlahti pääkaupunkiseudulla, valtatie 5 Päiväranta–Vuorela Kuopion seudulla, valtatie 6 Joensuun kohta sekä Savonlinnan keskustan ensimmäinen vaihe.

Maaseudulla ja saaristossa liikkumisen ja kuljetusten peruspalvelut on turvattu.

Joukkoliikenteessä maaseudulla peruspalvelutason mukaista palvelujen turvaamista tavoitetta ei saavutettu, vaan liikennettä jouduttiin edelleen karsimaan. Peruspalvelutaso toteutuu pääosin kuntien välisissä yhteyksissä arkisin, mutta ilta- ja viikonloppuliikenteessä sekä kuntien sisäisessä liikenteessä on suuria puutteita. Palvelutaso vastaa pitkälti edellisen vuoden tilannetta. Maaseudun peruspalvelutason turvaaminen pitkällä aikavälillä edellyttää uusien järjestämiskeinojen käyttöönottoa, esim. kutsuliikennettä ja henkilökuljetusten tehostamista. Maaseudun joukkoliikenteen ostoihin ja tukeen käytettiin 23,7 milj. euroa.

Saaristoliikenteessä on uusin sopimuksin turvattu peruspalvelut ja valmistauduttu kilpailuttamaan pitkäkestoisia palvelusopimuksia. Saariston yhteysalusliikenteen ostoihin ja tukeen käytettiin 8,0 milj. euroa.

Maaseudun tieverkon toimivuutta paransivat puukuljetusten turvaamisen toimenpiteet. Yksityisille on myönnetty lisäavustusta vuosille 2009–2011 10 milj. euroa vuodessa. Lisäys on suunnattu erityisesti puukuljetusten kannalta tärkeille yksityisille. Puukuljetusten turvaamiseen käytettiin v. 2009 34,6 milj. euroa. Rahoituksella poistettiin sorateiden keli-rikouhkaa 2 521 kilometriltä, päällystetyn tieverkon keli-rikouhkaa 349 kilometriltä sekä parannettiin 26 sillan kantavuutta. Vuonna 2009 sorateiden kuntoon suunnattiin rahoitusta yhteensä 29 milj. euroa. Vuonna 2009 huonokuntoisia sorateita oli 3 070 km, edellisvuonna 3 560 km. Tavoitteena oli korkeintaan 2 770 km, joten tavoitetta ei aivan saavutettu. Tienkäyttäjien tyytyväisyys muiden kuin pääteiden tilaan on heikentynyt jonkin verran. Tyytyväisyys oli 2,8, kun tavoite ja edellisvuosien taso on ollut 3,0 asteikolla 1–5.

Tieliikenteen onnettomuuksissa kuolleiden määrä on korkeintaan 250 v. 2010. Raideliikenteessä, kaupallisessa merenkulussa ja lentoliikenteessä ei tapahdu kuolemaan johtaneita onnettomuuksia.

Tieliikenteessä menehtyi v. 2009 selvästi vähemmän ihmisiä kuin edellisenä vuonna. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan liikenneonnettomuuksissa kuoli 281 ihmistä, mikä oli 62 vähemmän kuin v. 2008.

Vuoden 2009 ns. elvytysbudjetissa päätettyjen pienten investointien avulla tehtiin selvästi asetettua tavoitetta enemmän liikenneturvallisuutta parantavia toimenpiteitä. Tasoristeysonnettomuuksia tapahtui 35, ja niissä menehtyi 11 henkilöä. Vuonna 2008 tasoristeysonnettomuuksia oli 58 ja niissä menehtyneitä kahdeksan. Tasoristeysonnettomuudet ovat aina riski myös junaliikenteelle. Tasoristeyksiä vähennettiin valtion rataverkolla 139 kpl edellisvuodesta. Tasoristeyksiä on valtion rataverkolla edelleen lähes 3 380, joista noin viidesosa on varustettu puomein tai varoituslaittein.

Lentoliikenteen reittiliikenteessä ja tilauslentoliikenteessä ei v. 2009 tapahtunut kuolemaan johtaneita onnettomuuksia. Lentoturvallisuus Suomessa on korkeaa kansainvälistä tasoa ja huomiota kiinnitetään pieniinkin poikkeamiin. Kertomusvuonna sattui suomalaisille aluksille ja Suomen vesialueella purjehtiville aluksille 41 merionnettomuutta mitattuna neljän vuoden keskiarvolla. Merionnettomuuksien lukumäärä laski edellisvuodesta (2008: 46). Suurin osa onnettomuuksista oli kuitenkin lieviä. Kuolemaan johtaneita onnettomuuksia ei sattunut v. 2009. Myöskään rautatieliikenteessä ei sattunut vakavia henkilövahinkoihin johtavia onnettomuuksia.

Kaupunkiseuduilla ja kaupunkien välisillä matkoilla henkilöautoliikenteen suorituksen kasvu pysäytetään. Liikenteen energian käyttöä vähennetään ja energiatehokkuutta parannetaan. Ympäristöriskejä vähennetään. Liikenteen melua ja sille altistumista vähennetään.

Henkilöautoliikenteen kasvu pääteillä lähes pysähtyi. Tähän vaikutti suurelta osin taloustilanne. Pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueen lähijunaliikenteen matkustajamäärät pysyivät lähes edellisvuoden tasolla. Koko joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä on heikentänyt kustannusten nousu. Varsinkin pienet kaupungit ovat joutuneet supistamaan joukkoliikenteen kehittämistoimien tukea taloudellisen taantumana vuoksi.

Uusien rekisteröityjen henkilöautojen keskimääräiset hiilidioksidipäästöt vähenivät v. 2007 toteutetun autoverouudistuksen myötä n. 7 % v. 2008 ja edelleen n. 6 % v. 2009. Tavara- ja joukkoliikenteen energiatehokkuussopimukset sen sijaan eivät ole toimineet toivotulla tavalla eikä energiatehokkuus tällä saralla ole parantunut.

Itämeren ja Suomenlahden alusliikenteen voimakas kasvu asettaa vaatimuksia merenkulun turvallisuuden kehittämiseksi. Erityisesti alusten yhteentörmäys- ja pohjakosketusriskit ovat kasvaneet. Itämeren meriturvallisuusohjelma valmistui keväällä 2009 ja sen toteuttamissuunnitelma joulukuussa 2009. Laajasti viranomaisia koskevalla ohjelmalla ja sitä toimeenpanevalla suunnitelmalla pyritään entistä tehokkaammin ennaltaehkäisemään onnettomuuksia ja ympäristön pilaantumista.

Liikennemelun torjunnassa on jatkettu käytäntöä tehdä meluesteitä pääasiassa uusien väylien rakentamisen yhteydessä. Joitakin meluesteitä on rakennettu tai rakenteilla korjaamaan olemassa olevaa tilannetta pääteiden varrella ja Helsingin sisääntuloteillä.

TAULUKKO 142. Väyläverkon palvelutaso ja toiminnallinen tehokkuus

	Toteutuma 2007	Toteutuma 2008	Tavoite 2009	Toteutuma 2009
TIEVERKKO				
Palvelutaso				
Sujuva ja turvallinen keskeinen päätieverkko, %	75	74	73	74
Päällystetyt tiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono, km	3 328	3 492	3 700	3 450
Sillat kuntoluokissa huono ja erittäin huono, kpl	1 015	1 020	1 000	1 015
Soratiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono, km	3 260	3 560	2 770	3 070
Huonojen ja erittäin huonojen kevyen liikenteen väylien määrä, km	258	232	240	240
Henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemä	58,5	82	39	50
— Vähenemä perustienpidon toimin	51,5	54	35	44
— Vähenemä kehittämisinvestoinnein	7	28	4	6
Pohjavesiriskit, km	113	109	107	
Tienkäyttäjien tyytyväisyys pääteiden tilaan, asteikolla 1—5	—	3,6	3,6	3,6
Tienkäyttäjien tyytyväisyys muun tieverkon tilaan, asteikolla 1—5	—	3,0	3,0	2,8
Toiminnallinen tehokkuus				
Kunnossapidon yksikkömenot, euroa/tiekm	6 512	7 274	6 910	6 895
RATAVERKKO				
Palvelutaso				
Nopea rataverkko (nopeus vähintään 160 km/h), km	675	675	675	675
25 tonnin verkon pituus, km	378	392	398	392
Rataverkon kuntoindeksi, 100=hyvä	88	90	88	89
Yli-ikäiset kiskot liikennöidyllä rataverkolla, km	1 482	1 374	1 240	1 238
Radanpidosta johtuvat viivästykset, % kaukoliikenteen junista myöhässä määräasemalla 5 min. (max.)	3,8	3,52	5	4,36
Radan huonosta kunnosta johtuvat liikenneeräoitukset, km	592	481	420	399
Tasoristeysten määrä valtion rataverkolla, kpl	3 634	3 515	3 450	3 376
Radasta aiheutuvat vahingot junaliikenteessä, kpl (max.)	5	3	5	4
Junaonnettomuuksissa kuolleet matkustajat, max.	0	0	0	0
Melulta suojattujen henkilöiden määrä, hlöä/v	0	0	200	160
Toiminnallinen tehokkuus				
Sähkön ja telematiikan hoito- ja käyttömenot, euroa/raidekm	4 927	5 570	5 580	6 882
Muut hoito- ja käyttömenot, euroa/raidekm	7 104	7 600	8 370	7 848
VESIVÄYLÄT				
Palvelutaso				
Huonokuntoisten kauppamerenkulun väylien määrä, km	531	553	470	440
Tarkistusmitattujen väylien osuus, %				
— Kauppamerenkulun väylät	84	86	88	88
— Muu vesiliikenne	27	32	35	35
Merenmittausten uudistaminen, toteutumisaste	47	55	63	60
Jäänmurtajien toimintapäivät	550	288	650	536
Jäänmurtopalveluiden odotusaika, enintään tuntia	3,2	1,8	3,5	2,5
Ilman odotusta läpipäässeiden alusten osuus, %	92,8	98,0	90-95	97,0
Alusliikennepalvelujen saatavuus, %		99,9	99,5	99,6
Toiminnallinen tehokkuus				
Rannikon kauppamerenkulun väylien ylläpidon kustannukset, keskimäärin euroa/väyläkm	3 966	4 172	3 950	4 493
Sisävesien kauppamerenkulun väylien ylläpidon kustannukset, keskimäärin euroa/väyläkm	8 977	10 831	8 600	10 718

TAULUKKO 143. Väylänpito ja väyläverkon kehittäminen, määrärahojen käyttö (brutto)*

Milj. euroa	Käytetty 2007	Käytetty 2008	Käytetty 2009
Tieverkko			
Toimintamenot ja perusväylänpito	639	692	707
Tieverkon kehittämishankkeet	156	207	266
TIEVERKKO YHTEENSÄ	795	899	973
Rataverkko			
Toimintamenot ja perusväylänpito	342	370	387
Rataverkon kehittämishankkeet	46	157	174
RATAVERKKO YHTEENSÄ	388	527	561
Vesiväyläverkko			
Toimintamenot ja perusväylänpito	92	96	103
Vesiväyläverkon kehittämishankkeet	5	2	18
VESIVÄYLÄVERKKO YHTEENSÄ	97	98	122
Yhteiset väyläverkon kehittämishankkeet	73	45	10
Väylänpito ja kehittäminen			
Toimintamenot ja perusväylänpito	1 073	1 158	1 197
Väyläverkon kehittämishankkeet ja yhteiset väyläverkon kehittämishankkeet	281	412	467
VÄYLÄNPITO JA KEHITTÄMINEN YHTEENSÄ	1 354	1 570	1 665

* Tienpito, radanpito ja vesiväylänpito sisältävät ao. virastojen toimintamenot sekä perusväylänpidon määrärahojen käyttö. Lisäksi tienpidon määräraha on huomioitu Kainuun maakunnalle tienpitoon osoitettujen määrärahojen käyttö. Tieverkon, rataverkon ja vesiväyläverkon kehittäminen sisältävät myös maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset.

Väyläverkon ylläpitoon ja kehittämiseen on käytetty viime vuosina n. 1,3–1,6 mrd. euroa. Toimintamenoihin ja perusväylänpitoon on käytetty 1,1–1,2 mrd. euroa. Tästä n. 60 % suunnattiin tieverkolle, 32 % rataverkolle ja 8 % vesiväylälle.

Tieverkon päällysteitä uusittiin 104 milj. eurolla. Ylläpito- ja korvausinvestointimenot olivat yhteensä 268 milj. euroa, missä on lisäystä edellisvuoteen 18 milj. euroa. Tieverkon hoidon palvelutaso säilyi ennallaan. Hoito- ja käyttömenot olivat 240 milj. euroa eli 13 milj. euroa edellisvuotta suuremmat. Talvihoidon osuus oli 99 milj. euroa. Rataverkon korvausinvestointeihin suunnattiin 160 milj. euroa. Korvausinvestointeina uusittiin radan turvalaitteita ja teknisiä järjestelmiä, parannettiin tasoristeysturvallisuutta, peruskorjattiin elinkaarensa loppuun tulleita rakenteita ja korvattiin ylikäistä päällysrakennetta nykytekniikan mukaisella rakenteella. Suurimmat kohteet olivat päällysrakenteen osalta rataosilla Jämsänkoski–Jyväskylä, Porokylä–Vuokatti, Lapinlahti–Iisalmi sekä Tornio–Kolari.

TAULUKKO 144. Väyläomaisuus

Milj. euroa	Tiehallinto	Merenkululaitos	Ratahallintokeskus
Tase 1.1.2009	14 644,6	246,3	3 361,8
Investoinnit	1 379,9	23,1	357,7
Poistot	1 132,4	18,8	184,3
Tase 31.12.2009	14 892,1	250,5	3 535,2

Väyläverkon kehittämiseen käytettiin v. 2009 yhteensä 467 milj. euroa, joka on 55 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuotena. Lisäksi kuusi hanketta oli käynnissä kuntien tai muiden ulkopuolisten osapuolten rahoituksen turvin. Väyläinvestoinneilla oli kuluneena vuonna merkittävä työllistävä vaikutus.

15.3 Hallinnonalan muiden vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Valtioneuvosto asetti talousarvioesitykseen liittyen liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita, joihin liittyen liikenne- ja viestintäministeriö asetti täydentäviä tavoitteita hallinnon kehittämiseksi ja tutkimukselle:

Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta tukee hallitusohjelmassa esitettyjen viestintää ja liikennettä koskevien toimenpiteiden toteuttamista. Kehitetään liikenne- ja viestintäalalla tarvittavaa osaamista ja asiantuntemusta sekä tuotetaan tietoa lain- säädännön ja poliittisen päätöksenteon pohjaksi.

Liikenteen puolella merkittävimmät tutkimus- ja kehittämishankkeet liittyivät älyliikenteeseen sekä ilmastopoliittikan toteutukseen ja seurantaan. Liikenteen hinnoittelua koskevissa hankkeissa on selvitetty raskaan liikenteen tienkäyttäjämaksuja sekä Helsingin seudun ruuhkamaksujen käytön vaihtoehtoja seurauksineen. Viestintäpolitiikan puolella oleellisia hankkeita ovat laajakaistan kehittämisohjelma, julkista taloudellista tukea saava Laajakaista kaikille -hanke ja Arjen tietoyhteiskunta -ohjelma.

Hallinnonala tukee toiminnallaan ilmastomuutoksen hillintää sekä sopeutumista ilmastomuutokseen. Parannetaan suomalaisen yhteiskunnan valmiuksia sopeutua ilmastomuutokseen.

Ministeriö on sisällyttänyt ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyvät tavoitteet hallinnonalan työtä ohjaavaan ilmastopoliittiseen ohjelmaan. Ohjelmassa on linjattu, että liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala sopeutuu ilmastomuutokseen liikenne- ja viestintäinfrastruktuurin rakentamisessa, hoidossa ja ylläpidossa siten, että liikenteen ja viestinnän palvelutaso säilyy ilmastomuutoksen oloissa. Tämä edesauttaa luonnollisesti myös muun yhteiskunnan sopeutumismahdollisuuksia. Tavoitetta tuetaan mm. tutkimustoiminnan ja strategisen suunnittelun kautta.

Hallinnonalan virastojen ja laitosten toiminnan tuottavuuden mittaamista kehitetään. Työn tuottavuus ja kokonaistuottavuus paranevat. Hallinnonalan toiminnan tuottavuutta parannetaan.

Hallinnonalan tuottavuuden ennakoidaan kehittyneen positiivisesti, joskin paljon valmistelutyötä vaatinut virastouudistus on voinut vaikuttaa liikenteen hallinnonalan virastojen tuottavuusmittareilla mitattuun tuottavuuteen. Lopulliset tiedot tuottavuuden kehittymisestä saadaan kesäkuussa, jolloin Tilastokeskus julkistaa valtion tuottavuus-tilaston tiedot vuodelta 2009. Virastojen ja laitosten tuottavuuden mittaamisen kehittäminen käynnistetään v. 2010 hallinnonalan uuden organisaatiorakenteen mukaisena.

Ministeriön strategiset prosessit (lainsäädäntö sekä hallinnonalan ja rakenteiden ohjaus) ovat laadukkaita.

Ministeriön lainvalmistelu on kertomusvuonna ollut laadultaan kohtuullista. Lainvalmisteluprosessista on muodostunut selkeästi johdettu kokonaisuus ministeriössä. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan virastojen ohjausta on kehitetty merkittävästi vuoden aikana liittyen liikennesektorin virastouudistukseen. Formaalin tulsohjauksen prosessit ovat pysyneet muuttumattomina, mutta ohjaukseen on kehitetty konsernirakenteeseen ja kumppanuuteen perustuvia menettelyjä ja foorumeita strategisen ohjauksen tehostamiseksi. Varsinaisesti uudistettu ohjauksen vuorovaikutus ja yhteistyökulttuuri alkaa vuoden 2010 alussa uusien virastojen aloitettua toimintansa.

15.4 Rahastojen ja liikelaitosten talouden ja toiminnan tuloksellisuuden kehitys

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston tarkoituksena on järjestää julkisen palvelun televisio- ja radiotoimintaa harjoittavan Yleisradio Oy:n rahoitus ja muutoinkin edistää televisio- ja radiotoimintaa. Rahastoon kerättävistä maksuista, rahaston hallinnasta sekä rahaston varojen käytöstä on säädetty valtion televisio- ja radiorahastosta annetussa laissa (745/1998).

Rahaston käyttösuunnitelmassa televisiomaksujen maksuperusteiseksi kertymäksi oli arvioitu 424,3 milj. euroa. Toteutuma oli 432,5 milj. euroa eli n. 8,2 milj. euroa käyttösuunnitelmassa arvioitua enemmän. Rahaston varoja käytettiin Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen 421,0 milj. euroa, mikä on n. 8 milj. euroa käyttösuunnitelmassa arvioitua enemmän. Viestintävirastolle maksettu korvaus rahaston hoidosta ja televisio- ja radiotoiminnasta annettujen säännösten noudattamisen valvonnasta oli 10,5 milj. euroa eli n. 0,5 milj. euroa arvioitua vähemmän. Rahaston vapaat tilittämättömät varat vuoden lopussa olivat 7,4 milj. euroa eli 4,4 milj. euroa käyttösuunnitelmassa arvioitua enemmän.

Televisiomaksua korotettiin 4,1 % vuoden 2009 alusta lukien. Vuoden 2009 lopussa televisioilmoituksia oli voimassa 1 901 789 kappaletta, mikä on 0,75 % vähemmän kuin vuoden 2008 lopussa.

Yleisradio Oy:n julkisen palvelun toiminnasta säädetään Yleisradio Oy:stä annetussa laissa (1380/1993). Yhtiön hallintoneuvosto antaa eduskunnalle joka toinen vuosi kertomuksen yhtiön harjoittamasta julkisesta palvelusta. Viimeisin kertomus, joka koski vuosien 2007 ja 2008 toimintaa, käsiteltiin eduskunnassa loppuvuodesta 2009 (K 14/2009 vp, LiVM 24/2009 vp, EK 29/2009 vp).

Ilmailulaitos Finavia

Lentoliikennemarkkinan vaikeudet heijastuivat merkittävästi Ilmailulaitoksen toimintaan. Lentoliikennemaksuihin tehdyt määräaikaiset hinnanalennukset vaikuttivat osaltaan liikevaihtoon ja tulokseen syyskuusta 2009 alkaen. Tilikauden toiminnallinen liiketulos oli kuitenkin voitollinen. Liikelaitoksen tasearvojen ja Kehäradan rahoitusratkaisusta johtuen liikelaitoksen tilinpäätökseen sisältyy kertaluonteisia alaskirjauksia 275 milj. euroa. Liikelaitos yhtiöitettiin Finavia Oyj -nimiseksi konserniksi vuoden 2010 alusta.

Varustamoliikelaitos Finstaship

Varustamoliikelaitoksen liikevaihto pieneni ja liiketoiminnan tulos oli tappiollinen. Monitoimijäänmurtajien käyttöasteen ja siten tuloksen kannalta merkittävän offshore-markkinan kysyntätilanne ja hintataso olivat heikkoja. Liikelaitos yhtiöitettiin Arctia Shipping Oy -nimiseksi konserniksi vuoden 2010 alusta.

Luotsausliikelaitos Finnpiilot

Maailmantalouden taantuma ja teollisuuden rakenteelliset muutokset ovat vähentäneet merikuljetuksia ja siten myös luotsauspalvelujen käyttöä. Luotsausliikelaitoksen liikevaihto on alentunut merkittävästi. Tilikauden tulos jäi tappiolliseksi merkittävästä sopeuttamistoimista huolimatta.

TAULUKKO 145. Liikelaitosten tulos vuodelta 2009

	Tulos			Liikevaihto		
	Tavoite milj. euroa	Toteutuma milj. euroa	Erotus milj. euroa	2009 milj. euroa	2008 milj. euroa	Muutos, %
Ilmailulaitos Finavia	29,4	-252,3	281,7	294,8	312,4	6,0
Varustamoliikelaitos Finstaship	voitollinen tulos	-6,3	-6,3	48,3	60,7	25,7
Luotsausliikelaitos Finnpiilot	1	-1,4	2,4	31,5	40,1	27,3

15.5 Hallinnonalan rakenteiden kehittäminen ja henkisten voimavarojen hallinta

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan henkilöstömäärä on laskenut voimakkaasti vuoden 1985 n. 91 000 henkilöstä n. 3 220 henkilöön v. 2009. Vuonna 2009 henkilöstömäärä väheni edelleen 22 henkilöllä verrattuna vuoteen 2008. Henkilöstömäärän väheneminen vuosikymmenten aikana johtuu liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonallalla toteutetuista merkittävistä rakennemuutoksista (liikelaistosten perustaminen, yhtiöittäminen) ja muista toimenpiteistä.

Vuoden 2009 aikana saatettiin päätökseen v. 2008 käynnistynyt liikennehallinnon virastouudistuksen valmistelutyö. Virastouudistuksessa kuudesta liikennehallinnon virastosta muodostettiin kaksi uutta virastoa, Liikennevirasto ja Liikenteen turvallisuusvirasto, joiden toiminta käynnistyi 1.1.2010 lukien. Molempien uusien virastojen toimialat kattavat koko liikennejärjestelmän. Liikenneviraston toimialaan kuuluvat aiempien Tiehallinnon ja Ratahallintokeskuksen toimialat sekä Merenkululaitoksen väylänpitotehtävät. Liikenteen turvallisuusviraston toimialaan kuuluvat entisten Ajoneuvohallintokeskuksen, Ilmailuhallinnon ja Rautatieviraston toimialat sekä Merenkululaitoksen meriturvallisuustehtävät. Liikenneviraston henkilöstömäärä on n. 700. Liikenteen turvallisuusviraston henkilöstömäärä on n. 530.

Lisäksi osana valtion aluehallintouudistusta Tiehallinnon tiepiirit, lääninhallitusten liikenneosastot sekä Merenkululaitoksen yhteysalustehtävät siirtyivät työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonallalle 1.1.2010 lukien perustettuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen (ELY).

TAULUKKO 146. Tunnuslukuja 2009*

Virasto	Htv-lukumäärä	Htv-muutos, %	Työilmapiirin indeksiluku	Sairauspäiviä, htv	Keski-ikä, vuotta
Liikenne- ja viestintäministeriö	170,9	5,5	3,5	6,6	46,8
Ajoneuvohallintokeskus	209,2	-5,5	3,3	7,6	42,8
Tiehallinto	881,3	-0,3	3,6	7,7	49,3
Merenkululaitos	690,0	-0,2	3,3	9,7	49,0
Ratahallintokeskus	121,3	3,5	3,6	4,6	46,8
Rautatievirasto	41,2	7,5	3,5	7,0	43,7
Ilmailuhallinto	128,7	3,7	3,4	10,6	44,7
Viestintävirasto	247,6	0,5	3,5	8,0	45,4
Ilmatieteen laitos	627,0	13,2	3,6	7,3	43,7
Yhteensä, keskiarvo	3 117,3	-1,0	3,5	8,0	46,9

* Lähde: TAHTI

Hallinnonalan liikelaitosten yhtiöittämiset käynnistettiin EU-komission arvosettua liikelaitosmallin soveltumattomuutta EU:n yhteismarkkinoille. Kertomusvuoden päättyessä lakkasivat hallinnonalan kaksi liikelaitosta, Varustamoliikelaitos ja Ilmailulaitos Finavia, sekä Merenkululaitoksen sisäinen tuotanto, ja kolmen uuden valtionyhtiön toiminta alkaa 1.1.2010.

Liikenne- ja viestintäministeriö on kertomusvuoden aikana siirtänyt talous- ja henkilöstöhallinnon tehtäviä Valtiokonttorin palvelukeskuksen hoidettavaksi. Muut hallinnonalan virastot ja laitokset Ilmatieteen laitosta ja Viestintävirastoa lukuun ottamatta ovat kertomusvuoden päättyessä siirtyneet palvelukeskuksen asiakkaiksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tehty henkilötyövuodet laskivat 1 % vuoteen 2008 verrattuna.²⁸ Hallinnonalan työilmapiirin indeksiluku nousi vuoden 2008 tasosta olleen keskimäärin 3,5, joka on hieman parempi kuin valtionhallinnossa keskimäärin (3,3). Sairauspäivien lukumäärässä tapahtunut myönteinen kehitys pysähtyi, sillä vuoden 2009 sairauspäiviä oli keskimäärin 8 henkilötyövuotta kohden (2008: 7,9 sairauspäivää/htv, 2007: 8,5 sairauspäivää/htv). Henkilötyövuosiin suhteutettua sairauspäivä vaihtelevat hallinnonalan virastoissa huomattavasti olleen alimmillaan 4,6 ja korkeimmillaan 10,6. Hallinnonalan henkilöstön keski-ikä aleni vuoden 2008 tasosta olleen nyt 46,9 vuotta (2008: 47,3 vuotta).

²⁸ Liikenne- ja viestintäministeriössä tuottavuusohjelmaa on toteutettu etupainotteisesti ja ministeriö on tuottavuusohjelman uralla, vaikka henkilötyöpanos kasvoi vuodesta 2008. Hallinnonalan sisällä tuottavuuden parantamistoimenpiteitä on uudelleenkohdennettu siten, että Rautatievirastolle tuli mahdollisuus lisätä henkilöstöään EU-lainsäädännön tuomien velvoittavien tehtävien hoitamiseksi. Ilmatieteen laitoksen henkilötyöpanoksen kasvu johtuu vuoden 2009 alussa toteutetuista rakenteellisista järjestelyistä, joissa osa aiemmasta Merentutkimuslaitoksesta yhdistettiin Ilmatieteen laitokseen.

320

16 Työ- ja elinkeinoministeriö

Toimintakatsaus ja toimintaympäristön muutokset

Vuonna 2009 Suomen bruttokansantuotteen volyymi supistui Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 7,8 %. Pudotus oli suurin yksittäisenä vuonna tapahtunut tuotannon väheneminen vuoden 1918 jälkeen. Eniten kansantalouden kysyntää vähensi viennin supistuminen neljänneksellä, myös investoinnit vähenivät yli 13 %. Tuotanto supistui voimakkaimmin vuoden 2009 ensimmäisellä vuosineljänneksellä, 5,2 % edellisestä vuosineljänneksestä.

Talouskehityksestä saatiin vuoden aikana jonkin verran myönteisiä uutisia niin kansainvälisesti kuin kotimaassakin. Rahamarkkinoilla luottamus on ainakin osittain palautunut. Korot ovat olleet erittäin alhaalla. Kuluttajien luottamus on useissa maissa parantunut, mutta se ei ole vielä näkynyt kaupan myyntiluvuissa eikä yksityisen sektorin kysynnässä.

Taloukskasvun jyrkästä putoamisesta huolimatta työllisyystilanne heikentyi Suomessa toistaiseksi ennusteita hitaammin. Työllisyyden heikentyminen näkyi erityisesti lomautuksina sekä tehtyjen työtuntien vähentymisenä ja koski selvemmin teollisuutta kuin palvelualoja. Työvoiman kysyntä alkoi kuitenkin heikentyä myös palveluissa ja sosiaali- ja terveysalalla.

Toistaiseksi työvoiman tarjonta on reagoinut hitaasti taloustaantumaa, kun kehitystä verrataan 1990-alun lamavuosiin, jolloin työvoima supistui yhteensä n. 130 000 (-5 %) työntekijällä. Samaan tapaan kuin 1990-luvun alussa työvoiman tarjonnan supistuminen on kohdistunut voimakkaimmin nuoriin, mutta myös 25–34-vuotiaiden työvoimaosuudet ovat viimeaikaisessa taantumassa laskeneet.

Taloustaantuma ja suurten ikäluokkien poistuminen työmarkkinoilta käänsivät työvoiman määrän laskuun. Työuransa aloittava ikäluokka on nykyisin n. 65 000 hengen suuruinen ja vastaavasti työelämästä poistuva ikäluokka n. 80 000 hengen suuruinen.

Työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 220 000 henkilöä. Työttömien määrä nousi lähes 50 000 edellisvuodesta. Työttömyysaste oli keskimäärin 8,2 %. Irtisanomisten sijaan monet yritykset ovat lomauttaneet työntekijöitä. Kaikkien lomautettujen määrät eivät näy työttömyysluvuissa. Viimeaikainen työttömyys on koetellut erityisesti nuoria.

Työ- ja elinkeinoministeriön toimesta toteutettiin merkittäviä elvytystoimenpiteitä työllisyyden, yritystoiminnan ja alueiden kehittämiseen liittyen. Äkillisten ja mittavien rakennemuutosongelmien hoitamisen toimintamalli vakiinnutettiin. Kansain-

välisen finanssikriisin alkamisen jälkeen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla toteutettiin lukuisia toimenpiteitä, joilla pyrittiin helpottamaan yritysrahoituksen saatavuutta. Kotimaan rahoituksen osalta Finnvera Oyj:ssä otettiin käyttöön suhdannerahoitusinstrumentit ja Suomen Teollisuussijoitus Oy:ssä vakautusrahoitusohjelma. Finnvera Oyj:lle luotto- ja takaustappioiden osittaisesta korvaamisesta antaman sitoumuksen piiriin kuuluvien luottojen ja takausten enimmäismäärää korotettiin 4,2 mrd. euroon. Viennin rahoituksen osalta otettiin käyttöön väliaikainen viennin jälleenrahoitusinstrumentti tukemaan suomalaisten vientiyhtiöiden vaikeutunutta rahoitusta. Jälleenrahoitukseen varattiin 3,7 mrd. euroa. Finnvera Oyj:n kautta myönnettävien vientitakuiden yläraja nostettiin 12,5 mrd. euroon ja korontasausluottojen myöntämisvaltuutta 6 mrd. euroon.

Ministeriön konsernistrategiaa päivitettiin. Pitkän aikavälin linjauksista ilmastonmuutos ja energia korostuivat entisestään ja tavoitelinjauksissa painottuivat edelleen uusiutuvan energian käytön lisääminen, nopea työllistyminen työnantajan tarpeisiin, tuottavuuden parantaminen erityisesti julkisissa palveluissa ja työelämän laadun parantaminen sekä kasvavan ja kansainvälistyvän yritystoiminnan edistäminen. Kaikilla linjauksilla tavoitellaan tasapainoista alueellista kehitystä. Strategiaprosessi pyritään jatkossakin pitämään mahdollisimman avoimena ja vuorovaikutteisena.

Kertomusvuonna ryhdyttiin toteuttamaan kansallisen innovaatiostrategian linjauksia ja jalkauttamaan strategiaa alueille. Syksyllä valmistui kansainvälinen arviointi Suomen innovaatiojärjestelmästä. Hallituksen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa esitettiin valtioneuvoston linjaukset tulevien vuosien energia- ja ilmastopoliitikalle sekä ehdotukset keskeisimmiksi toimenpiteiksi, joilla EU:n tavoitteet voidaan saavuttaa. Tarvittavien toimenpiteiden toimeenpanoa käynnistettiin ministeriössä. EU:n palveludirektiivin täytäntöönpanoon liittyvä laki palvelujen tarjoamisesta tuli voimaan kertomusvuoden lopussa. Ministeriössä käynnistettiin yritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi kansallinen toimenpideohjelma. Valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen aineettomien oikeuksien strategiasta, jonka toimenpide-ehdotusten toteuttaminen käynnistettiin. Työ- ja elinkeinoministeriön aluestrategia vuosille 2009–2011 valmistui. Ministeriön vastuulla osaltaan ollut mittava aluehallintouudistus toteutettiin perustamalla 15 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta alueille (ELY-keskus). ELYihin siirtyi pääosin entisten TE-keskusten, tiepiirien, alueellisten ympäristökeskusten sekä lääninhallitusten tehtäviä.

Mauri Pekkarinen
Elinkeinoministeri

Anni Sinnemäki
Työministeri

16.1 Innovaatiopolitiikka

Tehokas innovaatiojärjestelmä tukee taloudellista kasvua ja yhteiskunnallista kehitystä

Kansallisessa innovaatiostrategiassa määritellään keskeiset toimenpide-ehdotukset laaja-alaisen innovaatiopolitiikan toteutukselle. Kertomusvuonna ryhdyttiin toteuttamaan strategian linjauksia ja jalkauttamaan strategiaa alueille. Syksyllä valmistui kansainvälinen arviointi Suomen innovaatiojärjestelmästä.

Innovaatiostrategian keskeisenä uutuutena on kysyntä- ja käyttäjälähtöisyyden painottaminen. Tavoitteena on myös synnyttää nykyistä enemmän innovatiivisia ja nopeaa kasvupotentiaalia omaavia kansainvälisiä yrityksiä, sillä ne ovat tärkeitä koko kansantalouden kasvun kannalta. Vaikka menestys kansainvälisessä kilpailukykyvertailussa on hiipunut 2000-luvun vaihteesta, on Suomi silti melko hyvissä asemissa.

Investoinnit tutkimus- ja kehittämistoimintaan ovat edelleen maailman kärkeä

T&K-investointien arvioidaan kertomusvuonna pysyneen likipitään edellisvuoden n. 6,9 mrd. euron tasolla. T&K-menojen bkt-osuuden arvioidaan v. 2009 bkt:n laskun vuoksi ylittäneen hienoisesti neljän prosentin tavoitteen. Osuus on Suomessa jo pitkään ollut Ruotsin jälkeen EU-maiden toiseksi korkein ja muistakin maista edellä on vain Israel.

Suomi menestyi seitsemännen puiteohjelman (2007—2013) hauissa. Onnistumisprosentti oli 23,3 %, kun kaikkien EU-maiden onnistumisprosentti on 21,6 %. Suomeen tuleva rahoitus on 365 milj. euroa. Suomalaiset ovat mukana hankkeissa, joiden alustava volyyymi on n. 6,9 mrd. euroa. Suosituimpia teemoja ovat olleet ICT-, terveydentutkimus sekä nanotieteet ja -teknologia, materiaalit ja prosessit. (Lähde: Euroopan komissio lokak. 2009)

TAULUKKO 147. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot sektoreittain ja osuus bkt:sta vuosina 2007—2008 sekä arvio vuodelle 2009

Vuosi	Yritykset**** milj. euroa, %	Julkinen sektori milj. euroa, %***	Korkeakoulu- sektori milj. euroa, %	Yhteensä milj. euroa	T&K-menojen bkt-osuus**
2007	4 513,4 (72,3)	564,7 (9,0)	1 164,6 (18,7)	6 242,7	3,5
2008	5 102,0 (74,3)	588,5 (8,6)	1 180,6 (17,2)	6 871,1	3,7
2009*	5 021,8 (73,3)	594,8 (8,7)	1 233,7 (18,0)	6 850,2	4,0

* Arvio kyselyvastausten ja muiden laskelmien perusteella

** Bkt 2006—2008 Tilastokeskuksen ennakkotietoja, bkt 2009 valtiovarainministeriön ennuste

*** MI. YVT (yksityinen voittoa tavoittelematon toiminta)

**** Yritysten tarkentuneet raportointikäytännöt selittävät kasvusta vuosien 2007 ja 2008 välillä on noin 350 milj. euroa

Merkittävimmät siirtomenot

Tekes – Teknologian- ja innovaatioiden kehittämiskeskus rahoitti 579 milj. eurolla yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten T&K-projekteja ja innovaatiotoimintaa. Yritykset hakivat rahoitusta kolmanneksen enemmän kuin edellisenä vuonna. Tekes rahoitti lähes 2 200 T&K-projektia. Rahoituksesta 343 milj. euroa kohdistui yritysten T&K-toimintaan ja 236 milj. euroa korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten julkiseen tutkimukseen. Tekesin rahoitusvaltuuksia nostettiin vuoden aikana lähes sadalla miljoonalla eurolla.

Toimialoittain kysyntä kasvoi eniten energia-, ympäristö-, palvelu-, elintarvike-, metalli- ja rakennusaloilla. Kysynnän kasvu painottui niihin maakuntiin, joissa yritysten T&K-investoinnit ovat toistaiseksi olleet vähäisempiä, kuten Etelä- ja Pohjois-Karjalaan, Kymenlaaksoon, Satakuntaan ja Pohjois-Savoon.

Kansainvälistymisavustuksiin yritysten yhteishankkeissa oli käytettävissä 19,6 milj. euroa. Yhteishankkeisiin osallistuneiden yritysten lukumäärä on vähentynyt huomattavasti käytettävissä olevien rajallisten resurssien vuoksi. Kasvanut kysyntä johti alkuvuonna hakemusten hylkäämiseen, mikä näkyy osallistuneiden yritysten lukumäärissä.

TAULUKKO 148. Kansainvälistymisavustukset yritysten yhteishankkeisiin

	2007	2008	2009
Valtuus, 1 000 euroa	18 028	29 564	19 698
Hankkeisiin osallistuvat yritykset, km	2 565	2 756	1 960
Pk-yritysten osuus avustuksista, %	71	86	92
—josta pienet alle 50 henkilöä työllistävät yritykset, %	53	66	78
—josta keskiuuret yritykset, %	18	20	14
Aloittavien yritysten hankkeet, %	14	17	20
Venäjälle suuntautuvat hankkeet, lkm	70	70	68
Kiinaan suuntautuvat hankkeet, lkm	25	27	20
Pk-yritysten verkottumishankkeet, lkm	89	73	78

16.2 Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen

Talouden taantuessa työvoiman kysynnän hidastuminen ja työttömyyden kasvu ovat vaikuttaneet tuntuvasti rekrytointiongelmien esiintymiseen. Vaikeassa työmarkkina-tilanteessa työvoima- ja elinkeinotoimistot ovat kyenneet välittämään sopivia ehdokkaita avoinna oleviin työpaikkoihin. Näin ollen rekrytointiongelmia kokeneiden työpaikkojen osuus on laskenut edelliseen vuoteen verrattuna jopa tuntuvasti arvioitua enemmän ja vuodelle 2009 asetettu tulostavoite saavutettiin selvästi. Vuonna 2008 rekrytointiongelmia kokeneiden työpaikkojen osuus oli 38 %, kun v. 2009 vastaava osuus oli enää vain 25,7 %. Rekrytointiongelmat vähenivät merkittävästi lähes kaikkien TE-keskusten alueella.

Vaikeasti työllistyvien (pitkäaikaais- tai toistuvaistyöttömiä, toimenpiteeltä työttömäksi tai toiseen toimenpiteeseen siirtyneitä) osalta ei päästy 107 000 henkilön enimmäismäärätavoitteeseen toteutuman ollessa 117 000 henkilöä. Kun kokonaistyöttömyys kasvoi, arvioitiin tämän kasvun vaikutuksen näkyvän suuremmalla viiveellä rakenteellisessa työttömyydessä kuin mitä käytännössä tapahtui.

Vaikeasti työllistyvien suurin ryhmä on pitkäaikaistyöttömät (35,5 %). Vuonna 2009 yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita oli keskimäärin 41 689 henkilöä. Määrä oli vähentynyt edellisvuodesta 4,5 %, joskin määrän vähentyminen oli selvästi hidastunut verrattuna aikaisempiin vuosiin. Toiseksi suurin ryhmä vaikeasti työllistyvissä on toimenpiteiltä työttömäksi jääneet, joita oli keskimäärin 36 278 henkilöä. Määrä nousi edellisvuodesta 30 %. Erityisesti jälkimmäisen ryhmän kohdalla talouden taantuma vaikutti työmarkkinoille kiinnittymiseen. Työllisyysmäärärahoja kohdistettiin n. 42 % pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen.

Varhainen puuttuminen ja nopea reagointi työttömyyteen on työttömien työnhakijoiden palvelun keskeinen tavoite. Työttömyyden nopea ehkäiseminen edistää samalla myös työvoiman saatavuutta sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa. Vuodelle 2009 asetettu tavoite, enintään 35 prosentin virta yli 3 kk:n työttömyyteen, saavutettiin koko maan osalta – alueelliset erot olivat kuitenkin varsin suuria.

Vaikeaa taloudellista tilannetta voidaan pitää suurimpana syynä siihen, että avoimille työmarkkinoille sijoittuneiden osuus pieneni ja asetettua tavoitetta ei saavutettu. Negatiivinen talouskasvu lisäsi voimakkaasti työttömyyttä, irtisanomiset ja lomautukset lisääntyivät ja avoimien työpaikkojen määrä väheni. Työllistämistuista erityisesti palkkatuen vaikuttavuus heikkeni.

Työvoimapolitiikan aktiivitoimenpiteisiin käytettiin momentilla 32.30.51 (Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet) määrärahaa yhteensä 495,6 milj. euroa, jossa on mukana myös jäljempänä mainitun starttirahan käyttö.

TAULUKKO 149. Työvoima- ja elinkeinokeskusten vaikuttavuus

	Tavoite 2009	Toteuma 2009
1. Laaja-alaisella innovaatiotoiminnalla on huippuedellytykset Suomessa		
Yhteistyö TE-keskuksen muiden vastualueiden ja alueiden yritysneuvontapalveluiden tuottajien kanssa, uusasiakasosuus väh. 30 %	30,00	40,67
Yhteistyö muiden TE-keskusten ja ohjaavan viraston kanssa, osuus ylimaakunnallista hankkeista väh. 35 %	35,00	35,00
Yhteistyö maakuntaliittojen ja alueiden sidosryhmien kanssa, valmistelurahoituksen aluepainotusten mukaan väh. 6 % hankkeista	60,00	46,80
T&K-intensiivisyys EU:hun verrattuna, koko maassa 1,883	1,32	1,35
Yritysten T&K-intensiivisyys, koko maassa 1,000	0,70	0,73
Tekesin yritysrahoitusintensiivisyys, koko maassa 1,000	0,70	0,82
Tekesin pienten ja keskisuurten yritysten rahoitusintensiivisyys (keskiarvo Suomessa 1,000)	0,70	0,74
Tekesin tutkimusrahoitusintensiivisyys (koko maassa 1,000)	0,80	0,75
2. Toimintaympäristö on yrittäjyyteen ja kasvuun kannustava maan eri alueilla		
Aloittaneiden yritysten lukumäärä rahoitustoimenpitein (ml. starttiraha ja maaseudun pienyritykset)	10 100	9 300
Hankeasiakkaista tunnistettujen potentiaalisten kasvuasiakkaiden määrä, kpl	285,00	74,00
Uusien kasvuyrityspalveluun osallistuvien yritysten määrä, kpl	127,00	63,00
Hankeasiakkaiden määrä, kpl	5 515,00	4 777,00
Hankeasiakkaisiin kohdistettujen jatkotoimenpiteiden määrä/hankeasiakkaiden määrä	1,15	1,93
Kansainvälistymisneuvontaan osallistuneiden määrä (ml. Globaali), kpl	1 755,00	1 033,00
Yrityskohtaiset analyysit, kpl	2 688,00	2 648,00
20 —35 -vuotiaiden muuttotase maakunnittain	0,67	
3. Parannetaan työmarkkinoiden toimivuutta ja työvoiman saatavuutta		
Rekrytointiongelmien enintään, %	29	25,7
Täyttyneiden työpaikkojen avoinna olon kesto, keskimäärin vrk (TUPA)	15	13
Työhön osoituksesta täyttyneiden työpaikkojen osuus, (TUPA)	17	7,7
Virta yli 3 kk työttömyyteen enintään, % (TUPA)	35	34,5
3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus enintään, % (TUPA)	38	42,2
3 kk palkkatuen (pl. startit, sijoitukset osa-aikaisille ja työllistämistuella tuettu työelämävalmennus) jälkeen työttömäksi jääneiden osuus enintään, % (TUPA)	47	52,1
Työvoimakoulutuksen yhteishankintakoulutuksen osuus opiskelijapäivistä, %	15	7,5
Tuella palkatuista henkilöistä yrityksissä vähintään, %	32	29,9
Vaikeasti työllistyvien määrä enintään, hlöä (TUPA)	107 000	116 952
Ulkomaalaisten työttömyysaste alenee, prosenttiin	23,25	
4. Parannetaan elintarviketuotannon kilpailukykyä		
Maaseutuyritysten investointi-, käynnistys- ja kehittämissankkeiden yhteismäärä, kpl	2 005,00	2 041,00
Investointihankkeita toteuttavien tilojen osuus kaikista tiloista, %	8,07	3,41

Yrittäjyyden lisääminen

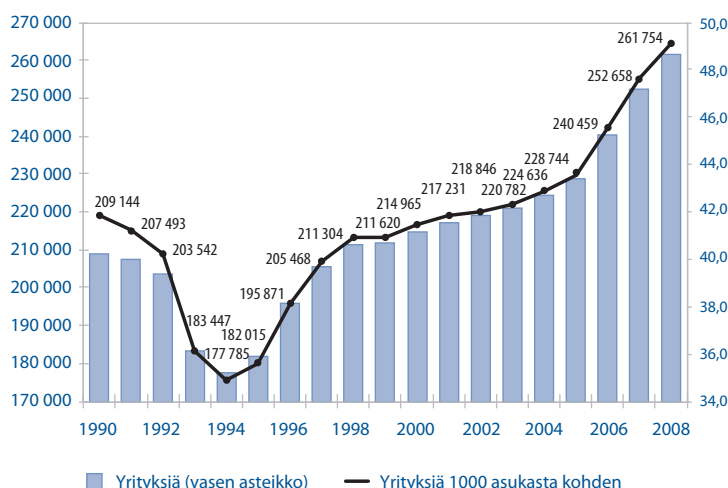
Yrittäjyyden lisäämiseksi asetettiin vuodelle 2009 tavoite myötävaikuttaa yrityspolitiikan toimenpiteillä 10 100 uuden yrityksen syntyyn. Myönnetyllä starttirahalla, kansallisella yritysrahoituksella sekä Finnvera Oyj:n rahoituksella arvioidaan myötävaikutettavan yhteensä 9 300 uuden yrityksen syntymiseen, mikä on jonkin verran alle asetetun tavoitteen. Yrittäjyyttä edistetään ja vahvistetaan erityisesti starttirahalla, jota myönnettiin 7 350 henkilölle uuden yritystoiminnan käynnistämiseen.

TE-keskukset sekä työ- ja elinkeinoministeriö myönsivät valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (1336/2006) mukaista yritysrahoitusta, sisältäen EU-ohjelmarahoituksen, 142,5 milj. euroa yli 2 700 hankkeeseen. Yritysrahoituksen keskeisiä painopisteitä olivat pk-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edellytysten parantaminen. Rahoitetuista yrityshankkeista yli 90 % oli sellaisia, joilla myötävaikutettiin pk-yritysten kasvuun ja lähes puolet sellaisia, joilla parannettiin pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksia ja vaikutettiin viennin kasvuun.

Monikanavaisen Yritys-Suomi -palvelun uudistamistyö jatkui. Asiakaslähtöisen palvelustrategian mukaisesti julkisia palveluja sekä sähköisiä työkaluja edelleen kehitettiin yritystoiminnan ja -palvelujen tueksi.

Kansainvälisen finanssikriisin alkamisen jälkeen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla toteutettiin lukuisia toimenpiteitä, joilla pyrittiin helpottamaan yritysrahoituksen saatavuutta. Kotimaan rahoituksen osalta Finnvera Oyj:ssä otettiin maaliskuussa käyttöön suhdannerahoitusinstrumentit ja Suomen Teollisuussijoitus Oy:ssä vakautusrahoitusohjelma. Suhdannerahoitusta on tarkoitettu myöntää kolmen vuoden aikana yhteensä 900 milj. euroa. Teollisuussijoituksen vakautusrahoitusohjelmaan on varattu yhteensä 100 milj. euroa.

KUVIO 17. Yritysten määrän kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö korotti heinäkuussa Finnvera Oyj:n korkotuettomien investointi- ja käyttöpääomalojen ja takausten myöntämisvaltuutta 210 milj. eurolla 860 milj. euroon. Vuoden 2009 erityislainavaltuutta korotettiin valtion toisessa lisätalousarviossa 10 milj. eurolla 124,3 milj. euroon. Valtioneuvoston Finnvera Oyj:lle luotto- ja takaustappioiden osittaisesta korvaamisesta antaman sitoumuksen piiriin kuuluvien luottojen ja takausten enimmäismäärää nostettiin vuoden alusta 2,6 mrd. eurosta 3,2 mrd. euroon ja 15.6.2009 lukien 4,2 mrd. euroon. Lainmuutoksilla varauduttiin siihen, että työ- ja elinkeinoministeriö voisi taloustilanteen vaatiessa myöntää Finnvera Oyj:lle toiminnan kannalta riittävät valtuudet.

Viennin rahoituksen osalta otettiin käyttöön väliaikainen viennin jälleenrahoitusinstrumentti tukemaan suomalaisten vientiyhtiöiden vaikeutunutta rahoitusta. Jälleenrahoitukseen varattiin 3,7 mrd euroa. Finnvera Oyj:n kautta myönnettävien vientitakuiden yläraja nostettiin 12,5 mrd. euroon ja korontasausluottojen myöntämisvaltuutta 6 mrd. euroon.

TAULUKKO 150. Finnvera Oyj:n rahoitustoiminta

Indikaattori	Toteuma 2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Kotimaisen yritystoiminnan rahoitus, milj. euroa *	1 027,8	1 076,6	1 194,7
Rahoitetut kasvuyritykset			
— milj. euroa	523,8	-	309,0
— kpl	1 499	1 500	1 246
Rahoitetut aloittavat yritykset			
— milj. euroa	269,8	-	210,3
— kpl	3 307	3 500	3 457
Aluepoliittisille tukialueille annettu rahoitus, milj. euroa	437,6	380,0	476,2
Uudet työpaikat	12 541	11 000	9 214

* Vuoden 2009 alkuperäinen tavoite oli 1 076,6 milj. euroa ja tarkistettu valtuus 1 296,6 milj. euroa

16.3 Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

Yritykset ja julkinen valta noudattavat toiminnassaan kuluttaja- ja kilpailuoikeuden moderneja periaatteita

EU:n palveludirektiivin täytäntöönpanoon liittyvä laki palvelujen tarjoamisesta tuli voimaan vuoden lopussa. Laki parantaa niiden palveluntarjoajien asemaa, jotka hakevat viranomaiselta palvelutoimintaa koskevaa lupaa tai muuta hyväksymistä. Laissa säädetään myös palveluntarjoajan velvollisuudesta pitää palvelun vastaanottajien saatavilla määrätyt tiedot itsestään ja toiminnastaan.

Kilpailunrajoituslain uudistamistarpeita selvittänyt Kilpailulaki 2010 -työryhmä ehdotti muutoksia yrityskauppavalvontaa koskeviin säännöksiin, kilpailunrajoitusasioissa noudatettavaan menettelyyn ja seuraamusjärjestelmää koskeviin säännöksiin sekä vahingonkorvaussäännöksiin. Työryhmä ehdotti myös lakiin lisättäväksi keskeiset elinkeinonharjoittajan puolustautumisoikeuksia koskevat säännöt. Työryhmän raportti oli laajalla lausuntokierroksella ja sen perusteella valmisteltiin hallituksen esitys.

Julki-työryhmä selvitti edellytyksiä varmistaa yksityisen ja julkisen palvelutuoannon tasavertaiset toimintamahdollisuudet markkinoilla. Sen ehdotukset koskivat erityisesti kuntasektoria, kun samaan aikaan toiminut valtion liikelaitostyöryhmä keskittyi valtion laitoksiin.

Julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmää uudistavan kaksivuotisen työryhmän määräaika päättyi kertomusvuoden lopussa. Työn pohjaksi laadittiin periaatemietintö, josta saadun lausuntopalautteen perusteella valmisteltiin hallituksen esitys hankintalain muuttamiseksi. Tehtävänä oli lisäksi saattaa voimaan EY:n oikeussuojadirektiivin vaatimat uudistukset.

Toteutettiin paremman sääntelyn toimintaohjelmaa, jonka yhtenä painoalueena on vaihtoehtoisen sääntelyn edistäminen. Käynnistettiin yritysten hallinnollisen taa-kan vähentämiseksi kansallinen toimenpideohjelma, jonka valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksellään maaliskuussa 2009.

Kuluttajien asema on turvallinen ja kuluttajat luottavat markkinoiden toimivuuteen

Kuluttajapolitiikkaa toteutettiin valtioneuvoston vuosille 2008–2011 vahvistaman kuluttajapolitiittisen ohjelman mukaisesti.

Yleisen tuoteturvallisuuslainsäädännön uudistamista selvittänyt työryhmä jätti mietintönsä. Lainsäädännön uudistamista valmisteltiin saatujen lausuntojen pohjalta. Valmisteltiin Kuluttajavirastolle kuuluvien tuoteturvallisuuden valvontatehtävien siirto Turvatekniikan keskuksen, Tukesin, hoidettavaksi vuoden 2010 alusta.

Kuluttajaneuvonta aloitti maistraateissa valtakunnallisena palveluna ja neuvonta tehostui selkeästi. Käynnistettiin hankekokonaisuus, jonka tavoitteena on lisätä kuluttajien oman talouden hallintaa sekä ohjata hakemaan ajoissa apua velkaongelmiin.

Uudistetun huoltovarmuusorganisaation toiminnan käynnistämistä jatkettiin tavoitteena julkisen ja yksityisen sektorin hyvän kumppanuuden säilyttäminen ja uudistuksen jalkauttaminen organisaatiossa. Uudistamistyön tavoitteena on edesauttaa väestön ja elinkeinoelämän selviytymistä uudentyypisissä kriiseissä.

Ajanmukaiset teollisoikeusjärjestelmät edistävät innovaatioita sekä tavaroiden ja palvelujen kaupallistamista

Valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen aineettomien oikeuksien strategiasta maaliskuussa 2009. Strategia sisältää neljältä osa-alueelta yhteensä n. 60 toimenpide-ehdotusta, ja niiden toteuttaminen käynnistettiin. Osana eurooppalaisen patenttijärjestelmän kehittämistä selvitettiin Suomen mahdollisuutta liittyä nk. Lontoon sopimukseen, jonka avulla pyritään vähentämään tarvittavia patenttikäännöksiä ja patentoinnin kustannuksia.

Patentti- ja rekisterihallituksen toiminnan ja sen asemaa kansainvälisessä aineettomien oikeuksien (IPR) ympäristössä sekä innovaatiotoimijana arviointia varten aloitettiin viraston evaluointi.

Työelämän laatu on korkealla tasolla

Perustettiin v. 2010 loppuun ulottuva työelämän laadun ja tuottavuuden samanaikaisen parantamisen toimenpidehanke. Vuonna 2009 palkansaajat antoivat työelämän laadun osatekijöille arvosanan 7,93 (asteikolla 4–10). Työelämän mielekkyyden muutossuuntia kuvataan balanssimitan avulla. Työolobarometrin mukaan työn mielekkyyden balanssi v. 2009 oli -9. Vaikka useampi palkansaaja pitää työelämän muutossuuntaa huonona kuin hyvänä, on vuoden aikana muutossuuntaa kielteisenä pitävien määrä hieman vähentynyt ja balanssi parantunut (arvosta -14 arvoon -9).

TAULUKKO 151. Työelämän laadun osatekijät kouluarvosanoin, ulottuvuuksien keskiarvo sekä mielekkyyden balanssi vuosina 2007–2009

	2007	2008	2009
Tasapuolinen kohtelu työpaikalla	7,6	7,66	7,67
Työpaikan varmuus	8,94	8,81	8,5
Voimavarat (suhteessa vaatimustasoon)	7,63	7,77	7,77
Kannustavuus, innovatiivisuus ja luottamus	7,79	7,82	7,83
Yleiskeskiarvo	7,97	8,01	7,93
Työelämän mielekkyyden balanssi*			
(Max. +100, min. -100)	-12	-14	-9
Muutos hyvään (+) / huonoon (-) suuntaan, %-osuus			

Lähde: Vuoden 2009 työolobarometri

* Jos kaikki pitävät suuntaa hyvänä, balanssi saa arvon +100 ja vastaavasti, jos kaikki pitävät suuntaa huonona, balanssi on -100.

16.4 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kansainvälistä kilpailukykyä, pienentää alueiden välisiä kehityseroja, turvata kansalaisten peruspalvelut ja yhteydet koko Suomessa. Lähtökohtana ovat alueiden omiin vahvuuksiin ja osaamiseen perustuva erikoistuminen, toimijoiden välinen yhteistyö ja verkottuminen sekä alueiden kesken että kansainvälisesti.

Ohjelmaperusteista aluekehitystyötä jatkettiin. Alueellista kehittämistyötä toteutettiin sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä.

Kansallisista erityisohjelmista osaamiskeskusohjelmaa toteutettiin 13 osaamisklusterissa ja 21 osaamiskeskuksessa eri alueilla. Aluekeskus- ja kaupunkiohjelmia toteutettiin 38 ohjelma-alueella. Valtioneuvoston maaseutupoliittiset linjaukset sisältävään maaseutupoliittiseen erityisohjelmaan (AMO) sisältyvää alueellista osiota toteutettiin 19 ohjelmaan hyväksytyllä alueella. Saaristo-ohjelmaa jatkettiin laaja-alaisena saaristoisuuden, vesistöisyyden ja meren hyödyntämishjelmana.

Hallitus hyväksyi 13.5.2009 periaatepäätöksen kaupunkien kehittämisestä sekä periaatepäätöksen saariston kehittämisestä vuosiksi 2009—2011.

Vuoden lopulla käynnistettiin aluekeskus- (AKO) ja kaupunkiohjelmien, alueellisen maaseutuosion (AMO) sekä saaristopolitiikan alueellisen ja paikallisen toteuttamisen 2007—2009 loppuarvioinnit, jotka valmistuvat keväällä 2010.

Vuonna 2009 toteutettiin EU:n ohjelmakauden 2007—2013 toimenpideohjelmien lisäksi vielä ohjelmakauden 2000—2006 rakennerahasto-ohjelmia, joiden toimien tukikelpoisuudelle EU:n komissio myönsi jatkoaikaa kesäkuun loppuun saakka osana EU:n talouden elvytystoimia. Hallituksen 30.1.2009 hyväksymän elvytyspaketin mukaisesti ohjelmakauden 2007—2013 rakennerahasto-ohjelmien varoja otettiin käyttöön etupainotteisesti (20 % ennakkobudjetointi) ja varoja suunnattiin erityisesti taloutta ja työllisyyttä elvyttäviin toimenpiteisiin. Lisäksi kuntarahoituksessa ilmenneiden ongelmien vuoksi kuntarahoituksen määrää hankkeissa alennettiin väliaikaisesti 25 prosentista 15 prosenttiin. Rakennerahasto-ohjelmien varoja käytettiin myös äkillisten rakennemuutosten vaikutusten lieventämiseen.

Rakennerahasto-ohjelmat pääsivät viivästyneen alun jälkeen normaaliin toteutumisvauhtiin. Alueellinen kilpailukyky- ja työllisyystavoitteet -EAKR-ohjelmilla on tähän mennessä vaikutettu yli 18 000 uuden työpaikan syntymiseen, joista pääosa, runsaat 14 000 työpaikkaa syntyi v. 2009. Uusia yrityksiä on syntynyt ohjelmakaudella 771 kpl ja 242 kpl v. 2009. ESR-toimenpiteen aloittaneita henkilöitä on ollut ohjelmakaudella yli 60 000 henkilöä, joista v. 2009 aloittaneita 34 000. Aloittaneista oli naisia yli puolet ja joka kuudes työtön. Uusia työpaikkoja syntyi runsaat 3 500, joista puolet v. 2009. Uusia yrityksiä syntyi yli 2 200, joista v. 2009 yli tuhat. Ohjelmien toteutuksesta ja vaikutuksista on käynnissä ulkopuolinen arviointi. Sen tuloksena saadaan lisätietoa ohjelmien vaikuttavuudesta.

Erityistoimenpiteinä jatkuivat edelleen Kainuun hallintokokeilu sekä seutuyhteistyökokeilu. Lisäksi yhteensä 15 seutukuntaa oli valtioneuvoston nimeämänä äkillisten rakennemuutosten alueena.

Vuoden 2009 alussa toteutuneet kuntaliitokset edellyttivät tarkistuksia myös seutukuntajakoon. Manner-Suomessa oli vuoden 2009 alusta 69 seutukuntaa, kun niitä oli aikaisemmin 74.

Hallitus hyväksyi 19.11.2009 KOKO:n (alueellisen koheesio- ja kilpailukykyohjelman) ohjelma-alueet ja verkostot sekä täydennykset ohjelma-asiakirjaan. Ohjelmaan nimettiin 52 kuntien muodostamaa aluetta vuoden 2013 loppuun saakka. Hallitus päätti myös kuuden teemaverkoston käynnistymisestä. Ne ovat: innovaatio ja osaaminen, hyvinvointi, luovat alat, MAL (maankäyttö, asuminen ja liikenne), kansainvälistyminen (Venäjä) sekä matkailu.

Vuoteen 2020 ulottuvaa valtakunnallista alueiden kehittämisen pitkän aikavälin strategiaa on uudistettu työ- ja elinkeinoministeriön johdolla tulevan aluepolitiikan ja EU:n koheesiopolitiikan valmistelun pohjaksi.

Hallituksen esitys alueiden kehittämislainsäädännön uudistamisesta annettiin eduskunnalle syysistuntokauden alussa. Esitykseen sisältyi lakiehdotukset alueiden kehittämisestä ja eräiden työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan ohjelmien ja hankkeiden rahoittamisesta sekä ehdotukset rakennerahastolain ja ulkorajayhteistyön hallinnosta annetun lain muuttamisesta.

Maakuntien väliset erot tuotannossa, työllisyydessä ja muuttoliikkeessä pysyivät lähes ennallaan talouden nousukaudella 2004—2008. Vuoden 2009 aikana työllisten määrä väheni kaikissa maakunnissa voimakkaimmin Itä-Uudellamaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Etelä-Karjalassa. Vastaavasti työttömien määrä kasvoi kaikilla alueilla. Eniten työttömyys on noussut useilla matalan työttömyyden alueilla Etelä- ja Länsi-Suomen kaupunkikeskuksissa, mutta on edelleen korkeinta Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnissa. Maan sisäinen muuttoliike on taantuman vallitessa hieman laantunut ja nettovoitot ja -tappiot ovat supistuneet. Myös maahanmuuton nettovoitto vähentyi edelliseen vuoteen verrattuna.

Suurin osa maakunnan kehittämisrahasta (n. 93 %) jaettiin maakunnan liitoille käytettäväksi kansallisten erityisohjelmien toteuttamiseen sekä ohjelmiin sitomattomana rahoituksena alueiden ja elinkeinotoiminnan omaehtoiseen kehittämiseen. Erityisohjelmista aluekeskusohjelma on vahvistanut seudullista yhteistyötä ja eri toimijoiden välisten verkostojen laajentumista. Osaamiskeskusohjelma on edennyt kansallisten tavoitteiden mukaisesti. Osaamiskeskusten välinen yhteistyö on lisääntynyt huomattavasti: keskusten välisten yhteisten hankkeiden rahoituksen osuus on jo 47 % ohjelman kokonaisrahoituksesta. Myös kilpailtua rahoitusta on alueilla onnistuttu hyödyntämään aikaisempaa enemmän: kilpaillun rahoituksen osuus on 33 % ohjelman kokonaisrahoituksesta (350 milj. euroa v. 2009).

Kainuun kehittämisraha on jaettu Kainuun maakuntavaltuuston päätösten perusteella kokonaisuudessaan alueviranomaisille käytettäväksi hallintokokeilusta annetussa laissa todettuihin käyttötarkoituksiin, joista työvoimapoliittiset toimet ja perustienpito ovat rahoituksellisesti merkittävimmät, sillä niihin kohdistuu yhteensä n. 3/4 momentin määrärahaa.

TAULUKKO 152. Työllistymistä kuvaavia mittareita Kainuussa

	2008	2009
Virta yli 3 kk työttömyyteen, %	24,8	31
Työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus, %	29,6	36,3
Palkkatuetun työn jälkeen työttömäksi jääneiden osuus, %	55,1	56,2
Vaikeasti työllistyvien määrä, hlöä	2 941	2 753
Kainuussa oli 2009 työttömyys keskimäärin 12 % edellisvuotta korkeammalla tasolla		

Hallintokokeiluun liittyvä elinkeinopoliittinen erillishanke Paltamon työllisyyskokeilu pääsi käyntiin vuoden 2009 alusta. Hankkeen toteuttamista varten Paltamon työvoimayhdistys ry palkkasi kymmenen henkilöä ja muita työsopimuksia hankkeessa solmittiin vuoden aikana 176 kpl.

16.5 Energiapolitiikka

Suomi täyttää EU:n vuodelle 2020 asettamat tavoitteet vähentää päästöjä, lisätä uusiutuvan energian käyttöä ja parantaa energiatehokkuutta

Kasvihuonekaasupäästöjä tulisi vähentää päästökauppaan kuulumattomilla toimialoilla 16 % vuoden 2005 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Energiankäytön tehokkuuteen ja uusiutuvan energian edistämiseen tähtäävät toimenpiteet palvelevat myös tätä tavoitetta. Tarvittavien toimenpiteiden toimeenpano on delegoitu asianomaisiin ministeriöihin ja virastoihin.

Päästökauppaan kuuluvien toimialojen tulee vähentää päästöjä 21 % vuoden 2005 tasosta. Tämä tavoite on yhteinen koko EU:n alueelle ja tavoitteeseen päästään yhteisen päästökaupan pakottamana. Päästökauppajärjestelmän valvontajärjestelmä varmistaa sen, että päästökauppaan kuuluvat laitokset ja siten koko päästökauppasektori täyttävät velvoitteensa. Laitosten on katettava päästönsä vuosittain seuraavan vuoden huhtikuussa palautettavilla päästöoikeuksilla. Päästökauppadirektiivin mukaisen harmonisoitujen toimeenpanosääntöjen valmistelu jatkui tiiviinä koko vuoden. Tarvittavaa kansallista päästökauppainsäädäntöä päivitettiin vuoden 2009 lopussa.

Uusiutuvan energian käyttöä on lisättävä 38 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Tavoite on osa yhteistä tavoitetta lisätä uusiutuvan energian osuutta 20 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Tämän lisäksi kaikkien jäsenmaiden on nostettava uusiutuvan energian osuus liikenteessä vähintään 10 prosenttiin samalla ajanjaksolla. Uusiutuvan energian direktiivin edellyttämän kansallisen uusiutuvan energian toimintasuunnitelman valmistelu aloitettiin syksyllä.

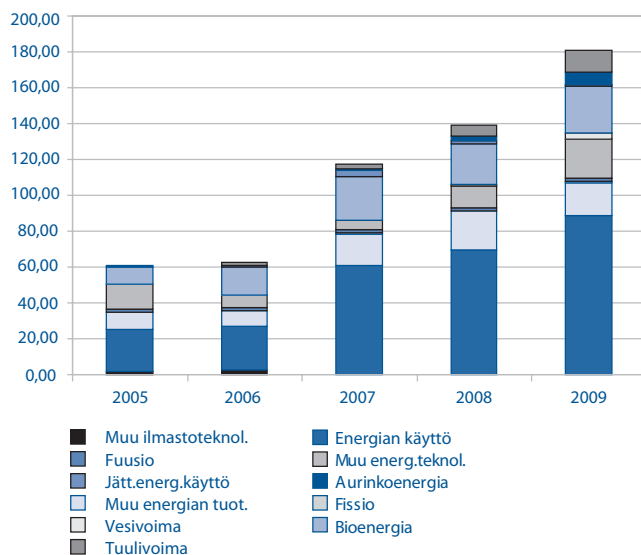
Uusien tavoitteiden asettaminen edellyttää myös tukijärjestelmien uusimista. Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa linjattua syöttötariffia valmisteleva työryhmä sai loppuraporttinsa valmiiksi syyskuussa. Samalla aloitettiin tarvittavan lainsäädännön valmistelu. Bioenergian osalta käynnistettiin selvitykset tukimallista.

Uusiutuvan energian käytön edistämiseksi pääkohteena oli bioenergia. Energia- ja ilmastosektoriin kohdistuneesta T&K-rahoituksesta (yhteensä 180 milj. euroa) n. 28 % eli n. 50 milj. euroa kohdistui uusiutuvien energialähteiden ja jätteiden energiakäyttöä edistäviin hankkeisiin. Bioenergian osuus tästä oli n. 26 milj. euroa. Ministeriö osoitti liikenteen biopolttoaineiden uusien tuotantoteknologioiden demonstrointiin sekä niiden ympäristövaikutusten selvittämiseen yhteensä 2,5 milj. euroa.

Energiatukea myönnettiin uusiutuvan energian edistämiseen (investoinnit) yhteensä n. 83 milj. euroa. Tuesta merkittävä osa kohdistui bioenergian sekä tuulivoiman edistämiseen. Voimakkaassa kasvussa on ollut erityisesti puupohjaisen biomasan kuten metsähakkeen, peltobiomassan ja biokaasun hyödyntäminen energiantuotannossa. Uusiutuvista energianlähteistä myös aurinkoenergian käyttö on kasvanut. Tuulivoimalle myönnetty energiaturvet kohdistettiin sekä meri- että rannikkoseudun tuulivoimahankkeisiin. Tuuliatlas julkistettiin loppuvuodesta.

Laajapohjaisen energiatehokkuustoimikunnan mietintö valmistui kesäkuussa. Se sisälsi 125 toimenpide-ehdotusta, joilla aikaansaataisiin Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa tavoitteeksi asetettu 37 TWh:n (11 % energiankulutuksesta) energiansäästö tavoite v. 2020. Mietinnön pohjalta valmisteltiin energiatehokkuustoimenpiteistä valtioneuvoston periaatepäätös, joka hyväksyttiin vuoden 2010 alussa.

KUVIO 18. Energia- ja ilmastoalueen rahoitus 2005—2009 (M€)

Kuluttajien energianeuvontajärjestelmän luomiseksi käynnistettiin yhdessä Sitran kanssa 14 pilottityyppistä hanketta, joiden toteuttajina on kuntia, alueellisia energia-toimistoja ja valtakunnallisia järjestöjä.

Energia- ja ilmastonmuutosteknologian tutkimuksen ja tuotekehityksen tukeminen vahvistui edelleen. Energian käyttöön liittyvä osuus on vajaa 90 milj. euroa eli noin puolet koko T&K-rahoituksesta.

EU:n laajuisia laitteiden energiatehokkuusvaatimuksia valmistui vuoden aikana useita ja ensimmäiset eli osaa kotitalousvalaisimista koskevat vaatimukset tulivat voimaan. EY:n komissio on tähän mennessä identifioinut 38 laiteryhmää energiatehokkuusvaatimusten kohteeksi.

Vuonna 2009 energiatehokkuussopimuksien kattavuus laajeni edelleen lähinnä keskisuuren teollisuuden ja palvelusektorin osalta. Osa keskisuuren teollisuuden toimenpideohjelmista ylitti jo asetetut 60–90 prosentin kattavuustavoitteet, osalla markkinointia on vielä jatkettava. Kunta-alalla kattavuus nousi vuoden lopussa 58 prosenttiin. Energiavaltainen teollisuus ja energiantuotanto ovat sopimuksen piirissä lähes sataprosenttisesti.

Laki energiamarkkinoilla toimivien yritysten energiatehokkuuspalveluista tuli voimaan 1.1.2010.

Suomen energiatalous pysyy monipuolisena ja energian toimitusvarmuus säilyy korkeana. Energiamarkkinat toimivat hyvin

Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa on sähkönhankinnan osalta tavoitteena riittävän ja kohtuuhintaisen sähkön turvaaminen niin, että sähkönhankinta tukee samalla muita ilmasto- ja energiapoliittisia tavoitteita. Sähkön hankinnan tulee jatkossakin perustua monipuoliseen sekä sähkön ja lämmön yhteistuotannon ansiosta hajautettuun järjestelmään. Ministeriössä on käynnissä uutta ydinvoimaa koskevan periaatepäätösluvan valmistelu. Lisäksi uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön tukijärjestelmiä kehitettiin niin, että yhä suurempi osa sähköstä voitaisiin tuottaa näillä lähteillä.

Ministeriö selvitti sähkönhankinnan ja kulutuksen tasapainoa omana selvitystyönä sekä tilaustutkimuksin ja työryhmätyönä. Lisäksi Energiamarkkinavirastolla on velvollisuus seurata tehotilannetta. Virasto teki selvityksen talven 2009–2010 ja lähivuosien kapasiteettitilanteesta. Tehostetulla sähkön säästöllä, uusiutuvaa energiaa rakentamalla ja ydinvoiman lisärakentamisella Suomen tehotasapaino on saatettavissa lähes omavaraiseksi. Tammikuussa annetut valtioneuvoston asetukset velvoittavat sähkön tuntikohtaiseen mittaukseen, mikä edesauttaa kysynnän joustoa ja pienentää vähitellen huippukapasiteetin tarvetta.

Sähkö- ja kaasumarkkinoiden toimivuuden parantamiseen tähtäävän kolmannen sisämarkkinapakettin toimeenpanemiseksi käynnistettiin säädösvalmistelu laajana työryhmätyönä. Paketti edellyttää lisäksi, että sähkön tuottajat eivät voi jatkossa olla Suomen kantaverkon omistajia entiseen malliin. Valtioneuvosto linjasi tavoitteensa omistuksen suhteen ja lisäksi käytiin neuvotteluja omistuspohjan muuttamiseksi.

Pohjoismaiset energiaministerit linjasivat jokavuotisessa tapaamisessaan, että tavoitteena on yhteisten sähkön vähittäismarkkinoiden luominen. Komission vetämä ja jäsenmaista koostuva korkean tason työryhmä valmisti Itämeren alueen energia-markkinoiden yhdistämissuunnitelman.

Ydinenergian käyttö ja ydinjätehuolto ovat turvallisia

Ministeriö on käsitellyt yhteensä viittä ydinenergiain mukaista periaatepäätöshakemusta koskien ydinlaitoksia. Teollisuuden Voima Oyj:n, Fennovoima Oy:n ja Fortum Power and Heat Oy:n hakemukset koskevat uusia ydinvoimalaitosyksiköitä. Periaatepäätöksiä haetaan sähköteholtaan 1 000—1 800 megawatin yksiköille. Fennovoima Oy:n osalta vaihtoehtona esitetään myös enintään 2 500 megawatin sähkötehoisen kahden yksikön ydinvoimalaitos. Posiva Oy:n kaksi hakemusta koskee tulevan käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen laajentamista. Hankkeiden ympäristövaikutusten arviointimenettelyt on saatettu loppuun samoin kuin laajat lausuntokierrokset, mukaan lukien kuntien lausunnot ja Säteilyturvakeskuksen alustavat turvallisuusarviot. Valtioneuvoston on tarkoitus päättää hakemuksista v. 2010. Mahdolliset myönteiset päätökset toimitetaan eduskunnan käsittelyyn.

16.6 Hallinnonalan henkilöstö

TAULUKKO 153. Hallinnonalan henkilöstöä kuvaavat tunnusluvut vuosina 2008—2009

	2008	2009
Henkilötyövuosien määrä	10 315	10 336
Henkilöstömäärä	10 494	10 713
Miesten määrä, %	40,8	40,4
Naisten määrä, %	59,2	59,6
Vakinainen henkilöstö, %	83,3	81,5
Määräaikainen henkilöstö, %	16,7	18,5
Henkilöstön keski-ikä	46,6	46,7
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,4	8,9

16.7 Hallinnonalan rahastojen tuloksellisuus

Huoltovarmuusrahastoon tuloutettavan huoltovarmuusmaksun tuotto oli 44,9 milj. euroa, joka oli 4,5 milj. euroa edellisvuotta vähemmän. Rahastoa hallinnoivan Huoltovarmuuskeskuksen liikevaihto oli 16,1 milj. euroa, joka oli budjetoitua tasoa. Vaihto-omaisuuden eli varmuusvarastotavaran ostot olivat 37,2 milj. euroa. Varastotavaran myyntikate oli 6,9 milj. euroa. Tilikauden tulos oli tappiollinen -12,6 milj. euroa, joka oli 34,7 milj. euroa edelliskautta pienempi. Rahaston taseen loppusumma oli vuoden päättyessä 1 192 milj. euroa, jossa oli vähennystä edelliseen tilikauteen 5,9 milj. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahasto (VYR) sisältää kolme erillistä rahastoa: Varautumisrahaston, Ydinturvallisuustutkimusrahaston ja Ydinjätetutkimusrahaston.

Vuonna 2009 VYR asetti asianmukaiset ydinjätehuoltomaksut ja palautettavat ylimäärät. Jätehuoltovelvolliset suorittivat em. maksut määräaikana ja yhdelle jätehuoltovelvolliselle palautettiin sille vahvistettu ylimäärä asianmukaisesti.

Niille jätehuoltovelvollisille, jotka halusivat käyttää lainausoikeuttansa, myönnettiin lainaa laissa tarkoitettu enimmäismäärä asianmukaisia vakuuksia vastaan. Lainakorkona käytettiin 12 kuukauden Euribor-korkoa vähennettynä 0,15 prosenttiyksiköllä valtioneuvoston asiaa koskevan päätöksen mukaisesti.

Lainaamatta jääneet varat osoitettiin valtion lainattavaksi, ja Valtiokonttori ilmoitti käyttävänsä lainausoikeuttaan. Rahastosta annettujen lainojen korko oli 1,688 % ja sijoitusten kuponnikorot 3,125—4,375 %, sekä depotalletusten korko välillä 0,40—1,00.

Varautumisrahaston pääoma kertomusvuoden alussa oli voitonjaon jälkeen 1 703 067 252,40 euroa ja kertomusvuoden päättyessä 1 818 354 127,27 euroa tilikauden tuottojäämän oltua 44 354 127,26 euroa. Ydinturvallisuustutkimusrahastoon kerättiin maksuina kertomusvuoden aikana 2 952 000 euroa ja tutkimukseen jaettiin 2 944 409 euroa. Ydinjätetutkimusrahastoon kerättiin maksuina kertomusvuoden aikana 1 630 800 euroa ja tutkimukseen jaettiin 1 677 000 euroa (sisältää vuosilta 2007—2008 jakamatta jätettyä tutkimusrahaa).

Valtion takuurahaston vastuulla oleva vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2009 lopussa n. 10,1 mrd. euroa kasvaen edellisen vuoden tilanteesta n. 1,5 mrd. eurolla. Vastuut keskittyivät erityisesti telakka- ja varustamosektoreille. Rahaston suoriteperusteinen tulos oli 0,2 milj. euroa ylijäämäinen (2,8 milj. euroa ylijäämäinen v. 2008). Rahaston kassavarat olivat n. 712 milj. euroa vuoden 2009 lopussa.

17 Sosiaali- ja terveysministeriö

Ministereiden katsaus toimialan toimintaan ja toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Vuonna 2009 jatkettiin hallitusohjelman ja sen mukaisten ohjelmien ja projektien toimeenpanoa. Keskeisimmät olivat sosiaaliturvan uudistamiskomitea (SATA), sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma (KASTE), masennuksen ehkäisyyn ja masennuksesta aiheutuvan työkyvyttömyyden vähentämiseen tähtäävä hanke (MASTO), työhyvinvointifoorumi, terveyden edistämisen politiikkaohjelma sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluinnovaatiohanke. Ministeriö osallistui myös Kunta- ja palvelurakennehankkeeseen sekä aluehallinnon uudistamiseen. Lisäksi työurien pidentämistä koskenut selvittelytyö eteni valmisteluryhmissä. A(H1N1)v -pandemian hoito työllisti ministeriötä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitosta sekä hallinnonalan muita virastoja. EU-politiikassa asialistalla olivat mm. sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisen laajentaminen koskemaan kolmansien maiden kansalaisia, rajat ylittävässä terveydenhuollossa sovellettavat potilaiden oikeudet, pandemia, talouskriisin sosiaaliset vaikutukset sekä valmistautuminen Lissabonin kasvu- ja työllisyysstrategian uudistamiseen.

Hallituksen asettama sosiaaliturvan kokonaisuudistusta pohtinut SATA-komitea sai työnsä päätökseen. Komitean ehdotukset liittyvät perusturvan ja ansioturvan parantamiseen, työllisyyden edistämiseen, sosiaaliturvan selkeyttämiseen ja byrokraatialoukkujen vähentämiseen. Osa ehdotuksista on edennyt lainvalmisteluun. Lisäksi hallitus päätti vuoden 2009 aikana eräiden komitean ehdotusten toteuttamisesta ja toteutusaikataulusta.

Vuoden 2008 syksyllä alkanut kansainvälinen finanssikriisi vaikutti Suomen kansantalouteen voimakkaasti kertomusvuonna. Kriisi heijastui sosiaali- ja terveysministeriön vastuualueelle siten, että sosiaaliturvan etuuksien ja palvelujen kysyntä kasvoivat. Suomen sosiaalimenot suhteessa bruttokansantuotteeseen nousivat ja olivat n. 29 %. Luku on lähellä EU-maiden keskiarvoa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Valvira aloittivat toimintansa 1.1.2009. Lisäksi Vakuutusvalvonta ja Rahoitustarkastus yhdistettiin ja Finanssivalvonta aloitti 1.1.2009 toimintansa Suomen Pankin yhteydessä. Uuden Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen (Fimea) toiminta

käynnistyi 1.11.2009. Aluehallinnon uudistus oli myös toimintavuoden painotuksia. Se merkitsi merkittäviä uudistuksia työsuojelun aluehallintoon.

TAULUKKO 154. Sosiaalimenot sekä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan menot vuosina 2000 ja 2006—2009

	2000	2006	2007	2008	2009 arvio	2010 arvio
Sosiaalimenot, mrd. euroa	33,1	43,8	45,6	48,6	50,6	53,3
STM:n pääluokan menot, mrd. euroa	7,3	12,5	13,0	8,9	9,5	11,5

Lähde: STM ja Terveystieteiden tutkimuskeskus

Liisa Hyssälä
Sosiaali- ja terveysministeri

Paula Risikko
Peruspalveluministeri

Stefan Wallin
Ministeri

17.1 Ministeriön valmisteluvastuulla olevat politiikkalohkot

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategiset tavoitteet ovat terveyden ja toimintakyvyn edistäminen, työelämän vetovoiman lisääminen, köyhyyden ja syrjäytymisen vähentäminen sekä toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva. Lisäksi hallitusohjelman painotuksena on perheiden hyvinvointia ja sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevät kokonaisuudet. Yksityiskohtaiset vaikuttavuustavoitteet on esitetty vuoden 2009 talousarvioesityksessä.

Yhteenveto strategisten tavoitteiden toteutumisesta:

Edistetään terveyttä ja toimintakykyä

- väestön terveydentila kohentunut, mutta terveyserot suuria
- alkoholikuolemat kääntyivät laskuun
- tupakointi vähenee sekä miehillä että naisilla, mutta lisääntyy keski-ikäisillä miehillä
- nuorten juominen ja tupakointi vähenevät edelleen
- miesten ylipaino nousussa, naisten kääntymässä laskuun
- uudet työkyvyttömyyseläkkeet vähenevät

Lisätään työelämän vetovoimaa

- eläkkeelle jäämisikä nousi jälleen (v. 2008 oli pieni notkahdus)
- viime vuosina työtapaturmien yhteismäärä on kasvanut, mutta kuolemaan johtaneet työtaturmat vähentyneet
- sairauspoissaolot vähenevät muutaman vuoden kasvun jälkeen

Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä

- pitkäaikaistyöttömien määrä laski edelleen, vain miesten määrä kasvoi hieman
- pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien osuus on kasvanut viime vuosina
- köyhyysaste kääntyi laskuun pitkään jatkuneen nousun jälkeen
- pienituloisten keskinäiset tuloerot kasvussa
- lastensuojeluasiakkaiden määrä kasvaa edelleen, huostaanotot keskittyvät murrosikäisiin

Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

- hoitoon pääsy huononi suun terveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa, ja välittömän yhteydensaannin osalta myös perusterveydenhuollossa
- ikääntyneiden palvelujen kattavuus kehittyi tavoitteiden suuntaisesti lukuun ottamatta säännöllisen kotihoidon palveluja

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen

- Ero miesten ja naisten säännöllisen työajan ansioissa kaventumassa
- Kolme neljäsosaa isistä käyttää isyysrahaa, osuus kasvussa

17.2 Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Tavoitteiden toteutuminen

Väestön terveydentila kokonaisuutena on 2000-luvulla kohentunut. Sosiaaliryhmien väliset terveyserot ovat kuitenkin pysyneet ennallaan. Huomattavia terveyseroja on myös miesten ja naisten, eri siviilisäätyjen sekä maantieteellisten alueiden välillä. Tärkeimmät syyt terveyseroille ovat elinoloissa ja elintavoissa, kuten alkoholin käytössä, tupakoinnissa, ravitsemuksessa ja liikunnassa.

Peruskoululaisia vaivaavat edelleen ylipaino, väsymys sekä niska- ja hartiakivut. Myös masennus ja koulu-uupumus ovat lisääntyneet, ja koulukiusaaminen on edelleen ongelma. Positiivista on, että nuorten tupakointi, humalahakuinen juominen sekä huumeiden käyttö ovat edelleen vähentyneet. Ammattikoululaisten koettu terveys ja terveystottumukset ovat heikommät kuin lukiolaisilla. Nuorten itsemurhien määrä on kääntynyt kasvuun, mutta tapaturmaisten ja alkoholikuolemien määrä on vähentynyt.

Vuosina 2004—2005 toteutettujen alkoholiverotuksen alentamisen jälkeen alkoholin kulutus kasvoi ja alkoholikuolemat lisääntyivät. Alkoholi on nykyään yleisin kuolinsyy sekä työikäisillä miehillä että naisilla. Alkoholiveroa nostettiin v. 2008, ja sekä alkoholin kokonaiskulutus että alkoholikuolemien määrä kääntyivät laskuun. Myös humalajuominen on vähentynyt. Yli 50-vuotiaiden alkoholin käyttö on kasvussa.

TAULUKKO 155. Terveyden ja toimintakyvyn toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2006—2009 sekä STM:n tavoitteet vuodelle 2011

	2000	2006	2007	2008	2009	2011 tavoite
Ylipainoisten (BMI 25 tai yli) osuus 15—64-vuotiaista, %						
— miehet	53	55	57	56	58	50
— naiset	37	41	43	44	42	35
Alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolleet						
— miehet	1 192	1 588	1 701	1 674	1 600*	1 500
— naiset	285	432	466	462	450*	420
Humalahakuinen juominen, yli 5 annosta kerralla vähintään kerran viikossa, 15—64-vuotiaista, %						
— miehet	25	25	28	26	24	22
— naiset	7	8	9	9	7	6
Päivittäin tupakoivat 15—64-vuotiaista, %						
— miehet	28	24	26	24	22	20
— naiset	20	19	17	18	16	15
Uusien työkyvyttömyyseläkkeiden lukumäärä työeläkejärjestelmässä						
— miehet	20 839	24 399	25 422	25 574	23 870	23 000
— naiset	12 144	12 451	12 948	13 079	12 246	11 700
	10 695	11 948	12 474	12 555	11 624	11 300

Lähteet: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Tilastokeskus ja Eläketurvakeskus.

* Arvio (STM)

Sekä miesten että naisten tupakointi on vähentynyt, ainoastaan keski-ikäiset miehet ovat lisänneet tupakointia. Korkeasti koulutetut tupakoivat selvästi vähemmän, kuin vähemmän koulutetut.

Aikuisten ravintotottumukset ovat kehittyneet pääosin myönteiseen suuntaan. Ravintorasvan laatu on edelleen parantunut ja rasvojen käyttö vähentynyt. Kasvisten käyttö on kuitenkin edelleen liian vähäistä. Vain kolmasosa liikkuu vapaa-ajallaan terveytensä kannalta riittävästi. Osuus ei ole muuttunut 2000-luvulla merkittävästi.

Naisten ylipainoisuus näyttää kääntyneen pitkään jatkuneen kasvun jälkeen laskuun, kun taas miesten ylipainoisuus on ollut viime vuosina nousussa. Yli puolet 55 vuotta täyttäneistä naisista ja 25 vuotta täyttäneistä miehistä on ylipainoisia.

Toimenpiteet kertomusvuonna

Väestön terveyden ja toimintakyvyn parantamisessa keskeisenä hankkeena oli Terveystien edistämisen politiikkaohjelma (2007—2011), jolla vahvistetaan terveyden edistämisen rakenteita, kansansairauksien ehkäisyä, tuetaan terveitä elämäntapoja sekä edistetään uusia työmuotoja ja terveyttä edistäviä toimintamalleja. Lasten, nuorten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä ehkäisevien palvelujen säädöspohjaa vahvistettiin valtioneuvoston asetuksella neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta.

Terveyden edistämisen rakenteiden vahvistaminen on kertomusvuonna sisältynyt lainsäädäntövalmisteluun ja yhteistyöhankkeisiin kuntien kanssa mm. Kaste-ohjelman puitteissa. Terveys 2015 -ohjelman väliarvioinnin toteutus siirtyi vuodelle 2010.

Vuonna 2004 aloitettua Alkoholiohjelmaa jatkettiin hallitusohjelman mukaisesti vuosille 2008—2011. Ohjelman ohjausvastuu siirrettiin Terveystien ja hyvinvoinnin laitokselle ja ohjelman painopisteenä on ollut alkoholihaittoja ehkäisevien toimien alueellisen koordinaation kehittäminen.

Ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoiminnan kokeilu päättyi ja sen tuottamat kokemukset ja tulokset sekä kuntien yhteistoiminnan yleinen kehittyminen johtivat ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen koskevan lain valmisteluun. Laki tuli voimaan 15.6.2009.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 156. Terveiden ja toimintakyvyn edistämiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2006—2009, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat				
Terveys 2015 -kansanterveysohjelma	0,4	0,3	0,2	0,3
Alkoholiohjelma 2004—2007	0,6	0,4	0,1	0,1
Ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoiminnan kokeilu	0,1	-	-	-
Aikalisä-hanke	-	-	-	0,1
Hallinnonalan laitokset				
Kansanterveyslaitos, toimintamenot	33,9	36,6	35,2	-
Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus	5,3	5,3	5,5	-
Säteilyturvakeskus	11,7	13,6	12,5	14,2
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos	-	-	-	58,1
Toimeenpano				
Terveiden edistäminen ja terveysvalvonta (33.70)	9,7	11,2	5,5	12,4

17.3 Työelämän vetovoiman lisääminen

Tavoitteiden toteutuminen

Työttömyysaste kääntyi v. 2009 nousuun ensimmäisen kerran sitten vuoden 1994. Samalla useita vuosia jatkunut työllisyyden kasvu pysähtyi. Vuonna 2009 kaikkien ikäryhmien työllisyys laski, mutta nuorten työllisyys laski jyrkemmin kuin ikääntyneiden, ja miesten työllisyys jyrkemmin kuin naisten. Ikääntyneiden eli 55 vuotta täyttäneiden työllisyys ei juurikaan huonontunut.

Eläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt tasaisesti vuodesta 1996 lähtien. Vuonna 2008 se aikaistui hieman, mutta kääntyi taas nousuun sekä miehillä että naisilla v. 2009. Eläkkeelle siirtymisen myöhentymiseen ovat vaikuttaneet vuoden 2005 eläkeuudistus ja vuoden 2008 kesään asti jatkunut myönteinen taloustilanne. Lisäksi työn ja työelämän kehittämiseen sekä työkyvyn ylläpitämiseen on panostettu. Myös asenneilmasto on onnistuttu muuttamaan pidempiä työuria, työssä pysymistä sekä ikääntyneitä työntekijöitä arvostavaksi.

Työkyvyttömyyseläkkeet ovat lisääntyneet viimeisen vuosikymmenen aikana, mutta viime vuosina niiden määrä on pysynyt lähes samana. Vuonna 2009 uusien työkyvyttömyyseläkkeiden määrä väheni. Sairauspoissaolot ovat viime vuosina jon-

kin verran lisääntyneet työllisten määrään suhteutettuna, mutta v. 2009 ne vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna. Sekä työkyvyttömyyseläkkeitä että sairauspoissaoloja aiheuttavat eniten tuki- ja liikuntasairaudet sekä mielenterveyden häiriöt. Suomalaisten työkyky on kuitenkin edelleen yleisesti ottaen hyvä. Valtaosa työntekijöistä ilmoittaa jaksavansa hyvin ja suomalaisten koettu terveys on parantunut.

Sekä työtapaturmien yhteismäärä että kuolemaan johtaneiden työtapaturmien määrä on vähentynyt pitkällä aikavälillä. Viime vuosina työtapaturmien yhteismäärä on pysynyt lähes samalla tasolla, kun määrä suhteutetaan tehtyihin työtunteihin. Kuolemaan johtaneiden työtapaturmien määrä on sen sijaan nyt alemmalla tasolla kuin aiemmin 2000-luvulla.

Vaikka ruumiillisen työn osuus on pienentynyt ja eri kuormitustekijöille altistumisen on oletettu vähentyneen, työntekijöiden kokema fyysinen rasittavuus ei ole yleisesti ottaen vähentynyt viime vuosikymmenenä. Työntekijöiden kiireen kokemukset vähenivät 2000-luvun alussa, mutta ovat lisääntyneet viime vuosina. Työn henkinen rasittavuus on yleisesti ottaen pysynyt samantasoisena 2000-luvulla. Henkinen väkivalta työpaikoilla, kuten syrjintä ja kiusaaminen näyttää olevan Suomessa kasvava ja kansainvälisessä vertailussa vakava ongelma.

TAULUKKO 157. Työelämän vetovoiman lisäämisen toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2006—2009 sekä STM:n tavoitteet vuodelle 2011

	2000	2006	2007	2008	2009	2011 tavoite
50-vuotiaan eläkkeelle siirtymisen odote						
— miehet	60,6	61,5	61,5	61,4	61,6	62,3
— naiset	60,6	61,5	61,6	61,4	61,8	62,3
Korvatut työtapaturmat ja ammattitaudit	121 000	139 000	142 000	144 000	138 000*	135 000
— miehet	84 700	92 700	94 100	92 000	91 500*	90 450
— naiset	36 500	46 200	47 900	52 000	46 500*	44 550
Työpaikkatapaturmien taajuus, milj. työtuntia kohden	30	33	34	33	33*	31,0
Sairauspoissaolopäivien osuus työpäivistä, %						
— miehet	3,4	3,6	3,5	4,1	3,8	3,4
— naiset	4,4	4,7	4,8	5,3	5,0	4,4
Sairauspäiviä / työllinen						
— miehet	7,8	7,9	7,7	9,1	8,4	..
— naiset	9,3	9,6	9,9	11,1	10,3	..

Lähteet: Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto ja Tilastokeskus

* Arvio (STM)

.. Tietoa ei saatavissa

Kertomusvuoden toimenpiteet

Masennusperäisen työkyvyttömyyden vähentämiseen tähtäävä MASTO-hanke ulottuu kevääseen 2011. Hanke tukee työssä jatkamista ja työhön paluuta edistämällä työhyvinvointia lisääviä käytäntöjä, varhaista tukea työssä selviytymisen ongelmiin sekä masennuksen hyvää hoitoa ja kuntoutusta. Vuonna 2009 jatkettiin toimintaohjelmaan kirjattujen 20 osahankkeen toteuttamista. Masto-kiertue jatkui yhdeksällä paikkakunnalla. Lisäksi toteutettiin alueellinen Hyvät käytännöt masennuksen hoidossa -koulutuskierros sekä julkaistiin Ammatit ja masennusperusteiset työkyvyttömyyseläkkeet -tutkimus.

Työsuojelun vastuualueiden sopimuskauden (2008—2011) painopisteet ovat työn ja työolojen aiheuttaman haitallisen kuormituksen ehkäisy, työtapaturmien torjunta, kemikaaliriskien ja työelämän pelisääntöjen valvonta. Vuonna 2009 oli tavoitteena turvallisuuden hallintajärjestelmien varmistaminen tapaturmavaarallisilla aloilla. Kemikaalilainsäädännön uudistamisprosessin käynnistänyt REACH-asetus sekä kansallinen kemikaaliohjelma lisäsivät tarvetta tehostaa kemikaaliriskien valvontaa.

Työn ja työolojen aiheuttaman haitallisen kuormituksen ehkäisy kattaa sekä henkisen että fyysisen kuormituksen ja korostaa kokonaisvaltaista lähestymistä työn vaara- ja kuormitustekijöiden arvioinnissa. Valvontaa tehtiin asiakasväkivallan uhan, haitallisen häirinnän ja epäasiallisen kohtelun, käsin tehtävien nostojen ja siirtojen sekä toistotyön hallinnan osalta.

Työaikalainsäädännön valvontaa kohdistettiin EY-asetuksen perusteella autonkuljettajien ajo- ja lepoaikavalvontaan yritysten toimitiloissa. Valvontaa tehtiin myös suunnattuna työaikavalvontana tietyille toimialoille. Harmaan talouden ja pimeän työvoiman käyttöön puututtiin ulkomaalaisen työvoiman sekä tilaajavastuulain valvonnan avulla.

Työhyvinvointifoorumin neljä pääteemaa ovat hyvien käytäntöjen levittäminen, työturvallisuus, kuormittavuuden hallinta työssä sekä työterveyshuolto. Työhyvinvointifoorumin puitteissa järjestettiin yleisö- ja asiantuntijatilaisuuksia, joilla tuotiin työhyvinvoinnin edistämiseen uusia näkökulmia, kuten eettinen kuormittavuus sosi-aali- ja terveysalalla sekä kulttuuri ja työhyvinvointi. Työhyvinvointifoorumin tavoitteita ja konkreettisia toimenpiteitä sisällytettiin Työterveyslaitoksen sekä työsuojelun aluehallinnon tulostavoitteisiin.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 158. Työelämän vetovoiman lisäämiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2006—2009, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009
STM:n toimintaresurssit				
Työsuojeluosasto	4,5	4,5	4,8	4,7
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat				
MASTO-hanke	-	-	-	0,3
Veto-ohjelma	1,4	1,4	0,1	0,02
Valtakunnallinen työtapaturmaohjelma	0,2	0,1	-	-
Työhyvinvointifoorumi	-	-	-	0,3
Valtakunnallinen työpankkikokeilu	-	-	-	0,3
Hallinnonalan laitokset				
Työterveyslaitos	31,8	34,7	36,4	35,7
Työsuojelupiirihallinto	24,1	25,6	27,3	28,4

17.4 Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito

Tavoitteiden toteutuminen

Pienituloisen väestön osuus on kasvanut 1990-luvulta lähtien. Vuonna 2008 köyhyysaste kuitenkin laski sekä koko väestön että lapsiväestön osalta. Pienituloisiin kotitalouksiin kuului lähes 700 000 henkilöä eli 13,2 % väestöstä v. 2008. Loppuvuodesta 2008 alkanut talouskriisi ei näy vielä vuoden 2008 tilastoissa.

Pienituloisten keskinäiset tuloerot jatkoivat kasvuaan myös v. 2008, ja yhä useamman pienituloisen tulotaso jäi yhä kauemmaksi keskivertotulonsaajasta. Pienituloisuusasteen kasvu 2000-luvulla on kohdistunut voimakkaimmin niihin väestöryhmiin, joiden pääasiallinen tulonlähde on tulonsiirrot. Pienituloiset ovat pääasiassa työttömiä, eläkeläisiä ja opiskelijoita. Työelämän ulkopuolella olevien pienituloisuusaste oli lähes viisi kertaa niin suuri kuin työelämässä olevien.

Lapsiperheistä suurin köyhyysaste on yksinhuoltajilla. Lapsiperheiden suhteellinen asema tulonjaossa on heikentynyt, ja ne ovat jääneet jälkeen keskimääräisestä tulokehityksestä. Useimpiin EU-maihin verrattuna lapsiperheiden köyhyysriski on kuitenkin Suomessa edelleen vähäistä ja tuloerot ovat pienet.

Pitkittyneesti pienituloisten määrä jatkoi kasvuaan, ja v. 2008 heitä oli n. 470 000. Pitkäaikaistyöttömien määrän lasku sen sijaan jatkui v. 2009, tosin miesten määrä kääntyi pieneen kasvuun.

TAULUKKO 159. Syrjäytymisen ehkäisyn ja hoidon toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2006—2009 sekä STM:n tavoitteet vuodelle 2011

	2000	2006	2007	2008	2009	2011 tavoite
Yli vuoden työttömänä	86 800	63 800	51 200	42 500	40 600	..
— miehet	47 500	35 000	27 700	23 000	23 200	..
— naiset	39 300	28 800	23 500	19 500	17 400	..
Köyhyysaste, pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien osuus, % ¹⁾	11,3	12,5	13,5	13,2**	13,2*	10,0
Lasten köyhyysaste, pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien lasten osuus, %	11,6	12,3	13,8	13,2**	13,2*	9,0
Pitkittyneesti pienituloisia ²⁾	298 000	433 300	454 300	469 900**	470 000*	360 000
— miehet	123 500	186 800	196 000	203 400**	205 000*	..
— naiset	174 500	246 500	258 300	266 500**	265 000*	..
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien osuus toimeentulotuen saajista, %	24	25	26	27	24*	18
Lapsia avohoidon tukitoimissa	49 351	59 058	62 485	67 347	68 000*	58 500
Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret	12 671	15 704	16 124	16 608	16 800*	15 350
Asunnottomia	10 000	7 400	7 300	8 000	8 160	6 750
— miehet	8 250	6 030	5 900	6 500	6 570	5 500
— naiset	1 750	1 370	1 400	1 500	1 590	1 250

Lähteet: TEM, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja ARA

¹⁾ Köyhyysrajan alittaneisiin kotitalouksiin kuuluvat henkilöt (käytettävissä olevat tulot alle 60 % kaikkien talouksien mediaanitulosta, OECD:n modifioitu kulutusyksikkö).

²⁾ Tulot alle ns. köyhyysrajan ko. vuonna sekä vähintään kahtena vuotena kolmen edeltävän vuoden aikana

.. Tietoa ei saatavissa

** ennakkotieto

* arvio (STM)

Lastensuojeluasiakkaiden määrä kasvaa edelleen. Vuonna 2008 oli huostaanotettuna yhteensä n. 10 700 lasta ja nuorta, mikä on yli 400 enemmän kuin edellisellä vuonna. Kaikkiaan kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 16 600 lasta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä kasvoi lähes 5 000:lla ja oli yli 67 000 v. 2008.

Eniten lisääntyvät murrosikäisten huostaanotot. Vuonna 2008 kolmasosa ensimmäistä kertaa huostaanotetuista oli 12—15-vuotiaita. Huostaanotettuna olleista on vanhimman ikäryhmän eli 16—17-vuotiaiden osuus kasvanut 2000-luvulla huomattavasti enemmän kuin muiden ikäryhmien, kun määrät suhteutetaan vastaavan ikäiseen väestöön.

Ennaltaehkäisevistä palveluista lastenneuvola- ja kouluterveydenhoitokäynnit vähenivät hieman v. 2008 edelliseen vuoteen verrattuna. Sen sijaan äitiysneuvolakäynnit ja päihdepalvelut ovat hieman lisääntyneet. Itsemurhien määrä on laskenut viimeisten parinkymmenen vuoden aikana, mutta viime vuosina on ollut havaittavissa pientä nousua. Vuonna 2008 työikäisten miesten itsemurhat lisääntyivät ja naisten vähenivät. Asunnottomien määrä kääntyi v. 2008 kasvuun pitkään jatkuneen vähentymisen

jälkeen. Vuonna 2009 kasvu jatkui, ja asunnottomia oli n. 8 160. Heistä n. 43 % arvioitiin olevan pitkäaikaisesti asunnottomia.

Toimeentulotuen tarve väheni 1990-luvun lopulta alkaen suotuisan talouskehityksen ja työllisyyden kohentuessa. Asiaksmäärien väheneminen pysähtyi v. 2008, jolloin toimeentulotukiasiakkaiden määrä pysyi jokseenkin ennallaan edelliseen vuoteen verrattuna. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien osuus on kasvanut viime vuosina. Loppuvuodesta 2008 alkanut talouskriisi ei vielä näy vuoden 2008 tilastoissa.

Kunnat noudattavat pääasiassa laissa määrättyä toimeentulotukihakemusten käsittelyaikaa. Syksyllä 2009 tehdyssä kyselyssä vain 3 % kunnista ilmoitti, että päätöksen saaminen (ei-kiireellisessä) toimeentulotukiasiassa kestää yli seitsemän arkipäivää.

Kertomusvuoden toimenpiteitä

Vuonna 2009 korotettiin sekä kotihoidontuen että yksityisen hoidon tuen hoitorahaa. Lapsilisiä korotettiin kolmannelta lapsesta alkaen. Myös sairauspäivärahan ja vanhempainpäivärahojen sekä kuntoutusrahan vähimmäistaso korotettiin työmarkkinatuen tasolle. Lisäksi hallituksen elvytyspaketteihin on kuulunut työttömyyden vähentämiseen ja työssä pysymiseen liittyviä toimenpiteitä.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma sekä alkoholiohjelma tukivat köyhyys- ja syrjäytymistavoitteiden toteuttamista. Yhtenä Kaste-ohjelman osatavoitteena on osallisuuden lisääminen ja syrjäytymisen vähentäminen. Meneillään olevalla ohjelmakaudella valtionavustusta on suunnattu lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämiseen, lastensuojelutarpeen ehkäisyyn sekä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseen. Pitkäaikaistyöttömien terveydenhuollon kehittämishankkeessa on kehitetty paikallisia ja alueellisia toimintakäytäntöjä, joilla tuetaan työttömien terveydentilan ja työkyvyn parantamista. Kertomusvuonna valmisteltiin myös 1.3.2010 voimaan tulleet lastensuojelulain muutokset, jotka nopeuttavat asioiden käsittelyä lastensuojelussa. Samalla säädettiin myös ennakollisesta lastensuojeluilmoituksesta sekä siirrettiin vangin lapsen sijoittamispäätöksen teko vankeinhoitolaitokselta lastensuojeluviranomaisille.

Kertomusvuonna valmisteltiin Eurooppalaisen köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan teemavuotta 2010, jolla tuetaan jäsenmaissa yhteisön sosiaalisen syrjäytymisen vastaisia toimia. Teemavuoden tavoitteena on tunnustaa köyhien ja syrjäytyneiden oikeus ihmisarvoon ja täyteen yhteiskunnalliseen osallisuuteen sekä yhteisvastuun, osallistumisen ja yhteenkuuluvuuden vahvistaminen.

Yksi SATA-komitean esityksistä oli, että perusturvaetuuksien tason kehitys on selvitettävä neljän vuoden välein ja arvioitava onko tarvetta tehdä perusturvaan hintakorjausten lisäksi myös reaalisuutta koskevia muutoksia.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 160. Syrjäytymisen ehkäisyyn ja hoitoon käytettyjä voimavaroja vuosina 2006—2009, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat				
Pitkäaikaistyöttömien terveystarkastukset	-	-	0,6	1,5
Asunnottomuuden poistaminen	-	-	11	-
Sosiaalihuollon tietoteknologiahanke	-	-	-	0,3

TAULUKKO 161. Eräät kuntien sosiaali- ja terveystoimen menot vuosina 2000 ja 2006—2009, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2006	2007	2008	2009 arvio
Lastensuojelun laitos- ja perhehoito	166	433 ¹⁾	485	550	575
Muut lasten ja nuorten palvelut	346	411 ²⁾	439	467	488
Päihdehuolto	87	141	154	165	173

Lähteet: Tilastokeskus ja STM

¹⁾ Vuodesta 2006 lähtien sisältää myös perhehoidon.

²⁾ Vuodesta 2006 lähtien ei sisällä lastensuojelun perhehoitoa.

17.5 Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

Tavoitteiden toteutuminen

Perusterveydenhuollossa hoidon tarpeen arviointi sujui erittäin hyvin, kuten se on sujunut koko hoitotakuun voimassaoloajan. Välittömän yhteydensaannin osalta tilanne oli v. 2009 selvästi huonompi kuin aiempina vuosina. Lokakuussa 2009 yli puolet väestöstä asui sellaisen terveyskeskuksen alueella, jossa oli ajoittain ongelmia välittömässä yhteydensaannissa. Hoitoon pääsyn osalta tilanne oli syksyllä hieman parempi kuin keväällä. Lokakuussa 2009 noin kolmasosa väestöstä pääsi lääkärin vastaanotolle kahden viikon sisällä ja kymmenesosa joutui odottamaan yli neljä viikkoa. Suun terveydenhuollon palveluissa vuosia jatkunut myönteinen kehitys taittui kesän aikana ja yli kuusi kuukautta jonottaneiden määrät kasvoivat.

Syitä ongelmille palvelujen saatavuudessa ovat olleet terveyskeskuksiin tulevien puhelinsoittojen suuret määrät, puhelintekniikan ongelmat sekä lääkärivaje, joka on kuitenkin helpottamassa. Syksyllä 2009 terveyskeskusten lääkärivaje oli 6,8 %, kun se edellisenä vuonna oli 11 %.

Erikoissairaanhoidossa yli puoli vuotta odottaneiden hoitojonot lyhenivät vuodesta 2007 aina huhtikuuhun 2009 saakka. Eniten jonot lyhenivät kirurgian ja silmätautien erikoisaloilla. Samaan aikaan alueelliset erot hoitoon pääsyssä kaventuivat huomattavasti.

Yli puoli vuotta hoitoa odottaneiden hoitoon pääsy sairaanhoitopiirien sairaaloihin ei parantunut samalla tavalla syksyn 2009 aikana kuin aikaisempina vuosina kesän jälkeen. Myös hoidon alkaminen hidastui, mikä näkyi ensimmäisen käynnin odotusaikojen pitkittymisenä. Hoitoon pääsyn ongelmat keskittyivät silmätautien ja kirurgian erikoisaloille, lähinnä kaihi-leikkauksiin ja ortopedisiin leikkauksiin. Joulukuussa 2009 yli kuusi kuukautta hoitoa odottaneita oli n. 3 750. Määrä oli kuitenkin hieman pienentynyt elokuuhun verrattuna. Sairaanhoidon vaikuttavuus on parantunut selvästi 2000-luvulla, mutta alueelliset erot vaikuttavuudessa ovat pysyneet suurina.

Lasten päivähoito keskittyy edelleen päiväkoteihin ja perhepäivähoidossa hoidettujen lasten määrä vähenee. Kunnat pystyivät järjestämään lasten päivähoiton pääosin kaikille sitä tarvitseville. Vuonna 2008 oli kunnallisessa päivähoidossa hieman yli 200 000 ja yksityisessä päivähoidossa vajaa 18 000 lasta. Kaikkiaan 1–6-vuotiaista lapsista oli päivähoidossa 63 %. Yksityinen päivähoito painottuu 3–5-vuotiaisiin lapsiin, joiden päivähoidosta 5,8 % oli yksityistä. Erityistä tukea tarvitsevia lapsia oli n. 15 000, joista 60 % oli poikia. Henkilöstön osalta sekä lastentarhanopettajien että erityislastentarhanopettajien saatavuudessa on ongelmia.

Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa palvelurakenteelle asetettujen määrällisten tavoitteiden seuranta osoitti, että tavoitteita kohti edettiin osittain: omaishoidon tuen ja tehostetun palveluasumisen piirissä olevien 75 vuotta täyttäneiden ikäihmisten osuus kasvoi ja laitoshoidossa olevien osuus pieneni tavoitteiden suuntaisesti. Sen sijaan säännöllisen kotihoidon kattavuus pieneni tavoitteista etääntyen. Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden saatavuus koheni edelleen.

TAULUKKO 162. Toimivien palveluiden ja kohtuullisen toimeentuloturvan toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2006—2009 sekä STM:n tavoitteet vuodelle 2011

	2000	2006	2007	2008	2009	2011 tavoite
Erikoissairaanhoido						
Hoitotakuun toteutuminen, yli 6 kk jonottaneiden määrä	66 000	7 300	9 700	1 700	3 700	..
— avohoitokäynnit	6 198 000	6 894 000	6 946 000	7 396 000	..	..
— päiväkirurgiset jaksot	137 000	179 000	183 000	188 000	..	..
— hoitojaksot vuodeosastoilla	962 000	896 000	870 000	857 000	..	..
Perusterveydenhuolto						
Hoitotakuun toteutuminen, kattavuus, % väestöstä						
— välitön yhteyden saanti	..	80	74	74	43	..
— hoidon tarpeen arviointi 3 arkipäivän aikana	..	96	97	99	100	..
— ei-kiireelliseen vastaanottoon pääsy, yli 14 päivää	..	19	32	38	66	..
Kaikki avohoitokäynnit	25 130 000	24 865 000	25 036 000	25 502 000	..	..
— niistä käynnit lääkärillä, %	41,2	36,4	35,1	34,1	..	..
Käynnit/asukas	4,9	4,7	4,7	4,8	..	..
— äitiysneuvola ¹⁾	16,6	17,8	18,1	17,6	..	..
— lastenneuvola ²⁾	2,8	2,7	2,8	2,9	..	..
— kouluterveydenhuollon käynnit ³⁾	2,1	2,1	2,2	2,0	..	..
Terveyskeskusten lääkärivaje, %	..	8,9	9,7	11,0	6,8	4,0
Ensisynnyttäjien keski-ikä, vuosia	27,6	28,0	28,1	28,2	28,2*	
Kokonaishedelmällisyys	1,73	1,84	1,83	1,85	1,85*	
Hammashuolto						
Hammashuollon käynnit	4 849 000	4 942 000	4 981 000	5 031 000	..	..
Hoitotakuun toteutuminen, % terveyskeskuksista						
— hoidon tarpeen arviointi 3 arkipäivän aikana	..	88	90	90	95	..
— hoitoon pääsy 6 kuukaudessa	..	76	74	76	77	..
Vanhusten palvelut, % 75 vuotta täyttäneistä						
— kodinhoitoapu	19,7	18,6	18,9	19,2	19,2*	20,0
— palveluasuminen	4,0	5,7	6,0	6,2	6,4*	6,5
— vanhainkodit	5,3	4,1	4,0	3,8	3,7*	4,0
— terveyskeskusten pitkäaikaishoito	3,0	2,4	2,2	2,1	2,0*	1,5
— omaishoidontuki	3,0	3,7	3,9	4,1	4,3*	5,0
Vammaispalvelut						
— vaikeavammaisten kuljetuspalvelut	66 568	84 269	86 726	88 538	..	..
— henkilökohtainen avustaja	2 817	4 583	5 034	5 436	..	..
— tulkkipalvelut	3 137	3 791	3 961	4 024	..	..
Päivähoidossa olevien osuus ikäryhmästä, %						
1—2-vuotiaat	35	39	40	42	42*	44
3—5-vuotiaat	66	70	72	73	73*	75
Toimeentulotukea saaneet						
— kotitaloudet	271 686	226 617	217 842	215 570	230 000*	200 000
— henkilöt	454 353	358 369	342 492	339 394	360 000*	315 000
Valtionosuusprosentti	24,2	33,32	33,88	32,74	34,64	..
Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin, mrd. euroa	2,2	4,0	4,3	5,1	5,6	
Sosiaali- ja terveystoimen osuus kuntien kokonaismenoista, %	50,9	53,2	53,4	54,0	54,5*	55,0

Lähteet: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja STM

¹⁾ 15—44-vuotiaista naista kohden

²⁾ 0—7-vuotiaista kohden

³⁾ 7—18-vuotiaista kohden

* Arvio (STM)

.. Tietoa ei saatavissa

Sairausvakuutuksen korvaamien sairauspäivärahojen määrä väheni selvästi edellisestä vuodesta paljolti työllisyyden heikentymisen myötä. Kustannukset vuositason nousivat kuitenkin muutaman prosentin edellisestä vuodesta. Sekä vanhempainpäivärahaa saavien äitien että isien määrä nousi. Korvattujen käyntien määrä sekä yksityisillä lääkäreillä että hammaslääkäreillä pysyi lähes samalla tasolla kuin edellisenä vuonna, mutta vuositason kustannukset nousivat. Lääkkeiden korvauskerrat lisääntyivät selvästi, mutta kustannukset pysyivät edellisen vuoden tasolla. Lääkekustannusten kasvua on hillinnyt huhtikuussa 2009 voimaan tullut lääkkeiden viitehintajärjestelmä.

TAULUKKO 163. Sairausvakuutusetuuksien lukumäärät vuosina 2000 ja 2006—2009

	2000	2006	2007	2008	2009
Sairauspäivärahan saajat	296 300	348 850	347 800	342 800	326 600
Sairausvakuutuksen kustantamat omavastuukerrat, 1 000 kpl					
— lääkkeet *	19 180	24 600	26 417	27 515	28 890
— yksityislääkärisäkäynnit	3 349	3 503	3 640	3 711	3 758
— yksityishammaslääkärisäkäynnit	1 199	2 809	2 844	2 863	2 855
— yksityinen tutkimus ja hoito	1 111	1 295	1 339	1 381	1 420
— matkat	3 209	4 471	4 621	4 861	5 040
Kelan kuntoutusetuuksien saajat	96 044	106 479	105 326	104 247	100 101
Vanhempainpäivärahan saajat					
— äidit	97 400	100 200	101 150	101 174	102 267
— isät	42 924	48 830	51 159	54 000	54 570

Lähde: Kansaneläkelaitos

* Lääkekorvausjärjestelmä muuttui 1.1.2006

Ensimmäinen suurista ikäluokista täytti vanhuuseläkkeen alarajan eli 63 vuotta v. 2008, joten vanhuuseläkkeen saajien määrä on kasvussa. Työttömyyseläkkeen saajien sijaan vähenevät, koska työttömyyseläkkeeseen oikeutettujen ikäluokkien määrä vähenee vähitellen. Osa-aikaeläkkeen saajien määrä laski edellisestä vuodesta, kun taas työkyvyttömyyseläkkeen saajien määrä pysyi viimevuotisella tasolla.

Miesten eläkkeet kohosivat hieman enemmän kuin naisten. Vuonna 2009 keskimääräinen vanhuuseläke oli miehillä 1 659 euroa/kk ja naisilla 1 071 euroa/kk. Alkavat eläkkeet ovat keskimäärin tätä korkeampia. Kotitalouskohtaisesti ja verotus huomioiden eläkeläiskotitalouksissa asuvien toimeentulo yltää n. 70 prosenttiin ammatissa toimivien tulotasosta.

Työttömyyden lisääntymisen myötä erityisesti ansiopäivärahan, mutta myös peruspäivärahan saajien määrä nousi selvästi edellisestä vuodesta. Myös asumistuen tarve kääntyi kasvuun ja tukea maksettiin selvästi edellisvuotta enemmän.

TAULUKKO 164. Eläkkeensaajat vuosina 2000 ja 2006—2009

	2000	2006	2007	2008	2009
Vanhuuseläke	869 700	964 400	978 300	1 005 300	1 048 400
Osa-aikaeläke	24 500	30 600	30 000	29 100	27 900
Työkyvyttömyyseläke	276 300	267 400	271 600	272 900	272 300
Työttömyyseläke	54 300	47 700	50 300	50 800	46 600
Leskeneläke	252 800	262 600	263 400	263 500	263 800

Lähde: Eläketurvakeskus ja Kela

TAULUKKO 165. Työttömyyspäivärahojen saajat vuosina 2000 ja 2006—2009

	2000	2006	2007	2008	2009
Ansiopäivärahan saajat	296 400	255 920	232 620	224 720	366 590
Peruspäivärahan saajat	43 330	49 941	44 665	44 778	63 949
Työmarkkinatuki	286 581	224 418	202 554	183 485	184 009
Aikuiskoulutustuki ¹⁾	-	7 480	7 990	7 754	7 320
Koulutuspäiväraha ²⁾	691	1 670	1 760	1 742	1789

Lähde: Kansaneläkelaitos ja STM

¹⁾ Maksettu 1.8.2001 alkaen²⁾ Saajia keskimäärin kuukauden aikana**TAULUKKO 166. Yleisen asumistuen saajat vuosina 2000 ja 2006—2009**

	2000	2006	2007	2008	2009
Yleinen asumistuki, ruokakunnat	170 352	150 169	142 235	139 386	161 842

Lähde: Kansaneläkelaitos

Kertomusvuoden toimenpiteitä

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (Kaste-ohjelma 2008—2011) määrärahoista myönnettiin avustusta vuosina 2008—2009 sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteiden ja prosessien kehittämiseen, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden kehittämiseen sekä terveydenhuollon henkilöstörakenteen kehittämiseen ja työhyvinvointiin.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen (PARAS-hanke) puitelain mukainen valmistelu sosiaali- ja terveydenhuollon alueella jatkui. Valmistelussa korostettiin sosiaali- ja terveydenhuollon yhtenäisyyttä ja palvelujen järjestämisvastuun selkeää määrittelyä. Uudistusta koskeva selonteko annettiin eduskunnalle. Kertomusvuonna jatkettiin terveydenhuoltolain valmistelua, samoin valmisteltiin sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteisiin liittyviä säädöskysymyksiä. Lainsäädännön valmistelussa yhtenä paino-alueena on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden vahvistaminen. Sosi-

aalihuollon lainsäädännön uudistaminen käynnistyi sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä. Aluksi on valmisteltu esityksiä lainsäädännön kokonais-uudistuksen keskeisiksi linjauksiksi ja selvitetty ikäihmisiä koskevan lainsäädännön kehittämismahdollisuuksia.

Kertomusvuonna jatkuivat myös Palveluinnovaatiohanke ja Toimiva terveyskeskus-toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on parantaa perusterveydenhuollon toimivuutta, laatua ja vaikuttavuutta. Ohjelma parantaa pitkäaikaissairaiden hoitoa ja ehkäisyä terveyskeskuksissa, vahvistaa potilaan asemaa ja omahoitoa sekä edistää henkilöstön saatavuutta ja pysyvyyttä sekä sisältää Mieli 2009 -perusterveydenhuollon kehittämissuunnitelmat.

Vuoden 2009 alussa tuli voimaan lainmuutos, jolla ikääntyneiden oikeutta päästä sosiaalipalvelujen tarpeen arviointiin seitsemän arkipäivän määräajassa yhteydenotosta kuntaan laajennettiin 80 vuotta täyttäneistä 75 vuotta täyttäneisiin. Ikäneuvotyöryhmä antoi ehdotuksensa ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä ja ehkäisevien palvelujen kehittämisestä. Lisäksi ikäihmisten ympärivuorokautisen hoidon/hoivan uudistamiseksi asetettiin työryhmä, jonka tehtävinä on tehdä ehdotukset palvelujen rakenteista ja toiminnan sisällöstä sekä asumispalvelujen asiakasmaksujen määrittämisestä.

Syyskuun 2009 alussa voimaan tulleella vammaispalvelulain muutoksella henkilökohtainen apu säädettiin kuuluvaksi kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin. Samalla säädettiin mm. palvelutarpeen arvioinnista määräajassa sekä yksilöllisen palvelusuunnitelman teosta.

Uusi laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä sekä siihen liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain muutokset tulivat voimaan 1.9.2009. Uudistus laajensi palvelusetelin käyttömahdollisuuksia. Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla käynnistettiin palvelusetelin käyttöön liittyvän oppaan valmistelu.

Kertomusvuonna vähimmäisetuuksiin tehtiin korotuksia. Vuoden 2009 alusta sairauspäivärahan, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahan sekä kuntoutusrahan vähimmäistasoa nostettiin 170 eurolla kuukaudessa.

Apurahansaajat ovat vuoden 2009 alusta lukien työeläke- ja tapaturmaturvan, ansiosidonnaisen sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä työmarkkinatuen piirissä.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 167. Toimiviin palveluihin ja kohtuulliseen toimeentuloturvaan käytettyjä voimavaroja vuosina 2006—2009, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009
STM:n toimintaresurssit				
Terveysosasto, perhe- ja sosiaalipalveluosasto, sosiaali- ja terveyspalveluosasto, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto sekä vakuutusosasto	10,5	11,5	13,2	14,6
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat				
Kansallinen terveydenhuollon hanke	0,7	0,7	0,1	0,2
Kansallisen elektronisen sairauskertomuksen kehittäminen, tietoyhteiskuntaohjelma	0,5	0,9	0,5	0,8
Työterveyshuoltolain toimeenpano	0,1	0,1	0,2	1,1
Sosiaalialan kehittämishanke	0,6	1,5	0,4	0,2
Palvelulainsäädäntöhanke	0,2	0,2	-	-
Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät	-	-	-	1,3
Kaste-ohjelman toimeenpano	-	-	-	0,2
Hallinnonalan laitokset				
Stakes	20,5	23,5	25,4	-
Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta	1,7	1,8	2,2	2,2
Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta	1,9	2,9	3,4	4,6
Terveydenhuollon oikeusturvakeskus	2,9	3,7	5,9	-
Läkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus	2,7	2,8	2,7	-
Valvira	-	-	-	11,4
Fimea	-	-	-	19,7

TAULUKKO 168. Eräät kuntien sosiaali- ja terveystoimen menot vuosina 2000 ja 2006—2009, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2006	2007	2008	2009 arvio
Lasten päivähoito, sis. pienten lasten hoidon tuet	1 882	2 170	2 283	2 456	2 567
Vanhusten laitoshoido	652	845	890	946	988
Vammaishuollon laitoshoido	140	176	185	193	202
Vammaisten työllistämistoiminta	125	148	158	167	175
Kotipalvelu	463	627	641	699	730
Muut vanhusten ja vammaisten palvelut	735	1 462	1 634	1 859	1 943
Toimeentulotuki	428	446	476	526	580
Perusterveydenhuolto	1 984	2 800	2 973	3 244	3 390
Hammashuolto	239	371	390	434	454
Erikoissairaanhoido	2 956	4 364	4 568	4 954	5 177

Lähteet: Tilastokeskus ja STM

TAULUKKO 169. Sairausvakuutuksen menoja vuosina 2000 ja 2006—2009, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2006	2007	2008	2009
Äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahat	479	692	772	831	910
Sairauspäivärahat	494	745	767	773	799
Lääkkeet	678	1 100	1 142	1 243	1 245
Lääkäripalvelut	60	63	66	66	74
Hammaslääkäripalvelut	41	92	94	119	125
Tutkimus ja hoito	58	60	65	68	70
Matkat ja sairaankuljetukset	108	181	196	215	234
Kuntoutusmenot	220	289	291	300	300

Lähde: Kansaneläkelaitos

TAULUKKO 170. Eläkemenot vuosina 2000 ja 2006—2009, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2006	2007	2008	2009 arvio
Vanhuuseläkkeet, sis. varhennetut	8 762	12 259	13 050	13 827	15 302
Osa-aikaeläkkeet	134	215	214	216	221
Työkyvyttömyyseläkkeet, sis. yksilölliset varhaiseläkkeet	2 745	3 047	3 122	3 061	3 160
Työttömyyseläkkeet	621	673	679	723	696
Perhe-eläkkeet	1 232	1 451	1 493	1 536	1 615

Lähteet: Eläketurvakeskus

TAULUKKO 171. Työttömyysturvan menot vuosina 2000 ja 2006—2009, milj. euroa*

Tehtäväalue	2000	2006	2007	2008	2009
Peruspäiväraha	83	109	94	96	166
Ansiopäiväraha	1 306	1 376	1 230	1 157	1 780
Työmarkkinatuki	829	794	706	645	710

Lähde: Kansaneläkelaitos ja STM

* THL:n Sosiaalimenot ja rahoitus tilaston mukaan vuonna 2008 valtion osuus työttömyysturvan kustannuksista oli peruspäivärahan osalta 65 %, ansiopäivärahan osalta 36 % ja työmarkkinatuen osalta 78 %.

TAULUKKO 172. Lapsiperheiden etuuksiin käytettyjä voimavaroja vuosina 2000 ja 2006—2009, milj. euroa

	2000	2006	2007	2008	2009
Lapsilisät	1 387	1 419	1 411	1 425	1 437
Äitiysavustukset, sis. adoptiotuki	9	11	10	11	11

Lähde: Kansaneläkelaitos

TAULUKKO 173. Yleisen asumistuen menot vuosina 2000 ja 2006—2009, milj. euroa

	2000	2006	2007	2008	2009
Yleinen asumistuki	467	439	431	428	482

Lähde: Kansaneläkelaitos

17.6 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen

Tavoitteiden toteutuminen

Ero miesten ja naisten säännöllisen työajan ansioissa on kaventunut vuodesta 2002 lähtien ja nyt ero on keskimäärin n. 18 %. Palkkaerot ovat pienentyneet viime vuosina kaikilla sektoreilla. Vuonna 2009 palkkaero oli suunnilleen sama sekä valtiolla, kunnilla että yksityisellä sektorilla. Naisyrittäjien määrä on pysynyt hyvin samana.

Sekä miehillä että naisilla määräaikaisten työsuhteiden osuus on vähentynyt jonkin verran vuoteen 2000 verrattuna. Naisilla lasku on ollut selvintä valtiolla, jossa kuitenkin oli pientä kasvua v. 2009. Miehillä lasku on ollut suurinta yksityisellä ja kuntasektorilla. Määräaikaisuus on yleisempää julkisella kuin yksityisellä sektorilla.

Isät käyttävät yhä vain pienen osan vanhempainpäivärahoista, vaikka osuus on ollut pidempään kasvusuunnassa. Isyysrahaa käyttää siihen oikeutetuista isistä lähes kolme neljästä.

TAULUKKO 174. Sukupuolten välisen tasa-arvon tunnusluvut vuosina 2000 ja 2006—2009 sekä STM:n tavoitteet vuodelle 2011

	2000	2006	2007	2008	2009	2011 tavoite
Naisten säännöllisen työajan ansioiden osuus miesten vastaavista ansioista, %	80,6	80,8	81,0	81,2	81,8	82,0
Määräaikaisten työsuhteiden osuus työsuhteista, %						
— miehet	12,9	12,6	12,3	11,3	10,6	12,0
— naiset	19,9	20,0	19,4	18,8	18,4	18,0
Vanhempainpäivärahopäivistä maksettu isille, %	4,2	5,7	6,1	6,6	6,7	7,0
Vanhempainpäivärahaa käyttäneiden isien osuus, %	63,1	70,5	71,6	72,8	73,0*	73,0

Lähde: Tilastokeskus ja Kansaneläkelaitos

* Arvio (STM).

Kertomusvuoden toimenpiteitä

Kertomusvuonna valmisteltiin tasa-arvoselontekoa. Työtä varten asetettiin laaja-alainen työryhmä ja vuoden aikana valmistui useita taustaselvityksiä. Hallituksen tasa-arvo-ohjelman väliraportti valmistui ja kaikkien ministeriöiden edustajista koostuva työryhmä jatkoi ohjelman toimeenpanoa. Sekä tasa-arvoselonteosta että tasa-arvo-ohjelmasta järjestettiin laajat kuulemistilaisuudet. Kolmikantainen samapalkkaisuusohjelma keskittyi erityisesti segregaaion purkamiskysymyksiin ja mm. järjesti aiheesta seminaarin. Lisäksi samapalkkaisuusohjelman hanketoiminta on laajalti käynnissä. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista tuettiin kaikissa ministeriöissä mm. kouluttamalla virkamiehistöä ja kehittämällä toiminnallisten tasa-arvotyöryhmien työmenetelmiä. Valmisteltiin tasa-arvolain toimivuusselvitys, joka annetaan eduskunnalle alkukeväällä 2010.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 175. Sukupuolten tasa-arvon edistämiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2006—2009, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009
STM:n toimintaresurssit				
Tasa-arvoyksikkö	0,7	0,7	0,7	1,1
Tasa-arvovaltuutetun toimisto	0,6	0,6	0,6	0,6
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat				
Kansallinen toimenpideohjelma lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemiseksi	0,4	0,3	-	-

Työsuojelurahasto

Työsuojelurahasto rahoittaa sellaista tutkimus-, kehitys- ja tiedotustoimintaa, joka parantaa työoloja ja edistää työyhteisöjen toiminnan turvallisuutta ja tuottavuutta. Rahoitusmuodot ovat tutkimus- ja kehityshankkeet, tiedotus- ja koulutushankkeet, kehittämisavustukset sekä henkilökohtaiset stipendit. Lisäksi rahasto rahoittaa Työturvallisuuskeskuksen toimintaa. Rahaston tehtävät perustuvat työsuojelurahastolaikiin ja ministeriön vahvistamiin sääntöihin. Rahasto edistää tapaturmavakuutusvelvollisten työnantajien ja näiden palveluksessa olevien työntekijöiden etua. Työsuojelurahaston toimintaa valvoo sosiaali- ja terveysministeriö.

Työsuojelurahasto saa varansa työnantajien maksamista lakisääteisistä tapaturmavakuutusmaksuista, joista Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto tulouttaa rahastolle vuosittain 1,75 %. Vuoden 2009 kertymä oli 10,5 milj. euroa. Toimiston kulut olivat 1,7 milj. euroa.

Rahasto käsitteli 467 saapunutta hakemusta, jotka olivat yhteensä 24,5 milj. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna hakemusten määrä nousi 4 %.

Työsuojelurahasto myönsi v. 2009 yhteensä 7,0 milj. euroa, joka on 1,5 % enemmän kuin v. 2008. Hyväksytyjä hakemuksia oli 228. Työturvallisuuskeskuksen tuki oli 2,75 milj. euroa. Yhteensä Työsuojelurahasto myönsi rahoitusta 9,7 milj. euroa eli 2 % vähemmän kuin v. 2008.

Vuoden 2009 lopussa oli käynnissä 419 hanketta, joiden aikataulun mukaista sisällön ja talouden toteutumista rahasto valvoo. Vuoden aikana valmistui 270 hanketta: 65 tutkimus- ja kehityshanketta, 21 koulutus- ja tiedotushanketta, 35 kehittämisavustusta sekä 148 stipendiiä.

EU:n rakennerahastot

STM:n rakennerahastotoiminnassa on ohjelmakaudella 2007—2013 painotettu laajojen, ministeriön pitkän aikavälin strategisia linjauksia tukevien hankkeiden rahoittamista. Vuoden 2009 alussa oli käynnissä yhteensä 11 hanketta. Vuoden 2009 aikana järjestettiin ohjelmakauden toinen hankehaku ja -valinta kaikissa toimintalinjoissa, joissa valittiin viisi uutta hanketta rahoitettavaksi. Näistä kaksi ehdittiin käynnistää vuoden 2009 aikana, joten käynnissä olevien hankkeiden lukumäärä nousi vuoden aikana kolmeentoista.

Rakennerahastotoimintaan vaikutti v. 2009 lisäksi hallintoviranomaisen vuoden alkupuolella antama lisäohjeistus, jonka mukaisesti pyrittiin ottamaan huomioon nopeasti heikentynyt taloustilanne rakennerahastotoiminnassa. Aluehallintouudistuksen osalta rakennerahastotoiminnassa varauduttiin lääninhallitusten lakkauttamiseen ja STM:n hallinnonalan alueosioiden ESR-toimintojen siirtymiseen ELYihin vuoden 2010 alusta.

TAULUKKO 176. STM:n hallinnoimat EU:n rakennerahastohankkeet: määrärahat sekä henkilöstöresurssit vuosina 2006—2009

	2006	2007	2008	2009
Käynnissä olevat projektit	155	162	172	13
Sidottu hankkeisiin STM:ssä ESR/EAKR + valtio, 1 000 euroa	12 482	7 193	1 210	2 016
Sidottu hankkeisiin ISLH:ssä ESR/EAKR + valtio, 1 000 euroa	2 632	844	54	-
Henkilöstöresurssit, htv	6,7	7,1	6,5	5,5

17.7 Valtionyhtiöiden kehitys ja omistajapolitiikka

Alko

Alkon perustehtävänä on huolehtia sille alkoholilaissa yksinoikeudeksi säädetyn alkoholijuomien vähittäismyynnin harjoittamisesta. Yksinoikeuden tavoitteena on alkoholin kulutuksen aiheuttamien haittojen ehkäiseminen.

Vuonna 2009 Alkon myynti oli 109 milj. litraa, 3 % edellistä vuotta vähemmän. Absoluuttialkoholiksi muunnettu myynti v. 2009 oli 19 milj. litraa, mikä on n. 3,6 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Myynnin rakenne miedontui edelleen, mietojen viinien myynti lisääntyi n. 2 % samanaikaisesti, kun väkevien alkoholijuomien myynti väheni 6 %. Vuoden 2009 aikana perustettiin kolme uutta myymälää. Myymälöitä oli vuoden 2009 lopussa 346 ja myymäläverkostoa täydentäviä tilauspalvelupisteitä oli 121. Yhtiö kehitti vuoden 2009 aikana erityisesti yhteiskuntavastuun toimintojaan pienten lasten vanhempien alkoholinkäytön vähentämiseksi.

TAULUKKO 177. Alkon toimintaa kuvaavia tietoja vuosilta 2006—2009

	2006	2007	2008	2009
Liikevaihto ilman alkoholijuomaveroa, milj. euroa	549,1	582,3	605,5	600,6
Liikevoitto, milj. euroa	60,1	70,9	71,5	74,6
Voitto ennen satunnaiseriä, milj. euroa	61,9	73,7	74,5	76,7
Tilikauden voitto, milj. euroa	46,5	54,8	56,6	57,7
Taseen loppusumma, milj. euroa	234,6	242,1	252,9	272,4
Alkon osuus tilastoidusta alkoholien myynnistä, %	43,7	43,6	42,6	42,0
Omavaraisuusaste, %	33,1	35,3	33,7	32,2
Sijoitetun pääoman tuotto, %	83,3	90,5	87,4	88,2
Henkilöstö keskimäärin	2 535	2 609	2 640	2 641

Raha-automaattiyhdistys

Raha-automaattiyhdistyksen tehtävänä on harjoittaa yksinoikeudella raha-automaatti- ja kasinopelitoimintaa Suomessa. Raha-automaattiyhdistyksen voitto käytetään valtion budjetin kautta terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

Raha-automaattiyhdistyksen liikevaihto väheni 1,3 % ja tilikauden voitto supistui 6,8 %. Vuonna 2009 valtioneuvosto myönsi avustuksia Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta 302,5 milj. euroa 921 yleishyödylliselle yhteisölle ja säätiölle terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistäviin tarkoituksiin. Avustuksia suunnattiin yhä vahvemmin järjestöjen ja säätiöiden perustoiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä järjestöille luontaisiin auttamisen tapoihin, kuten vapaaehtoistyön järjestämiseen ja vertais-tuen tarjontaan. Lisäksi Valtiokonttorille osoitettiin 105 milj. euroa sotainvalidien ja veteraanien kuntoutukseen.

TAULUKKO 178. Raha-automaattiyhdistyksen toimintaa kuvaavia tietoja vuosilta 2006—2009

	2006	2007	2008	2009
Liikevaihto, milj. euroa	604	599	605	597
Tilikauden voitto, milj. euroa	419	407	403	375
Tilikauden voitto, % liikevaihdosta	69	68	67	63
Sijoituspaikkamaksut, milj. euroa	94	92	92	90
Henkilöstökulut, milj. euroa	45	48	50	54
Henkilöstö	1 612	1 645	1 689	1 690

18 Ympäristöministeriö

Ministereiden katsaus

Kööpenhaminassa järjestettiin 7.—19.12.2009 YK:n ilmastositomuksen ja Kioton pöytäkirjan osapuolten kokoukset, joiden tavoitteena oli sopia vuoden 2012 jälkeisestä ilmastopolitiikasta. Ilmastokokouksen lopputuloksena syntyi ns. Kööpenhaminan sitoumus (Copenhagen Accord), jonka pohjalta neuvotteluja jatketaan v. 2010. Yhteisenä tavoitteena on rajoittaa lämpötilan nousu kahteen asteeseen. Yhteisiä päästövähennystavoitteita vuosille 2020 tai 2050 ei sitoumustekstissä esitetä. Kööpenhaminan sitoumus sisältää kuitenkin paljon rahoitukseen liittyviä elementtejä. Teollisuusmaat lupasivat kehityksille ns. lyhyen aikavälin ilmastorahoitusta yhteensä 30 mrd. dollaria vuosina 2010—2012. Pitkän tähtäimen ilmastorahoituksen tavoitteeksi asetettiin 100 mrd. dollaria/vuosi vuoteen 2020 mennessä. Myös USA vahvisti tämän tason. Rahoituksen ehtona on, että kehitysmaat sitoutuvat osaltaan toimiin.

EU:n alkuperäisenä tavoitteena oli saada Kööpenhaminassa aikaan laillisesti sitova, maailmanlaajuinen sopimus, jossa kaikki suuret taloudet ovat mukana ja joka mahdollistaa pysymisen kahden asteen tavoitteessa. EU on jo aiemmin sitoutunut -20 prosentin päästövähennykseen omalla lainsäädännöllään. Tähän sisältyy mahdollisuus siirtyä -30 prosentin päästövähennystarjoukseen, jos uudesta ilmastositomuksesta saadaan kattava ja maailmanlaajuinen. Siirtyminen edellyttää muiden teollisuusmaiden sitoutumista vastaaviin päästövähennyksiin ja kehitysmaiden osallistumista vastuunsa ja valmiuksiensa mukaan. Kööpenhaminan kokouksen lopputulos ei vastannut EU:n sille asettamia odotuksia, joten EU:n päästöjen vähennystavoite pysyi Kööpenhaminassa 20 prosentissa. Vaikka lopputulos ei vastaakaan EU:n kokoukselle asettamia tavoitteita, merkitsee poliittinen yhteisymmärrys kuitenkin askelta eteenpäin ja tarjoaa hyvän pohjan jatkaa työtä laillisesti sitovan sopimuksen aikaan saamiseksi.

Vuonna 2008 hyväksyttyä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa 2008—2016 (METSO) toteutettiin aktiivisesti. Tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys. METSO:n toimien vapaaehtoisuus, eri toimijoiden yhteistyö ja paikallisen aloitteellisuuden aktivointi lisäävät luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä. METSO-ohjelmassa yksityismaiden suojelun periaatteena on, että maanomistajat voivat vapaaehtoisesti tarjota alueitaan suojeluun. Vapaaehtoisten suojelutoimien kysyntä metsänomistajien keskuudessa on ollut suurta heti päätöksen valmistuttua.

Tarkistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulivat voimaan 1.3.2009 ja ne tulee ottaa huomioon ja niitä tulee edistää niin maakuntien ja kuntien kaavoituksessa kuin valtion viranomaisten toiminnassa. Tarkistetut tavoitteet edellyttävät alueidenkäytössä ja sen suunnittelussa hillitsemään aikaisempaa vahvemmin ilmastomuutosta, minkä lisäksi kokonaan uutena veloitteena on sään ääri-ilmiöihin ja muihin ilmastomuutoksen vaikutuksiin varautuminen. Tarkistuksen keskeisiä painotuksia ovat kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttäminen, joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen paremmat toimintaedellytykset, palvelujen hyvä saavutettavuus sekä yhdyskuntien ja alueidenkäytön energiatehokkuuden parantaminen ja muut energiakysymykset. Lisäksi tavoitteissa painotetaan Helsingin seudun riittävän tonttituotannon varmistamista ja rakentamisen ohjaamista erityisesti raideliikenteen palvelualueille.

Asuntorakentaminen teki täydellisen äkkipysähdyksen syksyllä 2008, kun omistusasuntojen kysyntä laski nopeasti. Valtio teki alkuvuonna 2009 varsin mittavia toimenpiteitä sekä asuntorakentamisen elvyttämiseksi että valtion tukeman asuntotuotannon rahoituksen turvaamiseksi. Valtion tukeman asuntotuotannon määrä nousikin v. 2009 selvästi, n. 12 000 asuntoon, ja ARA teki rakentamisen aloittamisen mahdollistavia päätöksiä 14 000 asunnon verran. Hyvin onnistuneesta elvytyksestä huolimatta asuntojen uustuotanto jäi v. 2009 ennätyksellisen matalaksi, n. 20 000 asunnon kokonaistuotantoon ja valtion tukema asuntotuotanto nousi n. 60 prosenttiin kokonaistuotannosta.

Asuntopoliittisen toimenpideohjelman toteuttaminen on sujunut hyvin ja lähes kaikki asumista koskevat toimenpiteet on jo toteutettu.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uusimistyö valmistui. Direktiivillä on merkittäviä vaikutuksia muun muassa kansallisesti asetettaviin energiatehokkuusvaatimuksiin ja energiatodistusmenettelyihin. Vuoden 2010 alussa tulivat voimaan rakennusten energiatehokkuutta koskevat n. 30 % aiempaa tiukemmat vaatimukset.

Uusi valtion aluehallinto aloitti vuoden 2010 alusta. Ympäristöhallinnon näkökulmasta tärkeää uudistuksessa on, että ympäristöasioiden painoarvo koko valtion aluehallinnossa kasvaa. Yhteisessä virastossa ympäristöasiantuntijat pääsevät vaikuttamaan niin elinkeinojen kuin liikenteen asioiden valmisteluun jo varhaisessa vaiheessa.

Hallitusohjelman ympäristöministeriön hallinnonala koskevat tavoitteet on pääsääntöisesti toteutettu tai ne ovat toteutumassa.

Paula Lehtomäki
Ympäristöministeri

Jan Vapaavuori
Asuntopoliittinen
Asuntopoliittinen

18.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus vuonna 2009

Valtioneuvosto ja Ympäristöministeriö asettivat vuodelle 2009 seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Ympäristöministeriö on arvioinut tavoitteiden toteutumista alla olevassa taulukossa. Itsearviointi perustuu kunkin tavoitteen osalta ympäristöministeriön laatimaan, toimenpiteiden toteutumista arvioivaan tarkastelukehikkoon.

TAULUKKO 179. Ympäristöministeriön yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Valtioneuvoston asettamat tavoitteet	Arvosana
Ilmastonmuutosta pyritään hillitsemään	Hyvä
Helsingin seudulla asutontonttitarjonta ja asuntotuotanto kasvaa ja yhdyskuntarakenne eheytyy	Tyydyttävä
Rakennusten energiankulutus vähenee	Hyvä
Itämeren tila paranee ja ympäristöriskit vähenevät	Hyvä
Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen hidastuu	Hyvä
Ympäristöministeriön asettamat tavoitteet	Arvosana
Valtioneuvoston tarkistamat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet toteutuvat tehokkaasti maakuntien ja kuntien kaavoituksessa	Hyvä
Kuntien kaavoitus sekä suunnittelu yhteistyö ja aktiivinen maapolitiikka edistävät riittävää asuntotuotantoa	Tyydyttävä
Rakentamisen ohjaus tukee erityisesti rakennuskannan energiatehokkuuden ja taloudellisuuden paranemista	Tyydyttävä
Yhdyskuntien ja rakentamisen suunnittelussa on varauduttu ilmastonmuutoksesta aiheutuviin säätilan ääri-ilmiöihin ja riskeihin	Tyydyttävä
Kiinteistönomistajat varautuvat riittävästi tuleviin korjaustoimenpiteisiin	Tyydyttävä
Pitkäaikaisasunnottomuus vähenee	Hyvä
Lähiöt ovat houkuttelevia asuinalueita	Tyydyttävä
Kasvukeskuksissa on riittävästi vuokra- ja omistusasuntoja ja vuokrien ja asuntohintojen kehitys on maltillista	Tyydyttävä
Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman 2008—2016 toimet turvaavat metsäisten luontotyyppien ja metsälajien suojelua. Vapaaehtoisuuteen perustuvat suojelukeinot laajenevat koko Etelä-Suomeen. Suojelualueiden yhtenäisyys paranee	Hyvä
Vaarallisimpien kemikaalien ja pienhiukkasten esiintyminen ympäristössä sekä niille altistuminen vähenevät asteittain	Hyvä
Itämereen ja sisävesiin kohdistuva ravinnekuormitus vähenee ja tärkeiden pohjavesien pilaantumisriski pienenee	Hyvä
Yhdyskuntajätteen määrän kasvu hidastuu ja kääntyy laskuun, jätteiden hyödyntäminen tehostuu ja kaatopaikoille viedyn jätteen määrä vähenee	Tyydyttävä

Ilmastonmuutos

EU:n ilmasto- ja energiapaketin toimeenpano alkoi v. 2009 EU:ssa ns. komitologiassa. Päästökauppadirektiivin ja vastuunjakopäätöksen hyväksymisellä joulukuussa 2008 EU on oikeudellisesti sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä 20 % vuoteen 2020 mennessä. Vertailukohtana ovat vuoden 1990 päästöt. Lisäksi tehdyt päätökset linjaavat periaatteet siitä, miten EU siirtyy tarvittaessa tiukempaan päästövähennysvelvoitteeseen osana kansainvälistä ilmastopimusta. Pakettiin kuuluvat myös direktiivi hiilen talteenottoa ja varastointia varten, sitoumukset uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämisestä sekä joukkoliikennettä koskevia erillismääräyksiä. EU keskustelee alkuvuonna 2010 ja tarkentaa Kööpenhaminan sopimuksen pohjalta ehtoja ja menettelytapoja siitä, missä vaiheessa ja miten EU on valmis siirtymään tiukempaan velvoitteeseen, mahdollisesti -30 %, osana valmistautumista COP 16 -kokoukseen Meksikossa loppusyksyllä 2010.

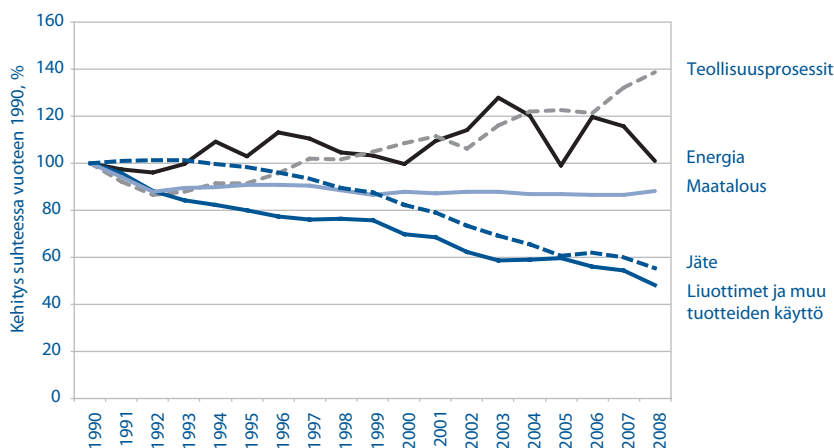
Eduskunta antoi lausuntonsa hallituksen kansallisesta ilmasto- ja energiasta kesäkuussa 2009. Ympäristöministeriön vastuulla ovat toimet, joilla vähennetään jätehuollosta, rakennusten energiankäytöstä, F-kaasuista ja työkaluista aiheutuvia päästöjä. Strategia sisältää myös tavoitteet yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi sekä Kioton mekanismeilla hankittavien päästövähennysoikeuksien hankkimiseksi. Toimeenpanoa on jatkettu ja niiden vaikutusten seurantarjestelmän valmistelu ympäristöministeriössä on liitetty osaksi toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Työ etenee ja syvenee v. 2010.

Kioton pöytäkirjan toimeenpanon osalta edettiin suunnitelmien mukaisesti. Ympäristöministeriö on myöntänyt hyväksynnän seitsemälle Suomen ulkopuolella toteutetulle yhteistoimeenpanohankkeelle.

Ilmastonmuutoksen seuranta ja muutoksiin varautuminen säilyvät keskeisenä kysymyksenä esillä myös muiden kansainvälisten ympäristösopimusten neuvotteiluissa (Montrealin pöytäkirja, luonnon monimuotoisuutta koskeva sopimus, aavikoitumissopimus) sekä Arktisen neuvoston ja Barentsin euroarktisen neuvoston työssä.

Euroopan unionin komissiolle 15.1.2010 toimitetun ennakkotiedon mukaan Suomen kasvihuonekaasupäästöt vastasivat 70,1 milj. tonnia hiilidioksidia (t CO₂-ekv.) v. 2008. Päästöt olivat yli 10 % edellisvuotta pienemmät ja n. 1,2 % alle Kioton pöytäkirjan velvoitetason. Eniten vuodesta 2007 vähentyivät energiateollisuuden päästöt (-21 %). Myös liikenteen päästöt olivat ensimmäistä kertaa 2000-luvulla edellisvuotta pienemmät (-4 %). Jätesektorin päästöt ovat myös vähentyneet (-7 %), mutta teollisuusprosessien (+5 %) ja maatalouden (+2 %) päästöt ovat kasvaneet hieman vuodesta 2007. Maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous (LULUCF) -sektori on Suomessa nettonielu, jossa poistumat ilmakehästä ovat suuremmat kuin päästöt. Nettonielun suuruus v. 2008 oli 35,4 milj. tonnia hiilidioksidia. Vuoden 2008 nettonielu oli n. 15 % edellisvuoden nielua suurempi. LULUCF-sektorin päästöjä ei lasketa täysmääräisinä mukaan Kioton pöytäkirjan velvoitteeseen.

KUVIO 19. Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kehitys sektoreittain 1990—2008

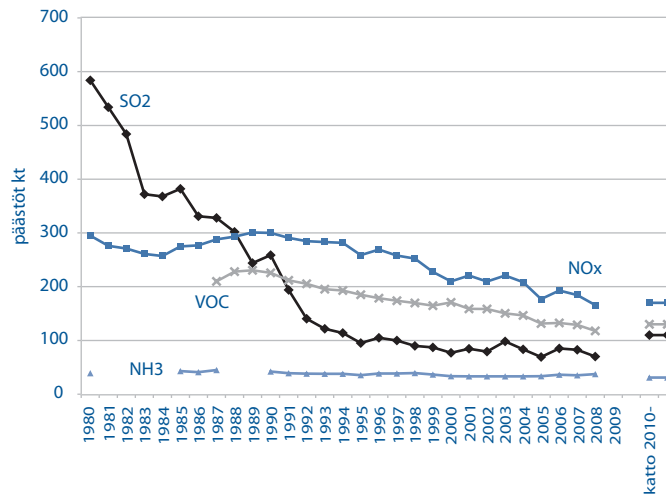
Ympäristönsuojelu

Suomen ympäristöpolitiikan maatutkintatilaisuus pidettiin Pariisissa 17.—19.2.2009. OECD antoi yhteensä 43 suositusta ja toimenpide-ehdotusta, jotka käsittivät laajasti ympäristönsuojelun ja aluepolitiikan eri osa-alueita. Suositukset julkistettiin 5.6.2009 ministerien Paula Lehtomäen ja Jan Vapaavuoren yhteisessä seminaarissa ja tiedotustilaisuudessa.

Kansallisen kestävä kehityksen strategian (2006) toimeenpanon toinen kokonaisarviointi suoritettiin vuoden 2009 aikana. Arvioinnissa havaittiin, että vaikka kestävä kehityksen strategian sisältöjen painoarvo on hallinnossa lisääntynyt, on strategian painoarvo ohjaavana instrumenttina pikemminkin vähentynyt kuin lisääntynyt. Kestävä kehityksen strategian merkitys onkin nähty lähinnä prosessina, jossa eri toimijatahot keskustelevat yhdessä strategian teemoista. Pääosa ministeriöistä on käsitellyt kestävä kehityksen teemoja strategioissaan kohtuullisesti, mutta eri tavoitteiden välisiin ristiriitoihin on kiinnitetty hyvin vähän huomiota ja niiden analyysi puuttuu.

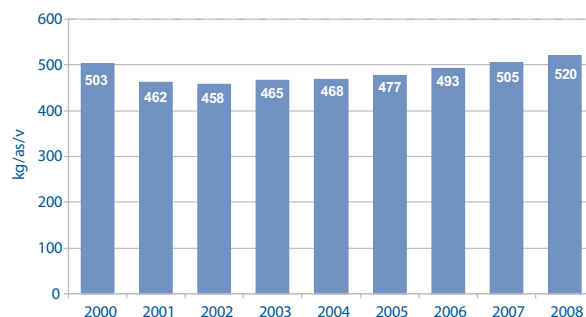
Vuodelle 2020 on valmisteltu ilman epäpuhtauksia koskevan direktiivin (NEC-direktiivi) mukaisia uusia päästökattoja. Kansallisten enimmäispäästöjen asettamiseen liittyviä pohjatietoja on tarkistettu, ja eri maiden velvoitteita suunniteltu useita vuosia. Uudet päästökattot koskevat tulevaisuudessa aiempien yhdisteiden lisäksi myös pienhiukkasia. Komissio antaa direktiiviehdotuksen sen jälkeen kun on analysoitu, min-kälaisia vaikutuksia yhteisön ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanolla on happamoitumista, rehevöitymistä, otsoninmuodostusta ja pienhiukkaskuormitusta aiheuttaviin päästöihin eri jäsenmaissa. Päästöjen kehitys kohti nykyisessä direktiivissä annettuja vuoden 2010 päästökattoja on esitetty kuvassa. Typen oksidien 170 kt:n päästökatto alitettiin ensimmäisen kerran v. 2008. Rikkidioksidin päästökatto 110 kt alitettiin jo v. 1995 ja haihtuvien orgaanisten yhdisteiden 130 kt v. 2007, mutta ammoniakkin vuosipäästöt ovat vielä olleet muutamia kilotonneja yli päästökattoarvon 31 kt.

KUVIO 20. Päästöjen kehitys kohti 2010 päästökattoja

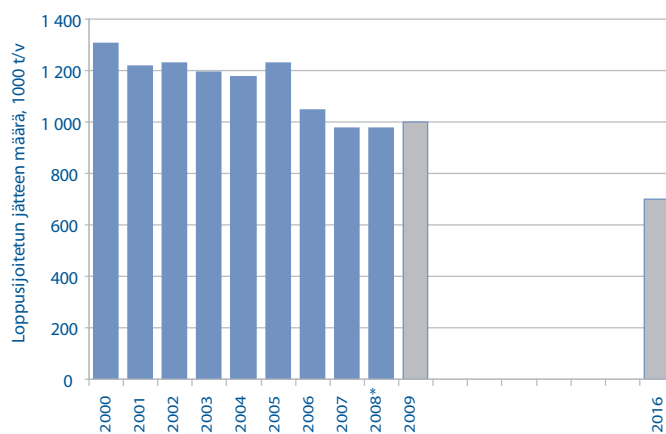
Euroopan unioni julkisti 21.11.2008 uuden jätedirektiivin, jolla pyritään edistämään jätteen synnyn ehkäisyä, uudelleenkäyttöä ja kierrätystä sekä yksinkertaistamaan nykyistä EU:n jätesäätelyä. Jäsenmaat veloitetaan edistämään jätteen kierrätystä niin, että syntyvästä paperi-, metalli-, muovi- ja lasijätteestä kierrätettäisiin v. 2020 vähintään puolet ja rakennus- ja purkujätteestä vähintään 70 %. Jäsenmaiden on saatettava uusi jätedirektiivi voimaan viimeistään 12.12.2010. Suomessa työ tehdään jätealan lainsäädännön kokonaisuudistusta valmisteleavassa työryhmässä, jonka määräaika on 30.4.2010.

Yhdyskuntajätteen määrä kasvoi v. 2008 hieman yli 3 % edelliseen vuoteen verrattuna. Jättemäärä oli asukasta kohti laskettuna 520 kg, mikä on 15 kg edellisvuotista enemmän. Jätteitä hyödynnettiin kuitenkin selvästi aiempaa enemmän, ja hyödyntämisaste nousi n. 49 prosenttiin. Voimakkaimmin kasvoivat niiden erilliskerättyjen jätteiden määrät, jotka toimitettiin polttoon. Toisaalta materiaalihyödyntämisen osuus väheni yli kolme prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Kaatopaikoille yhdyskuntajätteistä sijoitettiin n. 51 %, mikä oli noin kaksi prosenttiyksikköä vähemmän kuin v. 2007. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti yhdyskuntajätteistä tulisi v. 2016 sijoittaa kaatopaikoille enää enintään 20 %. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää sekä jätteen materiaali kierrätyksen että energiahyödyntämisen tuntuvaa lisäämistä.

KUVIO 21. Yhdyskuntajätteen määrä asukasta kohden vuodessa, kg/as/v

(Lähteet: SYKE ja Tilastokeskus)

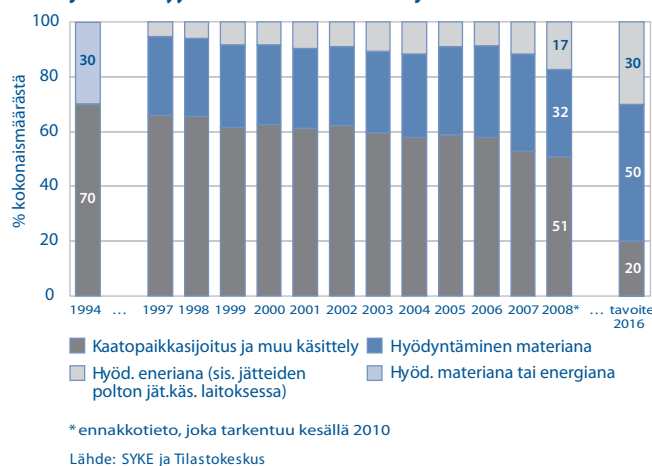
EU on asettanut tavoitteet biohajoavan yhdyskuntajätteen kaatopaikkasijoituksen vähentämiseksi vuosille 2009 ja 2016. Tilastotietojen mukaan kehitys on ollut myönteistä, ja vuoden 2009 tavoitteeseen on päästy jo v. 2007. Vuoden 2016 tavoitteeseen pääsemiseksi tulee biohajoavan jätteen erilliskeräystä ja materiaalihyödyntämistä sekä hyödyntämistä energiana lisätä voimakkaasti nykyisestä.

KUVIO 22. Biohajoavan yhdyskuntajätteen sijoitus kaatopaikoille ajanjaksolla 2000—2008* ja kaatopaikkadirektiivin mukaiset tavoitearvot vuosille 2009 ja 2016, 1000 t/v

* Tilastokeskuksen 16.12.2009 antama ennakkotieto, joka tarkentuu kesällä 2010

Lähde: Tilastokeskus ja SYKE

KUVIO 23. Yhdyskuntajätteiden %-jakautuminen hyödyntämiseen ja käsittelyyn vuosina 1994—2008* ja tavoitetaso vuodelle 2016

Porvoon Tolkkisiin sijoittuvan öljyntorjuntakeskuksen hankesuunnittelu käynnistettiin. Keskuksesta on valmistunut alustava rakennussuunnitelma ja aluesuunnittelu on käynnissä. Öljysuojarahastonlain muutos öljysuojamaksun korottamisesta hyväksyttiin joulukuussa. Muutoksen tarkoituksena on parantaa öljysuojarahaston maksuvalmiutta tilanteessa, jossa valtio ja alueelliset pelastuslaitokset ovat huomattavasti korottamassa öljyntorjuntavalmiuttaan Suomenlahden lisääntyneiden öljykuljetusten johdosta. Laki on tullut voimaan vuoden 2010 alusta.

Merivoimien öljyntorjunta-alus Hallin 12 milj. euron määräinen peruskorjaus alkoi loppuvuodesta ja korjaus valmistuu vuoden 2010 alkupuoliskolla. Vuoden 2009 toisessa lisätalousarviossa Rajavartiolaitys on saanut 57 milj. euron tilausvaltuuden yhden uuden avomerellä ja jäissä toimintakelpoisen monitoimialuksen (öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunta-alus/ulkovartiolaiva) hankkimiseen sekä 3 milj. euroa aluksen suunnitteluun. Aluksen on tarkoitus valmistua 2012—2013.

Ympäristölupajärjestelmän kehittämishankkeen pohjalta on valmisteltu ympäristönsuojelulain muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 100/2009), joka on eduskunnan käsittelyssä ja suunniteltu saatavaksi voimaan 1.3.2010. Muutoksen perusteella eräät ympäristöllisesti vähämerkitykselliset toiminnot poistuvat luvanvaraisuuden piiristä ja niille valmistellaan sitovat ympäristönsuojelumääräykset valtioneuvoston asetuksiksi. Luvanvaraisten toimintojen määrää vähennettiin myös ympäristönsuojeluasetuksen muutoksella, joka tuli voimaan 1.1.2010. Sillä selkeytettiin myös valtion ja kunnan lupaviranomaisten toimivaltajakoa.

Ympäristölupa vaaditaan toimintaan, joka aiheuttaa ympäristön pilaantumisen vaaraa ja lupaehdoilla pyritään vähentämään toimintojen haitallisia ympäristövaikutuksia. Aluehallinnon uudistuksessa vuoden 2010 alusta kaikkien ympäristölupien käsittely siirtyi sekä ympäristölupavirastoista että alueellisista ympäristökeskuksista aluehallintovirastoihin.

Aluehallinnon uudistukseen varautumiseksi lupakäsittelyyn kohdennettiin lisävoimavaroja (21 htv) erityisesti ympäristökeskuksiin. Vireillä olevien asioiden määrä saatiinkin vähenemään yli 200:lla (16 %). Käsittelyaikatavoitteisiin ei edelleenkään päästy kaikissa virastoissa.

Tuottavuus eli ratkaisujen määrä henkilötyövuotta kohden sekä taloudellisuus eli kustannukset ratkaisua kohti paranivat edelleen ympäristökeskuksissa. Ympäristölupavirastoissa aluehallinnon uudistuksen valmisteluun osallistuminen on vienyt voimavaroja lupakäsittelystä, mikä osaltaan selittää sekä tuottavuuden että taloudellisuuden heikentymistä edellisvuodesta.

Ympäristöministeriön säädösvalmistelun kehittämiseksi valmistui joulukuun alussa työryhmän ehdotus toimintaohjelmaksi, jonka tavoitteena on muun muassa parantaa säädösvalmistelun suunnitelmallisuutta ja turvata riittävät ja asiantuntevat resurssit säädöshankkeisiin sekä luoda uusia toimintatapoja yhteistyön tiivistämiseksi keskeisten toimijoiden kanssa. Toimintaohjelman toimeenpano aloitettiin välittömästi.

Kansallisen kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman (KULTU) seuranta jatkettiin ja edistettiin ympäristöministeriön vastuulla olevien toimenpide-ehdotusten

TAULUKKO 180. Ympäristölupien käsittely

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ympäristökeskuksissa ratkaistut ympäristöluvat, kpl	518	641	717	718	673	649	746
Ympäristölupavirastoissa ratkaistut ympäristöluvat, kpl	183	265	329	314	351	346	288
Kaikki ratkaistut vesitalousasiat, kpl	508	454	474	494	509	507	465
Ympäristökeskukset							
Vireille tulleet ympäristöluvat, kpl	703	895	653	601	609	624	530
Ympäristökeskuksissa ratkaistut ympäristöluvat, kpl	518	641	717	718	673	649	746
Käsittelyaika	9,7	10,4	11,0	12,5	13,4	13,0	13,9
Tuottavuus, ratkaistut ympäristöluvat/htv	9,6	10,4	11,0	11,6	12,1	13,3	14,1
Taloudellisuus, kustannukset euroa/ratkaisu	7 691	7 614	7 469	7 124	6 854	6 908	6 648
Ympäristölupavirastot							
Vireille tulleet asiat, kpl	916	888	862	854	874	883	841
Ratkaistut ympäristöluvat, kpl	183	265	329	314	351	346	288
Ympäristöluvat, käsittelyaika keskimäärin, kk	10,5	13,1	15,7	17,2	17,8	13,6	13,6
Ratkaistut vesitalousasiat, kpl	508	454	474	494	509	507	465
Vesitalousasiat, käsittelyaika keskimäärin, kk	6,3	8,5	7,3	7,7	7,3	8,6	8,3
Tuottavuus, ratkaisut/htv	8,9	8,9	9,5	10,0	10,4	10,8	9,6
Taloudellisuus, kustannukset euroa/ratkaisu	6 948	7 203	6 859	6 670	6 625	6 749	8 032

toteuttamista. Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen kestävästä julkisista hankinnoista 8.4.2009. Se edellyttää julkisilta hankkijoilta toimia erityisesti energian, rakentamisen ja asumisen, liikkumisen, ruokapalveluiden, energiaa käyttävien laitteiden sekä palveluiden saralla. Ympäristöteknologiahankintojen neuvontapalveluiden toiminta aloitettiin kokeiluna Motiva Oy:n yhteydessä.

EU:n meristrategiadirektiivi (2008/56/EY) tuli voimaan heinäkuussa. Direktiivin tavoite on Euroopan merien hyvä tila vuoteen 2020 mennessä. Se velvoittaa jäsenvaltiot laatimaan merialueilleen kansallisen meristrategian, jossa on sekä valmisteluvaihe tilanarviointineen että toimenpideohjelman laatiminen ja toteuttamisen aloittaminen vuoteen 2016 mennessä. Suomen meristrategia tulee kattamaan omaan talousvyöhykkeeseemme kuuluvat merialueet. Suomessa työ on aloitettu ja direktiivin toimeenpano on käynnissä. Vesien hyvän tilan saavuttamiseksi on annettu myös EY:n direktiivi vesiympäristölle vaarallisista prioriteettiaineista, joka tuli voimaan vuoden 2009 alussa. Ympäristöministeriö on asettanut työryhmän valmistelevaan kyseisen direktiivin kansallista toimeenpanoa.

Itämeren tilaa rasittaa erityisesti rehevöittävien aineiden, fosforin ja typen kuormitus. Noin 60 % rannikkovesien pinta-alasta on tyydyttävässä, välttävässä tai huonossa kunnossa. Alueellisesti tilassa on huomattavia eroja.

Maatalouden osuus ihmistoiminnoista peräisin olevasta fosfori- ja typpekuormituksesta on huomattava. Maatalouden lannoitteiden käyttö on selvästi vähentynyt, mutta koska maaperään on varastoitunut runsaasti ravinteita, ei kuormituksessa ole vielä havaittu merkittäviä vähennyksiä.

Itämeren kaasuputken YVA-menettelyn vaiheet kuulemisineen saatiin päätökseen kesäkuussa 2009 ja Espoon sopimukseen liittyvät konsultaatiot ja tiedonvaihdot Suomi aiheuttajana tai vastaanottavana osapuolena saatiin päätökseen ennen valtioneuvoston antamaa päätöstä putken rakentamisesta Suomen talousalueelle. Lupahakemuksen käsittely ympäristölupavirastossa valmistui alkuvuodesta 2010.

Vesienhoitosuunnitelmat vuoteen 2015 hyväksyttiin valtioneuvostossa joulukuussa 2009. Vuoden 2010 aikana valmistellaan suunnitelmien pohjalta laajana yhteistyönä vesienhoidon toteutusohjelma. Suunnitelmat tähtäävät siihen, että pinta- ja pohjavesien tila on hyvä vuoteen 2015 mennessä. Alueelliset ympäristökeskukset laativat vesienhoitosuunnitelmat laajassa yhteistyössä eri tahojen kesken. Vesienhoitosuunnitelmien mukaan hyvä tila voidaan vuoteen 2015 mennessä turvata tai saavuttaa yli 90 % tarkastellusta järvipinta-alasta ja n. 70 % jokipituuksista. Rannikkovesien tilan paraneminen on hitaampaa, mutta niidenkin tila on tarkoitus saada hyväksi viimeistään vuonna 2027. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta lähes kaikkien pohjavesien arvioidaan olevan hyvässä tilassa vuoteen 2015 mennessä. Toimia vesiensuojelun tehostamiseksi tarvitaan kaikilla vesiä kuormittavilla ja muuttavilla aloilla. Suurin haaste on maatalouden rehevöitymistä aiheuttavan ravinnekuormituksen vähentäminen.

Maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi on Lounais-Suomessa toteutettu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen yhteisrahoituksella laajaa kolmevuotista pilottihanketta. Ympäristöministeriö antoi alueellisille ympäristökeskuksille kotieläintalouden ympäristönsuojeluohjeen, jonka tavoitteena on var-

mistaa, että kotieläintaloutta koskevat valtakunnalliset ympäristönsuojelun tavoitteet saavutetaan yhdenmukaisin menettelyin ja tulkinnoin.

Haja-asutuksen jätevesiasetuksen toimeenpanon edistämiseksi julkaistiin hajajätevesiopas. Hajajätevesiuudistuksen toimeenpanoa vauhditettiin myös korottamalla rakennusten korjaus- ja energia-avustuksiin sisältyvän sosiaaliperusteisen jätevesiavustuksen tulorajoja. Asetuksen toimeenpano on kuitenkin edennyt hitaasti. Selvitysmies Tarasti valmisteli loppuvuonna ehdotuksia haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen toimeenpanon tehostamiseksi.

Pintaveden ympäristölaatu- ja direktiivin kansallinen säädösvalmistelu on aloitettu työryhmässä, jonka tulee saada lainsäädäntöehdotukset valmiiksi 30.4.2010. Pohjavesidirektiivin toimeenpanemiseksi on tehty tarvittavat kansalliset asetusmuutokset, jotka tulivat voimaan kesällä 2009 ja lainsäädännön toimeenpanon edellyttämä toimeenpano-ohjeiden valmistelu on aloitettu ja saadaan valmiiksi keväällä 2010.

Pietarin Neva-hankkeen (pohjoinen kokoojatunneliviemäri, pohjoisen puhdistamon saneeraus) 320 milj. euron kokonaisrahoitus sovittiin, ja hankkeen Suomen 6,1 milj. euron avustusta koskeva yhteisymmärryspöytäkirja allekirjoitettiin 9.6.2009. Pietarin Keskisen jätevedenpuhdistamon fosforinpoistohanke valmistui 20-vuotisen yhteistyön jälkeen. Hankkeiden tavoitteena on vähentää Suomenlahden rehevöitymistä.

Yhdyskuntien vesiensuojelua edistäviä siirtoviemäreitä valmistui ympäristökeskuksissa yhteensä 8 hanketta, joiden vaikutuspiirissä oli lähes 10 000 asukasta. Ympäristötyömäärärahoilla oli vuoden lopussa lisäksi käynnissä tai alkamassa yhteensä 21 hanketta. Siirtoviemärien avulla jätevesien käsittely voidaan keskittää isompiin, tehokkaampiin ja taloudellisempiin yksiköihin, lakkauttaa käyttöikänsä lopussa olevia vanhoja heikkotehoisia puhdistamoja ja vapauttaa kokonaan laajojakin vesialueita yhdyskuntien jätevesikuormituksesta. Samalla on mahdollista saada myös siirtoviemärlinjojen varrella oleva haja-asutus tehokkaan jätevedenpuhdistuksen piiriin. Useiden hankkeiden yhteydessä rakennetaan samalla myös kuntien vedenhankintaa parantava yhdysvesijohto.

Luonnonsuojelu

Maailman maat sitoutuivat v. 2002 Johannesburgissa vähentämään merkittävästi biologisen monimuotoisuuden köyhtymistä vuoteen 2010 mennessä. Euroopan unioni asetti v. 2001 itselleen vielä kovemman haasteen: pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2010 mennessä. EU:n asettamaa tavoitetta ei ole saavutettu yhdessäkään jäsenmaassa. Edelleenkin vain 1 % EU:n tärkeinä pitämistä lajeista ja luontotyypeistä on suotuisalla suojelun tasolla. Tähän ovat syynä muun muassa lainsäädännön, erityisesti luonto- ja lintudirektiivin hidas ja puutteellinen toteuttaminen, käytettävissä olevien suojelukeinojen puutteellisuus, biodiversiteetin suojelun puutteellinen integraatio muihin sektoreihin ja resurssien puute.

Samat tekijät, jotka vaikuttavat siihen että biodiversiteetin köyhtyminen yhä jatkuu maailmassa, ovat keskeisiä myös Suomessa. Meillä tosin luonto- ja lintudirektiivin toteuttaminen on jo varsin pitkällä ja Natura 2000 -alueiden verkosto lähes valmis.

Sektori-integraation parantaminen, biodiversiteetin suojelun keinojen tehostaminen, yleisen tietoisuuden lisääminen biodiversiteetin merkityksestä sekä resurssien lisääminen ovat Suomessakin keskeisimmät haasteet.

Ympäristöministeriö käynnisti luonnonsuojelulainsäädännön toimivuuden arviointihankkeen loppuvuodesta 2009. Hankkeen tarkoituksena on kerätä tietoa keskeisen luonnonsuojelulainsäädännön toimivuudesta sekä vastaavuudesta sille aikanaan asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnissa tarkastellaan luonnonsuojelulain (1096/1996), luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) ja erämaalain (62/1991) toimivuutta käytännön soveltamisessa. Arviointi valmistuu kesällä 2010.

Valtionmailla sijaitsevien, n. 1 800 suojelukohteen luonnonsuojelualueeksi perustamisen tarkempaa työohjelmaa on valmisteltu tarkoitusta varten asetetussa projektiryhmässä. Ehdotus luonnonsuojelualueiden ja kiinteistönmuodostamisen työohjelmaksi valmistui tammikuussa 2009. Projektiryhmä on lisäksi käynnistänyt kaksi säädösvalmistelun pilottihanketta. Säädösvalmistelun käytännön toteutustoimia ei kuitenkaan ole mahdollista käynnistää ennen kuin eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä oleva luonnonsuojelulain osauudistus on saatu säädetyksi. Osauudistusta koskeva hallituksen esitys (HE 99/2009) annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2009. Se nopeuttaa ja yksinkertaistaa suojelualueiden perustamista koskevaa valmistelua merkittävästi.

Ympäristöministeriö käynnisti maastoliikennelain uudistuksen. Uudistuksella selkeytetään moottorikelkkailu- ja maastoliikennereittien perustamisedellytyksiä vastaamaan muuta uudempaa ympäristölainsäädäntöä.

Kuuden vuoden välein EU:n komissiolle laadittava luontodirektiivin mukainen raportointi edellyttää asianmukaista seurantaan luontotyyppien ja lajien suojelutason kehityksestä. Työ on aloitettu Suomen ympäristökeskuksen laatiman selvityksen pohjalta keskustelulla priorisoinneista ja työnjaon järjestämisestä eri organisaatioiden kesken.

Metsähallituksen luontopalvelut

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan liikelaitos, jota ympäristöministeriö ohjaa ja rahoittaa julkisiin hallintotehtäviin kuuluvissa luontopalveluissa. Metsähallituksen luontopalvelujen tehtävänä on valtion omistuksessa olevan luonnonsuojelualue- ja erämaaverkoston hallinnointi ja hoito sekä eräät valtakunnalliset asiantuntijatehtävät. Toiminnalla vaikutetaan keskeisesti luonnon monimuotoisuuteen Suomessa biodiversiteetin köyhtymisen hidastamiseksi.

Vuonna 2009 julkisten hallintotehtävien kokonaismenot olivat 51,4 milj. euroa (2008: 51,9). Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö rahoittivat menoista n. 33,6 milj. euroa (38,1). Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien kokonaisrahoitus oli 51,3 milj. euroa (51,7) milj. euroa.

Henkilötyövuosia kertyi kaikkiaan 513 (513). Metsähallituksen kokonaisuudesta liikelaitoksena raportoidaan maa- ja metsätalousministeriön osiossa 14.7.

TAULUKKO 181. Metsähallituksen luontopalvelujen toiminnan tunnuslukuja vuosina 2005—2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Natura-alueiden määrä, jolle valmistuu hoito- ja käyttösuunnitelma, kpl	8	21	32	37	32
Metsien ja soiden ennallistaminen METSO-alueella, ha	4 508	3 600	2 585	2 690	2 561
Perinnebiotooppien hoito ja kunnostus, ha	1 372	1 544	1 766	2 314	2 610
Vedenalaisten luontotyyppien inventointi, ha	1 700	3 380	9 220	5 795	5 632
Kansallispuistojen käynnit	1 410 000	1 493 000	1 586 700	1 755 500	1 943 000
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden käynnit	787 400	775 400	798 400	859 000	866 000
Luontoon.fi -verkkopalvelun käynnit	983 000	1 690 000	2 529 000	2 108 000	2 262 356
Matkailuyritysten kanssa voimassa olevat yhteistyösopimukset, kpl	53	147	196	252	268

Alueidenkäyttö

Ympäristöministeriö on ohjannut aktiivisesti VN:n alueidenkäyttötavoitepäätöksen toimeenpanoa. Asia on ollut vahvasti esillä maakuntakaavoituksen ohjauksessa ja alueellisten ympäristökeskusten tulosohtauksessa ja ne ovat painottuneet myös tutkimus- ja kehittämistoiminnassa.

Maakuntakaavat ovat keskeisellä sijalla valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisen kehityksen edistämisessä. Maassa on voimassa 24 maakuntakaavaa, joista vuoden 2009 aikana vahvistettiin ympäristöministeriössä kolme. Ympäristöministeriössä on vireillä kymmenen maakuntakaavan vahvistaminen. Maakuntien liitoissa on käynnissä 17 uuden, pääosin eri aihealueita kuten yhdyskuntarakennetta, maainesten ja turpeen ottoa sekä liikennealueita käsittelevien vaihekaavojen valmistelu. Vuoden 2009 aikana on käyty 15 lakisäätöstä maakuntakaavoituksen viranomaisneuvottelua.

Yhdyskuntarakenteen ohjauksessa korostui tutkimushankkeiden ohella erityisesti kaupan sijainnin ohjauksen kehittäminen. Kaupan sijainnin ohjausta pohtineen työryhmän ehdotukset tähtäävät ennen muuta yhdyskuntarakenteen kannalta merkittävien seudullisten kaupan yksiköiden ohjauksen tehostamiseen ja maakuntakaavan aseman vahvistamiseen ohjauksessa.

Pienten kuntien, maaseudun ja rantojen maankäytön suunnittelua on edistetty opasaineistojen ja kaavaohjauksen avulla sekä tukemalla aluearkkitehtitoimintaa. Kylien yleiskaavoituksen edistämiseksi on valmisteltu ohjeet siitä, miten laaditaan vuoden 2009 alussa voimaan tulleen maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen mukaisia suoraan rakentamista ohjaavia yleiskaavoja. Tavoitteena on ohjata maaseudun rakentamista kyliin, helpottaa rakentamisen lupamenettelyä sekä osaltaan myös vähentää yhdyskuntarakenteen hajautumista.

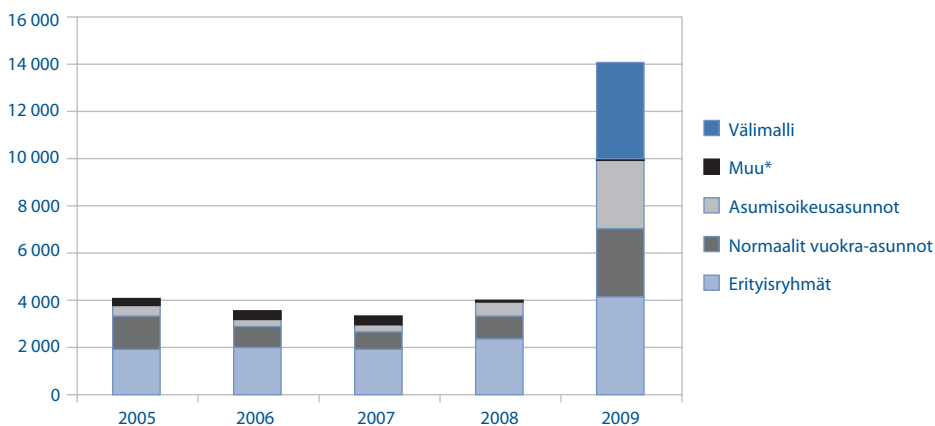
Tulosohjauksella ja alueellisten ympäristökeskusten kaavaohjauksella on vaikutettu siihen, että rantojen maankäytön suunnitelmallisuus etenee ja kunnat hyväksyvät vuosittain n. 50 uutta rantayleiskaavaa. Rantarakentamiseen myönnettyistä uusien rakennusten rakennusluvista yli 60 % perustuu kaavoitukseen. Alueellisissa ympäristökeskuksissa ratkaistujen poikkeamispäätösten määrä on vähentynyt n. 450 kappaleella.

PARAS-hankkeen osana valmistui huhtikuussa 2009 eri ministeriöiden ja Suomen Kuntaliiton yhteistyönä arviointi kaupunkiseutusuunnitelmien toteuttamisen tilanteesta. Arvioinnissa todettiin, että seuduilla on käynnistynyt monia uusia yhteistyöprosesseja, mutta myös ongelmia sekä yhteistyötavoissa että yhteistyön sisällössä on noussut esille. PARAS-hanketta koskevassa valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle esitettiin kaupunkiseutuja koskevan selvityshenkilömenettelyn luomista, yhdyskuntarakenteen ohjaukseen liittyvän lainsäädännön kehittämistä sekä aikaisempaa laajempien aiesopimusten kokeilemistä Tampereen ja Turun kaupunkiseuduilla. Näiden toimenpiteiden jatkovalmistelu käynnistyi vuoden 2009 lopulla.

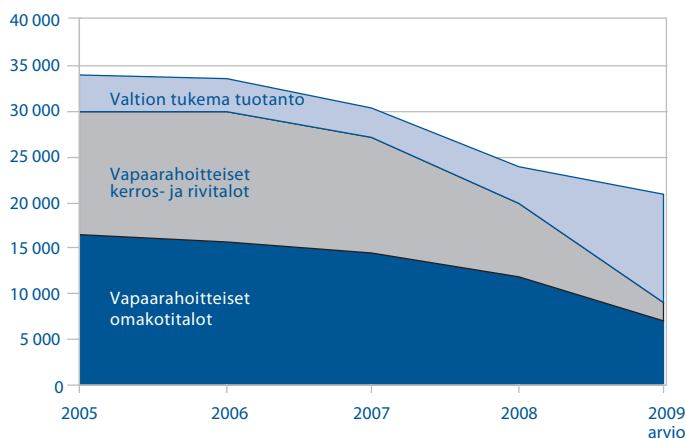
Hallitusohjelman mukaisen metropolipolitiikan kärkihankkeet ovat edistyneet. Asunto- ja tonttituotannossa kuntakohtaiset erot Helsingin seudun asunto- ja tonttitarjontaa koskevan aiesopimuksen toteuttamisessa ovat kuitenkin suuria. Yhteisen kilpailukykystrategian pohjalta käynnistetty valtion ja seudun 14 kunnan sekä Uudenmaan liiton yhteinen aiesopimus on hyväksytty. Helsingin seudun liikennesuunnitelman HLJ 2011 laatiminen on edennyt suunnitellusti. Maahanmuuttajien työllistymiseen ja kotoutumisen parantamiseen tähtäävä aiesopimus valtion ja kuntien välillä allekirjoitettiin vuoden 2009 lopussa. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaa ja lähiöohjelmaa on toteutettu.

Asuminen

KUVIO 24. Valtion tukema asuntotuotanto kasvoi selvästi vuonna 2009

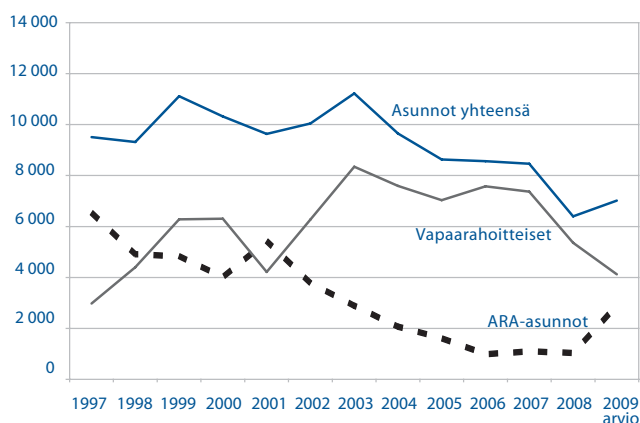
KUVIO 25. Valtion tukemalla asuntotuotannolla oli merkittävä asema vapaarahoitteisen asuntotuotannon romahtaessa vuonna 2009

Mahdollisuus tuottaa omaksi lunastettavia asunto-osakeyhtiömuotoisia vuokrataloja korkotuella tuli voimaan. Lisäksi ensiasunnonostajan tilannetta helpotettiin parantamalla asuntosäästöpalkkiojärjestelmän ehtoja. Samalla järjestelmään lisättiin määräaikainen, 3 000 euron suuruinen palkkio. Valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten asunto-ohjelmaksi valmistui.

Kunnallistekniikka-avustuksen kolmas kierros valmisteltiin vuosiksi 2010–2012. Kierroksella korostetaan Helsingin seudun aiesopimuksen mukaisesti yhdyskuntarakenteen eheytymistä, kuntien välisen yhteistyön edistämistä ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteuttamista. Aiesopimuksen tavoitteena on, että asuntotuotantoa toteutetaan 12 000–13 000 asuntoa, joista 20 % on valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa.

KUVIO 26. Asuntotuotanto aiesopimuskunnissa

Rakentaminen

Talouskriisi osui suoraan rakentamisen huippusuhdanteeseen ja on vähentänyt rakentamista selvästi. Tammi—marraskuussa 2009 rakennuslupia myönnettiin yhteensä 35 milj. kuutiometrin edestä, mikä on 23 % edellisvuotista vähemmän. Erityisen voimakkaasti väheni toimitilojen rakentaminen, joka kutistui alle puoleen edellisvuodesta ja teollisuusrakentaminen, joka lähes puolittui. Asuntojen korjausrakentamista elvytettiin valtion toimesta ns. 10 prosentin suhdanneluonteisella korjausavustuksella taloyhtiöille. Avustus sai suuren suosion, ja hakemuksia jätettiin vuoden loppuun mennessä yhteensä 2,5 mrd. euron hankkeisiin. Avustus lisäsi asuntojen korjausrakentamista merkittävästi v. 2009 ja edelleen v. 2010 ylläpitäen samalla alan työllisyyttä.

Rakennetun omaisuuden tila on ROTI 2009 -arvion (rakennetun omaisuuden tila v. 2009) mukaan kokonaisuutena tyydyttävä (kokonaisarvosana 8-, kun maksimi-arvo 10). Omaisuuden korjausvelka on kuitenkin edelleen kasvussa johtuen kunnossapito- ja korjaustoiminnan riittämättömyydestä.

Vuonna 2009 valmisteltiin ja toteutettiin ohjaustoimenpiteitä uudisrakentamisen ja olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuuden parantamiseksi. Keskeisiä toimia olivat vuoden 2010 uudisrakennusten energiamääräysten toimeenpano, vuoden 2012 energiamääräysten valmistelun käynnistäminen, rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uudistaminen, kiinteistöalan uuden energiatehokkuussopimuksen solmiminen sekä laajan korjausrakentamisen viestintäkokonaisuuden valmistelu. Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian toimeenpanon valmistelussa korostuivat erityisesti rakennuksiin ja yhdyskuntarakenteeseen liittyvät toimenpiteet.

Valtioneuvoston asuntopoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti toteutettiin Rakentamisen normitalkoot -hanketta sekä valmisteltiin kevennettyjä rakentamis- ja kaavamääräyksiä koskevaa kokeilua. Määräysten tulkintojen yhtenäistäminen ja kaavoituksen kustannustietoisuuden lisääminen koettiin tarpeelliseksi. Kevennettyjen rakentamis- ja kaavamääräysten kokeiluun liittyen käytiin neuvotteluja kokeiluun ilmoittautuneiden kuntien kanssa sekä valmisteltiin asiaa koskevaa kokeilulakia.

Työryhmä selvitti rakennusten kiinteistöveron porrastamista rakennusten energiatehokkuuden ja lämmitystavan perusteella. Samoin vuoden aikana valmistui työryhmän esitys siitä, tulisiko huoneistokohtaiset vesimittarit säätää pakollisiksi asuntojen uudisrakentamisessa. Selvitysten pohjalta on käynnistynyt jatkovalmistelu.

Ympäristöministeriön asetuksilla laajennettiin edellisenä vuonna aloitettua yhteis-eurooppalaisten Eurocode-suunnittelustandardien (eurokoodien) käyttöä kantavien rakenteiden suunnittelussa vahvistamalla uusia standardien kansallisia liitteitä. Asetuksen antamisen jälkeen oli käytettävissä lähes kaikki Suomessa käyttöön tulevista Eurokoodi-standardien osista. Lisäksi valmisteltiin kantavia rakenteita koskevaa kokonaisuudistusta.

Ympäristöministeriö osallistui valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden ohjelman toteuttamiseen asumisen paloturvallisuuden parantamisen osalta. Helmikuussa 2009 tuli voimaan rakenteellisia palomääräyksiä ja -ohjeita täydentävä asetus, jolla edelly-

tetään sähköverkkoon kytketyt palovaroittimet kaikkiin uusiin asuntoihin sekä myös kaikkiin päiväkoteihin.

Ympäristöministeriö asetti työryhmän selvittämään puurakentamiseen liittyviä rakentamismääräyksiä. Tehtävänä on käydä läpi rakentamismääräykset ja todeta ne asiat, jotka mahdollisesti aiheuttavat aiheetonta haittaa ja siten ylimääräisiä kustannuksia puurakentamisessa.

Korjausrakentamisen strategian ja sitä koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen pohjalta julkaistiin alkuvuodesta strategian toimeenpanosuunnitelma, jonka eri hankekokonaisuuksia lähdettiin vaihteittain viemään käytäntöön. Toteutettiin Korjausrakentamisen viranomaisohjaus (KORVO) -hankkeen tulosten pohjalta Rakennustarkastusyhdistyksen internet-sivuille rakennusvalvontaviranomaisille ja suunnittelijoille suunnattu korjaushanketapausten tietopankki, jonka tavoitteena on yhtenäistää ja taroituksenmukaistaa korjaamiseen liittyviä viranomaistulkintoja.

Rakentamisen ja lainsäädännön muutokset ovat jatkuvasti lisänneet kuntien rakennusvalvonnan tehtävien vaativuutta ja laajuutta. Rakennusvalvonnan toimintaedellytyksiä pyritään parantamaan muun muassa koulutuksella ja edistämällä kuntien yhteistoimintaa. Rakennusvalvonnan sähköisen asiointin kehittämistä jatkettiin Suomen Kuntaliiton vetämässä Rakennetun ympäristön palvelupiste -hankkeessa sekä SADE-hankekokonaisuuteen kuuluvassa sähköisten palvelujen kehittämishankkeessa, josta ympäristöministeriö on ottanut vetovastuun. Alueelliset ympäristökeskukset järjestivät rakennusvalvonnoille koulutus- ja neuvottelutilaisuuksia, joissa kiinnitettiin huomiota muun muassa rakennusvalvonnan resursseihin ja yhteistyöhön, korjausrakentamisen viranomaisohjaukseen, puurakentamisen eurokoodeihin ja rakennustuotteiden kelpoisuuden osoittamiseen. Kuntien rakennusvalvontayhteistyötä on tuettu ja edistetty niin ympäristökeskusten kautta kuin suoranaisena osallistumisena yhteistyöhankkeisiin.

18.2 Hallinnonalan rahastot ja liikelaitokset

Öljysuojarahasto

Ympäristöministeriön ohjauksessa toimiva öljysuojarahasto huolehtii eräissä tapauksissa maa- ja vesialueilla tapahtuvien öljyvahinkojen ja niiden torjuntakustannusten korvaamisesta sekä korvaa alueiden pelastustoimelle ja valtiolle erilaisia öljyntorjuntaan ja torjuntavalmiuden ylläpitämiseen liittyviä kustannuksia. Lisäksi rahastosta voidaan myöntää korvauksia öljyn pilaaman maa-alueen puhdistamiskustannuksiin. Öljysuojarahaston tulorahoituksesta 10,1 milj. eurosta 2,3 milj. euroa on siirtoa talousarvioista ja loput öljysuojamaksuja, joita kerätään öljytuotteiden maahantuonnin yhteydessä. Menot 11,3 milj. euroa kohdentuivat pelastuslaitosten kalustokorvauksiin, ylläpitoon ja koulutukseen, kalustovarastoihin, öljyvahinkoihin ja torjuntaan sekä pilaantuneiden maiden kunnostukseen.

Öljysuojamaksu korotetaan 0,5 eurosta öljytonnilta 1,5 euroon. Samalla nostetaan rahaston pääomaraja viisinkertaiseksi vuosiksi 2010–2012.

Valtion asuntorahasto

Valtion asuntorahasto on ympäristöministeriön alainen valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Valtion asuntorahastosta tuetaan asuntotuotantoa ja korjauskentamista sekä parannetaan asuntotuotannon edellytyksiä myöntämällä kunnallistekniikka-avustuksia. Avustuksia ja korkotukia rahastosta maksettiin v. 2009 yhteensä 178,1 milj. euroa. Valtion asuntorahastosta siirrettiin varoja talousarvioon 228 milj. euroa. Vuoden lopussa asuntorahastolla oli velkaa 1,78 mrd. euroa. Aravalainakanta vähenee tasaisesti, mutta vastaavasti valtion vastuu valtiontakausten muodossa lisääntyy yhteisölainoissa.

TAULUKKO 182. Valtion vastuut ARA:n asuntorahoituksessa, mrd. euroa (31.12.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aravalainakanta	10,4	10,1	10,0	9,7	9,4	9,1
Vuokra- ja asumisoikeustalojen valtiontakausten takausvastuu		3,5	3,6	3,9	4,2	4,5
Omistusasuntolainojen valtiontakausten takausvastuu	1,7	2,0	2,2	2,0	1,8	1,8

Muistiinpanoja

This image shows a single page of white paper with horizontal blue lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, typical of notebook or ledger paper. There are no margins, text, or other markings on the page.

[illegible]

Muistiinpanoja

[illegible]

Muistiinpanoja

[illegible]

K 11/2010 vp

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtion tilinpäätöskertomus 2009

Osa III Tilinpäätöslaskelmat

Valtiovarainministeriön julkaisuja

24a/2010

Ohjaus ja tilivelvollisuus

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 09 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Anitta Railonkoski/VM-julkaisutiimi

ISBN 978-952-251-079-2 (nid.)

ISSN 1459-3394 (nid.)

ISBN 978-952-251-080-8 (PDF)

ISSN 1797-9714 (PDF)

Edita Prima Oy
Helsinki 2010

Eduskunnalle annetaan perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2009.

Talousarviolain (423/1988) 17 §:n mukaisesti tilinpäätöskertomus sisältää valtion tilinpäätöksen ja tarpeelliset muut tiedot valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä tiedot valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista samoin kuin tärkeimmät tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksestä ministeriöiden toimialoilla. Tilinpäätöskertomus sisältää lisäksi valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet sekä talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuotto- ja kululaskelmat tai tuloslaskelmat ja taseet samoin kuin tiedot liikelaitosten ja rahastojen toiminnan, talouden ja tuloksellisuuden sekä niiden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista.

Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 2010

Tasavallan Presidentti

Tarja Halonen
TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri Jyrki Katainen

Sisältö

Valtion tilinpäätöskertomus 2009, nide II

Osa III

1	Valtion tilinpäätös liitetietoineen vuodelta 2009	9
1.1	Valtion talousarvion toteutumalaskelma	11
	Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston ja pääluokan tarkkuudella	11
	Valtion talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä pääluokan tarkkuudella	13
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	15
12.	Sekalaiset tulot	16
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	19
15.	Lainat	20
21.	Eduskunta	20
22.	Tasavallan presidentti	22
23.	Valtioneuvoston kanslia	23
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	25
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	28
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	29
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	33
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	35
29.	Opetusministeriön hallinnonala	40
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	50
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	57
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	65
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	75
34.	Työministeriön hallinnonala	82
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	83
36.	Valtionvelan korot	87
37.	Valtionvelan vähentäminen	87
	Osastot ja pääluokat yhteensä	88
1.2	Valtion tuotto- ja kululaskelma	89
1.3	Valtion tase	90
1.4	Valtion rahoituslaskelma	92

LIITE 1:	Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus.....	93
LIITE 2:	Talousarvioon lisätalousarvioissa tehdyt muutokset	98
LIITE 3:	Talousarvion arviomäärärahojen ylitykset.....	113
LIITE 4:	Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna	114
LIITE 5:	Valtion rahoitustuotot ja -kulut	117
LIITE 6:	Valtion talousarviotaloudesta annetut lainat	118
LIITE 7:	Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	119
LIITE 8:	Valtion talousarviotalouden velan muutokset.....	122
LIITE 9:	Valtion talousarviotalouden velan maturiteettijakauma ja duraatio	123
LIITE 10:	Rahoituserät valtion taseessa	124
LIITE 11:	Valtion talousarviotalouden kassanpitolatarve ja likvidit varat	125
LIITE 12:	Valtiontakaukset, -takuut sekä muut vastuusitoumukset.....	126
LIITE 13:	Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot	130

2	Valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet.....	133
2.1	Senaatti-kiinteistöt.....	133
2.2	Metsähallitus	135
2.3	Ilmailulaitos	138
2.4	Luotsausliikelaitos	141
2.5	Varustamoliikelaitos	143

3	Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat	146
3.1	Valtion asuntorahasto.....	146
3.2	Valtion eläkerahasto	148
3.3	Maatilatalouden kehittämisrahasto.....	150
3.4	Valtion ydinjätehuoltorahasto.....	152
3.5	Huoltovarmuusrahasto	154
3.6	Valtionakuurahasto	156
3.7	Valtion vakuusrahasto	158
3.8	Valtion televisio- ja radiorahasto	160
3.9	Maatalouden interventiorahasto	162
3.10	Palosuojelurahasto.....	164
3.11	Öljysuojarahasto.....	166

OSA III

1 Valtion tilinpäätös liitetietoineen vuodelta 2009

1.1 Valtion talousarvion toteutumalaskelma

Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston ja pääluokan tarkkuudella

Osaston numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	37 213 474 460,64	31 448 099 000	31 533 538 890,12	85 439 890,12	100
12. Sekalaiset tulot	4 452 240 462,33	4 453 063 000	4 605 372 403,51	152 309 403,51	103
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	2 423 451 063,24	1 645 500 000	1 196 525 852,49	-448 974 147,51	73
15. Lainat	203 152 691,33	10 497 710 000	10 462 695 772,80	-35 014 227,20	100
OSASTOT YHTEENSÄ	44 292 318 677,54	48 044 372 000	47 798 132 918,92	-246 239 081,08	99

Pääluokan numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Määrärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuravalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuravalle vuodelle
21. Eduskunta	110 649 906,20	125 070 000	100 797 200,18	15 334 838,73	116 132 038,91	8 937 961,09	10 922 667,60	135 992 667,60	111 719 867,78	15 334 838,73
22. Tasavallan presidentti	9 189 330,67	13 158 000	10 934 329,14	1 458 519,10	12 392 848,24	765 151,76	2 575 007,49	15 733 007,49	13 270 698,20	1 697 157,53
23. Valtioneuvoston kanslia	347 875 445,11	79 167 000	69 750 222,33	8 865 860,77	78 616 083,10	550 916,90	100 948 057,77	180 115 057,77	77 423 495,44	101 365 860,77
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 117 383 678,04	1 180 890 000	917 800 242,15	249 559 759,83	1 167 360 001,98	13 529 998,02	257 266 075,60	1 438 156 075,60	1 085 354 483,59	337 828 004,92
25. Oikeusministeriön hallinnonala	772 426 522,97	810 729 000	777 613 988,10	34 849 907,10	812 463 895,20	-1 734 895,20	27 343 203,52	838 072 203,52	804 625 676,60	34 849 907,10
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 156 814 411,92	1 266 183 000	1 159 589 600,24	103 857 576,46	1 263 447 176,70	2 735 823,30	84 259 227,03	1 350 442 227,03	1 242 707 924,52	104 131 324,99
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 468 054 620,98	2 822 233 000	2 381 468 767,70	406 381 541,83	2 787 850 309,53	34 382 690,47	321 649 161,01	3 143 882 161,01	2 632 977 444,77	476 122 148,14
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	6 665 344 857,61	7 543 546 000	7 220 403 325,15	124 423 225,92	7 344 826 551,07	198 719 448,93	263 606 051,89	7 807 152 051,89	7 315 457 559,75	288 425 916,98
29. Opetusministeriön hallinnonala	7 169 600 015,09	7 680 759 000	6 989 698 222,62	535 366 863,13	7 525 065 085,75	155 693 914,25	529 460 449,29	8 210 219 449,29	7 447 765 719,27	600 009 879,29
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 748 457 882,29	2 881 635 000	2 504 629 398,64	298 926 017,59	2 803 555 416,23	78 079 583,77	320 972 735,12	3 202 607 735,12	2 804 887 688,97	318 689 905,18
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	2 174 204 589,03	2 327 278 000	2 093 487 764,75	188 566 350,08	2 282 054 114,83	45 223 885,17	185 038 314,89	2 512 316 314,89	2 270 803 571,37	189 096 116,43
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 256 962 760,34	3 218 730 000	2 695 325 804,79	155 479 331,56	2 850 805 136,35	367 924 863,65	140 045 682,04	3 358 775 682,04	2 807 572 575,27	167 823 067,19
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	13 935 059 461,76	15 782 816 000	15 513 266 717,28	88 777 104,67	15 602 043 821,95	180 772 178,05	122 555 406,96	15 905 371 406,96	15 600 258 170,27	115 144 425,63
34. Työministeriön hallinnonala ¹⁾							3 532 848,93	3 532 848,93	3 532 848,93	
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	345 527 444,73	396 178 000	247 363 096,09	131 317 714,86	378 680 810,95	17 497 189,05	204 309 105,02	600 487 105,02	369 783 048,27	209 567 192,89
36. Valtionvelan korot	2 251 510 627,00	1 916 000 000	1 871 715 397,50		1 871 715 397,50	44 284 602,50		1 916 000 000,00	1 871 715 397,50	
37. Valtionvelan vähentäminen	1 393 520 984,34									
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	44 922 582 538,08	48 044 372 000	44 553 844 076,66	2 343 164 611,63	46 897 008 688,29	1 147 363 311,71	2 574 483 994,16	50 618 855 994,16	46 459 856 170,50	2 960 085 745,77
Osastot yhteensä	44 292 318 677,54	48 044 372 000			47 798 132 918,92					
Pääluokat yhteensä	44 922 582 538,08	48 044 372 000			46 897 008 688,29					
VARAINHOITOVOUDEN YLI-/ALLIJÄÄMÄ	-630 263 860,54	0			901 124 230,63					
Edellisen varainhoitovuoden lopun kumulatiivinen yli-/allijäämä	1 084 224 941,88				453 961 081,34					
Varainhoitovuoden yli-/allijäämä	-630 263 860,54				901 124 230,63					
VARAINHOITOVOUDEN LOPUN KUMULATIIVINEN YLI-/ALLIJÄÄMÄ	453 961 081,34				1 355 085 311,97					

¹⁾ Vuonna 2008 pääluokka 34. Työministeriön hallinnonala yhdistettiin pääluokkaan 32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.

Valtion talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä pääluokan tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)															Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)									
Pääluokka (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Uusittu 2010 TA:ssa		Talousarvio-menot 2009	Määräraha-tarve 2010	Määräraha-tarve 2011	Määräraha-tarve 2012	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä										
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2010 TA:ssa																	
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 951 109	853 036	0	853 036	541 101	311 935	0	467 426	615 383	516 421	351 797	679 498	2 163 099											
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 951 109							467 426	480 739	346 624	213 772	580 863	1 621 998											
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		853 036	0	853 036	541 101	311 935	0	0	134 643	169 797	138 025	98 635	541 101											
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	320 686	57 000	199	57 199	199	57 000	0	29 152	29 878	4 668	1 464	0	36 010											
Aikaisempien vuosien valtuudet	320 686							29 152	29 679	4 668	1 464	0	35 811											
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		57 000	199	57 199	199	57 000	0	0	199	0	0	0	199											
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 324 894	1 413 740	211 665	1 625 405	1 166 255	459 151	449 997	779 623	671 321	506 876	396 194	691 906	2 266 297											
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 324 894							457 509	366 609	237 575	122 780	238 043	965 007											
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		1 413 740	211 665	1 625 405	1 166 255	459 151	449 997	322 114	304 712	269 301	273 414	453 863	1 301 290											
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	34 548	878 597	3 552	882 149	4 231	877 918	13 951	5 581	19 714	8 913	129	1 051	29 807											
Aikaisempien vuosien valtuudet	34 548							4 545	18 380	8 232	0	0	26 612											
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		878 597	3 552	882 149	4 231	877 918	13 951	1 036	1 334	682	129	1 051	3 195											
29. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 629 254	368 347	0	368 347	367 107	1 240	0	281 749	285 728	202 965	130 225	164 128	783 047											
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 629 254							256 098	186 768	122 695	57 582	65 256	432 301											
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		368 347	0	368 347	367 107	1 240	0	25 651	98 960	80 270	72 643	98 872	350 746											
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	10 189 377	703 224	217 188	920 412	538 726	381 686	249 316	1 057 354	1 043 126	980 775	134 580	185 530	2 344 011											
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	10 189 377 1 411 101							975 820 30 646	945 264 52 509	914 508 45 413	77 250 35 856	117 623 102 102	2 054 645 235 880											
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet		703 224 300 000	217 188 84 040	920 412 384 040	538 726 236 855	381 686 147 186	249 316 147 186	81 534 1 632	97 862 5 900	66 267 8 000	57 330 9 800	67 907 43 700	289 366 67 400											
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 168 585	886 200	493 719	1 379 919	616 998	762 921	736 497	459 636	372 590	221 410	114 921	786 021	1 494 942											
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 168 585							310 820	181 817	141 882	70 459	625 508	1 019 667											
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		886 200	493 719	1 379 919	616 998	762 921	736 497	148 817	190 773	79 528	44 462	160 513	475 275											

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)										Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)						
Päälukko (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Uusittu 2010 TA:ssa	Talousarvio-menot 2009	Määräraha-tarve 2010	Määräraha-tarve 2011	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä				
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä										
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	5 390 757	9 733 824	495 624	10 229 448	6 235 839	3 993 609	3 197 576	1 233 089	1 093 776	487 358	170 491	61 382	1 813 007			
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	5 390 757 1 829 735							693 023 3 452	397 843 5 725	114 714 3 296	22 655 1 664	5 777 1 343	540 988 12 028			
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet		9 733 824 5 252 644	495 624 0	10 229 448 5 252 644	6 235 839 4 480 197	3 993 609 772 447	3 197 576 0	540 065 13 431	695 933 11 381	372 644 9 269	147 836 12 663	55 606 15 384	1 272 019 48 697			
34. Työministeriön hallinnonala	536 315	0	0	0	0	0	0	20 972	10 907	1 359	0	0	12 266			
Aikaisempien vuosien valtuudet	536 315							20 972	10 907	1 359	0	0	12 266			
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	166 790	145 000	0	145 000	135 723	9 277	0	42 518	78 142	59 897	500	0	138 539			
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	166 790 103 086							23 760 24	16 994 11	5 640 3	0 0	0 0	22 634 13			
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		145 000	0	145 000	135 723	9 277	0	18 758	61 149	54 257	500	0	115 906			
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	27 712 314	15 038 968	1 421 947	16 460 915	9 606 178	6 854 737	4 647 337	4 377 100	4 220 566	2 990 643	1 300 301	2 569 516	11 081 025			
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	27 712 314 3 343 923							3 239 125 34 122	2 635 001 58 245	1 897 896 48 711	565 962 37 520	1 633 070 103 445	6 731 929 247 921			
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet		15 038 968 5 552 644	1 421 947 84 040	16 460 915 5 636 684	9 606 178 4 717 052	6 854 737 919 633	4 647 337 147 186	1 137 975 15 063	1 585 564 17 281	1 092 746 17 269	734 339 22 463	936 446 59 084	4 349 096 116 097			

Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston tai pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella

11. Verot ja veronluonteiset tulot

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	37 213 474 460,64	31 448 099 000	31 533 538 890,12	85 439 890,12	100
11.01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	15 081 335 585,20	10 421 000 000	10 327 892 857,92	-93 107 142,08	99
11.01.01. Tulovero	13 997 987 747,52	9 481 000 000	9 395 121 318,11	-85 878 681,89	99
11.01.02. Korkotulojen lähdevero	431 932 172,26	520 000 000	493 232 528,90	-26 767 471,10	95
11.01.03. Perintö- ja lahjavero	651 415 665,42	420 000 000	439 539 010,91	19 539 010,91	105
11.04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	14 704 234 429,20	13 835 000 000	14 001 275 408,00	166 275 408,00	101
11.04.01. Arvonlisävero	14 048 901 686,77	13 148 000 000	13 315 890 692,09	167 890 692,09	101
11.04.02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	535 905 108,47	564 000 000	557 354 660,85	-6 645 339,15	99
11.04.03. Apteekkimaksut	119 427 633,96	123 000 000	128 030 055,06	5 030 055,06	104
11.08. Valmisteverot	4 962 535 648,32	5 091 000 000	5 091 638 038,52	638 038,52	100
11.08.01. Tupakkavero	629 519 341,05	650 000 000	688 946 734,50	38 946 734,50	106
11.08.04. Alkoholi- ja liuotusvero	1 091 509 166,95	1 203 000 000	1 206 523 429,39	3 523 429,39	100
11.08.05. Virvoitusjuomavero	34 657 893,03	36 000 000	35 454 402,85	-545 597,15	98
11.08.07. Energiaverot	3 191 728 052,51	3 191 000 000	3 148 801 439,85	-42 198 560,15	99
11.08.08. Eräiden juomapakkauksien valmistevero	15 121 194,78	11 000 000	11 912 031,93	912 031,93	108
11.10. Muut verot	2 345 555 179,19	1 985 000 000	2 010 247 980,09	25 247 980,09	101
11.10.03. Autovero	1 016 005 177,95	756 000 000	686 898 653,99	-69 101 346,01	91
11.10.05. Varainsiirtovero	502 957 001,89	400 000 000	484 183 210,21	84 183 210,21	121
11.10.06. Arpalaisvero	137 601 660,94	138 000 000	139 411 121,08	1 411 121,08	101
11.10.07. Ajoneuvovero	636 779 886,47	639 000 000	654 405 308,11	15 405 308,11	102
11.10.08. Jätevero	52 211 451,94	52 000 000	45 349 686,70	-6 650 313,30	87
11.19. Muut veronluonteiset tulot	119 813 618,73	116 099 000	102 484 605,59	-13 614 394,41	88
11.19.02. Lästämaksut	887 346,70	800 000	786 451,39	-13 548,61	98
11.19.03. Ratavero	20 533 150,00	20 572 000	16 998 600,00	-3 573 400,00	83
11.19.04. Eräät viestinnän maksut	4 416 146,84	5 027 000	5 186 884,38	159 884,38	103
11.19.05. Lentoliikenteen valvontamaksu	6 573 598,00	6 700 000	6 677 624,80	-22 375,20	100
11.19.06. Väylämaksut	79 771 226,79	75 400 000	66 468 596,62	-8 931 403,38	88
11.19.08. Öljyjättemaksu	4 457 970,07	4 600 000	3 549 012,65	-1 050 987,35	77
11.19.09. Muut verotulot	3 174 180,33	3 000 000	2 817 435,75	-182 564,25	94

Valtion talousarvion toteutumalaskelma

12. Sekalaiset tulot

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTAt)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12. SEKALAISET TULOT	4 452 240 462,33	4 453 063 000	4 605 372 403,51	152 309 403,51	103
12.24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	3 463 275,11	4 018 000	5 727 694,97	1 709 694,97	143
12.24.99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	3 463 275,11	4 018 000	5 727 694,97	1 709 694,97	143
12.25. Oikeusministeriön hallinnonala	93 439 854,51	85 217 000	95 822 317,67	10 605 317,67	112
12.25.10. Tuomioistuintulot	35 113 799,80	35 400 000	43 537 285,44	8 137 285,44	123
12.25.20. Ulosottomaksut	50 161 178,78	49 667 000	52 089 563,06	2 422 563,06	105
12.25.40. Rangaistusten täytäntöönpanon tulot	8 052 603,80				
12.25.99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	112 272,13	150 000	195 469,17	45 469,17	130
12.26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	146 695,60	9 670 000	9 154 085,09	-515 914,91	95
12.26.98. Elulta saatavat tulot yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan		9 570 000	9 085 465,79	-484 534,21	95
12.26.99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	146 695,60	100 000	68 619,30	-31 380,70	69
12.27. Puolustusministeriön hallinnonala	28 051 914,80	9 228 000	8 560 787,60	-667 212,40	93
12.27.01. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	9 759,62	8 000	51 464,16	43 464,16	643
12.27.20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000,00	4 300 000	4 300 000,00	0,00	100
12.27.99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	28 024 155,18	4 920 000	4 209 323,44	-710 676,56	86
12.28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	1 726 131 512,83	1 809 056 000	1 825 340 580,65	16 284 580,65	101
12.28.10. Tullilaitoksen tulot	6 246 202,97	5 690 000	5 601 316,35	-88 683,65	98
12.28.11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	118 654 311,49	123 078 000	125 756 041,80	2 678 041,80	102
12.28.12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	32 360 266,77	33 567 000	34 297 102,31	730 102,31	102
12.28.13. Evankelis-luterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	18 106 339,74	18 781 000	19 190 045,34	409 045,34	102
12.28.20. Palvelukeskuksen tulot	100 000,00	100 000	252 589,78	152 589,78	253
12.28.25. Metallirahatulot	22 882 492,47	25 000 000	19 336 510,69	-5 663 489,31	77
12.28.50. Siirto valtion eläkerahastosta	1 330 947 606,04	1 417 504 000	1 426 560 489,33	9 056 489,33	101
12.28.51. Muiden eläkeläistien puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	46 054 490,26	63 466 000	63 217 502,00	-248 498,00	100
12.28.52. Vakuutusmaksut vahingon - ym. korvauksista	23 834 864,77	21 400 000	23 668 707,62	2 268 707,62	111
12.28.60. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaamiseen	2 613 293,00	2 550 000	2 716 947,80	166 947,80	107

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA-LTAct)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.28.70. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	51 570 390,82	44 000 000	38 286 868,89	-5 713 131,11	87
12.28.87. Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	54 000 000,00	43 700 000	43 685 074,63	-14 925,37	100
12.28.99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muuttulot	18 761 254,50	10 220 000	22 771 384,11	12 551 384,11	223
12.29. Opetusministeriön hallinnonala	439 464 840,74	489 527 000	496 470 960,28	6 943 960,28	101
12.29.70. Opintotukitoiminnan tulot	29 858 142,43	24 500 000	33 588 105,61	9 088 105,61	137
12.29.88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpaajien voitto- tavarista	408 283 606,47	461 027 000	461 297 447,64	270 447,64	100
12.29.99. Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	1 323 091,84	4 000 000	1 585 407,03	-2 414 592,97	40
12.30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	886 385 754,87	855 540 000	827 457 395,40	-28 082 604,60	97
12.30.01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	583 422 415,38	628 532 000	597 659 252,62	-30 872 747,38	95
12.30.02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	259 667 509,25	183 200 000	183 667 165,24	467 165,24	100
12.30.03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	1 415 670,72	7 110 000	5 665 634,74	-1 444 365,26	80
12.30.04. EU:lta saatavat muut tulot	1 052 203,00	822 000	1 114 996,21	292 996,21	136
12.30.20. Valtion osuus totopelieistä saadusta tulosta	8 652 748,49	9 200 000	8 271 329,29	-928 670,71	90
12.30.31. Lihantarkastuksen toimintatulot	0,00	141 000	96 642,94	-44 357,06	69
12.30.32. Kasvinjalostusmaksut	299 189,05	580 000	289 385,30	-290 614,70	50
12.30.40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 667 473,19	2 300 000	2 517 980,29	217 980,29	109
12.30.41. Tenojoen kalastuslupamaksut	438 486,00	560 000	409 304,00	-150 696,00	73
12.30.42. Hirvieläinten metsästysmaksut	5 763 601,84	4 250 000	5 451 224,65	1 201 224,65	128
12.30.43. Viehekalastusmaksut	2 526 653,97	2 810 000	2 784 060,61	-25 939,39	99
12.30.44. Kalastuksenhoitomaksut	5 588 233,21	5 997 000	5 623 863,13	-373 136,87	94
12.30.45. Riistanhoitomaksut	8 580 653,96	8 538 000	8 626 077,36	88 077,36	101
12.30.99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	6 310 916,81	1 500 000	5 280 479,02	3 780 479,02	352
12.31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	59 146 156,61	38 437 000	18 757 521,48	-19 679 478,52	49
12.31.11. Tiehallinnon tulot		5 000 000	937 769,50	-4 062 230,50	19
12.31.12. Radanpidon tulot		20 287 000	7 145 916,94	-13 141 083,06	35
12.31.13. Merenkulkulaitoksen tulot		17 000	0,00	-17 000,00	0
12.31.24. Tiehallinnon tulot	6 453 736,38				
12.31.30. Merenkulkulaitoksen tulot	7 740,00				
12.31.40. Radanpidon tulot	14 936 938,13				

Valtion talousarvion toteutumalaskelma

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.31.99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	37 747 742,10	13 133 000	10 673 835,04	-2 459 164,96	81
12.32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	260 686 854,07	241 202 000	253 095 431,76	11 893 431,76	105
12.32.10. Rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä Työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	1 774 746,39				
12.32.20. Turvatekniikan keskuksen tulot	1 572 569,03	1 175 000	1 406 876,28	231 876,28	120
12.32.30. Rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	34 000 000,00	200 000	188 355,43	-11 644,57	94
12.32.31. Palkkaturvamaksujen palautukset		40 327 000	26 362 303,61	-13 964 696,39	65
12.32.50. Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot		181 500 000	198 918 317,51	17 418 317,51	110
12.32.70. Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	190 112 569,40				
12.32.90. Palkkaturvamaksujen palautukset	16 495 413,58				
12.32.99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	16 731 555,67	18 000 000	26 219 578,93	8 219 578,93	146
12.33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	461 859 354,24	474 218 000	486 680 019,08	12 462 019,08	103
12.33.02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 229 253,61	1 173 000	1 103 466,95	-69 533,05	94
12.33.03. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	564 576,53	500 000	592 347,40	92 347,40	118
12.33.05. Vakuutusvalvontaviraston tulot	0,00				
12.33.90. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	420 995 000,00	407 495 000	407 495 000,00	0,00	100
12.33.98. Valtionapujen palautukset	38 723 748,72	64 875 000	77 184 366,93	12 309 366,93	119
12.33.99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	346 775,38	175 000	304 837,80	129 837,80	174
12.35. Ympäristöministeriön hallinnonala	151 047 737,19	213 950 000	211 908 182,28	-2 041 817,72	99
12.35.01. Alueellisten ympäristökeskusten tulot	369 514,04	200 000	363 631,28	163 631,28	182
12.35.10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	909 276,01	4 150 000	5 000 000,00	850 000,00	120
12.35.20. Siirto valtion asuntorahastosta	148 000 000,00	204 500 000	204 500 000,00	0,00	100
12.35.99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 768 947,14	5 100 000	2 044 551,00	-3 055 449,00	40

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTat)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.39. Muut sekalaiset tulot	342 416 511,76	223 000 000	366 397 427,25	143 397 427,25	164
12.39.01. Sakkorahat	94 374 090,55	93 000 000	206 402 493,93	113 402 493,93	222
12.39.02. Verotukseen liittyvät korkotulot	90 494 384,46	75 000 000	88 552 272,66	13 552 272,66	118
12.39.04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	86 813 572,61	50 000 000	58 702 528,99	8 702 528,99	117
12.39.07. Valtiolla valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	2 069 574,63	2 500 000	3 415 149,49	915 149,49	137
12.39.10. Muut sekalaiset tulot	3 902 015,80	2 500 000	9 324 982,18	6 824 982,18	373
12.39.50. Nettotulot osakemyymistä	64 762 873,71				

13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTat)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET	2 423 451 063,24	1 645 500 000	1 196 525 852,49	-448 974 147,51	73
13.01. Korkotulot	341 460 012,06	150 000 000	137 517 861,13	-12 482 138,87	92
13.01.04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	67 301 346,79	56 100 000	63 289 939,53	7 189 939,53	113
13.01.05. Korot muista lainoista	7 948 152,93	9 900 000	7 901 212,43	-1 998 787,57	80
13.01.07. Korot talletuksista	258 444 408,55	73 000 000	59 192 194,37	-13 807 805,63	81
13.01.09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen korkotulot	7 766 103,79	11 000 000	7 134 514,80	-3 865 485,20	65
13.03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 604 784 051,18	1 050 000 000	650 154 675,36	-399 845 324,64	62
13.03.01. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 604 784 051,18	1 050 000 000	650 154 675,36	-399 845 324,64	62
13.04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	250 000 000,00	250 000 000	250 000 000,00	0,00	100
13.04.01. Osuus Suomen Pankin voitosta	250 000 000,00	250 000 000	250 000 000,00	0,00	100
13.05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	227 207 000,00	195 500 000	158 853 316,00	-36 646 684,00	81
13.05.01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	227 207 000,00	195 500 000	158 853 316,00	-36 646 684,00	81

Valtion talousarvion toteutumalaskelma

15. Lainat

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
15. LAINAT	203 152 691,33	10 497 710 000	10 462 695 772,80	-35 014 227,20	100
15.01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	203 152 691,33	234 200 000	198 230 581,45	-35 969 418,55	85
15.01.02. Takaisinnaksut valtion lainoista liikelaitoksille	166 645 427,36	162 700 000	166 904 974,94	4 204 974,94	103
15.01.04. Muiden lainojen lyhennykset	36 507 263,97	71 500 000	31 325 606,51	-40 174 393,49	44
15.03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta		10 263 510 000	10 264 465 191,35	955 191,35	100
15.03.01. Nettolainanotto ja velanhallinta		10 263 510 000	10 264 465 191,35	955 191,35	100
OSA-STOT YHTEENSÄ	44 292 318 677,54	48 044 372 000	47 798 132 918,92	-246 239 081,08	99

21. Eduskunta

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahajien		Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle		Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
21. EDUSKUNTA	110 649 906,20	125 070 000	100 797 200,18	15 334 838,73	8 937 961,09	10 922 667,60	41 828 667,60	26 493 828,87	15 334 838,73
21.01. Kansanedustajat	20 155 277,82	21 650 000	20 305 165,61		1 344 834,39				
21.01.01. Kansanedustajien toimintame- not (arviomääräraha)	20 155 277,82	21 650 000	20 305 165,61		1 344 834,39				
21.02. Eduskunnan kanslia	65 168 229,49					7 602 839,57	7 602 839,57	7 602 839,57	0,00
21.02.01. Eduskunnan kanslian toiminta- menot (arviomääräraha)	50 983 880,71								
21.02.29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	4 184 348,78								
21.02.74. Eduskunnan rakennusten perus- korjaukset (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000,00					7 602 839,57	7 602 839,57	7 602 839,57	0,00
21.10. Eduskunnan kanslia		76 841 000	57 444 324,85	11 793 522,89	7 603 152,26		14 000 000,00	2 206 477,11	11 793 522,89
21.10.01. Eduskunnan kanslian toiminta- menot (arviomääräraha)		55 641 000	50 142 542,01		5 498 457,99				
21.10.29. Arvonlisäveromenot (arviomää- räraha)		7 200 000	5 095 305,73		2 104 694,27				
21.10.70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)		3 000 000	2 057 118,55	942 881,45	-		3 000 000,00	2 057 118,55	942 881,45

	Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
21.10.74.	Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)		11 000 000	149 358,56	10 850 641,44	11 000 000,00	-		11 000 000,00	149 358,56	10 850 641,44
21.14.	Eduskunnan oikeusasiamies	4 625 579,46									
21.14.01.	Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arvionmääräraha)	4 625 579,46									
21.20.	Eduskunnan oikeusasiamies		5 097 000	5 096 336,34		5 096 336,34	663,66				
21.20.01.	Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arvionmääräraha)		5 097 000	5 096 336,34		5 096 336,34	663,66				
21.30.	Ulkopoliittinen instituutti	3 056 139,81	3 283 000	2 777 760,31	495 598,25	3 273 358,56	9 641,44	353 656,77	3 433 656,77	2 938 058,52	495 598,25
21.30.01.	Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		3 080 000	2 584 401,75	495 598,25	3 080 000,00	-	353 656,77	3 433 656,77	2 938 058,52	495 598,25
21.30.29.	Arvonlisäveromenot (arvionmääräraha)		203 000	193 358,56		193 358,56	9 641,44				
21.40.	Valtiontalouden tarkastusvirasto	13 860 359,62	14 311 000	11 285 613,07	3 045 717,59	14 331 330,66	-20 330,66	2 966 171,26	16 792 171,26	13 746 453,67	3 045 717,59
21.40.01.	Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		13 826 000	10 780 282,41	3 045 717,59	13 826 000,00	-	2 966 171,26	16 792 171,26	13 746 453,67	3 045 717,59
21.40.29.	Arvonlisäveromenot (arvionmääräraha)		485 000	505 330,66		505 330,66	-20 330,66				
21.90.	Eduskunnan muut menot		3 888 000	3 888 000,00		3 888 000,00	0,00				
21.90.01.	Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkansliota varten (kiinteä määräraha)		3 888 000	3 888 000,00		3 888 000,00	0,00				
21.99.	Eduskunnan muut menot	3 784 320,00									
21.99.01.	Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkansliota varten (kiinteä määräraha)										

22. Tasavallan presidentti

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määräraha	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytetty vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
22.	TASAVALLAN PRESIDENTTI									
22.01.	Tasavallan presidentti	13 158 000	10 934 329,14	1 458 519,10	12 392 848,24	765 151,76	2 575 007,49	11 214 007,49	9 516 849,96	1 697 157,53
		3 199 000	2 437 545,65		2 437 545,65	761 454,35				
22.01.01.	Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)	297 000	296 397,91		296 397,91	602,09				
22.01.02.	Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)	52 000	48 265,94		48 265,94	3 734,06				
22.01.20.	Vierailusta ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (arvionmääräraha)	2 850 000	2 092 881,80		2 092 881,80	757 118,20				
22.02.	Tasavallan presidentin kanslia	9 959 000	8 496 783,49	1 458 519,10	9 955 302,59	3 697,41	2 575 007,49	11 214 007,49	9 516 849,96	1 697 157,53
22.02.01.	Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 339 000	7 082 907,98	256 092,02	7 339 000,00	-	614 193,30	7 953 193,30	7 697 101,28	256 092,02
22.02.02.	Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	320 000	253 499,81		253 499,81	66 500,19				
22.02.29.	Arvonlisäveromenot (arvionmääräraha)	1 000 000	1 062 802,78		1 062 802,78	-62 802,78				
22.02.75.	Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	1 300 000	97 572,92	1 202 427,08	1 300 000,00	-	1 960 814,19	3 260 814,19	1 819 748,68	1 441 065,51

23. Valtioneuvoston kanslia

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LT+T)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23.	VALTONEUVOSTON KANSLIA	347 875 445,11	69 750 222,33	8 865 860,77	78 616 083,10	550 916,90	100 948 057,77	134 780 057,77	32 639 412,34	101 365 860,77
23.01.	Hallinto	4 727 041,53	30 190 972,91	5 413 417,58	35 604 390,49	540 609,51	0,00	27 281 000,00	21 867 582,42	5 413 417,58
23.01.01.	Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)									
23.01.02.	Ministereiden ja heidän erityisavustajiensa palkkaukset (arvionmääräraha)	4 727 041,53	21 867 582,42	5 413 417,58	27 281 000,00	-	0,00	27 281 000,00	21 867 582,42	5 413 417,58
23.01.20.	Pääministerin ja hänen avustajien matkat (arvionmääräraha)		4 752 143,09		4 752 143,09	244 856,91				
23.01.29.	Arvonlisäveromenot (arvionmääräraha)		703 205,44		703 205,44	163 794,56				
23.02.	Valtioneuvoston kanslia	301 340 324,10	2 868 041,96		2 868 041,96	131 958,04	99 252 210,32	99 252 210,32	5 977 425,66	92 500 000,00
23.02.01.	Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 091 000,00					5 882 097,52	5 882 097,52	5 882 097,52	
23.02.29.	Arvonlisäveromenot (arvionmääräraha)	2 549 324,10								
23.02.88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	271 700 000,00					93 370 112,80	93 370 112,80	95 328,14	92 500 000,00
23.03.	Oikeuskanslerinvirasto	2 971 000,00					650 524,57	650 524,57	650 524,57	
23.03.01.	Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 971 000,00					650 524,57	650 524,57	650 524,57	
23.10.	Omistajaohjaus	2 700 000	0,00	2 700 000,00	2 700 000,00	-		2 700 000,00	0,00	2 700 000,00
23.10.88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000	0,00	2 700 000,00	2 700 000,00	-		2 700 000,00	0,00	2 700 000,00
23.20.	Poliittisen toiminnan avustaminen	36 000 000	36 000 000,00		36 000 000,00	0,00				
23.20.50.	Puoluetoinnin tukeminen (kiinteä määräraha)	36 000 000	36 000 000,00		36 000 000,00	0,00				
23.27.	Poliittisen toiminnan avustaminen	36 000 000,00								
23.27.50.	Puoluetoinnin tukeminen (kiinteä määräraha)	36 000 000,00								

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahajien		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23.30. Oikeuskanslerinvirasto		3 026 000	2 591 306,53	434 693,47	3 026 000,00	-		3 026 000,00	2 591 306,53	434 693,47
23.30.01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (josta enintään 35 000 euroa kiertaluontoisena menona oikeuskanslerinviraston 200-vuotishistoriikkiin julkaisemiseen) (siirtomääräraha 2 v)										
23.90. Muut menot		3 026 000	2 591 306,53	434 693,47	3 026 000,00	-		3 026 000,00	2 591 306,53	434 693,47
23.90.21. Kunniamerkit (arvionääräraha)		1 296 000	967 942,89	317 749,72	1 285 692,61	10 307,39		825 000,00	507 250,28	317 749,72
23.90.25. Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)		471 000	460 692,61		460 692,61	10 307,39				
23.90.58. Avustus Tammenlehvän perin- nelliiton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)		750 000	432 250,28	317 749,72	750 000,00	-		750 000,00	432 250,28	317 749,72
23.99. Valtioneuvoston muut menot	2 837 079,48	75 000	75 000,00	0,00	75 000,00	0,00		75 000,00	75 000,00	0,00
23.99.20. Pääministerin ja hänen avustaji- ensa matkat (arvionääräraha)	610 347,48									
23.99.21. Kunniamerkit (arvionääräraha)	393 732,00									
23.99.22. Jatkosodan ihmisluovutukset -tutkimushanke (siirtomääräraha 2 v)	108 000,00									
23.99.23. Kemikaaliviraston valmistelu- menot (siirtomääräraha 2 v)	0,00									
23.99.25. Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	1 650 000,00									
23.99.58. Avustus Tammenlehvän perin- nelliiton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)	75 000,00									
							0,00	0,00	0,00	0,00

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 117 383 678,04	1 180 890 000	917 800 242,15	249 559 759,83	1 167 360 001,98	13 529 998,02	257 266 075,60	1 340 366 075,60	1 000 491 976,34	337 828 004,92
24.01. Ulkoasiainhallinto	245 576 340,69	227 281 000	188 179 255,73	35 401 241,48	223 580 497,21	3 700 502,79	64 628 134,98	274 915 134,98	209 510 017,48	65 405 117,50
24.01.01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	196 271 000,00	204 287 000	173 009 272,58	31 277 727,42	204 287 000,00	-	29 569 167,90	233 856 167,90	202 578 440,48	31 277 727,42
24.01.29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arvionmääräraha)	13 305 340,69	16 994 000	13 293 497,21		13 293 497,21	3 700 502,79				
24.01.74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000,00	6 000 000	1 876 485,94	4 123 514,06	6 000 000,00	-	5 058 967,08	11 058 967,08	6 931 577,00	4 127 390,08
24.01.76. Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000,00						30 000 000,00	30 000 000,00	0,00	30 000 000,00
24.10. Kriisinhallinta		77 176 000	67 702 912,80		67 702 912,80	9 473 087,20				
24.10.20. Suomalaisien kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arvionmääräraha)		58 919 000	52 412 051,48		52 412 051,48	6 506 948,52				
24.10.21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arvionmääräraha)		18 257 000	15 290 861,32		15 290 861,32	2 966 138,68				
24.20. Lähialueyhteistyö		19 500 000	6 584 805,69	12 915 194,31	19 500 000,00	-		19 500 000,00	6 584 805,69	12 915 194,31
24.20.66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)		19 500 000	6 584 805,69	12 915 194,31	19 500 000,00	-		19 500 000,00	6 584 805,69	12 915 194,31
24.30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	682 849 950,00	747 909 000	569 882 222,10	178 026 727,90	747 908 950,00	50,00	165 587 616,79	913 496 616,79	686 269 122,27	226 559 612,19
24.30.50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00				
24.30.66. Varsinaisen kehitysyhteistyön (siirtomääräraha 3 v)	667 850 000,00	732 909 000	554 882 272,10	178 026 727,90	732 909 000,00	-	165 587 616,79	898 496 616,79	671 269 172,27	226 559 612,19
24.30.88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	14 999 950,00	15 000 000	14 999 950,00	0,00	14 999 950,00	50,00	0,00	15 000 000,00	14 999 950,00	0,00
24.50. Lähialueyhteistyö	20 500 000,00						25 399 744,31	25 399 744,31	16 147 802,78	9 123 867,44
24.50.66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	20 500 000,00						25 399 744,31	25 399 744,31	16 147 802,78	9 123 867,44

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös		Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle	2009			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettyä vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
24.90. Ulkoasiainministeriön hallin- nonalan muut menot		109 024 000	85 451 045,83	23 216 596,14	108 667 641,97	356 358,03		105 404 000,00	81 584 948,59	23 216 596,14	
24.90.01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)		584 000	578 875,06		578 875,06	5 124,94					
24.90.23. Etyj-puheenjohtajuus (siirto- määräraha 2 v)		373 000	-229 455,27	0,00	-229 455,27	602 455,27		373 000,00	-229 455,27	0,00	
24.90.50. Eräät valtionavut (kiinteä mää- räraha)		1 980 000	1 976 000,00		1 976 000,00	4 000,00					
24.90.51. Häädäläisten avustaminen (ar- viomääräraha)		39 000	34 922,05		34 922,05	4 077,95					
24.90.66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitus- osuudet (siirtomääräraha 2 v)		104 531 000	81 814 403,86	22 716 596,14	104 531 000,00	-		104 531 000,00	81 814 403,86	22 716 596,14	
24.90.67. Kansainvälisen ilmastositomuk- sen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)		500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	-		500 000,00	0,00	500 000,00	
24.90.95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)		1 017 000	1 276 300,13		1 276 300,13	-259 300,13					
24.99. Ulkoasiainministeriön hallin- nonalan muut menot	168 457 387,35							1 650 579,52	395 279,53	607 617,34	
24.99.01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)	1 064 259,84										
24.99.20. Tilapäinen edustus kansainväli- sisä neuvotteluissa (arviomääräraha)	2 393 247,67										
24.99.21. Suomalaisen kriisinhallinta- joukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	46 618 493,24										
24.99.22. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	11 991 283,14										
24.99.23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	7 278 000,00							700 579,52	236 578,68		
24.99.50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 601 374,00										
24.99.51. Häädäläisten avustaminen (arviomääräraha)	26 919,86										
24.99.66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitus- osuudet (arviomääräraha)	96 833 809,60										
24.99.67. Kansainvälisen ilmastositomuk- sen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	650 000,00							950 000,00	158 700,85	607 617,34	
24.99.95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	0,00										

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)													Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Uusittu 2010 TA:ssa	Talousarvio-menot 2009	Määrä-raha-tarve 2010	Määrä-raha-tarve 2011	Määrä-raha-tarve myöhem-min	Määrä-raha-tarve yhteensä						
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä												
24.20.66 Lähialueyhteistyö	0	3 000	0	3 000	2 901	99	0	0	2 310	591	0	2 901						
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		3 000	0	3 000	2 901	99	0	0	2 310	591	0	2 901						
24.30.50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0	268 188	0	268 188	0	268 188	0	0	0	0	0	0						
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		268 188	0	268 188	0	268 188	0	0	0	0	0	0						
24.30.66. Varsinainen kehitysyhteistyö	3 944 544	581 348	0	581 348	538 200	43 148	0	466 410	612 085	515 343	351 668	2 158 465						
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 944 544							466 410	479 752	346 136	213 643	1 620 265						
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		581 348	0	581 348	538 200	43 148	0	0	132 333	169 207	138 025	538 200						
24.50.66. Lähialueyhteistyö	5 928	0	0	0	0	0	0	969	566	449	129	1 273						
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 928							969	566	449	129	1 273						
24.90.67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot	0	500	0	500	0	500	0	0	0	0	0	0						
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		500	0	500	0	500	0	0	0	0	0	0						
24.99.67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot	637	0	0	0	0	0	0	47	421	39	0	460						
Aikaisempien vuosien valtuudet	637							47	421	39	0	460						
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	3 951 109	853 036	0	853 036	541 101	311 935	0	467 426	615 383	516 421	351 797	2 163 099						
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 951 109							467 426	480 739	346 624	213 772	1 621 998						
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		853 036	0	853 036	541 101	311 935	0	0	134 643	169 797	138 025	541 101						

25. Oikeusministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA										
25.01. Ministeriö ja hallinto										
25.01.01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	772 426 522,97 106 226 956,44	810 729 000 103 133 000	777 613 988,10 103 187 973,59	34 849 907,10 3 038 534,59	812 463 895,20 106 226 508,18	-1 734 895,20 -3 093 508,18	27 343 203,52 3 961 209,54	711 240 203,52 38 474 209,54	675 880 249,90 34 925 628,43	34 849 907,10 3 038 534,59
25.01.02. Oikeushallinnon palvelukeskuksen ja tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 219 000,00	26 194 000	23 926 778,73	2 267 221,27	26 194 000,00	-	2 777 769,07	28 971 769,07	26 704 547,80	2 267 221,27
25.01.03. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 643 000,00	1 000	-178 531,50	1 000,00	-177 531,50	178 531,50	102 110,02	103 110,02	-407 936,50	1 000,00
25.01.04. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 766 000,00	1 842 000	1 556 215,71	285 784,29	1 842 000,00	-	363 674,10	2 205 674,10	1 919 889,81	285 784,29
25.01.20. Erityismenot (arviomääräraha)	7 790 286,98	9 300 000	9 555 845,61		9 555 845,61	-255 845,61				
25.01.29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	45 271 483,16	45 000 000	48 745 942,10		48 745 942,10	-3 745 942,10				
25.01.50. Avustukset (kiinteä määräraha)	2 112 793,78	2 170 000	2 099 950,00		2 099 950,00	70 050,00				
25.01.51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	11 148 392,52	12 150 000	11 490 301,97		11 490 301,97	659 698,03				
25.10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	307 235 065,13	337 648 000	319 267 194,94	17 323 586,79	336 590 781,73	1 057 218,27	11 998 384,66	307 746 384,66	290 422 797,87	17 323 586,79
25.10.01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 453 000,00	8 061 000	7 817 953,64	243 046,36	8 061 000,00	-	637 856,62	8 698 856,62	8 455 810,26	243 046,36
25.10.02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 255 000,00	9 650 000	9 538 850,53	111 149,47	9 650 000,00	-	205 557,26	9 855 557,26	9 744 407,79	111 149,47
25.10.03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	226 276 000,00	235 412 000	227 256 332,10	8 155 667,90	235 412 000,00	-	6 946 645,09	242 358 645,09	234 202 977,19	8 155 667,90
25.10.04. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajajärjestöjen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 804 000,00	26 458 000	24 193 413,36	2 264 586,64	26 458 000,00	-	3 443 369,66	29 901 369,66	27 636 783,02	2 264 586,64
25.10.05. Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000,00	16 167 000	9 617 863,58	6 549 136,42	16 167 000,00	-	764 956,03	16 931 956,03	10 382 819,61	6 549 136,42
25.10.50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	37 447 065,13	41 900 000	40 842 781,73		40 842 781,73	1 057 218,27				

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisellä vuosikalta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25.20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	90 710 000,00	94 078 000	87 437 048,99	6 640 951,01	94 078 000,00	-	4 439 743,10	98 517 743,10	91 876 792,09	6 640 951,01
25.20.01. Ulosottolaitoksen ja konkurssi- valvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	90 710 000,00	94 078 000	87 437 048,99	6 640 951,01	94 078 000,00	-	4 439 743,10	98 517 743,10	91 876 792,09	6 640 951,01
25.30. Syyttäjät	39 041 000,00	39 893 000	38 174 170,68	1 718 829,32	39 893 000,00	-	2 069 489,16	41 962 489,16	40 243 659,84	1 718 829,32
25.30.01. Syyttäjälaitoksen toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)	39 041 000,00	39 893 000	38 174 170,68	1 718 829,32	39 893 000,00	-	2 069 489,16	41 962 489,16	40 243 659,84	1 718 829,32
25.40. Rangaistusten täytäntöönpano	222 717 000,00	219 665 000	213 536 994,61	6 128 005,39	219 665 000,00	-	4 720 475,78	224 385 475,78	218 257 470,39	6 128 005,39
25.40.01. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	217 317 000,00	213 640 000	207 807 120,85	5 832 879,15	213 640 000,00	-	4 533 957,31	218 173 957,31	212 341 078,16	5 832 879,15
25.40.74. Avolaitustyöt (siirtomääräraha 3 v)	5 400 000,00	6 025 000	5 729 873,76	295 126,24	6 025 000,00	-	186 518,47	6 211 518,47	5 916 392,23	295 126,24
25.50. Vaalimenot	6 496 501,40	16 312 000	16 010 605,29		16 010 605,29	301 394,71	153 901,28	153 901,28	153 901,28	
25.50.20. Vaalimenot (arviomääräraha)	6 496 501,40	16 312 000	16 010 605,29		16 010 605,29	301 394,71				
25.50.74. Avolaitustyöt (siirtomääräraha 3 v)							153 901,28	153 901,28	153 901,28	

26. Sisäasiainministeriön hallinnonala

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisellä vuosikalta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 156 814 411,92	1 266 183 000	1 159 589 600,24	103 857 576,46	1 263 447 176,70	2 735 823,30	84 259 227,03	1 146 928 227,03	1 041 929 426,93	104 131 324,99
26.01. Hallinto	103 457 247,16	118 294 000	108 377 833,47	10 572 942,33	118 950 775,80	-656 775,80	9 270 998,14	72 651 998,14	61 216 152,50	10 572 942,33
26.01.01. Sisäasiainministeriön toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	28 599 000,00	24 128 000	21 448 114,26	2 679 885,74	24 128 000,00	-	3 831 387,63	27 959 387,63	25 279 501,89	2 679 885,74
26.01.02. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)	1 100 000,00	100 000	4 670,90	95 329,10	100 000,00	-	994 449,95	1 094 449,95	999 120,85	95 329,10
26.01.03. Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 372 000,00	25 234 000	22 623 790,30	2 610 209,70	25 234 000,00	-	71 495,72	25 305 495,72	22 695 286,02	2 610 209,70

Päätöksen numero, nimi ja momentin	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuodelta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26.01.20.	Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	1 561 000	967 849,21	593 150,79	1 561 000,00	-	878 375,29	2 439 375,29	1 846 224,50	593 150,79
26.01.22.	EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 2 v)	12 358 000	7 763 632,11	4 594 367,00	12 357 999,11	0,89	10 000,00	12 368 000,00	7 773 632,11	4 594 367,00
26.01.24.	Kuntalain toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)						110 711,64	110 711,64	110 711,64	
26.01.25.	Kuntien informaatioteknologian kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)						3 374 577,91	3 374 577,91	2 511 675,49	
26.01.29.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonnäisäveromenot (arvonnäisäraha)	53 100 000	53 756 776,69		53 756 776,69	-656 776,69				
26.01.65.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuuseudet ulkomaille (arvonnäisäraha)	1 486 272,61								
26.10.	Polisitoimi	1 813 000	1 813 000,00		1 813 000,00	0,00				
26.10.01.	Polisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	667 892 000	630 355 168,30	37 475 196,41	667 830 364,71	61 633,29	33 702 474,99	698 244 474,99	660 768 439,18	37 475 196,41
26.10.20.	Maasta poistamis- ja noutokuljettajien aiheuttavat menot (arvonnäisäraha)	646 123 000,00	627 066 483,59	37 475 196,41	664 541 680,00	320,00	33 702 474,99	698 244 474,99	660 768 439,18	37 475 196,41
26.20.	Rajavartiolaitos	3 350 000	3 288 684,71		3 288 684,71	61 315,29				
26.20.01.	Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	232 421 000	193 754 923,49	38 666 076,51	232 421 000,00	-	16 519 343,15	248 940 343,15	210 000 518,11	38 939 825,04
26.20.70.	Ilma- ja vartiolausten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	214 640 000,00	190 144 460,33	29 366 539,67	219 511 000,00	-	15 057 143,46	234 568 143,46	205 201 603,79	29 366 539,67
26.30.	Pelastustoimi ja hätäkeskukset	12 910 000	3 610 463,16	9 299 536,84	12 910 000,00	-	1 462 195,69	14 372 199,69	4 798 914,32	9 573 285,37
26.30.01.	Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	87 157 000	69 612 023,59	16 052 312,69	85 664 336,28	1 492 663,72	15 655 252,58	99 312 252,58	83 258 086,89	16 052 312,69
26.30.02.	Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 970 000	13 625 093,91	2 344 906,09	15 970 000,00	-	2 169 511,79	18 139 511,79	15 792 752,70	2 344 906,09
26.30.20.	Erityismenot (arvonnäisäraha)	54 177 000	43 418 424,52	10 758 575,48	54 177 000,00	-	10 088 197,88	64 265 197,88	53 506 622,40	10 758 575,48
26.30.31.	Pelastustoimen valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 510 000	961 168,88		3 510 000,00	-	2 997 542,91	6 507 542,91	3 958 711,79	2 548 831,12
26.30.43.	Turvallisuusviranomaisien viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000	9 600 000,00	400 000,00	10 000 000,00	-	400 000,00	10 400 000,00	10 000 000,00	400 000,00

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTAt)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26.40. Maahanmuutto	99 115 775,39	160 419 000	157 489 651,39	1 091 048,52	158 580 699,91	1 838 300,09	2 494 495,16	21 162 495,16	20 071 446,64	1 091 048,52
26.40.01. Maahanmuuttoviraston toimintatuenot (siirtomääräraha 2 v)	14 450 000,00	18 668 000	17 576 951,48	1 091 048,52	18 668 000,00	-	2 494 495,16	21 162 495,16	20 071 446,64	1 091 048,52
26.40.02. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto toiminta valtion osalta (arvionmääräraha)	7 491 669,13	14 898 000	15 490 041,67		15 490 041,67	-592 041,67				
26.40.20. Paluumuuttajien muuttovalmennus (arvionmääräraha)	379 179,40	900 000	435 477,04		435 477,04	464 522,96				
26.40.30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annettun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arvionmääräraha)	5 017 603,30	9 300 000	4 955 590,52		4 955 590,52	4 344 409,48				
26.40.63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arvionmääräraha)	71 777 323,56	116 653 000	119 031 590,68		119 031 590,68	-2 378 590,68				
26.98. Alueiden kehittäminen							6 616 663,01	6 616 663,01	6 614 783,61	
26.98.43. Maakunnan kehittämisasiä (siirtomääräraha 3 v)							407 926,65	407 926,65	406 047,25	
26.98.63. Kainuun kehittämisasiä (siirtomääräraha 3 v)							6 208 736,36	6 208 736,36	6 208 736,36	

26. Sisäasiainministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)		Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)											
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Talousarvio-menot 2009	Määrä-raha-tarve 2010	Määrä-raha-tarve 2011	Määrä-raha-tarve 2012	Määrä-raha-tarve myöhem-min	Määrä-raha-tarve yhteensä	
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä							Uusittu 2010 TA:ssa
26.20.70. Ilma- ja rajavartiolaitosten hankinta	23 249	57 000	199	57 199	199	57 000	0	4 751	13 004	1 838	0	0	14 841
Aikaisempien vuosien valtuudet	23 249							4 751	12 805	1 838	0	0	14 642
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		57 000	199	57 199	199	57 000	0	0	199	0	0	0	199
26.98.61. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin	162 795	0	0	0	0	0	0	184	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	162 795							184	0	0	0	0	0
26.98.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta	25 812	0	0	0	0	0	0	623	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	25 812							623	0	0	0	0	0
26.98.63. Kainuun kehittämisasi	2 002	0	0	0	0	0	0	0	1 237	461	303	0	2 002
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 002							0	1 237	461	303	0	2 002
26.98.64. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	62 262	0	0	0	0	0	0	14 198	9 422	1 793	1 025	0	12 239
Aikaisempien vuosien valtuudet	62 262							14 198	9 422	1 793	1 025	0	12 239
26.98.65. Euroopan aluekehitysrahaston valtion rahoitusosuus ohjelmakaudella 2007-2013 (arviomääräisasi)	44 566	0	0	0	0	0	0	9 397	6 216	576	136	0	6 927
Aikaisempien vuosien valtuudet	44 566							9 397	6 216	576	136	0	6 927
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	320 686	57 000	199	57 199	199	57 000	0	29 152	29 878	4 668	1 464	0	36 010
Aikaisempien vuosien valtuudet	320 686							29 152	29 679	4 668	1 464	0	35 811
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		57 000	199	57 199	199	57 000	0	0	199	0	0	0	199

27. Puolustusministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajä	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahajen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 468 054 620,98	2 822 233 000	2 381 468 767,70	406 381 541,83	2 787 850 309,53	34 382 690,47	321 649 161,01	2 854 433 161,01	2 377 784 755,37	476 122 148,14
27.01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	258 484 899,43	499 374 000	275 844 866,20	189 156 378,00	465 001 244,20	34 372 755,80	5 825 914,72	218 001 914,72	28 619 156,85	189 156 378,00
27.01.01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 726 000,00	15 076 000	13 645 446,92	1 430 553,08	15 076 000,00		5 725 914,72	20 801 914,72	19 371 361,64	1 430 553,08
27.01.02. Puolustushallinnon palveluksien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	77 824,41	100 000	-26 379,87	0,00	-26 379,87	126 379,87	100 000,00	200 000,00	-26 379,87	0,00
27.01.23. Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)		197 000 000	9 274 175,08	187 725 824,92	197 000 000,00			197 000 000,00	9 274 175,08	187 725 824,92
27.01.29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonnäköarvomenot (arvonnäköarvomenot)	237 681 075,02	287 198 000	252 951 624,07		252 951 624,07	34 246 375,93				
27.10. Sotilaallinen maanpuolustus	2 160 871 000,00	2 267 035 000	2 066 286 648,97	200 748 351,03	2 267 035 000,00	0,00	300 666 772,40	2 565 460 772,40	2 294 671 937,43	270 488 957,34
27.10.01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 471 793 000,00	1 552 123 000	1 508 012 361,90	44 110 638,10	1 552 123 000,00		50 882 006,38	1 603 005 006,38	1 558 894 368,28	44 110 638,10
27.10.16. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)							31 199 056,51	31 199 056,51	30 899 178,88	
27.10.17. Hornet 413 -koneen korjaus (siirtomääräraha 3 v)							616 643,82	616 643,82	616 643,82	
27.10.18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	668 571 000,00	709 171 000	556 033 287,07	153 137 712,93	709 171 000,00		208 520 734,09	917 691 734,09	703 143 268,76	214 548 465,33
27.10.19. Hawk Mk 66-koneiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	18 500 000,00	3 500 000	0,00	3 500 000,00	3 500 000,00		9 448 331,60	12 948 331,60	1 118 477,69	11 829 853,91
27.10.50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	2 007 000,00	2 241 000	2 241 000,00		2 241 000,00	0,00				
27.30. Sotilaallinen kriisinhallinta	48 698 721,55	55 824 000	39 337 252,53	16 476 812,80	55 814 065,33	9 934,67	15 156 473,89	70 970 473,89	54 493 661,09	16 476 812,80
27.30.20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	48 684 000,00	55 814 000	39 337 187,20	16 476 812,80	55 814 000,00		15 156 473,89	70 970 473,89	54 493 661,09	16 476 812,80
27.30.95. Kurssivaihtelut (arvionmääräraha)	14 721,55	10 000	65,33	65,33	65,33	9 934,67				

27. Puolustusministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)		Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)											
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Uusittu 2010 TA:ssa	Talousarvio-menot 2009	Määrä-raha-tarve 2010	Määrä-raha-tarve 2011	Määrä-raha-tarve 2012	Määrä-raha-tarve myöhem-min	Määrä-raha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä							
27.10.01. Puolustusvoimien toimintamenot	547 409	145 062	10 157	155 219	126 887	28 333	19 669	133 749	159 126	89 519	73 374	243 285	565 304
Aikaisempien vuosien valtuudet	547 409							102 345	78 935	62 107	62 772	233 285	437 099
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		145 062	10 157	155 219	126 887	28 333	19 669	31 404	80 191	27 412	10 602	10 000	128 205
27.10.16. Puolustusmateriaalihankinnat	2 490 809	0	0	0	0	0	0	296 234	204 428	166 253	54 230	0	424 911
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 490 809							296 234	204 428	166 253	54 230	0	424 911
27.10.18. Puolustusmateriaalihankinnat	203 477	1 254 878	166 408	1 421 286	1 014 794	406 492	406 002	329 110	297 023	233 438	257 525	443 863	1 231 849
Aikaisempien vuosien valtuudet	203 477							41 900	75 102	4 049	2 413	0	81 564
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		1 254 878	166 408	1 421 286	1 014 794	406 492	406 002	287 210	221 921	229 389	255 112	443 863	1 150 285
27.10.19. Hawk Mk 66-koneiden hankinta	0	13 800	35 100	48 900	24 574	24 326	24 326	3 500	2 600	12 500	7 700	0	22 800
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		13 800	35 100	48 900	24 574	24 326	24 326	3 500	2 600	12 500	7 700	0	22 800
27.10.21. Puolustusvoimien toimintamenot	83 200	0	0	0	0	0	0	17 030	8 144	5 166	3 365	4 758	21 433
Aikaisempien vuosien valtuudet	83 200							17 030	8 144	5 166	3 365	4 758	21 433
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	3 324 894	1 413 740	211 665	1 625 405	1 166 255	459 151	449 997	779 623	671 321	506 876	396 194	691 906	2 266 297
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 324 894							457 509	366 609	237 575	122 780	238 043	965 007
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		1 413 740	211 665	1 625 405	1 166 255	459 151	449 997	322 114	304 712	269 301	273 414	453 863	1 301 290

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.	VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	6 665 344 857,61	7 543 546 000	124 423 225,92	7 344 826 551,07	198 719 448,93	263 606 051,89	1 111 036 051,89	818 061 008,68	288 425 916,98
28.01.	Hallinto	200 000 377,22	572 722 000	26 462 676,10	566 792 517,21	5 929 482,79	32 904 135,23	184 626 135,23	151 421 346,87	29 930 240,91
28.01.01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 432 000,00	33 586 000	2 398 802,57	33 586 000,00	-	6 369 902,81	39 955 902,81	37 540 573,46	2 398 802,57
28.01.02.	Valtion IT-strategian toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	13 050 000,00	15 450 000	8 342 958,91	15 450 000,00	-	10 410 726,18	25 860 726,18	14 212 081,31	11 648 644,87
28.01.08.	Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		5 031 000		5 031 000,00	-			1 618 123,06	3 412 876,94
28.01.09.	Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		34 937 000	29 318 896,25	34 937 000,00	-		34 937 000,00	29 318 896,25	5 618 103,75
28.01.10.	Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 434 000,00	55 289 000	53 150 509,69	55 289 000,00	-	2 956 362,24	58 245 362,24	56 106 871,93	2 138 490,31
28.01.11.	Maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 888 000,00								
28.01.12.	Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	374 000,00	3 254 000	2 639 904,43	3 254 000,00	-	263 726,41	7 969 223,34	2 741 751,99	775 974,42
28.01.21.	Valtiovarainministeriön hallinnon tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		675 000	17 032,17	675 000,00					
28.01.29.	Valtiovarainministeriön hallinnon arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	61 267 377,22	71 000 000	65 070 517,21	65 070 517,21	5 929 482,79		675 000,00	17 032,17	657 967,83
28.01.62.	EU:n rakennusrahastojen valtion rahoitusosuus valtiovarainministeriön osalta (arviomääräraha)	0,00								
28.01.73.	Talous-, henkiväestö- ja toimittajahallinnon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)		2 750 000	0,00	2 750 000,00	-	4 934 194,25	7 684 194,25	1 676 173,58	2 750 000,00
28.01.80.	Laina Islannin valtiolle (arviomääräraha)		350 000 000		350 000 000,00	0,00				

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahatyyppi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahajien		Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle		Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.01.87. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (siirtomääräraha 2 v)	555 000,00	500 000	220 619,78	279 380,22	-	0,00	500 000,00	220 619,78	279 380,22
28.01.88. Valtiovarainhallinnon ohjauksessa olevien osakeyhtiöiden ja liikelaitosten pääomittaminen (siirtomääräraha 2 v)		250 000	0,00	250 000,00	-		250 000,00	0,00	250 000,00
28.05. Valtiohallinto						894 718,18	894 718,18	458 522,90	
28.05.23. Palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)						894 718,18	894 718,18	458 522,90	
28.10. Verotus ja tullitoimi	555 845 581,07	616 008 000	568 503 026,89	40 442 186,12	7 062 786,99	37 901 540,54	613 209 540,54	572 428 548,77	40 780 991,77
28.10.01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	363 402 000,00	375 691 000	365 496 871,21	10 194 128,79	-	24 167 066,42	399 858 066,42	389 663 937,63	10 194 128,79
28.10.02. Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	158 134 000,00	160 810 000	152 335 630,61	8 474 369,39	-	10 788 741,95	171 598 741,95	163 124 372,56	8 474 369,39
28.10.63. Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot (arvionmääräraha)	1 130 531,91	6 000 000	1 029 508,44		4 970 491,56				
28.10.70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	4 981 000,00	1 807 000	1 581 081,32	225 918,68	-	2 945 732,17	4 752 732,17	4 188 007,84	564 724,33
28.10.95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arvionmääräraha)	28 198 049,16	34 700 000	32 607 704,57		2 092 295,43				
28.10.96. Eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)		37 000 000	15 452 230,74	21 547 769,26	-		37 000 000,00	15 452 230,74	21 547 769,26
28.20. Palvelut valtioyhteisölle	31 732 000,00	38 991 000	17 446 805,10	21 544 194,90	0,00	8 992 207,87	47 983 207,87	26 439 012,97	21 544 194,90
28.20.01. Valtiohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 494 000,00	26 139 000	10 055 148,75	16 083 851,25	-	7 090 821,24	33 229 821,24	17 145 969,99	16 083 851,25
28.20.02. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 998 000,00	5 472 000	4 433 901,15	1 038 098,85	-	1 506 021,38	6 978 021,38	5 939 922,53	1 038 098,85
28.20.03. Valtiovarainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	980 000,00	1 060 000	718 902,13	341 097,87	-	137 406,66	1 197 406,66	856 308,79	341 097,87
28.20.05. Palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		0	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahajien		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
28.20.06. IT-palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	260 000,00	6 320 000	2 238 853,07	4 081 146,93	6 320 000,00	-	257 958,59	6 577 958,59	2 496 811,66	4 081 146,93
28.30. Tilastotoimi ja taloudellinen tutkimus	48 346 000,00	50 237 000	43 036 463,25	7 200 536,75	50 237 000,00	-	6 686 219,34	56 923 219,34	49 722 682,59	7 200 536,75
28.30.01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 318 000,00	46 072 000	40 207 648,06	5 864 351,94	46 072 000,00	-	5 698 428,95	51 770 428,95	45 906 077,01	5 864 351,94
28.30.02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 028 000,00	4 165 000	2 828 815,19	1 336 184,81	4 165 000,00	-	987 790,39	5 152 790,39	3 816 605,58	1 336 184,81
28.40. Valtionhallinnon kehittäminen	21 643 000,00	14 622 000	720 449,01	13 901 550,99	14 622 000,00	0,00	21 427 948,92	36 049 948,92	6 747 734,17	28 895 657,91
28.40.20. Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 508 000,00	1 602 000	365 715,69	1 236 284,31	1 602 000,00	-	1 248 543,43	2 850 543,43	1 207 702,28	1 236 284,31
28.40.21. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 500 000,00	13 020 000	354 733,32	12 665 266,68	13 020 000,00	-	13 154 626,22	26 174 626,22	5 150 252,62	21 024 373,60
28.40.70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)							389 779,27	389 779,27	389 779,27	
28.40.71. Valtion keskeisten tietojärjestelmähankeiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 635 000,00							6 635 000,00	0,00	6 635 000,00
28.50. Eläkkeet ja korvaukset	3 473 353 365,62	3 757 045 000	3 729 026 922,41		3 729 026 922,41	28 018 077,59				
28.50.15. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomääräraha)	3 330 478 222,47	3 587 680 000	3 569 417 288,39		3 569 417 288,39	18 262 711,61				
28.50.16. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	19 168 955,16	20 370 000	19 397 221,89		19 397 221,89	972 778,11				
28.50.17. Muut eläkkeet (arviomääräraha)	29 347 275,44	30 500 000	29 411 525,31		29 411 525,31	1 088 474,69				
28.50.50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	40 469 668,33	43 407 000	41 230 741,66		41 230 741,66	2 176 258,34				
28.50.63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkkeet (arviomääräraha)	45 666 767,51	64 088 000	62 572 404,16		62 572 404,16	1 515 595,84				
28.50.95. Muilta eläkelaitoksilta saaduista ennakotuloista maksettavat korkomenot (arviomääräraha)	8 222 476,71	11 000 000	6 997 741,00		6 997 741,00	4 002 259,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle		Tilinpäätös 2009	Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytetty vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.60. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	144 727 786,28	10 140 000	2 329 972,07	7 372 081,06	437 946,87	141 788 813,89	150 838 813,89	3 306 078,04	147 372 081,06
28.60.01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 500 000,00	1 500 000	707 901,28	792 098,72	-	616 392,60	2 116 392,60	1 320 605,17	792 098,72
28.60.02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	0,00	150 000	0,00		150 000,00				
28.60.03. Valtion henkilöstöjärjestelyistä aiheutuvat palkkamenot (arviomääräraha)	267 236,08	250 000	175 272,76		175 272,76				
28.60.04. Työnantajan palkkapolittiset kehittämistoimenpiteet valtionhallinnossa (siirtomääräraha 2 v)	0,00					0,00	0,00	0,00	
28.60.20. Euroopan unionin osallistumien matkakustannusten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 600 000,00	2 550 000	970 017,66	1 579 982,34	-	1 172 421,29	3 722 421,29	1 985 472,87	1 579 982,34
28.60.60. Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)	170 400,00	320 000	202 608,00		202 608,00				
28.60.95. Erikseen budjetoidut säästöperusteiset menot (arviomääräraha)	133 272,42	300 000	124 808,34		124 808,34				
28.60.96. Edeltä arvaamattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	140 000 000,00	5 000 000	0,00	5 000 000,00	-	140 000 000,00	145 000 000,00	0,00	145 000 000,00
28.60.97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	56 877,78	70 000	149 364,03		-79 364,03				
28.70. EU ja kansainväliset järjestöt	1 567 262 959,80	1 733 170 000	1 654 380 834,43		1 654 380 834,43	78 789 165,57			
28.70.40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	6 302 664,64	7 000 000	6 478 211,46		6 478 211,46	521 788,54			
28.70.66. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 560 960 295,16								
28.70.67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0,00	170 000	0,00		0,00	170 000,00			
28.70.69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)		1 726 000 000	1 647 902 622,97		1 647 902 622,97	78 097 377,03			

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tiliinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tiliinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tiliinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	238 090 049,16	198 514 000	196 830 074,66		196 830 074,66	1 683 925,34	5 962 692,51	5 962 692,51	5 691 520,64	
28.80.27. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)										
28.80.30. Ahvenanmaan tasotusmaksu (arviomääräraha)	205 900 534,30	164 514 000	164 486 434,04		164 486 434,04	27 565,96				
28.80.31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	24 197 657,00	25 000 000	24 033 038,00		24 033 038,00	966 962,00				
28.80.40. Arpaaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	7 991 857,86	9 000 000	8 310 602,62		8 310 602,62	689 397,38				
28.90. Kuntien tukeminen	250 209 868,06	330 097 000	310 414 733,81	7 500 000,00	317 914 733,81	12 182 266,19	7 047 775,41	14 547 775,41	1 845 561,73	12 702 213,68
28.90.03. KuntalT:n toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	7 500 000,00	7 500 000	0,00	7 500 000,00	7 500 000,00	-	7 047 775,41	14 547 775,41	1 845 561,73	12 702 213,68
28.90.30. Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset (arviomääräraha)	175 623 360,00	160 444 000	160 444 241,00		160 444 241,00	-241,00				
28.90.31. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako sekä kuntien yhteistoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	39 388 933,67	142 453 000	133 606 823,13		133 606 823,13	8 846 176,87				
28.90.32. Kuntien harkinnanvarainen rahhoitusavustus (kiinteä määräraha)	24 000 000,00	16 000 000	16 000 000,00		16 000 000,00	0,00				
28.90.33. Holhoustoimen edunvalvonta (arviomääräraha)	3 697 574,39	3 700 000	3 663 669,68		3 663 669,68	3 336 330,32				
28.91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	134 133 870,40	222 000 000	157 384 202,41		157 384 202,41	64 615 797,59				
28.91.40. Tuki työntekijöille (arviomääräraha)	76 738 835,29	104 000 000	50 994 733,59		50 994 733,59	53 005 266,41				
28.91.41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	57 395 035,11	118 000 000	106 389 468,82		106 389 468,82	11 610 531,18				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuositilalta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.01.21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	4 686 000,00	4 061 000	3 822 469,83	238 530,17	4 061 000,00	-	494 022,67	4 555 022,67	4 313 786,05	238 530,17
29.01.22. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	14 563 000,00	14 563 000	7 909 000,00	6 654 000,00	14 563 000,00	-	6 416 000,00	20 979 000,00	14 325 000,00	6 654 000,00
29.01.29. Opetusministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	142 896 185,11	135 000 000	160 197 288,87		160 197 288,87	-25 197 288,87				
29.01.50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	585 000,00	585 000	585 000,00		585 000,00	0,00				
29.01.51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	2 571 000,00	2 524 000	2 524 000,00		2 524 000,00	0,00				
29.01.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta (arviomääräraha)	49 147 752,86									
29.01.66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 020 935,40	2 117 000	1 968 239,11		1 968 239,11	148 760,89				
29.01.70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	800 000,00									
29.01.88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)		1 540 000	42 330,00	1 497 670,00	1 540 000,00	-		1 187 989,68	1 187 251,98	0,00
29.10. Yleissivistävä koulutus	2 057 980 151,90	2 153 330 000	2 104 229 179,09	35 104 840,59	2 139 334 019,68	13 995 980,32	28 794 864,61	165 432 864,61	130 305 989,74	35 104 840,59
29.10.01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 305 000,00	55 792 000	51 057 540,50	4 734 459,50	55 792 000,00	-	2 242 138,87	58 034 138,87	53 299 679,37	4 734 459,50
29.10.02. Yliopiplastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000,00	2 000	55,64	1 944,36	2 000,00	-	1 290,95	3 290,95	1 346,59	1 944,36
29.10.20. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	16 299 000,00	16 144 000	7 582 797,27	8 561 202,73	16 144 000,00	-		26 411 340,02	17 830 360,78	8 561 202,73
29.10.30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	1 934 340 151,90	2 015 346 000	2 001 350 019,68		2 001 350 019,68	13 995 980,32				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös 2009	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle		Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytetty vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
29.10.34. Valtionosuus oppilaitosten perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	57 400 000,00	64 700 000	42 892 766,00	21 807 234,00	-	16 284 094,77	80 984 094,77	21 807 234,00	
29.10.51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	621 000,00	1 346 000	1 346 000,00		0,00				
29.20. Ammatillinen koulutus	600 816 045,89	642 694 000	631 974 427,74	4 487 360,26	6 232 212,00	3 860 320,11	16 745 320,11	4 487 360,26	
29.20.01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 156 000,00	8 425 000	5 949 343,99	2 475 656,01	-	1 860 313,37	10 285 313,37	2 475 656,01	
29.20.20. Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)	3 026 000,00	3 026 000	1 808 161,89	1 217 838,11	-	1 083 288,75	4 109 288,75	1 217 838,11	
29.20.21. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 434 000,00	1 434 000	640 133,86	793 866,14	-	916 717,99	2 350 717,99	793 866,14	
29.20.30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	561 200 045,89	629 809 000	623 576 788,00		6 232 212,00				
29.30. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	471 754 072,54	483 200 000	479 311 389,38	13 005 650,12	-9 117 039,50	37 595 022,70	64 058 022,70	13 192 810,12	
29.30.20. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)	14 209 000,00	15 359 000	6 375 578,58	8 983 421,42	-	8 320 016,40	23 679 016,40	8 983 421,42	
29.30.21. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 304 000,00	10 104 000	6 274 981,30	3 829 018,70	-	2 899 377,24	13 003 377,24	3 829 018,70	
29.30.30. Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	152 090 219,00	157 569 000	156 665 648,00		903 352,00				
29.30.31. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)	126 113 041,54	139 461 000	139 225 810,50		235 189,50				
29.30.32. Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	141 116 229,00	130 237 000	140 492 777,00		-10 255 777,00				
29.30.34. Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamishjelmaan (siirtomääräraha 3 v)						25 316 923,06	25 316 923,06	19 053 485,00	

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määräraha	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edelliseltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.30.51. Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	18 493 583,00	19 684 000	19 683 804,00		19 683 804,00	196,00				
29.30.52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000,00	1 000 000	806 790,00	193 210,00	1 000 000,00	-	1 058 706,00	2 058 706,00	1 678 336,00	380 370,00
29.30.53. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	9 428 000,00	9 786 000	9 786 000,00		9 786 000,00	0,00				
29.40. Ammattikorkeakouluopetus	381 378 117,51	398 475 000	396 123 297,89	2 128 066,11	398 251 364,00	223 636,00	3 453 344,79	8 456 344,79	6 220 168,88	2 236 031,85
29.40.20. Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	2 950 000,00	2 950 000	1 720 722,93	1 229 277,07	2 950 000,00	-	2 599 863,80	5 549 863,80	4 212 620,99	1 337 242,81
29.40.21. Ammattikorkeakoulujen kehittämisen (siirtomääräraha 2 v)	2 003 000,00	2 053 000	1 154 210,96	898 789,04	2 053 000,00	-	490 109,81	2 543 109,81	1 644 212,97	898 789,04
29.40.22. Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)							363 371,18	363 371,18	363 334,92	
29.40.30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	376 425 117,51	393 472 000	393 248 364,00		393 248 364,00	223 636,00				
29.50. Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 730 834 999,91	1 898 695 000	1 366 173 331,88	378 416 917,61	1 744 590 249,49	154 104 750,51	316 793 281,87	1 965 488 281,87	1 584 908 783,16	380 405 176,11
29.50.01. Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 391 412 999,91	1 428 226 000	1 164 623 151,35	263 602 848,14	1 428 225 999,49	0,51	287 449 250,15	1 715 675 250,15	1 451 954 724,82	263 602 848,14
29.50.02. Kansalliskirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 500 000,00	14 337 000	12 267 154,93	2 069 845,07	14 337 000,00	-	845 925,30	15 182 925,30	13 113 080,23	2 069 845,07
29.50.03. Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	77 950 000,00	78 865 000	74 233 945,39	4 631 054,61	78 865 000,00	-	4 191 308,78	83 056 308,78	78 425 129,10	4 631 054,61
29.50.04. Yliopistojen palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000 000,00	8 000 000	1 469 625,96	6 530 374,04	8 000 000,00	-	9 810 111,35	17 810 111,35	11 279 737,31	6 530 374,04
29.50.20. Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	32 972 000,00	23 267 000	17 684 204,25	5 582 795,75	23 267 000,00	-	10 769 391,83	34 036 391,83	26 447 796,55	7 571 054,25

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajäi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahajien		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahaja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuodelta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.50.21. Valtion rahoitus julkisoleudellaisina laitoksina toimivien yliopistojen ja säätiömuodossa toimivan Tampereen teknillisen yliopiston maksuvalmiuden ja käyttö pääoman turvaamiseksi (siirtomääräraha 2 v)		96 000 000	0,00	96 000 000,00	96 000 000,00	-		96 000 000,00	0,00	96 000 000,00
29.50.22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)							3 727 294,46	3 727 294,46	3 688 315,15	
29.50.87. Valtion rahoitus Aalto-yliopiston pääomaan (kiinteä määräraha)	200 000 000,00	200 000 000	45 895 250,00		45 895 250,00	154 104 750,00				
29.50.88. Valtion rahoitus Tampereen teknillisen yliopiston säätiön pääomaan (kiinteä määräraha)		50 000 000	50 000 000,00		50 000 000,00	0,00				
29.60. Tiede	285 672 534,50	334 625 000	260 593 343,85	73 867 093,64	334 460 437,49	164 562,51	110 631 286,66	342 340 286,66	207 963 592,52	134 280 616,52
29.60.01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 968 000,00	36 171 000	23 967 358,78	12 203 641,22	36 171 000,00	-	12 506 876,87	48 677 876,87	36 474 091,92	12 203 641,22
29.60.02. Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 032 000,00	21 315 000	18 666 826,24	2 648 173,76	21 315 000,00	-	1 014 959,59	22 329 959,59	19 587 248,97	2 648 173,76
29.60.03. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 681 000,00	2 645 000	2 034 321,32	610 678,68	2 645 000,00	-	828 205,61	3 473 205,61	2 862 526,93	610 678,68
29.60.04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 573 000,00	1 587 000	1 537 719,50	49 280,50	1 587 000,00	-	3 596,45	1 590 596,45	1 541 315,95	49 280,50
29.60.20. Eräiden teosten laittaminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v)	100 000,00	50 000	50 000,00	0,00	50 000,00	0,00	0,00	50 000,00	50 000,00	0,00
29.60.50. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	137 433 000,00	169 941 000	111 585 680,52	58 355 319,48	169 941 000,00	-	96 277 648,14	266 218 648,14	147 448 408,75	118 768 842,36
29.60.53. Veikkauksen ja raha-arpaisten voittovarat tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	77 033 949,65	87 089 000	86 904 891,95		86 904 891,95	184 108,05				
29.60.66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	12 851 584,85	15 827 000	15 846 545,54		15 846 545,54	-19 545,54				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahajien		Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle		Edellisiltä vuositililtä siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.70. Opintotuki	782 752 083,83	883 523 000	869 014 945,23	451 276,04	14 056 778,73	414 338,25	5 593 338,25	5 142 028,84	451 276,04
29.70.01. Opintotuen muutoksenhaikutakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	668 000,00	685 000	653 422,96	31 577,04	-	65 709,25	750 709,25	719 125,67	31 577,04
29.70.52. Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki (arvionmääräraha)	39 194 900,25	38 050 000	36 333 944,89		1 716 055,11				
29.70.55. Opintoraha ja asumislisä (arvionmääräraha)	678 314 013,10	776 394 000	765 921 243,85		10 472 756,15				
29.70.57. Korkeaopiskelijoiden aleriatuki (arvionmääräraha)	24 134 761,01	27 300 000	24 466 388,36		2 833 611,64				
29.70.58. Avustusvuokratustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)	4 294 000,00	4 494 000	4 074 301,00	419 699,00	-	348 629,00	4 842 629,00	4 422 903,17	419 699,00
29.70.59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arvionmääräraha)	36 146 409,47	36 600 000	37 565 644,17		-965 644,17				
29.80. Taide ja kulttuuri	430 255 525,12	484 417 000	473 143 163,50	10 355 755,78	918 080,72	11 842 184,56	96 478 184,56	84 165 616,24	12 301 864,82
29.80.01. Taiteen keskus toimikunnan ja taide toimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 194 000,00	5 445 000	5 178 050,53	265 326,21	1 623,26	270 793,80	5 715 793,80	5 440 663,73	265 326,21
29.80.02. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 001 000,00	18 556 000	17 276 574,70	1 279 425,30	-	1 031 831,59	19 587 831,59	18 308 406,29	1 279 425,30
29.80.03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 852 000,00	2 678 000	2 650 431,49	27 568,51	-	610 591,10	3 288 591,10	3 261 022,59	27 568,51
29.80.04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 534 000,00	18 863 000	18 455 614,48	407 385,52	-	301 394,74	19 164 394,74	18 757 009,22	407 385,52
29.80.05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 157 000,00	6 968 000	5 001 404,76	1 966 595,24	-	2 725 073,36	9 693 073,36	7 726 478,12	1 966 595,24
29.80.06. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 740 000,00	5 520 000	4 717 162,85	802 837,15	-	776 836,29	6 296 836,29	5 493 999,14	802 837,15
29.80.07. Valtion elokuvataikastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	590 000,00	825 000	673 669,64	151 330,36	-	199 824,89	1 024 824,89	873 494,53	151 330,36

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Käytettävissä vuonna 2009	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.80.08. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	922 000,00	967 000	938 176,72	28 823,28	967 000,00	-	27 974,86	994 974,86	966 151,58	28 823,28
29.80.30. Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	90 478 000,00	106 440 000	106 440 000,00		106 440 000,00	0,00				
29.80.31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	19 444 000,00	29 990 000	29 952 000,00		29 952 000,00	38 000,00				
29.80.32. Valtionosuudet ja -avustukset museolle (arviomääräraha)	6 785 000,00	12 468 000	12 468 000,00		12 468 000,00	0,00				
29.80.33. Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)	5 562 217,00	5 588 000	5 587 738,00		5 587 738,00	262,00				
29.80.34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	5 800 000,00	5 400 000	5 399 998,00		5 399 998,00	2,00				
29.80.36. Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeen avustus (siirtomääräraha 2 v)		2 000 000	2 000 000,00	0,00	2 000 000,00	0,00		2 000 000,00	2 000 000,00	0,00
29.80.40. Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	252 000,00	252 000	252 000,00		252 000,00	0,00				
29.80.50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	11 325 000,00	11 695 000	10 413 927,00	1 281 073,00	11 695 000,00	-	1 794 002,98	13 489 002,98	11 037 628,61	2 450 474,73
29.80.51. Apurahat taitelijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	11 407 078,99	13 160 000	12 582 882,78		12 582 882,78	577 117,22				
29.80.52. Veikkauksen ja raha-apajaisten voittovarat taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	189 203 716,13	204 720 000	204 432 623,76		204 432 623,76	287 376,24				
29.80.53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	17 542 000,00	18 000 000	18 000 000,00		18 000 000,00	0,00				
29.80.54. Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainanhoitokuluihin (kiinteä määräraha)	3 815 513,00	3 746 000	3 745 300,00		3 745 300,00	700,00				
29.80.55. Kulttuuriperinnön digitoimintatukeminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000,00	2 000 000	354 032,07	1 645 967,93	2 000 000,00	-	1 548 334,67	3 548 334,67	1 677 300,23	1 871 034,44

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle		Edellisiltä vuodelta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.80.56. Kulttuuriviennin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	800 000,00	800 000	702 496,91	97 503,09	800 000,00	0,00	800 000,00	702 496,91	97 503,09
29.80.70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	2 145 000,00	2 500 000	957 299,74	1 542 700,26	2 500 000,00	772 601,33	3 272 601,33	1 239 968,10	2 032 633,23
29.80.72. Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739 000,00	739 000	712 101,41	26 898,59	739 000,00	141 806,17	880 806,17	853 907,58	26 898,59
29.80.75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusrannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	4 950 000,00	5 080 000	4 247 678,66	832 321,34	5 080 000,00	1 641 118,78	6 721 118,78	5 827 089,61	894 029,17
29.80.95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	17 000,00	17 000	4 000,00		4 000,00				
29.90. Liikuntatoimi	106 703 529,87	127 746 000	127 631 087,19		127 631 087,19	114 912,81			
29.90.50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	103 950 529,87	124 415 000	124 300 087,19		124 300 087,19	114 912,81			
29.90.52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskusille (kiinteä määräraha)	2 753 000,00	3 331 000	3 331 000,00		3 331 000,00	0,00			
29.91. Nuorisotyö	47 045 080,65	55 662 000	55 527 131,87	86 300,00	55 613 431,87	226 649,95	11 099 649,95	11 013 171,74	86 300,00
29.91.50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	37 422 080,65	44 789 000	44 740 431,87		44 740 431,87	48 568,13			
29.91.51. Nuorten työpajatointinta, ehkäisevä huumetyö ja verkkonuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)	9 623 000,00	10 873 000	10 786 700,00	86 300,00	10 873 000,00	226 649,95	11 099 649,95	11 013 171,74	86 300,00

29. Opetusministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)			Vuoden 2009 valtuudet						Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2010 TA:ssa	Talousarvio-menot 2009	Määräraha-tarve 2010	Määräraha-tarve 2011	Määräraha-tarve 2012	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä	
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy														
29.10.01. Valtion yleisivistävän koulutuksen toimintamenot	0	700	0	700	500	200	0	0	0	0	0	0	0	
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		700	0	700	500	200	0	0	0	0	0	0	0	
29.10.22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot	10 000	0	0	0	0	0	0	841	1 159	0	0	0	1 159	
Aikaisempien vuosien valtuudet	10 000							841	1 159	0	0	0	1 159	
29.10.34. Valtionosuus oppilaitosten perustamiskustannuksiin	96 000	101 500	0	101 500	101 500	0	0	26 670	31 335	19 984	24 252	104 370	179 941	
Aikaisempien vuosien valtuudet	96 000							18 537	11 199	12 361	12 373	39 202	75 135	
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		101 500	0	101 500	101 500	0	0	8 133	20 136	7 623	11 879	65 169	104 806	
29.30.52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin	1 800	1 000	0	1 000	1 000	0	0	1 430	635	0	0	0	635	
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 800							778	287	0	0	0	287	
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		1 000	0	1 000	1 000	0	0	652	348	0	0	0	348	
29.40.34. Valtionosuus yleisivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin	451 501	0	0	0	0	0	0	32 500	26 824	22 439	17 210	18 444	84 917	
Aikaisempien vuosien valtuudet	451 501							32 500	26 824	22 439	17 210	18 444	84 917	
29.60.00. Tiede	470 820	258 527	0	258 527	258 497	30	0	151 471	201 119	154 458	83 888	32 239	471 705	
Aikaisempien vuosien valtuudet	470 820							134 605	123 522	82 470	23 880	1 771	231 642	
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		258 527	0	258 527	258 497	30	0	16 866	77 598	71 988	60 008	30 468	240 062	
29.69.52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin	4 150	0	0	0	0	0	0	249	52	0	0	0	52	
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 150							249	52	0	0	0	52	
29.80.02. Valtion taidemuseon toimintamenot	0	320	0	320	320	0	0	0	0	0	0	0	0	
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		320	0	320	320	0	0	0	0	0	0	0	0	

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)		Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)											
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Uusittu 2010 TA:ssa	Talousarvio-menot 2009	Määrä-raha-tarve 2010	Määrä-raha-tarve 2011	Määrä-raha-tarve myöhem-min	Määrä-raha-tarve yhteensä	
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä							
29.80.04. Museoviraston toimintamenot	750	0	0	0	0	0	0	0	0	0	750	0	750
Aikaisempien vuosien valtuudet	750							0	0	0	750	0	750
29.80.06. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot	110	0	0	0	0	0	0	46	64	0	0	0	64
Aikaisempien vuosien valtuudet	110							46	64	0	0	0	64
29.80.24. Museoviraston toimintamenot	750	0	0	0	0	0	0	0	0	750	0	0	750
Aikaisempien vuosien valtuudet	750							0	0	750	0	0	750
29.80.34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin	8 895	4 500	0	4 500	4 500	0	0	690	1 097	2 026	2 155	7 957	13 235
Aikaisempien vuosien valtuudet	8 895							690	1 008	1 367	1 399	4 723	8 496
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		4 500	0	4 500	4 500	0	0	0	89	659	756	3 235	4 739
29.80.75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito	437	1 800	0	1 800	790	1 010	0	436	791	0	0	0	791
Aikaisempien vuosien valtuudet	437							436	1	0	0	0	1
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		1 800	0	1 800	790	1 010	0	0	790	0	0	0	790
29.88.00. Tiede	553 649	0	0	0	0	0	0	62 708	18 820	1 356	232	0	20 408
Aikaisempien vuosien valtuudet	553 649							62 708	18 820	1 356	232	0	20 408
29.90.34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin	30 393	0	0	0	0	0	0	4 710	3 831	1 952	1 738	1 117	8 639
Aikaisempien vuosien valtuudet	30 393							4 710	3 831	1 952	1 738	1 117	8 639
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	1 629 254	368 347	0	368 347	367 107	1 240	0	281 749	285 728	202 965	130 225	164 128	783 047
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 629 254							256 098	186 768	122 695	57 582	65 256	432 301
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		368 347	0	368 347	367 107	1 240	0	25 651	98 960	80 270	72 643	98 872	350 746

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.	MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 881 635 000	2 504 629 398,64	298 926 017,59	2 803 555 416,23	78 079 583,77	320 972 735,12	2 319 610 735,12	1 999 970 272,74	318 689 905,18
30.01.	Hallinto	110 810 000	83 831 872,49	27 232 275,37	111 064 147,86	-254 147,86	20 681 107,78	106 191 107,78	72 625 682,13	33 548 277,23
30.01.01.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 011 000	23 470 813,39	3 540 186,61	27 011 000,00	-	2 363 848,53	29 374 848,53	25 834 661,92	3 540 186,61
30.01.02.	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 727 000	12 410 914,89	1 316 085,11	13 727 000,00	-	2 361 853,69	16 088 853,69	14 771 259,40	1 316 085,11
30.01.03.	Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 547 000	14 622 011,71	10 924 988,29	25 547 000,00	-	6 238 932,94	31 785 932,94	20 860 944,65	10 924 988,29
30.01.04.	Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	846 000	695 956,56	150 043,44	846 000,00	-	130 521,71	976 521,71	826 478,27	150 043,44
30.01.20.	Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 123 000	2 418 045,84	2 704 954,16	5 123 000,00	-	1 258 086,89	6 381 086,89	3 676 132,73	2 704 954,16
30.01.21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	729 000	47 201,49	681 798,51	729 000,00	-	552 153,16	1 281 153,16	583 715,41	681 798,51
30.01.22.	Yhteistutkimukset (siirtomääräraha 3 v)	3 813 000	906 622,01	2 906 377,99	3 813 000,00	-	2 810 520,82	6 623 520,82	1 907 021,37	4 716 499,45
30.01.29.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonnäköveroimenot (arvionmääräraha)	25 300 000	25 554 147,86		25 554 147,86	-254 147,86				
30.01.40.	Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000	0,00	5 000 000,00	5 000 000,00	-	4 965 190,04	9 965 190,04	459 309,64	9 505 880,40
30.01.66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 714 000	3 706 158,74	7 841,26	3 714 000,00	-	0,00	3 714 000,00	3 706 158,74	7 841,26
30.10.	Maaseudun kehittäminen	118 245 000	82 927 827,70	2 249 147,15	85 176 974,85	33 068 025,15	3 072 369,44	16 585 369,44	13 534 424,70	3 050 944,70
30.10.50.	Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	10 820 000	10 321 752,51	498 247,49	10 820 000,00	-	836 733,81	11 656 733,81	10 834 935,82	821 797,99
30.10.54.	Hevostalouden edistäminen topeleistä valtion osuutena kerätyillä varoilla (arvionmääräraha)	9 032 000	8 103 328,71		8 103 328,71	928 671,29				
30.10.55.	Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	5 000 000	5 000 000,00		5 000 000,00	0,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.10.61.	EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (170 htv, josta tekninen tuki enintään 101 htv, yhdessä momentin 30.10.62. määrärahan kanssa) (arviomääräraha)	43 500 000	28 614 449,21		28 614 449,21	14 885 550,79				
30.10.62.	Valtion rahoitusosuus EU:n osak-si rahoittamasta maaseudun ke-hittämisestä (arviomääräraha)	47 200 000	29 946 196,93		29 946 196,93	17 253 803,07				
30.10.63.	Maaseudun kehittäminen (siir-tomääräraha 3 v)	2 693 000	942 100,34	1 750 899,66	2 693 000,00	-	2 235 635,63	4 928 635,63	2 699 488,88	2 229 146,71
30.20.	Maatalous	2 242 404 000	2 016 059 710,52	184 011 118,48	2 200 070 829,00	42 333 171,00	215 629 591,57	1 806 446 591,57	1 622 097 389,17	184 342 575,17
30.20.01.	Maa- ja elintarviketalouden tut-kimuskuskuksen toimintame not (siirtomääräraha 2 v)	32 733 000	28 107 730,85	4 625 269,15	32 733 000,00	-	7 737 793,73	40 470 793,73	35 845 524,58	4 625 269,15
30.20.40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomäärä-raha 2 v)	560 365 000	459 914 000,79	100 450 999,21	560 365 000,00	-	99 056 126,48	659 421 126,48	558 970 127,27	100 450 999,21
30.20.41.	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	592 987 000	576 378 476,17		576 378 476,17	16 608 523,83				
30.20.42.	Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000	2 121 388,80	1 278 611,20	3 400 000,00	-	3 296 869,17	6 696 869,17	5 418 257,97	1 278 611,20
30.20.43.	Maatalouden ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointituki ja ei-tuotannolliset investoimit (siirtomääräraha 2 v)	348 915 000	318 770 820,97	30 144 179,03	348 915 000,00	-	32 310 359,79	381 225 359,79	351 074 553,53	30 144 179,03
30.20.44.	Luonnonhaittakorvaus (siirto-määräraha 2 v)	422 673 000	415 528 972,01	7 144 027,99	422 673 000,00	-	4 079 671,77	426 752 671,77	419 608 643,78	7 144 027,99
30.20.45.	Luopumiset ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomää-räraha 2 v)	143 400 000	132 872 572,23	10 527 427,77	143 400 000,00	-	9 933 766,20	153 333 766,20	142 806 338,43	10 527 427,77
30.20.46.	Markkinoinnin ja tuotannon ke-hittäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 861 000	3 327 137,53	2 533 862,47	5 861 000,00	-	640 989,90	6 501 989,90	3 968 127,43	2 533 862,47
30.20.47.	Laatuajrjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 873 000	448 435,00	1 424 565,00	1 873 000,00	-	1 551 309,06	3 424 309,06	1 668 287,37	1 756 021,69
30.20.48.	Puutarhatalouden ja sokerintuo-tannon erityisötoimenpiteet (siir-tomääräraha 3 v)	33 557 000	15 674 823,34	17 882 176,66	33 557 000,00	-	23 292 705,47	56 849 705,47	38 967 528,81	17 882 176,66

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuositilalta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.20.49.	Maaseutu- ja elinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	57 600 000	31 875 352,83		31 875 352,83	25 724 647,17				
30.20.60.	Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	1 000 000	1 000 000,00		1 000 000,00	0,00				
30.20.61.	Siirto Maatilatatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)	38 040 000	30 040 000,00	8 000 000,00	38 040 000,00	-	33 730 000,00	71 770 000,00	63 770 000,00	8 000 000,00
30.30.	Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	49 738 000	40 170 030,69	8 180 861,02	48 350 891,71	1 387 108,29	6 639 861,69	50 059 861,69	41 879 000,67	8 180 861,02
30.30.01.	Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 420 000	35 239 138,98	8 180 861,02	43 420 000,00	-	6 637 456,30	50 057 456,30	41 876 595,28	8 180 861,02
30.30.02.	Lihantarkastustoiminnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	400 000,00					2 405,39	2 405,39	2 405,39	
30.30.20.	Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	1 336 016,71	3 150 000		2 068 223,62	1 081 776,38				
30.30.41.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	2 029 375,08	3 168 000		2 862 668,09	305 331,91				
30.40.	Kala-, riista- ja porotalous	65 991 000	38 457 156,56	26 709 175,58	65 161 332,14	829 667,86	29 143 564,83	88 124 564,83	54 740 790,65	33 330 705,24
30.40.01.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 245 000	14 597 892,41	2 647 107,59	17 245 000,00	-	3 799 247,50	21 044 247,50	18 397 139,91	2 647 107,59
30.40.20.	Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)	2 300 000	14 300,06	2 285 699,94	2 300 000,00	-	2 189 768,05	4 489 768,05	2 158 554,48	2 285 699,94
30.40.41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	3 485 431,14	3 299 023,85		3 299 023,85	950 976,15				
30.40.42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	4 390 000	173 641,55	4 216 358,45	4 390 000,00	-	2 096 296,39	6 486 296,39	2 262 774,07	4 216 358,45
30.40.43.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 845 000	1 845 000,00	0,00	1 845 000,00	0,00	0,00	1 845 000,00	1 845 000,00	0,00
30.40.50.	Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	8 538 000	8 414 337,08	123 662,92	8 538 000,00	-	192 524,22	8 730 524,22	8 606 861,30	123 662,92
30.40.51.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 718 000	5 317 791,74	400 208,26	5 718 000,00	-	389 937,07	6 107 937,07	5 707 338,07	400 208,26

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuositilalta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.40.52.	Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arvionmääräraha)	2 759 699,75	2 881 308,29		2 881 308,29	-121 308,29				
30.40.62.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepoliittikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 635 000,00	1 622 391,81	16 565 608,19	18 188 000,00	-	19 251 230,12	37 439 230,12	14 511 698,53	22 927 530,89
30.40.77.	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	757 000,00	286 469,77	470 530,23	757 000,00	-	1 224 561,48	1 981 561,48	1 251 424,29	730 137,19
30.50.	Vesitalous	31 512 563,52	14 215 113,20	26 526 329,66	40 741 442,86	658 557,14	20 824 396,65	61 154 396,65	28 344 215,22	31 980 893,20
30.50.20.	Vesivarjojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	7 000 000,00	8 615 968,65	8 615 031,35	17 231 000,00	-	2 005 202,43	19 236 202,43	10 620 163,60	8 615 031,35
30.50.30.	Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korjotuki (arvionmääräraha)	735 007,88	402 209,29		402 209,29	247 790,71				
30.50.31.	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	7 763 000,00	5 187 701,69	17 070 298,31	22 258 000,00	-	8 607 999,50	30 865 999,50	11 508 425,12	19 357 574,38
30.50.43.	Eräät valtion maksettavaksi määrättyt korvaukset (arvionmääräraha)	415 555,64	9 233,57		9 233,57	410 766,43				
30.50.48.	Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	841 000,00	0,00	841 000,00	841 000,00	-	1 682 000,00	2 523 000,00	15 685,98	1 682 000,00
30.50.77.	Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)	14 758 000,00					8 529 194,72	8 529 194,72	6 199 940,52	2 326 287,47
30.60.	Metsätalous	161 972 493,38	174 648 941,49	5 965 858,13	180 614 799,62	57 200,38	6 982 659,82	108 124 659,82	101 875 839,06	6 204 396,42
30.60.01.	Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 611 000,00	37 931 198,76	4 668 801,24	42 600 000,00	-	5 734 960,68	48 334 960,68	43 666 159,44	4 668 801,24
30.60.41.	Metsäpuiden siemenhuolto (siirtomääräraha 2 v)	1 169 000,00	187 279,48	875 720,52	1 063 000,00	-	545 480,00	1 608 480,00	732 759,48	875 720,52
30.60.42.	Valtionapu metsätalouden edistämiseen ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)	45 289 000,00	47 518 000,00	150 000,00	47 668 000,00	-	0,00	47 668 000,00	47 518 000,00	150 000,00
30.60.43.	Eräät korvaukset (arvionmääräraha)	179 906,02	2 570,71		2 570,71	47 429,29				

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTAT)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytetty vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
30.60.44.	Tuki puuntuotannon kestävyy- den turvaamiseen (arviomää- räraha)	79 480 000	79 470 228,91		79 470 228,91	9 771,09				
30.60.45.	Metsäluonnon hoidon edistämi- nen (siirtomääräraha 3 v)	7 965 000	7 793 663,63	171 336,37	7 965 000,00	-	402 219,14	8 367 219,14	216 651,22	
30.60.50.	Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 746 000	1 746 000,00	0,00	1 746 000,00	0,00	0,00	1 746 000,00	0,00	
30.60.83.	Lainat puuntuotannon kestävyy- den turvaamiseen (siirtomää- räraha 3 v)	100 000	0,00	100 000,00	100 000,00	-	300 000,00	400 000,00	293 223,44	
30.63.	Metsähallitus	6 502 000	6 502 000,00	0,00	6 502 000,00	0,00	0,00	6 502 000,00	0,00	
30.63.50.	Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomäärä- raha 3 v)	6 502 000	6 502 000,00	0,00	6 502 000,00	0,00				
30.70.	Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri	65 873 000	47 821 745,99	18 051 252,20	65 872 998,19	1,81	17 477 990,11	75 900 990,11	18 051 252,20	
30.70.01.	Maanmittauslaitoksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	54 707 000	36 978 915,01	17 728 084,99	54 707 000,00	-	16 448 338,76	71 155 338,76	17 728 084,99	
30.70.02.	Geodeettisen laitoksen toimi- namenot (siirtomääräraha 2 v)	3 716 000	3 392 832,79	323 167,21	3 716 000,00	-	1 029 651,35	4 745 651,35	323 167,21	
30.70.40.	Kiinteistötoimitusten tukemi- sesta aiheutuvat menot (arvi- omääräraha)	7 450 000	7 449 998,19		7 449 998,19	1,81				
30.90.	Hallinto						521 193,23	521 193,23	521 193,23	
30.90.27.	Yhteistutkimukset (siirtomää- räraha 3 v)						521 193,23	521 193,23	521 193,23	

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)		Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)											
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Uusittu 2010 TA:ssa	Talous-arvio-menot 2009	Määrä-raha-tarve 2010	Määrä-raha-tarve 2011	Määrä-raha-tarve myöhemmin	Määrä-raha-tarve yhteensä	
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä							
30.10.61. EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen	50 436	63 300	62 737	126 037	82 209	43 828	43 828	28 614	46 710	30 307	17 054	4 186	98 258
Aikaisempien vuosien valtuudet	50 436							20 468	13 827	9 755	613	0	24 195
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		63 300	62 737	126 037	82 209	43 828	43 828	8 146	32 882	20 552	16 442	4 186	74 062
30.10.62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä	51 617	69 400	70 411	139 811	81 509	58 302	58 302	29 816	48 746	27 803	16 661	3 151	96 361
Aikaisempien vuosien valtuudet	51 617							22 357	14 540	7 418	353	0	22 311
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		69 400	70 411	139 811	81 509	58 302	58 302	7 459	34 207	20 385	16 308	3 151	74 050
30.12.45. Maatalouden ympäristötuki	2 336 877	0	0	0	0	0	0	3 164	2 031	1 852	1 680	4 139	9 701
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 336 877							3 164	2 031	1 852	1 680	4 139	9 701
30.20.40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki	1 012 130	86 494	0	86 494	1 716	84 778	84 778	125 942	114 952	114 756	805	429	230 942
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 012 130							125 942	114 523	114 327	376	0	229 226
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		86 494	0	86 494	1 716	84 778	84 778	0	429	429	429	429	1 716
30.20.43. Maatalouden ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointituki ja ei-tuotannolliset investoinnit	1 605 054	91 600	0	91 600	45 045	46 555	46 555	340 145	346 974	337 357	43 398	23 187	750 916
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 605 054							340 145	334 272	327 649	33 690	10 260	705 871
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		91 600	0	91 600	45 045	46 555	46 555	0	12 702	9 708	9 708	12 927	45 045
30.20.44. Luonnonhaittakorvaus	3 247 665	8 000	0	8 000	6 971	1 029	1 029	417 924	405 404	404 787	3 405	1 743	815 339
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 247 665							417 924	403 662	403 044	1 662	0	808 368
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		8 000	0	8 000	6 971	1 029	1 029	0	1 742	1 743	1 743	1 743	6 971
30.20.49. Maaseutuelinkeinoalan korkotuki	1 387 903	300 000	84 040	384 040	236 855	147 186	147 186	31 875	58 100	53 200	45 500	145 500	302 300
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	1 387 903 1 387 903							30 244 30 244	52 200 52 200	45 200 45 200	35 700 35 700	101 800 101 800	234 900 234 900
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet, josta korkotuki- tms. valtuudet		300 000 300 000	84 040 84 040	384 040 384 040	236 855 236 855	147 186 147 186	147 186 147 186	1 632 1 632	5 900 5 900	8 000 8 000	9 800 9 800	43 700 43 700	67 400 67 400

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)													
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Uusittu 2010 TA:ssa	Talousarvio-menot 2009	Määräraha-tarve 2010	Määräraha-tarve 2011	Määräraha-tarve 2012	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä							
30.31.44. Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen	207 592	0	0	0	0	0	0	473	850	650	221	20	1 741
Aikaisempien vuosien valtuudet	207 592							473	850	650	221	20	1 741
30.41.62. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen	10 268	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	10 268 10 268							0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
30.51.30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki	12 930	0	0	0	0	0	0	402	309	213	156	302	980
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	12 930 12 930							402 402	309 309	213 213	156 156	302 302	980 980
30.60.44. Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen	266 905	84 430	0	84 430	84 422	8	0	78 997	19 050	9 850	5 700	2 874	37 474
Aikaisempien vuosien valtuudet	266 905							14 700	9 050	4 400	2 800	1 102	17 352
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		84 430	0	84 430	84 422	8	0	64 297	10 000	5 450	2 900	1 772	20 122
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	10 189 377	703 224	217 188	920 412	538 726	381 686	249 316	1 057 354	1 043 126	980 775	134 580	185 530	2 344 011
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	10 189 377 1 411 101							975 820 30 646	945 264 52 509	914 508 45 413	77 250 35 856	117 623 102 102	2 054 645 235 880
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet		703 224 300 000	217 188 84 040	920 412 384 040	538 726 236 855	381 686 147 186	249 316 147 186	81 534 1 632	97 862 5 900	66 267 8 000	57 330 9 800	67 907 43 700	289 366 67 400

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.	LIIKENNE- JA VIESTINTÄ-MINISTERIÖN HALLINNONALA	2 327 278 000	2 093 487 764,75	188 566 350,08	2 282 054 114,83	45 223 885,17	185 038 314,89	1 593 772 314,89	1 397 483 455,74	189 096 116,43
31.01.	Hallinto ja toimialan yhteiset menot	382 996 000	367 192 337,56	4 446 920,12	371 639 257,68	11 356 742,32	4 230 172,49	24 311 172,49	19 864 252,37	4 446 920,12
31.01.01.	Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		15 601 699,33	4 445 300,67	20 047 000,00	-	4 230 172,49	24 277 172,49	19 831 871,82	4 445 300,67
31.01.21.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)									
31.01.29.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	34 000	32 380,55	1 619,45	34 000,00	-		34 000,00	32 380,55	1 619,45
31.01.40.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)									
		942 000	942 000,00		942 000,00	0,00				
31.10.	Liikenneverkko	1 656 549 000	1 493 692 728,18	137 719 882,03	1 631 412 610,21	25 136 389,79		1 231 684 000,00	1 093 964 117,95	137 719 882,03
31.10.01.	Tiehallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)									
		83 110 000	66 227 251,34	16 882 748,66	83 110 000,00	-		83 110 000,00	66 227 251,34	16 882 748,66
31.10.02.	Ratahallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)									
		29 557 000	27 838 972,17	1 718 027,83	29 557 000,00	-		29 557 000,00	27 838 972,17	1 718 027,83
31.10.03.	Merenkululaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)									
		35 768 000	34 716 554,78	1 051 445,22	35 768 000,00	-		35 768 000,00	34 716 554,78	1 051 445,22
31.10.21.	Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)									
		578 298 000	532 872 246,54	45 425 753,46	578 298 000,00	-		578 298 000,00	532 872 246,54	45 425 753,46
31.10.22.	Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)									
		352 352 000	302 059 200,82	50 292 799,18	352 352 000,00	-		352 352 000,00	302 059 200,82	50 292 799,18
31.10.23.	Vesiväylänpito (siirtomääräraha 2 v)									
		62 002 000	59 379 593,47	2 622 406,51	62 001 999,98	0,02		62 002 000,00	59 379 593,47	2 622 406,51
31.10.34.	Valtionavustus länsimetron suunnitteluun (siirtomääräraha 2 v)									
		6 750 000	0,00	6 750 000,00	6 750 000,00	-		6 750 000,00	0,00	6 750 000,00
31.10.41.	Valtionavustus eräiden lento- ja laivojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)									
		3 347 000	3 347 000,00	0,00	3 347 000,00	0,00		3 347 000,00	3 347 000,00	0,00

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.10.50. Valtionapuyksitysten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)		23 000 000	13 220 484,05	9 779 515,95	23 000 000,00	-		23 000 000,00	13 220 484,05	9 779 515,95
31.10.76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)		36 301 000	34 395 522,26		34 395 522,26	1 905 477,74				
31.10.77. Väyläverkon kehittäminen ja radionverkon rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)		0	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00
31.10.78. Eräät väylähankkeet (arviomääräraha)		388 564 000	365 333 087,97		365 333 087,97	23 230 912,03				
31.10.79. Jälkihoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)		57 500 000	54 302 814,78	3 197 185,22	57 500 000,00	-		57 500 000,00	54 302 814,78	3 197 185,22
31.20. Liikenteen turvallisuus ja valvonta	13 216 000,00	24 019 000	15 630 609,03	8 388 390,97	24 019 000,00	-	12 401 020,43	36 420 020,43	28 031 629,46	8 388 390,97
31.20.01. Ajoneuvohallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 216 000,00	12 113 000	7 624 751,54	4 488 248,46	12 113 000,00	-	12 401 020,43	24 514 020,43	20 025 771,97	4 488 248,46
31.20.02. Rautatieviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 306 000	3 698 011,53	607 988,47	4 306 000,00	-		4 306 000,00	3 698 011,53	607 988,47
31.20.03. Ilmailuhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		7 600 000	4 307 845,96	3 292 154,04	7 600 000,00	-		7 600 000,00	4 307 845,96	3 292 154,04
31.24. Tiehallinto	857 705 274,53						60 128 717,50	60 128 717,50	60 128 717,50	0,00
31.24.01. Tiehallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	82 942 000,00						9 656 063,22	9 656 063,22	9 656 063,22	
31.24.21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)	565 956 000,00						47 670 180,10	47 670 180,10	47 670 180,10	
31.24.76. Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	30 879 904,71									
31.24.78. Eräät tiehankkeet (arviomääräraha)	152 627 369,82									
31.24.79. Jälkihoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	25 300 000,00						2 802 474,18	2 802 474,18	2 802 474,18	0,00

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.40.78.	Eräät ratahankkeet (arvionmääräraha)	148 800 292,21								
31.40.79.	Radioverkon rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)						7 634 553,00	7 634 553,00	6 775 743,29	
31.41.	Rautatievirasto	4 204 000,00					1 110 819,77	1 110 819,77	1 110 819,77	
31.41.01.	Rautatieviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 204 000,00					1 110 819,77	1 110 819,77	1 110 819,77	
31.50.	Tutkimus	43 846 000	31 267 898,83	12 578 101,17	43 846 000,00	-		43 846 000,00	31 267 898,83	12 578 101,17
31.50.01.	Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		43 846 000	12 578 101,17	43 846 000,00	-		43 846 000,00	31 267 898,83	12 578 101,17
31.51.	Ilmailuhallinto	7 600 000,00					3 633 310,89	3 633 310,89	3 633 310,89	
31.51.01.	Ilmailuhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 600 000,00					3 633 310,89	3 633 310,89	3 633 310,89	
31.52.	Ilmailuliikenteen korvaukset ja valtionavut	3 000 000,00					0,00	0,00	0,00	0,00
31.52.41.	Valtionavustus eräiden lento- ja laivojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000,00					0,00	0,00	0,00	0,00
31.60.	Liiketoiminta	105 185 118,21	6 000 000	6 000 000,00	6 000 000,00	0,00	25 082 758,57	31 082 758,57	22 019 404,89	6 254 030,35
31.60.34.	Valtionavustus länsimetron suunnitteluun (siirtomääräraha 2 v)	6 750 000,00					5 618 827,37	5 618 827,37	2 814 483,94	
31.60.40.	Avustus Ilmailulaitokselle (siirtomääräraha 2 v)		6 000 000	6 000 000,00	6 000 000,00	-		6 000 000,00	0,00	6 000 000,00
31.60.42.	Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)	841 000,00								
31.60.63.	Joukkoliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	58 241 000,00					18 796 851,23	18 796 851,23	18 537 840,98	254 030,35
31.60.64.	Saariston yhteysalusliikenne- palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 067 000,00					667 079,97	667 079,97	667 079,97	0,00
31.60.65.	Junien kaukoliikenteen ostot (arvio määräraha)	31 286 118,21								
31.70.	Viestintävirasto	6 090 000,00					2 507 824,25	2 507 824,25	698 635,05	
31.70.01.	Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 090 000,00					2 507 824,25	2 507 824,25	698 635,05	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.72. Viestinnän korvaukset ja avustukset	2 500 000,00									
31.72.42. Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	500 000,00									
31.72.44. Valtionavustus suomalaisten televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseen ulkomaille (kiinteä määräraha)	2 000 000,00									
31.80. Ilmatieteen laitos	31 725 000,00						8 382 623,57	8 382 623,57	8 382 623,57	
31.80.01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 725 000,00						8 382 623,57	8 382 623,57	8 382 623,57	
31.81. Merentutkimuslaitos	8 864 000,00						804 691,85	804 691,85	804 691,85	
31.81.01. Merentutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 864 000,00						804 691,85	804 691,85	804 691,85	
31.99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot	383 241 442,05						505 000,00	505 000,00	403 585,23	
31.99.29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnäisäveromenot (arviomääräraha)	336 119 777,52									
31.99.40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	942 000,00									
31.99.62. EU:n rakennusrahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta (arviomääräraha)	934 027,40									
31.99.78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen (arviomääräraha)	45 245 637,13									
31.99.88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)							505 000,00	505 000,00	403 585,23	

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)		Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)									
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Talousarvio-menot 2009	Määrä-raha-tarve 2010	Määrä-raha-tarve 2011	Määrä-raha-tarve myöhemmin	Määrä-raha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käytämättä					
31.10.77. Väyläverkon kehittäminen ja radioverkon rakentaminen	0	0	2 465	2 465	276	2 190	0	0	0	0	0
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		0	2 465	2 465	276	2 190	0	0	0	0	0
31.10.78. Eräät väylähankkeet	0	820 200	412 781	1 232 981	614 383	618 598	146 202	177 773	68 579	128 513	408 325
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		820 200	412 781	1 232 981	614 383	618 598	146 202	177 773	68 579	128 513	408 325
31.10.79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarihankkeet	0	0	53 938	53 938	2 237	51 702	2 237	0	0	0	0
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		0	53 938	53 938	2 237	51 702	2 237	0	0	0	0
31.24.21. Perustienpito	6 790	0	0	0	0	0	0	781	3 714	2 295	6 790
Aikaisempien vuosien valtuudet	6 790						0	781	3 714	2 295	6 790
31.24.78. Eräät tiehankkeet	596 623	0	23 585	23 585	102	23 483	0	33 665	11 924	362	180 508
Aikaisempien vuosien valtuudet	596 623						140 017	33 665	11 924	362	180 508
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		0	23 585	23 585	102	23 483	102	0	0	0	0
31.24.79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarihankkeet	892 742	0	0	0	0	0	54 869	61 708	55 803	67 802	676 264
Aikaisempien vuosien valtuudet	892 742						54 869	61 708	55 803	67 802	676 264
31.30.65. Junien kaukoliikenteen osto	155 151	0	949	949	0	949	31 331	31 400	32 263	0	63 663
Aikaisempien vuosien valtuudet	155 151						31 331	31 400	31 313	0	62 713
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		0	949	949	0	949	0	0	949	0	949
31.30.77. Väyläverkon kehittäminen	3 939	0	0	0	0	0	791	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 939						791	0	0	0	0
31.30.78. Eräät vesiväylähankkeet	43 397	0	0	0	0	0	12 638	8 030	10 279	0	18 309
Aikaisempien vuosien valtuudet	43 397						12 638	8 030	10 279	0	18 309
31.40.50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen	0	66 000	0	66 000	0	66 000	0	13 000	10 000	11 000	66 000
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		66 000	0	66 000	0	66 000	0	13 000	10 000	11 000	66 000

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)		Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)										
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Talousarvio-menot 2009	Määräraha-tarve 2010	Määräraha-tarve 2011	Määräraha-tarve 2012	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä						
31.40.78. Eräät ratahankkeet	328 481	0	0	0	0	0	63 189	39 484	26 044	0	0	65 528
Aikaisempien vuosien valtuudet	328 481						63 189	39 484	26 044	0	0	65 528
31.52.41. Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon	3 947	0	0	0	0	0	1 973	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 947						1 973	0	0	0	0	0
31.60.34. Valtionapu länsimetron suunnitteluun	15 000	0	0	0	0	0	2 814	6 750	2 804	0	0	9 554
Aikaisempien vuosien valtuudet	15 000						2 814	6 750	2 804	0	0	9 554
31.99.78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen	122 515	0	0	0	0	0	3 196	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	122 515						3 196	0	0	0	0	0
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	2 168 585	886 200	493 719	1 379 919	616 998	736 497	459 636	372 590	221 410	114 921	786 021	1 494 942
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 168 585						310 820	181 817	141 882	70 459	625 508	1 019 667
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		886 200	493 719	1 379 919	616 998	736 497	148 817	190 773	79 528	44 462	160 513	475 275

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 256 962 760,34	3 218 730 000	2 695 325 804,79	155 479 331,56	2 850 805 136,35	367 924 863,65	140 045 682,04	1 114 538 682,04	931 260 438,42	167 823 067,19
32.01. Hallinto	232 123 128,77	142 571 000	136 485 852,70	11 878 356,64	148 364 209,34	-5 793 209,34	30 688 791,76	95 516 791,76	77 212 441,13	18 267 290,86
32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 429 000,00	53 963 000	42 859 473,85	11 103 526,15	53 963 000,00	-	11 614 675,29	65 577 675,29	54 457 149,14	11 103 526,15
32.01.02. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	86 008 000,00						7 782 531,91	7 782 531,91	7 762 472,14	
32.01.03. Työvoimaopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 093 000,00									
32.01.20. Siivertopalvelus (arviomääräraha)	2 690 000,00	6 263 000	4 820 272,15		4 820 272,15	1 442 727,85	2 072 791,64	2 072 791,64	525 775,22	1 547 016,42
32.01.21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	737 000,00	1 470 000	958 364,02	511 635,98	1 470 000,00	-	406 747,95	1 876 747,95	1 365 111,97	511 635,98
32.01.29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	64 647 007,47	61 240 000	68 500 582,81		68 500 582,81	-7 260 582,81				
32.01.60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)		20 000	0,00		0,00	20 000,00				
32.01.63. Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	9 300 000,00						8 104 591,34	8 104 591,34	3 262 673,54	4 841 917,80
32.01.66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	9 295 000,00	9 395 000	9 131 805,49	263 194,51	9 395 000,00	-	606 031,51	10 001 031,51	9 737 837,00	263 194,51
32.01.92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	6 918 121,30	10 210 000	10 209 354,38		10 209 354,38	645,62				
32.01.95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	6 000,00	10 000	6 000,00		6 000,00	4 000,00				
32.20. Innovatiivipolitiikka	603 826 804,31	774 075 000	695 528 731,37	71 281 583,81	766 810 315,18	7 264 684,82	34 943 355,85	317 216 355,85	245 787 257,98	71 375 583,81
32.20.01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 192 000,00	42 428 000	40 767 858,43	1 660 141,57	42 428 000,00	-	1 984 537,52	44 412 537,52	42 752 395,95	1 660 141,57

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuositililtä siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.20.02. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	80 745 000,00	95 369 000	61 139 134,44	34 229 865,56	95 369 000,00	-	20 518 109,56	115 887 109,56	81 603 729,94	34 229 865,56
32.20.03. Turvateknikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 633 000,00	10 149 000	9 480 829,99	668 170,01	10 149 000,00	-	688 951,32	10 837 951,32	10 169 781,31	668 170,01
32.20.04. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 013 000,00						676 972,07	676 972,07	676 972,07	
32.20.05. Mittateknikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 564 000,00	6 783 000	5 888 091,10	894 908,90	6 783 000,00	-	252 173,80	7 035 173,80	6 140 264,90	894 908,90
32.20.06. Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	31 279 000,00	47 602 000	34 257 619,01	13 344 380,99	47 602 000,00	-	2 502 013,57	50 104 013,57	36 759 632,58	13 344 380,99
32.20.07. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		14 800 000	12 426 044,61	2 373 955,39	14 800 000,00	-		14 800 000,00	12 426 044,61	2 373 955,39
32.20.20. Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta (arviomääräraha)	152 093 544,81	197 750 000	180 327 553,22		180 327 553,22	17 422 446,78				
32.20.21. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 3 v)	12 622 000,00									0,00
32.20.40. Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	177 655 647,15	189 850 000	198 343 543,66		198 343 543,66	-8 493 543,66				
32.20.41. Valtionavustus erälle yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi (siirtomääräraha 2 v)	7 605 000,00	43 018 000	42 233 945,03	784 054,97	43 018 000,00	-	258 217,35	43 276 217,35	42 398 162,38	878 054,97
32.20.42. Osaamiskeskusohjelman klusteriden koordinointi (siirtomääräraha 2 v)	2 600 000,00	2 424 000	1 991 405,58	432 594,42	2 424 000,00	-	394 720,23	2 818 720,23	2 386 125,81	432 594,42
32.20.43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)		27 170 000	23 027 988,00		23 027 988,00	4 142 012,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.20.45.	Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	9 000 000	2 806 488,00	6 193 512,00	9 000 000,00	-		9 000 000,00	2 806 488,00	6 193 512,00
32.20.50.	Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)						0,00	0,00	0,00	
32.20.83.	Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	77 032 000	82 838 230,30		82 838 230,30	-5 806 230,30				
32.20.87.	Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen asiantuntijapalveluiden yhtiöittäminen (siirtomääräraha 2 v)	10 000 000	0,00	10 000 000,00	10 000 000,00	-		10 000 000,00	0,00	10 000 000,00
32.20.88.	Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen osakkuusyritysten hallinnon yhtiöittäminen (siirtomääräraha 2 v)	700 000	0,00	700 000,00	700 000,00	-		700 000,00	0,00	700 000,00
32.30.	Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	1 695 886 000	1 375 720 005,92	45 559 975,23	1 421 279 981,15	274 606 018,85	28 194 332,69	533 112 332,69	472 520 822,96	45 591 509,23
32.30.01.	Työ- ja elinkeinokeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	244 918 000	220 124 015,02	24 793 984,48	244 917 999,50	0,50	4 307 185,10	249 225 185,10	224 431 200,12	24 793 984,48
32.30.02.	Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)							2 304 684,50	2 304 684,50	
32.30.40.	Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)									
32.30.42.	Finnvera Oy:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha)	48 108 000	43 961 039,23		43 961 039,23	4 146 960,77				
32.30.43.	Finnvera Oy:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)									
32.30.44.	Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000	4 999 847,00	153,00	5 000 000,00	-	2 782 795,00	7 782 795,00	7 781 706,00	1 089,00
32.30.45.	Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	36 900 000	23 987 090,00		23 987 090,00	12 912 910,00				
32.30.46.	Lainarakennuksen innovaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)						3 600 000,00	3 600 000,00	3 600 000,00	0,00

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	sirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.30.47.	Avustus elinkeinopoliittikkaa edistävälle järjestölle (siirtomääräraha 3 v)									
32.30.48.	Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arvio-määräraha)	13 700 000	13 039 338,67		13 039 338,67	660 661,33				
32.30.50.	Palkkaturva (arviomääräraha)	41 000 000	35 479 333,25		35 479 333,25	5 520 666,75				
32.30.51.	Työllistämis-, koulutus- ja eriytysoimet (enintään 1243 htv) (kiinteä määräraha)	528 440 000	497 992 256,39		497 992 256,39	30 447 743,61				
32.30.60.	Siirrot valtiontakuurahastoon (arviomääräraha)	0,00						199 668,09	199 668,09	30 598,00
32.30.63.	Velkakonversiosta aiheutuvien maksuvelvoitteiden hoitaminen (siirtomääräraha 3 v)	25 000 000	4 234 162,25	20 765 837,75	25 000 000,00	-		25 000 000,00	4 234 162,25	20 765 837,75
32.30.64.	Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	22 820 000	21 529 092,33		21 529 092,33	1 290 907,67				
32.30.80.	Lainat Suomen Vientiluotto Oyj:n jälleenrahoitustoimintaan (arviomääräraha)	500 000 000	280 373 831,78		280 373 831,78	219 626 168,22				
32.30.87.	Pääomajärjestelyt Finvera Oy:lle Suomen Vientiluotto Oyj:n pääomittamiseen (kiinteä määräraha)	0	0,00		0,00	0,00				
32.30.88.	Pääomasijoitus Suomen Teollisuuslaitosten Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	150 000 000	150 000 000,00	0,00	150 000 000,00	0,00	15 000 000,00	165 000 000,00	150 000 000,00	0,00
32.30.89.	Pääomajärjestelyt Finvera Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	80 000 000	80 000 000,00	0,00	80 000 000,00	0,00		80 000 000,00	80 000 000,00	0,00
32.40.	Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	26 918 000	23 080 349,30		23 080 349,30	661 301,06				
32.40.01.	Kulttuuriviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 042 000	5 562 688,35	479 311,65	6 042 000,00	-	646 986,62	6 688 986,62	6 209 674,97	479 311,65
32.40.02.	Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 396 000	4 388 211,05	1 007 788,95	5 396 000,00	-	1 381 154,10	6 777 154,10	5 769 365,15	1 007 788,95
32.40.03.	Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	5 037 000	4 256 656,84	780 343,16	5 037 000,00	-		5 037 000,00	4 256 656,84	780 343,16

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.40.04.	Kuluttajatuotetuksien toimitusten (siirtomääräraha 2 v)	2 039 000	1 467 688,28	571 311,72	2 039 000,00	-		2 039 000,00	1 467 688,28	571 311,72
32.40.31.	Korvaus talous- ja velkaneuvoston järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	6 111 000	5 773 405,84	337 594,16	6 111 000,00	-	36 138,74	6 147 138,74	5 809 544,58	337 594,16
32.40.50.	Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	823 000	823 000,00		823 000,00	0,00				
32.40.51.	Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	1 450 000	808 698,94		808 698,94	641 301,06				
32.40.95.	Ryhmäkanteen oikeudenkäyntikulut (arviomääräraha)	20 000	0,00		0,00	20 000,00				
32.50.	Alueiden kehittäminen ja rakennuspolitiikka	513 114 000	414 862 637,74	20 605 169,26	435 467 807,00	77 646 193,00	19 445 087,95	111 928 087,95	86 277 018,81	25 651 069,14
32.50.43.	Maakunnan kehittämisasiäsiirtomääräraha 3 v)	32 656 000	30 501 663,37	2 154 336,63	32 656 000,00	-	1 964 188,94	34 620 188,94	32 037 741,93	2 582 447,01
32.50.63.	Kainuun kehittämisasiäsiirtomääräraha 3 v)	59 827 000	41 376 167,37	18 450 832,63	59 827 000,00	-	17 480 899,01	77 307 899,01	54 239 276,88	23 068 622,13
32.50.64.	EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013 (548 ittyyhdessä momentin 32.50.65. kanssa) (arviomääräraha)	237 486 000	205 587 781,07		205 587 781,07	31 898 218,93				
32.50.65.	Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013 (arviomääräraha)	183 145 000	137 397 025,93		137 397 025,93	45 747 974,07				
32.60.	Energiapolitiikka	34 240 032,05	49 648 227,76	2 977 896,98	52 626 124,74	13 539 875,26	3 928 300,35	9 294 300,35	5 533 035,84	3 761 264,51
32.60.01.	Energiamarkkinaviraston toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	916 000	450 693,61	465 306,39	916 000,00	-	437 145,69	1 353 145,69	887 839,30	465 306,39
32.60.20.	Energiansäätön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 900 000	1 902 539,41	1 997 460,59	3 900 000,00	-	2 444 684,62	6 344 684,62	3 563 856,50	2 780 828,12
32.60.27.	Energiansäätön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)						536 215,86	536 215,86	536 215,86	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahajien		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahaja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuodelta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.60.28.	Materiaalitehokkuuden edistämisen (siirtomääräraha 3 v)	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	-	500 000,00	1 000 000,00	500 000,00	500 000,00
32.60.40.	Energiatuki (arviomääräraha)	26 958 819,36	37 713 323,08		37 713 323,08	13 086 676,92				
32.60.43.	Kioton mekanismit (arviomääräraha)	1 430 171,69	9 546 801,66		9 546 801,66	453 198,34				
32.60.45.	Biopolttoaineiden uusien tuotantoteknologioiden demonstrointi (arviomääräraha)	1 166 041,00								
32.60.50.	Eräät energia taloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	50 000,00	34 870,00	15 130,00	50 000,00	-	10 254,18	60 254,18	45 124,18	15 130,00
32.70.	EU:n rakennerahastojen ohjelmien toteutus	400 482 662,70					1 367 188,29	1 367 188,29	1 050 048,33	
32.70.61.	Euroopan aluekehitysrahaston ja sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2000–2006 (arviomääräraha)	165 608 281,61								
32.70.62.	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön osalta ohjelmakaudella 2000–2006 (arviomääräraha)	129 584 341,87								
32.70.64.	EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007–2013 (arviomääräraha)	49 574 742,24								
32.70.65.	Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007–2013 (arviomääräraha)	55 715 296,98								
32.70.88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)						1 367 188,29	1 367 188,29	1 050 048,33	
32.80.	Työvoimapolitiikka	669 425 259,87					19 414 345,69	19 414 345,69	19 366 883,55	
32.80.01.	Työvoima-asian paikallistallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	153 329 000,00					19 414 345,69	19 414 345,69	19 366 883,55	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytetty vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Käyttö vuonna 2009	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.80.51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä määräraha)	490 636 326,95									
32.80.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arvionmääräraha)	25 459 932,92									
32.90. Hallinnonalan muut menot	29 772 392,41									
32.90.20. Siviilipalvelus (arvionmääräraha)	4 505 723,95									
32.90.50. Palkkaturva (arvionmääräraha)	24 214 697,06									
32.90.51. Eräät merimiespalvelut (arvionmääräraha)	1 051 971,40									

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)										Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet				Uusittu 2010 TA:ssa	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2010 TA:ssa	Talousarvio - menot 2009	Määräraha - tarve 2010	Määräraha - tarve 2011	Määräraha - tarve 2012	Määräraha - tarve myöhemmin	Määräraha - yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty										
32.20.20. Julkinen tutkimus- ja kehittämis-toiminta	185 580	210 757	0	210 757	210 739	18	0	0	0	125 671	134 200	54 300	16 000	9 732	214 232
Aikaisempien vuosien valtuudet	185 580									79 163	39 200	9 300	1 000	500	50 000
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		210 757	0	210 757	210 739	18	0	0	0	46 507	95 000	45 000	15 000	9 232	164 232
32.20.27. Teknologinen tutkimustoiminta	503 307	0	0	0	0	0	0	0	0	52 911	8 300	400	0	0	8 700
Aikaisempien vuosien valtuudet	503 307									52 911	8 300	400	0	0	8 700
32.20.40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	1 415 077	247 818	0	247 818	247 815	3	0	0	0	198 344	172 000	101 000	38 000	8 500	319 500
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 415 077									167 227	70 000	26 000	6 000	1 000	103 000
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		247 818	0	247 818	247 815	3	0	0	0	31 116	102 000	75 000	32 000	7 500	216 500
32.20.43. Kansainvälistymisavustus-yritysten yhteishankkeisiin	0	19 698	0	19 698	19 698	0	0	0	0	9 204	7 000	2 000	1 000	400	10 400
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		19 698	0	19 698	19 698	0	0	0	0	9 204	7 000	2 000	1 000	400	10 400

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)		Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarvionmenot ja määrärahatarve (1000 €)									
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet				Uusittu 2010 TA:ssa	Talousarvio- menot 2009	Määrä- raha- tarve 2010	Määrä- raha- tarve 2011	Määrä- raha- tarve myöhem- min	Määrä- raha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty						
32.20.83. Lainat tutkimus- ja innovaatio- toimintaan	385 536	122 728	0	122 728	96 608	26 120	79 726	52 000	19 500	6 500	80 600
Aikaisempien vuosien valtuudet	385 536						39 831	16 000	5 500	2 000	24 000
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		122 728	0	122 728	96 608	26 120	39 895	36 000	14 000	4 500	56 600
32.30.00. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	13 866	0	10 450	10 450	5 546	4 904	4 234	8 564	0	0	8 564
Aikaisempien vuosien valtuudet	13 866						4 234	3 729	0	0	3 729
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		0	10 450	10 450	5 546	4 904	0	4 835	0	0	4 835
32.30.40. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin	47 331	0	0	0	0	0	13 808	4 150	350	50	4 550
Aikaisempien vuosien valtuudet	47 331						13 808	4 150	350	50	4 550
32.30.42. Finnvera Oy:n korkotuet ja tappio- korvaukset	1 829 735	252 644	0	252 644	236 697	15 947	3 844	7 506	4 965	2 927	18 725
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	1 829 735 1 829 735						3 452 3 452	5 725 5 725	3 296 3 296	1 664 1 664	12 028 12 028
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet		252 644 252 644	0 0	252 644 252 644	236 697 236 697	15 947 15 947	392 392	1 781 1 781	1 669 1 669	1 263 1 263	6 697 6 697
32.30.45. Yritysten investointi- ja kehittämis- hankkeiden tukeminen	118 782	42 278	17 880	60 158	33 402	26 756	23 987	30 700	15 890	3 400	50 290
Aikaisempien vuosien valtuudet	118 782						20 322	17 450	4 500	600	22 550
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		42 278	17 880	60 158	33 402	26 756	3 665	13 250	11 390	2 800	27 740
32.30.48. Korkotuki julkisesti tuetuille vien- ti- ja alusluotoille	0	5 000 000	0	5 000 000	4 243 500	756 500	13 039	9 600	7 600	11 400	42 000
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet		5 000 000 5 000 000	0 0	5 000 000 5 000 000	4 243 500 4 243 500	756 500 756 500	13 039 13 039	9 600 9 600	7 600 7 600	11 400 11 400	42 000 42 000
32.30.51. Työllistämis-, koulutus- ja erityis- toimet	0	117 900	0	117 900	94 354	23 546	0	83 812	10 300	243	94 354
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		117 900	0	117 900	94 354	23 546	0	83 812	10 300	243	94 354

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)				Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)								
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet				Uusittu 2010 TA:ssa	Talous- arvio- menot 2009	Määrä- raha- tarve 2010	Määrä- raha- tarve 2011	Määrä- raha- tarve 2012	Määrä- raha- tarve myöhem- min	Määrä- raha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty							
32.30.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	0	29 400	30 185	59 585	30 102	29 483	1 023	17 498	10 001	949	0	28 448
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		29 400	30 185	59 585	30 102	29 483	1 023	17 498	10 001	949	0	28 448
32.30.80. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan	0	3 000 000	0	3 000 000	280 374	2 719 626	280 374	0	0	0	0	0
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		3 000 000	0	3 000 000	280 374	2 719 626	280 374	0	0	0	0	0
32.50.40. Toimialakohtainen yritysten kansainvälistyminen	34 376	0	0	0	0	0	16	100	0	0	0	100
Aikaisempien vuosien valtuudet	34 376						16	100	0	0	0	100
32.50.63. Kainuun kehittämisraha	8 023	2 500	14 877	17 377	2 270	15 108	0	5 594	4 281	355	63	10 292
Aikaisempien vuosien valtuudet	8 023						0	4 171	3 747	105	0	8 023
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		2 500	14 877	17 377	2 270	15 108	0	1 423	534	250	63	2 270
32.50.64. EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahastoohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	0	323 165	190 601	513 766	347 316	166 449	71 075	152 294	88 810	33 340	847	275 293
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		323 165	190 601	513 766	347 316	166 449	71 075	152 294	88 810	33 340	847	275 293
32.50.65. Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	0	270 836	202 243	473 079	275 864	197 215	33 724	132 887	78 964	28 709	1 169	241 730
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		270 836	202 243	473 079	275 864	197 215	33 724	132 887	78 964	28 709	1 169	241 730
32.60.40. Energiatuki	237 704	78 100	26 811	104 911	93 084	11 826	37 713	62 455	31 948	14 221	8 610	117 234
Aikaisempien vuosien valtuudet	237 704						29 294	24 803	7 021	790	0	32 614
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		78 100	26 811	104 911	93 084	11 826	8 420	37 652	24 926	13 432	8 610	84 620
32.60.42. Valtiontukisähköhuollon varmistamiseksi	0	1 000	0	1 000	1 000	0	0	0	150	150	700	1 000
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		1 000	0	1 000	1 000	0	0	0	150	150	700	1 000

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)												Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarvio-menot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikai- sempien vuosien valuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					Uusittu 2010 TA:ssa	Talous- arvio- menot 2009	Määrä- raha- tarve 2010	Määrä- raha- tarve 2011	Määrä- raha- tarve 2012	Määrä- raha- tarve myöhem- min	Määrä- raha- tarve yhteensä				
		Uudet valuudet	Uusitut valuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttä- mä											
32.60.43. Kioton mekanismit	28 772	15 000	2 577	17 577	17 470	107	107	9 547	6 800	10 076	4 047	10 500	31 423				
Aikaisempien vuosien valtuudet	28 772							7 915	5 900	7 776	1 247	1 200	16 123				
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		15 000	2 577	17 577	17 470	107	107	1 631	900	2 300	2 800	9 300	15 300				
32.70.64. EU:n rakennerahastojen rahoitus- osuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjel- makaudella 2007-2013	257 551	0	0	0	0	0	0	116 786	93 208	23 954	6 253	794	124 209				
Aikaisempien vuosien valtuudet	257 551							116 786	93 208	23 954	6 253	794	124 209				
32.70.65. Valtion rahoitusosuus EU:n ra- kennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	214 463	0	0	0	0	0	0	90 263	71 168	19 521	2 928	440	94 057				
Aikaisempien vuosien valtuudet	214 463							90 263	71 168	19 521	2 928	440	94 057				
32.80.51. Työllistämis-, koulutus- ja erityis- toimet	84 742	0	0	0	0	0	0	59 388	21 081	1 264	19	0	22 364				
Aikaisempien vuosien valtuudet	84 742							59 388	21 081	1 264	19	0	22 364				
32.80.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	25 911	0	0	0	0	0	0	8 412	12 858	2 084	0	0	14 942				
Aikaisempien vuosien valtuudet	25 911							8 412	12 858	2 084	0	0	14 942				
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	5 390 757	9 733 824	495 624	10 229 448	6 235 839	3 993 609	3 197 576	1 233 089	1 093 776	487 358	170 491	61 382	1 813 007				
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	5 390 757 1 829 735							693 023 3 452	397 843 5 725	114 714 3 296	22 655 1 664	5 777 1 343	540 988 12 028				
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet, josta korkotuki- tms. valtuudet		9 733 824 5 252 644	495 624 0	10 229 448 5 252 644	6 235 839 4 480 197	3 993 609 772 447	3 197 576 0	540 065 13 431	695 933 11 381	372 644 9 269	147 836 12 663	55 606 15 384	1 272 019 48 697				

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.	SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	13 935 059 461,76	15 513 266 717,28	88 777 104,67	15 602 043 821,95	180 772 178,05	122 555 406,96	539 147 406,96	414 093 271,14	115 144 425,63
33.01.	Hallinto	73 425 856,71	60 815 601,69	13 888 014,74	74 703 616,43	-1 659 616,43	28 613 067,56	84 657 067,56	64 998 998,27	13 888 014,74
33.01.01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 063 000,00	32 012 463,27	7 871 536,73	39 884 000,00	-	10 162 266,95	50 046 266,95	42 174 730,22	7 871 536,73
33.01.02.	Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 053 000,00	1 769 685,07	332 314,93	2 102 000,00	-	494 033,28	2 596 033,28	2 263 718,35	332 314,93
33.01.03.	Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 492 000,00	4 524 320,22	0,00	4 524 320,22	-77 320,22	138 087,46	4 585 087,46	4 662 407,68	0,00
33.01.04.	Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	2 032 000,00	-563 642,74	488 000,00	-75 642,74	563 642,74	1 304 246,52	1 792 246,52	468 854,87	488 000,00
33.01.05.	Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 087 000,00	-226 754,66	559 000,00	332 245,34	226 754,66	912 171,19	1 471 171,19	385 416,53	559 000,00
33.01.27.	Korvaus Kansaneläkelaitokselle sähköisen arkiston rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)		0,00	4 354 000,00	4 354 000,00	-	11 167 342,76	15 521 342,76	6 712 762,21	4 354 000,00
33.01.28.	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistämisen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	297 000,00					146 952,94	146 952,94	146 926,71	0,00
33.01.29.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonnalisaveromenot (arvonnalisaveromenot)	20 911 666,85	19 372 693,61		19 372 693,61	-2 372 693,61				
33.01.63.	Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)						4 287 966,46	4 287 966,46	4 257 344,78	
33.01.66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 490 189,86	3 926 836,92	283 163,08	4 210 000,00	-	0,00	4 210 000,00	3 926 836,92	283 163,08

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuositilasta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.02. Valvonta	33 258 737,78	37 031 000	31 534 913,99	5 887 731,40	37 422 645,39	-391 645,39	4 657 037,89	32 828 037,89	26 940 306,49	5 887 731,40
33.02.01. Terveystieteiden tutkimuskeskusten toimintamenojen määräraha 2 v)										
	6 115 000,00						947 469,25	947 469,25	947 469,25	
33.02.02. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toimintamenojen määräraha 2 v)	5 437 000,00						1 091 297,28	1 091 297,28	1 091 297,28	
33.02.03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenojen määräraha 2 v)	12 256 000,00	14 196 000	11 453 923,69	2 742 076,31	14 196 000,00	-	1 565 970,25	15 761 970,25	13 019 893,94	2 742 076,31
33.02.04. Lääkelaitoksen toimintamenojen määräraha 2 v)	1 363 000,00	1 535 000	1 260 372,36	274 627,64	1 535 000,00	-	1 052 301,11	2 587 301,11	2 312 673,47	274 627,64
33.02.05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenojen määräraha 2 v)		12 140 000	9 303 126,71	2 836 873,29	12 140 000,00	-		12 140 000,00	9 303 126,71	2 836 873,29
33.02.06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskusten toimintamenojen määräraha 2 v)		300 000	265 845,84	34 154,16	300 000,00	-		300 000,00	265 845,84	34 154,16
33.02.20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyntutkimuksen menot (arviomääräraha)	8 087 737,78	8 860 000	9 251 645,39		9 251 645,39	-391 645,39				
33.03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	112 632 697,08	110 485 000	100 482 472,40	10 002 527,60	110 485 000,00	0,00	14 330 086,36	124 815 086,36	111 952 378,32	12 862 708,04
33.03.01. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten toimintamenojen määräraha 2 v)	25 010 000,00						2 618 900,62	2 618 900,62	2 618 900,62	
33.03.02. Kansanterveyslaitoksen toimintamenojen määräraha 2 v)	35 779 000,00						5 901 852,45	5 901 852,45	5 901 852,45	
33.03.03. Lääkehoidon kehittämiskeskusten toimintamenojen määräraha 2 v)	1 388 000,00	1 390 000	759 092,05	630 907,95	1 390 000,00	-	309 141,11	1 699 141,11	1 068 233,16	630 907,95
33.03.04. Terveystieteiden tutkimuskeskusten toimintamenojen määräraha 2 v)		61 154 000	58 151 645,42	3 002 354,58	61 154 000,00	-		61 154 000,00	58 151 645,42	3 002 354,58
33.03.50. Valtionapu- ja tutkimuslaitoksen menojen määräraha 2 v)	38 240 000,00	38 901 000	38 901 000,00	0,00	38 901 000,00	0,00	0,00	38 901 000,00	38 901 000,00	0,00

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määräraha	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.03.62.	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja ter- veysministeriön osalta (arviomääräraha)									
33.03.63.	4 525 697,08									
33.03.63.	7 690 000,00	9 040 000	2 670 734,93	6 369 265,07	9 040 000,00	-	5 500 192,18	14 540 192,18	5 310 746,67	9 229 445,51
33.08.	Kansanterveyslaitos						80 017,50	80 017,50	80 017,50	
33.08.26.	Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)						80 017,50	80 017,50	80 017,50	
33.10.	Perhe- ja asumiskustannusten tasaus	2 187 474 000	2 166 812 605,38	893 103,87	2 167 705 709,25	19 768 290,75	236 730,92	2 325 730,92	1 432 627,05	893 103,87
33.10.26.	Valtion korvaus Kansaneläkelaitokselle vammaisten tulkkipalvelujen siirron valmistelukustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 479 000	585 896,13	893 103,87	1 479 000,00	-		1 479 000,00	585 896,13	893 103,87
33.10.27.	Valtion korvaus Kansaneläkelaitokselle eläytysten siirron toimeenpanokustannuksista (siirtomääräraha 2 v)	610 000	610 000,00	0,00	610 000,00	0,00	236 730,92	846 730,92	846 730,92	0,00
33.10.28.	Kansaneläkelaitokselle maksettavat muun sosiaaliturvarahaston etuuksien toimeenpanosta aiheutuvat toimintakulut (arviomääräraha)	117 410 000	123 000 000,00		123 000 000,00	-5 590 000,00				
33.10.50.	Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapsesiirtotamiseen (arviomääräraha)	11 400 000	10 813 000,00		10 813 000,00	587 000,00				
33.10.51.	Lapsilisät (arviomääräraha)	1 426 000 000	1 427 500 000,00		1 427 500 000,00	-1 500 000,00				
33.10.52.	Eräät valtion korvattavat perheetuudet (arviomääräraha)	1 500 000	1 070 075,99		1 070 075,99	429 924,01				
33.10.53.	Sotilasavustus (arviomääräraha)	20 200 000	19 200 000,00		19 200 000,00	1 000 000,00				
33.10.54.	Asumistuki (arviomääräraha)	487 000 000	476 000 000,00		476 000 000,00	11 000 000,00				
33.10.55.	Eläustutki (arviomääräraha)	121 875 000	108 033 633,26		108 033 633,26	13 841 366,74				

Valtion talousarvion toteutumalaskelma

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytetty vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
33.20. Työttömyysturva	1 353 456 946,29	1 730 900 000	1 635 317 218,58		1 635 317 218,58	95 582 781,42				
33.20.31. Valtion korvaus kunnille kuntoututtavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	7 506 079,97	8 000 000	7 954 797,54		7 954 797,54	45 202,46				
33.20.50. Valtionosuus työttömyyskassojille (arviomääräraha)	431 000 000,00	561 500 000	561 500 000,00		561 500 000,00	0,00				
33.20.51. Työttömyysturvavain mukainen perusturva (arviomääräraha)	63 000 000,00	146 000 000	146 000 000,00		146 000 000,00	0,00				
33.20.52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	647 602 903,85	798 000 000	714 530 259,19		714 530 259,19	83 469 740,81				
33.20.53. Valtionosuus koulutuspäivärahasta (arviomääräraha)	11 640 794,28	12 400 000	11 239 000,00		11 239 000,00	1 161 000,00				
33.20.54. Työvoimapolitiiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintotukien sosiaaliset edut (arviomääräraha)	134 257 522,78	150 000 000	140 400 000,00		140 400 000,00	9 600 000,00				
33.20.55. Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)	15 950 000,00	18 000 000	16 715 595,33		16 715 595,33	1 284 404,67				
33.20.56. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	42 499 645,41	37 000 000	36 977 566,52		36 977 566,52	22 433,48				
33.30. Sairausvakuutus	1 143 829 141,66	1 237 500 000	1 220 320 953,00		1 220 320 953,00	17 179 047,00				
33.30.60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 143 829 141,66	1 237 500 000	1 220 320 953,00		1 220 320 953,00	17 179 047,00				
33.32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto							32 418 445,75	32 418 445,75	28 278 790,11	
33.32.36. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)										
33.40. Eläkkeet	2 878 628 096,91	3 388 905 000	3 350 441 701,86		3 350 441 701,86	38 463 298,14				
33.40.50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	43 861 642,49	47 200 000	47 200 000,00		47 200 000,00	0,00				
33.40.51. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	466 800 000,00	497 000 000	496 700 000,00		496 700 000,00	300 000,00				
33.40.52. Valtion osuus yrittäjien eläkeläistä johtuvista menoista (arviomääräraha)	56 600 000,00	112 000 000	87 800 000,00		87 800 000,00	24 200 000,00				

	Päälukun, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytetty vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
33.40.53.	Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	106 822,64	505 000	183 042,98		183 042,98	321 957,02				
33.40.54.	Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	15 700 000,00	17 000 000	15 218 797,55		15 218 797,55	1 781 202,45				
33.40.55.	Yleinen perhe-eläke (arviomääräraha)	37 325 847,79									
33.40.56.	Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arviomääräraha)	12 412 700,00	5 500 000	4 638 920,00		4 638 920,00	861 080,00				
33.40.57.	Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)	22 885 000,00	24 700 000	23 820 000,00		23 820 000,00	880 000,00				
33.40.60.	Valtion osuus kansaneläkeläisten johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 222 936 083,99	2 685 000 000	2 674 880 941,33		2 674 880 941,33	10 119 058,67				
33.50.	Veteraanien tukeminen	409 310 039,81	400 593 000	389 844 313,91	3 454 765,52	393 299 079,43	7 293 920,57	1 321 114,27	111 314 114,27	107 859 348,75	3 454 765,52
33.50.30.	Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	1 855 859,47	2 200 000	1 711 450,01		1 711 450,01	488 549,99				
33.50.50.	Rintamalisät (arviomääräraha)	69 948 877,42	64 700 000	64 432 504,65		64 432 504,65	267 495,35				
33.50.51.	Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	223 483 042,27	223 700 000	217 162 124,77		217 162 124,77	6 537 875,23				
33.50.52.	Valtion korvaus sotainvalidien laitojen käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	65 207 000,00	65 207 000	63 293 806,98	1 913 193,02	65 207 000,00	-	0,00	65 207 000,00	63 293 806,98	1 913 193,02
33.50.53.	Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 123 260,65	3 100 000	2 628 661,95	471 338,05	3 100 000,00	-	0,00	3 100 000,00	2 628 661,95	471 338,05
33.50.54.	Rintama-avustus erälle ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	96 000,00	90 000	51 195,64	38 804,36	90 000,00	-	52 089,36	142 089,36	103 285,00	38 804,36
33.50.55.	Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500 000,00	3 500 000	3 172 826,45	327 173,55	3 500 000,00	-	418 442,17	3 918 442,17	3 591 268,62	327 173,55
33.50.56.	Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	40 288 000,00	36 288 000	35 988 222,44	299 777,56	36 288 000,00	-	311 054,45	36 599 054,45	36 299 276,89	299 777,56

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahajien		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.50.57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 808 000,00	1 808 000	1 403 521,02	404 478,98	1 808 000,00	-	539 528,29	2 347 528,29	1 943 049,31	404 478,98
33.60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	5 486 994 722,74	6 045 794 000	6 006 015 900,11	36 215 656,10	6 042 231 556,21	3 562 443,79	24 800 000,00	75 220 000,00	15 497 203,38	59 722 796,62
33.60.30. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttötösten nukuksiin (arvionmääräraha)	5 074 039 437,00	5 571 313 000	5 571 294 680,00		5 571 294 680,00	18 320,00				
33.60.31. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	24 800 000,00	39 120 000	4 955 040,00	34 164 960,00	39 120 000,00	-	24 800 000,00	63 920 000,00	6 247 899,48	57 672 100,52
33.60.32. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidon mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	48 743 004,56	40 000 000	40 000 000,00		40 000 000,00	0,00				
33.60.33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkari- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arvionmääräraha)	99 899 984,77	99 170 000	100 588 947,77		100 588 947,77	-1 418 947,77				
33.60.34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilas siirroista aiheutuviin kustannuksiin (arvionmääräraha)	3 400 735,39	8 591 000	7 134 026,54		7 134 026,54	1 456 973,46				
33.60.35. Valtionosuus kunnille perustoi- meentulotuen kustannuksiin (arvionmääräraha)	225 211 561,09	272 200 000	268 693 901,90		268 693 901,90	3 506 098,10				
33.60.36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	600 000,00	600 000	600 000,00		600 000,00	0,00				
33.60.38. Valtionavustus sairaanhoito- piirien kuntayhtymille rikosten esitutkintaan liittyvien lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin (kiinteä määräraha)	1 000 000,00									

Päätöksen numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytetty vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
33.60.39.		5 000 000	2 949 303,90	2 050 696,10	5 000 000,00	-		5 000 000,00	2 949 303,90	2 050 696,10
33.60.63.		3 500 000	3 500 000,00		3 500 000,00	0,00				
33.60.64.		6 300 000	6 300 000,00	0,00	6 300 000,00	0,00		6 300 000,00	6 300 000,00	0,00
33.70.	Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	59 390 000	40 954 694,56	18 435 305,44	59 390 000,00	-	16 098 906,71	75 488 906,71	57 053 601,27	18 435 305,44
33.70.01.	Työsuojelupiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 490 000	22 377 672,83	6 112 327,17	28 490 000,00	-	6 045 834,34	34 535 834,34	28 423 507,17	6 112 327,17
33.70.20.	Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	16 610 000	10 470 765,80	6 139 234,20	16 610 000,00	-	2 337 941,60	18 947 941,60	12 808 707,40	6 139 234,20
33.70.21.	Terveystieteiden tutkimus (siirtomääräraha 2 v)	930 000	784 611,97	145 388,03	930 000,00	-	485 006,62	1 415 006,62	1 269 618,59	145 388,03
33.70.22.	Tartuntatautiin valvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 360 000	754 449,98	605 550,02	1 360 000,00	-	989 191,07	2 349 191,07	1 743 641,05	605 550,02
33.70.50.	Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 300 000	6 567 193,98	2 732 806,02	9 300 000,00	-	4 540 933,08	13 840 933,08	11 108 127,06	2 732 806,02
33.70.51.	Valtion korvaus työterveyshuollon erikoissääkärin koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000	0,00	2 700 000,00	2 700 000,00	-	1 700 000,00	4 400 000,00	1 700 000,00	2 700 000,00
33.80.	Maatalousyrittäjien lomitustoiminta	209 200 000	208 226 341,80		208 226 341,80	973 658,20				
33.80.40.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arvionmääräraha)	193 300 000	192 327 016,76		192 327 016,76	972 983,24				
33.80.50.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)	15 900 000	15 899 325,04		15 899 325,04	674,96				
33.90.	Raha-automaattiyhdistyksen avustukset	302 500 000	302 500 000,00		302 500 000,00	0,00				
33.90.50.	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arvionmääräraha)	302 500 000	302 500 000,00		302 500 000,00	0,00				

34. Työministeriön hallinnonala

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
34. TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA ¹⁾							3 532 848,93	3 532 848,93	3 532 848,93	
34.01. Työhallinto							3 532 848,93	3 532 848,93	3 532 848,93	
34.01.23. Työelämäohjelmat (siirtomääräraha 3 v)										
34.01.63. Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)							920 356,80	920 356,80	920 356,80	
							2 612 492,13	2 612 492,13	2 612 492,13	

¹⁾ Vuonna 2008 päätöksen 34. Työministeriön hallinnonala yhdistettiin päätöksen 32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.

34. Työministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)		Vuoden 2009 valtuudet						Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2010 TA:ssa	Talousarvio-menot 2009	Määräraha-tarve 2010	Määräraha-tarve 2011	Määräraha-tarve 2012	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
34.05.61. Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EUn rakennerahasto-ohjelmiin	173 949	0	0	0	0	0	0	133	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	173 949							133	0	0	0	0	0
34.05.62. EUn rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta	109 859	0	0	0	0	0	0	152	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	109 859							152	0	0	0	0	0
34.06.51. Työllistämisen, koulutuksen ja erityistoimet	158 972	0	0	0	0	0	0	8 289	1 969	78	0	0	2 047
Aikaisempien vuosien valtuudet	158 972							8 289	1 969	78	0	0	2 047
34.06.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	93 535	0	0	0	0	0	0	12 398	8 938	1 282	0	0	10 220
Aikaisempien vuosien valtuudet	93 535							12 398	8 938	1 282	0	0	10 220
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	536 315	0	0	0	0	0	0	20 972	10 907	1 359	0	0	12 266
Aikaisempien vuosien valtuudet	536 315							20 972	10 907	1 359	0	0	12 266

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös 2009	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle		Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	345 527 444,73	396 178 000	247 363 096,09	131 317 714,86	378 680 810,95	204 309 105,02	550 287 105,02	337 080 233,04	209 567 192,89
35.01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	144 351 573,14	153 486 000	136 189 769,16	18 076 047,68	154 265 816,84	16 548 967,56	161 034 967,56	142 764 292,60	18 270 674,96
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 641 000,00	34 873 000	26 925 786,63	7 947 213,37	34 873 000,00	-	41 712 545,07	33 765 331,70	7 947 213,37
35.01.02. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	68 187 000,00	69 604 000	66 151 015,18	3 452 984,82	69 604 000,00	-	73 722 714,12	70 269 729,30	3 452 984,82
35.01.03. Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 076 000,00	5 057 000	3 406 902,02	1 650 097,98	5 057 000,00	-	7 141 258,59	5 491 160,61	1 650 097,98
35.01.04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 018 000,00	32 700 000	28 261 575,51	4 438 424,49	32 700 000,00	-	35 879 033,24	31 440 608,75	4 438 424,49
35.01.21. Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		202 000	140 000,00	62 000,00	202 000,00	-	202 000,00	140 000,00	62 000,00
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvontuloveromenot (arvionmääräraha)	9 429 573,14	9 000 000	9 779 816,84		9 779 816,84	-779 816,84			
35.01.65. Avustukset järjestöille ja ympäristönsuojeluun (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000,00	2 050 000	1 524 672,98	525 327,02	2 050 000,00	-	2 377 416,54	1 657 462,24	719 954,30
35.10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	122 557 871,59	109 485 000	58 814 141,40	50 635 776,56	109 449 917,96	35 082,04	186 490 631,40	99 153 950,74	87 328 972,83
35.10.20. Ympäristövaliokunnan toimintamenot (arvionmääräraha)	4 200 000,00	4 200 000	4 164 922,24		4 164 922,24	35 077,76			
35.10.21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	1 570 000,00	1 770 000	994 358,05	775 641,95	1 770 000,00	-	1 960 568,79	1 165 871,52	794 697,27
35.10.22. Maatalouden vesienpuhdistuslaitosten toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000,00					923 843,17	923 843,17	317 773,89	606 069,28
35.10.52. Metsähallituksen julkiset hallintotoimet (siirtomääräraha 3 v)	24 754 000,00	25 885 000	25 885 000,00	0,00	25 885 000,00	0,00	25 885 000,00	25 885 000,00	0,00
35.10.60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000,00	2 300 000	0,00	2 300 000,00	2 300 000,00	-	4 600 000,00	2 300 000,00	2 300 000,00

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuodelta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.10.61.	Ympäristönsuojelun edistämisen siirtomääräraha 3 v)	1 000 000	293 670,63	706 329,37	1 000 000,00	-	1 066 063,60	2 066 063,60	622 483,23	1 443 580,37
35.10.62.	El:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arviomääräraha)									
35.10.63.	Luonnonsuojelulueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	36 500 000	11 301 103,90	25 198 891,82	36 499 995,72	4,28	26 160 656,94	62 660 656,94	28 079 235,56	34 581 417,10
35.10.64.	El:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000	0,00	1 500 000,00	1 500 000,00	-	3 000 000,00	4 500 000,00	730 633,55	3 769 366,45
35.10.65.	Öljyjätämaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000	0,00	2 300 000,00	2 300 000,00	-	1 994 903,00	4 294 903,00	0,00	4 294 903,00
35.10.66.	Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 580 000	1 446 379,04	133 620,96	1 580 000,00	-	0,00	1 580 000,00	1 446 379,04	133 620,96
35.10.67.	Ympäristöyhteistyön edistämisen Suomen lähialueen maissa (siirtomääräraha 3 v)									
35.10.70.	Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)	12 000 000	5 875 000,00	6 125 000,00	12 000 000,00	-	35 708 416,85	47 708 416,85	21 694 967,85	26 013 449,00
35.10.77.	Ympäristötöyt (siirtomääräraha 3 v)	18 950 000	7 353 707,54	11 596 292,46	18 950 000,00	-	9 193 767,31	28 143 767,31	14 751 613,52	13 391 869,40
35.10.88.	Osakepääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000	1 500 000,00	0,00	1 500 000,00	0,00		1 500 000,00	1 500 000,00	0,00
35.20.	Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	133 207 000	52 359 185,53	62 605 890,62	114 965 076,15	18 241 923,85	80 930 121,54	177 137 121,54	73 163 088,05	103 967 545,10
35.20.01.	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 857 000	3 821 242,53	1 035 757,47	4 857 000,00	-	1 081 122,96	5 938 122,96	4 902 365,49	1 035 757,47
35.20.22.	Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)						27 586,21	27 586,21	27 586,21	
35.20.37.	Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	-	1 315 912,78	1 815 912,78	889 371,38	926 471,40

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio- Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.20.55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	70 500 000,00	68 500 000	9 080 378,47	59 419 621,53	68 500 000,00	-	63 605 461,29	132 105 461,29	32 893 662,35	99 211 798,94
35.20.56. Sundanneluonteiset avustukset asunto-osake ja vuokratiloihin liittyvien korjauksiin (arviomää- räraha)		37 000 000	18 758 076,15		18 758 076,15	18 241 923,85				
35.20.60. Siirto valtion asuntorahastoon	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00				
35.20.63. Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (siirtomääräraha 3 v)							3 288 275,47	3 288 275,47	3 288 275,47	
35.20.64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 350 000,00	2 350 000	699 488,38	1 650 511,62	2 350 000,00	-	3 118 060,43	5 468 060,43	2 668 124,75	2 793 517,29
35.20.76. Luonnonsuojelualueiden hankki- minen (siirtomääräraha 3 v)							8 493 702,40	8 493 702,40	8 493 702,40	
35.20.87. Kuntarahoitus Oyj:n pääomitta- minen (siirtomääräraha 2 v)		20 000 000	20 000 000,00	0,00	20 000 000,00	0,00		20 000 000,00	20 000 000,00	0,00
35.30. Asumisen edistäminen							23 965 778,25	23 965 778,25	20 465 284,22	
35.30.55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)							23 965 778,25	23 965 778,25	20 465 284,22	
35.99. Ympäristöministeriön hallin- nonalan muut menot							1 658 606,27	1 658 606,27	1 533 617,43	
35.99.63. EU:n ympäristörahoituksen osallis- tuminen ympäristö- ja luonnon- suojeluhankkeisiin (siirtomää- räraha 3 v)							1 431 350,33	1 431 350,33	1 307 561,49	
35.99.65. Eräät avustukset (siirtomäärä- raha 3 v)							227 255,94	227 255,94	226 055,94	

35. Ympäristöministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)				Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarvio- ja määräraha-					Valtuuksien käyttöä aiheutuneet talousarvio- ja määräraha-			
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet				Uusittu 2010 TA:ssa	Talous- arvio- menot 2009	Määrä- raha- tarve 2010	Määrä- raha- tarve 2011	Määrä- raha- tarve 2012	Määrä- raha- tarve myöhem- min	Määrä- raha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty							
35.10.63. Luonnonsuojeluluiden hankinta- ja korvausmenot	106 277	12 000	0	12 000	2 723	9 277	0	2 718	18	0	0	2 736
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	106 277 103 086						3 215 24	11 11	3 3	0 0	0 0	13 13
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		12 000	0	12 000	2 723	9 277	0	2 708	15	0	0	2 723
35.10.70. Ympäristövalinkojen torjunta- aluksen hankinta	48 000	0	0	0	0	0	14 126	14 583	5 138	0	0	19 721
Aikaisempien vuosien valtuudet	48 000						14 126	14 583	5 138	0	0	19 721
35.10.77. Ympäristötyöt	12 513	8 000	0	8 000	8 000	0	6 419	6 900	3 500	500	0	10 900
Aikaisempien vuosien valtuudet	12 513						6 419	2 400	500	0	0	2 900
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		8 000	0	8 000	8 000	0	0	4 500	3 000	500	0	8 000
35.20.56. Suhdanneluonteiset avustukset asunto-osake- ja vuokratoyhtiöiden kor- jauksiin	0	125 000	0	125 000	125 000	0	18 758	53 941	51 242	0	0	105 183
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		125 000	0	125 000	125 000	0	18 758	53 941	51 242	0	0	105 183
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	166 790	145 000	0	145 000	135 723	9 277	0	78 142	59 897	500	0	138 539
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta - korkotuki- tms. valtuudet	166 790 103 086						23 760 24	16 994 11	5 640 3	0 0	0 0	22 634 13
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet		145 000	0	145 000	135 723	9 277	0	61 149	54 257	500	0	115 906

36. Valtionvelan korot

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
36.	VALTIONVELAN KOROT	2 251 510 627,00	1 871 715 397,50		1 871 715 397,50	44 284 602,50				
36.01.	Valtionvelan korko	2 229 927 545,93	1 844 277 243,75		1 844 277 243,75	40 722 756,25				
36.01.90.	Valtionvelan korko (arviomääräraha)	2 229 927 545,93	1 844 277 243,75		1 844 277 243,75	40 722 756,25				
36.09.	Muut menot valtionvelasta	21 583 081,07	27 438 153,75		27 438 153,75	3 561 846,25				
36.09.20.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	21 583 081,07	27 438 153,75		27 438 153,75	3 561 846,25				

37. Valtionvelan vähentäminen

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
37.	VALTIONVELAN VÄHENTÄMINEN	1 393 520 984,34								
37.01.	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta	1 393 520 984,34								
37.01.94.	Nettokuoletukset ja velanhallinta (arviomääräraha)	1 393 520 984,34								
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	44 922 582 538,08	48 044 372 000	44 553 844 076,66	2 343 164 611,63	46 897 008 688,29	1 147 363 311,71	2 574 483 994,16	16 242 422 994,16	13 229 164 038,15	2 960 085 745,77

Osastot ja pääluokat yhteensä

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA+LTat)	Talousarvion 2009 määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle		
Osastot yhteensä	44 292 318 677,54	48 044 372 000			47 798 132 918,92	
Pääluokat yhteensä	44 922 582 538,08	48 044 372 000			46 897 008 688,29	
VARAINHOITOVOUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-630 263 860,54	0			901 124 230,63	
Edellisen varainhoitovuoden lopun kumulatiivinen yli-/alijäämä	1 084 224 941,88				453 961 081,34	
Varainhoitovuoden yli-/alijäämä	-630 263 860,54				901 124 230,63	
VARAINHOITOVOUDEN LOPUN KUMULATIIVINEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	453 961 081,34				1 355 085 311,97	

1.2 Valtion tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2009		1.1. - 31.12.2008	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	1 003 539 863,82		995 745 167,08	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	56 666 331,06		50 998 086,70	
Muut toiminnan tuotot	<u>478 034 294,22</u>	1 538 240 489,10	<u>3 055 700 247,35</u>	4 102 443 501,13
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	724 402 209,27		755 358 659,21	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-18 614 552,51		-28 729 374,73	
Henkilöstökulut	6 226 053 342,44		5 929 410 315,20	
Vuokrat	952 730 825,25		898 360 789,22	
Palvelujen ostot	2 527 199 240,90		2 208 808 691,35	
Muut kulut	898 298 991,37		1 357 921 826,67	
Valmisteverastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-326 880,32		-923 752,24	
Valmistus omaan käyttöön (-)	-111 262 121,71		-69 322 823,79	
Poistot	952 247 287,43		933 913 147,01	
Sisäisten kulujen oikaisu	<u>-436 173 656,50</u>	<u>-11 714 554 685,62</u>	<u>-334 511 892,20</u>	<u>-11 650 285 585,70</u>
JÄÄMÄ I		-10 176 314 196,52		-7 547 842 084,57
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	1 275 207 599,29		2 517 909 749,68	
Rahoituskulut	<u>-1 929 133 674,03</u>	-653 926 074,74	<u>-2 317 116 889,98</u>	200 792 859,70
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	65 086 780,93		167 144 876,63	
Satunnaiset kulut	<u>-23 206 385,50</u>	<u>41 880 395,43</u>	<u>-90 407 333,53</u>	<u>76 737 543,10</u>
JÄÄMÄ II		-10 788 359 875,83		-7 270 311 681,77
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Kunnilta	125 774 497,79		118 666 254,89	
Sosiaaliturvarahastoilta	34 789 910,31		32 360 266,77	
Elinkeinoelämältä	6 759 475,58		8 374 182,39	
Voittoa tavoittelemattomilta yhteisöiltä	30 297 443,46		24 249 416,33	
Kotitalouksilta	3 511 873,30		3 820 072,72	
Euroopan unionilta	996 527 309,26		1 038 563 841,95	
Muut siirtotalouden tuotot ulkomailta	36 278,75		34 792,61	
Siirrot talousarvion ulkopuolella olevista valtion rahastoista	1 651 063 087,73		1 543 273 505,01	
Muut siirtotalouden tuotot	<u>6 906 178,16</u>	2 855 666 054,34	<u>5 319 832,57</u>	2 774 662 165,24
Kulut				
Kunnille	7 992 018 817,35		7 364 549 709,27	
Kuntayhtymille	1 635 532 873,14		1 686 899 227,22	
Sosiaaliturvarahastoille	9 521 363 081,98		8 299 612 314,41	
Elinkeinoelämälle	3 083 302 815,57		3 010 255 194,12	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	35 893 728,84		35 649 940,08	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	2 497 971 854,54		2 202 681 050,02	
Kotitalouksille	4 388 479 676,12		4 114 795 993,20	
Euroopan unionille	1 690 332 115,04		1 614 902 880,02	
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	661 549 212,58		609 423 049,25	
Siirrot talousarvion ulkopuolella oleville valtion rahastoille	74 610 389,11		30 348 400,09	
Muut siirtotalouden kulut	43 068 044,38		39 582 644,78	
Siirtotalouden kulujen palautukset	<u>-230 504 602,36</u>	<u>-31 393 618 006,29</u>	<u>-110 687 083,40</u>	<u>-28 898 013 319,06</u>
JÄÄMÄ III		-39 326 311 827,78		-33 393 662 835,59
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	31 316 921 603,35		37 001 196 976,60	
Muut pakolliset maksut	<u>274 664 917,51</u>	<u>31 591 586 520,86</u>	<u>168 524 380,61</u>	<u>37 169 721 357,21</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ				
		-7 734 725 306,92		3 776 058 521,62

1.3 Valtion tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTAAVAA		
KANSALLISOMAISUUS		
Maa- ja vesialueet	31 755 094,67	25 431 898,51
Rakennusmaa- ja vesialueet	16 199 228,92	16 199 228,92
Rakennukset	158 991 460,83	155 347 860,84
Muu kansallisomaisuus	37 066 273,62	35 972 169,52
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>15 115 059,91</u>	<u>16 518 463,86</u>
	259 127 117,95	249 469 621,65
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET		
AINEETOMAT HYÖDYKKEET		
Perustamis- ja järjestelymenot	69 670,31	145 911,95
Tutkimus- ja kehittämismenot	2 131 549,49	1 977 095,24
Aineettomat oikeudet	47 185 889,40	46 787 264,70
Muut pitkävaikutteiset menot	100 438 719,44	97 235 726,12
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>178 824 853,00</u>	<u>116 322 544,08</u>
	328 650 681,64	262 468 542,09
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	18 332 808,23	18 495 263,18
Rakennusmaa- ja vesialueet	892 616 770,07	860 689 976,26
Rakennukset	266 931 624,12	282 780 905,58
Rakennelmat	28 602 815,24	25 014 963,17
Rakenteet	17 222 822 227,12	16 637 489 573,29
Koneet ja laitteet	560 376 398,27	547 798 441,49
Kalusteet	33 617 418,35	35 738 600,46
Muut aineelliset hyödykkeet	11 229 126,42	10 989 985,62
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>899 219 614,80</u>	<u>1 043 747 318,58</u>
	19 933 748 802,62	19 462 745 027,63
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET		
Käyttöomaisuusarvopaperit	12 880 038 721,13	12 707 781 181,18
Liikelaitosten peruspääomat	3 423 372 522,18	3 419 238 840,52
Liikelaitoksiin muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat	3 331 651 121,66	3 310 700 804,63
Annetut euromääräiset velkakirjalainat	3 773 526,26	12 438 840,67
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	<u>715 156 064,36</u>	<u>541 773 289,86</u>
	20 353 991 955,59	19 991 932 956,86
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET YHTEENSÄ	40 616 391 439,85	39 717 146 526,58
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS		
VAIHTO-OMAISUUS		
Aineet ja tarvikkeet	376 994 337,24	359 934 235,51
Keskeneräinen tuotanto	13 576 176,98	13 715 884,32
Valmiit tuotteet/Tavarat	<u>83 235 100,57</u>	<u>81 321 005,22</u>
	473 805 614,79	454 971 125,05
PITKÄAIKAISET SAAMISET		
Pitkäaikaiset saamiset	2 136 678 351,28	1 666 072 450,40
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
Myyntisaamiset	387 185 488,72	356 708 978,95
Siirtosaamiset	149 035 869,86	410 254 556,71
Muut lyhytaikaiset saamiset	534 648 286,60	216 981 204,36
Ennakkomaksut	<u>592 964 568,08</u>	<u>579 610 192,56</u>
	1 663 834 213,26	1 563 554 932,58
RAHOITUSOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIIJOITUKSET		
Muut euromääräiset sijoitukset	8 788 232 942,02	7 050 000 000,00
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT		
Kassatilit	2 557 599,66	2 592 830,84
Tulo- ja menotilit	400 997,06	266 027,57
Muut pankkitilit	536 828 005,37	545 757 680,30
Muut rahoitusvarat	<u>217 270 169,96</u>	<u>210 088 668,34</u>
	757 056 772,05	758 705 207,05
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ	13 819 607 893,40	11 493 303 715,08
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>54 695 126 451,20</u>	<u>51 459 919 863,31</u>

Valtion tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
VALTION PÄÄOMA		
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198 401,46	-30 048 198 401,46
Edellisten tilikausien pääoman muutos	21 949 359 422,75	18 173 300 901,13
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-7 734 725 306,92</u>	<u>3 776 058 521,62</u>
	-15 833 564 285,63	-8 098 838 978,71
RAHASTOJEN PÄÄOMAT		
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	71 898 610,12	68 624 371,67
VIERAS PÄÄOMA		
PITKÄAIKAINEN		
Otetut euromääräiset lainat	45 917 156 140,56	40 034 198 900,92
Lainat talousarvion ulkopuolella olevilta valtion rahastoilta	277 300 000,00	245 261 797,86
Pitkäaikaiset siirtovelat	47 191 835,61	41 960 419,23
Muut pitkäaikaiset velat	<u>291 525 793,74</u>	<u>135 689 042,51</u>
	46 533 173 769,91	40 457 110 160,52
LYHYTAIKAINEN		
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdistytilit	1 360 525 404,99	1 305 155 969,78
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	6 061 919 626,20	7 360 823 927,38
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat	10 508 925 438,78	4 937 156 084,51
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	371 816 857,95	169 464 721,89
Saadut ennakot	469 194 509,52	478 496 753,42
Ostovelat	669 437 315,18	594 464 851,14
Tilivirastojen väliset tilitykset	197 559 512,68	194 271 616,82
Edelleen tilitettävät erät	596 053 892,89	723 313 396,05
Siirtovelat	1 882 019 624,05	1 995 767 597,61
Muut lyhytaikaiset velat	<u>1 806 166 174,56</u>	<u>1 274 109 391,23</u>
	23 923 618 356,80	19 033 024 309,83
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	<u>70 456 792 126,71</u>	<u>59 490 134 470,35</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>54 695 126 451,20</u>	<u>51 459 919 863,31</u>

1.4 Valtion rahoituslaskelma

	1.1.2009 - 31.12.2009	1.1.2008 - 31.12.2008
OMA TOIMINTA		
Tulo- ja varallisuusverotulot	9 394 730 634,39	13 997 805 579,80
Arvonlisäverotulot	13 312 640 714,84	14 046 160 583,76
Muut vero- ja maksutulot	9 990 808 546,24	10 170 113 986,27
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	32 698 179 895,47	38 214 080 149,83
Palvelujen myynti, vuokrat, käyttökorvaukset ja muut toiminnan tulot	1 590 000 949,65	1 615 373 243,41
Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 291 998 196,66	2 499 469 458,85
Tavaroiden ja palveluiden ostomenot	-5 492 293 705,57	-5 342 704 030,50
Henkilöstömenot	-6 238 934 858,91	-6 031 767 911,56
Muut menot	-74 480 021,72	-70 307 691,20
Maksetut eläkkeet	-3 585 677 603,72	-3 346 617 190,28
Valtionvelan korkomenot	-2 012 295 785,01	-2 412 226 707,78
OMAN TOIMINNAN RAHAVIRTA	18 176 497 066,85	25 125 299 320,77
SIIRTOTALOUS		
Siirtotalouden tulot	3 051 558 646,79	2 896 134 116,49
Tulonsiirrot kunnille	-9 627 551 690,49	-9 051 448 936,49
Tulonsiirrot elinkeinoelämälle	-3 119 196 544,41	-3 045 905 134,20
Tulonsiirrot kotitalouksille	-10 324 165 154,38	-9 067 791 117,33
Muut tulonsiirrot kotimaahan	-2 682 270 909,54	-2 284 902 639,62
Tulonsiirrot ulkomaille	-2 351 881 327,62	-2 224 325 929,27
SIIRTOTALOUDEN RAHAVIRTA	-25 053 506 979,65	-22 778 239 640,42
INVESTOINNIT		
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-1 450 228 542,43	-1 005 142 876,09
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	6 576 076,56	11 499 821,65
Sijoitukset arvopapereihin	-408 221 696,52	-3 317 006 325,87
Sijoitusten myyntivoitot	0,00	2 581 662 724,58
Annetut lainat	-747 837 559,70	-39 924 149,47
Annettujen lainojen takaisinmaksut	187 673 918,35	194 842 858,02
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-2 412 037 803,74	-1 574 067 947,18
RAHOITUS		
Valtionvelan nettomuutos	10 227 852 711,37	-1 393 748 672,39
Muun velan nettomuutos	797 782 335,44	785 536 207,01
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	11 025 635 046,81	-608 212 465,38
LIKVIDIEN VAROJEN MUUTOS	1 736 587 330,27	164 779 267,79
LIKVIDIT VARAT 1.1.	7 808 673 260,10	7 643 893 992,31
LIKVIDIT VARAT 31.12.	9 545 260 590,37	7 808 673 260,10

LIITE 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus

Tilinpäätöksen laatimisperusta

Valtion tilinpäätös on laadittu valtion talousarviosta annetun lain ja asetuksen sekä valtiovarainministeriön tilinpäätöksen kaavasta antaman määräyksen samoin kuin muiden valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin antamien määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Tilinpäätös laaditaan valtion talousarviokirjanpidon ja liikekirjanpidon pääkirjojen perusteella alkuperäisiin verottomiin hankintamenoihin, tai vuoden 1998 aloittavan taseen arvoihin perustuen.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Valtion tilinpäätöslaskelmiin on yhdistelty 87 tiliviraston keskuskirjanpidon tietokantaan viedyt tilitiedot sekä valtuuskirjanpidon tietokantaan viedyt valtuustiedot. Tilinpäätöslaskelmat laaditaan tietokannoista tehtävillä poiminnoilla. Tilitietojen yhdistelyssä eliminoidaan virastojen ja laitosten väliset tuotot, sen sijaan sisäisiä saatavia ja velkoja ei eliminoida. Eliminoitavat tuotot esitetään vähennyksinä toiminnan kuluissa riveillä ”Vuokrat” ja ”Sisäisten kulujen oikaisu”.

Valtion tilinpäätös laaditaan valtion talousarvion piiriin kuuluvasta talousarvioloudesta. Siihen ei yhdistellä talousarvion ulkopuolella olevia valtion rahastoja eikä valtion liikelaitoksia. Valtion rahastot ja liikelaitokset ovat itsenäisiä kirjanpitoyksiköitä, jotka laativat kukin oman tilinpäätöksen. Valtion tilinpäätökseen ei yhdistellä myöskään Suomen Pankin tai valtionyhtiöiden tietoja.

Talousarviokirjanpidon tilinpäätöslaskelmat

Talousarviokirjanpidon tilinpäätöslaskelmat laaditaan valtion talousarviokirjanpidon pääkirjan ja valtuuskirjanpidon tietojen perusteella. Tilinpäätös sisältää kaksi talousarvion toteutumalaskelmaa, joissa molemmissa esitetään varainhoitovuoden talousarviotulot ja -menot, talousarvio sekä talousarvion ja tilinpäätöksen lukujen vertailu. Lisäksi laskelmissa on edellisen vuoden tilinpäätöstiedot. Laskelmissa esitetään tiedot myös edellisiltä varainhoitovuosilta siirtyneistä siirtomäärärahoista ja seuraavalle varainhoitovuodelle siirretyistä siirtomäärärahoista.

Ensimmäisessä talousarvion toteutumalaskelmassa tiedot ovat osaston ja pääluokan tarkkuudella, toisessa tiedot ovat momentin tarkkuudella.

Kummankin laskelman yhteydessä esitetään myös tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä, käytöstä aiheutuneista menoista sekä käytöstä aiheutuvista määrärahatarpeista. Jälkimmäisessä laskelmassa valtuustiedot esitetään osana kunkin pääluokan laskelmaa.

Talousarviotulojen ja -menojen kohdentaminen

Talousarviotapahtumat kirjataan talousarviotuloiksi ja -menoiksi valtion talousarviosta annetun asetuksen ja talousarviopäätösten kohdentamisperiaatteiden mukaisesti. Talousarviotuloja ja -menoja ei jaksoteta. Jos eduskunta ei talousarvion perustelujen päätösoosassa ole päättänyt muunlaisesta kohdentamisesta, tapahtuu kohdentaminen seuraavasti:

Maksullisen toiminnan tulon ja muun sekalaisen tulon sekä kulutus-, sijoitus- ja muun menon kohdentamisperusteena on suoriteperuste taikka sitä vastaava peruste. Laajuudeltaan merkittävässä ja eri vaiheista koostuvan suoritteen luovutuksesta kertyvästä tulosta voidaan varainhoitovuoden tuloksi kuitenkin kohdentaa luovutuksen vaihetta tai suoritteen valmistusastetta vastaava osa (osakohdennus).

Korkotulo ja korkomeno kohdennetaan siihen varainhoitovuoteen kuuluvaksi, jolta se kertyy lain säännöksen tai tehdyn sitoumuksen perusteella.

Siirtomenon kohdentamisperusteena on päätös valtionavun myöntämisestä (myöntöpäätösperuste) tai muu vastaava sitoutuminen menoon (sitoumusperuste). Myöntöpäätöksen tai muun sitoumusperusteen perusteella talousarviomenoksi kirjatusta siirtomenosta maksamatta oleva osa kirjataan valtion liikekirjanpidossa siirtovelaksi. Silloin, kun oikeus saada valtionapu tai muu suoritus perustuu lakiin ja siirtomenon myönnettävästä ja maksettavasta määrästä säädetään yksityiskohtaisesti laissa tai maksettavaksi tuleva määrä määräytyy yksityiskohtaisesti lain nojalla, kohdentamisperusteena on kuitenkin maksatuspäätösperuste. Euroopan unionin rakennerahaston rahoitusosuus ja siihen liittyvä valtion rahoitusosuus kohdennetaan maksatuspäätöksen tai sitä vastaavalla perusteella.

Veron ja veronluonteisen tulon, osinkotulon, liikelaitosten voiton tuloutuksen ja valtiolle saatavan muun voitto-osuuden kohdentamisperusteena on maksuperuste.

Valtion lainanotto ja valtionvelan kuoletus sekä valtionvelan ottamiseen tai vähentämiseen liittyvä emissio- ja pääomavoitto sekä emissio- ja pääomatappio kohdennetaan maksuperusteella. Valtiolla takaisin maksettava laina kohdennetaan niin ikään maksuperusteella.

Valtionvelan korkoon ja pääomaan liittyvistä johdannaisista saatava tulo ja niistä aiheutuva meno kohdennetaan sille varainhoitovuodelle, jolta ne kertyvät.

Vähäinen tulo ja meno, valtioon palvelussuhteessa olevan loma-ajan palkka ja lomaraha sekä sellainen tulo ja meno, joiden lain säännöksen tai tehdyn sitoumuksen perusteella muodostuvaa määrää ei voida ilman olennaisia lisäkustannuksia luotettavasti ennakoita ennen maksuvelvoitteen erääntymistä, voidaan kohdentaa myös maksuun perustuen.

Liikekirjanpidon tilinpäätöslaskelmat

Liikekirjanpidon tilinpäätöslaskelmat laaditaan valtion liikekirjanpidon pääkirjan tietojen perusteella. Valtion tilinpäätös sisältää tuotto- ja kululaskelman, taseen ja rahoituslaskelman. Näissä kaikissa esitetään varainhoitovuoden tilinpäätöstietojen lisäksi edellisen vuoden tilinpäätöksen tiedot.

Tuotto- ja kululaskelman laatiminen

Tilinpäätöksessä varainhoitovuoden tulot kirjataan tuotoiksi. Tuotoista vähennetään kuluina ne menot, joita vastaava suorite on luovutettu, samoin kuin muut varainhoitovuoden menot, joista ei todennäköisesti enää saada niitä vastaavaa vastinetta, ja menetykset.

Laajuudeltaan merkittävän ja eri vaiheista koostuvan suoritteen luovutuksesta kertyvästä tulosta on kirjattava liikekirjanpidossa tuotoksi luovutuksen vaihetta tai suoritteen valmiusastetta vastaava osa (osatuloutus), jos tulo on talousarviossa osakohdennettu.

Myynnin arvonlisäverot esitetään tuottoina ja ostojen arvonlisäverot kuluina verojen ja veronluonteisten maksujen joukossa.

Tuotto- ja kululaskelmaa oikaistaan sisäisillä tuotoilla. Siltä osin kuin laskelmaan sisältyy käyttöomaisuuden hankintamenoja, oikaisu tapahtuu rivillä ”Valmistus omaan käyttöön”.

Taseen laatiminen

Taseen vastaaviin merkitään kansallisuusomaisuuden ja käyttöomaisuuden hankintamenojen ja muiden pitkävaikutteisten menojen poistamaton osa sekä arvostuserät samoin kuin vaihto-omaisuuden aktivoidut hankintamenot ja rahoitusomaisuus.

Kansallisuusomaisuutta on kulttuuri- ja luonnonperintöä oleva valtion omaisuus, jonka omistuksen ensisijaisena tarkoituksena on omaisuuden säilyttäminen ja säilymisen turvaaminen. Käyttöomaisuutta ovat esineet, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, joiden vaikutusaika tuotannontekijänä ulottuu useammalle kuin yhdelle varainhoitovuodelle. Vaihto-omaisuutta ovat sellaisinaan tai jalostettuina luovutettaviksi tai kulutettaviksi tarkoitetut hyödykkeet. Rahoitusomaisuutta ovat rahat, saamiset sekä tilapäisesti muussa muodossa olevat rahoitusvarat.

Taseen vastattaviin merkitään oma pääoma, varaukset, arvostuserät sekä vieras pääoma jaoteltuna pitkä- ja lyhytaikaisiin velkoihin. Pitkäaikaiseksi katsotaan velka tai se osa velasta, joka erääntyy maksettavaksi yhden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua.

Arvostaminen taseessa

Omaisuus arvostetaan tasetta laadittaessa alkuperäisiin verottomiin hankintamenoihin, vuoden 1998 aloittavan taseen arvoihin tai nimellisarvoihin perustuen. Hankintameno on luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Jos hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvien kiinteiden menojen määrä on olennainen, saadaan hankintamenoa lisäksi lukea osuus kiinteistä menoista.

Jos vaihto-omaisuuden todennäköinen hankintameno tai maksullisen toiminnan vaihto-omaisuuden luovutushinta on varainhoitovuoden päättyessä hankintamenoa pienempi, kirjataan erotus kuluksi.

Kansallis- ja käyttöomaisuuden tasearvot perustuvat alkuperäisiin hankintamenoihin, joista on tehty suunnitelman mukaiset poistot. Poistot tehdään ensimmäisen kerran siltä kuukaudelta jonka aikana hyödykkeen käyttö aloitetaan ja ne kirjataan pääsääntöisesti tasapoistoina hyödykkeen vaikutusaikana. Vähäiset omaisuushankinnat, joiden vaikutusaika ylittää vuoden, mutta hankintameno on alle 10 000 euroa, voidaan kirjata kokonaisuudessaan hankintavuoden kuluksi.

Jos kansallisuusomaisuuteen tai käyttöomaisuuteen kuuluvan maa- tai vesialueen, rakennuksen, arvopaperin tai muun niihin verrattavan hyödykkeen todennäköinen luovutushinta on varainhoitovuoden päättyessä pysyvästi hankintamenoa olennaisesti suurempi, taseeseen voidaan tehdä arvonkorotus. Arvonkorotuksen vasta-arvo merkitään tällöin arvostuseräksi taseen vastattaviin.

Saamiset merkitään taseeseen nimellisarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut sellaiset rahoitusvarat merkitään hankintamenon suuruusina tai, jos niiden tilinpäätöspäivän todennäköinen luovutushinta on sitä alempi, tämän määräisinä.

Velat merkitään velan ottamisen yhteydessä syntyneellä emissiovoitolla tai -tappiolla oikaistuun nimellisarvoon, tai jos velka on sidottu indeksiin taikka muuhun vertailuperusteeseen, se arvostetaan tätä korkeampaan muuttuneen vertailuperusteen mukaiseen arvoon.

Ulkomaanrahan määräiset erät muunnetaan euromääräisiksi Euroopan keskuspankin julkaiseman varainhoitovuoden viimeisen kurssin mukaan. Jos nämä erät ovat sopimuksin tai muuten sidottu tiettyyn kurssiin, ne muunnetaan euromääräisiksi sitä noudattaen.

Rahoituslaskelman laatiminen

Valtion rahoituslaskelma laaditaan rahavirtalaskelman muotoon. Se on valtion tuotto- ja kululaskelmaa sekä tasetta täydentävä laskelma, jossa esitetään rahan lähteet ja käyttö. Laskelma jakautuu oman toiminnan, siirtotalouden, investointien ja rahoituksen rahavirtojen kuvaamiseen. Kussakin osiossa esitetään siihen kuuluvat rahan lähteet ja käyttö niin, että jäännöseränä on osion synnyttämä rahavirta.

Kaikkien osioiden rahavirtojen summana saadaan likvidien varojen muutos. Laskelmalla esitetään myös likvidien varojen määrä vuoden alussa ja lopussa.

Rahoituslaskelma laaditaan olennaisilta osiltaan maksuperusteisesti.

Liikekirjanpidon kirjausperusteet

Liikekirjanpidossa tuotannontekijöiden hankinnasta aiheutuvan menon kirjaamisperusteena on tuotannontekijän vastaanottaminen. Suoritteiden myynnistä saatavan tulon kirjaamisperusteena on suoritteen luovuttaminen. Yhteisrahoitteisen toiminnan tulo kertyy tehdyn sitoumuksen perusteella.

Korot ja koronluonteiset tulot ja menot kirjataan suoriteperustetta vastaavalla tavalla. Veroihin liittyvät korot ja koronluonteiset tulot ja menot kirjataan samoin kuin talousarviokirjanpidossa.

Liikekirjanpidossa muut kuin edellä tarkoitetut tulot ja menot kirjataan samoin kuin talousarviokirjanpidossa.

Liitteiden laatiminen

Valtion tilinpäätöksen liitteet, lukuun ottamatta liitteitä 1 ja 13, laaditaan joko keskuskirjanpidon tietokannasta tehtävillä kyselyillä tai tiedot kerätään tilivirastojen tilinpäätösten liitteiltä.

Tilinpäätöksen vertailtavuus edelliseen tilinpäätökseen

Talousarviotaloudessa ei vuoden 2009 aikana ole tapahtunut sellaisia olennaisia tapahtumia tai muutoksia, jotka vaikuttaisivat vuosien 2008 ja 2009 tilinpäätöksen keskinäiseen vertailtavuuteen. Vuoden 2008 tuotto- ja kululaskelma sisältää Solidium Oy:n osakepääoman korotuksen yhteydessä apporttina luovutetusta omaisuudesta syntyneen 2 527 milj. euron suuruisen laskennallisen myyntivoiton rivillä "Muut toiminnan tuotot" ja 371 milj. euron laskennallisen myyntitappion rivillä "Muut kulut".

Tilinpäätösvouden jälkeiset olennaiset tapahtumat

Valtiokonttorin ehdotuksen valtion vuoden 2009 tilinpäätökseksi valmistumiseen mennessä ei ole ilmennyt olennaisia tapahtumia, jotka heikentäisivät oikean ja riittävän kuvan saamista valtion vuoden 2009 tilinpäätöksestä.

LIITE 2: Talousarvioon lisätalousarviossa tehdyt muutokset

LIITE 2: Talousarvioon lisätalousarvioissa tehdyt muutokset

Talousarvioon lisätalousarviossa tehdyt muutokset osaston ja pääluokan tarkkuudella

Osaston tai pääluokan numero ja nimi	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2009
11. Verot ja veronluonteiset tulot	37 294 799 000	-5 846 700 000	-16	31 448 099 000	31 533 538 890,12
12. Sekalaiset tulot	4 410 869 000	42 194 000	1	4 453 063 000	4 605 372 403,51
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tulot-	1 940 500 000	-295 000 000	-15	1 645 500 000	1 196 525 852,49
15. Lainat	2 645 314 000	7 852 396 000	297	10 497 710 000	10 462 695 772,80
OSASTOT YHTEENSÄ	46 291 482 000	1 752 890 000	4	48 044 372 000	47 798 132 918,92
21. Eduskunta	125 070 000	0	0	125 070 000	116 132 038,91
22. Tasavallan presidentti	13 038 000	120 000	1	13 158 000	12 392 848,24
23. Valtioneuvoston kanslia	79 167 000			79 167 000	78 616 083,10
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 176 309 000	4 581 000	0	1 180 890 000	1 167 360 001,98
25. Oikeusministeriön hallinnonala	797 371 000	13 358 000	2	810 729 000	812 463 895,20
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 188 161 000	78 022 000	7	1 266 183 000	1 263 447 176,70
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 777 521 000	44 712 000	2	2 822 233 000	2 787 850 309,53
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	7 293 444 000	250 102 000	3	7 543 546 000	7 344 826 551,07
29. Opetusministeriön hallinnonala	7 560 258 000	120 501 000	2	7 680 759 000	7 525 065 085,75
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 844 523 000	37 112 000	1	2 881 635 000	2 803 555 416,23
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	2 159 525 000	167 753 000	8	2 327 278 000	2 282 054 114,83
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 684 011 000	534 719 000	20	3 218 730 000	2 850 805 136,35
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	15 080 196 000	702 620 000	5	15 782 816 000	15 602 043 821,95
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	339 888 000	56 290 000	17	396 178 000	378 680 810,95
36. Valtionvelan korot	2 173 000 000	-257 000 000	-12	1 916 000 000	1 871 715 397,50
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	46 291 482 000	1 752 890 000	4	48 044 372 000	46 897 008 688,29

Talousarvion lisätalousarvioissa tehdyt muutokset osaston tai pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	37 294 799 000	-5 846 700 000	-16	31 448 099 000	31 533 538 890,12
11.01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	14 297 000 000	-3 876 000 000	-27	10 421 000 000	10 327 892 857,92
11.01.01. Tulovero	13 332 000 000	-3 851 000 000	-29	9 481 000 000	9 395 121 318,11
11.01.02. Korkotulujen lähdevero	600 000 000	-80 000 000	-13	520 000 000	493 232 528,90
11.01.03. Perintö- ja lahjavero	365 000 000	55 000 000	15	420 000 000	439 539 010,91
11.04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	15 270 000 000	-1 435 000 000	-9	13 835 000 000	14 001 275 408,00
11.04.01. Arvonlisävero	14 583 000 000	-1 435 000 000	-10	13 148 000 000	13 315 890 692,09
11.08. Valmisteverot	5 123 000 000	-32 000 000	-1	5 091 000 000	5 091 638 038,52
11.08.04. Alkoholi- ja tupakkaverot	1 188 000 000	15 000 000	1	1 203 000 000	1 206 523 429,39
11.08.07. Energiaverot	3 238 000 000	-47 000 000	-1	3 191 000 000	3 148 801 439,85
11.10. Muut verot	2 489 000 000	-504 000 000	-20	1 985 000 000	2 010 247 980,09
11.10.03. Autovero	1 075 000 000	-319 000 000	-30	756 000 000	686 898 653,99
11.10.05. Varainsiirtovero	580 000 000	-180 000 000	-31	400 000 000	484 183 210,21
11.10.08. Jätevero	57 000 000	-5 000 000	-9	52 000 000	45 349 686,70
11.19. Muut veronluonteiset tulot	115 799 000	300 000	0	116 099 000	102 484 605,59
11.19.04. Eräät viestinnän maksut	4 727 000	300 000	6	5 027 000	5 186 884,38
12. SEKALAISET TULOT	4 410 869 000	42 194 000	1	4 453 063 000	4 605 372 403,51
12.24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 500 000	2 518 000	168	4 018 000	5 727 694,97
12.24.99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	1 500 000	2 518 000	168	4 018 000	5 727 694,97
12.25. Oikeusministeriön hallinnonala	77 550 000	7 667 000	10	85 217 000	95 822 317,67
12.25.10. Tuomioistuintulot	30 400 000	5 000 000	16	35 400 000	43 537 285,44
12.25.20. Ulosottomaksut	47 000 000	2 667 000	6	49 667 000	52 089 563,06
12.26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	9 615 000	55 000	1	9 670 000	9 154 085,09
12.26.98. EU:ta saatavat tulot yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan	9 515 000	55 000	1	9 570 000	9 085 465,79
12.27. Puolustusministeriön hallinnonala	6 728 000	2 500 000	37	9 228 000	8 560 787,60
12.27.99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 420 000	2 500 000	103	4 920 000	4 209 323,44

LIITE 2: Talousarvion lisätalousarviossa tehdyt muutokset

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
12.28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	1 778 606 000	30 450 000	2	1 809 056 000	1 825 340 580,65
12.28.60. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaamiseen	2 800 000	-250 000	-9	2 550 000	2 716 947,80
12.28.70. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	57 000 000	-13 000 000	-23	44 000 000	38 286 868,89
12.28.87. Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta		43 700 000		43 700 000	43 685 074,63
12.29. Opetusministeriön hallinnonala	459 527 000	30 000 000	7	489 527 000	496 470 960,28
12.29.88. Valtion osuus velkkauksen ja raha-arpaisten voittovaroista	431 027 000	30 000 000	7	461 027 000	461 297 447,64
12.30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	929 455 000	-73 915 000	-8	855 540 000	827 457 395,40
12.30.02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	258 625 000	-75 425 000	-29	183 200 000	183 667 165,24
12.30.03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	5 600 000	1 510 000	27	7 110 000	5 665 634,74
12.31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	18 518 000	19 919 000	108	38 437 000	18 757 521,48
12.31.12. Radanpidon tulot	6 000 000	14 287 000	238	20 287 000	7 145 916,94
12.31.99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	7 501 000	5 632 000	75	13 133 000	10 673 835,04
12.32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	222 202 000	19 000 000	9	241 202 000	253 095 431,76
12.32.31. Palkkaturvamaksujen palautukset	21 327 000	19 000 000	89	40 327 000	26 362 303,61
12.39. Muut sekalaiset tulot	219 000 000	4 000 000	2	223 000 000	366 397 427,25
12.39.01. Sakkorahat	89 000 000	4 000 000	4	93 000 000	206 402 493,93
13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET	1 940 500 000	-295 000 000	-15	1 645 500 000	1 196 525 852,49
13.01. Korkotulot	255 000 000	-105 000 000	-41	150 000 000	137 517 861,13
13.01.07. Korot talletuksista	178 000 000	-105 000 000	-59	73 000 000	59 192 194,37
13.03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 300 000 000	-250 000 000	-19	1 050 000 000	650 154 675,36
13.03.01. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 300 000 000	-250 000 000	-19	1 050 000 000	650 154 675,36
13.04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	190 000 000	60 000 000	32	250 000 000	250 000 000,00
13.04.01. Osuus Suomen Pankin voitosta	190 000 000	60 000 000	32	250 000 000	250 000 000,00
15. LAINAT	2 645 314 000	7 852 396 000	297	10 497 710 000	10 462 695 772,80
15.03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	2 411 114 000	7 852 396 000	326	10 263 510 000	10 264 465 191,35
15.03.01. Nettolainanotto ja velanhallinta	2 411 114 000	7 852 396 000	326	10 263 510 000	10 264 465 191,35
OSASTOT YHTEENSÄ	46 291 482 000	1 752 890 000	4	48 044 372 000	47 798 132 918,92

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
21. EDUSKUNTA	125 070 000	0	0	125 070 000	116 132 038,91
21.10. Eduskunnan kanslia	76 841 000	0	0	76 841 000	69 237 847,74
21.10.01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)					
21.10.01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	58 641 000	-3 000 000	-5	55 641 000	50 142 542,01
21.10.02. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)		3 000 000		3 000 000	3 000 000,00
22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	13 038 000	120 000	1	13 158 000	12 392 848,24
22.02. Tasavallan presidentin kanslia	9 839 000	120 000	1	9 959 000	9 955 302,59
22.02.02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	200 000	120 000	60	320 000	253 499,81
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 176 309 000	4 581 000	0	1 180 890 000	1 167 360 001,98
24.01. Ulkoasiainhallinto	225 052 000	2 229 000	1	227 281 000	223 580 497,21
24.01.01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	202 058 000	2 229 000	1	204 287 000	204 287 000,00
24.30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	745 987 000	1 922 000	0	747 909 000	747 908 950,00
24.30.66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	730 987 000	1 922 000	0	732 909 000	732 909 000,00
24.90. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	108 594 000	430 000	0	109 024 000	108 667 641,97
24.90.01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)	1 154 000	-570 000	-49	584 000	578 875,06
24.90.95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	17 000	1 000 000	5 882	1 017 000	1 276 300,13
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	797 371 000	13 358 000	2	810 729 000	812 463 895,20
25.01. Ministeriö ja hallinto	99 233 000	3 900 000	4	103 133 000	106 226 508,18
25.01.20. Erityismenot (arviomääräraha)	7 400 000	1 900 000	26	9 300 000	9 555 845,61
25.01.29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnäkömenot (arviomääräraha)	43 000 000	2 000 000	5	45 000 000	48 745 942,10
25.10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	330 080 000	7 568 000	2	337 648 000	336 590 781,73
25.10.01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 033 000	28 000	0	8 061 000	8 061 000,00
25.10.02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 617 000	33 000	0	9 650 000	9 650 000,00
25.10.03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	235 307 000	105 000	0	235 412 000	235 412 000,00

LIITE 2: Talousarvioon lisätalousarviossa tehdyt muutokset

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
25.10.04. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajajälitautakun- nan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 456 000	1 002 000	4	26 458 000	26 458 000,00
25.10.05. Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)	15 667 000	500 000	3	16 167 000	16 167 000,00
25.10.50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korva- ukset (arviomääräraha)	36 000 000	5 900 000	16	41 900 000	40 842 781,73
25.20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	92 578 000	1 500 000	2	94 078 000	94 078 000,00
25.20.01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimin- tamenot (siirtomääräraha 2 v)	92 578 000	1 500 000	2	94 078 000	94 078 000,00
25.30. Syyttäjät	39 703 000	190 000	0	39 893 000	39 893 000,00
25.30.01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomää- räraha 2 v)	39 703 000	190 000	0	39 893 000	39 893 000,00
25.40. Rangaistusten täytäntönnpano	219 465 000	200 000	0	219 665 000	219 665 000,00
25.40.01. Rangaistusten täytäntönnpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	213 440 000	200 000	0	213 640 000	213 640 000,00
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 188 161 000	78 022 000	7	1 266 183 000	1 263 447 176,70
26.01. Hallinto	115 451 000	2 843 000	2	118 294 000	118 950 775,80
26.01.22. EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovir- tojen hallintaan (siirtomääräraha 2 v)	9 515 000	2 843 000	30	12 358 000	12 357 999,11
26.10. Poliisitoimi	664 442 000	3 450 000	1	667 892 000	667 830 364,71
26.10.01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	661 942 000	2 600 000	0	664 542 000	664 541 680,00
26.10.20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheu- tuvat menot (arviomääräraha)	2 500 000	850 000	34	3 350 000	3 288 684,71
26.20. Rajavartiolaitos	228 221 000	4 200 000	2	232 421 000	232 421 000,00
26.20.70. Ilma- ja vartiolusten hankinta (siirtomäärä- raha 3 v)	8 710 000	4 200 000	48	12 910 000	12 910 000,00
26.40. Maahanmuutto	92 890 000	67 529 000	73	160 419 000	158 580 699,91
26.40.01. Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)	13 668 000	5 000 000	37	18 668 000	18 668 000,00
26.40.02. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanot- totoiminta valtion osalta (arviomääräraha)	7 670 000	7 228 000	94	14 898 000	15 490 041,67
26.40.63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanot- to (arviomääräraha)	61 352 000	55 301 000	90	116 653 000	119 031 590,68

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
27.	2 777 521 000	44 712 000	2	2 822 233 000	2 787 850 309,53
27.01.	491 311 000	8 063 000	2	499 374 000	465 001 244,20
27.01.29.					
	279 135 000	8 063 000	3	287 198 000	252 951 624,07
27.10.	2 231 526 000	35 509 000	2	2 267 035 000	2 267 035 000,00
27.10.01.					
	1 532 492 000	19 631 000	1	1 552 123 000	1 552 123 000,00
27.10.18.					
	696 793 000	12 378 000	2	709 171 000	709 171 000,00
27.10.19.					
	0	3 500 000	0	3 500 000	3 500 000,00
27.30.	54 684 000	1 140 000	2	55 824 000	55 814 065,33
27.30.20.					
	54 674 000	1 140 000	2	55 814 000	55 814 000,00
28.	7 293 444 000	250 102 000	3	7 543 546 000	7 344 826 551,07
28.01.	217 242 000	355 480 000	164	572 722 000	566 792 517,21
28.01.12.					
	774 000	2 480 000	320	3 254 000	3 254 000,00
28.01.73.					
		2 750 000		2 750 000	2 750 000,00
28.01.80.					
	0	350 000 000	0	350 000 000	350 000 000,00
28.01.88.					
		250 000		250 000	250 000,00
28.10.	621 763 000	-5 755 000	-1	616 008 000	608 945 213,01
28.10.01.					
	373 946 000	1 745 000	0	375 691 000	375 691 000,00
28.10.02.					
	160 310 000	500 000	0	160 810 000	160 810 000,00
28.10.95.					
	42 700 000	-8 000 000	-19	34 700 000	32 607 704,57
28.20.	39 991 000	-1 000 000	-3	38 991 000	38 991 000,00
28.20.05.					
	1 000 000	-1 000 000	-100	0	0,00

LIITE 2: Talousarvioon lisätalousarviossa tehdyt muutokset

Osaoston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
28.40. Valtionhallinnon kehittäminen	20 047 000	-5 425 000	-27	14 622 000	14 622 000,00
28.40.21. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	18 445 000	-5 425 000	-29	13 020 000	13 020 000,00
28.50. Eläkkeet ja korvaukset	3 755 045 000	2 000 000	0	3 757 045 000	3 729 026 922,41
28.50.50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	41 407 000	2 000 000	5	43 407 000	41 230 741,66
28.60. Eriksen budjetoidut valtionhallinnon menot	10 390 000	-250 000	-2	10 140 000	9 702 053,13
28.60.20. Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 800 000	-250 000	-9	2 550 000	2 550 000,00
28.70. EU ja kansainväliset järjestöt	1 778 170 000	-45 000 000	-3	1 733 170 000	1 654 380 834,43
28.70.69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 771 000 000	-45 000 000	-3	1 726 000 000	1 647 902 622,97
28.80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	231 462 000	-32 948 000	-14	198 514 000	196 830 074,66
28.80.30. Ahvenanmaan tasotusmaksu (arviomääräraha)	197 462 000	-32 948 000	-17	164 514 000	164 486 434,04
28.90. Kuntien tukeminen	329 097 000	1 000 000	0	330 097 000	317 914 733,81
28.90.32. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (kiinteä määräraha)	15 000 000	1 000 000	7	16 000 000	16 000 000,00
28.91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	240 000 000	-18 000 000	-8	222 000 000	157 384 202,41
28.91.41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	136 000 000	-18 000 000	-13	118 000 000	106 389 468,82
29. Opetusministeriön hallinnonala	7 560 258 000	120 501 000	2	7 680 759 000	7 525 065 085,75
29.01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	215 252 000	3 140 000	1	218 392 000	243 440 527,98
29.01.01. Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 590 000	1 000 000	4	27 590 000	27 590 000,00
29.01.02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 039 000	600 000	3	21 639 000	21 639 000,00
29.01.88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)		1 540 000		1 540 000	1 540 000,00
29.10. Yleissivistävä koulutus	2 143 280 000	10 050 000	0	2 153 330 000	2 139 334 019,68
29.10.01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 742 000	1 050 000	2	55 792 000	55 792 000,00
29.10.34. Valtionosuus oppilaitosten perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	55 700 000	9 000 000	16	64 700 000	64 700 000,00
29.20. Ammatillinen koulutus	637 694 000	5 000 000	1	642 694 000	636 461 788,00
29.20.30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	624 809 000	5 000 000	1	629 809 000	623 576 788,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
29.30. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	475 200 000	8 000 000	2	483 200 000	492 317 039,50
29.30.31. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)	135 461 000	4 000 000	3	139 461 000	139 225 810,50
29.30.32. Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	126 237 000	4 000 000	3	130 237 000	140 492 777,00
29.40. Ammattikorkeakouluopetus	395 475 000	3 000 000	1	398 475 000	398 251 364,00
29.40.30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	390 472 000	3 000 000	1	393 472 000	393 248 364,00
29.50. Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 852 470 000	46 225 000	2	1 898 695 000	1 744 590 249,49
29.50.01. Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 427 740 000	486 000	0	1 428 226 000	1 428 225 999,49
29.50.03. Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 126 000	-261 000	0	78 865 000	78 865 000,00
29.50.21. Valtion rahoitus julkisoikeudellisina laitoksina toimivien yliopistojen ja säätiönuodossa toimivan Tampereen teknillisen yliopiston maksuvalmiuden ja käyttö pääoman turvaamiseksi (siirtomääräraha 2 v)	50 000 000	46 000 000	92	96 000 000	96 000 000,00
29.60. Tiede	326 470 000	8 155 000	2	334 625 000	334 460 437,49
29.60.02. Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 115 000	200 000	1	21 315 000	21 315 000,00
29.60.53. Veikkauksen ja raha-arpaisten voittovarain edistämiseen (arviomääräraha)	81 256 000	5 833 000	7	87 089 000	86 904 891,95
29.60.66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	13 705 000	2 122 000	15	15 827 000	15 846 545,54
29.70. Opintotuki	870 973 000	12 550 000	1	883 523 000	869 466 221,27
29.70.52. Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki (arviomääräraha)	25 500 000	12 550 000	49	38 050 000	36 333 944,89
29.80. Taide ja kulttuuri	471 369 000	13 048 000	3	484 417 000	483 498 919,28
29.80.07. Valtion elokuvataustamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	611 000	214 000	35	825 000	825 000,00
29.80.52. Veikkauksen ja raha-arpaisten voittovarain edistämiseen (arviomääräraha)	191 886 000	12 834 000	7	204 720 000	204 432 623,76

LIITE 2: Talousarvion lisätalousarviossa tehdyt muutokset

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
29.90. Liikuntatoimi	119 413 000	8 333 000	7	127 746 000	127 631 087,19
29.90.50. Veikkauksen ja raha-arpaisten voittovarot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	116 082 000	8 333 000	7	124 415 000	124 300 087,19
29.91. Nuorisotyö	52 662 000	3 000 000	6	55 662 000	55 613 431,87
29.91.50. Veikkauksen ja raha-arpaisten voittovarot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	41 789 000	3 000 000	7	44 789 000	44 740 431,87
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 844 523 000	37 112 000	1	2 881 635 000	2 803 555 416,23
30.01. Hallinto	110 810 000	0	0	110 810 000	111 064 147,86
30.01.01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 162 000	-151 000	-1	27 011 000	27 011 000,00
30.01.03. Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 396 000	151 000	1	25 547 000	25 547 000,00
30.20. Maatalous	2 234 404 000	8 000 000	0	2 242 404 000	2 200 070 829,00
30.20.40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	559 365 000	1 000 000	0	560 365 000	560 365 000,00
30.20.49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	58 600 000	-1 000 000	-2	57 600 000	31 875 352,83
30.20.61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)	30 040 000	8 000 000	27	38 040 000	38 040 000,00
30.30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	46 638 000	3 100 000	7	49 738 000	48 350 891,71
30.30.01. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 420 000	1 000 000	2	43 420 000	43 420 000,00
30.30.20. Elämlääkintähuolto (arviomääräraha)	1 650 000	1 500 000	91	3 150 000	2 068 223,62
30.30.41. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	2 568 000	600 000	23	3 168 000	2 862 668,09
30.40. Kala-, riista- ja porotalous	59 989 000	6 002 000	10	65 991 000	65 161 332,14
30.40.42. Petöeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	2 750 000	1 640 000	60	4 390 000	4 390 000,00
30.40.51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 666 000	52 000	1	5 718 000	5 718 000,00
30.40.62. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 878 000	4 310 000	31	18 188 000	18 188 000,00
30.50. Vesitalous	33 540 000	7 860 000	23	41 400 000	40 741 442,86
30.50.20. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	13 371 000	3 860 000	29	17 231 000	17 231 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
30.50.31. Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	18 258 000	4 000 000	22	22 258 000	22 258 000,00
30.60. Metsätalous	168 522 000	12 150 000	7	180 672 000	180 614 799,62
30.60.42. Valtionapu metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)	47 518 000	150 000	0	47 668 000	47 668 000,00
30.60.44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)	67 480 000	12 000 000	18	79 480 000	79 470 228,91
31. LIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 159 525 000	167 753 000	8	2 327 278 000	2 282 054 114,83
31.01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	348 763 000	34 233 000	10	382 996 000	371 639 257,68
31.01.29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnäköarvot (arviomääräraha)	327 740 000	34 233 000	10	361 973 000	350 616 257,68
31.10. Liikenneverkko	1 532 846 000	123 703 000	8	1 656 549 000	1 631 412 610,21
31.10.21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)	530 822 000	47 476 000	9	578 298 000	578 298 000,00
31.10.22. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)	316 820 000	35 532 000	11	352 352 000	352 352 000,00
31.10.41. Valtionavustusten eräiden lentopalokkien rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 947 000	400 000	14	3 347 000	3 347 000,00
31.10.76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	29 870 000	6 431 000	22	36 301 000	34 395 522,26
31.10.78. Eräät väylähankeet (arviomääräraha)	354 700 000	33 864 000	10	388 564 000	365 333 087,97
31.30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut	203 906 000	-33 000	0	203 873 000	195 142 246,94
31.30.63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittämisen (siirtomääräraha 3 v)	63 175 000	-33 000	0	63 142 000	63 141 999,22
31.40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen	9 345 000	650 000	7	9 995 000	9 995 000,00
31.40.01. Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 845 000	150 000	2	6 995 000	6 995 000,00
31.40.50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)		500 000		500 000	500 000,00
31.50. Tutkimus	40 646 000	3 200 000	8	43 846 000	43 846 000,00
31.50.01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 646 000	3 200 000	8	43 846 000	43 846 000,00
31.60. Liiketoiminta		6 000 000		6 000 000	6 000 000,00
31.60.40. Avustus Ilmallulaitokselle (siirtomääräraha 2 v)		6 000 000		6 000 000	6 000 000,00

LIITE 2: Talousarvioon lisätalousarviossa tehdyt muutokset

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahat	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 684 011 000	534 719 000	20	3 218 730 000	2 850 805 136,35
32.01. Hallinto	142 250 000	321 000	0	142 571 000	148 364 209,34
32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 642 000	321 000	1	53 963 000	53 963 000,00
32.20. Innovaatiopolitiikka	742 485 000	31 590 000	4	774 075 000	766 810 315,18
32.20.02. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	85 369 000	10 000 000	12	95 369 000	95 369 000,00
32.20.20. Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta (arvionmääräraha)	194 250 000	3 500 000	2	197 750 000	180 327 553,22
32.20.40. Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan (arvionmääräraha)	189 350 000	500 000	0	189 850 000	198 343 543,66
32.20.41. Valtionavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	42 642 000	376 000	1	43 018 000	43 018 000,00
32.20.42. Osaamiskeskushelman klustereiden koordinointi (siirtomääräraha 2 v)	2 600 000	-176 000	-7	2 424 000	2 424 000,00
32.20.43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arvionmääräraha)	22 480 000	4 690 000	21	27 170 000	23 027 988,00
32.20.83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arvionmääräraha)	75 032 000	2 000 000	3	77 032 000	82 838 230,30
32.20.87. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen asiain- ja palveluiden yhtiöittäminen (siirtomääräraha 2 v)		10 000 000		10 000 000	10 000 000,00
32.20.88. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen osakkuusyritysten hallinnon yhtiöittäminen (siirtomääräraha 2 v)		700 000		700 000	700 000,00
32.30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	1 185 286 000	510 600 000	43	1 695 886 000	1 421 279 981,15
32.30.01. Työ- ja elinkeinokeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	242 818 000	2 100 000	1	244 918 000	244 917 999,50
32.30.42. Finvera Oy:n korjatut ja tappiokorvaukset (arvionmääräraha)	29 108 000	19 000 000	65	48 108 000	43 961 039,23
32.30.48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arvionmääräraha)	14 700 000	-1 000 000	-7	13 700 000	13 039 338,67
32.30.50. Palkkaturva (arvionmääräraha)	22 000 000	19 000 000	86	41 000 000	35 479 333,25
32.30.51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (enintään 1243 htv) (kiinteä määräraha)	477 440 000	51 000 000	11	528 440 000	497 992 256,39

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
32.30.63. Velkakonversiosta aiheutuvien maksusurortusten hoitaminen (siirtomääräraha 3 v)		25 000 000		25 000 000	25 000 000,00
32.30.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	21 320 000	1 500 000	7	22 820 000	21 529 092,33
32.30.80. Lainat Suomen Vientiluotto Oyn jälleentahoitustoimintaan (arviomääräraha)	250 000 000	250 000 000	100	500 000 000	280 373 831,78
32.30.87. Pääomailain Finnvera Oy:lle Suomen Vientiluotto Oyn pääomittamiseen (kiinteä määräraha)	6 000 000	-6 000 000	-100	0	0,00
32.30.88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	50 000 000	100 000 000	200	150 000 000	150 000 000,00
32.30.89. Pääomailain Finnvera Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000	50 000 000	167	80 000 000	80 000 000,00
32.40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	25 418 000	1 500 000	6	26 918 000	26 256 698,94
32.40.31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 611 000	1 500 000	33	6 111 000	6 111 000,00
32.50. Alueiden kehittäminen ja rakennushastopolitiikka	525 406 000	-12 292 000	-2	513 114 000	435 467 807,00
32.50.63. Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	53 650 000	6 177 000	12	59 827 000	59 827 000,00
32.50.64. EU:n rakennushastojen rahoitusosuus EU:n rakennushasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013 (548 htv yhdessä momentin 32.50.65. kanssa) (arviomääräraha)	233 972 000	3 514 000	2	237 486 000	205 587 781,07
32.50.65. Valtion rahoitusosuus EU:n rakennushasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013 (arviomääräraha)	205 128 000	-21 983 000	-11	183 145 000	137 397 025,93
32.60. Energiapolitiikka	63 166 000	3 000 000	5	66 166 000	52 626 124,74
32.60.40. Energiatuki (arviomääräraha)	47 800 000	3 000 000	6	50 800 000	37 713 323,08
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	15 080 196 000	702 620 000	5	15 782 816 000	15 602 043 821,95
33.01. Hallinto	68 105 000	4 939 000	7	73 044 000	74 703 616,43
33.01.01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 584 000	300 000	1	39 884 000	39 884 000,00
33.01.03. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 162 000	285 000	7	4 447 000	4 524 320,22

LIITE 2: Talousarvioon lisätalousarviossa tehdyt muutokset

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
33.01.27. Korvaus kansaneläkelaitokselle sähköisen arkiston rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)		4 354 000		4 354 000	4 354 000,00
33.02. Valvonta	35 699 000	1 332 000	4	37 031 000	37 422 645,39
33.02.04. Lääkelaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 363 000	172 000	13	1 535 000	1 535 000,00
33.02.06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	0	300 000	0	300 000	300 000,00
33.02.20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	8 000 000	860 000	11	8 860 000	9 251 645,39
33.03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	110 235 000	250 000	0	110 485 000	110 485 000,00
33.03.04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	60 904 000	250 000	0	61 154 000	61 154 000,00
33.10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus	2 152 995 000	34 479 000	2	2 187 474 000	2 167 705 709,25
33.10.26. Valtion korvaus Kansaneläkelaitokselle vammaisten tulkkipalvelujen siirron valmistelutannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	454 000 000	1 479 000		1 479 000	1 479 000,00
33.10.54. Asumistuki (arviomääräraha)		33 000 000	7	487 000 000	476 000 000,00
33.20. Työttömyysturva	1 558 400 000	172 500 000	11	1 730 900 000	1 635 317 218,58
33.20.50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)	503 000 000	58 500 000	12	561 500 000	561 500 000,00
33.20.51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)	91 000 000	55 000 000	60	146 000 000	146 000 000,00
33.20.52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	744 000 000	54 000 000	7	798 000 000	714 530 259,19
33.20.54. Työvoimapolittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintosiaaliset edut (arviomääräraha)	140 000 000	10 000 000	7	150 000 000	140 400 000,00
33.20.56. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	42 000 000	-5 000 000	-12	37 000 000	36 977 566,52
33.40. Eläkkeet	2 965 105 000	423 800 000	14	3 388 905 000	3 350 441 701,86
33.40.50. Valtion osuus merimieseläkelassan menoista (arviomääräraha)	46 400 000	800 000	2	47 200 000	47 200 000,00
33.40.52. Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	109 000 000	3 000 000	3	112 000 000	87 800 000,00
33.40.60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 265 000 000	420 000 000	19	2 685 000 000	2 674 880 941,33

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
33.50. Veteraanien tukeminen	394 793 000	5 800 000	1	400 593 000	393 299 079,43
33.50.51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	217 900 000	5 800 000	3	223 700 000	217 162 124,77
33.60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	5 982 274 000	63 520 000	1	6 045 794 000	6 042 231 556,21
33.60.30. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	5 570 013 000	1 300 000	0	5 571 313 000	5 571 294 680,00
33.60.31. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	29 100 000	10 020 000	34	39 120 000	39 120 000,00
33.60.35. Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)	225 000 000	47 200 000	21	272 200 000	268 693 901,90
33.60.39. Valtionavustus sairaanhoitopiireille ja kunnille pandemilavautumisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)		5 000 000		5 000 000	5 000 000,00
33.80. Maatalousyrittäjien lomitustoiminta	213 200 000	-4 000 000	-2	209 200 000	208 226 341,80
33.80.40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	197 300 000	-4 000 000	-2	193 300 000	192 327 016,76
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	339 888 000	56 290 000	17	396 178 000	378 680 810,95
35.01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	153 256 000	230 000	0	153 486 000	154 265 816,84
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 643 000	230 000	1	34 873 000	34 873 000,00
35.10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	90 425 000	19 060 000	21	109 485 000	109 449 917,96
35.10.52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	24 825 000	1 060 000	4	25 885 000	25 885 000,00
35.10.70. Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)		12 000 000		12 000 000	12 000 000,00
35.10.77. Ympäristötöyt (siirtomääräraha 3 v)	14 450 000	4 500 000	31	18 950 000	18 950 000,00
35.10.88. Osakepääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)		1 500 000		1 500 000	1 500 000,00
35.20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	96 207 000	37 000 000	38	133 207 000	114 965 076,15
35.20.56. Suhdanneluonteiset avustukset asunto-osake- ja vuokratulojen korjauksiin (arviomääräraha)		37 000 000		37 000 000	18 758 076,15

LIITE 2: Talousarvion lisätalousarviossa tehdyt muutokset

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrahalaji	Talousarvio 2009 (TA)	Lisätalousarviot 2009 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2009 yhteensä (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2009
36. VALTIONVELAN KOROT	2 173 000 000	-257 000 000	-12	1 916 000 000	1 871 715 397,50
36.01. Valtionvelan korko	2 150 000 000	-265 000 000	-12	1 885 000 000	1 844 277 243,75
36.01.90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	2 150 000 000	-265 000 000	-12	1 885 000 000	1 844 277 243,75
36.09. Muut menot valtionvelasta	23 000 000	8 000 000	35	31 000 000	27 438 153,75
36.09.20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arvio-määräraha)	23 000 000	8 000 000	35	31 000 000	27 438 153,75
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	46 291 482 000	1 752 890 000	4	48 044 372 000	46 897 008 688,29

LIITE 3: Talousarvion arviomäärärahojen ylitykset

Pääluokan ja momentin numero ja nimi	Talousarvio (TA+LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
21. EDUSKUNTA	485 000	20 330,66	4
21.40.29. Arvonlisäveromenot	485 000	20 330,66	4
22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	1 000 000	62 802,78	6
22.02.29. Arvonlisäveromenot	1 000 000	62 802,78	6
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 017 000	259 300,13	26
24.90.95. Kurssivaihtelut	1 017 000	259 300,13	25
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	54 300 000	4 001 787,71	7
25.01.20. Erityismenot	9 300 000	255 845,61	3
25.01.29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	45 000 000	3 745 942,10	8
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	184 651 000	3 627 409,04	2
26.01.29. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	53 100 000	656 776,69	1
26.40.02. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto toiminta valtion osalta	14 898 000	592 041,67	4
26.40.63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto	116 653 000	2 378 590,68	2
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	160 514 000	79 605,03	0
28.60.97. Valtion saatavien turvaaminen	70 000	79 364,03	113
28.90.30. Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset	160 444 000	241,00	0
29. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	317 664 000	36 438 255,58	11
29.01.29. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	135 000 000	25 197 288,87	19
29.30.32. Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen	130 237 000	10 255 777,00	8
29.60.66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille	15 827 000	19 545,54	0
29.70.59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki	36 600 000	965 644,17	3
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	28 060 000	375 456,15	1
30.01.29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	25 300 000	254 147,86	1
30.40.52. Tenojen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut	2 760 000	121 308,29	4
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	800 000	87 346,00	11
31.30.50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset	800 000	87 346,00	11
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	328 122 000	21 560 356,77	7
32.01.29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	61 240 000	7 260 582,81	12
32.20.40. Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan	189 850 000	8 493 543,66	4
32.20.83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan	77 032 000	5 806 230,30	8
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 668 440 000	11 273 286,77	1
33.01.29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	17 000 000	2 372 693,61	14
33.02.20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyn selvittämisen menot	8 860 000	391 645,39	4
33.10.28. Kansaneläkelaitokselle maksettavat muun sosiaaliturvarahaston etuuksien toimeenpanosta aiheutuvat toimintakulut	117 410 000	5 590 000,00	5
33.10.51. Lapsilisät	1 426 000 000	1 500 000,00	0
33.60.33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin	99 170 000	1 418 947,77	1
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	9 000 000	779 816,84	9
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	9 000 000	779 816,84	9
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	2 754 053 000	78 565 753,46	3

LIITE 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna

Päälukon ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.	Peruutettu	
	Momentti	Yhteensä
23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA		774 784,66
Vuosi 2007		774 784,66
23.02.88. Osakehankinnat	774 784,66	
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		1 443 589,07
Vuosi 2007		979 588,23
24.30.66. Varsinainen kehitysyhteistyö	667 832,33	
24.50.66. Lähialueyhteistyö	128 074,09	
24.99.67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot	183 681,81	
Vuosi 2008		464 000,84
24.99.23. Etyj-puheenjohtajuus	464 000,84	
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		331 515,02
Vuosi 2008		331 515,02
25.01.02. Palvelukeskusten toimintamenot	331 515,02	
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		867 154,22
Vuosi 2007		864 781,82
26.01.25. Kuntien informaatioteknologian kehittämishankkeet	862 902,42	
26.98.43. Maakunnan kehittämisraha	1 879,40	
Vuosi 2008		2 372,40
26.10.01. Poliisitoimen toimintamenot	519,40	
26.30.01. Pelastustoimen toimintamenot	1 853,00	
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		399 877,63
Vuosi 2007		299 877,63
27.10.16. Puolustusmateriaalihankinnat	299 877,63	
Vuosi 2008		100 000,00
27.01.02. Puolustushallinnon palvelukeskuksen toimintamenot	100 000,00	
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		4 549 126,23
Vuosi 2007		3 965 387,82
28.01.73. Talous-, henkilöstö- ja tietohallinnon kehittäminen	3 258 020,67	
28.05.23. Palvelukeskuksen toimintamenot	436 195,28	
28.80.27. Tuottavuuden edistäminen	271 171,87	
Vuosi 2008		583 738,41
28.01.01. Valtiovarainministeriön toimintamenot	16 526,78	
28.40.20. Työhyvinvoinnin edistäminen	406 556,84	
28.60.01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot	3 688,71	
28.60.20. Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin	156 966,08	
29. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		6 749 936,48
Vuosi 2007		6 307 745,77
29.01.70. Kaluston hankinta	737,70	
29.10.34. Valtionosuus oppilaitosten perustamiskustannuksiin	2 257,77	
29.30.34. Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan	6 263 438,06	
29.40.22. Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot	36,26	
29.50.22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot	38 979,31	
29.60.50. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	1 397,03	
29.80.50. Eräät avustukset	899,64	

LIITE 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna

Pääluokan ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.	Peruutettu	
	Momentti	Yhteensä
Vuosi 2008		442 190,71
29.01.02. Opetushallituksen toimintamenot	37 285,67	
29.01.21. Kansainvälinen yhteistyö	2 706,45	
29.10.20. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen	19 776,51	
29.30.20. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot	90 957,60	
29.30.21. Aikuiskoulutuksen kehittäminen	52 941,13	
29.40.21. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen	107,80	
29.50.01. Yliopistojen toimintamenot	117 676,68	
29.50.03. Harjoittelukoulujen toimintamenot	125,07	
29.50.20. Yliopistolaitoksen yhteiset menot	17 541,03	
29.60.01. Suomen Akatemian toimintamenot	143,73	
29.60.02. Arkistolaitoksen toimintamenot	94 536,86	
29.70.01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot	6,54	
29.70.58. Avustus vuokratilustusten korvaamiseen	26,83	
29.80.01. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot	8 180,60	
29.91.51. Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö	178,21	
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		950 557,20
Vuosi 2007		872 705,79
30.40.62. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepoliitiikan edistäminen	0,70	
30.50.48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen	825 314,02	
30.50.77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt	2 966,73	
30.60.83. Lainat puuntuotannon kestävyys turvaamiseen	44 424,34	
Vuosi 2008		77 851,41
30.01.02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot	1 509,18	
30.01.21. Kansainvälinen yhteistyö	15 639,24	
30.10.63. Maaseudun kehittäminen	0,04	
30.20.43. Maatalouden ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointituki ja ei-tuotannolliset investoinnit	6 627,23	
30.40.20. Kalakannan hoitovelvoitteet	45 513,63	
30.40.42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen	7 163,87	
30.40.51. Kalatalouden edistäminen	390,74	
30.50.20. Vesivarojen käytön ja hoidon menot	1 007,48	
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA		7 192 741,92
Vuosi 2007		2 572 680,17
31.30.77. Väyläverkon kehittäminen	1 607 475,79	
31.40.79. Radioverkon rakentaminen	858 809,71	
31.60.63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen	4 979,90	
31.99.88. Osakehankinnat	101 414,77	
Vuosi 2008		4 620 061,75
31.30.21. Vesiväylänpito	6 529,12	
31.60.34. Valtionavustus länsimetron suunnitteluun	2 804 343,43	
31.70.01. Viestintäviraston toimintamenot	1 809 189,20	
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA		15 455 175,93
Vuosi 2007		15 317 139,96
32.30.88. Pääoma Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle	15 000 000,00	
32.70.88. Osakehankinnat	317 139,96	

LIITE 4: Peruutetut siirretyt määrähakat varainhoitovuonna

Pääluokan ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.	Peruutettu	
	Momentti	Yhteensä
Vuosi 2008		138 035,97
32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot	17 000,00	
32.01.02. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot	20 059,77	
32.20.02. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot	53 514,06	
32.80.01. Työvoima-asiaiden paikallishallinnon toimintamenot	47 462,14	
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA		9 196 633,01
Vuosi 2007		8 624 857,87
33.01.27. Korvaus Kansaneläkelaitokselle sähköisen arkiston rakentamiseen ja ylläpitoon	4 454 580,55	
33.01.63. Eräät erityishankkeet	30 621,68	
33.32.36. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin	4 139 655,64	
Vuosi 2008		571 775,14
33.01.04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot	271 748,91	
33.01.05. Valtion koulukotien toimintamenot	300 000,00	
33.01.28. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen	26,23	
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA		3 639 674,81
Vuosi 2007		3 639 674,81
35.10.67. Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa	7 419,16	
35.10.77. Ympäristötyöt	284,39	
35.20.37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen	70,00	
35.20.64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon	6 418,39	
35.30.55. Avustukset korjaustoimintaan	3 500 494,03	
35.99.63. EU:n ympäristörahasen osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin	123 788,84	
35.99.65. Eräät avustukset	1 200,00	
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ		51 550 766,18
Vuosi 2007		44 219 224,53
Vuosi 2008		7 331 541,65

LIITE 5: Valtion rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot, milj. €	2009	2008	Muutos 2009-2008
Korot euromääräisistä saamisista	171	396	-225
Korot valuuttamääräisistä saamisista	2	2	0
Emissio-, pääoma- ja kurssierot saamisista	-1	0	-2
Osingot	900	1 855	-955
Liikelaitosten voiton tuloutukset	159	227	-68
Muut rahoitustuotot	45	38	7
RAHOITUSTUOTOT YHTEENSÄ	1 275	2 518	-1 243
Rahoituskulut, milj. €	2009	2008	Muutos 2009-2008
Korot euromääräisistä veloista	1 888	2 278	-390
Korot valuuttamääräisistä veloista	0	0	0
Emissio-, pääoma- ja kurssierot veloista	-10	-4	-6
SWAP-maksut veloista	0	-1	0
Sijoitusten ja lainasaamisten tileistäpoistot	23	22	1
Muut rahoituskulut	28	22	6
RAHOITUSKULUT YHTEENSÄ	1 929	2 317	-388
NETTO	-654	201	-855

LIITE 6: Valtion talousarvionaloudesta annetut lainat

Valtion talousarvionalouden lainananto hallinnonaloittain

milj. €	Laina- pääoma 31.12.2009	Lisäys 2009	Vähennys 2009	Laina- pääoma 31.12.2008	Pääoma- muutos 2009-2008
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	56	-	0	56	0
Valtiovarainministeriön hallinnonala	1 395	378	167	1 184	211
Opetusministeriön hallinnonala	0	-	0	0	0
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	42	3	5	43	-1
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	4	0	0	4	0
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	581	363	34	252	328
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	0	-	-	0	0
YHTEENSÄ	2 077	744	206	1 540	538

Valtion talousarvionalouden lainananto lainansaajasektoreittain

milj. €	Laina- pääoma 31.12.2009	Lisäys 2009	Vähennys 2009	Laina- pääoma 31.12.2008	Pääoma- muutos 2009-2008
Yritykset ja asuntoyhteisöt	1 347	109	201	1 439	-92
Yritykset	1 343	109	201	1 435	-92
-Julkiset yritykset	1 059	28	167	1 199	-4
-Yksityiset yritykset	284	82	34	236	-4
Asuntoyhteisöt	4	0	0	4	0
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	282	281	0	1	281
Muut rahoituslaitokset	281	281	-	1	281
Rahoituksen ja vakuutuksen välitystä avustavat laitokset	1	0	0	1	0
Julkisyhteisöt	0	0	0	0	0
Paikallishallinto	0	0	0	0	0
Kotitaloudet	42	4	5	43	-1
Työnantaja- ja muut elinkeinonharjoittajien kotitaloudet	38	3	3	38	0
-Maatilatalouden harjoittajien kotitaloudet	38	3	3	38	0
-Muut elinkeinonharjoittajien kotitaloudet	0	0	0	0	0
Palkansaajakotitaloudet	4	0	1	4	-1
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1	0	-	0	0
Muut voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1	0	-	0	0
Ulkomaat	406	350	0	56	350
Muut maat ja kansainväliset järjestöt	406	350	0	56	350
YHTEENSÄ	2 077	744	206	1 540	538

LIITE 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Valtion talousarviotalouden käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	31.12.2009					31.12.2008	
	Markkina- arvo milj. €	Kirjanpito- arvo milj. €	Omistus- osuus, % ¹⁾	Myynti- oikeuksien alaraja, %	Saadut osingot vuonna 2009 milj. €	Markkina- arvo milj. €	Kirjanpito- arvo milj. €
Julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet	10 417,9	5 651,1			563,3	8 773,4	5 830,3
Valtioneuvosto	10 417,8	5 651,0			563,3	8 773,4	5 830,3
Elisa Oyj	-	-		0,0	9,6	196,9	179,3
Finnair Oyj	268,2	505,0	55,8	50,1		349,7	505,0
Fortum Oyj	8 554,2	3 219,1	50,8	50,1	450,9	6 867,7	3 219,1
Neste Oil Oyj	1 595,5	1 926,9	50,1	50,1	102,8	1 359,1	1 926,9
Muut osakkeet ja osuudet ²⁾	0,1	0,1			0,0	0,0	0,0
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet		7 187,4			86,7		6 835,5
Valtioneuvosto		6 336,8			30,5		6 171,2
Altia Oyj		60,5	100,0	50,1			60,5
Arek Oyj		1,3					1,3
Art and Design City Helsinki Oy		0,1	35,2				0,1
Boreal Kasvinjalostus Oy		1,8	65,0	50,1	0,1		1,8
Destia Oy		73,8	100,0	100,0	4,6		73,8
Edita Oyj		5,0	100,0				5,0
Eka-kiinteistöt Oy		-					5,6
Ekokem Oy Ab		15,2	34,1	0,0	1,2		15,2
FCG Finnish Consulting Group Oy		1,2			0,1		1,2
Fingrid Oyj		13,8	12,3		0,8		13,8
Gasum Oy		71,8	12,4		3,1		71,8
Governia Oy		108,0	100,0				-
Haus kehittämiskeskus Oy		2,6	100,0	100,0			2,6
Itella Oyj		67,3	100,0	100,0	10,0		67,3
Kemijoki Oy		20,6	50,1	50,1	0,4		20,6
Labtium Oy		3,8	100,0	100,0			3,8
Motiva Oy		1,1	100,0	100,0	0,0		1,1
Patria Oyj		110,3	73,2	50,1			110,3
Raskone Oy		0,9	85,0	50,1			0,9
Santapark Oy		-					2,3
Silta Oy		1,6	10,2		0,0		1,6
Solidium Oy		5 375,1	100,0	100,0			5 309,5
Suomen Rahapaja Oy		2,7	100,0	50,1			2,7
Suomen Siemenperunakeskus Oy		0,2	22,0				0,2
Suomen Viljava Oy		2,9	100,0	100,0	3,0		2,9
Vapo Oy		25,3	50,1	50,1	7,2		25,3
VR-yhtymä Oy		370,0	100,0	100,0			370,0
Ulköasiainministeriön hallinnonala		64,4					49,4
Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund)		64,4	87,0				49,4
Sisäasiainministeriön hallinnonala		41,0					41,0
Suomen Erillisverkot Oy		41,0	100,0				41,0

Liite 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Valtiovarainministeriön hallinnonala		22,5			0,2		22,5
Aina Group Oyj		0,2			0,0		0,2
Anvia Oyj		0,2			0,1		-
Arsenal Oy		13,3	79,0				13,3
Hansel Oy		7,6	100,0	66,7			7,6
Lohjan Puhelin Oy		0,1					0,1
Lännen Teletieto Oy		0,4			0,0		0,3
Osuuskunta KPY		0,2			0,1		0,2
Oulun Puhelin Holding Oyj		0,2			0,0		0,2
PHP Holding Oy		0,2			0,0		0,2
Satakunnan Teletieto Oy		-					0,2
Vaasan Läänin Puhelin Oy		-					0,1
Opetusministeriön hallinnonala		10,7			0,0		10,7
CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy		0,3	100,0				0,3
Helsinki Business and Science Park Oy Ltd		0,3	28,6				0,3
Hevosopisto Oy		0,7	25,0				0,7
Nordunet AS		0,3	17,9				0,3
Suomen Ilmailuopisto Oy		8,3	49,5				8,3
Suomenlinnan Liikenne Oy		0,3	50,0				0,3
Tuotekehitys Oy Tamlink		0,2	24,8		0,0		0,2
Veikkaus Oy Ab		0,2	100,0				0,2
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala		0,4					0,4
Jokioisten vedenhankinta Oy		0,2					0,2
Metsäklusteri Oy		0,2					0,2
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala		7,9					7,9
Yleisradio Oy		7,9	100,0				7,9
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala		663,2			0,1		513,4
Boneca Oy		0,2	33,3				0,2
CLEEN Oy		0,1					0,1
Enas Oy		0,1	44,4		0,1		0,1
Envault Corporation Oy		0,3	24,2				0,3
FIMECC Oy		0,1					0,1
Finnvera Oyj		240,5	100,0				240,5
Licentia Oy		-					0,6
Metsäklusteri Oy		0,3	10,0				0,3
Nicanti Oy		0,3	22,8				0,3
PlexPress Oy		0,5	21,1				0,1
RYM Oy		0,1					-
Solucel Oy		0,2	50,0				0,2
Suomen Teollisuussijoitus Oy		419,8	100,0				269,8
Vergo Oy		0,2	24,1				0,2
Voxstone Oy		0,1	22,3				0,1
Zora Biosciences Oy		0,5	25,0				0,5
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala		16,8			55,0		16,8
Alko Oy		16,8	100,0		55,0		16,8
Ympäristöministeriön hallinnonala		21,0			0,0		0,0
Kuntarahoitus Oyj		20,0					-
NEFCO Carbon Fund		1,0					-
Muut osakkeet ja osuudet ²⁾		2,7			0,9		2,2
Huoneisto- ja kiinteistöosakkeet		41,6					42,1
KÄYTTÖ- JA RAHOITUSOMAISUUSOSAKKEET JA -OSUUDET YHTEENSÄ		12 880,0			650,0		12 707,8

1) Omistusosuus (valtion suora omistus) kyseisestä yhtiöstä, mikäli omistusosuus ylittää 10 %.

2) Yhteissumma niistä valtion omistamista osuuksista yhtiöissä tai yhteisöissä, joiden kirjanpitoarvo on vähemmän kuin 100 000 euroa.

LIITE 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

milj. €	Kirjanpitoarvo 31.12.2009	Kirjanpitoarvo 31.12.2008	Muutos 2009-2008
Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 671,4	2 671,4	-0,1
Senaatti-kiinteistöt	2 623,4	2 623,4	-0,1
- Peruspääoma	672,8	672,8	0,0
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	1 950,6	1 950,7	-0,1
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	48,0	48,0	48,0
- Governia Oy (Solidium Oy)	48,0	48,0	48,0
Opetusministeriön hallinnonala	295,9	200,0	95,9
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	295,9	200,0	95,9
- Aalto-korkeakoulusäätiön peruspääoma	200,0	200,0	0,0
- Aalto-korkeakoulusäätiön pääoma	45,9	-	45,9
- TTY-Säätiön peruspääoma	50,0	-	50,0
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	3 604,1	3 583,2	20,8
Metsähallitus	3 604,1	3 583,2	20,8
- Peruspääoma	2 545,4	2 541,2	4,1
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	1 058,7	1 042,0	16,7
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	597,1	602,0	-4,9
Ilmailulaitos	421,7	421,7	0,0
- Peruspääoma	184,5	184,5	0,0
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	237,1	237,1	0,0
Luotsausliikelaitos	10,9	10,9	0,0
- Peruspääoma	2,0	2,0	0,0
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	8,9	8,9	0,0
Varustamoliikelaitos	95,0	90,7	4,3
- Peruspääoma	18,7	18,7	0,0
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	76,3	72,0	4,3
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	69,5	78,8	-9,2
- Destia Oy	1,8	5,2	-3,5
- Varustamoliikelaitos	60,2	64,5	-4,3
- Luotsausliikelaitos	-	0,5	-0,5
- Raskone Oy	7,1	8,1	-1,0
- TAP-yhtiöt Oy	0,5	0,5	0,0
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	301,7	223,6	78,2
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	301,7	223,6	78,2
- Finnvera Oyj	93,4	15,1	78,3
- Tekesin myöntämät pääomalainat	194,9	195,1	-0,2
- Tekesin myöntämät perustamisvaiheen pääomalainat	13,4	13,3	0,1
YHTEENSÄ	7 470,2	7 280,3	189,9

LIITE 8: Valtion talousarvionalouden velan muutokset

milj. €	31.12.2009	31.12.2008	Muutos 2009-2008
Otetut euromääräiset lainat	45 917	40 034	5 883
Lainat valtion ydinjätehuoltorahastolta	277	245	32
Muu pitkäaikainen velka	283	128	155
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	6 062	7 361	-1 299
Lyhytaikaiset lainat	10 509	4 937	5 572
YHTEENSÄ	63 048	52 705	10 343

LIITE 9: Valtion talousarviotalouden velan maturiteettijakauma ja duraatio

Maturiteettijakauma (velan jakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan)

Velkojen juoksuaika	2009			2008		
	Kirjanpito-arvo milj. €	%	Käypä arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €	%	Käypä arvo milj. €
0 - 1 vuotta	16 491	26	16 681	12 207	23	12 525
1 - 2 vuotta	7 481	12	8 121	6 073	12	6 244
2 - 3 vuotta	6 322	10	6 397	6 054	11	6 727
3 - 4 vuotta	6 025	10	6 434	6 284	12	6 326
4 - 5 vuotta	6 319	10	6 622	5 990	11	6 383
Yli 5 vuotta	20 410	32	21 430	16 097	31	17 016
VELAT YHTEENSÄ	63 048	100	65 684	52 705	100	55 220

Velan duraatio (velan markkina-arvolla painotettu kassavirtojen keskimääräinen maksuhetki)

Vuosi	Duraatio
31.12.2007	2,43
31.12.2008	2,76
31.12.2009	2,58

LIITE 10: Rahoituserät valtion taseessa

31.12.2009 milj. €	Vaihtuvakorkoiset			Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	Alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	
VASTAAVIEN RAHOITUSERÄT							
Annetut euromääräiset velka- kirjalainat		0				4	4
Muut pitkäaikaiset euromääräiset si- joitukset	1	88	232	6	22	366	715
Euromääräiset lainasaamiset		9	283	1	2	1 779	2 074
Muut euromääräiset sijoitukset				8 788			8 788
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoi- tusvarat				757			757
YHTEENSÄ	1	97	515	9 552	24	2 149	12 338
VASTATTAVIEN RAHOITUSERÄT							
Otetut euromääräiset lainat		2 282	270		26 429	16 936	45 917
Lainat talousarvion ulkopuolella ole- vilta valtion rahastoilta		277					277
Muut pitkäaikaiset velat					21	270	292
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	23			6 039			6 062
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat				10 509			10 509
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat				372			372
YHTEENSÄ	23	2 559	270	16 920	26 450	17 207	63 429

LIITE 11: Valtion talousarvionalouden kassanpilotarve ja likvidit varat

Katettavat erät, milj. €	31.12.2009	31.12.2008	Muutos 2009-2008
Talousarvion kumulatiivinen ylijäämä	1 355	454	901
Siirretyt määrärahat	2 960	2 574	386
Rahastojen yhdistilit	1 361	1 305	55
Muut rahastot	72	69	3
Talletetut vieraat varat	372	169	202
Saadut ennakot	488	500	-12
Ostovelat	669	594	75
Edelleen tilittävät erät	794	918	-124
Menorästit	-	138	-138
Muut siirtovelat	1 096	1 122	-25
Muut lyhytaikaiset velat	1 729	1 267	461
BRUTTOKASSANPITOTARVE	10 896	9 111	1 785
Myyntisaamiset	387	357	30
Tulorästit	-	273	-273
Muut siirtosaamiset	147	136	11
Tullisaatavat	15	21	-7
Muut lyhytaikaiset saamiset	519	194	325
Ennakkomaksut	283	321	-38
VÄHENNYSERÄT YHTEENSÄ	1 350	1 302	48
NETTOKASSANPITOTARVE	9 545	7 809	1 737
Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut lyhytaikaiset sijoitukset	8 788	7 050	1 738
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	757	759	-2
LIKVIDIT VARAT YHTEENSÄ	9 545	7 809	1 737
LIKVIDIT VARAT MIINUS NETTOKASSANPITOTARVE	0	0	0

LIITE 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut vastuusitoumukset

Valtiontakaukset ja -takuut

milj. €	31.12.2009	31.12.2008	Muutos 2009-2008
Yritykset ja asuntoyhteisöt	1 514	1 267	247
Senaatti-kiinteistöt	1 293	1 077	216
- Laki valtion liikelaitoksista (1185/2002)			
Ilmailulaitos	221	189	31
- Laki valtion liikelaitoksista (1185/2002)			
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	1 285	585	700
Finnvera Oyj	1 285	585	700
- Laki valtion erityisrahoitusyhtiön perustamiseen liittyvistä järjestelyistä (442/98) ja laki valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta (445/1998, muut. 526/2001)			
Julkisyhteisöt	892	19	873
Helsingin kaupungin taidemuseo	85	-	85
Joensuun taidemuseo	4	-	4
Matti Koivurinnan säätiö	-	2	-2
Museovirasto	2	-	2
Suomen Kansallismuseo	-	8	-8
Valtion taidemuseo/Ateneum	800	8	792
Valtion taidemuseo/Sinebrychoffin taidemuseo	-	1	-1
- Laki taidenäyttelyjen valtiontakuusta (411/1986)			
Kotitaloudet	1 339	1 311	28
Opintolainat	1 339	1 311	28
- Opintotukilaki (28/1972, laki korkeakouluopiskelijoiden opintotuesta (111/1992) ja opintotukilaki (60/1995)			
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	41	20	21
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiö	17	20	-3
Turun taideyhdistys ry	24	-	24
- Laki taidenäyttelyjen valtiontakuusta (411/1986)			
Ulkomaat	484	618	-134
Pohjoismaiden Investointipankki (NIB)	437	457	-20
- Asetus Pohjoismaiden Investointipankille annetun valtion takauksen korottamisesta (222/91) ja 10/1994 talousarviosarja. Asetus Pohjoismaiden Investointipankin Baltian maiden yrityksille myönnettävien luottojen valtiontakauksista (897/92) ja 3/1996 talousarviosarja. Asetus Pohjoismaiden Investointipankin ympäristöinvestointilainojen valtiontakauksesta, talousarviosarja 7/96. TA 2002.			
Kaupthing Bank	-	115	-115
Pietari-säätiö	10	3	7
- Laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta (449/1988)			
Suomen Vientiluotto Oyj	38	43	-5
- Vuoden 2001 LTA mom. 28.82.89			
TAKAUKSET JA TAKUUT YHTEENSÄ	5 555	3 819	1 736

LIITE 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut vastuusitoumukset

Valtiontakaukset ja -takuut valuutoittain

Valuutta	Vasta-arvo milj. €	Jakauma %	Tilinpäätös- päivän kurssi €
Euro (EUR)	4 487	81	
Norjan kruunu (NOK)	699	13	9,7500
Yhdysvaltojen dollari (USD)	290	5	1,3917
Japanin jeni (JPY)	77	1	126,1400
Sveitsin frangi (CHF)	1	0	1,4850
Venäjän rupla (RUB)	0	0	41,2830
YHTEENSÄ	5 555	100	

Muut valtion vastuusitoumukset

Erittelyssä on esitetty vastuusitoumukset, joiden arvo on vähintään 5 milj. euroa. Vastuun määrä on kuitenkin esitetty vain niistä sitoumuksista, joista se on ollut määriteltävissä. Vastuun määrää ei siten ole esitetty esim. kaikista toistaiseksi voimassa olevista vuokrasopimuksista. Vastuusitoumusten määrä 31.12.2008 on täsmentynyt.

milj. € tai sanallinen selitys	31.12.2009	31.12.2008	Muutos 2009-2008
Eduskunta	4	6	-2
Vuokrasopimukset	4	6	-2
Valtioneuvosto	25	25	0
Vuokrasopimukset	25	25	0
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	538	343	195
Kansainvälisille rahoituslaitoksille annetut sitoumukset	538	343	195
Vuokrasopimukset			
Oikeusministeriön hallinnonala	513	526	-13
Vuokrasopimukset	513	526	-13
Sisäasiainministeriön hallinnonala	394	378	16
Lisenssisopimus	6	8	-3
Vuokrasopimukset	389	370	144
Puolustusministeriön hallinnonala	746	604	142
Vuokrasopimukset	722	566	156
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	24	37	-13
Valtiovarainministeriön hallinnonala	89 942	87 289	2 653
Valtion eläkevastuu	88 400	85 600	2 800
Kansainvälisille rahoituslaitoksille annetut sitoumukset	578	580	-2
Valtion vastuut tapaturma- ja liikennevahinkokorvauksista sekä ryhmähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen korvauksista	278	275	3
Annetut arvopaperivakuudet	65	65	0
Vuokrasopimukset	238	312	-73
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	383	458	-75

LIITE 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut vastuusitoumukset

milj. € tai sanallinen selitys	31.12.2009	31.12.2008	Muutos 2009-2008
Opetusministeriön hallinnonala	2 061	2 100	-39
Vuokrasopimukset	2 061	2 100	-39
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	157	151	6
Vuokrasopimukset	157	151	6
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset			
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	1 253	1 223	30
Vuokrasopimukset	186	179	7
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	10	13	-3
Monivuotiset alueurakkasopimukset ja muut sopimukset	956	970	-14
Rataverkon sähkörata- ja vahvavirtajärjestelmien kunnossapitosopimus	21	28	-7
Tietojärjestelmien käyttöpalvelusopimus	8	10	-2
Puitesopimus väylänpidon ja merenmittauksen palveluista	34	-	34
Jäänmurtosopimukset ¹⁾	33	16	17
Yhteysalusliikennesopimukset ²⁾	6	8	-2
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	288	221	67
Vastuut luotto- ja takaustappioista ³⁾			
Vuokrasopimukset	288	221	67
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	69	69	0
Vuokrasopimukset	69	69	0
Ympäristöministeriön hallinnonala	25	25	0
Vuokrasopimukset	25	25	0
YHTEENSÄ	96 016	92 960	3 056

¹⁾ Lisäksi on sovittu operointimaksuista, joiden arvo määräytyy toteutuneiden toimintapäivien mukaan.

²⁾ Sopimuksissa on sitouduttu reittikohtaisiin tuntimääriin. Sopimusten arvo riippuu mm. polttoaineen hinnasta. Arvot on laskettu käyttäen pohjana vuoden 2009 kustannustietoja.

³⁾ Valtio on sitoutunut korvaamaan Finnvera Oyj:lle valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (455/1998) 2 ja 4 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa mahdollisesti syntyneitä luotto- ja takaustappioita. Valtio maksaa yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonosaajille vuosittain korkotukea, joka myönnetään suuruudeltaan alueellisesti porrastettuna (alueellinen korkotuki). Valtio korvaa yhtiölle lain 3 ja 4 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa mahdollisesti syntyneitä luotto- ja takaustappioita (luotto- ja takaustappiotuki, luotto- ja takaust. 8 § 1 mom. 3 kohta). Lain 8 § 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun sitoumuksen piiriin kuuluvaa 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen luottojen pääomaa saa samanaikaisesti olla takaisin maksamatta ja takauksia pääomaltaan voimassa yhteensä 4,2 miljardia euroa. Vuosittaisia tappioiden enimmäismääriä ei ole säädetty, vaan talousarviossa on arviomääräraha, josta valtio maksaa Finnveralle valtioneuvoston sitoumuksessa päätetyn prosenttiosuuden mukaisen osuuden luotto- ja takaustappiosta. Vuoden 2009 lopussa tappiositoumuksen piirissä oleva vastuukanta oli 2,6 miljardia euroa.

Merkittävät monivuotiset taloudelliset sopimusvastuut

milj. €	Vuosittaiset talousarviomenot yhteensä, arvio
Vuokrasopimukset	611
Valtioneuvosto	2
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	8
Oikeusministeriön hallinnonala	41
Sisäasiainministeriön hallinnonala	62
Puolustusministeriön hallinnonala	136
Valtiovarainministeriön hallinnonala	30
Opetusministeriön hallinnonala	237
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	18
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	9
Työ- ja elinkeinministeriön hallinnonala	44
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	19
Ympäristöministeriön hallinnonala	6
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	93
Puolustusministeriön hallinnonala	5
Valtiovarainministeriön hallinnonala	82
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	6
YHTEENSÄ	704

LIITE 13: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Valtion talousarviosta annetun lain 18 §:n mukaan valtion tilinpäätökseen ja tilinpäätöskertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta.

Jotta tilinpäätös osaltaan täydentäisi oikean ja riittävän kuvan muodostumista talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista sekä valtion taloudellisesta asemasta on seuraavien tietojen antaminen tarpeen.

Valtionvelka

Valtionvelka yleisenä käsitteenä kattaa valtion talousarviotalouden ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen velan. Rahoituslaskelman rivi valtionvelan nettomuutos kuvaa valtion rahoituslaskelmassa valtion talousarviotalouden velan nettomuutosta, ei valtionvelan nettomuutosta kokonaisuudessaan. Talousarviotalouden ja rahastojen yhteisen valtionvelan nettolisäys oli 9 899 milj. euroa ja velan kokonaismäärä nimellisarvoltaan 64,3 mrd. euroa ja markkina-arvoltaan 67,0 mrd. euroa

Taseesta puuttuvat erät

Kansallisomaisuus jätettiin pois valtion aloittavasta taseesta (vuonna 1998) muilta osin kuin silloin kun se korvasi käyttöomaisuutta. Kansallisomaisuudeksi merkittiin lähinnä toimistokäytössä olleet historialliset rakennukset. Mm. eduskunnan, taide-museon ja muiden virastojen hallinnassa olevat taideteokset, jotka on hankittu ennen vuotta 1998 sekä museoesineet ja -kokoelmat puuttuvat kansallisomaisuudesta.

Taseesta puuttuu osa valtion omistusosuuksista kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Yhteensä näitä on valtiovarainministeriöllä 265 milj. euroa (266 milj. euroa v. 2008) ja ulkoasiainministeriöllä 1 406 milj. euroa (1 267 milj. euroa). Suurimmat osuudet ovat Maailmanpankki IDA:ssa 743 milj. euroa, Afrikan kehitysrachasto AfDF:ssä 262 milj. euroa, Aasian kehitysrachasto AsDF:ssä 111 milj. euroa ja Euroopan investointipankissa 105 milj. euroa.

Koska verot kirjataan maksuperusteella, puuttuvat kaikki verotukseen liittyvät saamiset ja velat valtion taseesta. Yhteensä valtion osuus verosaamisista oli 424 milj. euroa (340 milj. euroa).

Valtiolla on saamisia rikosoikeudellisista seuraamuksista, jotka puuttuvat valtion taseesta. Yhteensä näitä oli 208 milj. euroa (190 milj. euroa).

Eläkevastuuvelkaa ei kirjata valtion taseeseen. Eläkevastuu tarkoittaa niiden eläkeoikeuksien pääoma-arvoa, jotka ovat karttuneet 31.12.2009 mennessä valtion elä-

keturvan piirissä. Valtion eläkevastuu kasvoi vuoden 2009 aikana 2 800 milj. euroa ollen vuoden lopussa 88 400 milj. euroa. Eläkevastuun katteena valtion eläkerahastossa olevan omaisuuden arvo oli 31.12.2009 12,3 mrd. euroa. Näin laskettuna vastuusta oli katettuna 14 % eli kattamatta oli 76,1 mrd. euroa.

Määrärahojen ylitykset

Ministeriö voi myöntää luvan arviomäärärahan ylittämiseen. Vuonna 2009 arviomäärärahojen ylitykset olivat 78,6 milj. euroa, tarkempi erittely liitteessä 3. Eduskunnan päättämä arviomäärärahan enintään-erää ei saa ylittää. Arviomäärärahan lisäjaottelu 29.10.30.11. Rahoituslain 43 § mukaiset avustukset saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen (EK) (enintään) ylitettiin 184 582,00 eurolla. Ylitys oli 12% määrärahasta 1 500 000 euroa.

Siirtomäärärahaa tai kiinteää määrärahaa ei saa ylittää. Momentti 33.01.03. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ylittyi 77 320,22 eurolla. Ylitys oli 1,7 % määrärahasta 4 447 000 euroa.

Selvitys verotulojen ja -tuottojen eroista eri laskelmilla

Erilaisista kohdentamisperusteista sekä verotulon määrittämisestä johtuen verotulot/-tuotot ovat erisuuruiset talousarvion toteutumalaskelmassa, tuotto- ja kululaskelmassa sekä rahoituslaskelmassa. Talousarvion toteutumalaskelmassa verot ja veronluonteiset tulot ovat 31 534 milj. euroa. Tuotto- ja kululaskelmassa verot ja veronluonteiset maksut ovat 31 317 milj. euroa. Rahoituslaskelmassa verot ja veronluonteiset tulot ovat 32 698 milj. euroa.

Arvonlisäveromenot esitetään tuotto- ja kululaskelmassa verotuottojen vähennyksenä. Talousarviossa ne budjetoidaan määrärahoiksi pääluokkiin. Rahoituslaskelmassa arvonlisäveromenot esitetään oman toiminnan rahavirrassa rivillä ”Tavaroiden ja palveluiden ostomenot”.

Talousarviossa muualle kuin osastoon 11 Verot ja veronluonteiset tulot budjetoidut arvonlisäverotulot ja veronluonteiset maksut sekä momentille 28.10.63. budjetoidut verovelvollisille takaisin maksetut verot ja momentille 28.10.96. budjetoidut eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot esitetään tuotto- ja kululaskelmassa verojen ja veronluonteisten maksujen erässä.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotto, valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista sekä valtion osuus totopelien tuotosta esitetään tuotto- ja kululaskelmassa veronluonteisina maksuina. Talousarviossa ne tuloutetaan osastoon 12 Sekalaiset tulot. Rahoituslaskelmassa ne ovat rivillä ”Muut vero- ja maksutulot”.

Sakkotuotot esitetään tuotto- ja kululaskelmassa rivillä ”Muut pakolliset maksut”. Sakot tuloutetaan talousarviossa osastoon 12 Sekalaiset tulot. Rahoituslaskelmassa sakot ovat rivillä ”Muut vero- ja maksutulot”.

LIITE 13: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Riistan- ja kalastuksenhoitomaksut esitetään tuotto- ja kululaskelmassa kohdassa ”Verot ja veronluonteiset maksut”. Riistan- ja kalastuksenhoitomaksut tuloutetaan talousarviossa osastoon 12 Sekalaiset tulot. Rahoituslaskelmassa ne ovat rivillä ”Muut vero- ja maksutulot”.

Tullisaatatavat ovat taseessa oleva erä, joten niitä ei esitetä tuotto- ja kululaskelmassa eikä talousarviossa. Rahoituslaskelmassa tullisaatavien kertymä on rivillä ”Muut vero- ja maksutulot”.

Laskelma verojen ja veronluonteisten tulojen eroista eri laskelmilla:

	Milj. euroa
Talousarvion toteutumalaskelman verot ja veronluonteiset tulot:	31 534
- Arvonlisäveromenot	-1 116
+ Muualle kuin osastoon 11 kirjatut alv-tulot	13
+ Muut veronluonteiset maksut, kirjattu muualle kuin osastoon 11	1
- Verovelvollisille takaisin maksetut verot	-1
+ Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	407
+ Osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	461
+ Valtion osuus totopelien tuotosta	8
+ Riistan- ja kalastuksenhoitomaksu	25
- Väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot	-15
- Virastojen maksamat verot	0
YHTEENSÄ	31 317
=Tuotto- ja kululaskelman verot ja veronluonteiset maksut:	31 317
+ Arvonlisäveromenot	1 100
+ Sakkotuotot	275
+/- Tullisaatavien kertymä	7
YHTEENSÄ	32 698
=Rahoituslaskelman verot ja veronluonteiset tulot:	32 698

2 Valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet

2.1 Senaatti-kiinteistöt

Tuloslaskelma

	1.1. - 31.12.2009	1.1. - 31.12.2008
LIKEVAIHTO	724 096 660,74	673 142 788,40
MATERIAALIT JA PALVELUT		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	53 930 553,81	48 039 439,44
Varastojen muutos		
Ulkopuoliset palvelut	81 662 642,16	76 899 748,97
	135 593 195,97	124 939 188,41
HENKILÖSTÖKULUT		
Palkat ja palkkiot	14 123 711,32	13 781 557,11
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	2 822 056,72	2 746 693,15
Muut henkilösivukulut	509 031,83	727 484,94
	17 454 799,87	17 255 735,20
POISTOT JA ARVONALENTUMISET		
Suunnitelman mukaiset poistot	212 653 032,65	207 903 220,40
Arvonal. pysyvien vastaavien hyödykkeistä	21 487 307,65	19 300 000,00
	234 140 340,30	227 203 220,40
LIKETOIMINNAN MUUT KULUT	80 134 620,03	78 878 941,15
	467 322 956,17	448 277 085,16
LIIKEVOITTO	256 773 704,57	224 865 703,24
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT		
Tuotot pysyvien vastaavien sijoituksista	11 735,00	14 506,50
Muut korko- ja rahoitustuotot	2 701 203,67	4 887 245,68
Arvonale. pysyv. vast. sijoit.	-7 626 197,34	-8 700 000,00
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-104 229 550,35	-118 750 063,58
	-109 142 809,02	-122 548 311,40
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ JA VEROJA	147 630 895,55	102 317 391,84
SATUNNAISET ERÄT	4 133 334,00	
Satunnaiset tuotot	4 133 334,00	
VOITTO ENNEN VEROJA	151 764 229,55	102 317 391,84
TULOVEROT	-901 185,90	-471 507,53
TILIKAUDEN TULOS	150 863 043,65	101 845 884,31

2.1 Senaatti-kiinteistöt

Tase

	1.1. - 31.12.2009	1.1. - 31.12.2008
VASTAAVA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	99 531,00	300 354,85
Muut pitkävaikutteiset menot	6 392 100,74	1 593 546,35
	<u>6 491 631,74</u>	<u>1 893 901,20</u>
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	606 723 934,63	716 966 148,80
Rakennukset ja rakennelmat	3 082 590 579,31	4 627 348 081,38
Koneet ja kalusto	341 865,10	447 113,24
Muut aineelliset hyödykkeet	69 755 098,44	67 391 532,82
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	217 145 446,39	148 463 255,09
	<u>3 976 556 923,87</u>	<u>5 560 616 131,33</u>
SUJOITUKSET		
Osuudet saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöissä	1 029 823 355,48	109 180 266,10
Saamiset saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöiltä	700 220 913,21	8 709 000,00
Osuudet omistusyhteisyrityksiltä	42 030 468,15	61 809 551,78
Saamiset omistusyhteisyrityksiltä	48 523 371,00	21 587 433,00
Muut osakkeet ja osuudet	19 688 750,06	25 059 245,49
Muut saamiset	750 000,00	
	<u>1 841 036 857,90</u>	<u>226 345 496,37</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMISET		
Myyntisaamiset	10 060 690,69	13 059 795,59
Saamiset saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöiltä	1 302 015,85	
Muut saamiset	10 789 643,34	2 296 113,03
Siirtosaamiset	2 966 706,01	2 701 163,01
	<u>25 119 055,89</u>	<u>18 057 071,63</u>
RAHAT JA PANKKISAAMISET	<u>70 900 454,48</u>	<u>27 962 165,95</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>5 920 104 923,88</u>	<u>5 834 874 766,48</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	672 751 705,85	672 751 705,85
Muu oma pääoma	1 950 636 687,59	1 950 702 487,59
Edellisten tilikausien voitto/tappio	740 588 072,25	718 742 187,94
Tilikauden voitto	150 863 043,65	101 845 884,31
	<u>3 514 839 509,34</u>	<u>3 444 042 265,69</u>
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	4 019 207,49	3 370 836,36
VIERAS PÄÄOMA		
Lainat valtiolta	1 045 267 277,82	1 184 360 000,76
Lainat rahoituslaitoksilta	1 239 463 438,78	1 148 415 678,55
Saadut ennakot	1 083 512,51	1 445 528,65
Ostovelat	63 836 709,16	45 441 272,80
Velat saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöille	10 508,12	1 372 380,94
Muut velat	46 621 619,41	2 102 807,17
Siirtovelat	4 963 141,25	4 323 995,56
	<u>2 401 246 207,05</u>	<u>2 387 461 664,43</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>5 920 104 923,88</u>	<u>5 834 874 766,48</u>

2.2 Metsähallitus

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2009	1.1.-31.12.2008
LIIEVAIHTO	254 413 493,84	302 374 751,01
Liiketoiminnan muut tuotot	13 213 988,59	13 201 879,37
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	7 653 185,98	9 380 590,21
Varastojen muutos	-4 149 955,50	-434 770,81
Ulkopuoliset palvelut	117 857 473,79	120 336 849,80
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	58 139 555,25	57 066 968,42
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	10 666 264,25	10 344 875,79
Muut henkilösivukulut	2 374 260,80	2 769 309,82
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	7 818 926,19	7 701 700,95
Liiketoiminnan muut kulut	39 567 228,86	37 890 431,08
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	0,00	0,00
LIIEVOITTO	27 700 542,81	70 520 675,12
Rahoitustuotot ja -kulut		
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista	222 875,20	430 890,98
Muut korko- ja rahoitustuotot	465 502,43	2 969 690,01
Korkokulut ja muut rahoituskulut	219 147,33	1 274 636,04
Arvonal. pys.vast.sijoituksista	4 547 768,01	0,00
	-4 078 537,71	2 125 944,95
VOITTO ENNEN VALTION TALOUS ARVIOSTA MUUHUN TOIMINTAAN SAATUA RAHOITUSTA	23 622 005,10	72 646 620,07
Valtion talousarviosta muuhun toimintaan saatu rahoitus	36 851 373,98	36 944 218,75
Tuloverot	3 750 463,83	6 305 966,72
Vähemmistön osuus	0,00	0,00
TILIKAUDEN VOITTO	56 722 915,25	103 284 872,10

2.2 Metsähallitus

Tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	73 904,55	111 340,38
Muut pitkävaikutteiset menot	29 638,07	59 838,23
	<u>103 542,62</u>	<u>171 178,61</u>
KONSERNILIKEARVO	0,00	0,00
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	3 599 901 773,35	3 583 247 503,24
Tiet	7 377 480,20	6 814 476,49
Rakennukset ja rakennelmat	41 972 993,84	44 555 340,16
Koneet ja kalusto	1 034 539,58	1 104 650,80
Muut aineelliset hyödykkeet	10 599,04	10 599,04
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	11 359 101,73	7 790 572,48
	<u>3 661 656 487,74</u>	<u>3 643 523 142,21</u>
SIJOITUKSET		
Osuudet saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöissä	32 286 615,10	35 334 383,11
Osuudet osakkuusyrityksissä	2 499 950,00	2 536 376,00
Muut osakkeet ja osuudet	1 335 080,83	930 454,83
Muut saamiset	0,00	0,00
	36 121 645,93	38 801 213,94
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	<u>3 697 881 676,29</u>	<u>3 682 495 534,76</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Valmiit tuotteet	13 390 579,48	9 240 623,98
Keskeneräiset hankkeet	0,00	0,00
	<u>13 390 579,48</u>	<u>9 240 623,98</u>
SAAMISET		
Pitkäaikaiset		
Muut saamiset	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00
LYHYTAIKAISET		
Myyntisaamiset	29 780 565,51	27 644 559,33
Saamiset saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöiltä	542 814,67	348 960,83
Saamiset osakkuusyhtiöltä	0,00	0,00
Muut saamiset	131 692,90	229 549,43
Siirtosaamiset	2 581 780,60	2 424 495,73
	<u>33 036 853,68</u>	<u>30 647 565,32</u>
RAHAT JA PANKKISAAMISET	22 782 977,08	38 362 267,10
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	<u>69 210 410,24</u>	<u>78 250 456,40</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>3 767 092 086,53</u>	<u>3 760 745 991,16</u>

Tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	2 545 378 977,06	2 541 245 295,40
Muu oma pääoma	1 058 709 737,59	1 041 993 620,56
Edellisten tilikausien voitto	56 144 155,21	23 859 283,11
Tilikauden voitto	56 722 915,25	103 284 872,10
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	3 716 955 785,11	3 710 383 071,17
VÄHEMMISTÖOSUUS	0,00	0,00
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	1 300 000,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	0,00	0,00
Muut velat	0,00	0,00
Lyhytaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	0,00	0,00
Saadut ennakot	11 925 810,65	9 852 173,70
Ostovelat	8 624 231,70	7 135 806,13
Velat saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöille	263 230,15	713 558,57
Muut velat	1 977 192,92	5 968 249,87
Siirtovelat	26 045 836,00	26 693 131,72
Laskennallinen verovelka	0,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	48 836 301,42	50 362 919,99
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	3 767 092 086,53	3 760 745 991,16

2.3 Ilmailulaitos

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2009.	1.1.-31.12.2008.
LIIKEVAIHTO	294 754 988,64	312 429 377,86
Liiketoiminnan muut tuotot	9 468 201,81	5 209 863,99
MATERIAALIT JA PALVELUT		
Aineet ja tarvikkeet		
Ostot tilikauden aikana	33 299 047,63	36 309 469,72
Varastojen lisäys (-)/vähennys (+)	-28 398,84	-263 773,79
Ulkopuoliset palvelut	60 051 676,01	59 944 728,33
	<u>93 322 324,80</u>	<u>95 990 424,26</u>
HENKILÖSTÖKULUT		
Palkat ja palkkiot	78 840 377,92	76 666 478,65
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	14 864 361,10	13 162 297,27
Muut henkilösivukulut	4 164 913,75	4 634 983,32
	<u>97 869 652,77</u>	<u>94 463 759,24</u>
POISTOT JA ARVONALENTUMISET		
Suunnitelman mukaiset poistot		
Rakennukset ja rakennelmat	14 242 808,48	13 592 282,31
Koneet ja kalusto	18 256 756,80	16 636 416,57
Maarakenteet	14 512 284,03	13 720 461,02
Aineettomat oikeudet	1 050 257,14	677 487,09
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	230 000 000,00	278 062 106,45
	<u>278 062 106,45</u>	<u>0,00</u>
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT	38 906 671,35	41 183 574,40
LIIKEVOITTO	-203 937 564,92	41 374 836,96
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT:		
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista	405 025,85	106 976,00
Muut korko- ja rahoitustuotot	2 418 679,67	3 091 625,32
Arvonalentumiset pys.vastaavien sijoituksista	476 887,25	-847 760,16
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-6 665 051,62	-3 364 458,85
	<u>-3 364 458,85</u>	<u>-9 019 046,69</u>
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ	-207 302 023,77	34 706 631,43
SATUNNAISET ERÄT		
Satunnaiset kulut	-45 000 000,00	0,00
VOITTO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	-252 302 023,77	34 706 631,43
TILIKAUDEN VOITTO	<u>-252 302 023,77</u>	<u>34 706 631,43</u>

Tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	2 002 219,33	2 443 517,85
	<u>2 002 219,33</u>	<u>2 443 517,85</u>
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	41 916 472,36	45 244 413,33
Rakennukset ja rakennelmat	208 829 573,87	218 716 274,85
Koneet ja kalusto	78 407 768,25	116 691 064,71
Maarakenteet	149 706 158,81	209 025 024,29
Ennakkomaksut ja kesken. hankinnat	19 015 341,32	108 131 487,13
	<u>497 875 314,61</u>	<u>697 808 264,31</u>
SIJOITUKSET		
Osuudet saman liikelaitoskons.tytäryht.	22 785 720,79	35 785 720,79
Muut osakkeet ja osuudet	336 236,71	4 073 307,19
	<u>23 121 957,50</u>	<u>39 859 027,98</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	522 999 491,44	740 110 810,14
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
VAIHTO-OMAISUUS		
Aineet ja tarvikkeet	2 156 293,32	2 355 722,14
Valmiit tuotteet/tavarat	2 038 915,81	1 867 399,28
	<u>4 195 209,13</u>	<u>4 223 121,42</u>
SAAMISET		
LYHYTAIKAINEN		
Myyntisaamiset	27 152 785,92	28 951 549,29
Saamiset saman konsernin yritysiltä	431 648,16	804 100,55
Muut saamiset	575 701,60	2 948 251,55
Siirtosaamiset	37 259 516,92	6 235 075,83
	<u>65 419 652,60</u>	<u>38 938 977,22</u>
RAHOITUSARVOPAPERIT		
Muut arvopaperit	32 933 892,69	45 396 182,55
RAHAT JA PANKKISAAMISET	10 843 432,92	12 965 312,58
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	113 392 187,34	101 523 593,77
VASTAAVAA YHTEENSÄ	636 391 678,78	841 634 403,91

2.3 Ilmailulaitos

Tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	184 541 839,27	184 541 839,27
Aloittamisvaiheen muu oma pääoma	237 130 324,64	237 130 324,64
Edell. tilikauden voitto	159 316 423,35	141 963 107,92
Tilikauden voitto	-252 302 023,77	34 706 631,43
	<u>328 686 563,49</u>	<u>598 341 903,26</u>
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	4 035 494,31	2 784 115,67
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	209 477 256,37	180 786 913,41
Muut velat	37 387 861,76	4 001 888,35
	<u>246 865 118,13</u>	<u>184 788 801,76</u>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	11 309 657,04	8 531 879,26
Saadut ennakot	1 329 323,32	1 025 135,45
Ostovelat	11 624 545,69	20 146 818,75
Velat saman konsernin yrityksille	1 114 079,95	1 363 878,46
Muut velat	2 413 128,16	6 284 203,62
Siirtovelat	29 013 768,69	18 367 667,68
	<u>56 804 502,85</u>	<u>55 719 583,22</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>636 391 678,78</u>	<u>841 634 403,91</u>

2.4 Luotsausliikelaitos

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2009	1.1.-31.12.2008
LIIVEVAIHTO	31 517 038,14	40 130 216,82
LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	32 906,97	16 246,67
Materiaalit ja palvelut	-3 055 622,04	-4 107 038,13
Henkilöstökulut	-23 652 307,91	-26 947 729,85
Poistot	-2 525 045,22	-2 671 937,59
Liiketoiminnan muut kulut	-3 758 526,82	-4 070 874,02
LIIKEVOITTO/-TAPPIO	-1 441 556,88	2 348 883,90
Rahoitustuotot ja kulut	12 895,15	151 213,25
VOITTO/-TAPPIO ENNEN VEROJA	-1 428 661,73	2 500 097,15
Tuloverot	0,00	0,00
Vähemmistöosuudet tilikauden tuloksesta	0,00	0,00
TILIKAUDEN VOITTO/-TAPPIO	-1 428 661,73	2 500 097,15

2.4 Luotsausliikelaitos

Tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	195 471,17	251 488,92
Muut pitkävaikutteiset menot	355 953,93	497 417,45
	<u>551 425,10</u>	<u>748 906,37</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	319 468,75	319 468,75
Rakennukset ja rakennelmat	3 118 836,66	3 403 676,38
Vesialukset	15 187 111,03	14 374 280,61
Koneet ja muu kalusto	607 808,70	710 091,58
Keskeneräiset hankinnat	203 543,06	1 278 543,06
	<u>19 436 768,20</u>	<u>20 086 060,38</u>
Sijoitukset		
Osuudet saman konsernin yrityksissä	4 800,00	4 800,00
	<u>4 800,00</u>	<u>4 800,00</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	19 992 993,30	20 839 766,75
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 461 446,88	2 037 195,74
Saamiset konserniyrityksiltä	2 993,25	0,00
Siirtosaamiset	674 505,83	823 452,71
	<u>2 138 945,96</u>	<u>2 860 648,45</u>
Rahat ja pankkisaamiset	3 273 234,91	4 570 403,05
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	5 412 180,87	7 431 051,50
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>25 405 174,17</u>	<u>28 270 818,25</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	2 000 000,00	2 000 000,00
Muu oma pääoma	8 869 067,76	8 869 067,76
Edellisten tilikausien voittovarot	10 538 002,15	8 537 905,00
Tilikauden voitto/tappio	-1 428 661,73	2 500 097,15
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	19 978 408,18	21 907 069,91
VÄHEMMISTÖOSUUDET	0,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat valtiolta	0,00	466 500,00
Ostovelat	469 976,13	608 445,99
Muut velat	1 117 264,32	1 234 685,80
Siirtovelat	3 839 525,54	4 054 116,55
	<u>5 426 765,99</u>	<u>6 363 748,34</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	5 426 765,99	6 363 748,34
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>25 405 174,17</u>	<u>28 270 818,25</u>

2.5 Varustamoliikelaitos

Tuloslaskelma

	2009	2008
LIKEVAIHTO	48 332 207,78	60 718 858,33
LIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	534 798,80	56 678,73
MATERIAALIT JA PALVELUT		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	2 549 331,84	3 632 573,39
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	942 805,86	-205 110,91
Ulkopuoliset palvelut	7 979 613,82	7 238 641,34
MATERIAALIT JA PALVELUT YHTEENSÄ	11 471 751,52	10 666 103,82
HENKILÖSTÖKULUT		
Palkat ja palkkiot	20 731 687,83	22 335 604,60
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	3 242 015,92	3 707 519,27
Muut henkilösivukulut	940 967,91	1 164 637,88
HENKILÖSTÖKULUT YHTEENSÄ	24 914 671,66	27 207 761,75
POISTOT JA ARVONALENTUMISET		
Suunnitelman mukaiset poistot	14 734 660,32	13 159 264,40
LIKETOIMINNAN MUUT KULUT	4 108 211,83	12 619 721,00
LIKEVOITTO/ -TAPPIO	-6 362 288,75	-2 877 313,91
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT		
Korkotuotot	39 582,85	681 380,83
Muut korko- ja rahoitustuotot	4 566 817,89	741 245,78
Korkokulut	2 593 827,45	2 762 139,91
Muut korko- ja rahoituskulut (-)	343 222,92	1 534 096,37
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT YHTEENSÄ	1 669 350,37	-2 873 609,67
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	-4 692 938,38	-5 750 923,58

2.5 Varustamoliikelaitos

Tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	53 988,47	34 365,27
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	53 988,47	34 365,27
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	175 535,71	175 535,71
Alukset (liite 6)	146 619 308,54	144 291 428,61
Muut koneet ja kalusto	2 556 494,80	1 199 457,65
Muut aineelliset hyödykkeet	85 886,67	85 886,67
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	5 177 630,03	6 551 238,51
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	154 614 855,75	152 303 547,15
Sijoitukset		
Muut osakkeet ja osuudet	8 500,00	8 200,00
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	154 677 344,22	152 346 112,42
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 048 691,39	1 991 497,25
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	5 610 540,44	4 801 760,18
Muut saamiset	599 763,25	752 811,08
Siirtosaamiset	501 045,15	585 383,81
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	6 711 348,84	6 139 955,07
Rahat ja pankkisaamiset	1 965 771,52	4 462 958,38
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	9 725 811,75	12 594 410,70
VASTAAVAA YHTEENSÄ	164 403 155,97	164 940 523,12

Tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	18 700 000,00	18 700 000,00
Muu oma pääoma	72 016 649,94	72 016 649,94
Edellisten tilikausien voitto/tappio	-2 203 023,95	3 547 899,20
Tilikauden voitto/tappio	-4 692 938,38	-5 750 923,58
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	83 820 687,61	88 513 625,56
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	1 200 000,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Laina valtiolta	55 900 000,00	60 200 000,00
Lyhytaikainen		
Laina valtiolta	4 300 000,00	4 300 000,00
Lainat rahoituslaitoksilta	5 164 433,74	0,00
Saadut ennakot	2 053 120,00	320 139,60
Ostovelat	1 462 946,74	2 957 480,75
Muut velat	2 473 919,29	2 393 840,99
Siirtovelat	8 028 048,59	6 255 436,22
	23 482 468,36	16 226 897,56
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	79 382 468,36	76 426 897,56
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	164 403 155,97	164 940 523,12

3 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat

3.1 Valtion asuntorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2009		1.1. - 31.12.2008	
TOIMINNAN TUOTOT				
Muut toiminnan tuotot		6 767 718,15		4 680 098,10
TOIMINNAN KULUT				
Palvelujen ostot	-302 988,67		-255 887,10	
Muut kulut	0,00	-302 988,67	0,00	-255 887,10
JÄÄMÄ I		6 464 729,48		4 424 211,00
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	352 999 137,17		360 081 642,91	
Rahoituskulut	-41 775 519,28	311 223 617,89	-97 037 476,61	263 044 166,30
JÄÄMÄ II		317 688 347,37		267 468 377,30
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Kunnille	14 017 700,31		8 303 672,76	
Elinkeinoelämälle	40 107 660,50		4 109 847,28	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	6 274,10		6 161,05	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	120 381 998,83		125 443 052,84	
Kotitalouksille	3 558 290,98		4 976 719,13	
Korkotukien palautus ed vuosilta	0,00	178 071 924,72	-133 900,00	142 705 553,06
JÄÄMÄ III		139 616 422,65		124 762 824,24
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		139 616 422,65		124 762 824,24

Tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTAAVAA		
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET Sijoitukset		
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET Sijoitukset		
Lainasaamiset	8 616 973 909,23	9 148 905 283,23
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET Sijoitukset yhteensä	8 616 973 909,23	9 148 905 283,23
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS		
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
Euromääräiset lainasaamiset	344 508 550,54	251 446 533,50
Siirtosaamiset	113 444 776,27	116 460 849,16
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT		
Yhdystilisaatava valtiolta	59 775 565,90	27 463 643,90
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS YHTEENSÄ	517 728 892,71	395 371 026,56
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>9 134 702 801,94</u>	<u>9 544 276 309,79</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Rahaston pääoma	5 686 817 695,29	5 834 817 695,29
Edellisten tilikausien pääoman muutos	1 728 077 054,91	1 603 314 230,67
Talousarviosiirrot	-204 500 000,00	-148 000 000,00
Tilikauden tuotto-/kulujaämä	139 616 422,65	124 762 824,24
VIERAS PÄÄOMA		
PITKÄAIKAINEN		
Otetut euromääräiset lainat	400 000 000,00	400 000 000,00
LYHYTAIKAINEN		
Otetut euromääräiset lainat	1 380 009 486,13	1 720 753 318,94
Siirtovelat	4 682 142,96	8 628 134,29
Muut lyhytaikaiset velat	0,00	106,36
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	<u>1 784 691 629,09</u>	<u>2 129 381 559,59</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>9 134 702 801,94</u>	<u>9 544 276 309,79</u>

3.2 Valtion eläkerahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2009		1.1. - 31.12.2008	
TOIMINNAN TUOTOT				
Muut toiminnan tuotot				
Osakkeiden ja osuuksien myyntivoitot	37 184 851,89		69 239 672,07	
Eläkemaksutuotot valtion virastoilta ja laitoksilta	941 076 474,15		922 883 053,11	
Muut eläkemaksutuotot	384 018 435,84		383 029 131,88	
Työntekijöiden eläkemaksut	314 772 917,26		291 176 283,24	
Työttömyysvakuutusmaksutuotot	<u>2 701 070,00</u>	1 679 753 749,14	<u>4 763 717,00</u>	1 671 091 857,30
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	84 542,01		84 511,52	
Henkilöstökulut	2 076 368,24		1 646 892,90	
Vuokrat	237 785,33		231 321,92	
Palvelujen ostot	3 231 395,38		2 526 700,69	
Muut kulut				
Muut kulut	267 765,64		137 436,64	
Osakkeiden ja osuuksien myyntitappiot	82 044 147,84		100 831 996,49	
Poistot	<u>62 943,50</u>	-88 004 947,94	<u>28 973,90</u>	-105 487 834,06
JÄÄMÄ I	1 591 748 801,20		1 565 604 023,24	
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	392 337 945,49		325 410 870,23	
Rahoituskulut*	<u>-34 343 989,40</u>	357 993 956,09	<u>-196 151 802,87</u>	129 259 067,36
JÄÄMÄ II	1 949 742 757,29		1 694 863 090,60	
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Elinkeinoelämältä				
Siirtymämaksut		<u>13 824 937,01</u>		<u>11 203 008,00</u>
JÄÄMÄ III	1 963 567 694,30		1 706 066 098,60	
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>1 963 567 694,30</u>	<u>1 706 066 098,60</u>	

* Rahoituskuluihin on kirjattu osakkeista ja osakerahastoista tehdyt arvonalennukset.

Tase

	1.1. - 31.12.2009		1.1. -31.12.2008	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Muut pitkävaikutteiset menot		114 578,36		93 533,34
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Koneet ja laitteet	21 082,82		34 351,60	
Kalusteet	91 907,89	112 990,71	115 860,97	150 212,57
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET				
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot	4 469 566 076,24		4 584 283 674,27	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	4 298 401 870,37		4 212 590 233,25	
Muut pitkäaikaiset valuuttamääräiset sijoitukset	1 899 887 188,35	10 667 855 134,96	1 645 603 083,71	10 442 476 991,23
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET YHTEENSÄ				
		10 668 082 704,03		10 442 720 737,14
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset		1 092 101,00		599 261,06
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset	224 753 327,60		218 032 896,10	
Muut lyhytaikaiset saamiset	1 434 615,52		7 950 693,49	
Ennakkomaksut	12 839,69	226 200 782,81	16 226,53	225 999 816,12
RAHOITUSOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIIJOITUKSET				
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot		983 627 857,81		756 796 455,31
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta	4 007 162,72		4 221 918,71	
Muut pankkitilit	165 890 538,81	169 897 701,53	72 328 257,26	76 550 175,97
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ				
		1 380 818 443,15		1 059 945 708,46
VASTAAVAA YHTEENSÄ				
		12 048 901 147,18		11 502 666 445,60
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	-14 998 271 461,16		-13 667 323 855,12	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	26 500 227 736,91		24 794 161 638,31	
Talousarviosiirrot	-1 426 560 489,33		-1 330 947 606,04	
Tilikauden tuotto-/kulujaämä	1 963 567 694,30	12 038 963 480,72	1 706 066 098,60	11 501 956 275,75
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	289 028,79		310 662,02	
Edelleen tilitettävät erät	32 298,57		30 256,77	
Siirtovelat	9 566 781,25		319 557,58	
Muut lyhytaikaiset velat	49 557,85	9 937 666,46	49 693,48	710 169,85
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ				
		9 937 666,46		710 169,85
VASTATTAVAA YHTEENSÄ				
		12 048 901 147,18		11 502 666 445,60

3.3 Maatilatalouden kehittämisrahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2009		1.1. - 31.12.2008	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	5 351 797,84		4 435 660,44	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	110 957,32		100 921,01	
Muut toiminnan tuotot	41 028,29	5 503 783,45	19 338,15	4 555 919,60
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	3 859 272,28		3 670 600,56	
Ostot tilikauden aikana	1 587 129,51		4 341 158,65	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	2 272 142,77		-670 558,09	
Henkilöstökulut	2 450,93		3 643,59	
Palvelujen ostot	166 888,74		125 486,72	
Muut kulut	476 170,01	-4 504 781,96	38 115,96	-3 837 846,83
JÄÄMÄ I		999 001,49		718 072,77
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	8 957 235,21		11 155 363,42	
Rahoituskulut	-2 827 681,65	6 129 553,56	-3 279 252,31	7 876 111,11
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00	0,00	0,00
JÄÄMÄ II		7 128 555,05		8 594 183,88
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Siirtotalouden tuotot EU:lta	4 654 685,44	4 654 685,44	8 979 830,91	8 979 830,91
Kulut				
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	105 716 362,53	-105 716 362,53	131 737 755,82	-131 737 755,82
Siirtotalouden kulujen palautukset		11 057,71		6 998,92
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-93 922 064,33		-114 156 742,11

Tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTAAVAA		
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET		
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET		
Lainasaamiset	284 611 940,56	348 960 910,80
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ	284 611 940,56	348 960 910,80
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS		
VAIHTO-OMAISSUUS		
Valmiit tuotteet/Tavarat	6 877 005,34	9 149 148,11
PITKÄAIKAISET SAAMISET		
Pitkäaikaiset saamiset	1 087 413,05	721 368,81
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
Myyntisaamiset	66 686,50	65 622,69
Siirtosaamiset	1 914 173,33	2 544 853,39
Muut lyhytaikaiset saamiset	63 512 260,63	66 164 570,23
Ennakkomaksut	0,00	2 000,00
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT		
Muut rahat ja pankkisaamiset	370 537 450,23	331 097 753,57
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ	443 994 989,08	409 745 316,80
VASTAAVAA YHTEENSÄ	728 606 929,64	758 706 227,60
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Rahaston pääoma	1 524 509 225,63	1 501 399 225,63
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-768 176 074,24	-654 019 332,10
Talousarviosiirrot	63 770 000,00	23 110 000,00
Tilikauden tuotto-/kulujaämä	-93 922 064,33	-114 156 742,14
VIERAS PÄÄOMA		
LYHYTAIKAINEN		
Ostovelat	2 425 842,58	2 373 014,93
Siirtovelat	0,00	0,00
Muut lyhytaikaiset velat	0,00	61,28
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	2 425 842,58	2 373 076,21
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	728 606 929,64	758 706 227,60

3.4 Valtion ydinjätehuoltorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2009 - 31.12.2009		1.1.2008 - 31.12.2008	
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	68,00		65,00	
Henkilöstökulut	57 328,40		56 927,27	
Palvelujen ostot	299 923,07		307 064,69	
Muut kulut	823,75	358 143,22	465,90	364 522,86
JÄÄMÄ I		358 143,22		364 522,86
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	44 457 177,09		71 918 420,29	
Rahoituskulut	0,00	44 457 177,09	-8,00	71 918 412,29
JÄÄMÄ II		44 099 033,87		71 553 889,43
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle		-40 800,71		
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille		-4 062 118,30		-3 957 380,07
JÄÄMÄ III		39 996 114,86		67 596 509,36
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Veronluonteiset maksut		4 582 800,00		4 473 000,00
TILIKAUDEN TUOTTOJÄÄMÄ		44 578 914,86		72 069 509,36

Tase

	31.12.2009	31.12.2008
VASTAAVAA		
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET		
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset		
Lainasaamiset valtiolta	277 300 000,00	245 261 797,86
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	176 520 920,96	168 702 221,50
	<u>453 820 920,96</u>	<u>413 964 019,36</u>
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yhteensä	453 820 920,96	413 964 019,36
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS		
Lyhytaikaiset saamiset		
Siirtosaamiset	38 417 064,39	69 851 348,30
Muut lyhytaikaiset saamiset	1 326 075 000,00	1 219 200 000,00
	<u>1 364 492 064,39</u>	<u>1 289 051 348,30</u>
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat		
Yhdystilisaatava valtiolta	2 666 659,07	2 708 620,60
	<u>2 666 659,07</u>	<u>2 708 620,60</u>
Vaihto- ja rahoitusomaisuus yhteensä	1 367 158 723,46	1 291 759 968,90
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 820 979 644,42	1 705 723 988,26
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Rahaston pääoma		
Fortum Power and Heat Oy	766 900 000,00	697 900 000,00
Teollisuuden Voima Oy	1 001 200 000,00	927 700 000,00
Valtion teknillinen tutkimuskeskus	5 902 598,41	5 660 973,61
Edellisten tilikausien pääoman muutos *)	1 519 914,47	1 267 657,50
Talousarviosiirrot	-2 598,40	-10 973,60
Tilikauden tuottojäämä	44 578 914,86	72 069 509,36
	<u>1 820 098 829,34</u>	<u>1 704 587 166,87</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	878 092,00	1 134 030,60
Edelleen tilittettävät erät	987,24	826,23
Muut lyhytaikaiset velat	1 735,84	1 964,56
	<u>880 815,08</u>	<u>1 136 821,39</u>
Vieras pääoma yhteensä	880 815,08	1 136 821,39
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 820 979 644,42	1 705 723 988,26

*) Edellisten tilikausien käyttämättä jääneet Ydinturvallisuustutkimusrahaston (MP2) ja Ydinjätetutkimusrahaston (MP3) pääomat.

3.5 Huoltovarmuusrahasto

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2009		1.1.-31.12.2008	
TUOTOT				
Huoltovarmuusmaksu	44 915 906,22		49 369 752,09	
Liikevaihto	16 127 863,34		15 227 465,97	
Liiketoiminnan muut tuotot	258 500,35	61 302 269,91	326 995,97	64 924 214,03
Suoritetuotannon materiaalit				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	37 201 796,75		7 157 055,96	
Varastojen muutos	-11 188 552,11		-242 269,89	
Varastointikustannukset	14 645 958,13	-40 659 202,77	14 001 638,31	-20 916 424,38
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	1 750 766,02		1 703 768,35	
Eläkekulut	338 966,75		342 150,17	
Muut henkilösivukulut	73 809,55	-2 163 542,32	64 964,08	-2 110 882,60
Poistot		-6 139 804,14		-5 052 108,40
Muut toiminnan kulut				
Muut kiinteät kulut	15 280 710,11		2 020 080,91	
Poolien erityiskulut	1 299 599,25		1 855 279,49	
Infrastruktuurikulut	4 616 260,21		4 796 453,74	
Muut huoltovarmuuskulut	6 724 488,71	-27 921 058,28	11 680 779,27	-20 352 593,41
LIIKETULOS		-15 581 337,60		16 492 205,24
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	60 514,41		43 694,36	
Osingot	2 875 646,08		5 541 701,40	
Korkokulut	-2 024,98	2 934 135,51	-46,89	5 585 348,87
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ		-12 647 202,09		22 077 554,11
SATUNNAISET ERÄT				
Satunnaiset tuotot	0,00		14 990,88	
Satunnaiset kulut	0,00	0,00	0,00	14 990,88
VOITTO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		-12 647 202,09		22 092 544,99
Tuloverot	0,00	0,00	-305,05	-305,05
TILIKAUDEN TULOS		-12 647 202,09		22 092 239,94

Tase

	1.1.-31.12.2009		1.1.-31.12.2008	
VASTAAVAA				
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet	4 248 707,60		4 752 365,07	
Muut pitkävaikutteiset menot	64 921,18	4 313 628,78	85 342,37	4 837 707,44
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet	1 182 361,12		1 182 361,12	
Rakennukset ja rakennelmat	1 690 055,78		2 450 989,70	
Koneet ja kalusto	19 287 641,24		9 259 908,71	
Ajoneuvot	0,00		0,00	
Muut aineelliset hyödykkeet	4 618 294,34	26 778 352,48	4 070 776,01	16 964 035,54
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat				
Muut keskeneräiset hankinnat		1 417 690,59		0,00
Sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet		78 595 455,59		78 595 455,59
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus				
Varmuusvarastoidut tavarat		899 362 741,83		888 174 189,72
Saamiset				
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	665 935,75		4 009 869,29	
Alv-saaminen	8 693 968,35		4 189 459,02	
Muut saamiset	104 924,05		109 487,44	
Siirtosaamiset	3 564 622,03	13 029 450,18	3 957 518,35	12 266 334,10
Rahat ja pankkisaamiset				
Kassatili	325,00		112,70	
Yhdystilisaatava valtiolta	168 746 829,04	168 747 154,04	197 347 212,15	197 347 324,85
VASTAAVAA YHTEENSÄ		1 192 244 473,49	1 198 185 047,24	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Huoltovarmuusrahaston pääoma	451 452 536,96		451 452 536,96	
Edellisten tilikausien voitto	738 234 683,91		716 142 443,97	
Tilikauden voitto	-12 647 202,09	1 177 040 018,78	22 092 239,94	1 189 687 220,87
VIERAS PÄÄOMA				
Lyhytaikainen				
Ostovelat	10 750 993,59		8 111 964,45	
Muut lyhytaikaiset velat	74 332,22		80 974,88	
Siirtovelat	4 379 128,90	15 204 454,71	304 887,04	8 497 826,37
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		1 192 244 473,49	1 198 185 047,24	

3.6 Valtiontakuurahasto

Tuotto- ja kululaskelma 1.1.-31.12.2009

	1.1.-31.12.2009		1.1.-31.12.2008	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot				
Takuumaksut	562 741,80		765 296,90	
Takausmaksut	18 307,87		33 592,68	
Muut toiminnan tuotot	<u>36 010,28</u>	617 059,95	<u>38 347,32</u>	837 236,90
TOIMINNAN KULUT				
Henkilöstökulut	10 218,02		8 691,53	
Perintäkulut	5 505,22		1 448 510,33	
Muut kulut	<u>331 685,85</u>	<u>-347 409,09</u>	<u>482 815,99</u>	<u>-1 940 017,85</u>
JÄÄMÄ		269 650,86		-1 102 780,95
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Takaisinperintätuotot	1 678 132,68		5 186 393,88	
Takuu- ja takauskorvaukset	<u>-2 104 511,26</u>	<u>-426 378,58</u>	<u>-1 248 971,15</u>	<u>3 937 422,73</u>
TILIKAUDEN TUOTTOJÄÄMÄ		<u>-156 727,72</u>		<u>2 834 641,78</u>

Tase

	1.1.-31.12.2009		1.1.-31.12.2008	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
Pitkäaikaiset saamiset				
Takaisinperintäsaamiset				
Muut vakautetut saamiset	26 322 903,36		27 925 234,43	
WM-takuu- ja takausaamiset	9 500 000,00		8 000 000,00	
Muut takaisinperintäsaamiset	<u>16 815 909,47</u>	52 638 812,83	<u>32 121 259,71</u>	68 046 494,14
Lyhytaikaiset saamiset				
Lyhytaikaiset saamiset				
Takuu- ja takausmaksutulosaamiset		141 340,71		8 534,81
Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut lyhytaikaiset sijoitukset				
Rahoitusomaisuusarvopaperit		1,02		450,59
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat				
Yhdystilisaatava valtiolta	712 436 926,76		698 057 615,60	
Muut rahat ja pankkisaamiset	<u>32 632,42</u>	<u>712 469 559,18</u>	<u>130 780,21</u>	<u>698 188 395,81</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>765 249 713,74</u>		<u>766 243 875,35</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Valtiontakuurahaston pääoma				
Valtiontakuurahaston pääoma	1 027 769 220,94		1 027 769 220,94	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-263 921 789,15		-266 756 430,93	
Talousarviosiirrot	0,00		0,00	
Tilikauden tuottojäämä	<u>-156 727,72</u>	763 690 704,07	<u>2 834 641,78</u>	763 847 431,79
Varaukset				
Korvausvastuu		625 150,06		647 115,88
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen				
Takuumaksuennakot		579 067,63		866 210,01
Lyhytaikainen				
Takuumaksuennakot	345 006,00		512 607,73	
Siirtovelat	<u>9 785,98</u>	<u>354 791,98</u>	<u>370 509,94</u>	<u>883 117,67</u>
YHTEENSÄ		765 249 713,74		766 243 875,35

3.7 Valtion vakuusrahasto

Tuloslaskelma

	1.1. - 31.12.2009	1.1. - 31.12.2008
TUKITOIMINNAN TUOTOT JA KULUT:		
Muut tukitoiminnan tuotot	18 860 652,40	6 317 713,68
Arvonlennukset pankkitukisijoituksista ja tileistäpoistot	0,00	259 295,35
Muut tukitoiminnan kulut	6 999,45	0,00
Kurssitappiot		180 619,57
	<u>6 999,45</u>	<u>439 914,92</u>
TUKITOIMINNAN YLIJÄÄMÄ	18 853 652,95	5 877 798,76
HALLINTOKULUT:		
Matka- ja kuljetuskulut	-53,52	0,00
Palkat ja palkkiot	-11 484,91	-10 932,90
Sosiaalikulut	-2 087,49	-2 522,46
Ulkopuoliset palvelut	-28 612,56	-22 176,50
Muut hallintokulut	<u>-4 725,90</u>	<u>-12 531,98</u>
HALLINTOKULUT YHTEENSÄ	-46 964,38	-48 163,84
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	<u>18 806 688,57</u>	<u>5 829 634,92</u>

Tase

	1.1. - 31.12.2009	1.1. - 31.12.2008
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Pankkitukisijoitukset		
Pääomatodistukset	0,00	0,00
Om.hoitoyhtiöiden osakkeet	8 404 291,50	8 404 291,50
	8 404 291,50	8 404 291,50
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Siirtosaamiset :		
Muut siirtosaamiset	0,00	3 462,00
	0,00	3 462,00
Rahat ja pankkisaamiset		
Rahat ja pankkisaamiset	4 867 566,14	6 057 357,34
	4 867 566,14	6 057 357,34
VASTAAVAA YHTEENSÄ	13 271 857,64	14 465 110,84
VASTATTAVAA		
KERTYNEET YLI-/ALIJÄÄMÄT:		
Yli-/alijäämä edelliseltä tilikaudelta	-5 535 769,94	8 634 595,14
Tilikauden ylijäämä	18 806 688,57	5 829 634,92
OMA PÄÄOMA	13 270 918,63	14 464 230,06
VIERAS PÄÄOMA:		
Lyhytaikainen vieras pääoma:		
Muut lyhytaikaiset velat	939,01	634,29
Siirtovelat/muut	0,00	246,49
	939,01	880,78
Vieras pääoma yhteensä:	939,01	880,78
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	13 271 857,64	14 465 110,84

3.8 Valtion televisio- ja radiorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2009-31.12.2009		1.1.2008-31.12.2008	
TOIMINNAN KULUT				
Palvelujen ostot	10 620 175,24		10 634 262,75	
Muut kulut	<u>0,00</u>	<u>-10 620 175,24</u>	<u>0,00</u>	<u>-10 634 262,75</u>
JÄÄMÄ I		-10 620 175,24		-10 634 262,75
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT				
Rahoitustuotot	0,00		18,57	
Rahoituskulut	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>18,57</u>
JÄÄMÄ II		-10 620 175,24		-10 634 244,18
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Elinkeinoelämältä	0,00		0,00	
Kotitalouksilta	<u>-433 724 491,32</u>	433 724 491,32	<u>421 713 899,48</u>	421 713 899,48
Kulut				
Elinkeinoelämälle	421 000 000,00	<u>-421 000 000,00</u>	408 500 000,00	<u>-408 500 000,00</u>
TILIKAUDEN TUOTTO- /KULUJÄÄMÄ		<u>2 104 316,08</u>		<u>2 579 655,30</u>

Rahaston tase

	31.12.2009		31.12.2008	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	57 223 817,36	57 233 817,36	55 998 175,59	55 998 175,59
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat				
Yhdystilisaatava valtiolta	9 087 788,86	9 087 788,86	8 109 286,90	8 109 286,90
VASTAAVAA YHTEENSÄ	66 311 606,22		64 107 462,49	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaton pääoma	41 193 365,19		41 193 365,19	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	21 307 051,89		18 727 396,59	
Tilikauden tuotto-/kulujaämä	2 104 316,08	64 604 733,16	2 579 655,30	62 500 417,08
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Muut lyhytaikaiset velat	1 706 873,06	1 706 873,06	1 607 045,41	1 607 045,41
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	66 311 606,22		64 107 462,49	

3.9 Maatalouden interventiorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	01.01.-31.12.2009		01.01.-31.12.2008	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	-17,66		-9,57	
Muut toiminnan tuotot	7 025,80	7 008,14	7,53	-2,04
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	35 845 866,75		0,00	
EU-korv./ostojen arvonalennus	-1 236 558,01		0,00	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-34 611 293,81		0,00	
Henkilöstökulut	16 222,50		16 308,94	
Vuokrat	1 292 206,00		0,00	
Palvelujen ostot	1 179 050,33		72 685,38	
Muut kulut	682 016,92	-3 167 510,68	482 138,29	-571 132,61
JÄÄMÄ I		-3 160 502,54		-571 134,65
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoituskulut		-60 661,65		0,00
JÄÄMÄ II		-3 221 164,19		-571 134,65
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Tuotot elinkeinoelämälle EAGF-rah.	3 862 697,38		9,57	
Tuotot kotitalouksille EAGF-rah.	3 861 459,68	7 724 157,06	2 736 105,54	2 736 115,11
Kulut				
Kulut kotitalouksille		-3 861 459,68		-2 736 105,54
JÄÄMÄ III		641 533,19		-571 125,08
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		641 533,19		-571 125,08

Tase

	1.1. - 31.12.2009	1.1. - 31.12.2008
VASTAAVAA		
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS		
Vaihto-omaisuus		
Tavarat	34 611 293,81	0,00
Lyhytaikaiset saamiset		
Siirtosaamiset	2 706 586,08	245 775,51
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat		
Yhdystilisaatava valtiolta	6 244 863,62	5 895 727,35
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ	43 562 743,51	6 141 502,86
VASTAAVAA YHTEENSÄ	43 562 743,51	6 141 502,86
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Rahaston pääoma	10 095 503,41	9 095 503,41
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-3 954 083,55	-3 382 958,47
Talousarviosiirrot	1 000 000,00	1 000 000,00
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	641 533,19	-571 125,08
	7 782 953,05	6 141 419,86
VIERAS PÄÄOMA		
LYHYTAIKAINEN		
Lyhytaik.euromääräiset lainat	25 534 275,45	0,00
Ostovelat, tavarat	6 891 356,76	0,00
Siirtovelat	3 354 158,25	83,00
	35 779 790,46	83,00
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	35 779 790,46	83,00
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	43 562 743,51	6 141 502,86

3.10 Palosuojelurahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2009		1.1. - 31.12.2008	
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-3714,56		-2437,47	
Henkilöstökulut	-24 745,90		-25 174,17	
Vuokrat	-110,00		-432,69	
Palvelujen ostot	-206 480,27		-168 058,88	
Muut kulut	-8 587,19	-243 637,92	-7 362,51	-203 465,72
JÄÄMÄ I		-243 637,92		-203 465,72
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	1 789,93		0,00	
Rahoituskulut	-5,00	1 784,93	-5,00	-5,00
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
JÄÄMÄ II		-241 852,99		-203 470,72
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Kulut				
Kunnille	-3 694 356,00		-3 419 566,00	
Elinkeinoelämälle	-12 644,00		-1 064,00	
Voittoa tavoitt. yhteisöille	-6 053 827,00		-5 272 378,58	
Kotitalouksille	-115 000,00		-177 872,00	
Siirtotal.kulujen palautuk.	63 843,00	-9 811 984,00	26 652,07	-8 844 228,51
JÄÄMÄ III		-10 053 836,99		-9 047 699,23
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	8 845 394,28		8 349 457,51	
Suoritetut arvonlisäverot	-5 729,69	8 839 664,59	-3 595,32	8 345 862,19
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-1 214 172,40		-701 837,04

Tase

	1.1. - 31.12.2009		1.1. - 31.12.2008	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
Lyhytaikaiset saamiset				
Siirtosaamiset	0,00		1 293 712,00	1 293 712,00
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat				
Yhdystilisaatava valtiolta	16 379 969,98	16 379 969,98	17 201 568,77	17 201 568,77
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ				
		16 379 969,98		17 201 568,77
VASTAAVAA YHTEENSÄ				
		16 379 969,98		18 495 280,77
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	6 575 274,74		6 521 326,32	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	1 249 654,85		1 951 491,89	
Talousarviosiirrot	0,00		53 948,42	
Tilikauden tuotto-/kulujaämä	-1 214 172,40	6 610 757,19	-701 837,04	7 824 929,59
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	872 564,17		1 605 579,30	
Tilivirastojen väliset tilitykset	1 257,37		706,74	
Edelleen tilittettävät erät	585,25		393,14	
Siirtovelat	8 894 806,00	9 769 212,79	9 063 672,00	10 670 351,18
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ				
		9 769 212,79		10 670 351,18
VASTATTAVAA YHTEENSÄ				
		16 379 969,98		18 495 280,77

3.11 Öljysuojarahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.-31.12.2009		1.1.-31.12.2008	
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot kauden aikana				
Henkilöstökulut	80 651,42		81 464,50	
Vuokrat				
Palvelujen ostot	1 502,80		803,10	
Muut kulut		-82 154,22	237,99	-82 505,59
JÄÄMÄ I		-82 154,22		-82 505,59
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoituskulut				
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot				
JÄÄMÄ II		-82 154,22		-82 505,59
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Öljyvahinkokorvaukset kunnille	4 691 953,81		2 738 873,27	
Öljyvahinkokorvaukset kuntayhtymille	251 110,99		162 413,54	
Öljyvahinkokorvaukset elinkeinoelämälle	336 345,23		319 444,71	
Öljyvahinkokorvaukset valtiolle ja voittoa tav. yht.	5 010 077,41		924 061,85	
Öljyvahinkokorvaukset kotitalouksille	2 162 780,39		1 963 350,49	
Siirtotalouden kulujen palautukset	-128 324,12	-12 323 943,71	-29 071,94	-6 079 071,92
JÄÄMÄ III		-12 406 097,93		-6 161 577,51
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	7 859 279,78		8 167 964,01	
Suoritettut arvonlisäverot	-330,66	7 858 949,12	-190,59	8 167 773,42
TILIKAUDEN TUOTTO-/ KULUJÄÄMÄ		-4 547 148,81		2 006 195,91

Tase

	1.1. - 31.12.2009	1.1. - 31.12.2008
VASTAAVAA		
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS		
Lyhytaikaiset saamiset		
Muut lyhytaikaiset saamiset	823 500,00	733 013,06
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat		
Yhdystilisaatava valtiolta	5 774 622,67	6 995 264,89
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ	6 598 122,67	7 728 277,95
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>6 598 122,67</u>	<u>7 728 277,95</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Öljysuojarahaston pääoma	16 104 651,99	13 804 651,99
Talousarviosiirrot	2 300 000,00	2 300 000,00
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-8 383 327,01	-10 389 522,92
Tilikauden tuotto-/kulujaämä	-4 547 148,81	2 006 195,91
	<u>5 474 176,17</u>	<u>7 721 324,98</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	1 114 722,15	218,03
Edelleen tilitetävät erät	3 430,69	2 442,17
Muut lyhytaikaiset velat	5 793,66	4 292,77
	<u>1 123 946,50</u>	<u>6 952,97</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	<u>1 123 946,50</u>	<u>6 952,97</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>6 598 122,67</u>	<u>7 728 277,95</u>

Muistiinpanoja

